ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

110062

Zerrin KARAKUZULU

KARADENİZ EREĞLİ İLÇESİNİN COĞRAFYASI

110062

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DOKTORA TEZİ

Tez Yöneticisi
Doç. Dr. Saliha KODAY

Erzurum-2002

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma Coğrafya Anabilim Dalının Beşeri ve İktisadi Coğrafya Dalında jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Saliha KODAY

Danışman / Jüri

Prof. Dr. Hayati DOĞANAY

Jüri

Prof. Dr. Ali ÖZÇAĞLAR

Jüri

Doç. Dr. İhsan BULUT

Jüri

Doç. Dr. Hakkı YAZICI

Jüri

01 KASIM 2002

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. ..... / ..... / .....

Doç. Dr. Vahdettin BAŞCI

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET I
ABSTRACT II
ÖNSÖZ III
HARİTALAR LİSTESİ V
TABLOLAR LİSTESİ VI
ŞEKİLLER LİSTESİ XI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ XIV

GİRİŞ 1
Kdz.EREĞLİ İLÇESİNİN COĞRAFYASI 1
1.Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları 1
2.Araştırmanın Amacı ve Yöntemleri 5

BİRİNCİ BÖLÜM 14
1.SAHANIN FİZİKİ COĞRAFYASI 14
1.1. Yer Şekilleri 14
1.1.1. Kıyı Kuşağı 21
1.1.2. Akarsular Tarafından Yarılmış Yüksek Alanlar 28
1.1.2.1. Kuzeyde Karadeniz Kıyısı Gerisinde Yer Alan Kocadağ-Yanıkdağ Üniteleri 31
1.1.2.2. Gülüç Çayı Vadisi 34
1.1.2.3. Güneydeki Babadağ Ünitesi 36
1.2. İklimi 42
1.2.1. Sıcaklık 44
1.2.2. Basınç ve Rüzgârlar 54
1.2.2.1. Basınç 54
1.2.2.2. Rüzgarlar 55
1.2.3. Nisbi Nemlilik 65
1.2.4. Bulutluluk 69
1.2.5. Yağış 71
1.3. Doğal Bitki Örtüsü 90
1.3.1. Psödomaki Sahası 91
1.3.2. Ormanlar 97

1.4. Hidroğrafik Özellikler 104
1.4.1. Karadeniz 104
1.4.2. Akarsular 109
1.4.3. Kaynaklar 119
1.5. Toprak Özellikleri 121
1.5.1. Alüvyal Topraklar 121
1.5.2. Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları 122
1.5.3. Sarı-Kırmızı Podzolik Topraklar 123
1.5.4. Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar 124
1.5.5. Kahverengi Orman Toprakları 124

İKİNCİ BÖLÜM 127
2.BEŞERİ COĞRAFYASI 127
2.1. Yerleşme 127
2.1.1.Yerleşim Faaliyetinin Tarihsel Gelişimi 127
2.1.2. Ereğli İlçesindeki Yerleşmelerin Şekil ve Tip Yönünden Ayrımı 140
2.1.3. Fonksiyonel Özelliklerine Göre Yerleşmeler 151
2.1.3.1. Köy Yerleşmeleri (kır yerleşmeleri) 152
2.1.3.1.1. Belediye Örgütü Olan Köy Yerleşmeleri 162
2.1.3.2. Kasaba Yerleşmeleri 165
2.1.3.2.1. Belediye Örgütlü Kasaba Yerleşmeleri 166
2.1.3.2.2. Belediye Örgütü Bulunmayan Kasaba Yerleşmeleri 180
2.1.3.3. Şehir Yerleşmesi (Ereğli) 190
2.1.3.3.1. Ereğli Şehri'nin Bugünkü Fonksiyon Alanları 205
2.1.4. Konut ve Konut Tipleri 216
2.1.4.1. Köy Konutları 218
2.1.4.1.1. Eski Tip Konutlar 218
2.1.4.1.2. Yeni Tip Konutlar 225
2.1.4.2. Kasaba Konutları 229
2.1.4.3. Ereğli Şehrindeki Konutlar 229
2.2. Nüfus 233
2.2.1. Nüfusun Gelişimi 234
2.2.1.1. Kır Nüfusu 236
2.2.1.2. Kasaba Nüfusu 246
2.2.1.3. Şehir Nüfusu 251
2.2.2. Nüfus Hareketleri 255

2.2.2.1. Göçler 256
2.2.3. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu 264
2.2.3.1. Nüfus Dağılışı 264
2.2.3.2. Nüfus Yoğunluğu 267
2.2.4. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 272
2.2.4.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Ayrımı 272
2.2.4.2. Nüfusun Eğitim ve Kültürel Özellikleri 280
2.2.4.3. Aile Büyüklükleri 284

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 286
3.EKONOMİK FAALİYETLER 286
3.1. Arazi Bölünüşü ve Araziden Faydalanma 286
3.1.1. Orman Alanları 287
3.1.2. Tarım Alanları 290
3.1.2.1. Fındık Tarım Alanları 290
3.1.2.2. Tarla Alanları (Mısır, Buğday, Yulaf, Arpa) 293
3.1.2.3. Bahçe (sebze-meyve) Tarım Alanları 293
3.1.3. Çayır Alanları 294
3.1.4. Yerleşim Alanları 294
3.1.5. Diğer Alanlar 294
3.2. Sanayi Faaliyetleri 296
3.2.1. Modern Sanayi (Fabrikalar) 297
3.2.1.1. Demir-Çelik Sanayii 297
3.2.1.1.1. Ereğli Demir-Çelik Fabrikası A.Ş. (Erdemir) 301
3.2.1.2. Boru-Profil Fabrikaları 325
3.2.1.3. Tersaneler 327
3.2.1.4. Çimento Fabrikaları 330
3.2.1.6. Metal Sanayi Fabrikaları 332
3.2.1.6. Gıda Sanayi 334
3.2.1.7. İnşaat Sanayi 335
3.2.1.8. Orman Ürünleri 335
3.2.2. Atölye Tipi Sanayi 336
3.2.2.1. Küçük İmalathaneler 336
3.2.2.2. Kimyevi Maddeler Sanayi 336
3.2.2.3. Dokuma Sanayi 336
3.2.3. Ev Tipi Sanayi 338
3.3. Tarımsal Faaliyetler 340

3.3.1. Yetiştirilen Tarım Ürünleri ve Sahadaki Coğrafi Dağılışları 341
3.3.1.1. Tahıl Tarımı 342
3.3.1.2. Bağ-Bahçe Tarımı 345
3.3.1.3. Sebze Tarımı 359
3.3.1.4. Seracılık Faaliyetleri 360
3.4. Hayvancılık 364
3.4.1. Büyükbaş Hayvancılık 368
3.4.2. Küçük Baş Hayvancılık 369
3.4.3. Kümes Hayvancılığı 370
3.4.4. Arıcılık 370
3.4.5. Balıkçılık 373
3.5. Ormancılık 376
3.6. Madencilik Faaliyetleri 380
3.6.1. Ereğli'de Kömürün Bulunuşu 381
3.6.2. Zonguldak Kömür Havzasının ve Armutçuk Kömür Havzasının Rezerv ve Üretim Durumları 388
3.6.3.Madenin İstihdama Etkisi. 391
3.7. Ulaşım ve Haberleşme Faaliyetleri 396
3.8. Ticaret 407
3.9. Turizm 413
3.9.1. Doğal Turistik Kaynaklar 414
3.9.1.1. Mağaralar 414
3.9.1.2. Şelâleler 425
3.9.1.3. Plajlar 426
3.9.1.4. Diğerleri 427
3.9.2. Beşeri Turistik Değerler 428
SONUÇ 435
KAYNAKLAR 438
ÖZGEÇMİŞ 452

ÖZET

KARADENİZ EREĞLİ İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Zerrin KARAKUZULU

Danışman: Doç.Dr. Saliha KODAY

2002 Sayfa: 474

Jüri : Doç. Dr. Saliha KODAY

: .....

: .....

: .....

: .....

Kdz.Ereğli ilçesi, doğal ve beşeri çevre arasındaki yoğun etkileşim ve bu etkileşimden doğan faaliyetlerin çeşitliliği açısından dikkate değer bir sahadır. Bu vasıfları münasebetiyle de çalışmamıza konu olarak seçilmiştir.

İlkçağ Heraklesi harebeleri üzerine kurulu olan Karadeniz Ereğli şehri ve yakın çevresi ise Alaca ve Bababurnu'nun oluşturduğu doğal dalgakıranla, Yıldız ve Poyraz rüzgârlarına kapalı eşsiz bir limana sahip olması nedeniyle de çevrenin en eski yerleşim yerlerinden biridir.

Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz Bölümünde yer alan ilçe idarî bakımdan Zonguldak İli'ne bağlıdır. Ereğli ilçesinin doğal sınırını kuzeyden ve batıdan Karadeniz, güneyden ve güneydoğudan Akçakoca dağları ile onun uzantısı olan Babadağlar, kuzeyden ve kuzeydoğudan ise Kandilli-Zonguldak antiklinali ile Babadağ arasındaki kıvrımlı saha çizmektedir. İlçenin idari sınırı ise, kuzeydoğuda Zonguldak ilinin Kozlu ilçesi, doğu ve güneydoğudan Devrek ilçesi, güneyden Alaplı ilçesi tarafından sınırlandırmıştır. Kuzeyinde ve batısında yine doğal sınır teşkil eden Karadeniz bulunmaktadır (Harita 1). İlçe idari yapısı iki bucak merkezi ve 102 köy yerleşmesinden oluşmaktadır. 2000 yılı itibariyle 159808 toplam nüfusa, 79486 şehir, 17140 kasaba, 63182 kır nüfusuna sahiptir.

1960'lı yıllara kadar küçük bir sahil kasabası durumunda olan Ereğli, 1964 yılında Demir-Çelik fabrikasının kurulmasıyla birlikte hızlı bir nüfuslanma ve şehirleşme sürecine girmiştir. Gerek geçmişi 19.yüzyılın başlarına kadar uzanan madencilik faaliyetleri, gerekse sanayi faaliyetlerinin gelişimiyle yeni iş sahaları oluşmuştur. Bunları destekler mahiyetteki tarım alanlarının kısıtlı oluşu nedeniyle tarımsal faaliyetler sanayi faaliyetlerinin gerisinde kalmıştır. Hayvancılık faaliyetleri de ihtiyaca yönelik olarak ek bir uğraşı şeklinde sürdürülmektedir.

ABSTRACT

Ph, D. THESIS

GEOGRAPHY OF KARADENİZ EREĞLİ TOWN

Zerrin KARAKUZULU

Supervisor: Assoc.Prof. Dr. Saliha KODAY

2002-Page: 474

Jury : Assoc. Prof. Dr. Saliha KODAY

: .....

: .....

: .....

: .....

Kdz. Ereğli town is a remakable area with regards the various intensive affectation between its natural and geographical area.

Pontus Herakles is the oldest residantial area due to its situation in the town Ereğli and its near environment Alaca and Bababurnu which has a wonderful harbour that is closed to yıldız and poyraz winds.

The town which is in the west Karadeniz area is connected to Zonguldak city. The natural territory of Ereğli is surrounded by the Black sea, Akçakoca mountains and Babadağlar and the twisted area between Kandilli, Zonguldak and Babadağ. The administritive territory of Ereğli is drawn by Kozlu, a town at Zonguldak, from east and southeast Devrek, from south Alaplı. In the north and west Ereğli there is Blacksea which constitutes a natural territory. The administrative structure of Ereğli consists of bucak and 102 hundred villages.

Ereğli which was a small seau town in the 1960's since the foundadion of iron and steel factory has been in a process of becoming a bigger city with a higher population.

New working areas has been established dua to its mining possibilities, the development of its industrial area. Because the farming possibilities are less than industrial possibilities the farming feel behind industry in Ereğli. There fore, farming is now a supplemenetary hobby of the settlers.

ÖNSÖZ

Doktora tezi çalışması olarak hazırlanan bu araştırmada esas tema olarak, *Ereğli İlçesi'nin Coğrafyası* incelenmiştir.

Yaklaşık dört yılı aşkın bir sürede tamamlanan araştırma, 2000-2001 öğretim yılı araştırma projeleri çerçevesinde, "Atatürk Üniversitesi Rektörlük Araştırma Fon Müdürlüğü" tarafından "araştırma projesi" olarak kabul edilmiş ve malî açıdan desteklenmiştir.

Ereğli ilçe merkezinin yerleşme tarihi, ilkçağ ve belki de, tarih öncesi devrelere kadar eskiye dayanır. Çalışmamızın içeriğinde yeri geldikçe değinileceği üzere, Ereğli'nin önemli bir tarihi kültürel merkez olduğunu gösteren kimi maddî kültür belgeleri ve yazılı kaynaklar, günümüze dek gelebilmişlerdir. Bu nedenle Ereğli, sadece coğrafyacıların değil, onlarla birlikte tarihçiler, arkeologlar ve hatta gezginlerin de dikkatlerini çekmiştir. Bununla birlikte Ereğli, bugüne dek bütünüyle bir coğrafî araştırmaya konu olmamıştır.

Karadeniz Ereğlisi'ni inceleme konusu olarak seçmemizin, en önemli nedeni budur. Doğal ve beşerî çevre özelliklerinin çeşitliliği ise, bu konuyu seçmemizde bir diğer etken olmuştur.

Araştırmanın her aşamasında, coğrafya ilminin dağılış, nedensellik, karşılaştırma, ilgi kurma gibi önemli bilimsel düşünce ilkelerine bağlı kalınmaya özen gösterilmiştir. Zaten, araştırma sahasındaki doğal ve beşeri çevre etmenleri arasında karşılıklı ilgi kurma çabası da bu düşüncelerin bir sonucudur. Bunda esas rolü, coğrafî düşüncenin köklü düşünce yöntemleri arasında bulunan analiz ve sentez yöntemlerinin uygulanması oynamıştır.

Karadeniz Ereğli gibi, madencilik ve sanayi sektörünün oldukça geniş iş imkânları yarattığı bir sahada, artık söz konusu iş olanaklarının aynı cömertlikle devam etmediği son dönemlerde, yeni iş olanaklarının ve sahalarının araştırılıp ortaya konulması gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de, sahanın ekonomik potansiyelinin belirlenmesi ve çalışmaların bu doğrultuda yönlendirilmesi, daha gerçekçi yatırımların yapılabilmesini sağlayacaktır.

Coğrafyanın sürekli, disiplinli ve sistemli çalışmayı gerektiren bir bilim olduğunu anlamamıza yardımcı olan hocamız Prof.Dr.Hayati DOĞANAY'a, her

alanda coğrafyanın uygulanabilirliğini benimsememizi sağlayan, tez konumun belirlenmesinde, arazi çalışmalarımda ve diğer tüm aşamalarda yardımlarını esirgemeyen hocam Prof.Dr.Ali ÖZÇAĞLAR'a teşekkür etmeyi görev bilirim.

Azmin ve coğrafya ilmini sevmenin birçok güzel çalışmayı ortaya çıkarabileceğini çalışmalarıyla gözler önüne seren, hoca olabilmenin en güzel vasıflarını bana yaşatarak öğreten saygıdeğer hocalarım Doç.Dr.Saliha KODAY'a ve Yrd.Doç.Dr.Zeki KODAY'a şükran borçlu olduğumu belirtmek isterim.

Temizin tüm safhalarında coğrafi görüş ve bilgilerinden yararlandığım hocalarım Doç.Dr.İhsan BULUT'a ve Doç.Dr.Hakkı YAZICI'ya, ayrıca bölümdeki diğer hocalarıma ve meslektaşlarım ile, araştırmayı proje olarak destekleyen Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Araştırma Fon Müdürlüğü yöneticilerine teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca arazi çalışmalarım esnasında bizlere her türlü kolaylığı ve desteği sağlayan Ereğli Kaymakamı Mustafa İNGENÇ'e, Belediye Başkanı Halil POSBIYIK'a, Tarım İlçe Müdürü Ahmet KIZMAZ'a, Muhtarlar Derneği Başkanı Habip MOLLAOĞLU'na ve yardımdan kaçınmayan diğer kamu kurum ve kuruluş çalışanlarına ve Karadeniz Ereğlisi sakinlerine teşekkür ederim.

ERZURUM, 2002 **Zerrin KARAKUZULU**

HARİTALAR LİSTESİ

Sayfa No:

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası 2
Harita 2. Kdz. Ereğli ve Yakın Çevresinin Fizikî Haritası 3
Harita 3. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası 18
Harita 4. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Yerşekilleri Haritası 26
Harita 5. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Bitki Örtüsü Haritası 96
Harita 6. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası 108
Harita 7. Kdz. Ereğli ve Yakın çevresinin Toprak Haritası 125
Harita 8. Kdz. Ereğli'nin Antik Çağ Lokasyon Haritası 132
Harita 9. Süleyman Beyler Kasabası'nın Fonksiyon Alanları 181
Harita 10. Ereğli İlçesindeki Kasaba Yerleşmelerinin Etki Sahası Haritası (2001) 189
Harita 11. Ereğli Şehrinin Tarihi Gelişim Haritası 194
Harita 12. Ereğli Şehrinin Fonksiyon Alanları (2001) 198
Harita 13. Ülke İçinden Araştırma Sahasına Olan Göçlerin İllere Göre Dağılımı 258
Harita 14. Araştırma Sahasından Yurt Dışına Olan Göçlerin Dağılımı 259
Harita 15. Araştırma Sahasından Ülke İçine Olan Göçlerin Dağılımı 264
Harita 16. Ereğli İlçesinin Nüfus Dağılış Haritası 266
Harita 17. Ereğli İlçesinin Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000) 271
Harita 18. Kdz. Ereğli İlçesi'nin Araziden Faydalanma Haritası 295
Harita 19. Zonguldak Havzası ile Doğusundaki Taşkömürü Alanları 343

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1.	Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıklar (°C)	45
Tablo 2.	Seçilmiş İstasyonlarda Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı	48
Tablo 3.	Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıkların Gidişine Göre Mevsimlerin Başlama ve Bitiş Tarihleri	51
Tablo 4.	Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıklar	53
Tablo 5.	Zonguldak Meteoroloji İstasyonunun Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (1975-2000)	54
Tablo 6.	Ereğli Meteoroloji İstasyonunun Rüzgâr Esme Sayıları (1980-2000)	57
Tablo 7.	Zonguldak Meteoroloji İstasyonunun Rüzgâr Esme Sayıları (1975-2000)	60
Tablo 8.	Alaplı Meteoroloji İstasyonunun Rüzgâr Esme Sayıları (1994-2000)	63
Tablo 9.	Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (%)	65
Tablo 10.	Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm)	72
Tablo 11.	Seçilmiş İstasyonlarda Yıllık Yağışın Mevsimlere Dağılışı	75
Tablo 12.	Zonguldak'ın Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri	75
Tablo 13.	Ereğli'nin Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri	76
Tablo 14.	Alaplı'nın Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri	77
Tablo 15.	Devrek'in Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri	77
Tablo 16.	Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Yıllık Yağışının Mevsimlere Dağılışı	81
Tablo 17.	Ereğli'de Günlük Ortalama Yağışlar	83
Tablo 18.	Ereğli'nin Su Blançosu (Thorntwaite'a göre)	85
Tablo 19.	Zonguldak Su Blançosu (Thornthwaite'a Göre)	86
Tablo 20.	Devrek Su Blançosu (Thornthwaite'a göre)	87
Tablo 21.	Zonguldak'da Deniz Suyu Sıcaklıkları İle İlgili Rasat Değerleri..	106
Tablo 22.	Ereğli'nin Aylık Ortalama Yağış Değerleriyle, Gülüç Çayının Aylık Ortalama Akım Miktarı	114
Tablo 23.	Ereğli İlçesindeki Yerleşmeler ve Mahalle Sayıları	147

Tablo 24.	Ereğli İlçesine Bağlı Köylerin Yüzölçümü, Hane Sayıs Nüfusu	159
Tablo 25.	Mahalle İken Köy İdari Ünitesi Haline Gelen Yerleşmeler	161
Tablo 26.	Gülüç'de Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı	167
Tablo 27.	Gülüç Kasabasında Ticari İşyeri Sayısı	169
Tablo 28.	Armutçuk'un Mahallelere Göre Hane Sayısı ve Nüfusları (2001)....	171
Tablo 29.	Armutçuk Kasabasında Ticari İşyeri Sayıları (2001)	172
Tablo 30.	Ormanlı'ya Bağlı Köyler ve Nüfusları (2000)	174
Tablo 31.	Ormanlı Kasabası'nda Ticari İşyeri Sayıları (2001)	175
Tablo 32.	Ormanlı Kasabası'nda Mahallelerin Hane Sayısı ve Nüfusları (2000)	176
Tablo 33.	Ormanlı'da Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2001)	177
Tablo 34.	Güneşli'de Mahallelerin Hane Sayısı ve Nüfusları (2001)	178
Tablo 35.	Güneşli Kasabasında Ticari İşyeri Sayıları (2001)	179
Tablo 36.	Süleymanbeyler Kasabası'ndaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)	183
Tablo 37.	Kızılcapınar Kasabasında Ticari İşyeri Sayısı (2001)	185
Tablo 38.	Aydın Kasabasındaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)	186
Tablo 39.	Kurtlar Kasabasındaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)	188
Tablo 40.	Çayırlı Kasabasındaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)	190
Tablo 41.	1962 Yılında Ereğli'deki İşyeri Türü ve Sayısı	199
Tablo 42.	Ereğli İlçe Merkezinde Faal Nüfus Sektörel Dağılımı (2001)	202
Tablo 43.	Ereğli Şehrinde Meskenlerin Mahallelere ve Fonksiyonlara göre Dağılımı (2001).....	208
Tablo 44.	Ereğli Şehri'nde Arazi Kullanımı	216
Tablo 45.	Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kır Nüfusu (1935-2000)	236
Tablo 46.	Ereğli İlçesi'nde Kırsal Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Artış ve Azalış Oranları (1935-2000)	238
Tablo 47.	Ereğli İlçesindeki Kırsal Yerleşmelerin Sayım Dönemlerine Göre Nüfusu (1935-2000)	240
Tablo 48.	Ereğli İlçesinde Nüfus Gruplarına Göre Köy Yerleşmeleri (2000) ..	246
Tablo 49.	Ereğli İlçesindeki Kasaba Yerleşmelerinin Sayım Dönemlerine Göre Nüfusu (1935-2000)	247
Tablo 50.	Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kasaba Nüfusu (1935-2000)	247
Tablo 51.	Ereğli İlçesinde Kasaba Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Artış ve Azalış Oranları (1935-2000)	250

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tablo 52.	Ereğli Şehrinin Sayım Yıllarına Göre Kadın Erkek ve Toplam Nüfusu (1965-2000)	251
Tablo 53.	Ereğli İlçesinde Şehir Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Artış ve Azalış Oranları (1965-2000)	252
Tablo 54.	Ereğli İlçesinin Sayım Yıllarına Göre Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusu (1935-2000)	254
Tablo 55.	Ereğli Şehrine Olan Göçler (%) (1950-1990)	260
Tablo 56.	Ereğli İlçesinden Yurtiçi ve Yurt Dışına Nüfus Veren Kırsal Yerleşmeler	261
Tablo 57.	Ereğli İlçesindeki Yerleşmelerin Faydalanılan Alanlarıyla, 2000 Yılı Nüfus Yoğunlukları	269
Tablo 58.	Ereğli İlçesinde Nüfus Yoğunluklarına Göre Yerleşme Sayısı (2000)	272
Tablo 59.	1935-2000 Yılları Arasında Ereğli İlçesinde Toplam Nüfus, Erkek-Kadın Nüfusu ve Oranları	273
Tablo 60.	Ereğli İlçesinde Toplam Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Bileşimi	275
Tablo 61.	Ereğli İlçesindeki Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Bileşimi (2002)	277
Tablo 62.	Ereğli İlçesindeki Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları (2001)	282
Tablo 63.	Ereğli İlçesindeki Aile Büyüklükleri (2000)	285
Tablo 64.	Ereğli İlçesinde Genel Arazi Kullanılışı	286
Tablo 65.	Ereğli'de İdari Ünitelere Göre Arazi Kullanılışı	288
Tablo 66.	Ereğli İlçesinde İdari Ünitelere Göre Tarım Alanlarının Bölünüşü (dekar)	291
Tablo 67.	Dünya 2001 Yılı Ham Çelik Üretimi (milyon ton)	298
Tablo 68.	Dünya Ham Çelik Üretiminin Bölgelere Göre Dağılımı (1999)	299
Tablo 69.	ERDEMİR'in Avrupa'daki Yeri (milyon ton ham çelik)	299
Tablo 70.	Türkiye Ham Çelik Üretimi (bin ton)	300
Tablo 71.	Türkiye Çelik Ürünleri Üretimi, Dış Ticareti ve Tüketimi (1999)	301
Tablo 72	Erdemir'in Mevcut Tesisleri, Kapasiteleri ve Faaliyete Geçiş Tarihleri	306
Tablo 73.	Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Yassı Mamül Üretim Miktarı (1965-2000)	310
Tablo 74.	Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Ham Çelik Üretim Miktarı (1965-2000)	312

Tablo 75.	Tali Mahsüllerin Üretim ve Satış Miktarları (1965-1994)	314
Tablo 76.	1981-1999 Yılları Arasında İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı	315
Tablo 77.	2001 Yılı İtibariyle İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı	316
Tablo 78.	Demir-Çelik Sektörü Yassı Mamül İthalatı (2001)	317
Tablo 79	ERDEMİR'in Yurt İçi Satışlarının Kullanım Yerlerine Göre Dağılımı (2000-2001)	319
Tablo 80.	Yıllara Göre Erdemir'in Toplam Satış Miktarları (1965-2001)	319
Tablo 81.	Yıllar İtibariyle Personel Sayısındaki Değişimler (1995-1999)	320
Tablo 82.	Erdemir'de Çalışan Personelin Öğrenim Düzeyi (2001)	321
Tablo 83.	Erdemir'de Çalışan Personelin Ortalama Hizmet Süresi (2001)	322
Tablo 84.	Erdemir'de Çalışan Personelin Yaş Dağılımı (2001)	322
Tablo 85.	Lafarge Çimento Fabrikasının Yıllara Göre Çimento ve Hazır Beton Üretimi (1996-2000)	331
Tablo 86.	Ereğli'de 2000 Yılı İtibariyle Tahıl Alanları ve Üretimleri	345
Tablo 87.	Ereğli'de Yıllık Fındık Üretimi 100 Ton'un Üzerinde Olan Köyler (2000)	347
Tablo 88.	Ereğli'de Çilek Üretimi Yapan Yerleşmeler, Yetiştirdiği Çilek Türü ve Miktarı ile Çilek Alanları (2001)	350
Tablo 89.	Ereğli'de En Çok Ceviz Ağacı Bulunan Yerleşmeler (2001)	355
Tablo 90.	Ereğli'de Kivi Tarımı Yapılan Yerleşmeler ve Asma Sayısı (2001).	357
Tablo 91.	Ereğli'de Yetiştirilen Meyve Türleri, Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları (2001)	359
Tablo 92.	Ereğli'de Yetiştirilen Sebze Türleri, Ekim Alanları ve Üretimleri (2001)	360
Tablo 93.	Ereğli'deki Sera Sayısı ve Alanları (2001)	361
Tablo 94.	Ereğli İlçesindeki Seraların Köylere Göre Dağılımı (2001)	362
Tablo 95.	Ereğli İlçesinde Hayvan Dağılışı (2001)	365
Tablo 96.	Ereğli İlçesinde Arı Kovanlarının Dağılışı (2001)	372
Tablo 97.	Ereğli'de Elde Edilen Deniz Ürünleri Miktarı (2001)	374
Tablo 98.	Ereğli'nin Orman Varlığı (2001)	377
Tablo 99.	Üretim Alanlarına Göre Havza Rezervleri (Bin Ton)	388
Tablo 100.	Yıllar İtibariyle Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesinin Tüvenan Kömür Üretimi (Ton)	388
Tablo 101.	Havzanın Toplam Kömür Üretimi (Milyon Ton)	390

Tablo 102. Tüm Kömür Havzasının Yıllara Göre İstihdam Durumu (1971, 1980-1999) 392
Tablo 103. Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesinin Yıllara Göre İstihdam Durumu (1986-2001) 393
Tablo 104. Ereğli İçerisindeki Yerleşmelerin Ereğli Şehrine Olan Uzaklıkları (km) 397
Tablo 105. Kdz.Ereğli Limanının Fiziki Durumu (2000) 402
Tablo 106. Ereğli Limanından Yapılan Yükleme ve Boşaltma Miktarları (2000) 403
Tablo 107. Erdemir Limanının 1990-1999 Yılları Arasındaki Faaliyeti 405
Tablo 108. TTK Limanının Yıllık İthalat, İhracat ve Yüklenen Kömür Miktarı İle Gemi Sayısı (1986-2000) 405
Tablo 109. Ereğli İlçe Merkezindeki Ticari İşyeri ve Çalışan İşgücü Sayısı (2000) 409
Tablo 110. Ereğli'de Ticari Malların Temin Edildiği Yerler (2000) 409

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1.	Araştırma Alanında Çeşitli Doğrultulardan Alınan Kesitler	29
Şekil 2.	Araştırma Alanında Çeşitli Doğrultulardan Alınan Kesitler	29
Şekil 3.	Araştırma Alanında Çeşitli Doğrultulardan Alınan Kesitler	30
Şekil 4.	Araştırma Alanında Çeşitli Doğrultulardan Alınan Kesitler	30
Şekil 5.	Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri	46
Şekil 6.	Seçilmiş İstasyonlarda Ortalama Yüksek Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı	48
Şekil 7.	Seçilmiş İstasyonlarda Ortalama Düşük Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı	49
Şekil 8.	Günlük Ortalama Sıcaklıkların Seyrine Göre Ereğli'de Mevsimlerin Süreleri	52
Şekil 9.	Zonguldak'da Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınçların Yıl İçendeki Seyri (1975-2000)	55
Şekil 10.	Ereğli'nin Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri ve Etkin Rüzgâr Yönleri (1980-2000)	59
Şekil 11.	Zonguldak'ın Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri ve Etkin Rüzgâr Yönü (1975-2000)	61
Şekil 12.	Alaplı'nın Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri ve Etkin Rüzgâr Yönleri	64
Şekil 13.	Zonguldak'da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri	66
Şekil 14.	Zonguldak'ta Aylık Ortalama Yağışlarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri	67
Şekil 15.	Ereğli'de Aylık Ortalama Sıcaklıklarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri	67
Şekil 16.	Ereğli'de Aylık Ortalama Yağışlarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri	68
Şekil 17.	Devrek'te Aylık Ortalama Sıcaklıklarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri	68
Şekil 18.	Devrek'te Aylık Ortalama Yağışlarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri	69
Şekil 19.	Zonguldak'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı	70
Şekil 20.	Ereğli'de Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı	70
Şekil 21.	Alaplı'da Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı	71

Şekil 22. Zonguldak, Ereğli, Alaplı ve Devrek'de Ortalama Yağışın Aylara Göre Dağılımı (mm) 73
Şekil 23. Zonguldak'da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı 79
Şekil 24. Ereğli'de Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı 79
Şekil 25. Alaplı'da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı 79
Şekil 26. Devrek'de Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı 80
Şekil 27. Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Yıllık Yağışının Mevsimlere Dağılışı 81
Şekil 28. Ereğli'nin Su Blançosu Diyagramı 85
Şekil 29. Zonguldak Su Blançosu Diyagramı 87
Şekil 30. Devrek'in Su Blançosu Diyagramı 88
Şekil 31. Zonguldak'da Deniz Suyu Sıcaklıklarının Yıl İçindeki Seyri (2001) .. 107
Şekil 32. Ereğli'nin Aylık Ortalama Yağış Değerleriyle, Gülüç Çayı'nın Aylık Ortalama Akım Değerlerinin Yıl İçindeki Seyri 115
Şekil 33. Gülüç Kasabasında Faal Nüfusun Sektörel, Dağılımı (2001) 167
Şekil 34. Ormanlı'da Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2001) 177
Şekil 35. Ereğli İlçe Merkezi'nde Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2001) 202
Şekil 36. Dağlıca Köyü Merkez Mahallesinde Eski Tip İki Katlı Bir Ev Planı .. 223
Şekil 37. Soğanlıyörük Köyü'nde Yeni Tip Mesken Planı 228
Şekil 38. Ereğli Şehrindeki Eski Tip Mesken Planı (Halil Paşa Konağı) 232
Şekil 39. Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kır Nüfusu (1935-2000) 236
Şekil 40. Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kasaba Nüfusu (1935-2000) 248
Şekil 41. Ereğli Şehrinin Sayım Yıllarına Göre Kadın-Erkek ve Toplam Nüfusu (1965-2000) 251
Şekil 42. Sayım Dönemlerine Göre Ereğli İlçesinin Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusu (1935-2000) 255
Şekil 43. Ereğli Şehrine Olan Göçlerin Dağılımı (1950-1990) 260
Şekil 44. Ereğli İlçesinde Erkek-Kadın Nüfusun Sayım Dönemlerindeki Durumu (1935-2000) 274
Şekil 45. Araştırma Sahasının Nüfus Piramidi (2001) 276
Şekil 46. Araştırma Sahasında Kırsal Nüfus Piramidi (2001) 278
Şekil 47. Araştırma Sahasında Kasaba Nüfus Piramidi (2001) 279
Şekil 48. Ereğli Şehrinin Nüfus Piramidi (2001) 280
Şekil 49. Ereğli İlçesinde Genel Arazi Kullanılışı (2001)..... 287
Şekil 50. Dünya Ham Çelik Üretiminin Bölgelere Göre Dağılımı (1999) 299

Şekil 51. Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Yassı Mamül Üretim Miktarı (1965-2000) 311
Şekil 52. Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Ham Çelik Üretimi (1965-2000) 312
Şekil 53. 2001 Yılı İtibariyle İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı 317
Şekil 54. Demir-Çelik Sektörü Yassı Mamül İthalatı (2001) 318
Şekil 55. Yıllar İtibariyle Personel Sayısındaki Değişimler (1995-2001) 321
Şekil 56. Personelin Öğrenim Düzeyi 321
Şekil 57. Personelin Ortalama Hizmet Süresi 322
Şekil 58. Personelin Yaş Dağılımı 323
Şekil 59. Yıllar İtibariyle Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesinin Tüvenan Kömür Üretimi (1985-2000) 389
Şekil 60. Havzanın Toplam Kömür Üretimi (1991-1999) 390
Şekil 61. Kdz.Ereğli Limanının Planı 401
Şekil 62. Kilise Mağarasının Planı 416
Şekil 63. Cehennemağzı Mağarasının Planı 419
Şekil 64. Ayazma Mağarasının Planı 421
Şekil 65. Ereğli Kalesinin Planı 429

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Fotoğraf 1.	Ereğli Civarında Basık Morfolojili Sırtlar	15
Fotoğraf 2.	Dağlık Sahalar İle Kıyı Çizgisi Arasında Kalan Plato Sahaları .	16
Fotoğraf 3-4.	Ereğli-Zonguldak Karayolunun 25. km'sinde Soğan Kabuğu Şeklinde Soyulmuş Kum Taşları	19
Fotoğraf 5.	Armutçuk'daki Yüksek Falezlerden Bir Görünüm	23
Fotoğraf 6.	Cemaller Köyü Çavuşağzı Mevkiinde Küçük Bir Koy ve Aktif Bir Falez	24
Fotoğraf 7.	Ereğli Şehri ile Gülüç Kasabası Arasındaki Plaj Alanı	27
Fotoğraf 8.	Ereğli Gökçeler Arasındaki Yolun Kenarında Bulanan İgnimbiritler	32
Fotoğraf 9.	Kocadağ Ünitesi Sırtlar ve Vadiler ile Parçalanmış Bir Manzara Sergilemektedir	33
Fotoğraf 10.	Babadağ Geçidi	38
Fotoğraf 11.	Ereğli Şehrinin Yıldız ve Poyraz Rüzgarlarından Koruyan Alaca Burnunun Çeştepe'den Görünümü	58
Fotoğraf 12.	Tepeören Köyü Yakınlarındaki Defneler	94
Fotoğraf 13.	Öğberler-Güneşli Yolu Kenarındaki Sandallar	95
Fotoğraf 14.	Karakavuz ve Akköy Arasındaki Dev Kayın Ağaçları	98
Fotoğraf 15.	Ereğli İlçesindeki Yoğun Orman Alanlarından Bir Görünüm ...	99
Fotoğraf 16.	Gülüç Çayı Vadisi Güneyindeki Meşelikler	100
Fotoğraf 17.	Orman Altı Formasyonunu Oluşturan Bitkilerden Biri Olan Eğreltiler	102
Fotoğraf 18-19.	Orman Örtüsünün En Çok Tahrip Edildiği Alanlardan Biri Olan Yazıcılar Köyü ve Çevresi	103
Fotoğraf 20.	Gülüç Çayı Vadisinin Ereğli Yakınlarından Görünümü	110
Fotoğraf 21.	Gülüç Barajı	116
Fotoğraf 22.	Kızılcapınar Baraj Gölü	117
Fotoğraf 23.	Alacaağzı Vadisinde Yapılan Trakingden Bir Görünüm	119
Fotoğraf 24-25.	Ereğli'de Yamaç Köylerine Örnek Oluşturan Ramazanlar ve Davutlar Köyleri	141
Fotoğraf 26.	Gülüç Çayı Vadisinde Yer Alan Ovaköy	143
Fotoğraf 27.	Dağınık Mahallelerde Toplu Dokulu Yerleşmeye Örnek (Esenler Köyü)	145

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Fotoğraf 28.	Yarı Dağınık Mahallelerde Toplu Dokulu Yerleşme	146
Fotoğraf 29.	Keskin Sırt ve Yamaçlarla Parçalanmış Kocadağ Ünitesinde Yer Alan Terzi Köy Dağınık Dokuludur	148
Fotoğraf 30.	Ereğli Şehrinde Yerleşme Genel Olarak Toplu Dokuludur	149
Fotoğraf 31.	Güllük Tipik Bir Yol Boyu Köyüdür	150
Fotoğraf 32.	Yol Boyu Köylerine Bir Başka Örnek	151
Fotoğraf 33.	Gülüç Kasabası Merkez Mahallesi Kasabanın İlk Yerleşim Alanlarındandır	168
Fotoğraf 34.	Gülüç Kasabasında Çengelburnu Mahallesi'ndeki 14 Katlı Binalar	169
Fotoğraf 35.	Armutçuk Kasabasında Madene Giden Tünellerden Birinin Girişi	170
Fotoğraf 36.	Çıkarılan Madenin Denize İndirildiği Raylı Sistem (Varagel) ...	173
Fotoğraf 37.	Ormanlı Kasabasında Ticari İşyerlerinin Bulunduğu Caddelerden Biri	175
Fotoğraf 38.	Güneşli Kasabasında Kurulan Haftalık Pazar	178
Fotoğraf 39.	Süleymanbeyler Kasabasındaki Ticari İşyerleri	183
Fotoğraf 40.	Kızılcapınar Kasabasından Bir Görünüm	184
Fotoğraf 41-42.	1930'lu Yıllarda Kdz. Ereğli	195
Fotoğraf 43.	Ereğli Şehrinin Çeştepe'den Görünümü	201
Fotoğraf 44.	Şehrin En Aktif Caddesi Olan Yalı Caddesi ve Sahil Yolu	203
Fotoğraf 45.	Şehrin En Yoğun Oturma Alanları Kale Tepe Üzerindedir	205
Fotoğraf 46.	Erdemir Lojmanları	206
Fotoğraf 47-48.	Ereğli Şehrinin Sosyal Alanlarından Kabul Edebileceğimiz Parklardan Görünüm	212
Fotoğraf 49.	Ereğli Limanı'nın Uzaktan Görünümü	213
Fotoğraf 50.	Askeri Sahada Çeştepe Üzerinde Yer Alan 12 Hanelik Bir Yerleşme Mevcuttur	215
Fotoğraf 51-52.	Çalışma Sahamızda Eski Tip Meskenlerin Bir Kısmında Alt Kat Ahşap,Üst Kat Taş, Bir Kısmında da Alt Kat Taş Üst Kat Ahşaptır (Velidağ ve Dağlıca Köyleri)	219
Fotoğraf 53.	Nadir de Olsa Evden Ayrı Bulunan Samanlık ve Ahırlar Ahşap ve Taştan İnşa Edilmiştir	221
Fotoğraf 54.	Çalışma Sahamızda Serendeler Giderek Azalmaktadır	224
Fotoğraf 55.	Evlerin Bahçelerinde Yer Alan Fırınlardan Biri (Belen Köyü) ..	224
Fotoğraf 56.	Deliler Köyü'nde Modern Bir Mesken	225

Fotoğraf 57.	Köy Meskenlerinin Çoğu Oldukça Büyük ve Betonarmedir (Sakallar Köyü'nde Üç Katlı Bir Ev)	227
Fotoğraf 58.	Halil Paşa Konağı (Yalı Caddesi'nde Yer Alan Konak 19. Yüzyılda İnşa Edilmiştir)	230
Fotoğraf 59.	Ereğli Şehrindeki Modern Meskenler	231
Fotoğraf 60.	Ereğli Demir-Çelik İşletmeleri	302
Fotoğraf 61.	Özdemir Boru Profil Fabrikaları	326
Fotoğraf 62.	Ereğli'deki Tersanelerden Bir Görünüm	328
Fotoğraf 63.	LAFARGE Çimento Fabrikası	331
Fotoğraf 64.	Çeşitli Boyutlarda Yassı Mamül Kesebilen Metal Fabrikaları (Tat Metal)	333
Fotoğraf 65-66.	Elpek Bezi Dokuma Tezgahları ve Keten Tohumları ile Birlikte Görülen Elpek Bezleri	337
Fotoğraf 67.	Velidağ Köyü'nde Üretilen Ekmek Taşları	339
Fotoğraf 68.	Mısır Tarımı Evlerin Yanındaki Küçük Bahçelerde Yapılmaktadır	342
Fotoğraf 69.	Eskiden Buğday Tarımı Yapılan Alanlar Bugün Boş Bırakılmaktadır	344
Fotoğraf 70.	Ereğli'de Yeni Oluşturulan Fındık Bahçeleri	346
Fotoğraf 71-72.	Korubaşı Köyü'ndeki Çilek Bahçeleri	351
Fotoğraf 73.	Yerel Pazarlarda "Tıngıl" İsmi Verilen Sepetlerde Osmanlı Çileği Satılmaktadır.	353
Fotoğraf 74.	Yeni Oluşturulmuş Bir Kivi Bahçesi (Ballıca Köyü)	356
Fotoğraf 75.	Ereğli'deki Kestanelerin Meyveleri Oldukça İri ve Lezzetlidir..	358
Fotoğraf 76.	Hamzafakılı Köyü'nde Fasulye Üretilen Bir Sera	361
Fotoğraf 77.	Dağlıca Köyü'nde Büyükbaş Hayvanlar Çeki ve Yük Hayvanı Olarak Kullanılabilmektedir	364
Fotoğraf 78.	İlçede Arıcılık Faaliyetleri Giderek Gelişmektedir	371
Fotoğraf 79.	Kestaneci Mahallesinde Uzun Mehmet Adına Yapılan Anıt	382
Fotoğraf 80.	Armutçuk Kömür İşletmesi Müessesesi	391
Fotoğraf 81.	Ereğli Limanı'nın Havadan Görünümü	399
Fotoğraf 82-83	Ereğli'de Kurulan Halk Pazarından Görünümler	411
Fotoğraf 84.	Kilise Mağarasındaki Duvar Damla Taşları	415
Fotoğraf 85.	Cehennemağzı Mağarasının Girişi	417
Fotoğraf 86.	Cehennemağzı Mağarası'nda Girişe Göre Sağ Tarafta Yer Alan Dar Galeri	418

Fotoğraf 87. Cehennemağzı Mağarası'ndaki Göl 419
Fotoğraf 88. Ayazma Mağarası 420
Fotoğraf 89. Dördüncü Mağara 421
Fotoğraf 90. Güneşli Şelaleleri 425
Fotoğraf 91. Erdemir ve Belediye Plajı 426
Fotoğraf 92. Tarihi Çınarlardan Biri 427
Fotoğraf 93. Herakles Sarayı Kalıntıları 428
Fotoğraf 94. Ereğli Kalesi Surları 430
Fotoğraf 95. Tarihi Bozhane Hamamı 432
Fotoğraf 96. Ereğli Müzesi Bahçesindeki Antik Kalıntılar 433

GİRİŞ

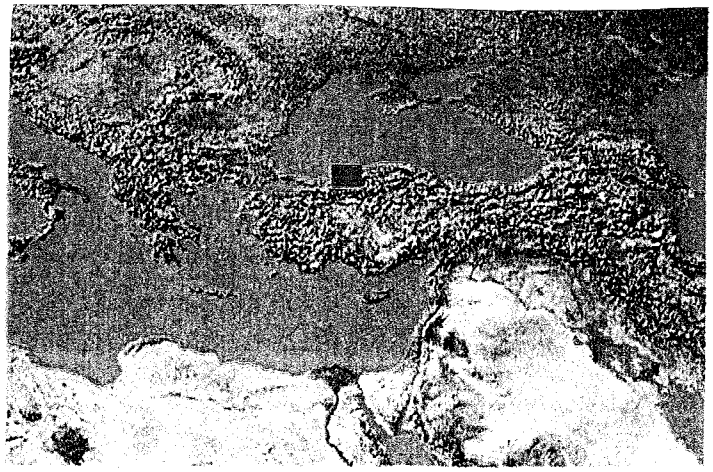
KARADENİZ EREĞLİ İLÇESİNİN COĞRAFYASI

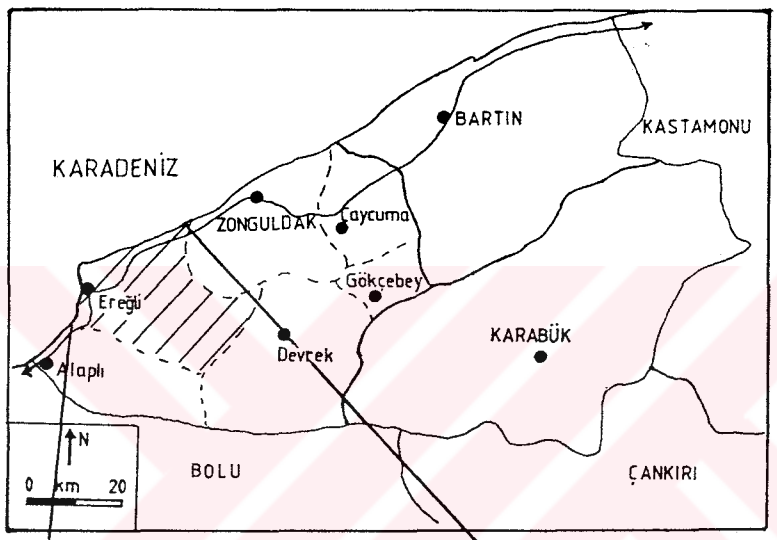
1.Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

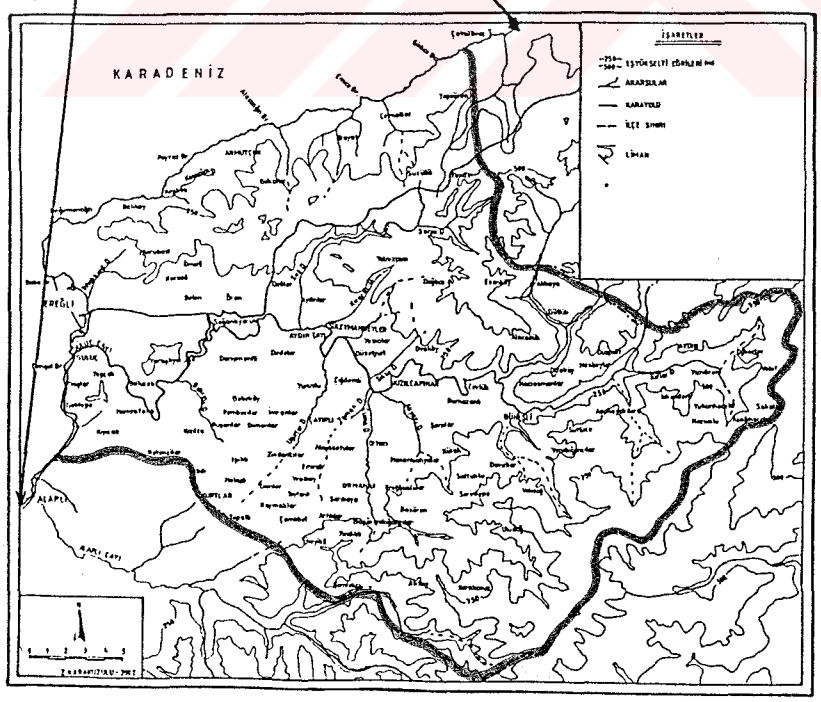
Kdz. Ereğli ilçesi, Batı Karadeniz Bölümü'nde Zonguldak ili sınırları içinde yer almaktadır. İlçe alanına yönetim merkezliği yapan Ereğli şehri, il merkezi Zonguldak'a 55 km uzaklıktadır (Harita 1).

Bilindiği üzere ülkemizde *Ereğli* adını taşıyan üç ilçe alanı bulunmaktadır. *Ereğli* adlı ilçeler Batı Karadeniz Bölümü'nde Zonguldak ilinde, Tekirdağ ve Konya illerinde yer almaktadırlar. Araştırma alanımızı oluşturan Ereğli ilçesi Batı Karadeniz Bölümü'nde Karadeniz kıyısında yer aldığı için *Karedeniz Ereğli* (kısaltma: Kdz. Ereğli) olarak isimlendirilmiştir. Aynı şekilde Tekirdağ il sınırları içinde bulunan Ereğli ilçesi Marmara Denizi kıyısında yer aldığından *Marmara Ereğlisi*, üçüncüsü ise *Konya Ereğlisi* şeklinde adlandırılmaktadır.

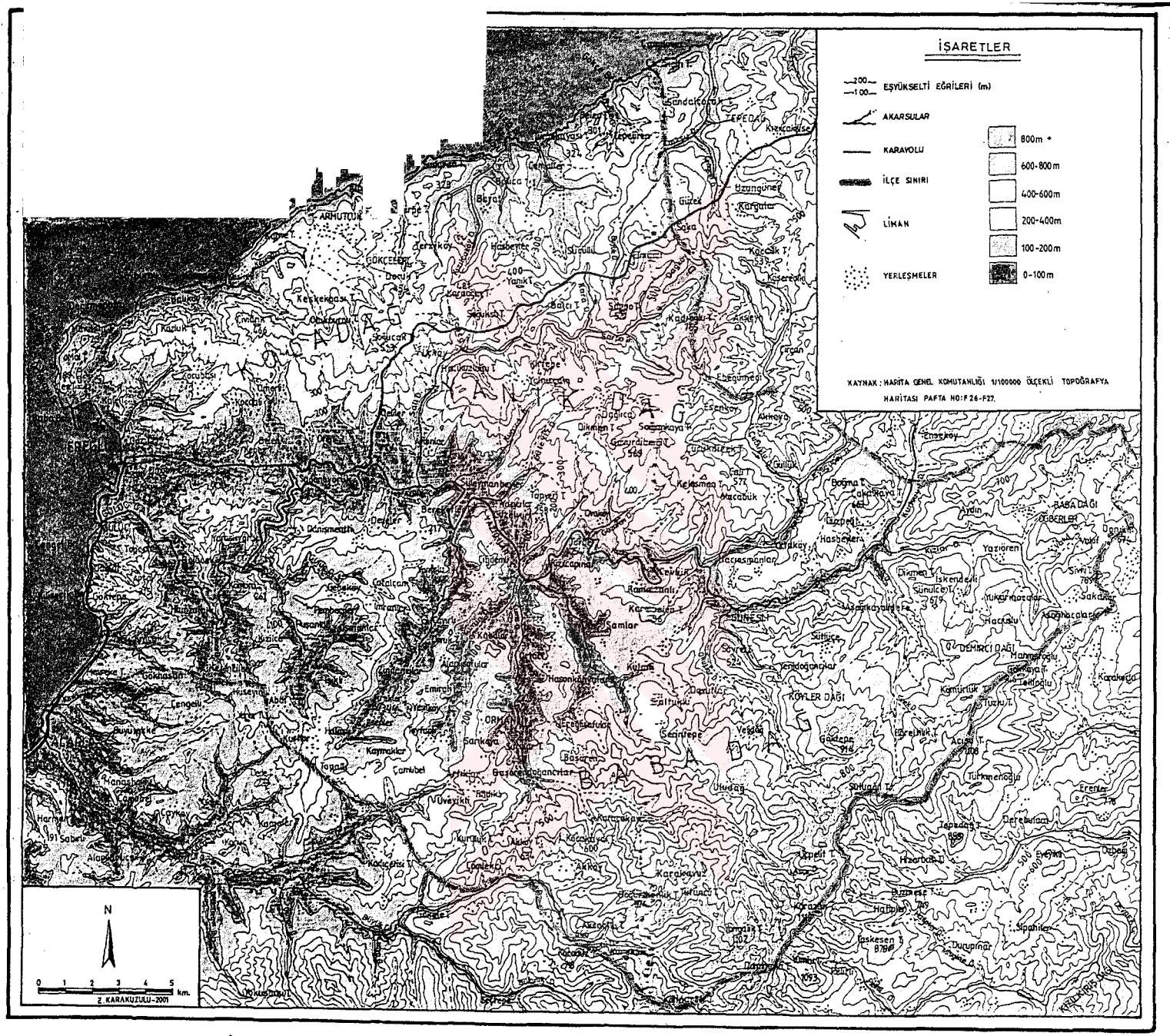
782 km^2'lik bir yüzölçüme sahip olan Kdz. Ereğli ilçesinin idari alanı, Küçük Kafkaslar ile batıda Balkanlar arasında uzanan Kuzey Anadolu sıradağlarının Batı Karadeniz Bölümü Dağları kısmında yer alan Ereğli genelde NE-SW doğrultusunda uzanan kıvrımlı bir sahada yer almaktadır. İlçeyi kuzeyden ve batıdan Karadeniz, güneyden ve güneydoğudan Babadağ, doğudan ve kuzeydoğudan ise Kandilli-Zonguldak antiklinali ile Babadağ arasındaki kıvrımlı saha sınırlandırmaktadır. Daha özel bir sınırlandırma yapmak gerekir ise; güneyde Mevreke Tepe (150 m) yakınlarından başlayan Ereğli-Alaplı sınırı, İdris deresine kadar su bölümü çizgisini oluşturan sırtlardan geçmektedir. Buradan itibaren sırt NW-SE doğrultusunda güneydeki Köhnarlık Tepe (1056 m)'ye kadar uzanmaktadır. Daha sonra ilçe sınırı NE'ya yönelmekte ve su bölümü çizgisini takip ederek nisbeten dağlık ve gür ormanlardan oluşan sahayı katedip, Devrek-Ereğli sınırını oluşturmaktadır. Babadağ ile Tepeören köyü arasında uzanan ve kıvrımlı sahaları takip eden doğu ve kuzeydoğu sınırı da, Ereğli'yi Kozlu ilçesinden ayırmaktadır (Harita 2). Çalışma sahası aslında su bölümü çizgisinin ihlal edildiği birkaç istisna dışında Gülüç Çayı havzasıyla aynı alana tekabül etmektedir. Kaynağını Zonguldak-Devrek sınırı yakınlarındaki Hörgüç Tepe civarından alan Gülüç Çayı, sahayı doğu-batı doğrultusunda kateden, çalışma alanının en büyük akarsuyu durumundadır (Harita 2).

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Harita 2. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası

Araştırma sahasında ve yakın çevresinde batıdan-doğuya ve kuzeyden güneye doğru gidildikçe yükseltinin arttığı görülür. Nitekim araştırma sahamızın en yüksek noktalarını oluşturan Karazan Tepe (1119 m) ve Yongalık Tepe (1102 m) sahamızın güneydoğusunda bulunmaktadır. Kuzeyden güneye doğru doğu-batı bazen de güneybatı-kuzeydoğu uzantılı birçok antiklinal ve senklinalin varlığı göze çarpar. Bunlar sırasıyla Kandilli-Zonguldak antiklinali, Göktepe, Babadağlar, Bolu Dağları antiklinalleri ile bunların arasında sıralanmış olan Ereğli, Ormanlı (Başören), Yığılca, Gökırmak-Bolu senklinalleridir.

Ereğli'yi kuzeyden ve batıdan sınırlandıran Karadeniz kıyıları, akarsuların denize döküldükleri alanlarda, plaj olarak kullanılan azda olsa küçük koylarla bölünmüş, falezli dik kıyılardan oluşmaktadır. Kıyı çizgisi Ereğli-Alaplı arasında istisnai bir durum arzetmektedir. Kıyı çizgisi Sinop'tan batıya doğru kuzeydoğu-güneybatı istikametine uzanırken, birden bire Ereğli-Alaplı arasında kuzey-güney doğrultusunda devam etmektedir (Harita 2).

Araştırma sahasının genelde kuzeydoğu güneybatı doğrultusundaki hakim reliefi, keskin sırt ve yamaçlarla karakterize edilmektedir. İlçenin yapısı büyük ova ve düzlüklerin oluşmasına izin verecek durumda değildir. Sahada sadece Ereğli-Gülüç arasında, Gülüç Çayı'nın oluşturduğu alüvyal bir düzlük, doğuya doğru daralarak Kızılcapınar barajına kadar devam etmektedir. İlçenin tarıma en uygun alanlarını oluşturan bu düzlükler, bugün sanayi tesisleri tarafından işgal edilmiş durumdadır. Tarımsal faaliyetler, Gülüç Çayı vadisinde sebze-meyve yetiştiriciliği ve seracılık şeklinde, Yalıboyu olarak tabir edilen Karadeniz kıyısında sıralanmış köylerde ihtiyaca yönelik olarak dar alanlarda mısır, sebze ve az da olsa fındık yetiştiriciliği şeklinde, güneydeki nisbeten yüksek sahalarda ise fındık ağırlıklı olacak şekilde sürdürülmektedir.

Araştırma sahasında yerleşmeler, arızalı topoğrafyayla örtüşecek şekilde daha ziyade sırtlarda ve vadi yamaçlarında yoğunlaşmıştır.

Daha önce belirtildiği gibi Kdz.Ereğli ilçesinin toplam yüzölçümü 782 km^2'dir.[1] Bu itibarla alan olarak Devrek'ten (1082 km^2) sonra, Zonguldak'ın 2. büyük ilçesi durumundadır. İlçenin 2000 yılı itibariyle toplam nüfusu 159808 kişi

[1] DİE Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Zonguldak Maddesinde Ereğli ilçesinin alanı 782 km^2 belirtilmiştir. Bizim planimetre ile 1/100.000 ölçekli harita üzerinden yaptığımız ölçümlere göre ve Köy Hizmetleri APK Daire Başkanlığı Arşivleri'nden alınan 1/25.000 ölçekli köy haritalarına göre, Ereğli ilçesinin idarî sınırları toplam 780,48 km^2 olarak belirlenmiştir.

olup, bunun %49'u şehir, %12'si kasaba, %39'u köylerde yaşamaktaydı. Nüfus olarak da merkez ilçeden sonra Zonguldak ilinin en büyük ikinci ilçesidir.

İlçe, tarihin ilk çağlarından itibaren, Karadeniz kıyısındaki ender limanlardan birine sahiptir. Bu elverişliliği nedeniyle ülkemizin önemli sanayi kuruluşlarından biri olan Ereğli Demir Çelik Fabrikası (1965) ilçe merkezinde kurulmuş, sanayi hızla gelişmiş, buna bağlı olarak da hızlı bir nüfuslanma ve şehirleşme sürecine girilmiştir.

Ereğli şehri, ilçe merkezi olarak bugün, ülkemizin pekçok il merkezinden çok daha iyi gelişmiş, modern bir şehir görünümü sergilemektedir.

2.Araştırmanın Amacı ve Yöntemleri

Kdz.Ereğli ilçesini araştırma konusu olarak seçmemizde etkin rol oynayan faktörlerden biri, sahanın fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri açısından dikkate değer ölçüde çeşitlilik arzetmesidir. Gerçekten de liman olarak elverişli konumunun sağladığı bir takım avantajlardan dolayı Ereğli, tarihin çok eski dönemlerinden itibaren yerleşmeye sahne olmuş bir sahadır. 19.yüzyılın başlarına kadar küçük bir sahil kasabası olma özelliğini korurken, 1800'lü yılların başlarında maden kömürünün bulunması ve müteakip zamanlarda işletilmeye başlanması, temel geçim kaynağı balıkçılık ve ziraat olan bu ilçeye, yeni bir çehre kazandırmaya başlamıştır. Ulaşım açısından elverişliliği, maden kömürüne kolay ulaşılabilirlik ve büyük merkezlere olan yakınlığının etkisiyle 1965 yılında Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın kurulması, sahanın fiziki ve beşeri coğrafyasında bariz değişiklikler meydana getirmiştir. İlçe hızlı bir nüfuslanma sürecine, ilçe merkezi de aynı hızla şehirleşme sürecine girmiştir. Yeni sanayi kuruluşu ve buna bağlı olarak gelişen yan sanayi kolları, ilçe alanı içinde ve yakın çevresindeki yerleşmelerde yaşayan nüfusa, yeni iş olanakları sağlamıştır. Bugün hemen her evde madenden veya fabrikadan emekli en az bir kişi bulunmaktadır. Dolayısıyla söz konusu iş olanaklarının yarattığı maddi gelir, ailelerin tarıma ve hayvancılığa olan ilgisini azaltmıştır. Ancak, son dönemlerde söz konusu sanayi tesislerinin doygunluğa ulaşması, alınan bir takım politik kararlar ve yapılan planlamalar sonucunda sanayi sektöründeki iş olanakları giderek azalmıştır. İlçenin genç nüfusu emekli maaşına bağımlı bir kitle haline gelmiştir. Bu durumun aşılabilmesi, şu anda mevcut imkânların korunması, yeni iş

imkânlarını oluşturulması, ilçe halkının kısıtlı da olsa mevcut tarım alanlarını işleyebilmesi ve ilçenin turizm potansiyelinin değerlendirilebilmesi ile olabilir kanaatindeyiz.

Bu bağlamda, Kdz.Ereğli ilçesinin fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerinin incelenmesi, bunlar arasındaki korelasyonun kurulması, bu doğrultuda analizler ve sentezler yapılarak bir takım sonuçlara varılabilmesi, sahanın coğrafi potansiyelinin doğru bir şekilde belirlenmesiyle mümkün olabilecektir. İşte, ülkemizin bu denli hızla gelişen ve bu gelişmeyi destekleyici fiziki ve beşeri potansiyele sahip bir ilçesinin, coğrafi yönden araştırılmasının, ülkemiz yararına olacağı kanaatiyle böyle bir çalışma yapmaya karar vermiş bulunuyoruz. *Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası* adını taşıyan çalışmamız, monografik bir plan çerçevesinde hazırlanmaya çalışılmıştır..

Belirttiğimiz bu amaçlara ulaşabilmek için bir araç olabileceğini düşündüğümüz çalışmamızda ilk aşama, saha ile ilgili coğrafi ve genel literatürün taranması ve tasnif edilmesi şeklinde olmuştur. 2000-2001 yaz döneminde yapılan arazi çalışmalarımız ile de gezi gözlem, anket metodları uygulanmış, fotoğraf, slayt, video kamera görüntüleri çekilerek, istatistik ve görsel bilgiler derlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma sahasını birkaç öğrenci tezi dışında, doğrudan ilgilendiren coğrafi bir çalışma bulunmamaktadır. Ereğli, tarihçiler, arkeologlar ve pekçok seyyah tarafından bahsedeğer bir alan olarak seçilmiştir. Ancak, Ereğli ilçe merkezinin bulunduğu alanın bazı stratejik nedenlerden dolayı 1/25000 ve 1/100.000 ölçekli topoğrafya haritalarının zor temin edilebilmesi, sahanın arızalı yapısı, yoğun bitki örtüsüyle kaplı oluşu ve eskiden ulaşım imkânlarının elverişli olmaması nedeniyle, bugüne kadar böylesine renkli bir sahanın coğrafi manada bir eser şeklinde hazırlanamadığı kanaatindeyiz.

Yapılan arazi çalışmaları, elde edilen istatistiki veriler ve temel haritalar ile coğrafyanın dağılış, nedensellik, mukayese, ilişki kurma ilkeleri göz önünde tutularak araştırma sahası değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Ereğli'yi doğrudan ilgilendirmemekle beraber saha ve yakın çevresiyle ilgili olarak hazırlanmış coğrafi eserler, ilçe tarihini ve arkeolojisini konu alan eserler ve

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

yapılan detaylı jeolojik etüdler konularına göre sınıflandırılarak tanıtılmaya çalışılacaktır.

Coğrafi Araştırmalar

Coğrafi manada araştırma sahamıza çalışmasında ilk değinen coğrafyacı Strabon'dur. Coğrafya (Anadolu) adlı çalışmasının XII.cildinde Herakleia'nın Miletoslu'lar tarafından kurulduğunu, bunların kökeninin Thrak olması gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca kentin konumu ve sosyal yapısıyla ilgili çok genel bilgiler vermiştir. Carl Ritter de Geographica'nın Kleinasien (Küçük Asya) bölümünde 1846 dolaylarına ait kısa raporlara yer vermektedir.[2]

İNANDIK, 1959'da yayınlanan *Ereğli-Akçakoca Kıyı Bölgesinin Morfolojisi* isimli makalesinde, çalışma sahamızı da kapsayan kıyı kesimi ve yakın çevresiyle ilgili bilgilere yer vermekte, Karadeniz'deki seviye oynaklıklarının kıyı şekillenmesindeki etkisinden bahsetmektedir.[3]

KURTER, A., ise *Zonguldak-Safranbolu Arasında Morfolojik Müşahedeler* ismiyle 1961'de yayımlanan makalesinde, çalışma sahamızın doğusunda kalan ancak genel yapı itibariyle sahamızla benzerlik arzeden alanlar hakkında bilgiler vermektedir.[4]

1964'te ARDEL'in yayınladığı *Batı Karadeniz Bölgesinde Morfolojik Müşahedeler* isimli makalede Batı Karadeniz Bölümü'nün jeomorfolojik unsurları tanıtılmaktadır.[5]

Talip YÜCEL ise *Batı Karadeniz Bölgesinin Başlıca Topoğrafik Elemanları* adıyla 1988'de yayımlanan makalesinde, çalışma sahamızda yer alan antiklinaller, senklinaller, Babadağ kütlesi ve diğer jeomorfolojik birimler ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunmuştur.[6]

---

2 DÖRNER, F.K.-HOEPFNER W., 1966: Küçük Asya Kuzey Kıyısında Araştırmalar-Küçük Asya Yazıtları Ek Cildi, Avusturya Bilimler Akademisi Yayınevi, Cilt II, Bölüm 1, s.28, Viyana.

3 İNANDIK, H., 1959, "Ereğli-Akçakoca Kıyı Bölgesinin Morfolojisi", İst Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt. 5, S.10, s.92, İstanbul.

4 KURTER, A., 1961, "Zonguldak-Safranbolu Arasında Morfolojik Müşahedeler", İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg., Cilt: 6, S.2, s.174-183, İstanbul.

5 ARDEL, A., "Batı Karadeniz Bölgesi'nde Morfolojik Müşahedeler", İst. Üniv., Coğ. Enst. Derg., C.III, S.14, s.62-75, İstanbul.

6 YÜCEL, T., 1988, "Batı Karadeniz Bölgesi'nin Başlıca Topoğrafik Elemanları", Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğ. Fak. Coğrafya Arş. Derg, S.11, s.3, Ankara.

Türkan Bayer'in *Kdz.Ereğlisi-Alaplı Arası ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojik Etüdü* konulu yüksek lisans tezi 1994'te hazırlanmış ve çalışma sahamızın güneyinde kalan alan, kıyı şeridi ve gerisindeki aşınım yüzeylerine ait bilgiler verilmiştir. Aynı eserden Bekir ve Türkan Altın tarafından çıkarılarak yayımlanan *Karadeniz Ereğlisi-Alaplı Arasında Jeomorfolojik Gözlemler* isimli makalede sahada görülen jeomorfolojik birimler özetlenerek açıklanmıştır.[7]

Bunların yanı sıra Karadeniz Bölgesi ile ilgili yazılmış olan coğrafi eserlerden ulaşabildiğimiz ölçüde yararlanılmaya çalışılmıştır. Ayrıca saha ile ilgili hazırlanmış olan birkaç öğrenci tezide çalışmamız için gözden geçirilmiştir.

Tarihi ve Arkeolojik Araştırmalar

Ereğli'nin tarihinin M.Ö'ki dönemlere kadar dayanıyor olması münasebetiyle, ilçe merkezi ve yakın çevresindeki tarihi kalıntılar ve mitolojide önemli yeri olan Herküle ait efsanelere konu olan mağaraların mevcudiyeti tarih ve arkeoloji alanında çalışma yapanların dikkatini çekmiştir.

H.L.Polsberw (1833) ve Albert Stiene (1870) tarafından yapılan doktora tezleri Herakleia ile ilgili bu konudaki araştırmaların çıkış noktası olarak kabul edilebilir. 1882'de Schneiderwirth'in yaptığı çalışma ile de sahanın tarihi kayıtları ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir.[8]

M.Ö.4.yy'la kadar olan Ereğli'nin kültür tarihi H.Apel tarafından 1910'da yapılan doktora tezinde ele alınmıştır. Ereğli'nin sosyal tarihi ise 1927'de B.Lenk tarafından çalışılmıştır. D.Magie'nin 1950'de yayımlanan çalışması da Ereğli tarihine genel bir bakışla ele alınmıştır.[9]

1948 yıllarında Bitinya bölgesinde araştırmalar yapan arkeolog Friedrich Karl Dörner, bu çalışmalarını 1952 yılında *Btinya Yazıtları ve Eserleri* adı altında yayınlar. Son olarak araştırmacı W. Hoepfner ile 1961-62 yılında bölgeye tekrar gelen F. Karl Dörner Avusturya Bilimler Akademisi adına yaptığı çalışmaya

---

7 ALTIN, B.-ALTIN, T., 1988, "Karadeniz Ereğlisi-Alaplı Arasında Morfolojik Gözlemler", Türk Coğrafya Derg., S.33, s.429-436, İstanbul.
BAYER, T., 1994, Karadeniz Ereğlisi-Alaplı Arası ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojik Etüdü, İ.Ü. Deniz Bil. ve Coğ. Ens. Yüksek Lisans Tezi No: 231, İstanbul.

8 POLSBERW, H.L., 1833, De rubes Heraclea Ponti Libri VI (Doktora Tezi), Brondenburg.
STIENE, A., 1870, Das Pontische Heraklia, (Doktora Tezi),. Münster.
SCHNEIDERWIRTH, 1882, Heraclea am Pontus, Heiligenstadt.

9 AKKAYA, T; 1994, Herakleia Pontike (Karadeniz Ereğli)sinin Tarihi Gelişimi ve Eski Eserleri, Troya Yayıncılık, s.32, İstanbul.

(Herakleia Pontike-Ereğli Bir Yapı Tarihi İncelemesi) adlı yapıtına ek olarak *Küçük Asya Kuzey Kıyısında Araştırmalar-Küçük Asya Yazıtları Ek Cildi* adı altında 1966 yılında Viyana'da yayımlamıştır.

Ereğli tarihi ile ilgili ilk spesifik eser *Karadeniz Ereğlisi Tarihi* adıyla Tahsin Aygün tarafından hazırlanmıştır. Bu eserde coğrafi bilgiler daha ziyade tasvirler şeklinde verilmiş olup, antik kente ait bir takım kalıntı ve yapılara ait fotoğraflar yer almaktadır.[10]

F.K.Dörner ve Wolfram Hoepfner tarafından yayımlanan başka bir çalışmada da, Herakleia Pontike'nin kısa bir tarihçesi ile antik kentin dönemlere göre sergilediği değişimler gözönüne serilmektedir.[11]

1964'de Mübeccel Kıray'ın yayımladığı Ereğli ile ilgili kitapta ise, kasabanın geçirdiği sosyal değişim süreçleri ve bunlardan doğan problemler üzerinde durulmuştur.[12]

Ayrıca David Asheri'nin *Herakleia Pontike'nin Tarihi*'ni anlatan çalışması ile Wolfram Hoepfner'in *Topoğrafik Araştırmalar* isimli mağaralara da etraflıca yer veren eseri 1972'de yayımlanmıştır. Bu eser *Küçük Asya* yazıtlarının 5 numaralı ek cildiyle Avusturya Bilimler Akademisinin *Felsefe-Tarih* grubu eserlerinin 106.cildini teşkil etmektedir.[13]

Herakleia Pontika (Karadeniz Ereğlisinin Tarihi Gelişimi ve Eski Eserleri) isimli kitap Tayfun Akkaya tarafından kaleme alınmış olup, tarihi dokunun gelişimini ve bugüne ulaşan eserleri ele almıştır.[14]

Ereğli tarihini incelerken faydalandığımız birkaç eser de Sina Çıladır tarafından Ereğli tarihini, kömür havzasıyla birlikte ele alacak şekilde yayımlanmıştır.

Yapılan bu çalışmalara ilaveten W.Worth, P.Franke, Kapossy, S.Burstein, Saprykin[15], Enver Konukçu, Süleyman Hatipoğlu, Fethi Tevetoğlu, Günay Çağlar tarafından yayımlanan makaleler Ereğli tarihine ışık tutacak niteliktedir.

---

[10] AYGÜN, T., 1960, Karadeniz Ereğlisi Tarihi, Ayyıldız Mat., Ankara.
[11] DÖRNER, F.K.-HOEPFNER, W., 1966, a.g.e., Cilt III, Bölüm I, s.28, Viyana.
[12] KIRAY, M., 1964, Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası, İletişim Yay., s.15, İstanbul.
[13] DÖRNER, F.K.-HOEPFNER, W., 1966, a.g.e., s.32, Viyana.
[14] AKKAYA, T., 1994, a.g.e., s.32, İstanbul.
[15] WORTH, W., 1889, A Catalogue of Greek Coins, Pontus, Paphlagonia, Bithnia, and Kingdom of Basporus, S.XI-XIV, s.139, 148, London.
FRANKE, P., 1966, "Archaologischer Anziger", S.2, s.130.
KAPOSS Y., 1971, "Sachweiz Münzblatter", S.XXI, s.2422.

Seyyahlar

Karadeniz Ereğli, hiçbir zaman doğrudan bir seyahatin amacı veya konusu olmamıştır. Ancak çeşitli amaçlara yönelik olarak sürdürülen seyahatlerde bazı seyyahlara uğrak yeri olmuştur.

Çok genel tasvirlerle kent hakkında bilgi verilmiş olsa da verilen bilgiler bazı noktalara ışık tutucu olmaktadır.

Clavijo 1404 yılı 23 Martı'nda Ereğli'ye (Pandoratoya) gelerek şehrin birkaç tepenin eteğinde kurulmuş, sahile yakın bir şehir olduğundan, tepelerin en yükseğinde bir kalenin varlığından ve şehrin pek kalabalık sayılamayacağından bahsetmiştir.[16]

Clavijo'dan yaklaşık 200 yıl sonra Cihannüma'da Katip Çelebi birkaç cümleyle Ereğli'den bahsetmektedir.[17]

Joseph Pitton de Taurnefort adında bir botanikçi tarafından 1701'de ziyaret edilen Ereğli'nin 18.yy başındaki durumu kapsamlı olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca gemisinden yaptığı Ereğli resmi de elimizde mevcuttur.[18]

Fransız Orientalist Pierre Amadee Jaubert 1806'da, Colonel Rattiers 1818'de Ereğli'ye gelerek kentteki kitabelerden ve kentin güzelliklerinden bahsetmişlerdir.[19]

Herakles mağaralarının ilk tasvirini E.Bore yapmıştır.[20] İngiliz doktor ve jeolog William Francis Ainsworth[21] da 1838'de Fırat gezisinden dönerken sahaya uğramış, şehrin ana hatlarıyla bir planını çizmiş, ancak coğrafi konumunu tam olarak aktaramamıştır.

Araştırma sahamızın da içinde bulunduğu Karadeniz kıyısının en doğru çizimi Taitbout de Marigny tarafından yapılmıştır. Bu deniz haritasında kıyı hattının doğru bir haritası çıkarılmış ve koy alanlarındaki derinlikler de işlenerek, demirleme imkânları vurgulanmıştır. Ancak kentin dokusuna ve topoğrafik gözlemlere pek yer

---

BURSTEIN, S., 1975, Outpost of Hellenism: The Emergence of Heraclea on the Black Sea. California Classical Studies, XIV, California.
SAPRYKIN, S.Y., 1986, Heracleia Pontisskaya: Khersonesos Tavrichesky, Moscow.

16 CLAVIJO, R.G., 1993, Anadolu Orta Asya ve Timur, (çev. Ö. Rıza Doğrul), İstanbul.

17 KATİP ÇELEBİ, 1732, Cihannuma, Müteferrika Tabı, s.653, İstanbul.

18 TOURNEFORT, P., 1712, Relations d'un Voyage au Levant, C.II, Paris.

19 JAUBERT, P.A., 1821, Voyage en Armenie et en perse, s.359.
ROTTIERS, C., 1829, Hieraire de Tiflis a Constantinovie, s.297, Brüksel.

20 BORE, E., 1840, Corres pondances et Memories d'un Voyageur en Orient, Cilt II, s.208-217, Paris.

21 AINSWORTH, W.F., 1842, Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotomia and Armenia, C.1, s.38, London.

verilmemiştir. Bu atlas esas alınarak 1855'de A.Spratt tarafından daha detaylı bir harita hazırlanmıştır. Bu harita, deniz yolculuklarında 1960'lı yıllara kadar önemini korumuştur.[22]

W. Diest, Ernest Kalinka (1896), Richard Leonhard (1899), Xavier Hammaire de Hell, George Perrot ve Edmond Guillaume[23] de Ereğli'de konaklayarak mağaralar, surlar ve harabeler hakkındaki bilgilere değinmişlerdir.

Araştırma sahamızda bulunmuş olan, bahsi geçen seyyahların eserlerinden bir kısmı üniversitemiz kütüphanesinden, bir kısmı Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih ve Arkeoloji bölümlerinden, bir kısmı da Yrd.Doç.Dr.Tayfun Akkaya'nın özel kütüphanesinden temin edilebilmiştir. Ancak bizzat temin edip görme imkânı bulamadığımız eserlerin de, alındığı kaynaklar dipnot olarak düşülmüştür.

Jeolojik Araştırmalar

Blumenthal, M., 1948'de *Bolu Civarı ile Aşağı Kızılırmak Mecrası Arasındaki Kuzey Anadolu Silsilesinin Jeolojisi* isimli çalışmasında yer yer çalışma sahamızla ilgili bilgiler vermiştir.[24]

TOKAY, M. 1949'da *Karadeniz Ereğlisi-Alaplı-Kızıltepe-Alacaağzı Bölgesi Jeolojisi* adını taşıyan raporunda aşağı yukarı, araştırma sahamızın tamamının jeolojisi hakkında daha sonraki çalışmalara temel teşkil edecek bilgilere yer vermiş, formasyon isimleri ve dağılışları ile ilgili ayrıntılı veriler sunmuştur. Yine TOKAY (1952) tarafından Ereğli-Alaplı-Kızıltepe Bölgesi jeolojisini konu alan bir makale hazırlanmış ve bir önceki rapordaki bilgiler daha genelleştirilerek ele alınmıştır. Aynı kişi *Karadeniz Ereğlisi-Alacaağzı-Deliler Köyü, Kretase Örtüsü* isimli bir rapor daha hazırlamıştır.[25]

---

[22] DÖRNER, F.K.-W.Hoepfner, 1966, a.g.e., s.27, Viyana.

[23] DIEST, W., 1989, Von Pergamon über den Dindymos Zum Pontus, Peterm, Mitt. Ergh. 94, s.79.
KALINKA, E., 1938, Aus Bithynien Und Umgebung, Öjh. 28.
XAVIER, H.H., 1855, Voyage en Turquie eten Perca, Paris.
PEROT, G.-GUILLAUME, E., 1868, Exploration Archeologique de la Galatie et la Bithynie, C.1, s.15, Paris.

[24] BLUMENTHAL, M., 1948, Bolu Civarı ile Aşağı Kızılırmak Mecrası Arasındaki Kuzey Anadolu Silsilesinin Jeolojisi, M.T.A., Yay. Seri: B, No: 13, Ankara.

[25] TOKAY, M., 1953, "Karadeniz Ereğlisi-Alaplı-Kızıltepe Alacaağzı Bölgesi Jeolojisi", M.T.A. Derg, No: 42-43, s.35, Ankara.

Ağralı Bülent[26] 1969'da Zonguldak kömür havzası yataklarıyla ilgili çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar, sahamızdaki kömür yataklarının yaşlarının belirlenmesi aşamasında fikir vermiştir.

Batı Pontidler ve komşu havzaların oluşumlarını levha tektoniği kuramına bağlı kalarak açıkladığı makalesinde SANER doğal olarak araştırma sahamızla ilgili de bilgilere değinmiştir.[27]

KAYA, O, 1982'de Ereğli, Yığılca, Bolu Kuzey, Mengen alanlarının stratigrafi ve yapı özellikleri ile ilgili hazırladığı raporda ve makalede, yine KAYA ve diğerlerince hazırlanan *Ereğli (Zonguldak) Alanının Kretase Strategrafisi* isimli makalede araştırma sahamızda yayılış gösteren Kretase arazilerinin dağılış ve yapısını açıklamaya çalışmıştır.[28]

Bürkan, A-Şahintürk, Ö-Yazman, M.'nın ise 1982'de yayınlanan Ereğli-Kozlu-Yığılca Bölgesinin jeolojisi ile ilgili raporda saha ve yakın çevresindeki jeolojik formasyonlar hakkında detaylı bilgiler vermişlerdir.[29]

Araştırma sahamızla ilgili en detaylı jeolojik bilgilere ise Yergök, A.. AKMAN, Ü... v.d. (1987) tarafından hazırlanan Batı Karadeniz Bölgesi Jeolojisi ismini taşıyan raporda rastlanmıştır. Ele alınan saha çok geniş olmasına rağmen çalışmada incelenen alanların jeolojik yapılarıyla ilgili tatmin edici bilgiler bulunmaktadır.[30]

Çalışma sahamızda ülkemizin en önemli taş kömürü yataklarının bulunması nedeniyle saha ve yakın çevresi ile ilgili pekçok jeolojik araştırma yapılmıştır. Burada çalışmamızda bire bir yararlandığımız eserlerden bahsetmeye çalıştık.

Çalışmamızın diğer evrelerini arazi etüdleri ve haritalama işlemleri oluşturmuştur. İlk harita, sahamızın yerini ve sınırlarını belirleyen lokasyan haritasıdır.

---

[26] AĞRALI, B., 1969, Amasra ve Zonguldak Havzalarındaki Alt Karbonifer Seviyelerinin Palinolojik Mukayesesi, T.J.K., Bült. C.XII, no.1-2, s.95-112, Ankara.

[27] SANER, S., 1980, "Batı Pontidlerin ve Komşu Havzalarının Oluşumlarının Levha Tektonoği Kuramı ile Açıklanması", M.T.A. Derg. S.93-94, s.4, Ankara.

[28] KAYA, O., DİZER, A. vd., 1983, "Ereğli (Zonguldak) Alanının Kretase Stratigrafisi", M.T.A. Dergb, S.99/100, s.34-51, Ankara.

[29] BÜRKAN, A.-ŞAHİNTÜRK, Ö.-YAZMAN, M., 1982, Ereğli-Kozlu-Yığılca Bölgesinin Jeolojisi, TPAO, Rapor No: 1537, Ankara.

[30] YERGÖK, A.-AKMAN Ü.- vd., 1987, Batı Karadeniz Bölgesi Jeolojisi, M.T.A. Rapor no: 8273, Ankara.

Yükselti basamaklarına göre renklendirdiğimiz fiziki haritada eşyükselti eğrileri 100 m'de bir geçirilmiş olup, saha ve yakın çevresinin morfolojik birimlerini ana hatlarıyla görmek imkânını sağlamaktadır.

Jeoloji haritası M.TA tarafından hazırlanan 1/100.000 ve 1/500.000 ölçekli jeoloji haritalarından ve jeolog Ömer Emre'nin hazırlamış olduğu Ereğli İlçesi Jeomorfoloji haritasından yararlanılarak çizilmiştir.

Jeomorfoloji için taslak çizimler 1/25.000 ölçekli topoğrafya haritalarından yararlanılarak yapılmış ve arazi çalışmaları tamamlandıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılarak 1/100.000 ölçeğinde tekrar çizilmiştir.

Toprak haritası Topraksu Genel Müdürlüğünce hazırlanan 1/200.000 ölçekli haritalardan yararlanılarak 1/100.000 ölçeğinde çizilmiştir.

Araziden faydalanma haritalarının çiziminde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü A.P.K. Dairesi Başkanlığınca hazırlanan 1/25.000 ölçekli köy haritalarından ve arazi gözlemlerinden yararlanılmıştır.

Sözkonusu haritaların dışında fonksiyon alanları ile ilgili haritalar, nüfus dağılışını ve yoğunluğunu gösteren haritalar hazırlanmıştır.

Ayrıca yazılan metinleri destekleyici profil ve kesitler ile, bahsedilen konuların izahını kolaylaştıran grafikler, diyagramlar vs. hazırlanmıştır. Saha ile ilgili çektiğimiz çok sayıda fotoğraftan bir kısmı da konularına göre çalışmamıza yerleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SAHANIN FİZİKİ COĞRAFYASI

Üzerinde yaşadığımız fiziki ortam ve bu ortamda cereyan eden beşeri faaliyetler, mekânın coğrafi karakterini belirlemede etkin rol oynar. Özellikle ülkemizde arazi yapısı göz önüne alındığında, kısa mesafelerde yatay ve düşey doğrultuda bariz farklılaşmaların olması, diğer yandan çeşitli uygarlıklar tarafından çok eski dönemlerden beri iskân sahası olarak seçilmiş bir alan oluşu nedeniyle, bu etkileşim çok daha çeşitli, karmaşık fakat bir o kadar da belirgindir. Bu bağlamda konuyu örneklendirmek gerekir ise; Türkiye gibi arızalı topoğrafyaya sahip bir ülkede yükseltiyi ve yer şekillerini göz önüne almadan iklim tiplerini, lokal iklim farklılıklarını, iklimi ve toprak özelliklerini bilmeden sahanın ziraî karakterini, akarsu sistemlerini bilmeden ulaşım imkânlarını belirlemenin çok isabetli olabileceğinden söz etmek mümkün olmayacaktır.

Benimsediğimiz bu düşünce tarzıyla, araştırma sahasının sırasıyla yer şekillerini, iklimini, bitki örtüsünü, hidrografyasını ve toprak özelliklerini incelemeye çalışacağız.

1.1. Yer Şekilleri

Batı Karadeniz Bölgesi'nin kuzeybatı köşesinde bulunan dağlar, doğuya doğru gidildikçe yükselerek devam eden silsilelerin kıyı yakınlarında rastlanan ilk yükseltileridir. Akçakoca civarından güneye doğru bakılınca gür ormanlarla örtülü bulunduğu için daima koyu yeşil renkli gözüken 1168 m yükseklikteki Kaplandede Dağı ve Ereğli civarından bakıldığında yine aynı koyu renkli görünüşü ile ufku sınırlandıran Orhan (920 m), Kızıltepe (1486 m) ve Bacaklıyayla (1637 m) dağları bölgenin en yüksek sahalarıdır. Bu dağlık sahalar ile kıyı çizgisi arasında bunların uzantıları durumunda olan platolar yer almaktadır. Bunlar Ereğli civarında monoklinal özellikler gösteren tepeler şeklindedir. Küçük akarsulardan mürekkep oldukça sık şebekeler bölgeyi iyice parçalamışlardır.[31] (Fotoğraf 1-2).

---

[31] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.92, İstanbul.

Fotoğraf 1. Ereğli Civarında Basık Morfolojili Sırtlar

Batı Pontid kıvrım kuşağı şeklinde de isimlendirilen alanda yer alan araştırma sahamız, çeşitli orojenik hareketlerin tesirinde kalmıştır. Genel karakterini kuzey-güney istikâmetli alpin hareketlerle kazanan saha antiklinal ve senklinallerin ardalanmasıyla kıvrımlı bir yapı özelliği kazanmıştır. Keskin sırt ve yamaçlar ile bu sırtlar üzerinde yer alan aşınım düzlüklerinden meydana gelen alan, karmaşık fakat tekdüze bir topoğrafik yapı sergiler (Şekil 1,2, 3, 4)

Doğuda Küçük Kafkaslar ile batıda Balkanlar arasında uzanan Pontid sıradağlarının gelişiminde jeosenklinal safha Alt ve Üst Kretasede, orojenik safha Üst Kretase sonları Eosen başında, post orojenik safha ise Eosen ortası ve sonunda görülür. Dağ kuşağının güneyinde ofiolit ile kenet kuşağı bulunur. Pontidler'in kuzeyinde ise Karadeniz yer alır. Karadeniz ile ofiolit kenetzonu arasında Batı Pontidler'de yer alan birimlerde kıvrımlı bir yapının varlığı dikkati çeker.[32] Gerçekten de Karadeniz Ereğlisi-Bolu Ovası arası için hazırlanacak herhangi bir kesit, güneye yaklaştıkça yükseltileri artan, doğu-batı uzantılı, bir kısmı güneybatıdan kuzeydoğuya doğru yönelmiş çeşitli boy ve ende, bir çok antiklinal ve

---

[32] SANER, S., 1980, a.g.e., s.4, Ankara.

senklinalin varlığını ortaya koyar (Şekil 1-2). Bir kısmı topoğrafya dağ sırası, bir kısmı oluk şeklinde tecelli eden kıvrımlardan başlıcaları bir kanadı Karadeniz'in işgaline uğramış Kandilli-Zonguldak antiklinalinden başka, Göktepe, Babadağlar, Bolu Dağları antiklinalleri ve onların arasına sıkışmış Ereğli, Ormanlı, Yığılca, Gökırmak-Bolu senklinalleridir.[33]

Fotoğraf 2. Dağlık Sahalar İle Kıyı Çizgisi Arasında Kalan Plato Sahaları

YÜCEL'in kuzeyden güneye doğru sıraladığı antiklinal ve senklinallerin yaşlarını TOKAY şöyle belirtmektedir.[34] Araştırma sahamızda Paleozoik ve genç örtü (Kretase ve Paleosen) birbirinden ayrı şekilde kıvrılmışlardır. Güneyden kuzeye doğru Güney antiklinali, Güney senklinali, Ilıksu antiklinali ve Alacaağzı senklinali olarak isimlendirilen kıvrımlar Paleozoik'tir. Kandilli antiklinali, Ereğli senklinali, Göktepe antiklinali, Alaplı-Başören (Ormanlı) senklinali ve Kızıltepe antiklinali ise Paleozoik temel üzerine gelen Kretase ve Paleosen kıvrımlarıdır. Bölge Eosenden sonra bir daha deniz istilasına uğramamak üzere kara haline geçmiş ve erozyon

[33] YÜCEL, T., 1988, a.g.e., s.3, Ankara.
[34] TOKAY, M., 1953, a.g.e., s.35, Ankara.

faaliyetlerinin etkisi altına girmiştir.[35] Alp orojenezinin eski temel ile bunun yeni örtü tabakalarını harekete geçirdiği ve bunları deniz dışına yükselterek geniş ölçüde relief teşkiline başladığı safha M.Blumenthal[36] tarafında Oligosen ortası olarak kabul edilmektedir. Bu hareketler bölgede kıvrımlı, diskordant bir strüktür hazırlamıştır. Yükselme sonunda kendini gösteren erozyon faaliyetleri Miosen sonlarına doğru iyice artmıştır.

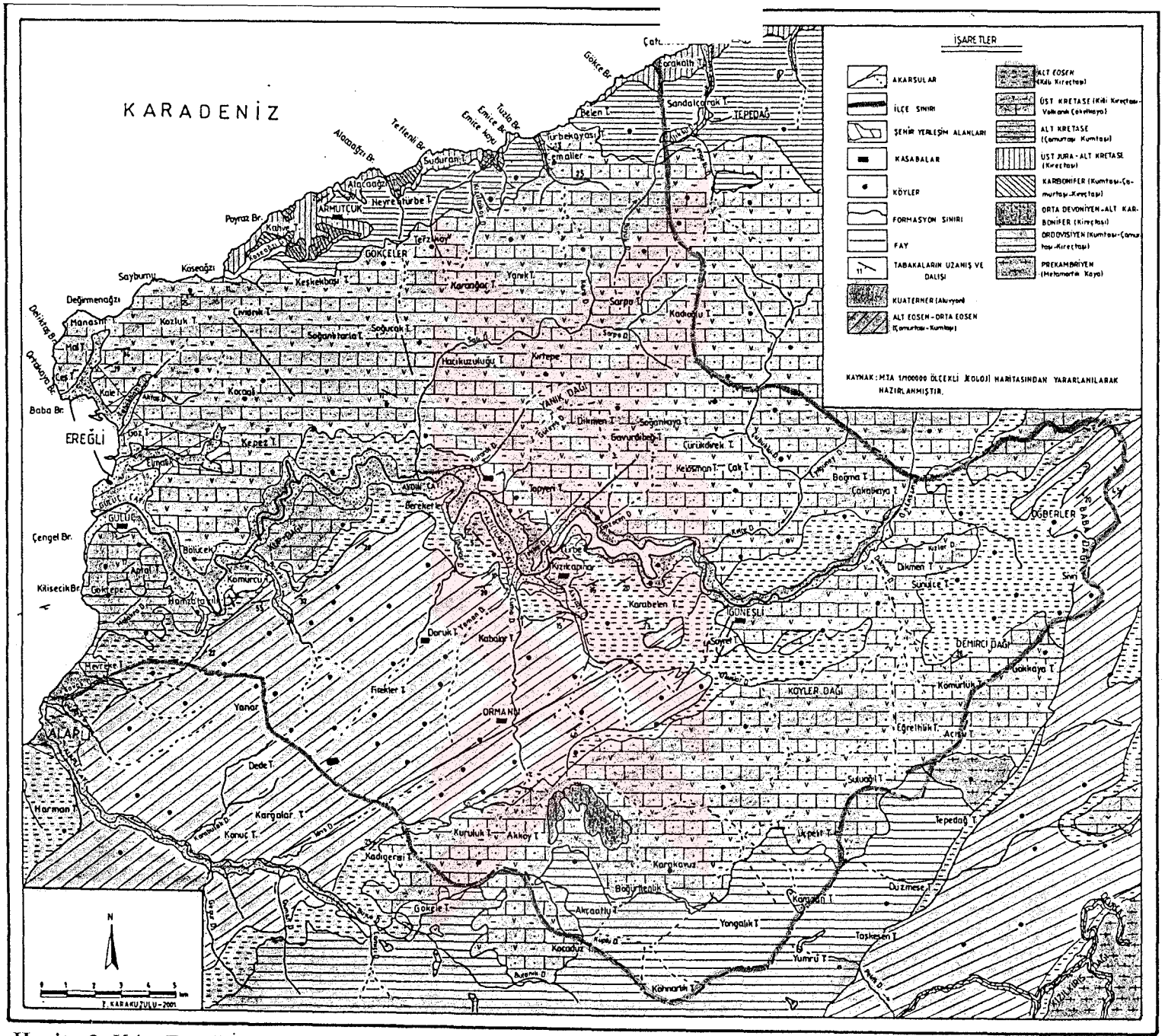
İlçenin morfolojik yapısında NE-SW yönlü orografik uzanımlar söz konusudur. Bu uzanımların sahanın jeolojik yapısı ile de uyumlu olduğu gözlenir (Harita 3-4).

Kıyı boyunca yüzeylenen Paleozoik yaşlı formasyonlarda Hersinyen orojenezi ile normal kıvrımlar, devrik kıvrımlar ve faylar oluşmuştur. Bu nedenle Armutçuk ve Alacaağzı yörelerinde Karbonifer yaşlı formasyonlardaki kömürler, E-W uzanımlı devrik kıvrımlar içerisinde yer alırlar. Daha sonra Paleozoik ile Mesozoik arasında olan önemli bir orojenik faz sonrası, Jura yaşlı Zonguldak formasyonu (Harita 3) diskordans olarak Paleozoik yaşlı formasyonlar üzerinde yer alır. Alt ve Üst Kretase arasındaki bir diskordanstan sonra bölge, Orta Eosen sonrasında NW-SE yönlü bir sıkışma tektoniğinin etkisinde kalmıştır. Oluşan kıvrılmalar ve faylanmalar sonucunda İskenderli-Babadağ arasında NE-SW uzanımlı oldukça sık antiklinal ve senklinaller yer almaktadır.[37]

İnceleme alanında en yaşlı birim Paleozoik'e aittir. Paleozoik temel olarak tanımlanan metakonglomeralar, metakuvarsitler, metakumtaşları ve metakil taşlarından oluşmaktadır. Paleozoik'e ait araziler, sahamızda Hamzafakılı köyü çevresinde, güneyde Karakavuz ile Akköy arasında dar bir sahada ve kuzeyde Köseağzı, Armutçuk, Alacaağzı civarında Karbonifer arazisi şeklinde gözlenir (Harita 3).

---

[35] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.94, İstanbul.
[36] BLUMENTHAL, M., 1948, a.g.e., Ankara.
[37] UYSAL, Ş. v.d., 1994, Ereğli (Zonguldak) İlçesinin Arazi Kullanım Potansiyeli, M.T.A. Genel Müd. Jeolojik Etüdleri Dairesi, Ankara.

Harita 3. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası

Fotoğraf 3-4. Ereğli-Zonguldak Karayolunun 25. km'sinde Soğan Kabuğu Şeklinde Soyulmuş Kum Taşları

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Mesozoik'e ait araziler ise Köseağzından Çatalövez Tepe'ye kadar olan kıyı şeridinde, yer yer Üst Jura Alt Kretase arazisi şeklinde çamurtaşı, kumtaşı, kireçtaşından mürekkep bir şekilde uzanır iken, en geniş yayılımına Gülüç Çayı vadisi kuzeyindeki sahalarda ve ilçenin doğusunda NE-SW uzanımlı Üst Kretase arazisi şeklinde ulaşmaktadır. Andezit, tüf, aglomera, kalker, marn gibi volkanikler ihtiva etmektedir (Harita 3) (Fotoğraf 3).

Gülüç Çayı vadisi kuzeyinde ve güneyinde gözlenen Senozoik'e ait araziler, Alt Eosene ait killi kireçtaşları ihtiva ederken, bu formasyonun güneyinde NE-SW batı yönünde uzanış gösteren ve Alaplı ilçesi sınırlarında da devam eden Alt ve Orta Eosen çamurtaşı ve kumtaşlarından oluşan genişçe bir saha göze çarpar.

Akarsu yataklarında ve ova tabanlarında yayılış gösteren Kuaterner yaşlı alüvyon ise, pekişmemiş kum, kil, silt ve çakıldan oluşmuştur.

Araştırma sahamız Karadeniz çanağında daha ziyade Pleistosen'de ortaya çıkan östatik salınımlar sonucunda, akarsuların yataklarında meydana gelen seviye değişiklikleriyle ilişkili olarak, her defasında yeni bir aşınım sürecinin etkisi altında kalmış ve Miosen, Pliosen, Plio-Kuaterner aşınım yüzeylerinin geniş alanlar kapladığı bir saha haline gelmiştir. Arazi çalışmalarımız sırasında, çalışma alanımızın belirli bir düzeye kadar aşınmış, düzleşmiş ve yeniden akarsular tarafından yarılmaya başlamış olduğunu gözlemleyebildik. Ancak sahanın kıvrımlı bir yapıya sahip olması, söz konusu faaliyetleri hızlandırıcı özellik gösterirken, bitki örtüsünün sık olmasının bu süreci yavaşlattığı düşüncesindeyiz.

Sahanın topoğrafik yapısının arızalı oluşu, keskin sırt ve yamaçların yoğunluğu yerleşmeyi ve tarımsal faaliyetleri de etkilemiştir. Saha gözlemleri sırasında insanın, topoğrafyanın etkisiyle farklılıkları barizleşmiş üç farklı sahada çalışıyormuş hissine kapılmaması mümkün değildir. Çünkü ilçenin kuzeyinde Yalıboyu olarak bilinen ve keskin sırt ve yamaçların çok yoğun olduğu Karadeniz kıyısı gerisindeki sahada yerleşmeler daha ziyade yamaçlarda kurulmuştur. Tarımsal faaliyetlerin, yok denecek kadar azaldığı bu sahada, insanların çoğu Demir-Çelik Fabrikasında, madende veya yurtdışında çalışmakta, ya da buralardan aldıkları emekli maaşlarıyla geçinmektedir. Gülüç Çayı vadisi kuzeyindeki Miosen aşınım düzlüklerinin olduğu alan ile, Alaplı-Ereğli-Ormanlı arasında kalan Pliosen aşınım yüzeylerinin oluşturduğu saha ve Ormanlı-Devrek arasındaki dağlık alan ikinci grubu oluşturur. Yerleşmelerin sırtlarda ve aşınım yüzeylerinde yoğunlaştığı sahada, tarımsal

faaliyetler biraz daha artmakta ve fındık tarımı ağırlık kazanmaktadır. Topoğrafyanın etkisiyle oluşan üçüncü grup ise Gülüç Çayı vadisi boyunca gözlenmiş olup, vadi tabanında kurulmuş yerleşmelerde sebze ve meyve tarımı, seracılık faaliyetleri ve nisbeten hayvancılık faaliyetleri gelişme göstermiştir.

Bu gözlemler ışığında, araştırma sahamız yeryüzü şekilleri bakımından iki bölümde ele alınacaktır. Kıyı şeridi ve akarsular tarafından yarılmış yüksek alanlar.

1.1.1. Kıyı Kuşağı

Araştırma sahamızda kıyı kuşağı 0-200 m yükselti basamağında yer almaktadır (Harita 2).

Karadeniz kıyılarının genel özelliği çok yerde yüksek kıyılar biçiminde olmasıdır. Genelde boyuna kıyılar şeklinde uzanan kıyı şeridinde girinti ve çıkıntılar azdır. Bu yüzden körfez itibariyle diğer denizlerimize göre fakirdir.

Çalışma sahamızın bugünkü kıyı şekillenmesinde daha çok tektonik hareketlerin etkili olduğu gözlenir. Karadeniz'de meydana gelen seviye salınımları, kıyı şekillerinin oluşum ve gelişiminde etkili rol oynamıştır. Falezli kıyılar olarak nitelendirebileceğimiz kıyı şeridinde, falezler arasında türlü genişlikte az sayıda kumsallar, dere ve ırmak ağızlarında koylar şeklinde ardalanmalar söz konusudur. Yüksek kıyı karakteri koylarda ve kumsallarda yerini alçak ve yatık kıyılara bırakmaktadır. Bazı sahalarda, özellikle Ereğli'nin kuzeyindeki kıyılarda 100-150 m'lik falezler görülürken bazı yerlerde de 1-2 m'lik falezlere rastlanır (Fotoğraf 5). Nadir de olsa bazı falezlerin önünde ince bir plaj şeridinin varlığı gözlenir. Kıyı akıntıları akarsu ağızlarında delta teşekkülünü engellemiştir.

Araştırma sahamız içerisinde kalan kıyı şeridi Alaplı kuzeyindeki Kavakdere ile Mevreke Tepe (150 m) arasından başlamakta ve N-S doğrultusunda Bababurnu, Deliktaş burnu ve Değirmenağzı mevkiine kadar devam etmektedir. Buradan itibaren kıyı çizgisi uzanış yönünü değiştirmekte ve NE-SW yönünde uzanarak Çorakaltı Tepe'nin (182 m) batısına kadar devam etmektedir (Harita 2).

Kıyı çizgisinde dikkati çeken durum, Zonguldak'tan itibaren kuzeydoğu-güneybatı istikametini takip ederek gelen kıyının, Ereğli civarında güneye dönmesi

ve Alaplı'ya kadar bu doğrultuda devam ediyor olmasıdır (Harita 2). Yücel'e göre[38] burada bir fayın varlığı sözkonusudur. Çünkü İsfendiyar dağlarının bir kanadını, batıya doğru uzayıp gitmekten alıkoyan şeyin, Ereğli'nin Bababurnu ve Alaplı kasabası arasındaki kuzey-güney yönlü bir kırık hattının olduğu şeklindedir.

TOKAY'da kıyı çizgisinin ani bir istikâmet değiştirmesini Pleistosen'de meydana gelen çöküntülere bağlamaktadır.[39] Bu yüzden Ereğli kıyıları, Karadeniz'de bir istisna teşkil ederek enine yapılı kıyılara mahsus özellikler göstermektedir.[40]

Kıyı şeridinde görülen girintilerin her iki kenarı simetrik değildir. Batı yöndeki kanadı daha kısa ve daha keskin girintili olup, buralar falezlerden müteşekkildir. Doğu kanadı ise daha uzun ve daha yayvan bir girinti oluşturmakla beraber, önünde dar bir şerit halinde uzanan çakıllı plajlar ile gerisinde fırtınalı ve dalgalı zamanlarda suların ulaşabildiği falezler yer almaktadır.[41] Jeolojik yapı ve topoğrafyanın yanısıra, Karadeniz bölgesi ikliminin bol yağışlı oluşu, rüzgarın hakim yönünün genelde E-W ve buna bağlı olarak dalgaların kıyıya geliş doğrultuları gibi bir takım amiller de kıyı şekillenmesinde rol oynamıştır.

Genel özellikleriyle ele aldığımız kıyı şeridini kuzeyde Çatalövez tepeden başlayarak daha detaylı ele almaya çalışalım. Buradan itibaren Değirmenağzı mevkiine kadar kıyı çizgisi NE-SW doğrultusunda uzanış göstermektedir. Sırasıyla Gökçe Burnu, Tuzla Burnu, Emice Burnu ve Koyu, Teplenli Burnu, Alacaağzı Burnu ve Koyu, Poyraz Burnu, Köseağzı Koyu ve Sayburnu şeklinde ardalanan çeşitli burun ve koylardan oluşan kuzey kıyılarındaki falezler daha ziyade aktif falezlerdir (Harita 2). Önünde çok ince bir plaj şeridi oluşmuştur ve dalgaların ulaşamadığı ölü falezler yok denecek kadar azdır. Bu güzergahta Danaağzı, Cemaller, Kızılcaköy, Alacaağzı ve Köseağzı derelerinin ağızlarında küçük koylar oluşmuştur. Bu küçük koylar, yaz aylarında Ereğli ve yakın çevresinden gelen insanların denize girme ihtiyaçlarını giderdikleri, piknik yaptıkları yerler haline gelmiştir (Fotoğraf 6).

---

[38] YÜCEL, T., 1987, Türkiye Coğrafyası, Türk Kültürünü Araştırma Enst.Yay. No:68, Seri:VII, s. , Ankara.

[39] TOKAY, M., 1952, a.g.e., s.35-78, Ankara.

[40] İNANDIK, H., 1958, "Türkiye Kıyılarına Genel Bakış", İst.Üniv. Coğrafya Ens.Derg. Cilt:5, Sayı: 9, s.59, İstanbul.
İNANDIK, H., 1956, "Türkiye Kıyılarının Morfolojik Meseleleri", İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg. s.7-8, s.245, İstanbul.

[41] KODAY, Z., 1995, Hopa İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bil.Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.10, Erzurum.

Fotoğraf 5. Armutçuk'daki Yüksek Falezlerden Bir Görünüm

Kuzey kıyıları genellikle Üst Jura-Alt Kretase yaşlı araziler ile Karbonifer yaşlı kumtaşı, çamurtaşı ve kireçtaşından mürekkep arazilerin ardalanmasından oluşmaktadır. Karbonifer arazileri Emice Koyu civarında ve daha ziyade Alacaağzı ve Armutçuk yakınlarında yoğunluk kazanmaktadır. Tuzla Burnu ile Cemaller köyü arasında ve Belen Tepe yakınlarında da Alt Kretase'ye ait araziler göze çarpmaktadır (Harita 3).

Ereğli'nin yaklaşık 7 km kadar kuzeydoğusunda yer alan Köseağzı mevkii, aynı ismi taşıyan derenin denize döküldüğü yere tekabül eden küçük bir koydur. Burası aynı zamanda Uzun Mehmetin taşkömürünü bulduğu yer olarak bilinmektedir. Köseağzı ile Sayburnu ve Değirmenağzı arasında 100-150 m yüksekliğinde falezler uzanmaktadır. İNANDIK'a göre bunlar kayalara doğru 10-12° eğimli Kretase'ye ait sert kalker ve marnlı kalker tabakalarının falezleridir.[42] Doğrudan doğruya denizle temasta aktif falezlerdir. Değirmenağzı deresinin batısında falezlerin yükseklikleri giderek azalmaktadır. Buradan itibaren kıyı çizgisi güneye yönelmekte ve Bababurnu'na kadar falezler halinde devam etmektedir. Bu

[42] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., Cilt.5, Sayı:10, s.107, İstanbul.

sahada daha ziyade Kretase volkanikleri, bazalt ve andezitleri vardır. Bababurnu civarında marn, konglomera ve tüf tabakaları görülür.[43]

Fotoğraf 6. Cemaller Köyü Çavuşağzı Mevkiinde Küçük Bir Koy ve Aktif Bir Falez

Bababurnu'ndan sonra kıyı bir yay çizmekte ve Alaplı yakınlarına kadar kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Bu sahada limanın ve demirçelik fabrikasının inşası esnasında kıyının asli yapısı biraz tahrip olmuştur. Göztepe eteklerinden Bababurnu'na kadar uzatılan sahil yolu, denizle iç içe olan dik kıyı şeridini ve sahildeki evleri 30 ile 60 m kadar denizden uzaklaştırmıştır. Bugün bu görüntüleri sadece eski fotoğraflarda görebilmekteyiz (Fotoğraf). Kepez deresi ve Gülüç Çayı'nın alüvyal düzlükleri Göztepe'nin güneyinden başlar. Burada yaklaşık 2,5 km uzunluğunda bölgenin en büyük kumsalına sahip plajı yer almaktaydı. Bu sahalar toprakla doldurularak, Ereğli-Demirçelik Fabrikası (1965) inşa edilmiştir. Hatta bu sırada Filtepe ve Elmatepe'nin bir kısmı da ortadan kaldırılmıştır. Gülüç barajı inşa edilmeden önce, Gülüç ırmağı denize döküldüğü alanda 40 m genişliğe ulaşmakta idi ve kayıklarla 2 km kadar içeriye girilebiliyordu.

---

[43] 1/100.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası (f26-f27 paftaları).

Kıyı şeridinde bahsedeğer jeomorfolojik birimlerden biri de ilçe merkezinin doğusunda, İnönü Mahallesi'nde, Ayazma (kutsal su) deresinin sol kenarında yer alan Cehennemağzı mağaralarıdır. Bu bölge antik dönemin Akheron Vadisi olarak bilinmektedir (Harita 4).

Ereğli (Cehennemağzı) mağaraları Üst Kretase yaşlı tüf, aglomera ve kumtaşı ardalanmasından oluşan volkano-klastik kayalardan tüfler içinde gelişmişlerdir. Tüflerin üzerinde bulunan kaba malzemeli ve karbonat çimentolu aglomera tabakaları, mağaraların tavanını oluştururlar. Bu tabakalar 15-20° eğimle güneybatıya doğru eğimli olduklarından, mağaraların tavanları da bu yöne doğru alçalır[44]

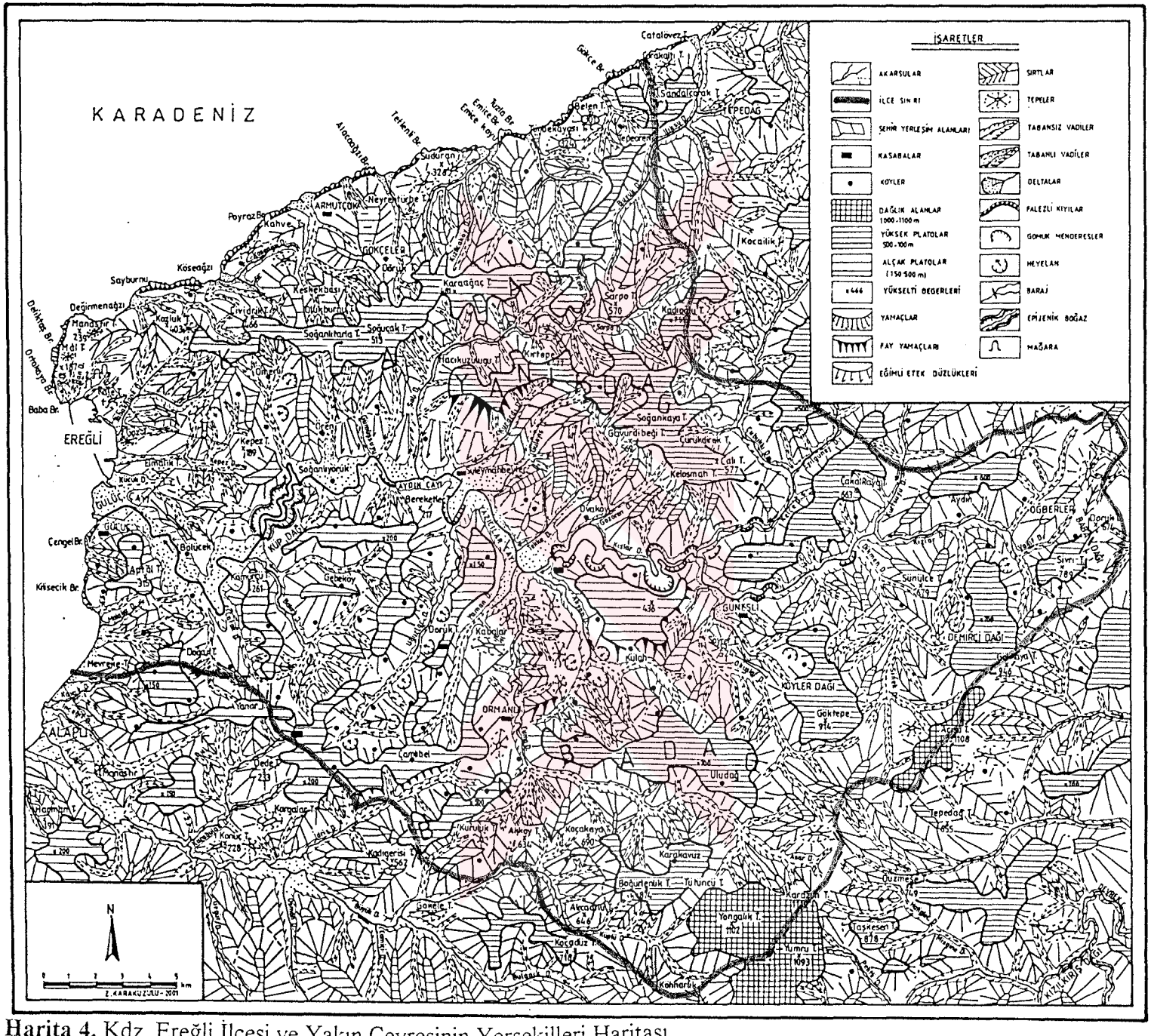
Aşınması ve işlenmesi son derece kolay olan tüflerde başlangıçta doğal (kaynak çıkış noktaları) olarak gelişen bu üç mağara, daha sonraki dönemlerde insanlar tarafından işlenerek bugünkü şekillerini almışlardır. Ayazma Deresi tabanından 4-10 m yukarıda geçirimsiz birimler içinde bulunan mağaraların içinde, belirgin bir su akışı yoktur. Buna karşılık tavandaki çatlaklardan sızma veya damlama şeklinde su girişi vardır. Yağışlı dönemde artan bu sular, her üç mağarada da göllenmelere sebep olur.

En derin mağaranın boyu 50 m, eni ise 8-24 m arasında değişmektedir. Büyük bölümü derinliği 4 m'yi bulan gölle kaplıdır. Girişe göre derinliği -11 m'dir. İkinci mağaranın girişi ise 36 m'dir. Toplam uzunluğu 103 m olan mağaranın doğudaki salonun boyu 30 m, eni 14-29 m'dir. Göllü salonun ebatları ise 60x35 m'dir. En küçük mağarası ise ebatları 33x15 m'dir.[45] Mağaralarla ilgili daha detaylı bilgilere turizm bahsinde değinilecektir.

Kretase'nin en üst seviyesine ait ve güneybatıya eğimli marn ve kalker tabakalarından mürekkep[46] Göztepe'den sonra Kepez ve Gülüç Irmağı'nın oluşturduğu delta sahası ve daha güneyde, yukarıda bahsettiğimiz Uzunkum plajı bulunur. Plaj Çengel burnunda sona ermektedir. Plajın arta kalan kısmı bugün Erdemir Plajı ve Belediye Halk Plajı şeklinde kullanılmaktadır.

---

[44] M.T.A. Mağara Araştırmaları, 1997, Ereğli Mağaraları Araştırma Raporu, s.3, Ankara.
[45] M.T.A. Mağara Araştırmaları, 1997, a.g.e., s.3, Ankara.
[46] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.108, İstanbul.

Harita 4. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Yerşekilleri Haritası

Fotoğraf 7. Ereğli Şehri ile Gülüç Kasabası Arasındaki Plaj Alanı

Filtepe'den sonra plajın görüntüsü kıyı oku şeklindedir. Filtepe eteklerinde 500 m kadar genişliği olan kıyı oku Çengel Burnu'na kadar incelerek devam eder. Tabanı Filtepe'ye dayanan bir üçgen şeklindedir. Plajın bu şekli almasında enkaz göçü ile beraber Gülüç Irmağı'nın da rolü vardır (Fotoğraf 7). Çünkü, güneye doğru meydana gelen kum göçü neticesinde oluşmaya başlayan kıyı oku, ırmak tarafından yarılamamış, bilakis Gülüç mecrası kıyı okunun arkasında kalarak kıyı boyunca uzanmıştır. Ancak Çengel Burnu'na dayanmak suretiyle Gülüç, kıyı okunu yarmak imkânını bulmuştur. Üzerinde küçük kumullar görülen kıyı okunun uç kısmı bir taraftan da Çengel Burnu falezlerinin burada denizle temasının kesilmesine sebebiyet vermiş, onları ırmağın kenarında ölü falezler haline getirmiştir.[47] Ayrıca kıyı okunun gelişim yönü Ereğli Körfezi'ndeki su dolaşımının kuzeybatıdan-güneydoğuya doğru olduğunu göstermektedir. Kepez, Pençeş dereleri ve Gülüç Çayı'nın Üst Kretase arazilerindeki volkanik materyallerde bulunan demir cevheri kırıntılarını bol miktarda taşımaları nedeniyle plajın kumları koyu renklidir.

[47] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.108, İstanbul.

Genel özellikleriyle ele almaya çalıştığımız kıyı şeridini özetle yer yer yüksek ve aktif falezler ile bunlar arasında az sayıdaki kumsallar ve koyların ardalanmasından ibarettir şeklinde ifade edebiliriz.

1.1.2. Akarsular Tarafından Yarılmış Yüksek Alanlar

Gülüç deltasının güneyinde yine aktif falezler yer almaktadır. Kilisecik Burnu'na kadar Üst Kretase arazisinin varlığı göze çarpar. Buradan itibaren Tokay'ın[48] Göktepe antiklinali olarak isimlendirdiği ve Paleozoik'e ait olduğunu belirttiği sahaya girilir. Araştırma sahamız sınırları içinde kıyı şeridi Alaplı kuzeyindeki Mevreke Tepe yakınlarında sona erer (Harita 2).

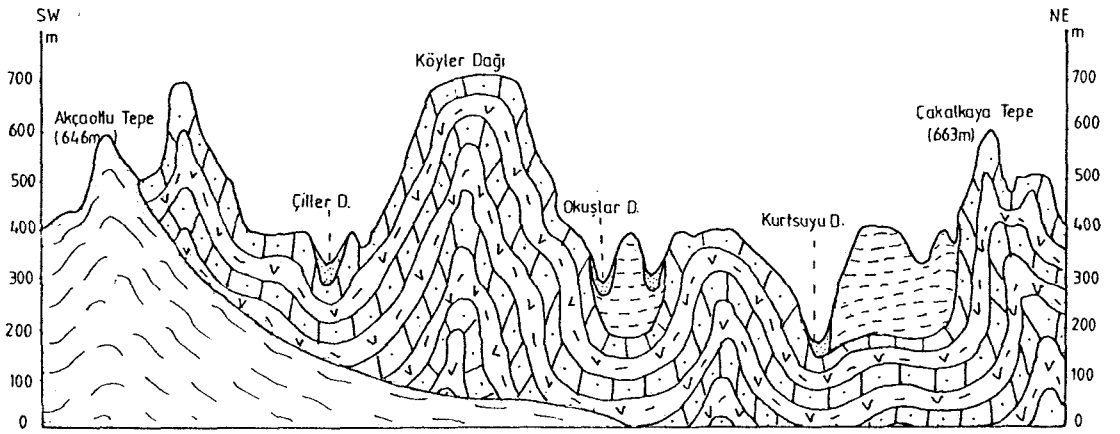
Kıyı gerisinde yer alan kesimde morfoloji tamamen keskin sırtlar ve tepelerden ibarettir. Araştırma alanının kuzey bölümü düzensiz bir morfolojik yapı sunmaktadır. Ereğli-Zonguldak karayolunun geçtiği sırtlar ile kıyı arasında yer alan bu kesim aşırı yarılma sonucu sırt ve yamaçlara dönüşmüştür (Şekil 2). Kuzeyde hemen kıyı gerisinde batı-doğu doğrultusunda sırasıyla Kahve Tepe Neyrentürbe T (412 m), Suduran Tepe (328 m), Türbekayası Tepe (324 m), Belen Tepe (301 m), Sandalçorak Tepe (364 m), Çorakaltı Tepe (182 m) şeklinde uzayıp giden bir şerit vardır. Bu silsilenin gerisinde Manastır Tepe (239 m), Kozluk Tepe (403 m), Cividrik Tepe (466 m), Keşkekbaşı Tepe (406 m), Olukburnu Tepe (530 m), Doruk Tepe (454 m) yer alır. Ereğli-Alaplı arasındaki kıyı gerisi şeridinde ise kuzeyden itibaren sırasıyla Mal Tepe (210 m), Çeş Tepe (187 m), Kale Tepe (150 m), Göz Tepe (75 m), Elmalık Tepe (170 m), Fil Tepe (60 m), Aptal Tepe (315 m), Mevreke Tepe (150 m) diziliş gösterir (Harita 2).

Birçok yerde tepelerin manzarası kuesta reliefini andırır. Ancak burada gerçek bir monoklinal yapı mevcut değildir ve kuesta şekilleri geniş senklinal ve antiklinallerin yanlarına ait tabakalar tarafından meydana getirilmişlerdir. Gerçekten burada ekseni doğu-batı doğrultusunda (Ereğli Körfezi-Filtepe-Kepez-Ovaköy doğrultusunda) uzanan genişçe bir senklinalin, bilhassa kuzey yanındaki tabakalar, duruşları icabı monoklinal sırtlar teşkil etmektedirler. Ancak petrografik şartlar gerçek kuesta teşekkülüne imkân verecek mahiyette değildir. Bunlar daha ziyade kuesta sırtlarını hatırlatan bir karakterdedir[49] (Şekil 4).

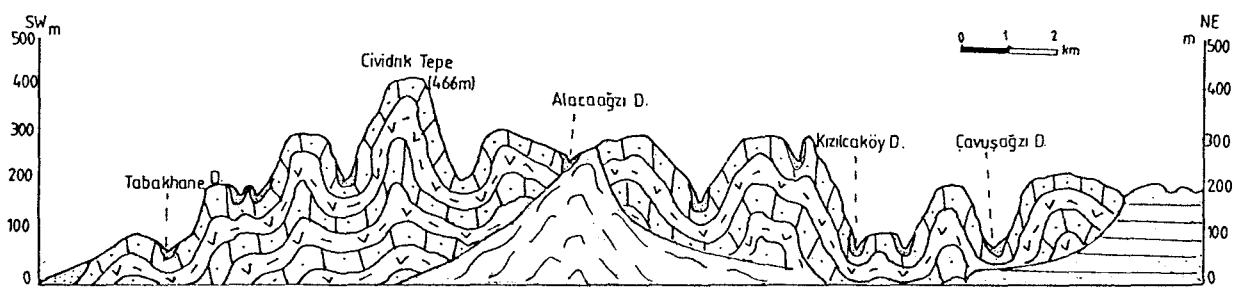
---

[48] TOKAY, M., 1953, a.g.e., s.42-43, Ankara.
[49] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.99, İstanbul.

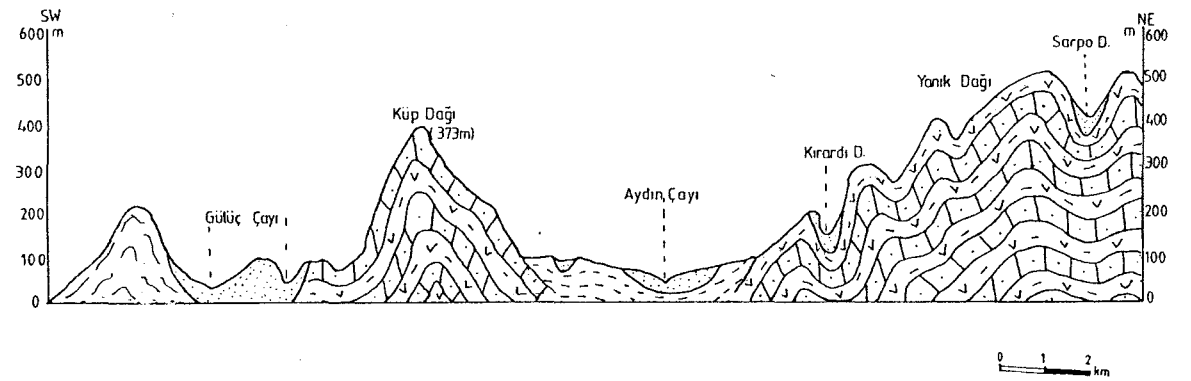
Araştırma Alanında Çeşitli Doğrultulardan Alınan Kesitler

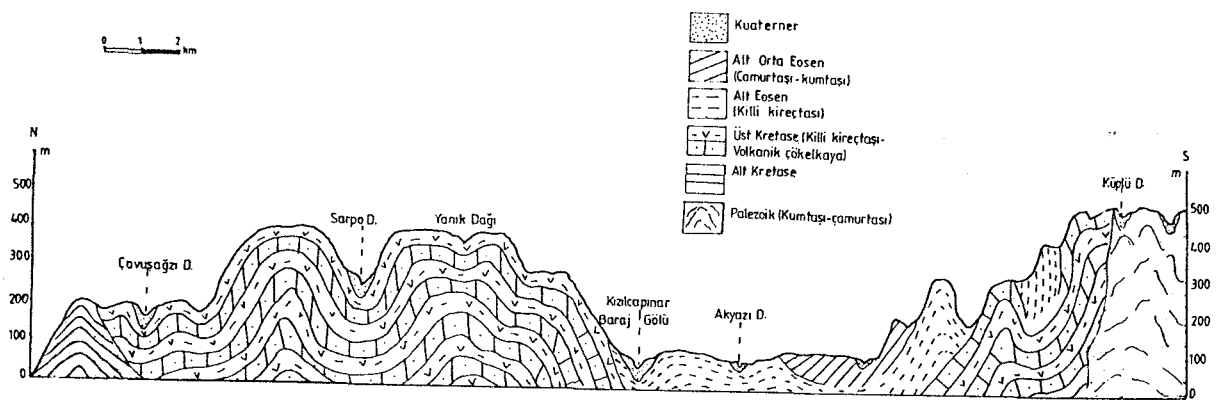
Şekil 1.

Şekil 2.

Şekil 3.

Şekil 4.

Kıyı kuşağı gerisinde yer alan, akarsularca yarılmış yüksek alanlar olarak isimlendirdiğimiz sahayı kendi arasında 3 grupta ele almanın pratikte yarar sağlayacağı kanısındayız.

1.Kuzeyde Karadeniz kıyısı gerisinde yer alan Kocadağ-Yanıkdağ Üniteleri

2.Kocadağ-Yanıkdağ Üniteleri ile güneydeki Babadağ arasında yer alan Gülüç-Aydın Çayı vadisi.

3.Güneydeki Babadağ ünitesi.

1.1.2.1. Kuzeyde Karadeniz Kıyısı Gerisinde Yer Alan Kocadağ-Yanıkdağ Üniteleri

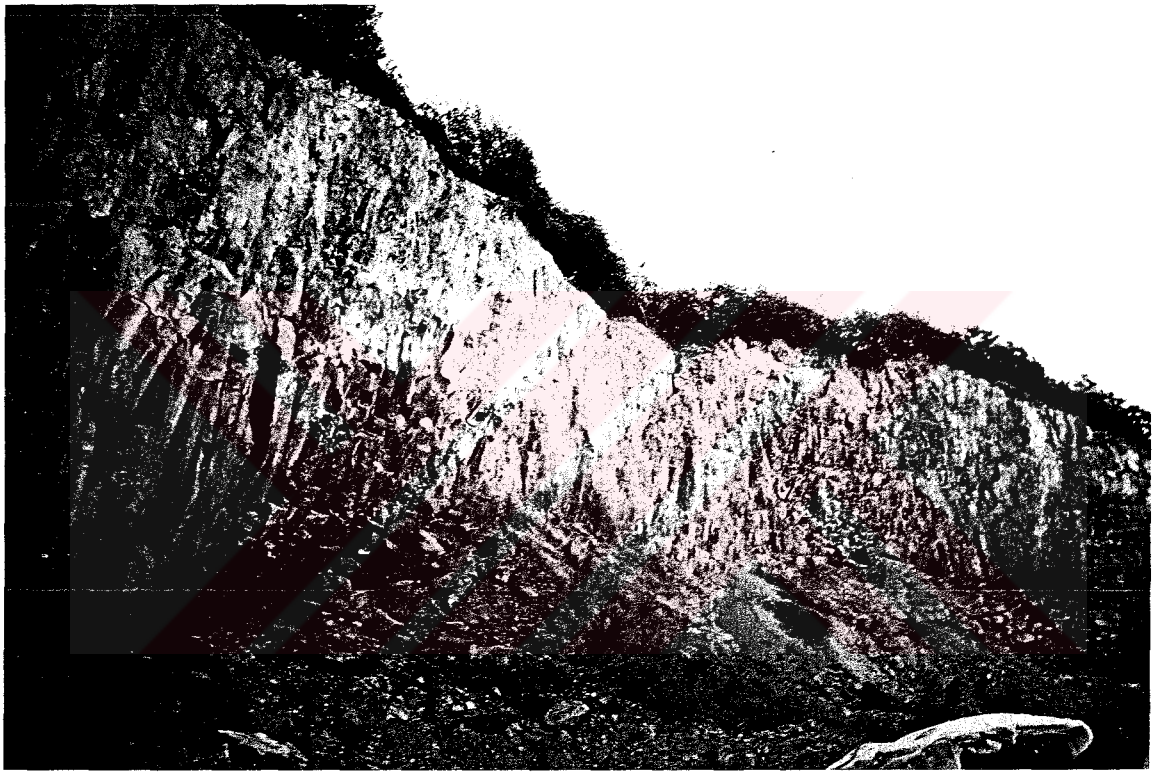
Çalışma sahamızda farklı yükselti basamaklarında bulunan ve geniş alanlar kaplayan iki düzlük sistemi Gülüç Çayı vadisi kuzeyine rastlamaktadır. Özellikle Dağlıca-Üçköy-Sücüllü köyleri arasında bariz olan bu düzlük sistemi Miosen aşınım döneminde gelişmiş ve sonradan akarsularla yarılarak plato görünümü almıştır. Yaklaşık 400-700 metre yükseltiler arasında bulunan söz konusu alan Ereğli-Armutçuk arasında son derece aşınmış basık morfolojili sırtlar şeklinde korunmuştur. Miosen ve yer yer Plio-kuaterner aşınım yüzeylerinin geniş alanlar kapladığı bu saha, Üst Kretase arazilerinden oluşmaktadır (Harita 3). Yapı itibariyle andezit, tüf, aglomera, marn ve kalker ardalanmasından meydana gelmektedir.

Kocadağ, Ereğli şehri kuzeyinde Baba Burnu doğusunda sırtlar ve vadilerle parçalanmış bir manzara oluşturarak, üzeri düzleşmiş alçak bir plato halinde doğuya doğru uzanır. Hem Karadeniz'e, hem Aydın Çayı'na ve Salı Deresi vadisine inen yamaçlar çok yerde derin vadilerle parçalandığı için, bir kısmı balık sırtı, bir kısmı üzeri düz sırtlar meydana gelmiştir. Kocadağ'ın en yüksek noktalarını Soğanlıtarla Tepe (534 m), Soğucak Tepe (513 m), Karaağaç Tepe (481), Yanık Tepe (492 m) ve Balcı Tepe (301 m) oluşturur.

Bu aşınım yüzeyi üzerinde Ereğli'nin Korubaşı, Kocaali, Ömerli, Deliler, Üçköy, Yalnızçam, Sücüllü, Hasbeyler, Elmacı, Dağlıca, Esenköy ve Akkaya köyleri bulunmaktadır (Fotoğraf 8).

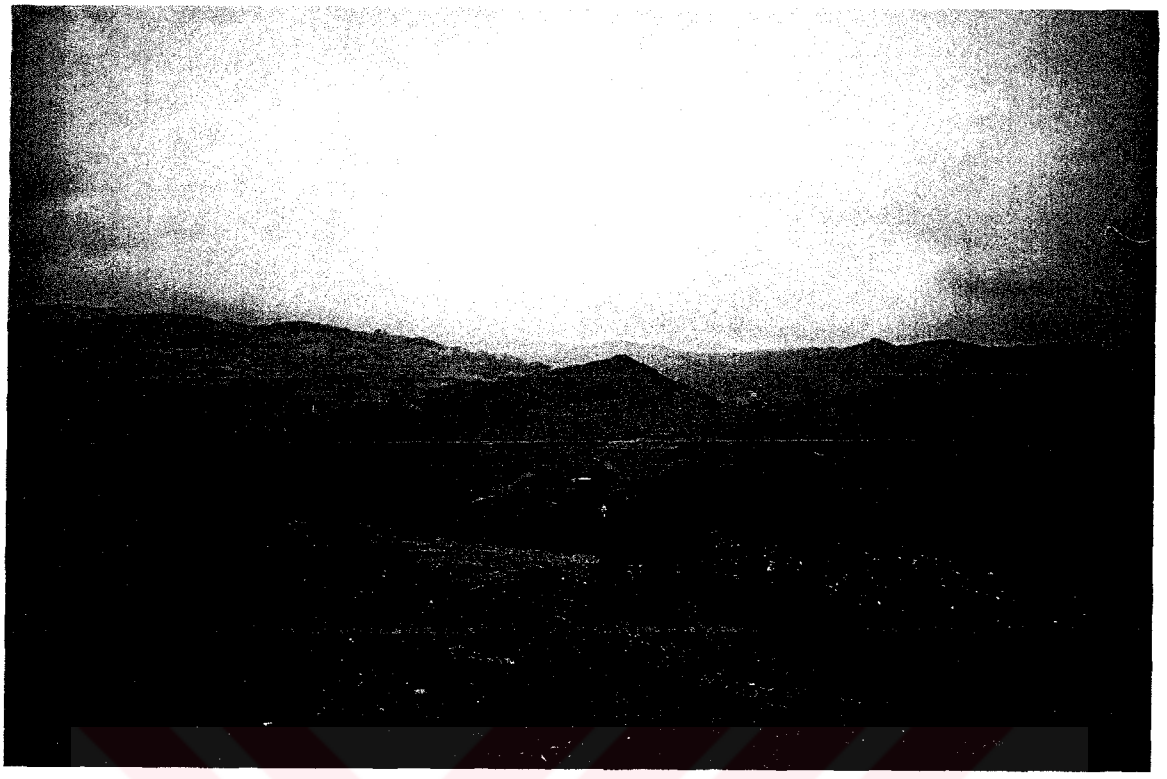
Gülüç Çayı vadisi kuzeyinde kalan platoluk sahada bariz olarak farkedilebilen iki aşınım düzlüğü mevcuttur. İlki Ereğli şehri kuzeydoğusundaki 403 m yüksekliğe sahip Kozluk Tepe yakınlarından başlar. Ömerli köyü kuzeyine kadar doğu-batı

yönünde uzanırken, burada hafifçe kuzeye yönelerek 466 m yüksekliğindeki Cividrik Tepeyi de içine alarak aynı doğrultuda uzanıma devam eder. Bu kısım kuzeyden Karadeniz'e dökülen kısa boylu dereler ve güneyden Gümüşsuyu ve Salı derelerinin kolları tarafından fazlaca yarılmış olduğundan, aşınım düzlüğü alanı yer yer daralıp-genişlemelere sahne olur. Böylece girintili çıkıntılı bir görünüm kazanır. Doğuya doğru gidildikçe, Soğucak Tepe (513 m) ile birlikte yükselti de artmaktadır (Harita 4).

Fotoğraf 8. Ereğli Gökçeler Arasındaki Yolun Kenarında Bulanan İgnimbiritler

Bu durum, Sücüllü köyü yakınlarına kadar devam etmektedir. Buraya kadar doğu-batı doğrultusunda takip edebildiğimiz yüzey, buradan itibaren Cemaller Deresi ve Büyük Dere arasında Çorakaltı Tepe'ye kadar güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanır. Tepeören köyü yakınlarında geçici bir akarsu tarafından parçalanan yüzey iki kola ayrılır. Aşınım düzlüğünün yüksekliği de başladığı noktaya göre bu alanda (200-300 m'ler gibi) daha düşük değerler arzetmektedir.

Fotoğraf 9. Kocadağ Ünitesi Sırtlar ve Vadiler ile Parçalanmış Bir Manzara Sergilemektedir

Yanıkdağ, Salı Deresi vadisi ile Kocadağ ünitesinden ayrılır. Yanıkdağ'ın güneyi fay yamaçları ile parçalanmış olup, sırt ve vadiler şeklinde Aydın Çayı vadisine doğru iner. Yanıkdağı, Kocadağ ünitesine göre daha dar alanlıdır. Miosen'e ait arizelerden oluşan Yanıkdağ ünitesinin en yüksek noktalarını Hacıkuzuluğu Tepe (470 m), Çürükdirek Tepe (656 m), Çalı Tepe (577 m), Kelosman Tepe (468 m), Çatalkaya Tepe (663 m) oluşturmaktadır (Harita 2). Yanıkdağ'ın yükseltisi Kocadağ'a göre biraz daha fazladır.

İkinci aşınım düzlüğünün başlangıcı Kırardı Deresi ile Salı Deresi arasındaki sahada gözlemlenmektedir. Aşınım düzlüğünün güney yamaçlarını fay diklikleri karakterize etmektedir. Düzlüğün bu kısmında kuzey yamaçlar Sarpo Deresi ve kolları, güney yamaçlar ise Kırardı, Güleyiş, Tekke, Gözören ve Kızlar dereleri ve kollarınca parçalanmıştır. Dağlıca köyü batısında yüzey alanı daralmakta ve aynı köy güneyinde tekrar genişleme eğilimine girmektedir. Aşınım sathının yönü de kuzeybatı-güneydoğu şeklinde değişip, güneye doğru gidildikçe yükselti artmaktadır. En yüksek noktasını Çalı Tepe (577 m) oluşturmaktadır. Söz konusu aşınım düzlüğünün kuzey yamaçlarında eğim değerleri daha az iken, güney yamaçlarında

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

yer yer daha dik eğimlerle karşılaşılmaktadır. Aşınım sathının güneyinde yüzey ile akarsu vadi tabanı arasında geçiş sağlayan 50-150 m seviyelerinde eğimli etek düzlükleri yer alır (Harita 4).

Akarsular tarafından oldukça fazla parçalanmış bu sahada tarım arazileri sınırlıdır. Saha genelde ormanlarla kaplı olup sadece yukarıda bahsi geçen aşınım yüzeylerinin elverişli bölümleri, ormanın tahrip edildiği sahalarda tarım arazisi olarak kullanılabilmektedir. Giderek azalmış olmakla birlikte eskiden bu arazilerde yoğun bir şekilde başta mısır olmak üzere tahıl tarımının yapıldığı bilinmektedir. Son dönemlerde ekonomik olmadığı gerekçesiyle tahıl tarımı terkedilmiş olup, aşınım düzlükleri üzerindeki tarlalar boş bırakılmaktadır.

1.1.2.2. Gülüç Çayı Vadisi

Çalışma sahamızın en geniş ve en eski akarsu şebekesini Gülüç Çayı ile kolları oluşturmaktadır. Ereğli-Devrek arasında kabaca kuzeydoğu-güneybatı istikateminde uzanış gösteren Babadağ'da, araştırma sahamız dışında kalan Hörpüç Tepe civarından doğan akarsu, Hörgüç Dere, Kurtsuyu Deresi, Kızlar Deresi ve Aydın Çayı olarak güneybatıya doğru yönelir. Vadi, Ereğli şehri yakınlarında genişleyerek bugün Gülüç kasabası ve Demir-Çelik fabrikasının yer aldığı geniş vadi tabanını oluşturur. Şehrin güneyinden Karadeniz'e dökülen ırmağın, yaklaşık 680 km^2 su toplama havzası vardır.

Gülüç akarsuyu ve kolları, volkanik seriler içinden geçerken dar ve derin vadiler oluşturmakta, diğer birimlerden geçerken geniş vadiler açarak havza sularını drene etmektedir (Harita 4).

Irmağın büyük bir kısmı Ereğli senklinali içinde akmaktadır. Gülüç Irmağı önce Eosen Filişleri üzerine yerleşmiş olup, daha sonra bu araziler erezyonla süpürülmüştür. Doğudan itibaren akarsu yer yer Üst Kretase konglomera, kumtaşı, killi kumlu kalker, marnlı kalkerler, içerisinde seyrini sürdürmekte, yer yer de Alt Eosene ait killi kireçtaşları içerisinde batıya doğru uzanmaktadır (Harita 3). Güneşli yakınlarına kadar kuzeydoğu-güneybatı istikametinde dar ve derin yarılmış V profilli bir vadide akışını sürdürmektedir. Bu noktada özellikle Güneşli ve Kızılcapınar arasındaki sahada gömük menderesler göze çarpmaktadır. Bu durum bir aşınma devresini takiben, taban seviyesinin değiştiğini göstermektedir. Buradan itibaren

Kızılcapınar köyü yakınlarına kadar köyle aynı adı taşıyan baraj göleti yer alır. Barajdan sonra Eosen'e ait araziler içerisinde ırmak Yazıcılar ve Aydın Çayı adıyla nisbeten yatağını genişleterek akışını doğu-batı istikametinde sürdürür.

Gülüç Çayı denize yaklaştıkça bir epijenik boğaza girmekte, (Harita 4) menderesler çizerek Hamzafakılı köyü yakınlarında kuzeybatıya yönelmekte ve Gülüç kasabasına kadar geniş tabanlı bir vadiden geçerek denize ulaşmaktadır. Irmağın menderesler çizerek geçtiği Küp Dağı yaklaşık 373 m yüksekliğinde tepelik bir alandır. Arazi Kretase'ye ait tüf, aglomera ve andezitlerden oluşmaktadır (Harita 3). Irmak, Kömürcü Tepe (261 m) ile Aptal Tepe (315 m) kuzeyine kadar ise Paleozoik temel üzerinde akmaktadır. Buradan itibaren denize kadar ırmak Kretase ve Paleozoik arazilerin kesiştikleri yerleri takip etmektedir.[50]

Vadinin bu durumu epijeni olayının göstergesi kabul edilebilir. Bilindiği üzere diskordant yapılı bir bünyede akarsuyun kolları ile birlikte, üstteki daha az dirençli olan örtü tabakalarından, alttaki temele gömülerek oluşturduğu boğaz şeklindeki vadilere epijenik boğaz denir.[51] Araştırma sahamızda da Küp Dağı civarında aynı durum söz konusudur.

Vadiye Soğanlıyörük köyü ile Süleymanbeyler köyleri arasında eğimli etek düzlükleri ile inilirken, güneyde aşınım yüzeylerinin dik yamaçlarının vadiye doğru uzandığı gözlenir.

Gülüç Çayı vadisinin Hamzafakılı köyü yakınlarına kadar olan kesimi bugün hem güneyde hem de kuzeyde sanayi tesisleri tarafından işgal edilmiş durumdadır. Geriye kalan kısımlarda da sebze tarımı, seracılık faaliyetleri sürdürülmeye çalışılmaktadır. Yörede yaptığımız anketlerde önceden buraların çilek, elma ve fındık bahçeleriyle kaplı olduğu belirtilmiştir. Daha doğuda vadi tabanının yer yer genişlediği Soğanlıyörük, Dedeler, Ören, Aydınlar, Bereketler, Süleymanbeyler köyleri ile yakın çevresindeki alanlar sınırlı ölçüde de olsa tarım arazisi olarak değerlendirilmektedir. Vadinin bu kesiminde yerleşmeler hem yüzölçüm, hem nüfus hem de ekonomik gelişmişlik açısından daha farklı bir durum arzetmektedir. Vadinin genişlemesine bağlı olarak yerleşmelerin alanı da genişleme göstermektedir. Bunun

---

[50] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.102, İstanbul.

[51] ARDOS, M., PEKCAN, N., 1997, Jeomorfoloji Sözlüğü, II.Baskı, Çantay Kitapevi, Yay., s.68, İstanbul.

yanısıra Soğanlıyörük, Süleymanbeyler, Kızılcapınar gibi köyler hem nüfusu fazla hem de belli bir gelişme düzeyi gösteren yerleşmelerdir. İleride de bahsolunacağı üzere bu yerleşmeler idari açıdan köy yerleşmesi kabul edilse de coğrafi manada belediyesi olmayan birer kasaba yerleşmesidir.

Doğuya doğru gidildikçe yükseltinin artmasıyla beraber akarsu dar ve derin yarılmış bir vadi içinde akışını sürdürmektedir. Araştırma sahamızdaki diğer vadiler genellikle V profilli, eğimleri fazla, gençlik safhasındaki tabansız vadilerdir. Sadece kuzeyde ve batıda denize dökülen akarsuların bazıları denize ulaştıkları noktalarda vadilerini çok az genişletebilmişlerdir (Harita 4).

1.1.2.3. Güneydeki Babadağ Ünitesi

Gülüç-Aydın Çayı vadisi güneyindeki yüksek sahanın genel adı Babadağı'dır.

Kıvrımlı bir yapı arzeden çalışma sahamız Pliosen peneplenasyonu ile hafif dalgalı bir düzlüğe inkılap ettikten sonra, epirojenik hareketler ve kısmen Karadeniz seviye oynaklıklarına ayak uydurmaya çalışan akarsular tarafından yarılıp parçalanmış ve platolar halinde belirmiştir.[52] Yarılma ile canlanmış karstik faaliyetler, plato sathına kendilerine mahsus şekilleri işlemekte gecikmemişlerdir.[53]

Alaplı-Ereğli-Ormanlı arasında bulunan düzlük sistemi yaklaşık 200-300 m yükseltilerde izlenir. Karadeniz yönüne doğru eğimli olan yüzey Pliosen aşınım döneminde gelişmiştir. Söz konusu saha Gülüç Çayı kolları tarafından yarılarak plato şekline dönüşmüştür (Harita 4).

Alt ve orta Eosen arazilerinden oluşan saha kil, marn, çamurtaşı ve kumtaşı istiflenmesinden oluşur. Pliosen aşınım alanlarında Doğan Tepe (200 m), Kömürcü Tepe (261 m), Firekler Tepe (344 m), Doruk Tepe (454 m), Kabalar Tepe (274 m) gibi yükseltiler yer almaktadır. Bu sahada bitki örtüsü büyük ölçüde tahrip edilmiş durumdadır.

Sözkonusu bu alanda yerleşmeler sıklaşmaktadır. İlçenin yerleşim açısından en yoğun alanının burası olduğunu söyleyebiliriz. Bu dar yüzölçümlü alanda yaklaşık 30 köy yerleşmesi, birbirlerine oldukça yakın mesafelerde kurulmuşlardır (Harita 2).

---

[52] KURTER, A., 1961, "Zonguldak-Safranbolu Arasında Morfolojik Müşahedeler", İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt:6, S.12, s.174-183, İstanbul.

[53] ALAGÖZ, C.A., 1944, Türkiye Karst Olayları Hakkında Bir Araştırma, Türk Coğrafya Kurumu Yay. Sayı:1, Ankara.

Bu bölümde batıdan itibaren gözlenen ilk aşınım yüzeyi Gülüç Çayı vadisi ile Malaka Deresi arasındaki Aptal Tepe'yi (315 m) çevreleyen ve jeologlar tarafından Göktepe aşınım yüzeyi olarak isimlendirilen alandır. Topçalı köyü bu düzlük üzerinde kurulmuştur (Harita 4).

Vadi güneyindeki diğer bir aşınım düzlüğü Çatak ve Bakırlı Dereleri arasında kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Bu alanda akarsuların birbirine paralel olması, bazı istisnalar dışında aşınım düzlüklerinin de kuzey-güney yönünde uzanımını zorunlu kılmıştır. En yüksek noktasını 261 m ile Kömürcü Tepe'nin oluşturduğu bu düzlükte Kızılca köyü yer almaktadır.

Pliosen'e ait başka bir aşınım düzlüğü Bakırlı Deresi'nin doğu-batı doğrultusunda uzanan kolu ile Gülüç Irmağı arasında uzanan ve Küp Dağı kütlesini (373 m) de bünyesinde bulunduran, daha sonra yine Bakırlı ve Uğurlar derelerinin kolları tarafından yarılmış alanda kuzey-güney doğrultusunda uzanan aşınım düzlüğüdür. Danişmentli ve Osmanlar köyleri aynı aşınım düzlüğünde kurulmuş yerleşmelerdir. Bahsettiğimiz bu iki aşınım yüzeyinin güneyinde Yaman, Uğurlar ve Bakırlı dereleri tarafından parçalanarak girintili bir görünüm kazanmış olan düzlük yer almaktadır. Çamlıbel, Topallı ve Kurtlar bu alanda yer alan yerleşmelerdir. Aşınım düzlüğünün güneybatı kısmı Alaplı ilçesi sınırları içinde kalmaktadır. Uğurlar ve Yaman deresi arasında bulunan alan ile, bahsi geçen aşınım düzlüğünün özellikle Uğurlar deresine bakan yamaçlarında, oldukça yoğun heyelan faaliyetleri gözlenmektedir. Bu aşınım düzlüğünün güney yamaçları da fay diklikleri şeklindedir (Harita 4).

Bu kısımda söz edebileceğimiz diğer aşınım yüzeyi Okuşlar Deresi ile Akyazı Deresi arasında bulunur. En yüksek noktasını Karabelen Tepesi (436 m) oluşturur. Bu aşınım yüzeyinin de güney ve doğu yamaçları fay yamaçları şeklindedir. Gülüç vadisine doğru eğimli olan kuzey yamaçları ise daha az eğimlidir. Aşınım yüzeyleri üzerinde yer alan yerleşmeler dışında kalanlar ise akarsularca yarılarak oluşmuş sırt ve yamaçlarda kurulmuşlardır. Tarımsal faaliyetler bahsettiğimiz bu aşınım yüzeylerinde gerçekleştirilmektedir.

İlçede kuzeyden-güneye, batıdan-doğuya doğru gidildikçe yükselti değerleri artış göstermektedir. Ereğli'nin doğusunda güneybatı-kuzeydoğu istikametinde uzanan, yükselti değerlerinin 700 m ile yaklaşık 1100 m arasında değiştiği bir dağlık

saha bulunmaktadır. Bu alanda parçalanma çok fazla olup, yüzey şekilleri çoğunlukla keskin sırt ve yamaçlardan ibarettir.

Çalışma sahamızdaki dağlık alanı YÜCEL,[54] İsfendiyar dağlarının Filyos-Bartın havzası batısındaki uzantısı olarak kabul etmektedir. Batı Karadeniz Bölümü'nün kuzeybatı köşesinde, kıyı yakınlarında rastlanan ilk yükseltiler olarak kabul edebileceğimiz bu dağlık alanlar, İZBIRAK[55] tarafından Akçakoca dağları şeklinde de isimlendirilmekte olup, Bolu Dağları'nın orografik bir uzantısı olarak kabul edilmiştir. Bu dağlık alan araştırma sahamızın sınırları içerisinde Babadağlar ismiyle anılmaktadır (Fotoğraf 10). Ereğli güneyi ve doğusunda harita çerçevemiz dışında kalan Orhan (920 m), Kızıltepe (1486 m) ve Bacaklıyayla (1637 m) dağları bölgenin en yüksek alanlarını oluşturur. Bu dağlık saha ile kıyı arasında yukarıda bahsetmeye çalıştığımız, bunların etekleri durumunda olan platolar yer almaktadır.

Fotoğraf 10. Babadağ Geçidi

Bilindiği gibi ülkemiz Paleozoik dönemde Kaledoniyen ve Hersinyen orojenezlerine uğramış ve bu dönemde dağ oluşumu ile metamorfizma meydana

[54] YÜCEL, T., 1988, a.g.e., s.3, Ankara.
[55] İZBIRAK, R., 1983, Türkiye Jeomorfolojisi, Doğuş Matbaası, 1.Fasikül, s.40, Ankara.

gelmiştir. Ancak Paleozoik'in ikinci yarısında bu dağlar önemli ölçüde aşınmıştır. Ülkemizin şekillenmesinde ve günümüzde uzun sıralar halinde bulunan dağların oluşmasında Alp orojenik hareketleri etkili olmuştur. Mesozoik sonunda Tetis jeosenklinalindeki çeşitli tortul malzemeler kıvrılarak su üstüne çıkmışlardır. Eosen'de ise deniz, ancak oluşan dağların alçak kesimlerinde ve senklinallerde yerleşmiştir. Oligosen sonuna doğru ise Alp orojenezi en şiddetli safhasına erişmiş, kuzey ve güneydeki araziler kıvrılarak yükselmiştir. Neojen'den itibaren de önemli ölçüde aşınarak yer yer farklı bir durum almıştır.[56]

Çalışma sahamızda yer alan dağlık saha, Harita 3'de görüldüğü gibi Alt ve Orta Eosen ile Alt ve Üst Kretase'ye ait arazilerden oluşmaktadır. Sadece söz konusu dağlık alanının güneybatı ucunda yer alan küçük bir alanda Ordovisiyen'e ait kumtaşı, çamurtaşı ve kireçtaşından ibaret bir alan ile, bunun hemen kuzeyinde Orta Devoniyen-Alt Karbonifer'e ait kireçtaşlarından ibaret dar bir saha gözlenmektedir. Bahsi geçen ilk alanın en yüksek noktasını 1119 m ile Karazan Tepe oluşturmaktadır. Yine bu sahada Yongalık Tepe (1102 m), Köhnarlık Tepe (1056 m) ve Akçaotlu Tepe (646 m) yer almaktadır. 690 m yüksekliğe sahip Kocakaya Tepe, kuzeydeki dar alanın en yüksek noktasını oluşturmaktadır. Yongalık Tepe Paleozoik (Ordovisiyen) arazisi üzerinde yer alırken, Karazan ve Acısu Tepe Üst Kretase arazilerinde yer almaktadır.

Kretase ve Paleosen denizlerine ait tortullar çökeldikten sonra, yükselmeler neticesinde bölgede teşekküle başlamış olan ilk reliefin esas hatları ile bugünküne benzediği tahmin edilebilir. Bugün bölgenin yüksek noktalarını teşkil eden Kaplandede, Orhan, Kızıltepe, Bacaklıyayla dağlarının Oligosen esnasında bir kabarıntı olarak belirdiği söylenebilir. Daha sonraki uzun devrelerde meydana gelen yükselmeler de, strüktür üzerinde değiştirici etki yapmıştır. Sadece mevcut reliefin barizleştiği ve erozyonun şiddetlendiği anlaşılmaktadır.[57]

Çalışma alanımız sınırları içinde Babadağlar ismiyle anılan dağlık saha Çamdağ'dan başlayarak azami yükseltisine Eosen depoların Paleozoik taban üzerine takke gibi oturduğu Kızıltepeden sonra, Bacaklıyayla'da (1637 m) ulaşır. Bu dağlık kütle etekleri pli-faylarla bezenmiş bir silsiledir. Çift istikametli tektonik basınçlarla

---

[56] ATALAY, İ., 1991, Türkiye Coğrafyası, Genişletilmiş 2.Baskı, s.26, İzmir.
[57] İNANDIK, H., 1959, a.g.e., s.95, İstanbul.

yelpazevari kıvrılıp, kırılmış bir antiklinal olan Babadağlar, Devrek-Ereğli şosasını geçer geçmez karakterini kaybetmektedir.

Araştırma sahamızda dağlık alanda bu alanla aynı istikamette sıralanan irili ufaklı aşınım düzlükleri mevcuttur. Bu alanda yüzeylenen aşınım düzlükleri alan itibariyle, özellikle Gülüç vadisi kuzeyindeki plato sahalarındakilere göre daha küçüktür. Kuzeyden itibaren 600-700 m yükseltilerdeki ilk aşınım düzlüğüne Kurtsuyu Deresi ile Kızlar Deresi'nin kolları arasında rastlanmaktadır. Miosen aşınım dönemine ait olan bu düzlük Üst Kretase ve Alt Eosen'e ait volkanikler ve killi kireçtaşları üzerinde gelişmiştir (Harita 3).

Çalışma sahamızın doğu ucunda en alçak noktasını Sivri Tepe'nin (789 m) ve Doruk Tepe'nin (454 m) oluşturduğu Babadağlarda, bu tepeleri çevreleyen küçük bir aşınım yüzeyi mevcuttur. Alt Eosen'e ait killi kireçtaşları ihtiva eden düzlüğün kuzeyinde Vakıf, güneyinde Sakallar köyü yer almaktadır. Zaten bu noktadan itibaren Devrek'e doğru gidildikçe Babadağlar genel karakterini yitirmektedir ve yükseltisi azalmaktadır. Bu alanlar tamamen karaçam ormanları ile kaplıdır. Özellikle Sakallar köyünü geçtikten sonra 720 m'deki Babadağ Geçidi'nde yolun kuzey tarafı tamamen kayın, güney tarafı da çamlarla kaplanmış durumdadır (Fotoğraf 10).

Yaklaşık 900-950 metreler arasında, yörede Demirci Dağı olarak bilinen ve en yüksek noktasını Gölkaya Tepesi'nin (946 m) oluşturduğu bir aşınım düzlüğü bulunmaktadır. Miosen'e ait bu üç aşınım yüzeyi Kızlar, Vakıf ve Dikmen dereleri ile kolları tarafından yarılarak birbirlerinden ayrılmışlardır.

Okuşlar ve Sinek Deresi arasında kuzey-güney istikametinde uzanan ve Köyler Dağı olarak anılan diğer bir yükseltinin en yüksek noktasını 914 m ile Göktepe oluşturur. Bu aşınım düzlüğünün Okuşlar Deresi'ne bakan yamaçlar doğu kuzey ve güney yamaçlarına nazaran daha az eğimlidir.

Dağlık alandaki en geniş aşınım düzlüğü Cuma Deresi ile Akyazı Deresi arasında doğu-batı istikâmetinde uzanır. Batı ucunda Başören köyü, doğusunda ise Uludağ köyü yer almaktadır. Yaklaşık 400-700 m'ler arasında uzanan düzlüğün yükseltisi ve genişliği batıdan doğuya doğru gidildikçe artmaktadır (Harita 4).

Karakavuz köyünün üzerinde yer aldığı ve Böğürtlenlik Tepe'nin (874 m) en yüksek noktasını oluşturduğu bir Miosen aşınım yüzeyi de çalışma alanımızın

güneydoğusunda, dağlık sahanın ise güneybatısında yer almaktadır. Bu alan tamamen ormanlarla kaplı olup, doğa sporlarının ve trakinglerin yapılabileceği güzel bir alandır. Uzun kayın ağaçları ve çam ağaçlarıyla çevrili Karakavuz köyünde gökyüzünün mavisi ve ormanın yeşili adeta kucaklaşmıştır. Zaten Ordu ve Giresun'dan göç edenlerin kurduğu Karakavuz ve Akköy sakinleri ile yaptığımız anketlerde buraları memleketlerinin doğasıyla özdeşleştirdikleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Bahis konusu ettiğimiz aşınım yüzeylerinin hepsi Miosen aşınım yüzeyleri olup, büyük bir kısmı Üst Kretase volkanikleri ve Alt Eosen'e ait araziler üzerinde yüzeylenmişlerdir. Aşınım düzlükleri kayın, meşe ve karaçam ağaçlarının yoğunluk kazandığı gür ormanlarla kaplıdırlar.

Ormanlı-Devrek arasında kuzeydoğu-güneybatı istikametinde uzanan dağlık alanın en batısında dar alanlı bir Pliosen aşınım düzlüğü yer almaktadır. 500-600 metre yükseltilerde İdris ve Cuma Deresi arasında uzanan düzlüğün batı yamaçları dik eğimli, diğer yamaçları ise daha az eğimlidir. Fındıklı köyü bu aşınım düzlüğü üzerinde kurulmuş olup, köyün adından da anlaşılacağı gibi bu saha tamamen fındık bahçeleri ile kaplanmış durumdadır.

Gür bitki örtüsüyle kaplı olan dağlık alanlar kıvrımlı bir yapıya sahiptir. Yerleşmelerin özellikle güneye doğru seyrekleştiği bu sahada, fındık tarımı yoğunluk kazanmış durumdadır. Ayrıca bu sahadaki yerleşmeler ilçenin ekonomik ve sosyal bakımdan en mahrum köy yerleşmeleri durumundadır.

1.2. İklimi

Bir yerdeki atmosfer olaylarının genel karakteri ve hava durumları görünüşlerinin, yıl içindeki değişmeleri o yerin iklimi olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte iklim elemanlarına ait ortalamalar ve bunların sapma değerleri ile belli hava durumlarının günlük ve yıllık değişmelerinin incelenmesi iklim tanımının tam olması bakımından gereklidir. İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan hayatını çok yakından kontrol eden bir etmendir. İklim, bilhassa sıcaklık ve nem, kayaların fiziksel parçalanması ve kimyasal ayrışmasının en belli başlı etmenlerindendir. Akarsuların tipleri ve rejimleri, göllerin dağılışı, göl sularının kimyasal özellikleri yine iklime bağlıdır. Doğal bitki örtüsünün cins, miktarı ve şekil itibariyle dağılışı doğrudan doğruya iklimin kontrolü altındadır. Nihayet insanların yeryüzündeki dağılışı ve türlü faaliyetleri de doğrudan ve dolaylı olarak iklime tabidir.[58] Çünkü iklim şartları beşer topluluklarının hemen her türlü faaliyetine tesir eden, bu faaliyetlerin yönünü, tarzını, sınırlarını, kesafetini tayin eden başlıca tabi amillerden biridir.[59] Nitekim Ereğli şehrinin kuruluş yeri seçiminde ve gelişmiş bir liman olmasında, yıldız ve poyraz rüzgârlarına kapalı oluşu en önemli etkiyi yapmıştır (Fotoğraf 11).

Ereğli'nin iklim özelliklerini belirleyebilmek için deniz seviyesinden, 2 m yükseklikte yer alan Ereğli meteoroloji istasyonunun rasatlarından (1963-2000) yararlanılmıştır. Bunun yanısıra mukayese imkânı sağlaması açısından, Ereğli gibi denize yakın ve benzer coğrafi özelliklere sahip meteoroloji istasyonlarının verileri de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bunlar çalışma sahamızın doğusunda yer alan Zonguldak meteoroloji istasyonu (1938-2000) ve Ereğli'nin güneyinde bulunan Alaplı meteoroloji istasyonlarıdır (1988-1999). Ayrıca sıcaklık ve yağış bahsinde, kıyı istasyonlarına göre çok az da olsa farklılık arzeden Devrek'in meteorolojik verileri (1984-2000) iç kesimlerle karşılaştırma yapabilmek amacıyla değerlendirilecektir. Her ne kadar Devrek, Filyos Çayı vadisi vasıtasıyla ve Babadağlar'ın yükseltisinin az oluşu nedeniyle (1137 m) denizel etkilere tamamen kapalı olmasa da kıyıya nazaran bir takım farklılıklar arzetmektedir.

---

[58] NİŞANCI, A., 1990, Klimatoloji, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak.Yay. No:59, s.2, Samsun.

[59] ERİNÇ, S., 1961, "Planlamada İklime Müdahale: İmkânlar ve Metodlar", İst.Üniv.Coğ.Ens.Derg. Cilt:6, S.12, s.67, İstanbul.

Ülkemiz dinamik-jenetik klimatoloji bakımından bir intikal sahası üzerindedir. Genel olarak Türkiye, subtropikal kuşakta kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklimi tipi adı altında tanınan jenetik bir makroklima tipinin sahası içinde ve onu meydana getiren amillerin tesiri altında bulunur. Dolayısıyla ülkemiz kışın kutbî, yazın tropikal kökenli hava kütlelerinin tesiri altında kalmaktadır.[60]

Karadeniz Bölgemiz'in iklim özellikleri güneşten alınan enerjiye ve bunun yıl içindeki mevsimlik değişmeleriyle, atmosfer dolaşım sistemine bağlı bulunmakta, başta yeryüzü şekilleri olmak üzere diğer fiziki coğrafya faktörlerinin etkileriyle yöreler ölçüsünde önemli farklar meydana gelmektedir. Bölge genellikle kıyı kuşağının "nemli-ılıman iklim tipi", ılık kışları, çok sıcak olmayan yaz mevsimi, bütün yıla az çok düzenli dağılmış bol yağışları ve özellikle yaz aylarında artan bağıl nem oranıyla kendisini göstermektedir.[61] Ereğli'nin yer aldığı Batı Karadeniz Bölümü'nde yağışlar Doğu ve Orta Karadeniz Bölümü'ne göre nisbeten daha az, sıcaklık ise gerek kışın gerek yazın daha düşüktür. Gece ile gündüz, yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkı fazla değildir.

Karadeniz kıyıları boyunca denizel etkiler kuvvetle hissedilir ve her mevsimi yağışlı bir iklim egemen olur. Kıyı kuşağında cephesel depresyonların geçişine bağlı olarak yağış miktarları yüksektir (1000 mm'den fazla). Ancak yerel farklılıklar vardır ve bölgenin kuzeybatıya bakan doğu ve batı bölümleri yağış için daha uygun koşullara sahiptir. Karadeniz kıyı bölgesinde yaz mevsimi öteki bölgelerden farklı olarak hiçbir zaman kurak geçmez. Bu mevsimde kuzey rüzgârları orografik olarak yağışlara neden olur. Bununla beraber en fazla yağış sonbahara, en az yağış ilkbahara rastlar. Karadeniz Bölgesi yıllık indis değerlerine göre Türkiye'nin en nemli bölgesidir ve nemlilik kıyının gerisinde yükselen dağların yamaçlarında artar.[62]

Araştırma sahamızın iklimi üzerinde Karadeniz'in ve sahamızı doğudan ve güneydoğudan çevreleyen Akçakoca Dağları'nın etkisi görülür. Ayrıca Ereğli'yi yıldız ve poyraz rüzgârlarından koruyarak elverişli bir liman haline getiren Baba Burnu ve Alaca Burnu da topoğrafyanın iklim üzerine tesir eden önemli bir unsuru durumundadır.

---

60 ERİNÇ, S., 1996, Klimatoloji ve Metodları, İstanbul Üniv.Yay.No:994, Coğrafya Enst.Yay.No:35, 4.Baskı, s.295, İstanbul

61 NİŞANCI, A., 1988, "Karadeniz Bölgesinin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri, I.Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 13-17 Ekim, 1986, s.224, Samsun

62 KOÇMAN, A., 1993, Türkiye İklimi, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:72, s.77-78, İzmir

DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Alaplı, Ereğli ve Zonguldak'ta yerleşme deniz kıyısından başlamakta, kıyı gerisinde yükselen tepelere doğru yayılış göstermektedir. Ereğli meteoroloji istasyonu deniz seviyesinden 2 m, Alaplı, 30 m, Zonguldak 137 m yüksekte yer almaktadır. Daha iç kısımda yer alan Devrek meteoroloji istasyonu ise 100 m yükseltide kurulmuştur. Verilerinden yararlandığımız istasyonların yükselti farkları azdır. Sonuçta hepsi Karadeniz'in ve güneylerindeki dağlık alanların tesiri altındadır.

Ülkemizde planeter amiller ve bunlara bağlı olarak meydana gelen makroklima şartlarında bölgesel hatta lokal farklılıklara sebep olan coğrafi amiller (yükseklik, orografi, kontinentalite, kara-deniz dağılışı), sahamızın iklim elemanları ile bağdaştırılarak ele alınmaya çalışılacaktır.

1.2.1. Sıcaklık

Canlıların dünya üzerindeki dağılışında ve gelişiminde en etkin rol oynayan iklim elemanlarından biri sıcaklıktır. Araştırma sahamız ERİNÇ[63] ve DARKOT'un[64] hazırlamış olduğu Türkiye'de sıcaklık derecesinin dağılışını gösteren haritalarda Temmuz ayı izotermlerinde 20-25°C ve 20-24°C'de, Ocak ayında ise 5-10 °C ve 8-4°C'ler arasında gösterilmiştir. Söz konusu haritalara göre yaz mevsimsinde ortalama sıcaklığın 24°C'yi geçmediği sahamızda, tüm Karadeniz'de olduğu gibi yazların karakteri serin ve az sıcaktır. Ayrıca Ereğli'de en düşük ayın ortalama sıcaklığının bile 0°C'nin üstünde olması, kışların ılık veya az soğuk geçtiğinin göstergesidir. KURTER'İN[65] hazırlamış olduğu gerçek yıllık ortalama sıcaklıklar haritasında Ereğli'nin ortalaması 14-12°C verilmektedir. Bahsettiğimiz bu değerlerin aşağıda inceleyeceğimiz sıcaklık değerleri ile paralel olduğu görülmüştür.

Sıcaklık değerlerini izah ederken uzun yıllık rasatlarından yararlanacağımız istasyonların yükseltileri arasında bariz farklar yoktur. Deniz seviyesine en yakın olan Ereğli ile 137 m yükseltide yer alan Zonguldak meteoroloji istasyonu arasında 135 m'lik yükselti farkı vardır. 100 m yükseltide yer alan Devrek diğer istasyonlara göre biraz daha iç kısımda yer almaktadır. Ülkemiz şartlarında amplitüd değerlerinin

---

63 ERİNÇ, S., 1996, a.g.e., s.316, İstanbul.

64 DARKOT, B., 1943, "Türkiye'de Sıcaklık Derecesinin Dağılışı", Türk Coğrafya Derg. Sayı:I, Yıl: I, s.30-31, Ankara

65 KURTER, A., 1958, "Türkiye Gerçek Yıllık İzotermleri", İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg. No:9, s.146-147, İstanbul.

her 100 m yükseldikçe 0,6°C, denizden her 100 km uzaklaşıldıkça 2,2°C arttığı[66] kabul edilirse seçtiğimiz istasyonların yükselti farklarının denize yakınlık veya uzaklıklarının fazla etkisinin olmayacağı söylenebilir.

Zonguldak'ta en düşük ortalama sıcaklıklar (6°C) Ocak ve Şubat ayında görülür. Mart ayında bir önceki aya göre 1,1°C'lik bir sıcaklık artışı söz konusudur. Nisan ayında ise Mart ayına göre 4°C'lik bir artışla, Zonguldak'ın aylık ortalama sıcaklığı 11,1°C'ye yükselir. Nisan, Mayıs, Haziran aylarında ortalama aylık sıcaklık artışı yaklaşık 4.1°C'dir (Tablo 1, Şekil 5). Zonguldak'ta en yüksek aylık ortalama sıcaklık Temmuz ayında görülür. Bu ayda 21,6°C olan ortalama sıcaklık, Ağustos ayında 0,1°C, Eylül ayında 3,2°C azalarak 18,4 °C'ye düşer. En sıcak ayın ortalama sıcaklığı ile en soğuk ayın ortalama sıcaklık değeri arasında 15,6°C'lik bir fark vardır. Mart ayından Temmuz ayına kadar tedrici bir artış gösteren sıcaklık değerlerinin, Temmuz ayından itibaren Aralık ayına kadar düştüğü gözlenir (Şekil 5). Ağustos ve Aralık ayları arasındaki dönemde aylık sıcaklık düşüşleri, ortalama 3,3°C'dir. Bu değerlere göre Zonguldak'ın yıllık ortalama sıcaklığı 12,9°C olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıklar (°C)

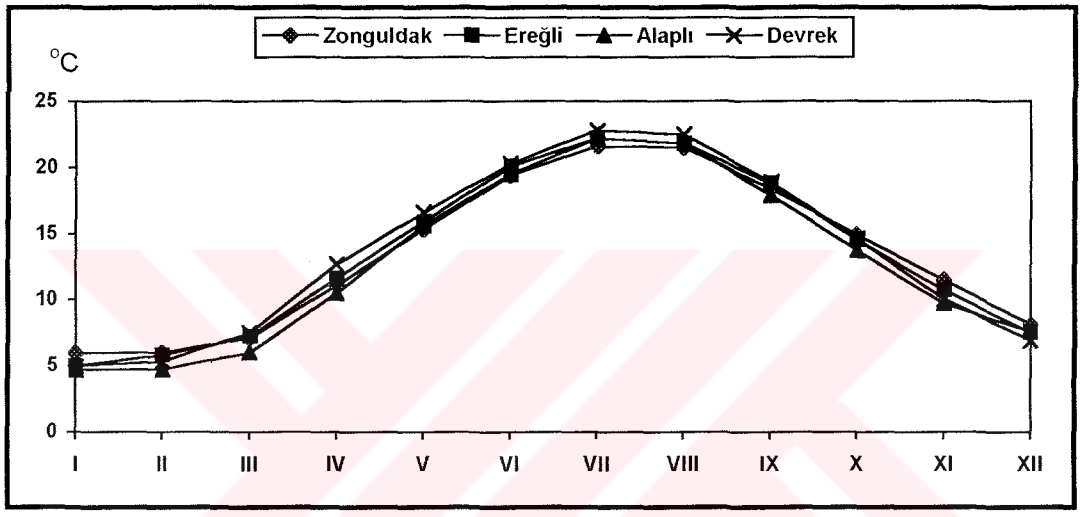
İstasyonlar	Rasat süresi	Yükseklik	Enlem	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
Zonguldak	63 yıllık (1937-2000)	137 m	41.27	6.0	6.0	7.1	11.1	15.3	19.4	21.6	21.5	18.4	14.9	11.5	8.1	12,9
Ereğli	32 yıllık (1968-2000)	2 m	41.17	5.0	5.8	7.2	11.6	15.9	20.1	22.2	21.8	18.8	14.5	10.7	7.5	13,4
Alaplı	6 yıllık (1993-1999)	30 m	41.11	4.7	4.7	6.0	10.5	15.6	19.5	22.2	21.8	17.9	13.7	9.7	7.6	12.8
Devrek	16 yıllık (1984-2000)	100 m	41.13	5.0	5.3	7.5	12.7	16.6	20.3	22.8	22.5	18.9	14.6	10.0	6.9	13,6

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Ereğli'nin aylık ortalama sıcaklığı da Zonguldak'a benzer özellikler sergiler. En soğuk ay olan Ocak'ta aylık ortalama sıcaklık 5°C'dir. Şubat ayında 5,8°C, Mart ayında 7,2°C'dir. Şubat'ta bir önceki aya göre 0,8°C, Mart ayında 1,4°C sıcaklık artışı görülür. Nisan ayından itibaren aylık sıcaklık artışındaki değişmeler daha barizleşir. Nisan ayında bir önceki aya göre 4.4°C, Mayıs'ta 5,7°C, Haziran ayında 4,2°C artış olur. Araştırma sahamızın en yüksek aylık ortalama sıcaklığı Temmuz

[66] SEZER, İ., 1990, "Türkiye'de Ortalama Yıllık Sıcaklık Farkının Dağılışı ve Kontinentalite Derecesi Üzerine Yeni Bir Formül" Ege, Coğ. Derg., Ege Üniv. Edebiyat Fak. S.5, s.121, İzmir.

ayına aittir. Temmuz ayından itibaren sıcaklıkların yavaş yavaş düşmeye başladığı görülür. Özellikle bu düşüşler Ekim, Kasım ve Aralık aylarında hissedilir ölçüde olur. Örneğin; Eylül ayında ortalama sıcaklık 18,8°C iken, bir sonraki ayda 4,3°C'lik bir düşüşle 14,5°C'ye ulaşır. Takip eden aylarda da 3,8°C-3,2°C'lik düşüşler gözlenir. Bu düşüş, Ocak ayına kadar devam edip, Şubat'tan itibaren tekrar yükselişe geçer. 32 yıllık rasat sonuçları dikkate alındığında Ereğli'nin yıllık ortalama sıcaklığı 13,4°C'dir (Tablo 1, Şekil 5).

Şekil 5. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri

Alaplı'nın Ocak, Şubat ve Mart aylarındaki ortalama sıcaklık değerleri diğer istasyonlara göre daha düşüktür. Bu düşük değerler Temmuz ve Ağustos ayları hariç tüm aylarda gözlenir. Söz konusu iki ayda Alaplı ve Ereğli'nin değerleri birbirinin aynıdır (Temmuz 22,2°C, Ağustos 21,8°C). Alaplı'da ortalama sıcaklık değerleri Ocak ve Şubat aylarında 4,7°C'dir. Mart ayında bir önceki aya göre 1,3°C'lik bir artış sözkonusudur. Alaplı'nın Mart ayı sıcaklık değerleri ile Zonguldak'ın Ocak ve Şubat ayı değerleri aynıdır (6°C). Nisan ayında sıcaklık bir önceki aya göre 4,5°C artar. Sıcaklıktaki en büyük artış Mayıs ayında görülür. Nisan ayında 10,5°C olan sıcaklık, Mayıs ayında 5,1°C artarak 19,5°C'ye yükselir (Tablo 1, Şekil 5). Temmuzda 22,2°C olan ortalama sıcaklık en yüksek değerine ulaşır. Ağustos ayında 21,8°C'ye, Eylülde 17,9°C'ye düşer. En hızlı sıcaklık düşüşü Eylül ayından Ekim ayına geçişte görülür. Eylül ayında 17,9°C olan değer, 4,2°C düşerek Ekim ayında

13,7°C olur. Aylık ortalama sıcaklık değerlerinde Temmuz ayında başlayan düşüş, Ocak ayına kadar devam eder (Şekil 5). Alaplının yıllık ortalama sıcaklığı 12,8°C'dir.

Araştırma sahamız ile iç kesimler arasındaki iklim elemanlarını mukayese edebilmek amacıyla rasat sonuçlarını değerlendirmeye çalıştığımız Devrek'in yıllık ortalama sıcaklığı 13,6°C'dir. Devrek'de Ocak ayı ortalama sıcaklığı 5.0°C, Şubat ayı ortalama sıcaklığı 5,3°C'dir. Bir önceki aya göre Mart ayında ortalama sıcaklık 2,2°C artar (7,5°C). Sıcaklık 5,2°C artarak, Nisan ayında 12,7°C'ye yükselir. Temmuz ayına kadar aylık ortalama sıcaklık yaklaşık 3,3°C artış gösterir. Temmuz ayında 22,8°C ile en yüksek değerine ulaşır. Ağustos ayında 22,5°C'ye Eylül ayında 18,9°C'ye iner. Bir önceki aya göre 4,3°C düşen sıcaklık, Ekim ayında 14,6°C olur. En fazla sıcaklık düşüşü Kasım ayında görülür (4,6°C). Aralık ayında 6,9°C olan aylık ortalama sıcaklıktaki düşüş, Ocak ayında son bulur ve tekrar Şubat'ta yükselişe geçer (Şekil 5).

Zonguldak ile Ereğli'nin yıllık ortalama sıcaklıkları arasında 0,5°C'lik bir fark bulunmaktadır. Bu durumun yukarıda bahsettiğimiz yükselti farkından kaynaklandığı kanaatindeyiz. Ereğli ile Alaplı arasındaki aylık ortalama sıcaklık farkı 0,6°C, Ereğli-Devrek arasında ise 0,2°C dir. Devreğin 0,2°C daha sıcak olması daha iç kesimde yer almasına bağlanabilir. Sıcaklık şartlarındaki bu küçük fark daha ileride değineceğimiz yağış farklılığıyla birleştiğinde hemen bitki örtüsüne yansımaktadır. Çünkü Ereğli'den Devrek'e geçildiğinde bitki örtüsü yoğunluğundaki zayıflama göze çarpmaktadır.

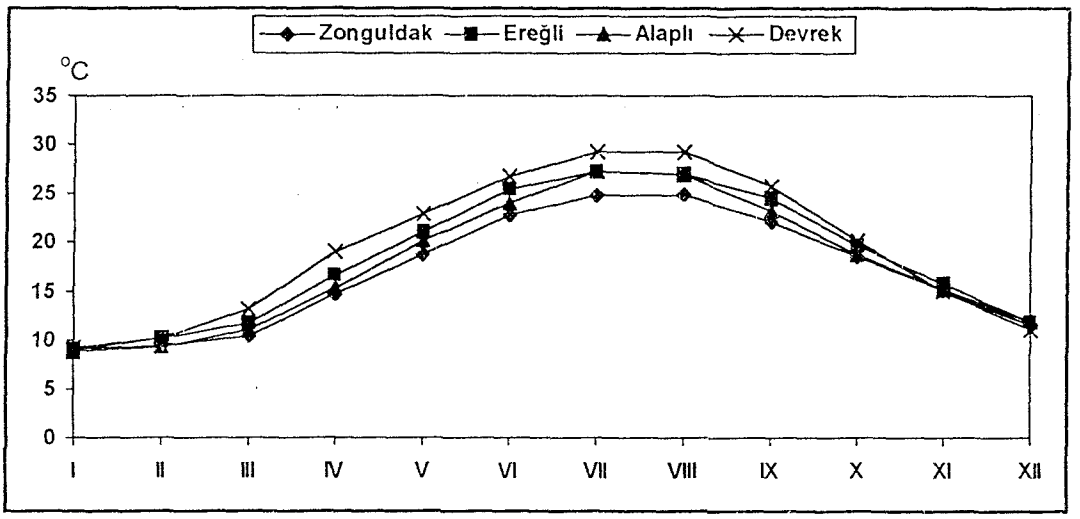
Aylık ortalama sıcaklık değerlerinde söylenebilecek ortak noktalar şunlar olabilir. Tüm istasyonların en düşük aylık ortalama sıcaklıkları Ocak ayında görülürken, en yüksek değerler Temmuz ayına tekabül eder Şubat ayından itibaren tedrici olarak yükselen sıcaklık değerlerindeki artış, Nisan, Mayıs, Haziran aylarında ivme kazanmaktadır. Temmuz ayından itibaren aylık ortalama sıcaklıklarda gözlenen düşüşler, Ekim ve Kasım aylarında daha fazla olmaktadır. Bu düşüş, Ocak ayına kadar devam etmekte, Ocak veya Şubat'tan itibaren yeniden yükselişe geçmektedir (Şekil 5).

Tablo 2. Seçilmiş İstasyonlarda Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı

İstasyonlar	Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Toplam
Zonguldak	Ort.Sıc. (°C)	6.0	6.0	7.1	11.1	15.3	19.4	21.6	21.5	18.4	14.9	11.5	8.4	13.4
	Ort.Yüksek Sıc.	9.1	9.4	10.4	14.7	18.7	22.8	24.8	24.9	22.1	18.5	15.1	11.5	16.8
	Ort.Düşük Sıc.	3.3	3.2	4.2	7.9	11.9	15.6	17.7	17.8	15.1	12.0	8.7	5.7	10.3
	En Yüksek Sıc.	24.1	26.0	31.7	33.4	36.7	40.5	39.5	39.8	33.8	34.7	29.8	28.0	40.5
	En Düşük Sıc.	-7.7	-8.0	-6.4	-0.6	3.0	8.8	11.2	10.0	5.9	2.80	-3.2	-7.4	-8.0
Ereğli	Ort. Sıc.(°C)	5.0	5.8	7.2	11.6	15.9	20.1	22.2	21.8	18.8	14.5	10.7	7.5	13.4
	Ort.Yüksek Sıc.	9.0	10.2	11.7	16.6	21.0	25.4	27.2	27.0	24.5	19.6	15.8	11.8	18.3
	Ort.Düşük Sıc.	1.5	2.1	3.5	7.5	11.4	14.9	17.1	16.9	14.0	10.5	6.9	4.0	9.2
	En Yüksek Sıc.	24.5	25.4	32.2	33.7	38.4	37.6	41.0	41.9	35.8	35.3	27.9	24.0	41.9
	En Düşük Sıc.	-12.5	-13.2	-11.0	-2.8	1.2	7.1	10.2	0.1	3.5	0.30	-2.8	-6.4	13.2
Alaplı	Ort.Sıc. (°C)	4.7	4.7	6.0	10.5	15.6	19.5	22.8	21.8	17.9	13.7	9.7	7.6	12.8
	Ort.Yüksek Sıc.	8.8	9.3	10.1	15.3	20.1	24.0	27.2	26.9	23.2	18.7	15.2	11.9	17.6
	Ort.Düşük Sıc.	1.6	1.1	2.7	6.5	11.1	14.5	16.7	16.8	12.8	9.1	5.2	3.7	8.5
	En Yüksek Sıc.	19.7	23.0	22.2	32.6	31.8	32.1	34.2	33.3	33.1	31.1	26.3	23.4	34.2
	En Düşük Sıc.	-5.1	-6.6	-3.1	-0.4	1.4	7.9	11.8	11.1	3.4	-1.10	-2.3	-7.2	-7.2
Devrek	Ort.Sıc. (°C)	5.0	5.3	7.5	12.7	16.6	20.3	22.8	22.5	18.9	14.6	10.0	6.9	13.6
	Ort.Yüksek Sıc.	9.2	10.2	13.1	19.0	22.9	26.7	29.2	29.2	25.7	20.1	15.0	11.0	19.3
	Ort. Düşük Sıc.	2.0	1.7	3.5	8.1	11.7	15.0	17.1	17.1	14.0	10.7	6.5	3.9	9.3
	En Yüksek Sıc.	22.6	24.2	25.6	34.8	35.5	38.3	41.8	41.2	38.2	33.8	28.2	23.2	41.8
	En Düşük Sıc.	-9.6	-11.6	-8.2	0.0	2.4	5.5	10.9	11.8	5.4	1.80	-2.2	-5.2	-11.6

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

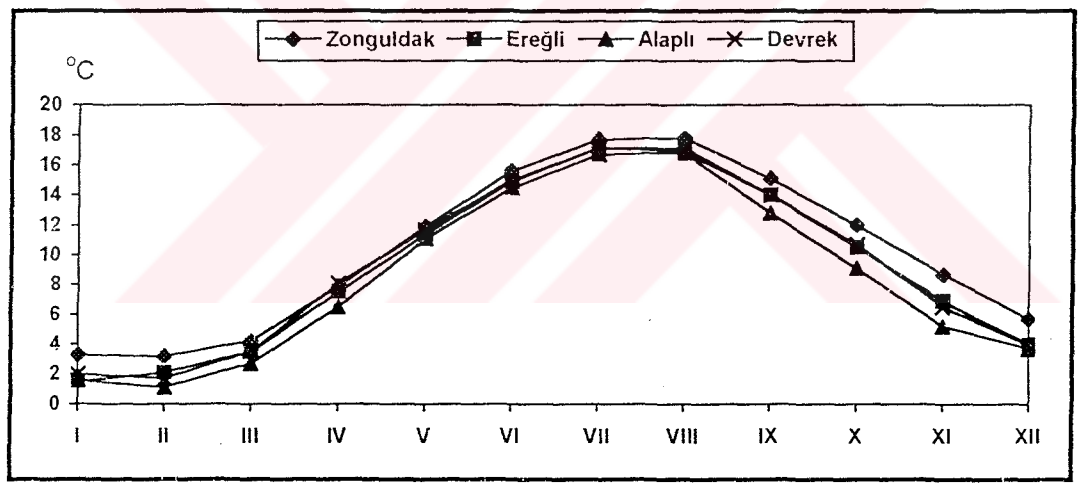
Ortalama düşük ve yüksek sıcaklıklar ile en yüksek ve en düşük sıcaklıklar (Tablo 2 Şekil 6) değerlendirildiğinde Zonguldak'ta yıllık ortalama yüksek sıcaklık 16,8°C, Ereğli'de 18,3°C, Alaplı'da 17,6°C ve Devrek'te 19,3°C'dir.

Şekil 6. Seçilmiş İstasyonlarda Ortalama Yüksek Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı

Denizel etkilere açık durumdaki Zonguldak'ta yıllık ortalama yüksek sıcaklık tüm istasyonlardan düşüktür. Kıyı istasyonlarına göre daha içerde yer alan Devrek'de ise nisbeten artan karasallığın etkisiyle bu değer daha fazladır. Ereğli ile Devrek'in yıllık ortalama yüksek sıcaklıkları arasındaki fark 1°C iken, Zonguldak ve Devrek arasında fark 2,5°C'ye çıkmaktadır.

Ortalama düşük sıcaklıklar incelendiğinde Zonguldak'ta 10,3°C, Ereğli'de 9,2°C, Alaplı'da 8,5°C ve Devrek'de 9,3°C olduğu görülür. En düşük ortalama sıcaklık değeri Alaplı istasyonuna aittir. Ereğli ile Devrek'in ortalama düşük sıcaklık değerleri birbirine çok yakındır. Zonguldak ile Alaplı'nın ortalama düşük sıcaklıkları arasında 1,8°C'lik fark vardır (Şekil 7). Oldukça kısa mesafelerde deniz kıyısındaki iki istasyon arasında bu farklılığın gözlenmesi, Alaplı'nın NW sektörlü rüzgârların geliş doğrultusuna, Zonguldak'a göre daha açık bir konumda yer almasına ve Zonguldak'da SE'dan esen rüzgârların kışın yaptığı ılıtıcı etkiye bağlanabilir.

Şekil 7. Seçilmiş İstasyonlarda Ortalama Düşük Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı

Bir sahaya ait ekstrem sıcaklık değerlerinin (en düşük ve en yüksek sıcaklık değerlerinin) incelenmesi, o sahadaki hakim olan iklim şartlarının anlaşılmasında ve bilhassa ziraat faaliyetleri-coğrafi çevre ilişkileri hakkında karar verilmesinde faydalı olur. Özellikle en düşük sıcaklıklar, bir bölgede ziraat faaliyetlerini sınırlandıran en mühim etmendir.[67]

---

[67] TÜMERTEKİN, E., CÖNTÜRK, H., 19, "Türkiye'de En Düşük Suhunetlerin Bitkilerin İktisadi Olarak Yetişmesindeki Rolü", İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg. No:7-8, s.190, İstanbul.

En yüksek sıcaklık değerleri Zonguldak'ta Haziran ayında (40,5°C), Ereğli'de Ağustos ayında (11,9°C), Alaplı ve Devrek'de Temmuz ayında (34,2°C-41,8°C) ölçülmüştür. Zonguldak, Ereğli ve Devrek'in yıllık en yüksek sıcaklık ortalamaları birbirine çok yakınken, Alaplı yaklaşık 7°C daha düşük bir değer (34,2°C) arzetmektedir (Tablo 2). Tüm istasyonlarda en düşük sıcaklıklar ise Şubat ayında görülmüştür. Zonguldak'ta en düşük sıcaklık -8,0°C, Ereğli'de -13,2°C, Alaplı'da -6,6°C ve Devrek'de -11,6°C'dir.

Araştırma sahasında hiçbir ayın sıcaklık ortalaması 0°C'nin altına düşmemektedir.

Yıl içindeki en soğuk ve en sıcak ay arasındaki sıcaklık farkı olarak kabul ettiğimiz sıcaklık amplitüdü sahanın denize yakınlık veya uzaklığına, mutlak nemine, yükseltisine, bitki örtüsüne, albedosuna, ısınma ısısına göre değişiklikler arzeder. SEZER[68] formulüne göre; Türkiye'de amplitüd her 100 km denizden uzaklaşıldıkça 2,2°C, her 100 m yükseldikçe 0,6°C artmaktadır. Türkiye şartlarında yıllık amplitüd değerleri %95,62 ihtimal ile 14-33°C arasında dağılış gösterecektir. Karadeniz kıyısında en düşük amplitüd değeri Hopa'ya aittir (14,4 °C). Çalışma sahamız olan Ereğli 17° izoamplitüdünün kuzeyinde kalmaktadır. En soğuk ay olan Ocak ayı ile, en sıcak ay olan Temmuz ayı ortalamalarında, en bariz fark Devrek'de gözlenir. Bu fark sözkonusu istasyonda 17,8°C'dir. Denizel etkilere tamamen açık olan Zonguldak'ta ise 15,6°C'dir. Ereğli'de 17,2°C olan amlitüd değeri, Alaplı'da 17,5°C'dir. Zonguldak ve Devrek arasında görülen 2,2°C'lik fark Devrek'de karasallığın etkisiyle doğru orantılıdır.

Sıcaklığın 0°C'nin altına düştüğü donlu günler Zonguldak'da Kasım-Mart ayları arasında görülmekte olup, yıllık toplam 20 gündür. Ereğli'de Kasım-Nisan ayları arasında 34 gün, Alaplı'da Ekim-Nisan ayları arasında 37 gün, Devrek'te de Kasım-Mart ayları arasında 36 gündür. Kültür bitkilerinin, don olayına karşı dayanabildikleri en düşük sıcaklık dereceleri, don olayının en erken, en geç ve ortalama başlama ve sona erme tarihlerinin bilinmesi veya yaklaşık tarihlerin tahmin edilebilmesi, don olayına karşı önlem alınabilmesi için bilinmesi gereken bilgilerdir.[69] Her ne kadar sahamızda donlu gün sayısı az ise de, özellikle Gülüç Çayı

---

[68] SEZER, L.İ., 1990, a.g.e., s.121. İzmir

[69] SEZER, İ.L., 1992, "Manisa'nın Enerji Blançosu ve Don Olaylı Günler Üzerine Bir İnceleme". Ege Coğrafya Dergisi, Ege. Üniv. Edebiyat Fak. S.6. s.86, İzmir

vadi tabanında bulunan köylerde (Soğanlıyörük, Hamzafakılı vb.) sürdürülen seracılık faaliyetleri açısından söz konusu bilgilerin bilinmesi önem taşımaktadır. Ayrıca ilkbaharda görülen geç don olayları, özellikle bu mevsimde çiçek açan fındıklara zaman zaman zarar verebilmektedir.

Kısaca özetleyecek olursak, araştırma sahamızın sıcaklık değerleri, sahada öncelikli yetiştirilen mısır, fındık, çilek, kivi, ceviz, sebze gibi tarım ürünlerinin klimatik isteklerine uygunluk gösterir. Öteyandan sahamız sıcaklık şartları, insanların ekonomik faaliyetlerini sürdürmelerine de olanak verecek değerlerdedir. Ancak turizm mevsiminde sıcaklık değerleriyle ilişkili olan denize girme süresi güney kıyılarına göre daha kısa olmaktadır.

Ayrıca araştırma sahamızda kıyı ile yükseltinin arttığı dağlık ve tepelik alanlar arasındaki yükselti farkı fazla değildir. Sahamızın en yüksek noktasını 1119 m ile Karazan Tepe oluşturmaktadır. Köy yerleşmelerinin en yüksek noktada kurulmuş olanı dahi 700-750 metrelerde yer alır. Dolayısıyla kıyı ile iç kesimler arasında çok bariz iklim farklılıkları yoktur. Ancak yükselti ve denizden uzaklık arttıkça, sıcaklık değerlerinin kıyıya nazaran daha düşük olduğu bilinmektedir.

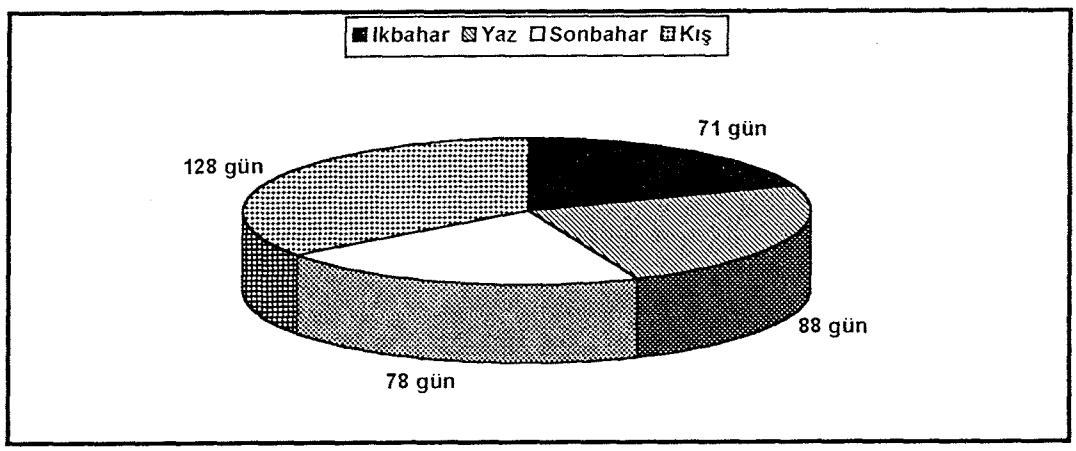
Yazın yaptığımız arazi çalışmalarımız sırasında, daha düşük yükseltilerde kurulmuş olan köylerde (Gökçeler, Cemaller, Terziköy) Temmuz ayı sonunda fındık hasadı bitmiş olmasına karşılık, Ereğli'nin güneyindeki Fındıklı, Akköy, Karakavuz gibi köylerde fındık hasadı yeni başlıyordu.

Günlük ortalama sıcaklıklara göre Ereğli'de mevsimlerin sürelerini belirleyecek olursak; 23 Kasım-29 Mart tarihleri arasında kış, 29 Mart-11 Haziran arasında ilkbahar, 11 Haziran-6 Eylül tarihleri arasında yaz, 6 Eylül-23 Kasım tarihleri arasında da sonbahar mevsimlerinin yaşandığı görülür (Tablo 3).

Tablo 3. Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıkların Gidişine Göre Mevsimlerin Başlama ve Bitiş Tarihleri

Mevsimler	Başlama ve Bitiş Tarihleri
İlkbahar	29 Mart – 11 Haziran (71 gün)
Yaz	11 Haziran – 6 Eylül (88 gün)
Sonbahar	6 Eylül – 23 Kasım (78 gün)
Kış	23 Kasım – 29 Mart (128 gün)

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Şekil 8. Günlük Ortalama Sıcaklıkların Seyrine Göre Ereğli'de Mevsimlerin Süreleri

"Serin kış devresi" olarak nitelendirdiğimiz dönemde günlük ortalama sıcaklıklar 5-10°C arasında değişmektedir. Ereğli'de "serin kış devresi" 23 Kasım-6 Ocak tarihleri arasında 50 gün olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo 4). Kış mevsiminin toplam süresi 128 gündür.

Sahadan ilkbahar mevsimi ortalama günlük sıcaklıkların 10°C'nin üzerine çıktığı 29 Mart-1 Nisan tarihlerinde başlamaktadır. Bu dönem Ereğli'de 71 gün sürmektedir (Tablo 4).

Yaz mevsimi günlük ortalama sıcaklıkların 20°C'nin üzerinde olduğu dönemde hissedilir. Ereğli'de bu dönem 11 Haziran-6 Eylül tarihleri arasında 88 gündür.

Sıcaklıkların 20°C'nin altına düşmesiyle sonbahar mevsimi başlar. Ereğli'de sonbahar 6 Eylül-23 Kasım tarihleri arasında 78 gündür.

RAŞAT SÜRESİ:1963-1980 (18)

	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
GÜNLER												
1	7.0	5.1	4.8	10.7	14.0	19.3	21.7	22.5	20.6	16.6	12.0	8.9
2	6.5	6.0	5.7	10.2	14.2	18.6	21.6	22.2	20.6	16.9	11.2	9.2
3	6.2	5.3	5.7	10.2	13.9	19.3	21.6	22.4	20.3	16.6	11.1	9.0
4	5.7	5.8	5.8	10.6	14.4	19.0	21.2	22.4	20.4	15.9	11.3	8.9
5	5.1	6.0	6.2	10.1	14.3	18.1	21.6	21.9	20.5	15.7	10.7	8.7
6	5.1	5.9	5.9	11.0	13.3	18.3	22.0	21.9	20.1	15.7	11.3	6.8
7	6.1	5.1	6.4	10.0	13.9	18.8	21.8	21.9	19.7	15.3	10.1	7.4
8	6.0	3.9	6.6	11.1	14.5	19.0	22.1	22.4	19.1	15.2	10.1	8.3
9	4.[illegible]	3.9	6.8	11.7	15.3	18.8	22.2	22.7	19.1	15.5	10.3	7.7
10	4.4	5.3	6.9	10.6	15.2	19.6	22.3	22.5	18.5	16.0	11.1	7.1
1.10 GÜN :	5.7	5.2	6.1	10.6	14.3	18.9	21.8	22.3	19.9	15.9	10.9	8.2
11	4.7	6.6	6.8	11.0	15.5	21.5	22.3	22.6	18.7	16.2	11.6	7.6
12	5.4	6.5	5.8	10.8	15.1	21.0	21.9	22.6	18.5	16.2	11.4	7.7
13	5.0	6.8	5.9	10.9	14.4	20.4	22.1	22.0	19.0	15.6	11.8	6.9
14	3.7	8.3	7.0	10.9	14.8	20.1	22.6	21.7	19.1	16.2	11.8	7.6
15	2.7	8.1	7.3	11.2	14.9	20.2	22.5	20.4	18.6	16.3	11.4	7.0
16	2.9	8.0	8.2	10.7	15.8	21.3	22.4	21.7	18.8	16.2	11.6	7.0
17	3.3	7.3	7.5	10.9	16.0	20.6	22.6	22.1	19.1	15.5	11.7	6.9
18	3.9	6.2	7.2	11.6	15.8	20.6	23.0	21.9	19.0	15.8	11.5	6.8
19	3.8	5.4	7.3	10.5	16.0	20.2	23.0	22.1	18.8	15.4	11.6	6.5
20	3.6	6.3	7.6	10.4	16.5	20.6	23.0	22.0	18.7	14.6	11.3	6.9
2.10 GÜN :	3.9	6.9	7.1	10.9	15.5	20.7	22.6	21.9	18.8	15.8	11.6	7.1
21	3.3	5.2	8.3	11.4	17.5	20.6	22.9	21.9	18.4	14.7	10.6	7.4
22	4.0	5.0	8.9	12.3	17.1	20.2	22.8	22.3	18.0	14.6	10.1	6.5
23	3.6	5.4	8.8	12.0	17.8	20.6	22.1	21.9	17.8	14.1	10.7	6.5
24	4.2	5.8	8.5	12.7	17.6	21.2	22.7	21.4	18.1	13.0	9.9	6.3
25	5.3	6.1	7.5	13.5	17.5	21.5	22.8	21.9	17.9	12.2	9.3	6.1
26	6.1	6.1	6.9	12.9	17.0	21.4	22.6	21.5	17.5	12.0	10.0	6.4
27	5.2	6.1	7.6	12.8	16.9	21.0	22.9	20.9	17.1	12.1	9.5	6.1
28	4.4	5.1	9.3	13.3	17.8	21.5	23.0	21.3	16.7	12.1	9.1	6.2
29	4.9	~~1.0~~ 3.6	9.4	13.6	17.9	21.1	22.5	20.5	16.3	12.0	9.1	6.8
30	5.8	******	10.3	13.7	18.4	21.7	22.5	20.2	15.6	12.2	8.9	7.4
31	4.9	******	10.2	******	19.0	******	22.7	20.2	******	12.5	******	7.4
3.10 GÜN:	4.7	5.1 4	8.7	12.8	17.7	21.1	22.7	21.3	17.3	12.9	9.7	6.6

Tablo 4. Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıklar

1.2.2. Basınç ve Rüzgârlar

1.2.2.1. Basınç

Yerin etrafını çeviren atmosfer hareketsiz değildir. Bu hareket kendini rüzgâr şeklinde gösterir ki, bu da hava kütlelerinin yer değiştirmelerinin bir neticesidir. Havanın yer değiştirmesi daima, civar bölgeler arasında mevcut basınç farkından ileri gelir.[70]

Atmosfer basıncı olarak adlandırdığımız havanın basıncı 45° enlemde, deniz yüzeyinde 15°C sıcaklıkta 760 mm (1013,25 mb veya 29.92 inç) normal basınç değeri olarak kabul edilmiştir ve 760 mm'nin altında olan basınç değerlerine alçak basınç, 760 mm'nin üstünde olan basınç, değerlerine yüksek basınç denmiştir.[71]

İnceleme alanımızın basınç özelliklerini Zonguldak istasyonu verilerine göre değerlendireceğiz. Çünkü diğer üç istasyonda (Ereğli, Alaplı, Devrek) basınç ölçümleri yapılmamıştır. Zonguldak'ın yıllık basınç ortalaması 750.0 mm'dir. En yüksek basınç değeri 767,7 mm olup, normal basınç değerinden 7,7 mm daha fazladır. En düşük basınç değeri ise 727,6 mm olup, normal basınç değerinden 32.4 mm daha düşüktür (Tablo 5).

Tablo 5. Zonguldak Meteoroloji İstasyonunun Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (1975-2000)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ortalama Basınç mm	752.0	751.5	750.5	748.2	748.9	748.2	747.6	748.2	750.1	751.9	752.0	751.5	750.0
En Yüksek Basınç mm	767.2	765.8	767.7	759.5	757.8	756.5	754.8	755.8	760.7	762.6	763.9	763.8	767.7
En Düşük Basınç mm	727.6	731.3	728.4	732.9	736.5	734.7	736.8	738.7	738	740.2	733.5	730.7	727

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

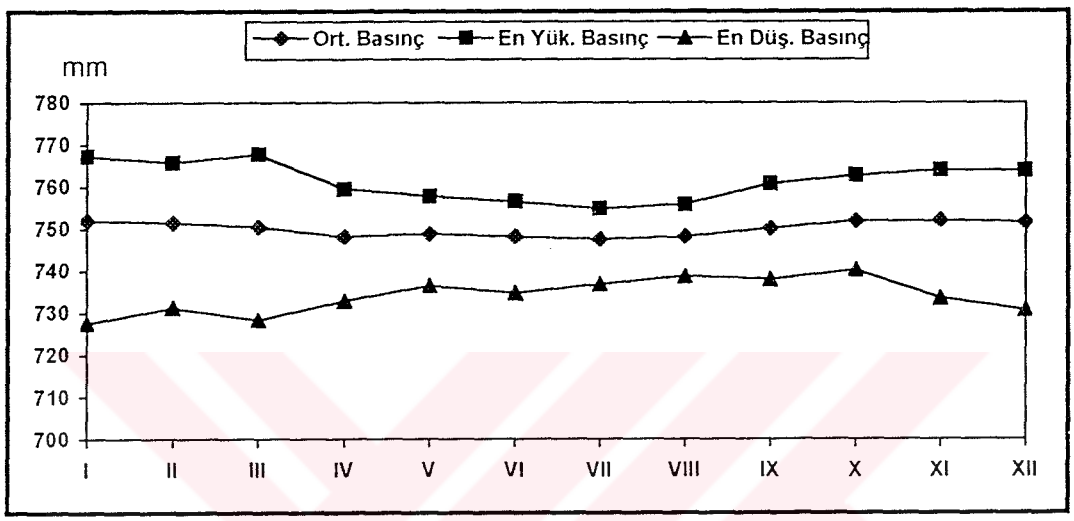
Zonguldak'da aylık ortalama basınç değerleri her zaman normal basınç değerinin (760 mm) altındadır. En yüksek aylık ortalama basınç değerlerinin görüldüğü Ocak ve Kasım aylarında bile (752.0 mm) basınç normal basınç değerinin

---

[70] ARDEL, A.-KURTER, A.-DÖNMEZ-Y., 1969, Klimatoloji Tatbikatı, İstanbul Üniv. Yay. No:1123, Ed.Fak.Coğ.Ens.Yay.No:40, s.99, İstanbul.

[71] DÖNMEZ, Y., 1990, Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları, İstanbul Üniv.Yayınları, No:3648, Fakülte Yay.No:3248, s.81, İstanbul.

8 mm daha altındadır. Zonguldak'da aylık ortalama basınç değerlerinin yıllık ortalamanın (750.0 mm) üzerinde olduğu dönem Eylül ayında başlamakta ve Mart ayı sonuna kadar devam etmektedir. Sıcaklık konusunda da değinildiği gibi, bu dönemde sıcaklık değerleri düşüş eğilimindedir. Bu dönem yaklaşık olarak sonbahar ve kış mevsimine tekabül etmektedir (Tablo 5, Şekil 9).

Şekil 9. Zonguldak'da Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınçların Yıl İçendeki Seyri (1975-2000)

Sıcaklık değerlerinin artmaya başladığı Nisan ayından itibaren aylık ortalama basınç değerleri, yıllık ortalamanın (750 mm) altında seyretmeye başlar ve Temmuz ayında 747.6 mm'ye düşer (Şekil 8).

Çalışma sahamızda deniz kıyısından itibaren kısa mesafede büyük yükselti farkları olmadığından, basınç değerlerinde de deniz kıyısından iç kesimlere doğru büyük miktarda bir azalışın olmayacağı muhtemeldir

1.2.2.2. Rüzgarlar

Rüzgâr yönünün ve frekansının bilinmesinin iklimler ve özellikle günlük hava koşulları bakımından önemi vardır. Çünkü rüzgârlar, kendilerini oluşturan hava kütlelerinin özelliklerine göre, sıcaklık, soğukluk verebilirler, nem getirirler veya çevreyi kuruturlar. Kıyılarda rüzgâr yönünün deniz dalgalılığı bakımından da etkisi vardır. Çünkü karadan denize doğru esen rüzgârlar, fazla dalga yapmazken, açık

denizden karaya doğru esenler büyük fırtınalara neden olur. Örneğin; Karadeniz'de yıldız-karayel fırtınası güçlü ve tehlikeli olmaktadır. Lodos Kuzey Marmara'da tehlikeli iken, Karadeniz kıyılarında zararsızdır.[72] Bu nedenle uçuşlarda ve deniz yolculuklarında, şehirlerin, tarım alanlarının ve sanayi tesislerinin kuruluş yeri seçiminde hâkim rüzgâr yönünün bilinmesi önemlidir.

Türkiye üzerinde etkili olan rüzgâr sistemlerini, rüzgâr doğrultuları bakımından Mayıs ayından Eylül ayına kadar yaz, Ekim ayından Nisan ayına kadar kış rejimi olarak ele alabiliriz. Sonbahar geçiş mevsiminde karalar ve denizler arasında günlük sıcaklık farkları ortadan kalktığı için kara ve deniz rüzgârları (meltemler) kesilmiş olur. Bundan başka basınç şartlarının değişmiş olması yüzünden, yaz rejimindeki serinletici sert kuzey rüzgârları (yıldız, poyraz, yıldız-karayel) ile daha ziyade soğuk mevsimde rastlanan ılık güney rüzgârları nöbetleşe esmeye başlarlar. Kasım ve Aralık aylarında artık yaz tipi ile kış tipi arasındaki geçiş vaziyeti hemen tamamen silinmiş olur. Kışın ise karalar tamamiyle soğumuş, denizlerde nisbeten sıcak olduğu için, kıtalar üzerinde yüksek basınç, denizlerde de alçak basınç sahaları görülür. Dolayısıyla soğuk mevsimde Kuzey ve Güney Anadolu'nun kıyı bölgelerinde sürekli rüzgârların karalardan denizlere doğru estiği gözlenir. Ülkemizin kıyı bölgelerinde bu mevsimde sık sık Doğu Akdeniz mıntıkasını yoklayan gezici depresyonlar ve denizin tesiri dolayısıyla basınç ve hava son derece oynak, rüzgârlar değişik, hava yumuşak, gökyüzü kapalı ve ekseriya yağışlıdır. İlkbaharda rüzgâr sisteminde bir değişiklik olur. Nisan ayında daha sık esen lodos ve kıble rüzgârları, Mayıs ayında azalır ve poyraz ile yıldız rüzgârları çoğalır. Diğer rüzgârların frekans oranları hemen hemen aynı kalır. Mayıs ayından itibaren tamamen yaz rejimine girilir.[73]

Yazın ise, kış aylarında görülen rüzgâr doğrultularının değiştiği gözlenir. Kışın güney sektörlü rüzgârlar ağırlıklı iken, yazın senenin hakim rüzgârları olan yıldız ve poyraz rüzgârları daha çok eser. Şöyle ki; yaz döneminde serin ve nemli olan Karadeniz üzerindeki yüksek basınç sahasından, iç kısımlarda sıcak havanın oluşturduğu alçak basınç sahasına doğru genel bir hava akımı olmakta ve bunun sonucu olarak Kuzey Anadolu Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçları boyunca, nemli ve serin hava kütlesinin yükselmesi ile orografik yağışlar meydana

---

[72] EROL, O., 1999, Genel Klimatoloji, Çantay Kitabevi, Genişletilmiş 5.Baskı, s.124-125, İstanbul

[73] AKYOL, İ.H., 1944, "Türkiye'de Basınç, Rüzgârlar ve Yağış Rejimi" Türk Coğrafya Dergisi, S:5-6, s.8-9-12,13, Ankara

gelmektedir.[74] Yaz mevsimi boyunca basınç şartları fazla değişiklik arzetmez. Kıyı bölgelerinde kara ve deniz meltemleri ahenkli bir şekilde öğleden sonra şiddetini arttırarak, gece hemen tamamiyle durgunlaşarak eserler.

Çalışma alanımızın rüzgâr durumunu Zonguldak-Ereğli, Alaplı meteoroloji istasyonlarının rasatlarına ve saha çalışmalarımız sırasındaki gözlemlerimize bağlı olarak değerlendirmeye çalışacağız.

Çalışma sahamızı oluşturan Ereğli meteoroloji istasyonunun 20 yıllık (1980-2000) rüzgâr rasatlarına baktığımızda, (Tablo 6 Şekil 10) yıl boyunca esme sayısı açısından hâkim rüzgâr yönünün doğu ve batı olduğu görülür. Ereğli'nin yıllık ortalama rüzgâr esme sayısı 17929'dur. Kaydedilen rüzgâr esme sayısının en fazlasını 6739 esme sayısı ile E oluşturmakta, bunu 3173 esme sayısı ile batı takip etmektedir. Ereğli'de uzun yıllık rasat sonuçlarına göre, 10303 esme sayısı ile doğu sektörlü rüzgârların ve 6092 esme sayısıyla W sektörlü rüzgârların hakimiyeti gözlenir. Kuzey ve güney sektörlü rüzgârların yıllık esme sayıları toplamı sırasıyla, 4997 ve 3020'dir.

Tablo 6. Ereğli Meteoroloji İstasyonunun Rüzgâr Esme Sayıları (1980-2000)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık	%'si
N	80	65	95	69	76	125	116	121	99	104	58	73	1081	6
NE	207	161	190	170	177	206	228	208	213	291	185	198	2434	13.5
E	693	486	554	503	505	551	559	570	548	605	573	592	6739	37.5
SE	125	120	107	90	79	107	84	73	55	65	108	117	1130	6.3
S	47	39	33	38	58	51	41	20	21	22	37	46	453	2.5
SW	109	101	133	127	170	132	126	92	97	92	104	154	1437	8
W	235	280	363	412	365	308	243	182	175	201	207	202	3173	18
NW	101	125	153	142	153	126	113	125	83	123	115	123	1482	8.2
Toplam	1597	1377	1628	1551	1583	1606	1510	1391	1291	1503	1387	1505	17929	100

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü

"Rubinstein" formülü uygulandığında, Ereğli'de iki etkin yön tesbit edilmiştir. I.Etkin yön %94 frekanslı N81°E olarak bulunmuştur. II.Etkin yönünün ise %49 frekanslı N 89,1°W olduğu görülmüştür. Ereğli'nin konumu Ereğli'deki etkin rüzgâr yönleri üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Ereğli W, N ve NW'dan gelen rüzgârlara açıktır. Özellikle W rüzgârları Gülüç Çayı vadisi vasıtasıyla kanalize olarak içerilere kadar sokulmaktadır. Genellikle de E-W yönünde esen rüzgârların esiş yönü, E'dan batıya doğru olmaktadır. Her ne kadar etkin rüzgâr yönleri NW ve NE olsa da Ereğli anayönü N olan rüzgârlara karşı daha korunaklıdır.

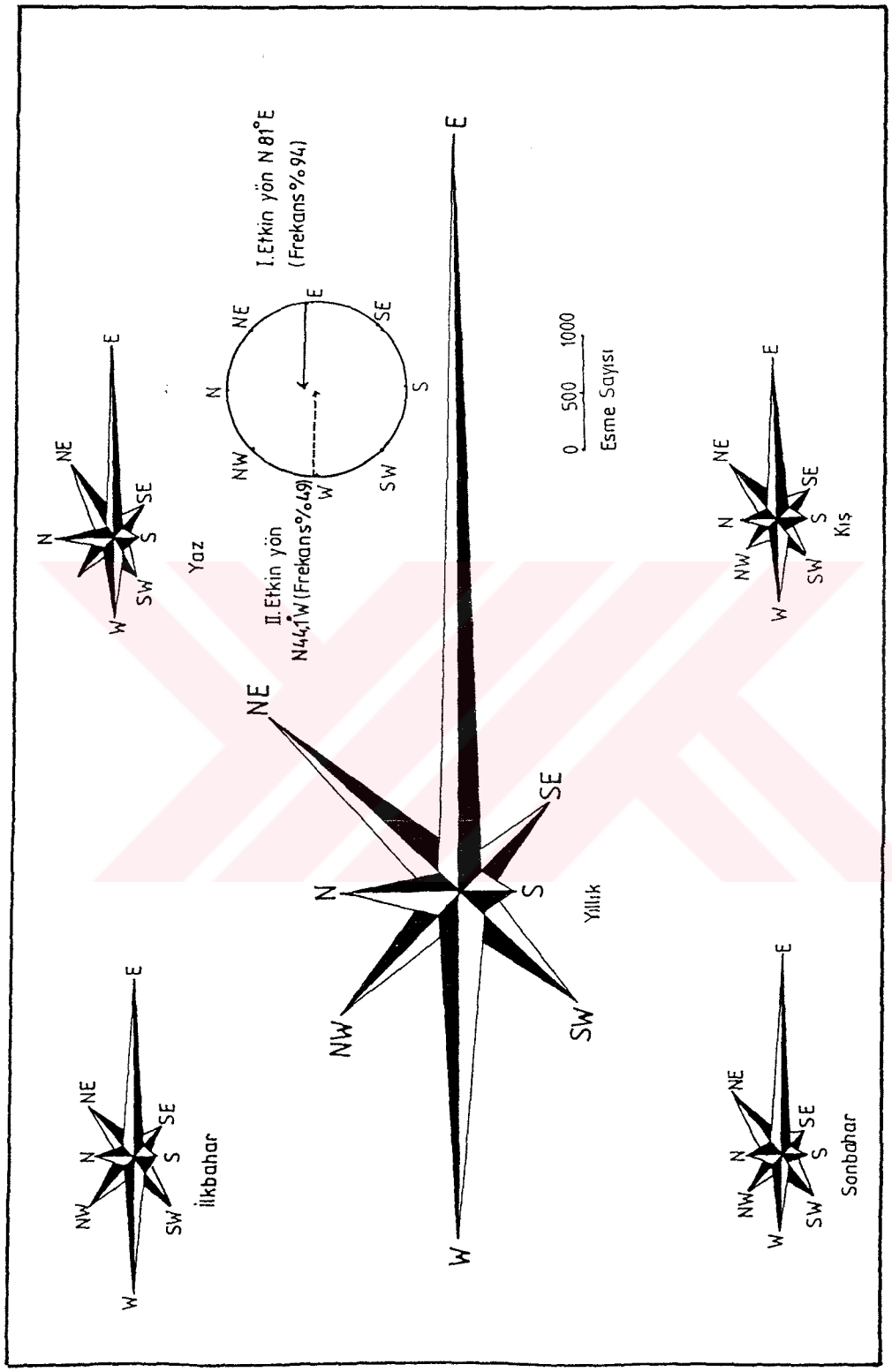
[74] ATALAY, İ., 1992, Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, Genişletilmiş 3.Baskı, s.123, İzmir

Ereğli'nin rüzgâr gülü incelendiğinde, (Şekil 10) 6739 esme sayısı ile E'den esen rüzgârlar ilk sırayı alır. Batıdan esen rüzgârlar ise 3173 esme sayısına sahiptir. Bu durum Ereğli'nin doğusunda yer alan dağlık sahadan (Babadağ) esen rüzgârların bir neticesidir. Ereğli şehri ve limanı, ilçe geneline göre kuzey sektörlü rüzgârlara çok daha kapalıdır. Çünkü Alaca ve Bababurnu, Karadeniz'de dönem dönem fırtınalara sebep olabilen yıldız ve poyraz rüzgârlarına karşı adeta set oluşturmaktadır. Dolayısıyla şehir merkezinde rüzgâr esiş yönü genellikle doğu-batı doğrultusundadır. Zaten bu durum Ereğli Limanı'nın gelişmesinde de önemli bir etken olmuştur.

Fotoğraf 11. Ereğli Şehrini Yıldız ve Poyraz Rüzgarlarından Koruyan Alaca Burnunun Çeştepe'den Görünümü

Araştırma sahamızda bahsetmemiz gereken bir konu da özellikle yaz mevsiminde görülen kara ve deniz meltemleridir. Yaz mevsiminde kara ve deniz rüzgârları ahenkli bir şekilde eserler. Gündüz nisbeten serin olan Karadeniz yüksek basınç alanıdır. Böylece meltem, denizden karaya doğrudur ve öğleden sonra daha çok hissedilir. Gece ise Ereğli ve çevresindeki yüksek sahalar daha serindir. Bu nedenle gece karadan denize doğru esinti olmaktadır.

Şekil 10. Ereğli'nin Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri ve Etkin Rüzgâr Yönleri (1980-2000)

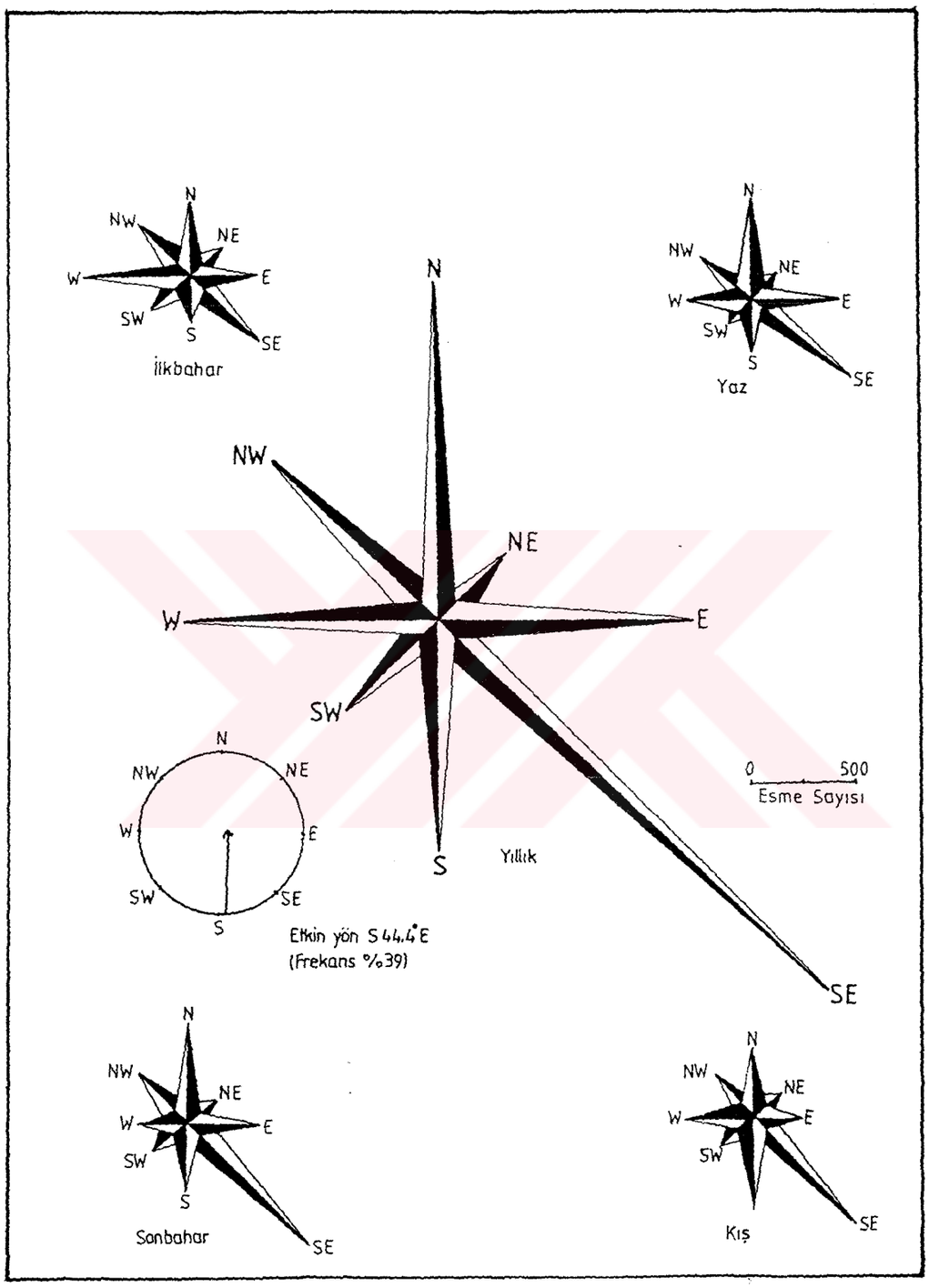
25 yıllık (1975-2000) rüzgâr rasat sonuçları bulunan Zonguldak'ın verileri değerlendirildiğinde yıllık ortalama rüzgâr esme sayısı 9825 olarak bulunur. Kaydedilen rüzgâr esme sayısının en fazlasını 2496 esme sayısı ile SE oluşturmakta bunu 1535 esme sayısıyla N, 1267 esme sayısıyla W yönlü rüzgârlar takip etmektedir (Tablo 4, Şekil 9). Zonguldak'ta uzun yıllık rasat sonuçlarına göre güney sektörlü rüzgârların (S, SW, SE) yıl boyunca hâkim olduğu görülür. Çünkü güney sektörüne ait yıllık ortalama rüzgâr esme sayılarının toplamı alındığında 4286 esme sayısıyla ön plana çıkmaktadır. Bunu 4090 esme sayısıyla doğu sektörlü rüzgârlar takip ederken (E, NE, SE), kuzey sektörlü rüzgârlar (N, NW, NE) 3065, batı sektörlü rüzgârlar (NW, W, SW) 2964 yıllık esme sayısına sahiptir.

Tablo 7. Zonguldak Meteoroloji İstasyonunun Rüzgâr Esme Sayıları (1975-2000)

Yön/Ay	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık	%'si
N	108	117	134	85	128	123	168	189	142	132	109	100	1535	15.6
NE	34	32	32	20	27	33	36	40	16	44	37	36	387	4
E	86	62	95	90	95	147	134	115	96	103	86	98	1207	12.2
SE	222	174	156	144	136	163	187	249	305	290	220	250	2496	25.4
S	160	105	103	81	64	79	73	98	86	88	127	172	1236	12.5
SW	60	46	59	57	50	42	41	30	23	33	56	57	554	5.8
W	126	99	140	179	143	123	87	72	56	65	82	95	1267	12.8
NW	78	102	114	119	120	105	86	64	101	90	87	77	1143	11.7
Toplam	874	737	833	775	763	815	812	857	825	845	804	885	9825	100

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

"Rubinstein" formülüne göre yaptığımız hesaplamalarda, Zonguldak'ın etkin rüzgâr yönü %39 frekanslı S 44,4°E olarak bulunmuştur (Şekil 11). Zonguldak'ın konumu gözönünde bulundurulduğunda, kuzeyden ve batıdan Karadeniz'den gelen rüzgârlara, güneyden ve güneydoğudan da dağlık alanlardan gelen rüzgârlara açık olduğu görülür. Özellikle kış aylarında dağlık sahadan denize doğru esen rüzgârlar, etkin yönün SE olmasını sağlamaktadır. Sözkonusu rüzgârlar, dağlık sahalarda serin karakterde eserken, sahilde daha sıcaktırlar. Fön karakterli bu rüzgârlar daha çok Kasım-Nisan ayları arasındaki soğuk dönemde esmektedir.

Şekil 11 Zonguldak'ın Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri ve Etkin Rüzgâr Yönü (1975-2000)

Karadeniz kıyılarımızda, bilhassa orta ve batı Karadeniz kıyılarımızda, kuzey istikametinden gelen rüzgârlar daha çok eser, fakat genel bir kaide olarak kış mevsiminde kuzeyden gelen bu rüzgârların bu sahadaki frekansları azdır. Buna karşılık, iç kesimlerin bu mevsimde zaman zaman siklonik hava kütlelerinin işgali altına girmesi ve bunu takiben tekrar normal antisiklonal şartların oluşumu, bu sahada ekseriya iki hâkim rüzgâr istikametinin meydana gelmesine neden olmaktadır.[75] Zonguldak'ta da hem kuzey hem de güney rüzgârlarının hâkim rüzgâr yönlerini oluşturmasını bu şekilde açıklayabiliriz.

Mevsimlere göre hazırlanan rüzgâr güllerine bakıldığında yıllık hâkim rüzgâr yönüyle çok fazla farklılık göstermedikleri gözlenir. Yukarıda yaptığımız açıklamalar doğrultusunda kışın güneyden esen rüzgârların (S, SE) hâkim rüzgâr yönünü oluşturduğu görülür. İlkbaharda geçiş mevsimi olması münasebetiyle SE'dan esen rüzgârların frekansının azaldığı (436) buna karşılık batıdan Karadeniz'den gelen rüzgârların (462) etkili olmaya başladığı gözlenir. Bu durum karaların ısınmasıyla beraber yavaş yavaş basınç şartlarının değişmeye başladığına işarettir. Yazın ise artık N sektörlü rüzgârların frekanslarında artışlar başlar (480). Zaten normalde Karadeniz kıyıları yazın kuzeyden esen rüzgârların (yıldız, poyraz, karayel) tesiri altındadır. Ancak Zonguldak'ın doğusunda Filyos Çayı vadisiyle iç kesimlere kanalize olabilen rüzgârlar ile güney ve güneydoğusundaki dağlık alanlardan gelen rüzgârlar bütün yıl hâkim yön olabilme özelliğini korumaktadır. Sonbaharın yine geçiş mevsimi olma özelliğiyle ilişkili olarak N, NW ve S, SE yönlü rüzgârlar münavebeli olarak esmeye başlarlar ve karaların soğumaya başlamasıyla birlikte SE yönlü rüzgârların frekanslarında bariz bir artış görülmeye başlar (815).

Kısa süreli de olsa Alaplı meteoroloji istasyonu rüzgâr rasatlarını değerlendirmenin, mukayese açısından yararlı olacağı kanaatindeyiz. Alaplı'da bütün yıl boyunca hâkim rüzgâr yönü SE'dur (Tablo 8, Şekil 12). 2228 esme sayısına sahip SE yönlü rüzgârları 1443 esme sayısıyla NW rüzgârları takip etmektedir. "Rubinstein formülüne" göre Alaplı'da I.Etkin yön %26 frekanslı S 43,4°E, II.Etkin yön %17 frekanslı N 49,3°W'dır. Alaplı, Alaplı Çayı vadisi vasıtasıyla NW'den gelen rüzgârlara açıktır. Halk arasında buna "karayel" denmektedir. Ayrıca Alaplı

[75] ERİNÇ, S., 1960, "Türkiye'de Zemine Yakın Hava Tabakalarında Hâkim Rüzgâr İstikametleri ve Frekansları", İstanbul Üniv.Coğ.Ens.Derg. Cilt:6, Sayı:11, s.4, İstanbul

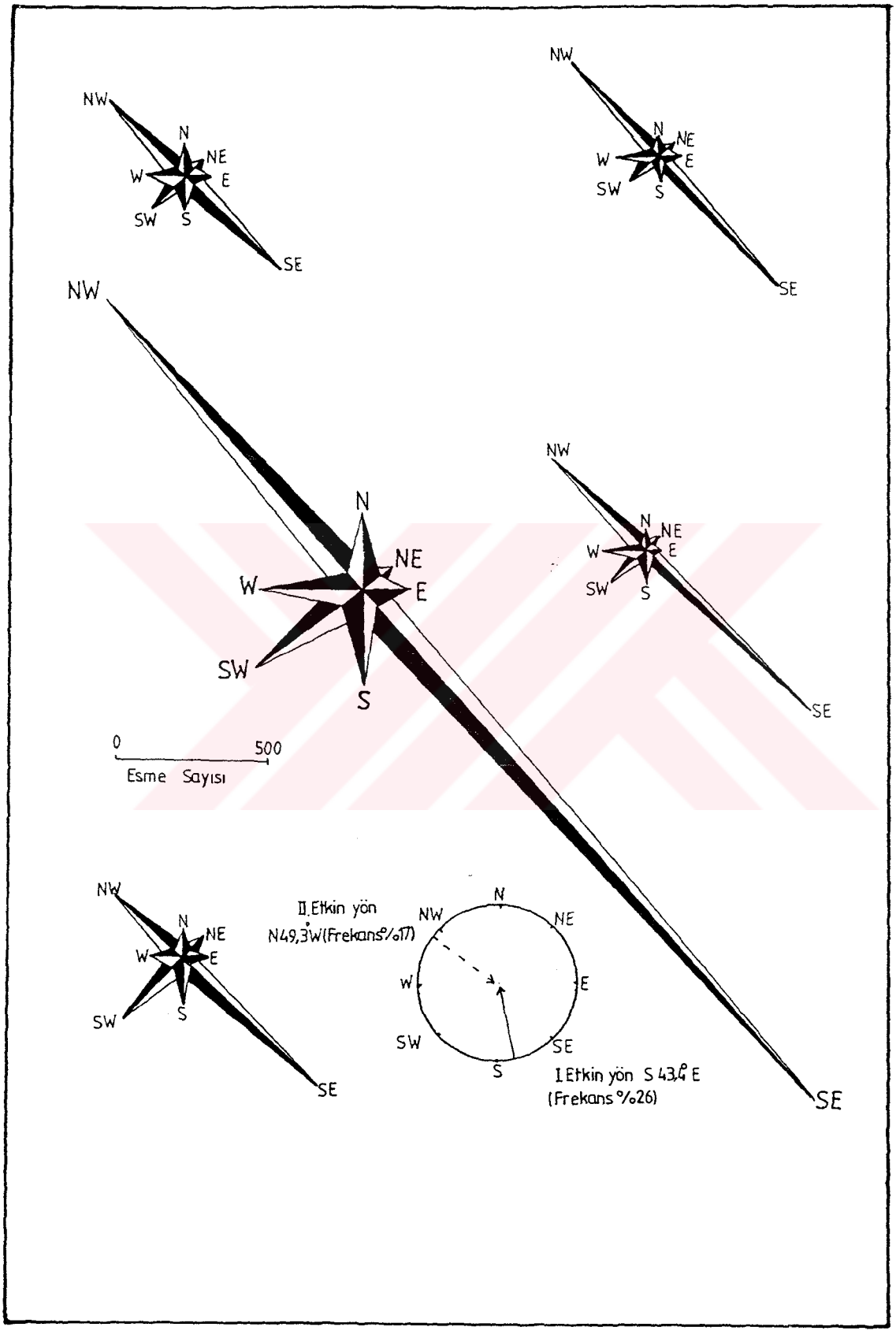
güneydoğusunda uzanan Akçakoca Dağları'ndan denize doğru esen rüzgârlara da maruz kalmaktadır. SE'den esen rüzgârlar da yörede *keşişleme* olarak bilinmektedir. Ancak Alaplı'nın kuzey ve kuzeydoğusunda bulunan tepelik sahalar, bu yönlerden gelebilecek olan rüzgârlara karşı sahayı tamamen kapalı kılmıştır. Bu nedenle gerek yıllık gerekse mevsimlik rüzgâr güllerinde N, NE, E yönlü rüzgâr frekanslarının çok düşük olduğu gözlenir. Dolayısıyla Alaplı'da en az Ereğli kadar yıldız ve poyraz rüzgârlarından korunmaktadır.

Tablo 8. Alaplı Meteoroloji İstasyonunun Rüzgâr Esme Sayıları (1994-2000)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık	%'si
N	29	22	30	12	9	3	7	16	17	14	6	21	186	3,6
NE	6	5	11	2	1	2	5	6	9	7	6	8	68	1,4
E	9	8	12	8	1	6	4	12	5	3	6	11	85	1,8
SE	175	156	148	135	125	174	170	215	181	257	242	250	2228	44,2
S	53	46	42	12	5	15	10	7	18	14	25	52	299	6
SW	73	49	55	47	36	18	16	11	29	28	26	49	437	8,6
W	31	18	24	34	19	16	24	18	30	32	27	17	290	5,8
NW	86	116	134	110	83	126	136	162	161	110	112	107	1443	28,6
Toplam	462	420	456	360	279	360	372	447	450	465	450	515	5036	100

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Çalışma sahamız ve yakın çevresindeki istasyonların değerlendirmeye çalıştığımız rüzgâr rasatları, şu sonuçları doğurmuştur. Alaplı ve Zonguldak'ın hâkim rüzgâr yönleri aynıdır. Her ikisi de dağlık sahalardan özellikle kışın yoğun olarak esen SE yönlü rüzgârların etkisi altındadır. Ayrıca her iki istasyon da Karadeniz'den gelen ve karayel olarak tabir edilen NW yönlü rüzgârlara açıktır. Bu sahalarda yazın daha ziyade N ve NW'dan esen rüzgârlar etkili olmaktadır. Nemli ve serin oldukları için yazın havayı serinletmektedirler. Kışın ise karaların yüksek basınç alanı haline geçmesiyle keşişleme olarak bilinen SE yönlü rüzgârlar hâkim duruma geçmektedir. Bunlar yüksek sahalarda soğuk karakterli iken, kıyıda kış aylarının nisbeten ılık geçmesine vesile olurlar.

Şekil 12. Alaplı'nın Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri ve Etkin Rüzgâr Yönleri

Ereğli diğer iki istasyona göre hâkim rüzgâr yönleri açısından farklılık gösterir. Ereğli'de hâkim rüzgâr yönü E'dir. Etkin rüzgâr yönleri ise NE ve NW'dir. Çünkü Ereğli'de rüzgâr Gülüç Çayı vadisi sayesinde E-W yönünde kanalize olmaktadır. Ereğli'de S sektörlü rüzgârların frekansı çok düşüktür. Çünkü Alaplı ve Zonguldak gibi Ereğli'nin güneyinde yükseltisi fazla olan dağlık kütleler yoktur.

1.2.3. Nisbi Nemlilik

Çalışma alanımızın nisbi nem durumu Zonguldak, Ereğli ve Devrek meteoroloji istasyonlarının verileriyle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Alaplı meteoroloji istasyonunun rasat süresi kısa olduğu için ve Ereğli'nin değerleriyle benzerlik arzettiğinden, değerlendirmeye alınmamıştır. Yıllık ortalama nisbi nem miktarları Zonguldak'ta %71, Ereğli'de %77, Devrek'de %64'dür (Tablo 9).

Zonguldak'da aylık ortalama nisbi nem oranları incelendiğinde Kasım-Mart ayları arasında yıllık ortalamanın (%71) altında seyrettiği, Mayıs ve Ekim döneminde ise yıllık ortalamanın üstünde olduğu görülür. Genelde nisbi nem değerleri ile sıcaklık değerleri arasında bir ters orantı söz konusudur. Ancak Zonguldak'da bu genel kaidenin geçersiz olduğu görülür.

Bunun sebebini ERİNÇ[76] şöyle açıklamaktadır. Bu durum rüzgâr istikâmetleri dikkate alındığında kolaylıkla izah edilebilir. Yaz mevsiminde bu kıyılarda denizden karaya doğru esen ve dağ yamaçlarında yükselmeye zorlanan hava hareketleri hakimdir. Bu durumda dağların dış eteklerindeki kıyı istasyonlarında yazın, havanın nisbi nemliliği yükselir. Buna karşılık kışın, karadan denize yani dağlardan aşağıya doğru esen rüzgârlar hâkimdir. Bu şartlar altında alçalan hava dahilinde kıyı bölgelerinde kışın nisbi nemliliğin azalacağı aşikârdır.

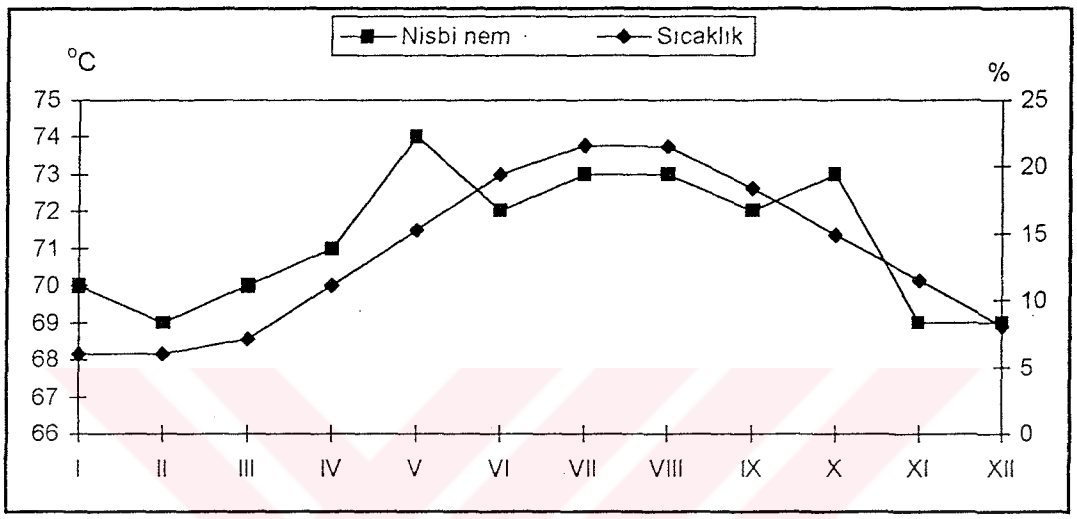
Tablo 9. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (%)

İstasyonlar	Rasat Yılı	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Zonguldak	63	70	69	70	71	74	72	73	73	72	73	69	69	71
Ereğli	32	81	80	79	76	76	74	74	76	77	79	80	80	77
Devrek	16	69	66	63	60	61	62	61	62	64	68	68	71	64

Kaynak: Başkanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

[76] ERİNÇ, S., 1996, a.g.e., s.349, İstanbul.

Zonguldak'da nisbi nemlilik yüksektir. Nem oranı en yüksek değerine Mayıs ayında ulaşmaktadır (%74) (Tablo 9). Bu ayda Zonguldak'ta en düşük yağış ortalaması (54,2 mm) görülürken, sıcaklık 15,3°C'dir. En düşük basınç değerleri (%69) Ekim, Kasım ve Şubat aylarında görülür. Bu aylarda sıcaklık değerlerinde düşüş, yağış değerlerinde artış gözlenir (Şekil 13).

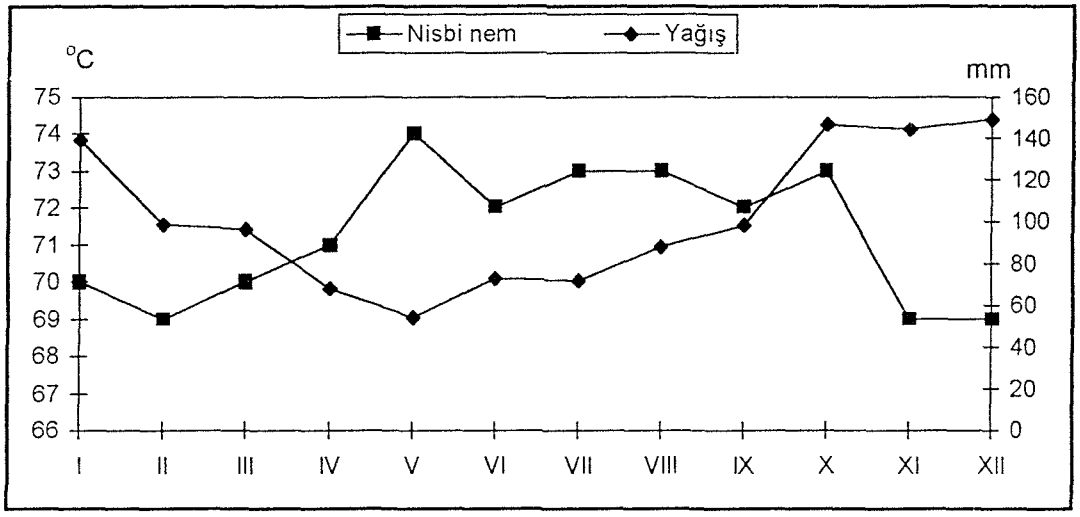

Şekil 13. Zonguldak'da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri

Çalışma sahamız olan Ereğli'nin yıllık ortalama nisbi nem oranı %77'dir (Tablo 7). Zonguldak'ın değerinden %6 daha fazladır. Aylık ortalama nisbi nem oranı Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarında (%80-81) en yüksek seviyeye ulaşır. Haziran ve Temmuz aylarında ise en düşük seviyeye ulaşır (%74). Her ne kadar yazın Ereğli'de nisbi nem oranı nisbeten düşük olsa da, yazın insan vücudunun bariz bir şekilde hissedebileceği kadar nem mevcuttur. Örneğin; Temmuz ayında kıyıdan uzak, yüksekte yer alan köylerde yaptığımız arazi çalışmaları sırasında gayet rahat çalışabildiğimiz halde, kıyı şeridindeki köylere ve ilçe merkezine gelindiğinde nemin arttığını açıkca hissetmemiz mümkün oluyordu. İnsanın sıcaklığa karşı duyarlılığı ve çevreye uyum gösterme yeteneği havadaki nem miktarından etkilenmektedir. Havadaki nem oranının fazla olması, hem düşük hem de yüksek sıcaklıklarda insanın hissettiği sıcaklığın termometrenin gösterdiği değerden farklı olmasına yol açmaktadır.[77]

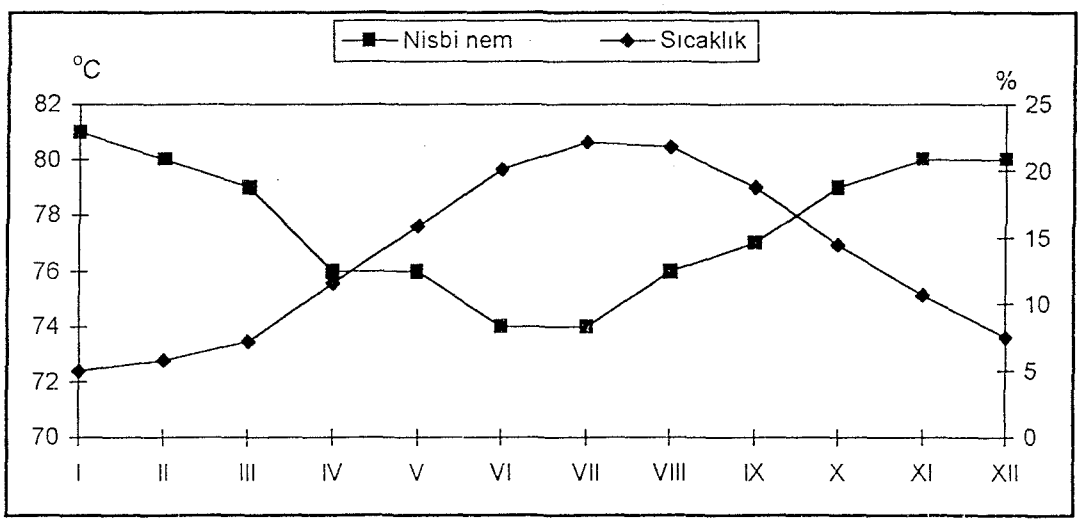
---

[77] ERLAT, E., 1999, "İzmir'de Maximum Sıcaklıklar ve Sıcaklık Dalgaları", Ege Coğ.Der. S.10, s.128, İzmir

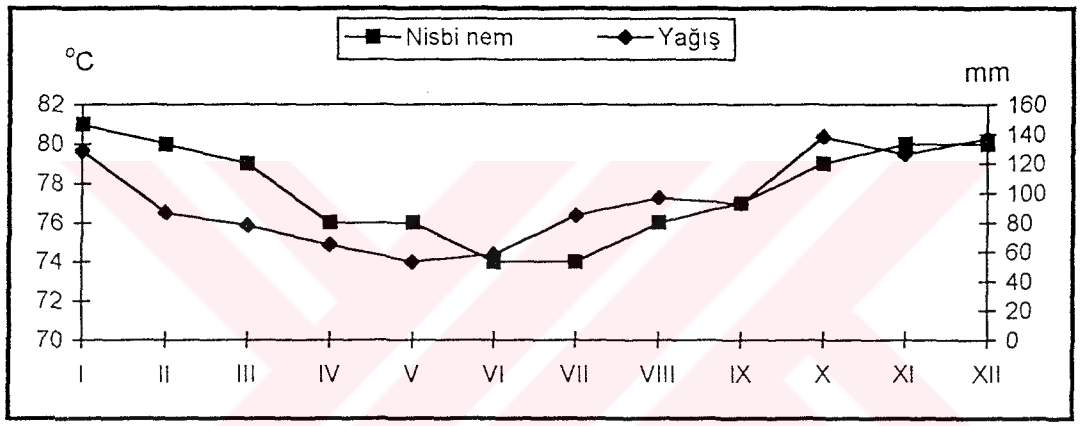
Şekil 14. Zonguldak'ta Aylık Ortalama Yağışlarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri

Ereğli'de ortalama sıcaklığın düşük olduğu aylarda nisbi nemin arttığı, ortalama sıcaklığın en fazla yükseldiği Haziran ve Temmuz aylarında ise düştüğü görülür. Zonguldak'da olduğu gibi genel kaideye aykırılık Ereğli'de söz konusu değildir. Oysa Ereğli de Karadeniz kıyısındadır. Bunun sebebi Ereğli'nin yaz aylarında Karadeniz'den (kuzeyden) esen rüzgârlara karşı daha korunaklı bir durumda olmasıdır. Ayrıca kışın karadan esen güneydoğu sektörlü rüzgârların oranı da Ereğli'de yok denecek kadar azdır.

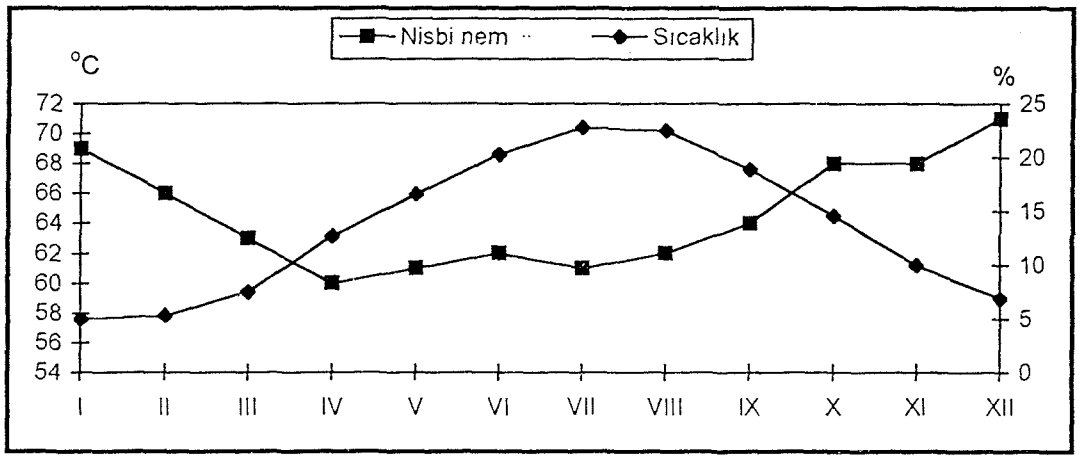
Şekil 15. Ereğli'de Aylık Ortalama Sıcaklıklarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri

Zonguldak ve Ereğli'ye göre nisbeten iç kesimde yer alan Devrek'in yıllık ortalama nisbi nem oranı %64'dür. Bu değer Zonguldak'ın yıllık nisbi nem oranından %7 Ereğli'ninkinden %13 daha düşüktür. Nisbi nem oranı yağışla doğru orantılıdır. Devrek'in yıllık yağış ortalaması (779,2 mm), Zonguldak (1226,3 mm) ve Ereğli (1147,4 mm)'den daha düşüktür. Dolayısıyla nisbi nem oranı da düşüktür. Devrek'de nisbi nemin en yüksek olduğu aylar, sıcaklık değerlerinin düşük olduğu Ekim ve Şubat ayları arasındaki dönemdir (Tablo 9, Şekil 15). Nisbi nemin yıllık ortalamanın altında seyrettiği dönem ise Nisan ve Ağustos ayları arasını kapsamaktadır.

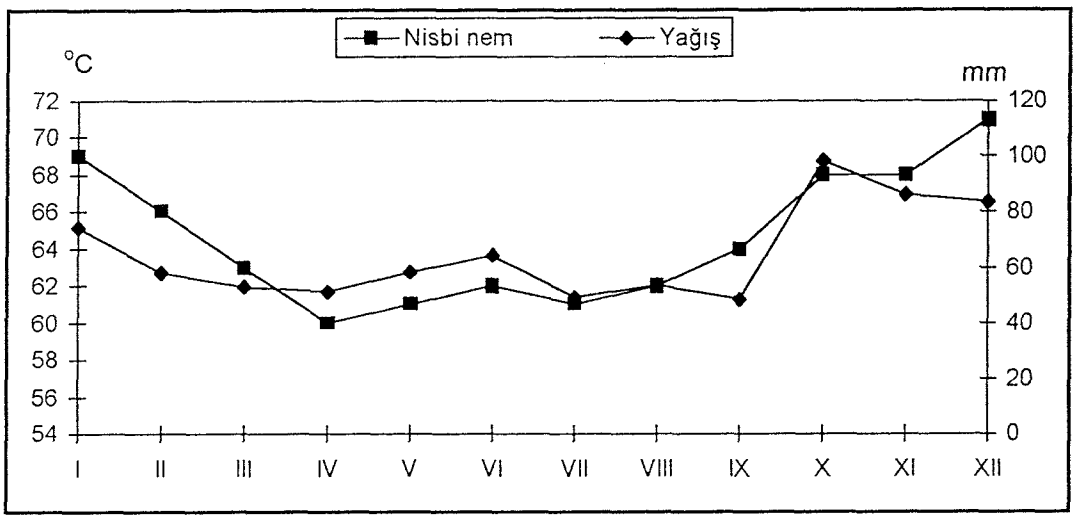
Şekil 16. Ereğli'de Aylık Ortalama Yağışlarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri

Kıyı istasyonlarında nisbi nemlilik oranları yazdan kışa çok az değişmektedir. Aylık ortalama nisbi nemin en yüksek olduğu ay ile en düşük olduğu ay arasındaki fark Zonguldak'da %5, Ereğli'de %7'dir. Devrek'de ise %11'dir.

Şekil 17. Devrek'te Aylık Ortalama Sıcaklıklarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şekil 18. Devrek'te Aylık Ortalama Yağışlarla Nisbi Nemin Yıl İçindeki Seyri

Sonuç olarak Ereğli, Türkiye'de yıllık ortalama nisbi nemliliğin en yüksek olduğu ve Karadeniz'den gelen nemli hava akımlarının etkisindeki kıyı şeridinde yer almaktadır. Yıllık ortalama %77 nisbi nem oranına sahip Ereğli, Erinç tarafından hazırlanan "yıllık ortalama nisbi nemlilik" haritasında Karadeniz kıyısından itibaren birinci kuşakta (%75-80) yer almaktadır.[78]

1.2.4. Bulutluluk

Siklonal veya orografik olarak yükselen hava hareketlerinin bulunduğu yerlerde, hele nem de mevcutsa bulutluluk yüksek olur. Bulutluluğun onda 0-2 olduğu günler açık, 2-8 olduğu günler bulutlu, 8-10 olduğu günler kapalı gün kabul edilir.[79] Yıllık ortalama bulutluluk nisbetinin coğrafi dağılışı ile nisbi nemliliğin dağılışı arasında büyük benzerlik vardır. Bu bakımdan da azami değerlere Karadeniz kıyılarında erişilir.[80]

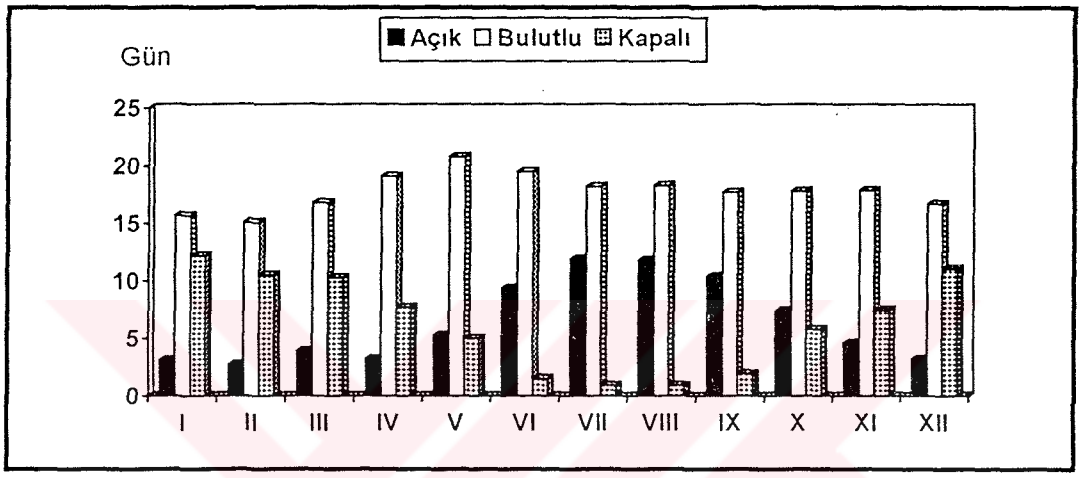
İnceleme alanımızın bulutluluk durumu Zonguldak, Ereğli ve Alaplı meteoroloji istasyonlarının verileriyle açıklanmaya çalışılacaktır. Zonguldak'ın bulutlulukla ilgili rasat değerlerine bakıldığında 213 günün bulutlu, 75 günün kapalı, 77 günün de açık olduğu görülmektedir. Bulutluluk oranının en fazla olduğu aylar

---

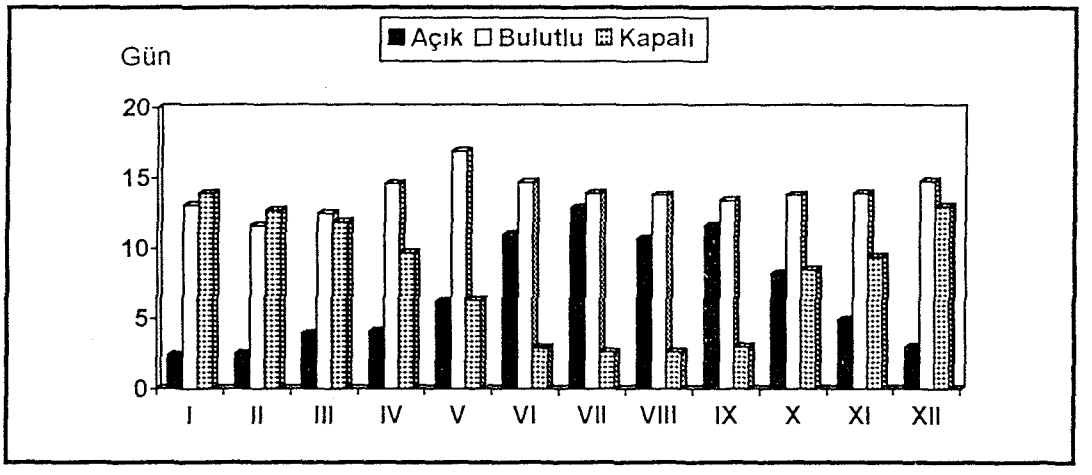
[78] ERİNÇ, S., 1996, a.g.e., Genişletilmiş 4.Baskı, s.348, İstanbul.
[79] EROL, O., 1999, a.g.e., s.230, İstanbul.
[80] ERİNÇ, S., 1996, a.g.e., s.349

Nisan, Mayıs ve Haziran aylarıdır (Tablo 12). Nisan ve Mayıs ayları Zonguldak'ta yağışın en düşük olduğu, nisbi nemliliğinde yükselmeye başladığı aylardır.

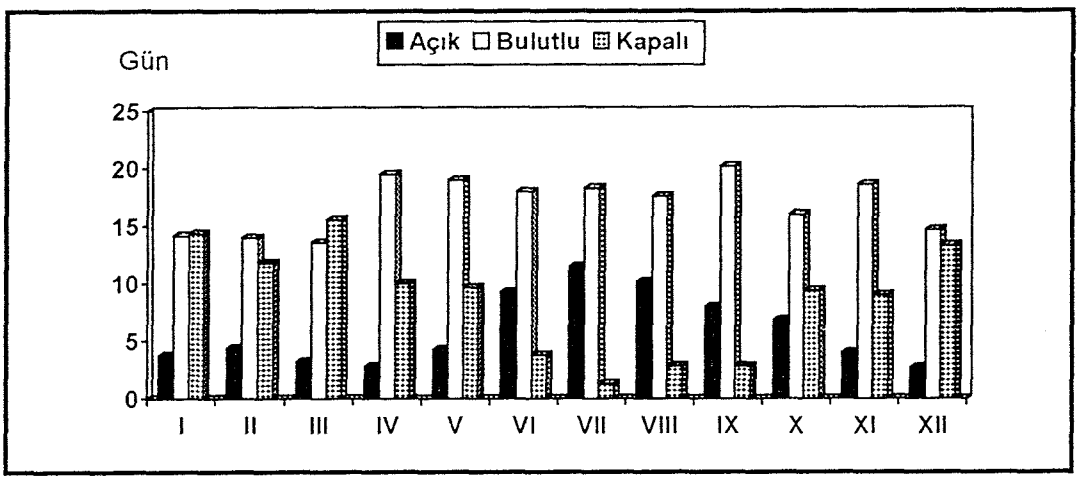
Ereğli'de ise yılın 167 günü bulutlu, 104 günü kapalı, 71 günü açık olarak geçmektedir. Ereğli'de bulutluluğun en fazla olduğu ay Aralık'tır (Tablo 13). Bu ay ortalama yağışın da en yüksek olduğu (137,2 mm) aydır. Alaplı'da bulutluluğun en fazla olduğu ay Eylül ayıdır.

Şekil 19. Zonguldak'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı

Şekil 20. Ereğli'de Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı

Şekil 21. Alaplı'da Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayısı

Araştırma sahamız bütün yıl boyunca yüksek bulutluluk oranı gösterir. Örneğin; Ereğli'de en yüksek bulutluluğun görüldüğü Haziran (17) ayı ile en düşük bulutluluğun görüldüğü Şubat (12) ayı arasındaki fark 5 gündür. Gerçi Ereğli'nin Karadeniz'den gelen rüzgârlara nisbeten kapalı oluşu ve arkasında orografik yükselmeye sebep olacak çok yüksek bir kütlenin bulunmayışı nedeniyle, Zonguldak ve Alaplı'ya göre bulutluluk oranı daha düşüktür.

Çalışma sahamızda bulutlu ve kapalı günler sayısının fazla, açık gün sayısının az olması, yağışın yıl içinde tüm mevsimlere dağılmış olması, bağıl nem oranlarının yüksek oluşu, gür bir orman örtüsü ve orman altı formasyonunun gelişmesine imkân sağlamıştır.

1.2.5. Yağış

Araştırma sahamızın da dahilinde olduğu Karadeniz kıyılarında aylık yağış miktarları arasındaki fark çok azdır. Yani, yılın bütün aylarında yağış görülmekte ve aylık yağış değerleri birbirine yakın seyretmektedir. Ereğli'de en düşük yıllık yağışın görüldüğü Mayıs (53,4 mm) ayında bile yağış miktarları yıllık ortalamanın %4,3'ünü oluşturur.

Karadeniz kıyılarında yağış miktarının aylara ve mevsimlere dağılımında bölgeyi etkileyen hava kütleleri ve cephe sistemlerinin yıl içinde gösterdiği değişmeler ile yükselti ve orografik özellikler etkili olur.[81]

Çalışma sahamızın yağış durumunu açıklayabilmek için Zonguldak, Ereğli, Alaplı ve Devrek meteoroloji istasyonlarının verileri gözönünde bulundurulacaktır.

Konuyla ilgili tablo incelendiğinde yıllık yağış değerlerinin doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru gidildikçe azaldığı görülür. Nitekim Zonguldak'ın yıllık ortalama yağış değeri 1226,3 mm, Ereğli'nin 1147,4 mm, Alaplı'nın 1088,7 mm ve Devrek'in 779,2 mm'dir.

63 yıllık yağış rasatları mevcut olan Zonguldak'da en fazla yağış Aralık ayında (148,9 mm) görülür. Zaten yağış değerleri Ekim ayından itibaren artmaya başlar. Bu artış Aralık ayında en yüksek seviyeye ulaşır ve bu aydan itibaren tekrar düşüşe geçer. Bu düşüş Mayıs ayında en düşük seviyesine (54,2 mm) ulaşır. Mayıs ayından itibaren yağış değerleri tekrar artış şeklinde seyreder. Zonguldak'da yağış maximumları kışa (Aralık), minumumu ise ilkbahara (Mayıs) tekabül eder. Bunun nedeni sonbahar aylarında denizin karaya nazaran daha sıcak olması ve depresyonların daha sık geçmesi, ilkbaharda da denizin karaya nazaran daha soğuk olmasıdır. Özellikle Zonguldak hakim deniz rüzgârlarına verev doğrultuda olduğu için yağış fazla, yaz kuraklığı yok denecek kadar azdır.

Tablo 10. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm)

İstasyonlar	Yükseklik	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Top.
Zonguldak	137 m	63	139,4	98,8	96,4	67,7	54,2	72,8	71,6	87,6	98,1	146,7	144,1	148,9	1226,3
Ereğli	2 m	31	123,8	86,9	78,1	64,9	53,4	58,3	85,0	96,9	93,1	138,3	126,5	137,2	1147,4
Alaplı	30 m	6	85,4	88,0	70,2	71,9	100,6	70,5	54,0	63,7	99,0	172,7	105,3	107,4	1088,7
Devrek	100 m	16	74,5	58,2	53,1	51,2	58,4	64,5	49,2	53,8	48,3	98,2	86,1	83,7	779,2

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

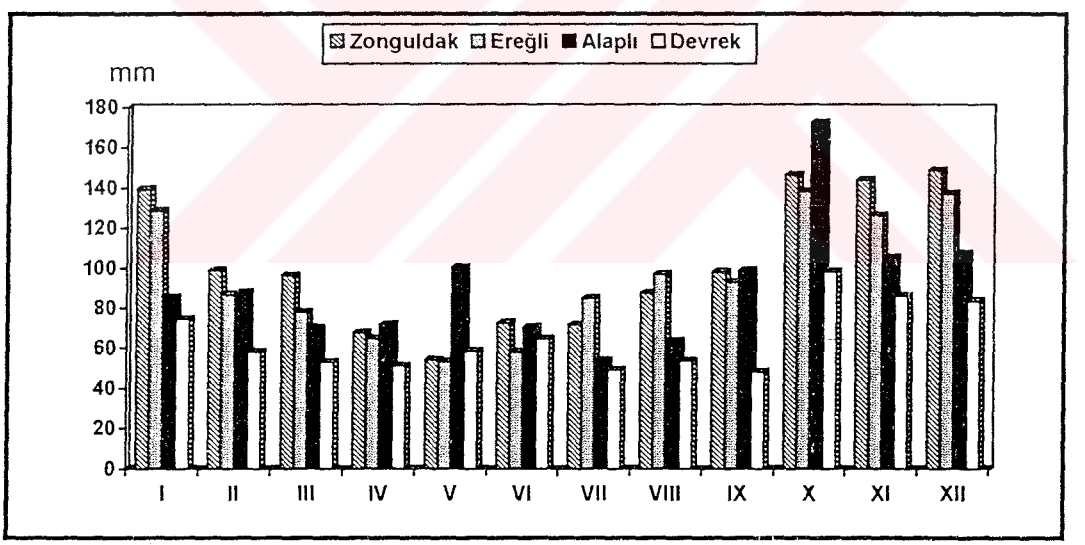
Ereğli'de ortalama yağışın en yüksek olduğu ay Ekim (138,3 mm) ayı'dır. Kasım ayında hafif bir düşüş gözlense de Aralık ayında tekrar (137,2 mm) yükselir. En düşük yağış değerlerine Zonguldak'ta olduğu gibi Ereğli'de de Mayıs (53,4 mm)

---

[81] TEMUÇİN. E.. 1990. "Aylık Değişme Oranlarına Göre Türkiye'de Yağış Rejim Tipleri", Ege Üniv.Coğ. Derg. S.5. s.161, İzmir

ayında rastlanır. Aralık ayından itibaren düşüşe geçen yağış değerleri, Mayıs ayından itibaren tekrar yükselmeye başlar (Tablo 10).

Alaplı'nın yıllık ve aylık ortalama yağış değerleri Zonguldak ve Ereğli'ye göre daha düşüktür. Ancak Alaplı'da ölçülen en yüksek aylık ortalama değer (172,7 mm), Zonguldak (148,9 mm) ve Ereğli'den (138,3 mm) daha yüksektir. En yüksek aylık ortalama değerin görüldüğü Ekim ayını Kasım (105,3 mm) ve Aralık (107,4 mm) ayları takip eder. Alaplı'da dikkat çeken bir husus vardır. Aralık ayından itibaren düşmeye başlayan aylık ortalama yağışlar, Nisan (71,9 mm) ayından itibaren yavaş yavaş yükselir ve Mayıs ayında birden bire 100,6 mm'ye çıkar. Oysa Mayıs ayı diğer iki istasyonda en düşük ortalama yağışın olduğu aydır. Mayıs ayından itibaren aylık ortalama yağışlar tekrar düşmeye başlar. Bu düşüş Temmuz ayında 54.0 mm'ye kadar devam eder. Temmuz'dan itibaren yağış tekrar artmaya başlar ve Ekim ayında zirveye ulaşır.

Şekil 22. Zonguldak, Ereğli, Alaplı ve Devrek'de Ortalama Yağışın Aylara Göre Dağılımı (mm)

Araştırma sahamıza göre daha içerde yer alan Devrek'in yıllık ortalama yağış miktarı kıyı istasyonlarından daha düşüktür (779,2 mm). Devrek'de de en yüksek aylık ortalama yağış Ekim ayında (98,2 mm) görülür. Bu değerler Kasımda 86,1 mm, Aralık'da 83,7 mm ve Ocak'ta 74,5 mm'dir. Yağış değerlerinde gözlenen düşüş

Nisan ayına kadar devam eder. Nisan'da 51,2 mm olan aylık ortalama yağış miktarı, Mayıs'ta artarak 58,4 mm, Haziran'da 64,5 mm olur. Temmuz ayında sıcaklığın artışıyla birlikte yağış hızla düşer ve en düşük değeri gösterir (49,2 mm). Ağustos'da bir yükseliş olur, Eylül'de tekrar düşer (48,3 mm). Eylül ayı ile Ekim ayı arasında artış en bariz halini alır ve 49,9 mm artarak 98,2 mm'ye yükselir. Devrek geçiş bölgesinde olduğu için yağış değerlerinde de bunu hissetmektedir.

Tüm istasyonların ortak noktası yağış maximumunun sonbahara rastlamasıdır. Yağış minimumları ise Zonguldak ve Ereğli'de ilkbahara (Mayıs), Alaplı ve Devrek'de yaza (Temmuz) rastlar. Alaplı deniz rüzgârlarının duldasında kaldığı için, söz konusu rüzgârlar kısmen teğet geçmektedir. Bu nedenle burada yağış daha azdır. Yağış minimumunun da Temmuza rastlaması, Akdeniz yağış tipini çağrıştırmaktadır. Bu noktada Alaplı bir sınır oluşturmaktadır. Çünkü Alaplı'nın doğusundaki tüm istasyonlarda yağış minimumu ilkbahara, batısındaki tüm istasyonlarda ise yağış minimumu yaza rastlamaktadır. En çok yağış alan Zonguldak'ın yıllık ortalama yağışıyla Ereğli'nin arasında 78,9 mm fark vardır. Ereğli ile Alaplı arasında 58,7 mm, Ereğli ile Devrek arasında 368,2 mm'lik fark mevcuttur. Zonguldak ile Devrek'in yıllık ortalama yağış değerleri arasındaki fark 447,1 mm'dir. Devrek'in yağış ve sıcaklık değerlerinde görülen bu farklılık, kendini doğal bitki örtüsünde de hemen hissettirmektedir. Dikkat çeken diğer bir husus, en düşük aylık ortalama yağış değerlerinin tüm istasyonlarda birbirine çok yakın olmasıdır (Zonguldak 54,2 mm, Ereğli 53,4 mm, Alaplı 54.0 mm, Devrek 49.2 mm).

Araştırma sahamızda yağışın mevsimlere dağılışı oldukça orantılıdır. Nitekim Zonguldak'da kış mevsiminde 387,1 mm yağış düşmektedir. Bu miktar tüm yıl düşen yağışın %31.5'ini teşkil etmektedir. Zaten araştırma sahamız ve çevresinde kış mevsimi sonbahardan sonra en yağışlı mevsimdir (Tablo 12, Şekil 23). Zonguldak'da kar yağışları Kasım ayında başlar ve Nisan ayında sona erer. Bu dönemde, kar yağışlı günler sayısı 28'dir. Karın yerde kalma süresi 15 gündür. En yüksek kar kalınlıkları ise Kasım'da 30 cm, Aralık'da 25 cm, Ocak'ta 67 cm ve Şubat'ta 91 cm ve Mart'ta 61 cm olarak ölçülmüştür (Tablo 12).

Tablo 11. Seçilmiş İstasyonlarda Yıllık Yağışın Mevsimlere Dağılışı

İstasyonlar	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Zonguldak / %	17,8	19	31,7	31,5
mm	218,3	232	388,9	387,1
Ereğli / %	17,2	21	31,1	30,7
mm	196,4	240,2	357,9	352,9
Alaplı / %	22,3	17,2	34,8	25,7
mm	242,7	188,2	377	280,8
Devrek / %	20,8	21,6	29,8	27,8
mm	162,7	167,5	232,6	216,4

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Tablo 12. Zonguldak'ın Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri

Rasat Türü	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllk Top.
Ort. açık günler sayısı	25	3,1	2,7	3,9	3,2	5,3	9,4	11,9	11,8	10,4	7,4	4,6	3,2	76,9
Ort. bulutlu günler sayısı	25	15,7	15,1	16,8	19,1	20,8	19,1	18,2	18,3	17,7	17,8	17,9	16,7	213,2
Ort. kapalı günler sayısı	25	12,2	10,5	10,3	7,7	5,0	1,5	0,9	0,9	1,9	5,8	7,5	11,1	75,3
Ort. sisli günler sayısı	19	4,9	5,7	8,9	16,4	10,2	1,4	0,4	0,6	0,2	0,9	1,6	3,6	54,8
Ort. dolulu günler sayısı	25	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2			0,0	0,2	0,3	0,5	1,7
Ort. kirağılı günler sayısı	19	4,9	5,7	8,9	16,4	10,2	1,4	0,4	0,6	0,2	0,9	1,6	3,6	54,8
Ort. orajlı günler sayısı	25	0,7	0,3	0,5	1,7	3,4	4,8	4,9	4,4	2,9	2,7	1,1	0,9	28,3
Ort. kar yağışlı günler sayısı	25	10,2	8,5	5,3	0,1							0,5	3,5	28,1
Ort. karla örtülü gün sayısı	25	5,2	5,3	2,7								0,5	1,7	15,4
En yüksek kar kalınlığı (cm)	60	67	91	61								30	25	91,0

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Çalışma sahamız olan Ereğli'de, kış yağışları (352,9 mm) yıllık ortalama toplam yağışın %30,75'ini oluşturmaktadır. Kış en yağışlı ikinci mevsimdir. Ereğli'de kar yağışları Kasım ve Mart ayları arasında görülmektedir. Kar yağışlı gün sayısı 23'tür. Karın yerde kalma süresi 10 gündür. En yüksek kar kalınlıkları ise Ocak ayında 43 cm, Şubat'ta 37 cm, Mart'ta 20 cm tesbit edilmiştir (Tablo 13).

Ereğli'nin karlı gün sayısı, karın yerde kalma süresi ve ölçülen kar kalınlıkları Zonguldak'a göre daha azdır. Bunun sebebi Zonguldak istasyonunun Ereğli'ye göre daha doğuda ve daha yüksekte yer almasıdır. Arazi çalışmalarımız sırasında yaptığımız anketlerde ilk karın Babadağ geçidi yakınındaki 720 m yüksekliğe sahip Sakallar köyüne düştüğü tespit edilmiştir. Ereğli'de karın yerde kalma süresinin ve kar kalınlığının fazla olduğu diğer köyler yine nisbeten yüksekte yer alan, Babadağ'ın kuzey yamaçlarındaki Akköy, Karakavuz, Velidağ ve Uludağ köyleridir.

Tablo 13. Ereğli'nin Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri

Rasat Türü	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Top.
Ort. açık günler sayısı	20	2,4	2,5	3,9	4,1	6,2	11,0	12,9	10,7	11,6	8,2	4,9	3,0	81,4
Ort. bulutlu günler sayısı	20	13,1	11,6	12,5	14,6	16,9	14,7	13,9	13,8	13,4	13,8	13,9	14,8	167,0
Ort. kapalı günler sayısı	20	13,9	12,7	11,9	9,7	6,3	2,9	2,6	2,6	3,0	8,5	9,4	13,0	96,5
Ort. Sisli günler sayısı	13	2,8	3,0	5,2	7,8	3,4	0,5	0,4	0,3	0,5	0,3	2,2	3,1	29,5
Ort. dolulu günler sayısı	19	0,2		0,1			0,1							0,4
Ort. kırağılı günler sayısı	13	2,8	3,0	5,2	7,8	3,4	0,5	0,4	0,3	0,5	0,3	2,2	3,1	29,5
Ort. orajlı günler sayısı	16	0,5	0,3	0,3	0,9	1,9	1,8	2,1	1,6	1,2	0,9	0,1	0,3	11,9
Ort. kar yağışlı günler sayısı	19	7,7	8,6	4,2								0,9	1,5	23,0
Ort. karla örtülü günler sayısı	6	4,8	3,3	1,3								0,2	0,8	10,4
En yüksek kar kalınlığı	17	43,0	37,0	20,0										43,0

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Alaplı'da kış mevsiminde 280,8 mm yağış düşmektedir. Bu miktar toplam yağışın %25,7'ini oluşturmaktadır. Alaplı'nın karla örtülü gün sayısı (27), Zonguldak'ınkine yakındır (28). Ancak Alaplı'nın yağış rasatları henüz 6 yıllık olduğu için karın yerde kalma süresi 0 olarak tesbit edilmiştir (Tablo 14). Ancak uzun yıllar için bunu böyle kabul etmek doğru olmayacaktır.

Tablo 14. Alaplı'nın Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri

Rasat Türü	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Top.
Ort. açık günler sayısı	6	3,8	4,4	3,2	2,8	4,3	9,3	11,5	10,2	8,0	6,8	4,0	2,7	71,0
Ort. bulutlu günler sayısı	6	14,2	14,0	13,6	19,5	19,0	18,0	18,3	17,6	20,2	16,0	18,6	14,7	203,7
Ort. kapalı günler sayısı	6	14,4	11,8	15,6	10,0	9,7	3,8	1,3	2,8	2,8	9,4	9,0	13,3	103,9
Ort. sisli günler sayısı	4	2,8	3,5	5,0	3,0	3,5		1				1,8	0,8	21,4
Ort. dolulul günler sayısı	6													0,0
Ort. kirağılı günler sayısı	4	2,8	3,5	5,0	3,0	3,5		1,0				1,8	0,8	21,4
Ort. kar yağışlı günler sayısı	6	6,4	5,0	11,0	0,5		0,3					1,6	2,2	27,0
Ort. Karla örtülü gün sayısı														0,0

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Devrek'de de kış mevsimi sonbahardan sonra en yağışlı mevsimdir (216,4 mm). Bu mevsimde düşen yağış, yıllık yağışın %27,8'ini oluşturmaktadır. Devrek meteoroloji istasyonunun kar yağışlı, karla örtülü günler ve kar kalınlığı ile ilgili rasatları mevcut olmadığından değerlendirilememiştir.

Tablo 15. Devrek'in Bulutluluk ve Yağışla İlgili Rasat Değerleri

Rasat Türü	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Top.
Ort. açık günler sayısı	16	4,9	5,6	7,6	6,3	8,2	11,4	15,8	14,8	13,1	10,1	6,5	4,5	108,8
Ort bulutlu günler sayısı	16	16,9	14,7	15,5	17,1	18,7	15,7	13,8	13,6	13,6	14,4	15,1	16,1	185,2
Ort. kapalı günler sayısı	16	9,3	7,9	7,9	6,6	4,1	2,9	1,4	2,7	3,3	6,5	8,1	10,4	71,1

Kaynak: Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Daha öncede belirttiğimiz gibi kış mevsiminde sıcaklık değerlerinde gözlenen bariz düşüşlere rağmen, mevsim yağışlı geçmektedir. Araştırma sahamızda güneye doğru gidildikçe ve yükselti arttıkça yağış değerleri de nisbeten artmaktadır.

Çalışma sahamızda ilkbahar mevsimi Alaplı hariç en az yağışın düştüğü mevsimdir. Çünkü bu mevsim denizle kara arasındaki sıcaklık farklılıklarının en aza

indiği dönemdir. Bu mevsimde Zonguldak'a 218,3 mm (%17,8) Ereğli'ye 196,4 mm (%17,2) ve Devrek'e 162,7 mm (%20,8) yağış düşmektedir (Tablo 11). Alaplı ilkbahar mevsiminde 242,7 mm yağış almaktadır. Bu da yıllık yağışın %22,3'üne tekabül etmektedir. Devrek Alaplı'ya göre kıyıya daha uzak olmasına rağmen, maximum ve minimum yağış mevsimleri kıyı istasyonlarıyla aynıdır. Alaplı'nın farklılık arzetmesi rasat değerlerinin kısa süreli olmasıyla (6 yıllık) alâkalıdır.

Yaz mevsiminin başlangıcı kabul edilen Haziran ayından Ağustos ayına kadar Zonguldak 232 mm (%19) yağış alır. Yaz mevsiminin başlangıcından itibaren Aralık ayına kadar yağış artışı görülür. Zonguldak'ta bu mevsimde en fazla yağış Ağustos ayında (87,6 mm) düşmektedir.

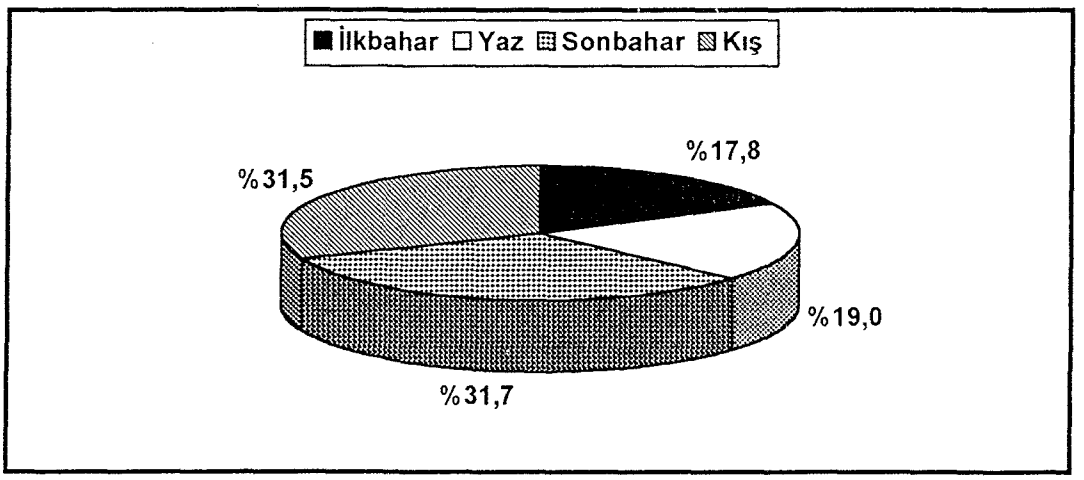
Karadeniz'den yazın gelen nemli hava kütlelerinde, sıcaklığın artmasıyla birlikte konveksiyon gerçekleşmekte ve yağış fazlalaşmamaktadır. Yaz aylarında sabahtan öğleye kadar konveksiyonal olarak yükselen hava, nem bakımından doymuş yoğun bulut kütlelerini oluşturmakta, öğleden sonra yağan yağmurlarla birlikte, ikindi sonrası havanın nemi azalmış, açık ve berrak bir görünüm kazanmıştır. Böylece nemli havadan bunalan yöre sakinleri biraz rahat nefes alabilmektedir.[82]

Ereğli'de de yaz mevsimi yağışlı geçtiğinden genellikle bariz bir kuraklık olayı yaşanmamaktadır. Ereğli yazın 240,2 mm yağış almaktadır. Bu yıllık yağışın %21'dir. En fazla yağışın düştüğü ay Ağustos'tur (96,9 mm). Ereğli'de Ağustos ayında görülen bu miktar, neredeyse Devrek'in en yağışlı ayına (Ekim 98,2 mm) yakındır. Ayrıca Ereğli'ye yazın Zonguldak'dan 8,2 mm daha fazla yağış düşmektedir. Araştırma sahamızın Haziran ayı yağışları (58,3 mm), Zonguldak'ın aynı aydaki yağış miktarından (72,8 mm) 14,5 mm daha az olmasına rağmen, Ereğli'nin Temmuz (85 mm) ve Ağustos (96,9 mm) ayları yağışlarının fazla olması, yaz yağışlarının Zonguldak'tan daha fazla olmasını sağlamaktadır.

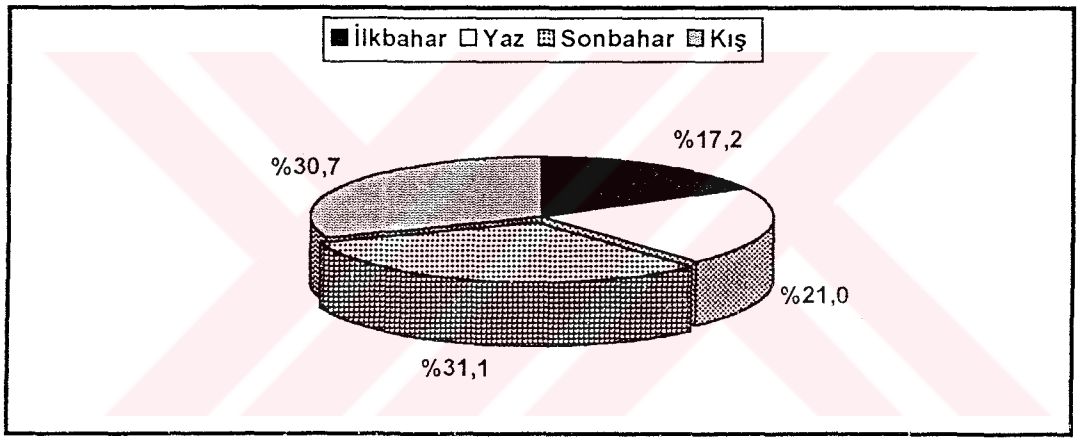
Alaplı'nın kısa süreli (6 yıllık) rasatlarına göre en az yağış yazın düşmektedir (188,2 mm). Yağış minumumu Alaplı'da Temmuz ayında (54.0 mm) görülür. Yazın düşen yağış, yıllık yağışın %17,2'sidir. Rasat süresinin kısa oluşu bir istasyonun değerlendirilmesinde güçlük çıkartmaktadır.

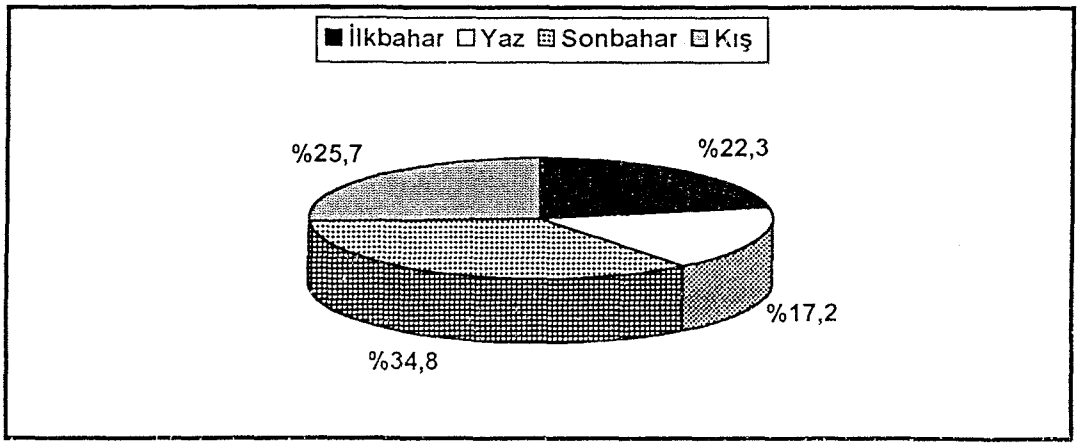
[82] KODAY, Z., 1995, a.g.e., s.67, Erzurum.

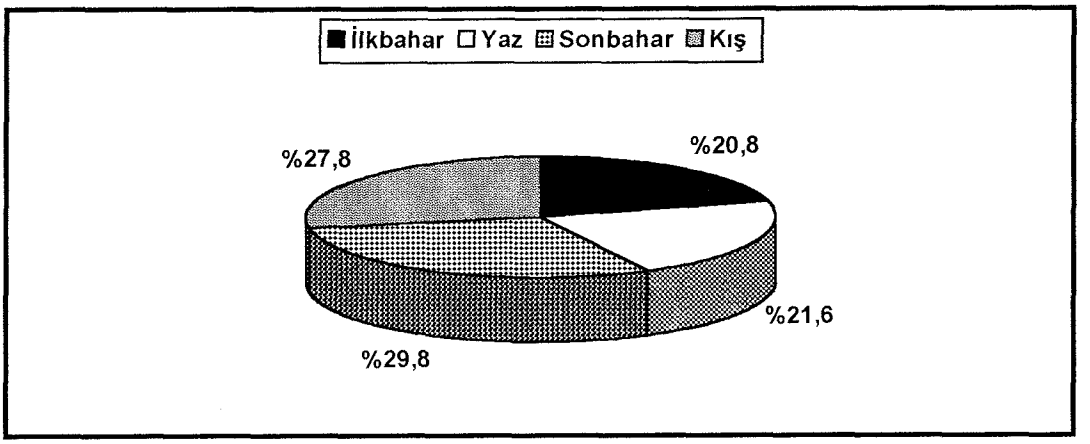
Şekil 23. Zonguldak'da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

Şekil 24. Ereğli'de Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

Şekil 25. Alaplı'da Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

Şekil 26. Devrek'de Yıllık Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

Daha öncede belirttiğimiz gibi tüm istasyonlarda yağış minimumu ilkbahar iken, Alaplı'da yazdır. Hemen hemen tüm Karadeniz kıyı şeridinde değişmeyen bu değer, Ereğli'den sadece 14 km daha batıda yer alan Alaplı'da da değişmektedir. Yağış maximumunun Ekim'de (172,7 mm) minumumunun Temmuz'da (54.0 mm) görülmesi Akdeniz geçiş tipinin yağış rejimini anımsatmaktadır.[83] Daha öncede belirttiğimiz gibi Alaplı, burada bir sınır teşkil etmektedir. Aynı şartlar Devrek için de geçerlidir. Maximum yağış Ekim'de (98,2 mm), minimum yağış ise Temmuz'da (49,2 mm) görülmektedir. Yazın Devrek 167,5 mm yağış almaktadır. Yıllık yağışın %21.6'sı yazın gerçekleşmektedir. Ancak Devrek'de yağış minimumu ilkbahara maximumu sonbahara rastlar. Devrek kuzey, kuzeybatı ve kuzeydoğudan gelen nemli hava kütlelerinin duldasında kaldığı için daha az yağış almaktadır.

Sonbahar, araştırma sahamızda en çok yağış alan mevsimdir. Zonguldak bu mevsimde 388,9 mm yağış almaktadır. Sonbaharda düşen yağışlar Eylül'de 98,1 mm, Ekim'de 146,7 mm ve Kasım'da 144,1 mm'dir (Tablo 11). Bu mevsimdeki yağış miktarı toplam yağışın %31,7'ini oluşturmaktadır. Zonguldak'ta kışın ve sonbaharda düşen yağış miktarı hemen hemen aynıdır.

Ereğli ile Zonguldak'ın yağış değerlerinin mevsimlere dağılışı aynıdır. Sonbahar Ereğli'de de en yağışlı mevsimdir. Bu mevsimde Ereğli 357.9 mm yağış almaktadır (%31,1) (Tablo 11). Ereğlide bulunduğumuz 2000 yılı Ekim ayının ikinci haftasında, şemsiyesiz dolaşabileceğimiz bir gün geçirme imkânımız olmamıştı.

---

[83] AKYOL, İ.H., 1944, a.g.e., s.29, İstanbul.

Hava daima yağışlı ve bulutluydu. Özellikle sabahın erken saatlerinde, gece boyunca yağan yağmurun izlerini nemli yapraklarda görmek ve toprağın kokusunu duymak mümkündü.

Alaplı sonbahar mevsiminde 377 mm yağış almaktadır. Bu değer Ereğli'nin bu mevsimde aldığı yağış miktarından (357,9 mm) daha fazladır. Tüm yıl yağan yağışın %34,8'i sonbahara iktisap etmektedir (Tablo 11).

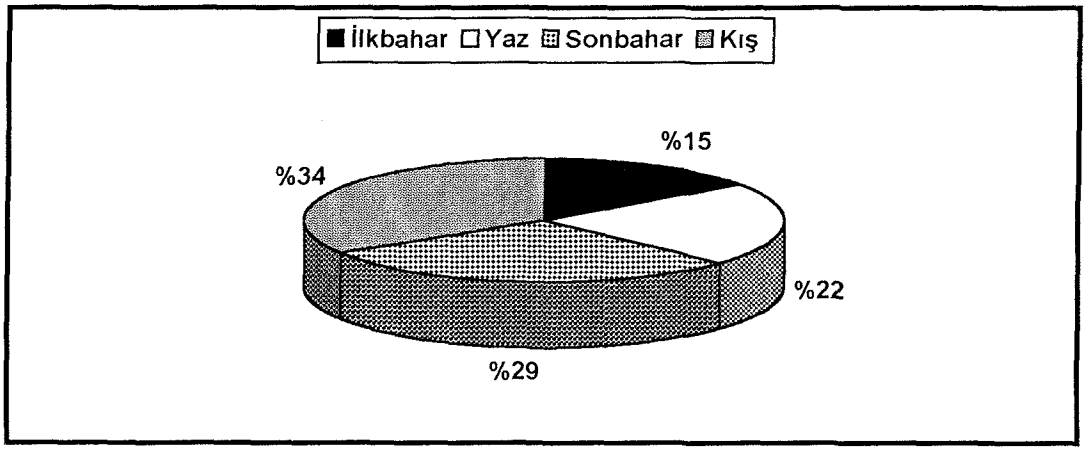
Devrek'de yağış miktarı kıyı istasyonlarına göre düşük olsa da en fazla yağış sonbaharda (232,6 mm) düşmektedir. Bu miktar yıllık yağışın %29,8'dir (Tablo 11).

Ereğli'de günlük sıcaklıklara göre belirlenen mevsim sürelerinin görülen yağış miktarları ise şöyledir. 23 Kasım-29 Mart tarihleri arasında görülen kış mevsiminde Ereğli'ye 324 mm, 29 Mart-11 Haziran tarihleri arasında hüküm süren ilkbahar mevsiminde 140,4 mm yağış düşmektedir. 11 Haziran-6 Eylül tarihleri arasında görülen yaz mevsiminde 214, 2 mm, 6 Eylül-23 Kasım tarihleri arasında yaşanan sonbahar mevsiminde ise 288,7 m yağış düşmektedir.

Tablo 16. Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Yıllık Yağışının Mevsimlere Dağılışı

Mevsimler	Yağış Miktarı (mm)	Yüzde (%)
İlkbahar	140,4	15
Yaz	214,2	22
Sonbahar	288,7	29
Kış	327	34

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Şekil 27. Ereğli'de Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Yıllık Yağışının Mevsimlere Dağılışı

Yağış miktarı ve mevsimlere dağılışı gibi, yağışla ilgili diğer önemli bir konu yağışın şiddetidir. Yağışla ortaya çıkan kinetik enerjinin bir ifadesi olan yağış şiddeti, yüzeysel akış ve toprak erozyonu dolayısıyla insan hayatı ve yaşama düzeni üzerindeki etkisi nedeniyle büyük öneme sahiptir.[84]

Günlük ortalama yağış şiddetinin değeri, yıllık yağış miktarı ile doğru orantılıdır. Bu bakımdan en yüksek değerlere (200 mm civarında), en fazla yağış alan bölgelerimizde yani, Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında erişilmektedir.[85] Çalışma sahamızın da yağış şartlarıyla paralel olarak Karadeniz yağış rejimi sahasında azami aylık ortalama yağış şiddeti 20-21 mm ile yağış azamisine rastlayan sonbahar aylarına, asgarisi ise 10-14 mm ile yağış miktarının azaldığı ilkbahara rastlar.[86]

Günlük ortalama yağış şiddeti ise 4-13,3 mm arasında değişmektedir. Karadeniz yağış rejimi bölgesinde günlük yağışların şiddetini belirleyen esas faktör kuzey ve batı Avrupa üzerinden gelen depresyonlar ve bu depresyonların etkisini arttıran orografik koşullardır. Özellikle kuzeyden gelen kararlı hava kütlelerinin alttan nem kazanmasıyla kararsız duruma geçmesi, şiddeti fazla olan orografik sağnaklara yol açmaktadır.[87]

Yağışların %60'ının orta şiddetteki günlük yağışlardan oluştuğu, şiddetli ve çok şiddetli sağnakların ise yıllık toplam yağışın %15'ini meydana getirdiği görülür. Karadeniz yağış rejimi bölgesinde çok şiddetli sağnakların en sık görüldüğü ay Ağustos'tur. Bu ayda şiddetli ve çok şiddetli sağnaklar aylık toplam yağışın %25'ini meydana getirmektedir.

Bu güne kadar kaydedilen maximum günlük yağış miktarı, 432 mm ile günlük yağış şiddeti rekoru kıran Zonguldak'a aittir (Ağustos 1955).[88]

Ereğli'de günlük yağış şiddetlerinin yüksek olduğu bir sahadır. Gülüç barajının inşa edilmesine kadar, çalışma sahamızda sık sık taşkınların ve sellerin olduğu, tarım topraklarının büyük zarar gördüğü bilinen bir gerçektir. Ayrıca halen sahamızda yoğun heyelan olayları görülmekte ve toprak kaybı gerçekleşmektedir.

---

[84] ERLAT, E., 1997, "Türkiye'de Günlük Yağışların Şiddeti Üzerine Bir İnceleme", Ege Coğr. Derg. Ege Üniv. Edebiyat Fak., S.9, s.160, İzmir

[85] TÜMERTEKİN, E., CÖNTÜRK, H., 1958, "Türkiye'de Günlük Maximum Yağışlar" İstanbul Üniv.Coğ. Enst.Derg. S.9, s.117, İstanbul.

[86] ERİNÇ, S., 1996, a.g.e., Genişletilmiş 4.Baskı, s.344, İst.

[87] ERLAT, E., 1997, a.g.e., s.161, İzmir.

[88] AYKULU, T., 1955, "1955 Yılında Zonguldak'ta Vukubulan Şiddetli Yağış" T.C.Başvekâlet Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müd. Meteoroloji Klavuzu, Cilt:III, Ekim 1955, Mart 1956, S.20-21, s.3-8, Ankara.

RASAT SÜRESİ = 34(1931 - 1980)

GÜNLER	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
1	3.45	2.62	3.19	0.72	3.21	0.74	3.21	9.02	6.36	2.10	3.22	7.30
2	4.52	4.19	5.96	1.33	1.62	1.74	3.12	5.65	2.68	1.88	5.85	3.18
3	3.45	4.50	2.86	1.74	1.96	0.69	0.81	2.73	3.62	1.58	3.55	5.39
4	3.11	7.06	3.66	2.00	0.51	1.99	4.16	2.74	0.38	3.09	2.03	3.66
5	4.48	4.74	3.21	1.76	1.75	3.25	1.38	2.12	0.12	5.59	2.07	3.32
6	6.37	2.64	3.34	1.75	0.96	0.77	3.45	2.61	1.03	6.67	0.54	6.73
7	3.01	3.62	3.71	1.70	1.77	4.31	0.58	2.09	2.59	8.67	4.62	6.13
8	4.51	3.37	1.63	3.56	1.26	1.35	0.01	1.10	6.68	4.73	4.64	8.48
9	5.46	6.00	4.37	1.61	1.05	1.95	0.57	2.27	3.09	5.39	2.64	5.43
10	4.61	3.20	1.26	1.76	1.65	3.59	1.48	1.16	3.30	1.38	1.18	6.58
1.10 GÜN TOP. :	42.95	41.94	33.18	17.94	15.73	20.33	18.77	31.51	29.87	41.10	30.73	56.20
11	3.34	3.96	2.45	1.71	1.50	2.32	1.14	4.93	5.93	4.07	2.14	3.56
12	3.89	4.29	5.85	1.62	2.29	2.91	2.53	1.70	3.29	3.80	3.76	3.28
13	3.21	3.29	2.67	2.34	3.96	2.10	5.66	1.85	1.96	2.21	0.50	5.37
14	4.13	1.68	1.56	1.42	2.51	2.71	4.83	5.02	3.64	2.91	2.58	8.17
15	3.44	2.17	2.57	0.92	1.43	1.81	0.76	2.68	3.83	2.12	2.91	4.56
16	6.75	4.58	3.81	1.23	2.85	0.74	2.39	4.62	4.00	6.97	2.03	3.78
17	3.97	2.40	2.99	3.94	1.39	1.25	0.83	0.90	5.09	1.68	4.52	5.64
18	2.64	4.41	2.10	2.51	0.37	1.39	1.70	0.37	2.23	1.67	3.08	6.20
19	3.89	3.51	2.28	2.57	2.35	2.36	1.03	0.86	1.29	1.92	4.46	5.61
20	5.08	1.96	4.03	4.11	1.94	2.69	0.46	2.39	1.59	6.00	7.38	6.11
2.10 GÜN TOP. :	40.35	32.25	30.30	22.39	20.59	20.29	21.33	25.31	32.86	33.33	33.35	52.27
21	5.08	1.96	4.03	4.11	1.94	2.69	0.46	2.39	1.59	6.00	7.38	6.11
22	4.80	3.67	1.99	2.53	0.65	4.16	2.17	2.45	4.11	3.36	5.97	3.52
23	3.85	2.90	1.89	0.75	1.50	0.71	1.37	7.22	4.13	3.49	9.95	2.14
24	3.83	3.02	3.87	1.99	0.97	0.39	0.23	2.23	4.60	2.68	8.46	2.64
25	2.50	3.00	2.76	1.68	1.79	0.80	4.01	6.40	3.30	5.94	8.44	2.57
26	3.12	2.26	3.48	3.34	1.58	2.02	3.21	3.21	3.82	2.54	6.73	1.42
27	7.43	2.99	2.94	3.44	1.13	1.76	2.91	3.42	4.23	4.99	5.56	4.88
28	8.58	3.76	2.10	2.95	0.39	4.17	2.17	2.62	2.12	4.88	5.70	4.70
29	4.51	0.81	1.99	2.33	0.42	6.85	1.20	2.08	3.76	4.35	2.97	3.79
30	2.94	******	2.18	0.69	1.78	1.50	0.66	3.73	6.78	0.67	3.98	3.75
31	5.48	******	1.33	******	1.65	******	2.90	3.03	******	1.07	******	3.25
3.10 GÜN TOP. :	52.11	24.36 26.52	28.57	23.82	13.80	25.05	21.29	38.78	38.44	39.98	65.15	38.77

Tablo 17. Ereğli'de Günlük Ortalama Yağışlar

Araştırma sahamız Doğu Karadeniz Bölümü'nden sonra Türkiye'nin en nemli bölgesini oluşturmaktadır. Bu nedenle sahamızda kurak veya yarı kurak bir devre görülmez. İnceleme alanımızda yağış mevsimlere dengeli olarak dağılmıştır. Aylık yağış miktarları arasındaki fark da azdır. Sadece Mayıs ve Haziran aylarındaki yağış miktarı diğer aylara göre azalmaktadır (53,4-58,3 mm). Sahamız en fazla yağışı sonbaharda ve kışın özellikle Ekim, Kasım, Aralık ve Ocak aylarında almaktadır. Yılın diğer aylarında görülen yağış miktarları da ülkemizin pekçok istasyonunun en yağışlı ayından daha fazla yağışlıdır.

İnceleme alanımızın ilkbaharda az yağış alması, bu mevsimde güneyden fön karakteri gösteren rüzgârların esmesi, nisbi nemin süratle düşerek yağış miktarını azaltması ile ilgilidir. Yazın kuzeybatıdan güneydoğuya doğru akan ve Karadeniz ile temas ederek, alt tabakaları su buharı ile zenginleşen hava kütleleri dik avarızla karşılaşınca yükselerek yoğunlaşmakta ve bu suretle sahamızda yaz yağışları meydana gelmektedir.[89] Sonbaharda ve kışın ise denizler üzerinde frontal faaliyetler etkindir. Batıdan doğuya doğru yer değiştiren cephesel depresyonlar, batı ve kuzeybatıya bakan yamaçlar üzerine daha fazla yağış bırakmaktadırlar.[90] Bu durum Ereğli için de geçerlidir.

İncelemeye çalıştığımız iklim elemanlarının değerlendirilmesini müteakip, araştırma alanımızın iklim tipini belirleyebilmek amacıyla Thornthwaite'nin iklim tasnifi yönteminden yararlanılmıştır. Bunun için Zonguldak, Ereğli ve Devrek'e ait su blançosu tablosu ve diyagramları hazırlanmıştır (Tablo 19, Şekil 29, Tablo 20, Şekil 30, Tablo 21, Şekil 31).

Ereğli'nin su blançosu diyagramı ile (Şekil 28) Zonguldak'ın diyagramı hemen hemen aynıdır. Burada da yağış, Eylül'den itibaren potansiyel evapotransprasyonun üzerinde seyreder. Topraktaki su birikimi Ekim ayı sonuna kadar sürer. Kasım ayından itibaren meydana gelen toprağın doygunluk durumu, hemen hemen Nisan ayı sonuna kadar sürer. Mayıs ayından Haziran ayı sonuna kadar da topraktaki su sarfiyatı gerçekleşir. Temmuz ayı ile Ağustos ayları, Ereğli'de kurak devreye tekabül eder. Bu dönemde azda olsa yaz kuraklığı yaşanır.

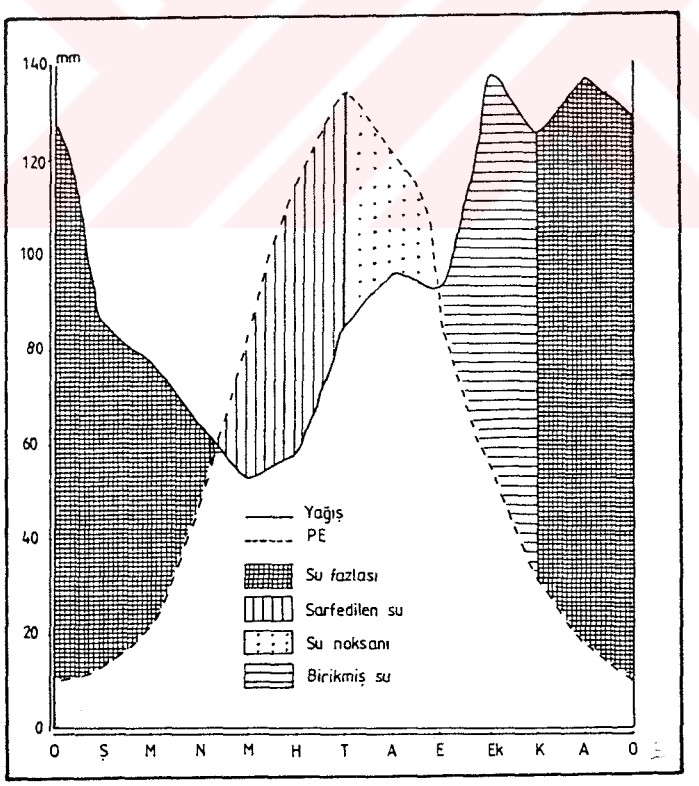
---

[89] TANDOĞAN, A., 1971, "Çayeli-Pazar Yöresinin Fiziki Coğrafyası" Ankara Üniv.D.T.C.F. Derg. S.3-4, s.238, Ankara.

[90] KOÇMAN, A., 1993, a.g.e., s.50, İzmir.

Tablo 18. Ereğli'nin Su Blançosu (Thorntwaite'a göre)

YILLAR	ORTALAMA												
AYLAR	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
SICAKLIK °C	5.00	5.80	7.20	11.60	15.90	20.10	22.20	21.80	18.80	14.50	10.70	7.50	13.43
SCK. İNDİSİ	1.00	1.25	1.74	3.58	5.76	8.22	9.55	9.29	7.43	5.01	3.16	1.85	57.84
PT. ETP. (mm)	13.04	16.06	21.75	42.43	66.01	91.69	105.39	102.74	83.49	58.01	37.89	23.03	661.52
EN DÜZ. KAT	0.83	0.83	1.03	1.11	1.25	1.26	1.27	1.19	1.04	0.96	0.82	0.80	
DÜZ. PE (mm)	10.79	13.33	22.40	47.22	82.70	115.79	134.14	122.26	86.82	55.53	31.07	18.36	740.41
YAĞIŞ (mm)	128.80	86.90	78.10	64.90	53.40	58.30	85.00	96.90	93.10	138.30	126.50	137.20	1.147.40
BRK. SU. D. (mm)	0.00	0.00	0.00	0.00	-29.30	-57.49	-13.21	0.00	6.28	87.77	10.95	0.00	
BİRİK. SU (mm)	100.00	100.00	100.00	100.00	70.70	13.21	0.00	0.00	6.28	89.05	100.00	100.00	
GER. ETR. (mm)	10.79	13.33	22.40	47.22	82.70	115.79	98.21	96.90	86.82	55.53	31.07	18.36	679.11
EKSİK SU (mm)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	35.93	25.6	0.00	0.00	0.00	0.00	61.29
FAZLA SU (mm)	118.01	73.57	55.70	17.68	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	84.48	118.84	468.29
AKIŞ (mm)	118.43	95.79	64.64	36.69	8.84	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	42.24	101.66	468.29
NEMLİLİK ORANI	10.94	5.52	2.49	0.37	-0.35	-0.50	-0.37	-0.21	0.07	1.49	3.07	6.47	

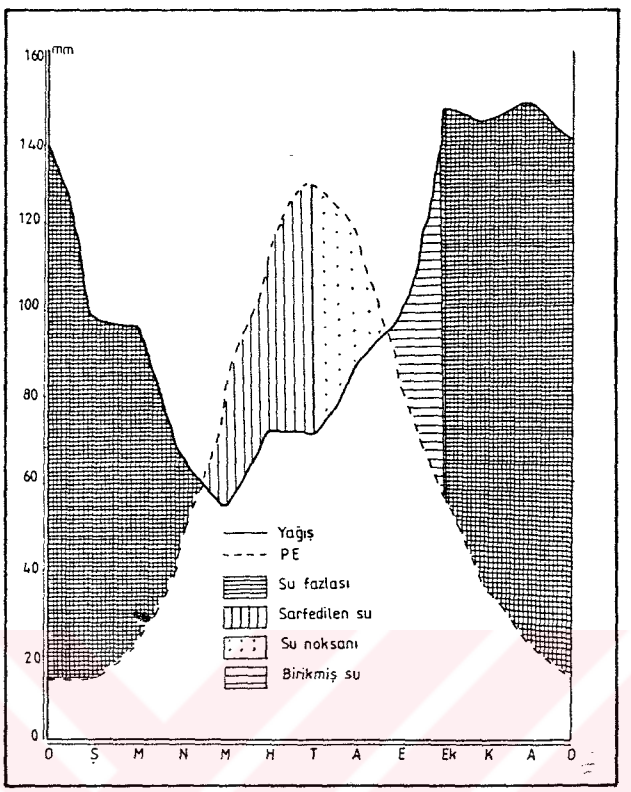
Şekil 28. Ereğli'nin Su Blançosu Diyagramı

Zonguldak su blançosu diyagramı incelendiğinde, Eylül ayından itibaren yağışın, potansiyel evapotransprasyondan fazla olduğu ve Ekim ayı sonuna kadar da toprakta su birikimi olduğu görülür. Daha sonra doygun hale gelen toprakta su fazlası meydana gelir. Bu durum Nisan ayı sonuna kadar devam eder. Artan sıcaklıklarla birlikte topraktaki su sarfiyatı da artar. Bu dönem Nisan ayı sonunda başlar ve Mayıs ayı sonuna kadar sürer. Haziran ayından itibaren 19,5°C olan sıcaklık değerleriyle ters orantılı olarak, azalan yağış miktarları (70,5 mm) Zonguldak'da kısa süreli de olsa su açığı oluşturur. Temmuz ayında başlayan bu kurak devre Ağustos ayı bitiminde son bulur.

Tablo 19. Zonguldak Su Blançosu (Thornthwaite'a Göre)

Yıllar	ORTALAMA												
AYLAR	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
SICAKLIK °C	6.00	6.00	7.10	11.10	15.30	19.40	21.60	21.50	18.40	14.90	11.50	8.40	13.43
SCK. İNDİSİ	1.32	1.32	1.70	3.34	5.44	7.79	9.16	9.10	7.19	5.22	3.53	2.19	57.31
PT. EPT (mm)	17.06	17.06	21.56	40.19	62.85	87.48	101.61	100.95	81.27	60.57	42.22	27.26	660.07
EN. DÜZ. KAT	0.83	0.83	1.03	1.11	1.25	1.26	1.27	1.19	1.04	0.96	0.82	0.80	
DÜZ. PE (mm)	14.08	14.16	22.21	44.79	78.84	110.62	129.50	120.13	84.52	57.87	34.62	21.68	733.03
YAĞIŞ (mm)	139.40	98.80	96.40	67.70	54.20	72.80	71.60	87.60	98.10	146.70	144.10	148.90	1.226.30
BRK. SU D (mm)	0.00	0.00	0.00	0.00	-24.64	-37.82	-37.54	0.00	13.58	86.42	0.00	0.00	
BİRİK SU (mm)	100.00	100.00	100.00	100.00	75.36	37.54	0.00	0.00	13.58	100.0	100.00	100.00	
GER. ETR (mm)	14.08	14.16	22.21	44.79	78.84	110.62	109.14	87.60	84.52	57.87	34.62	21.68	680.13
EKSİK SU (mm)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	20,36	32,53	0.00	0.00	0.00	0.00	52,89
FAZLA SU (mm)	125,32	84,64	74,19	22,91	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2.41	109.48	127.22	546.17
AKIŞ (mm)	126,27	104,98	79,42	48,55	11,45	0.00	0.00	0.00	0.00	1,21	55,94	118,35	546,17
NEMLİLİK ORANI	8.90	5.98	3.34	0,51	-0,31	-,034	-0,45	-0,27	0,16	1,53	3,16	5,87	

Zonguldak ve Ereğli'ye göre daha kurak şartların görüldüğü Devrek'de yağış değerleri Ekim ayından itibaren, potansiyel evapotronsporasyonu aşar. Bu ayın sonuna kadar toprakta su birikimi görülür. Kasım ayından itibaren toprak suya doyar ve bu durum Mart ayı sonuna kadar devam eder. Haziran ayı sonuna kadar buharlaşmayla toprakta su kaybı olur. Temmuz ayı ile Eylül ayı sonuna kadar olan dönem, Devrek'de yaz kuraklığının yaşandığı dönemdir (Şekil 29).

Şekil 29. Zonguldak Su Blançosu Diyagramı

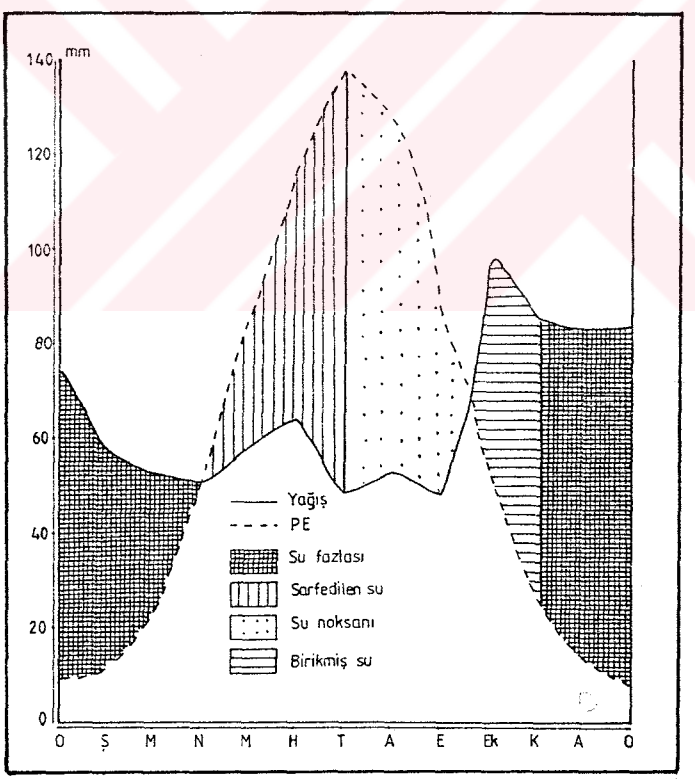
Tablo 20. Devrek Su Blançosu (Thornthwaite'a göre)

Yıllar	ORTALAMA												
AYLAR	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
SICAKLIK °C	5.00	5.30	7.50	12.70	16.60	20.30	22.80	22.50	18.90	14.60	10.00	6.90	13.59
SCT. İNDİSİ	1.00	1.09	1.85	4.10	6.15	8.34	9.95	9.75	7.49	5.07	2.86	1.63	59.27
PT. ETP. (mm)	12.56	13.65	22.37	47.37	69.36	92.38	109.00	106.96	83.44	57.77	33.70	19.87	668.44
EN. DÜZ. KAT	0.83	0.83	1.03	1.11	1.25	1.26	1.27	1.19	1.04	0.96	0.82	0.80	
DÜZ. PE (mm)	10.40	11.33	23.04	52.68	86.86	116.60	138.67	127.29	86.78	55.34	27.64	15.85	752.46
YAĞIŞ (mm)	74.50	58.20	53.10	51.20	58.40	64.50	49.20	53.80	48.30	98.20	86.10	83.70	779.20
BRK. SU D. (mm)	0.00	0.00	0.00	-1.48	-28.46	-52.10	-17.96	0.00	0.00	42.86	57.14	0.00	
BİRİK. SU (mm)	10.00	100.00	100.00	98.52	70.06	17.96	0.00	0.00	0.00	42.86	100.00	100.00	
GER. ETR. (mm)	10.40	11.33	23.04	52.68	86.86	116.60	67.16	53.80	48.30	55.34	27.64	15.85	568.99
EKSİK SU (mm)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	71.51	73.49	38.48	0.00	0.00	0.00	183.47
FAZLA SU (mm)	64.10	46.87	30.06	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.33	67.85	210.21
AKIŞ (mm)	65.98	55.49	38.47	15.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.66	34.59	210.21
NEMLİLİK ORANI	6.17	4.14	1.30	-0.03	-0.33	-0.45	-0.65	-0.58	-0.44	0.77	2.12	4.28	

Zonguldak ve Ereğli'de Eylül ayında toprakta su birikimi olurken, Devrek'te Ekim ayından itibaren olur. Devrek'de su fazlası Kasım'dan itibaren olurken, diğer iki istasyonda Ekim ayında başlar. Buharlaşma ile su kaybı ise Devrek'de Mart ayı sonunda, Ereğli ve Zonguldak'da Nisan ayı sonunda başlar. Aynı şekilde kıyıdaki istasyonlarda kurak devre iki ay iken Devrek'de üç aydır.

Su blançolarına göre Zonguldak, Ereğli ve Devrek'in iklim tipi şu şekilde belirlenmiştir.

Zonguldak'da B3B'2 rb'4 formülüne göre, *üçüncü dereceden nemli ikinci dereceden mezotermal, su noksanı olmayan veya pek az olan ve denizel şartlara yakın iklim tipine* girer.

Şekil 30. Devrek'in Su Blançosu Diyagramı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ereğli'de $B2B^2rb^4$ formülüne göre, *ikinci dereceden nemli, ikinci dereceden mezotermal, su noksanı olmayan veya çok az olan ve denizel şartlara yakın iklim tipine* girer.

Devrek ise C2 B'2 sb'4 formülüne göre, *yarı nemli, ikinci dereceden mezotermal, yaz mevsiminde orta derecede su noksanı olan ve denizel şartlara yakın iklim tipine* girer.

De Martonne'un 1923'deki yıllık kuraklık indisi formülüne göre[91] Zonguldak'ın kuraklık indisi 52, Ereğli'nin 49, Devrek'in 33'dür. Bu durumda her üç istasyonunda indis değerleri 30'dan büyük olduğu için nemli iklime girer.

De Martonne'un 1942'de ortaya koyduğu kuraklık indisi formülüne göre[92] indis değerleri Zonguldak'ta 39,5, Ereğli'de 40, Devrek'de 25,5'dir. Bu değerler tüm istasyonların nemli iklim tipinde olduğunu gösterir. Çünkü bu değerler de 20'nin üstündedir.

Erinç'in yağış etkinliği formülüne göre[93] Zonguldak'ın indis değeri 72.9, Ereğli'nin 62.6, Devrek'in 40'dır. Bu formüle göre Zonguldak ve Ereğli'nin değerleri 55'den büyük olduğu için çok nemli, Devrek ise yarı nemlidir. Devrek, yarı nemli ile nemli iklim sınırında yer almaktadır.

---

[91] ARDEL, A., KURTER, A., DÖNMEZ, Y., 1969, Klimatoloji Tatbikatı, İstanbul Üniv.Yay. No:1123, Ed.Fak. Coğ.Ens.Yay.No:40, s.285-286, İstanbul.

[92] ARDEL, A., KURTER, A., DÖNMEZ, Y., 1969, a.g.e., s.287-288, İstanbul.

[93] ERİNÇ, S., 1996, a.g.e., s.485-486, İstanbul.

1.3. Doğal Bitki Örtüsü

Yeryüzünde herhangi bir sahadaki doğal bitki örtüsünün özellikleri doğrudan iklim, yükselti ve toprak şartlarıyla ilişkilidir. Bitkilerin gelişebilmesi için elverişli koşulların bulunduğu alanlar, sık ve gür bir bitki örtüsüyle kaplandığı halde, aynı özellikte olmayan yerlerin cılız ve seyrek bir bitki örtüsüyle kaplı olduğu görülür.[94]

Davis tarafından Avrupa-Sibirya flora bölgesi olarak adlandırılan alan ülkemizde Öksin Provensi ile temsil edilir. Bu saha bütün Kuzey Anadolu'yu içine alır. Öksin vejetasyon alanlarında yaz aylarında da düşen yağış nedeniyle genellikle belirgin bir yaz kuraklığı yoktur. Yıllk yağış miktarı çoğu yerde 1000 mm'yi geçer.[95]

Çalışma sahamızın da yer aldığı Kuzey Anadolu, orman varlığı bakımından ülkemizin en önemli bölgesidir. Bu sahada yağış fazladır ve her mevsime dengeli bir şekilde dağılmıştır. Nispeten sıcaklık ve yıl içinde sıcaklık ekstremleri arasındaki farklar düşüktür ve bariz bir kurak devre mevcut değildir. Bahsi geçen bu koşullar bu sahada gür bir orman örtüsü ve ormanaltı formasyonunun gelişimine imkân sağlamıştır.

Ereğli'nin iklim şartları gür ormanların gelişimine imkân verecek niteliktedir. Nitekim yıllık ortalama 1147,4 mm yağış almaktadır. Sıcaklık değerleri sadece Aralık (7,5°C), Ocak (5,8°C), Şubat (5,8°C) ve Mart (7,2°C) aylarında genelde vejetasyon süresinin başlangıç ve bitişi için sınır kabul edilen 8°C'nin[96] altında seyretmektedir. Sıcaklık bahsinde de değinildiği gibi bitki yetişmesi üzerinde büyük rolü olan donlar, kış aylarında yani dinlenme devresinde görülür. Yetişme devresinin başlangıç ve bitiş aylarındaki don oranı bitki gelişimini engelleyecek değerde değildir. Çalışma alanımızda yağışlar da doğudan batıya gidildikçe azalır. Ayrıca yükselti arttıkça ve kuzey yamaçlardan güney yamaçlara gidildikçe yağışlar azalır.

Ereğli'nin bitki örtüsü çalı ve orman formasyonu şeklinde iki farklı görünüm sergilemektedir. Kıyıdan yaklaşık 200-300 metre yüksekliğe kadar uzanan dar bir sahada, çalı ve ağaçlık formasyonu hakimdir. Eskiden ormanlık olan bu sahalar

---

[94] ÖZÇAĞLAR, A., 1992, Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Araştırma Projesi, DTCF Kütüphanesi, s.60, Ankara

[95] AVCI, M., 1993, "Türkiye'nin Flora Bölgeleri ve "Anadolu Diagonali"ne Coğrafi Bir Yaklaşım", Türk.Coğ.Derg. s.28, s.225, İstanbul.

[96] ATALAY, İ., 1983, Türkiye Vejetasyon Coğrafyasına Giriş, Ege Üniv.Edebiyat Fak.Yay.No:19, s.12, İzmir

tahrip sonucunda ormanın yerini almış maki formasyonudur. Bu formasyon içinde Akdeniz maki formasyonuna ait sandal ve menengiç gibi bazı unsurları ihtiva etse de, (Arbutus andrachne, Pistacia lentiscus) tam bir maki olmayıp, psödomakidir.

Bu formasyonun Akdeniz makisinden farklılığı, yağış şartlarının hazırladığı imkânlar dolayısıyla nemcil karakterde bitkilerin, bilhassa orman güllerinin (Rhododendron ponticum, Rhododendron flavum) mevcudiyetinden ileri gelmektedir. Bilindiği gibi makinin başlıca özelliği kurakçıl bir formasyon oluşudur.[97]

Psödomaki formasyonunun üstünde özellikle kuzey yamaçlarda yaklaşık 1000-1200 metrelere kadar ormanlar yayılış gösterir. Bu formasyonda hemen hemen 700 metre yüksekliğe sahip yerlere kadar geniş yapraklı ağaçlardan oluşan orman şeridi uzanır. Ormanaltı formasyonu oldukça zengin olan bu katı kayın hakimiyetindeki, arasında yer yer iğne yapraklıların da barınabildiği karışık orman formasyonu takip eder. Çalışma sahamızda en yüksek sahalar 1000-1120 m'ler ile sınırlanmış olduğu için orman sınırı altında kalmaktadır. Kuzey Anadolu'da 1200 metrelerden sonra görülen saf kayın-gürgen ve iğne yapraklılardan oluşan formasyonlar Ereğli'de görülmez.

Bu genel bilgilerin ışığı altında inceleme alanımızın doğal bitki örtüsü Psödomaki Sahası ve Ormanlar olarak iki kısımda daha detaylı ele alınmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Psödomaki Sahası

İnceleme sahamızda psödomakinin asıl yayılış alanı kıyı bölgesidir. Ormanın tahrip edildiği yerlerde kıyıdan itibaren başlayan bu formasyon, geriye doğru 200-300 metre yükseltilere kadar çıkar. Bunun yanında psödomaki, deniz tesirinin sokulduğu vadiler boyunca, elemanları azalmış olarak iç kısımlarda da görülür.[98] Araştırma sahasının bütün kıyılarında psödomaki görülmektedir. Asıl yayılış alanı Alaplı Çayı ile Ilıksu Dere'si arasındaki kıyı kesimidir. Bu sahada psödomaki hem çok yoğun, hem de içindeki elemanlar çeşitlidir.

---

[97] İNANDIK, H., 1965, Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş, İstanbul Üniv.Coğ.Enst.Yay. No:42, s.23, İstanbul

[98] YALÇIN, S., 1985, "Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya-Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı (I)", İstanbul Üniv.Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi Derg. Sayı:1, s.52-53, İstanbul.

Maki elemanlarının bugün Karadeniz kıyılarında bulunuşu konusunda araştırıcılar farklı görüşler ileri sürmektedirler. Karadeniz bölgesi orman formasyonları sahasında Akdeniz bölgesine ait bazı türlerin, bilhassa mersin (Myrtus communis) gibi karakteristik olanların bulunmasını İNANDIK[99] maziye ait (Pleistosen) yayılış şartlarına bağlamaktadır. ATALAY,[100] iklim değişmeleri ülkemizin flora ve vejetasyonu açısından önemli kaymalara, yer değiştirmelere neden olmuş ve bu yüzden, interglasiyal dönemde, yani sıcaklığın arttığı, buzulların çekildiği ve Anadolu'da göllerin seviyelerinin yükseldiği ve hatta bazı göllerin oluştuğu dönemde Akdeniz elemanları kuzeye doğru göç etmişlerdir demektedir. Pleistosen'de Akdeniz elemanlarının bugünkü yayılış alanlarına sokulduğunu ve günümüze kadar korunmuş olduğunu kabul edenlerden biri de ERİNÇ'dir.[101]

DAVİS de Akdeniz florasına ait bazı elemanların Anadolu Diagonali boyunca muhtemelen kuzeye doğru sokulduklarından şüphelendiği belirtmekte idi. ZOHARY ise Karadeniz kıyıları boyunca yer alan makinin asli olmadığını, günümüz istilâları olduğunu, insan tarafından tahrip edilen klimaks vejetasyonun yerini aldığını kabul eder.[102] İZBIRAK, Akdeniz maki elemanlarının Karadeniz'e sokuşulunu edafik şartlara (bilhassa kalker üzerinde gelişmiş topraklara) ve sıcaklık durumuna bağlamaktadır.[103] Değişik bir yaklaşımla WALTER, makinin mevcudiyetini yüzeysel akışla olan su kaybı ve güney yamaçlardaki suhunet yüksekliğiyle açıklamaktadır.[104]

DÖNMEZ ise makiyi sekonder bir bitki topluluğu olarak tanımlamakta, makinin Akdeniz ikliminin görüldüğü sahalarda iklimin etkisiyle orantılı olarak yayıldığını, asıl Akdeniz iklim sahasından uzaklaşıldıkça tür sayısının ve yoğunluğunun azaldığını ve ulaştığı yükseltinin düştüğünü belirtmektedir.[105] Bu görüş makinin relikt bir bitki olmayıp, Akdeniz iklim şartlarına yakın şartların hüküm sürdüğü Karadeniz kıyılarında orman tahribi sonucu ortaya çıkmış sekonder bir formasyon olduğunu savunmaktadır.

---

[99] İNANDIK, H., 1965, a.g.e., s.11, İstanbul
[100] ATALAY, İ., 1990, Vejetasyon Coğrafyasının Esasları, Dokuz Eylül Üniv.Yayınları, s.4, İzmir.
[101] ERİNÇ, S., 1977, Vejetasyon Coğrafyası, İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Yayınları, s.106, İstanbul
[102] AVCI, M., 1993, a.g.e., s.237, İstanbul
[103] İZBIRAK, R., 1963, Bitki Coğrafyası, s.7, Ankara.
[104] WALTER, H., 1962, Anadolu'nun Vejetasyon Yapısı, İstanbul Üniv.Orman Fak.Yayınları, İstanbul Üniv.Yay. No:944, s.21-22, İstanbul.
[105] DÖNMEZ, Y., 1968, Trakya'nın Bitki Coğrafyası, İst.Üniv.Coğ.Enst.Yay. No s.176, İstanbul

Bizim kanaatimizce de maki elemanları Pleistosen'de kuzeye doğru yayılış göstermişler ve günümüze kadar korunmuşlardır.

Karadeniz kıyılarımızda kara doğrudan doğruya dimdik olarak denize indiğinden, çorak kumsal bitkilerinin gelişmesine elverişli düz kumsallar yoktur. Karayı denizden itibaren ya hemen psödomaki veya nemli ormanlar kaplar.[106] Çalışma sahamızda maki kıyı şeridinin yanı sıra orman altında da görülmektedir. Ancak bu sahada maki ile birlikte orman gülleri de yoğunluk kazanmaktadır. Bunun yanı sıra tahrip görmeyen alanlarda geniş yapraklılardan oluşan orman formasyonunun hemen kıyıdan başladığı da görülür. Ancak burada büyük ağaçlar şeklinde değil, ağaççıklar ve çalılar halindedirler.

Ereğli'de maki formasyonu Alaplı kıyılarından başlayıp, kuzeye doğru Ereğli şehir merkezi de dahil olmak üzere uzanmaktadır. Özellikle sahil boyunca sıralanmış (Aptal T, Elma T, Göz T, Kale T, Manastır T) tepelerin (Harita 1) nemli rüzgârlara açık yamaçlarında, defne (Laurus nobilis), menengiç (Pistacia lentiscus), kızılcık (Cornus mas), adi fındık (Corylus avellana), böğürtlen (Rubus fruticosus), karaçalı (Palirus aculeatus), mersin (Mrytus communis) vb... maki elemanları görülmektedir. Örneğin defne maki elemanları içerisinde nem isteği fazla olan bir tür olduğu için[107] sahamız iklim koşullarıyla bağdaşabilme imkânı bulmuştur. Doğal olarak görülen bu türlerin yanı sıra Ereğli sahil şeridi boyunca ağaçlandırılmış alan tamamen Akdeniz bitki elemanlarından oluşmaktadır (Fotoğraf 12) (Harita 5).

Manastır Tepeden itibaren Ereğli'nin kuzey kıyılarında makiler çalı ve ağaççık şeklindeki görünümlerinden ziyade bodur ve sık orman şeklindeki görünümleriyle dikkat çekerler. Bu sahada kıyının dik falezlerden oluşması, yöre halkının madende çalışması nedeniyle gelir düzeyinin iyi olması ve orman ürünlerine daha az ihtiyaç duyulması gibi nedenlerle az tahrip olmuştur. Bu yüzden formasyon bu sahada daha kesif bir görünüm arzetmektedir. Örneğin: Tuzla, Emice, Teflenli, Alacaağzı ve Poyraz burnunda bu durumu gözlemek mümkündür.

---

[106] BİRAND, H., 1945, "Batı Karadeniz Kıyılarında Bir Botanik Gezisi" Türk Coğrafya Derg. Yıl:III, S.VII-VIII, s.149, İstanbul.

[107] GÜNAL, N., 2000, "Türkiye'de Defne (Laurus nobilis I.) Yaprağı Üretimi", Türk Coğrafya Derg. S.35, s.90, İstanbul.

Fotoğraf 12. Tepeören Köyü Yakınlarındaki Defneler

Tepeören köyünden sahile inen yolda kızılağaç (Alnus glutionsa) sumak (Rhus coriaria), defne (Laurus nobilis), kuşburnu (Rosa sp.), kızılcık (Cornus mas) ve bol miktarda orman gülünün (Rhododendron panticum) iç içe yer aldığı görülür (Fotoğraf 12).

Ereğli'de makiler Gülüç vadisi boyunca iç kesimlere kadar sokulma imkânı bulmuş denizel etkiler nedeniyle özellikle Öğberler, Güneşli, Şamlar'da yoğunlaşarak Ereğli-Devrek karayolu boyunca yayılma imkânı bulmuşlardır. Örneğin: Güneşli-Şamlar arasında tipik Akdeniz bitkilerinden olan sandallara ve menengiçlere neredeyse saf topluklar halinde rastlamak mümkün olmaktadır (Fotoğraf 13) (Harita 5).

Vakıf ve Düzpelit köyleri ile Ortaköy-Güneşli arasında şimşir (Buxus sempervirens), sandal, sakızağacı, kızılcık, menengiç görülen türlerdendir.

Genel olarak inceleme alanımızda maki elemanlarının görüldüğü yer de güney yamaçlardır. Söz konusu vadi yamaçlarından, platolar (aşınım yüzeyleri) üzerine çıkılınca, maki elemanları ortadan kalkar. Bu nedenle araştırma sahamızda psödomakinin sınırının tesbitinde yükseltinin yanında, kabaca deniz tesirinin sokulduğu vadiler de esas alınmalıdır.[108] Ereğli'de makinin tahrip edildiği alanlarda daha ziyade fındık ve mısır yetiştirilmektedir.

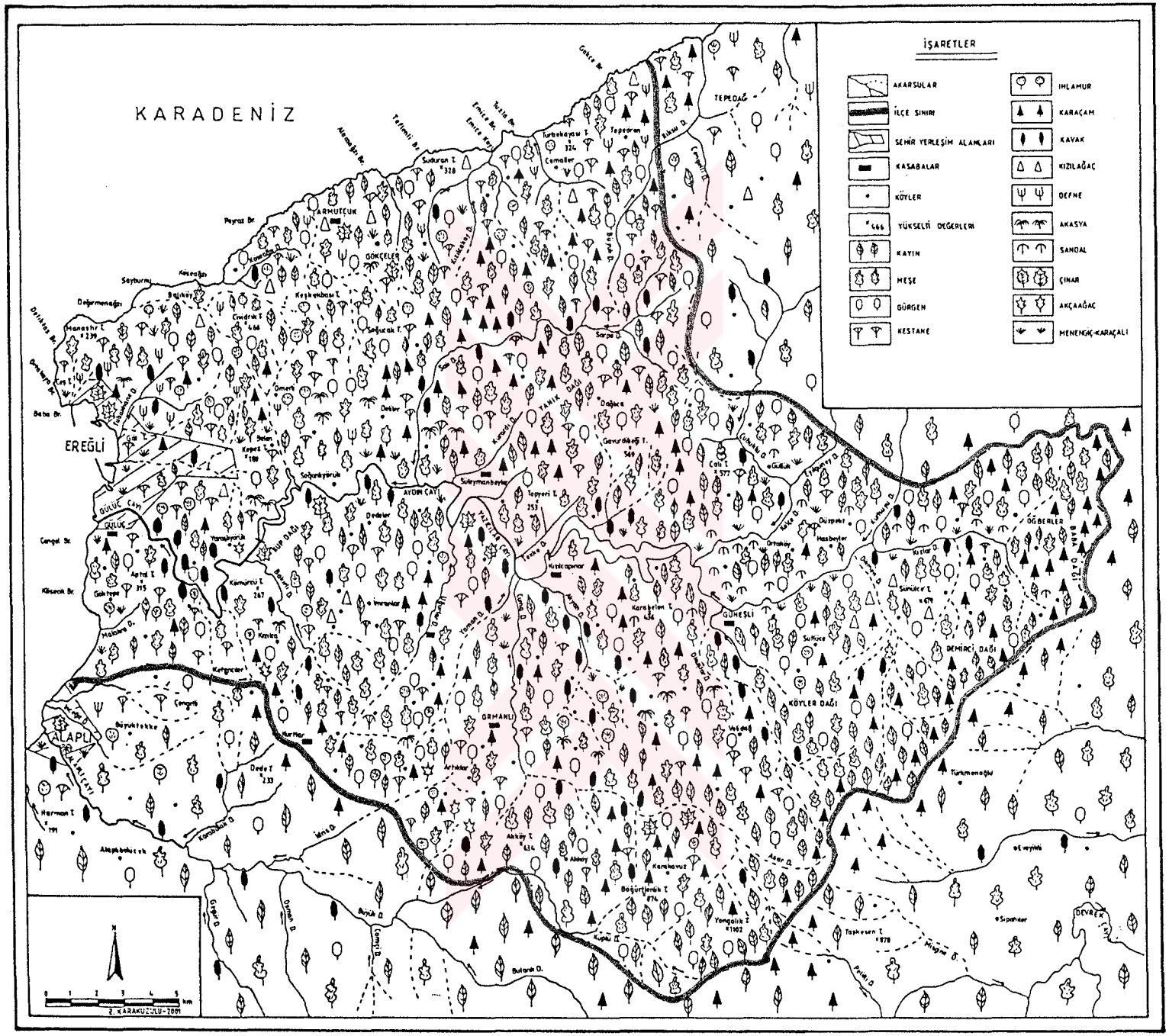
[108] YALÇIN, S., 1985, a.g.e., s.55, İstanbul

Fotoğraf 13. Öğberler-Güneşli Yolu Kenarındaki Sandallar

Çalışma sahamızdaki psödomaki formasyonunun başlıca elemanları şunlardır; kızılcık (Cornus mas ve Cornus australis), adi fındık (Corylus avellana), geyik dikeni (Crata egus monogyna), muşmula (Mespilus permania), yabani erik (Prunus spinasa), böğürtlen (Rubus fruticosus), üvez (Sorbus torminalis), karaçalı (Palirus aculeatus), akçaağaç (Acer compestre), yabani gül (Rosa canina), mürver (Sambucus ebulus), sumak (Rhus cotinus), kurtbağrı (Ligustrum vulgare) ve ayı üzümü (Vaccinium arctostophylus) gibi yaprağını döken tipler ile akçakesme (Phillyrea lati folia), kocayemiş (Arbutus unedo), funda (Erica arborea), defne (Laurus nobilis), katır tırnağı (Spartium junceum), katran ardıcı (Juniperus oxycedrus), kermez meşesi (Qvercus coccifera), sakız (Pistacia terebint hus), menengiç (Pistacia lentiscus), sandal (Arbutus andrachne), süpürge çalısı (Colluna vulgaris), mersin (Myrtus communis), taflan (Prunus louracerasus), çoban püskülü (ıiex aquifolium), avcı üzümü (Vaccinium arctos tahpylos), tesbih (styrax officinalis), sarmaşıklar (Hedera colchica, Smilax excelsa, Clematis vitalba), erguvan (Cercis siliguastrum).[109]

[109] Sahada Yapılan Gözlemler ve Ereğli Orman İşletme Müdürlüğü Verileri

Harita 5. Kdz. Ereğli İlçesi ve Yakın Çevresinin Bitki Örtüsü Haritası

1.3.2. Ormanlar

Psödomaki formasyonunun üzerinde (200-300 m'den sonra) orman formasyonu başlar. Özellikle kuzey yamaçlarda yaklaşık 700 m yükseltiye kadar genelde geniş yapraklı ağaçlardan oluşan orman şeridi uzanır. Bu yükseltiden sonra 1000-1200 m'lere kadar geniş yapraklılar arasına iğne yapraklılarda karışır. Sözkonusu ormanlar yerleşim, yakacak ihtiyacı ve tarım alanları açmak amacıyla tahrip edilmiştir.

Başlıca elemanları adi kızılağaç (Alnus qlutionsa), saplı meşe (Qvercus peduncu liflora), boylu meşe (Qvercus hartwissiona), kestane (Castanea sativa, C.vesca, C.vulgaris), kayın (Fagus orientalis), diş budak (Fraxinus oxyacarpa), ıhlamur (Tilia tomentosa), adi fındık (Corylus ovellana), beyaz söğüt (Salix alba), titrek kavak (Populus tramula), doğu çınarı (Platanus orientalis) olan geniş yapraklı orman şeridi, tahrip edilmediği alanlarda hemen Karadeniz kıyısından başlamaktadır. Ormanlar, tepelik sahaların tamamını, dağlık alanların da kuzeye bakan yamaçlarını oldukça gür bir şekilde kaplamaktadır. Bu sahada orman formasyonunun hakim unsuru kayındır. Öksin alanının karakteristik türü olan doğu kayını, sıcaklık isteği orta, nem isteği yüksek, gölgeye dayanıklı, sıcak yazlara, kuraklığa ve dona karşı dayanıksız bir ağaçtır. İstediği bu özellikleri ülkemizde Karadeniz ikliminin hüküm sürdüğü Kuzey Anadolu dağlarının kuzey yamaçlarında bulmuştur.[110] Bilhassa 500 m'nin üzerinde çok gür olan kayın ormanları yörenin tipik kayın yetiştirme ortamı içinde olduğunu kanıtlamaktadır.[111]

Kayın hakimiyetindeki bu ormanlara yaklaşık 400-500 m yükseltilere kadar kestane, ıhlamur, gürgen, akçaağaç, çınar, akasya, kızılağaç, 500 m'den yukarılarda az da olsa titrek kavak ve özellikle güney yamaçlarda meşeler eşlik eder (Harita 5).

Yükseklere çıkıldıkça ve kuzey yamaçlarda hem kayınların boyları artmakta hem de daha kesif bir hal almaktadır. 450-500 m'den sonra ise tamamen hakim duruma geçmektedir. Armutçuk, Gökçeler, Dağlıca, Aşağı hocalar, Yukarı hocalar, Sücüllü, Artıklar, Uludağ, Velidağ, Akköy ile özellikle Karakavuz köyü dev kayın ağaçlarının görüldüğü alanlardır. Karakavuz köyü, halk arasında güneş görmeyen

---

[110] ATALAY, İ., 1983, a.g.e., s.107, İzmir.

[111] GÜNAL, N., 1997, Türkiye'de Başlıca Ağaç Türlerinin Coğrafi Yayılışları, Ekonomik ve Floristik Özellikleri, Çantay Kitapevi, s.119, İstanbul.

köy olarak bilinmektedir. Dev kayınlar adeta köyün gökyüzüyle irtibatını koparmış gibidir (Fotoğraf 14).

Fotoğraf 14. Karakavuz ve Akköy Arasındaki Dev Kayın Ağaçları

Yoncalık Tepe, Suluağıl Tepe, Karazan Tepe'nin (Harita 2) güneyinde kayınlar 700-750 metrelere kadar inerler. Babadağ'ın (1637-1720 m) zirveleri ve kuzey yamaçları kayın ormanlarının mükemmel geliştiği yerlerden biridir. Bu sahada kayın boyları 15-20 m'yi bulmaktadır. Suluağıl Tepe'den Kurtsuyu Deresi'ne doğru kayın ormanlarının yoğunluğu azalır ve araya giren iğne yapraklılar (karaçam) nedeniyle parçalı bir görünüm alır.

Araştırma sahamızda kayın, güney yamaçlarda hakimiyetini korusa da buralarda önemli oranda meşe yayılış gösterir. Özellikle Gülüç vadisinin kuzeyindeki yaklaşık 500-700 m yükseltilerdeki aşınım düzlükleri ile Alaplı Çayı ile Gülüç Irmağı arasında Ormanlı'nın batısındaki saha yoğun meşeliklerin bulunduğu yerlerdir. Ortaköy, Esenköy, Yazıcılar, Ovaköy, Danişmentli, Çömlekli, Emirali, Artıklar, Dağlıca, Yalnızçam, Sücüllü, Kocaali, Ören, Külah, Düzpelit, Hasbeyler yoğun meşeliklerin bulunduğu yerlerdir. Örneğin; adından da anlaşılacağı üzere

Düzpelit meşe pelitlerinden dolayı bu ismi almıştır. Küpdağı ve Göktepede tamamen meşelerle kaplıdır. Güneye inildikçe meşelerin boyları da kısalmaktadır (Fotoğraf 16).

Fotoğraf 15. Ereğli İlçesindeki Yoğun Orman Alanlarından Bir Görünüm

İnceleme alanımızda kestane özellikle kuzey kıyılarında 450-500 metrelere kadar görülür. Ancak Ereğli'de bu yükseltinin üzerinde sadece Karakavuz'da dikkate değer ölçüde mevcuttur. Daha çok kuzey yamaçlarda bulunurlar. Bazı yerlerde küçük topluluklar halinde, bazı yerlerde de gürgenle karışık olarak rastlamak mümkündür. Tepeören, Cemaller, Ömerli, Saltuklu, Alacabük, Göktepe, Ketenciler kestane çoktur. Ayrıca Artıklar, Karakavuz, Çayırlı, Fındıklı, Işıklı, Yalnızçam, Çevlük, Aydınlar da da köy halkının kestane ihtiyacını karşılayacak kadar vardır. Kestane yöre halkı için iyi bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Gerek kerestesinin inşaat malzemesi olarak değer arzetmesi, gerekse meyvelerinin çerez olarak tüketilmesi kestaneyi değerli kılmaktadır. Yöre sakinleri kestaneyi Ereğli ve yakın çevre pazarlarında satarak gelir sağlamaya çalışmaktadırlar. Ereğli'de yetişen kestanelerin meyveleri hem çok iri hem de çok lezzetlidir.

Fotoğraf 16. Gülüç Çayı Vadisi Güneyindeki Meşelikler

Ihlamura da çalışma sahamızda seyrek de olsa hemen her yerde rastlanabilmektedir. Ancak yinede kıyıya yakın kuzey yamaçlarda daha fazladır. Ihlamur çiçekleri şifalı olduğu için özellikle kış aylarında tüketilmek üzere yakın çevre pazarlarında satılmakta, az da olsa ailelere ek bir gelir kaynağı olmaktadır.

Ereğli'de gürgen yaklaşık 400 ila 900 metre yükseltilerde görülebilmektedir. Daha ziyade kestane ve kayınlar arasına karışmış haldedirler (Harita 5).

İnceleme alanımızda karaçamlara Ereğli-Zonguldak karayolu boyunca rastlamak mümkündür. Özellikle 200 m'den daha üst seviyelerde karaçamlar (Pinus nipra) görülür. Karaçamların yoğunluk kazandığı diğer bir alan Babadağdır (Fotoğraf 10). Bu sahada yükseltinin 700 m'yi aşmasıyla beraber yaklaşık 1200 m'ye kadar olan yerlerde karaçamlara saf topluluklar halinde ve kayınla karışık halde rastlanmaktadır. Özellikle Öğberler ile Karakavuz köyü arasında sıralanmış tepelerin güney yamaçları saf karaçam topluluklarına tekabül eder. Ayrıca Ormanlı-Alaplı arasındaki güzergahta kuzey yamaçlarda karaçamlar mevcuttur. Ortaköy, Abdi-Ketenciler arası, Yazıcılar, Karakavuz, Emirali, Artıklar, Yalnızçam, Yazıören,

İskenderli arası, Aydınlar, Hasankahyalar, Cemaller köyü ile Ilıksu Deresi arası ve Süleymanbeyler köyünün Serdaroğlu mahallesi çam yayılış alanları arasındadır.

Akarsu boylarında çınar, kavak, akçaağaç ve kızılağaç sık rastlanan bitki türleridir. Armutçuk çınarın en yoğun görüldüğü alandır. Bu sahada çınarlar tahrip edilmemiş veya edilememiştir. Ereğli şehrinde de sahil şeridi boyunca tarihi dev çınar ağaçları bulunmaktadır. Gövde çapları 1,5-2 m'yi bulan bu çınarlar bugün tarihi değerler olarak koruma altına alınmıştır. Şehirdeki sözkonusu çınarları Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethi münasebetiyle diktirmiştir.[112] Gökçeler'de çınarın çok olduğu bir başka yerdir. Akarsu boylarında kavak sıkça görülmektedir. Bölücek, Yaraşlıyörük, Ovaköy, Güllük, Ortaköy, Kızılca, Serintepe, Hasankahyalar, Külah, Ereğli, Ortacı gibi genelde Gülüç vadisindeki köylerde kavak çoktur. Ereğli'de kızılağaç, akçaağaç ve karaağaç da görülür. Ayrıca akasya ve söğüt de mevcut olan türler arasındadır. Yapılan anketlerde kestane ve karaağaçların ERDEMİR'den çıkan zararlı gazlar nedeniyle zarar gördükleri tesbit edilmiştir.

İklim şartlarının elverişli oluşu, sözkonusu ormanların altında yoğun bir ormanaltı formasyonunun gelişmesine olanak sağlamıştır. Özellikle kayın ormanları altında, sarı ve mor çiçekli orman gülleri (Rhododendron Ponticum, Rhododendron flavum) oldukça yoğun bir örtü oluşturmaktadır. Psödomakilerin sahamızda ormanaltı formasyonunu da oluşturduğunu daha önce belirtmiştik. İşte 100-150 m'den sonra eğreltiler ve (Atendephyta) psödomakilere orman gülleri de dahil olur. Bazı yerlerde ormanın tahrip edildiği sahalarda orman gülleri iyice sıklaşmaktadır. Bunlar halk arasında *ağı* olarak bilinmektedir. Deli bal olarak bilinen bal da, arıların orman güllerinin acı polenleriyle oluşturdukları baldır. Yazıcılar köyü muhtarının ikramı ile tatma imkânı bulduğumuz balın fazla yendiğinde baş dönmesi ve bulantıya sebep olduğu söylenmektedir (Fotoğraf 17).

Ayrıca eğreltilerin yoğunluk kazandığı ot formasyonu da gelişmiş durumdadır. Eğrelti özellikle kuzey yamaçlarda bol miktarda görülür.

Kıyı bitkileri ise araştırma sahamızın kıyılarında sınırlı sayıda olan bazı kumullar üzerinde azla olsa görülmektedir.[113]

---

[112] Anıtlar Yüksek Kurulu Tarafından Tescillenmiştir.

[113] DÖNMEZ, Y., 1977, "Kocaeli Yarımadası Bitki Örtüsünün Anahatları", İst.Üniv.Coğ.Enst. Derg. S.22, s.92, İstanbul.

Fotoğraf 17. Orman Altı Formasyonunu Oluşturan Bitkilerden Biri Olan Eğreltiler

Ancak Ereğli'nin çoğu yerinde ormanlar tahrip edilmiş, tarım alanları arasında parçalar halinde kalmıştır. Özellikle Gülüç vadisi kuzeyinde 500-700 m'ler arasındaki aşınım yüzeyleri ve Alaplı Çayı ile Gülüç vadisi arasında kalan Ormanlı'nın batısındaki yerler en çok tahribe maruz kalan alanlardır. Bu sahalarda hem yerleşme çoktur hem de köylünün ekonomik düzeyi düşüktür. Bu yüzden gerek tarım alanı açılması gerekse yakacak ihtiyacı nedeniyle orman tahribi çok olmuştur. Yazıcılar, Deliler, Üçköy, Dağlıca, Yalnızçam, Akkaya, Alacabük orman tahribinin en yoğun olduğu köylerdir. Bu sahada ormanlar, iskân sahasının üzerinde kalmıştır. Devlet tarafından alınan tedbirler sayesinde tahribat azalmıştır. Orman köylülerine yakacak ve yapacak hakkı verilmiştir.

Ayrıca ormanlarda çok sayıda yabani hayvan ve kuş türü barınmaktadır. Başlıca yabani hayvan türleri ayı, domuz, çakal, tilki, tavşan, sansar vb...'dir. Ayılar ve domuzlar özellikle fındık bahçeleri ve mısır tarlalarına zarar vermektedir. Gelincik ve sansar ise özellikle kümes hayvanlarına zarar vermektedir. Başlıca kuşlar güvercin, atmaca, doğan, karga, bıldırcın, çulluk, keklik, karabatak, ördek, çemberciktir.

Ormanların içinde doğal olarak ceviz, karayemiş, incir, yabani erik, armut (ahlat), kestane, yabani kiraz, muşmula (döngel, beşbıyık), dağ çileği, böğürtlen yetişmektedir. Özellikle yol kenarlarında bahçe etraflarında yer alan böğürtlenler çok lezzetlidir.

Fotoğraf 18-19. Orman Örtüsünün En Çok Tahrip Edildiği Alanlardan Biri Olan Yazıcılar Köyü ve Çevresi

1.4. Hidroğrafik Özellikler

Araştırma sahamızın hidrografyasını, yerüstü suları kapsamındaki Karadeniz ve akarsular ile, yeraltı suları ve kaynakları inceleyerek açıklamaya çalışacağız.

Ereğli'yi batıdan ve kuzeyden çevreleyen Karadeniz'in, iklim, bitki örtüsü, kıyı şekillenmesi ile beşeri ve iktisadi faaliyetlere olan etkisi gözardı edilemez.

Akarsular ise sadece yeryüzünün şekillenmesini değil, tarihin ilk çağlarından beri insanların yerleşme, yaşama, kültür, tarım gibi faaliyetlerini de doğrudan etkilemiştir. Günümüzde olduğu gibi geçmişte de akarsular sulama, ulaşım ve elektrik enerjisi üretme yönünden büyük destek ve avantaj sağlamaktadır.[114]

Sahamızın yeraltı suları ile ilgili yapılmış detaylı bir inceleme mevcut değildir. Sadece Soğanlıyörük köyünün Delihakkı mevkiinde belediyece 10 adet açılmış kuyu vardır. Ancak Ereğli hemen her mevsim bol yağış almakta, arazide kaynaklara sıkça rastlanılmakta ve yılın büyük bir bölümünde toprağın suya doygun olduğu gözlemlenmektedir. Bu özelliklere istinaden Ereğli'nin yeraltı su kaynakları bakımından zengin olduğunu belirtebiliriz.

1.4.1. Karadeniz

Karadeniz Anadolu ve Balkan yarımadaları ile Doğu Avrupa platformu arasında yer alan büyük bir iç denizdir. Doğu-batı doğrultusundaki genişliği 1170 km, yüzölçümü 424.000 km^2'dir. Karadeniz'in doğu, güney ve batı kısımlarında büyük koylar ve körfezler bulunmadığı halde, kuzeyinde Odesa Körfezi ve Azak Denizi gibi karaya sokulmuş büyük girintiler mevcuttur.[115] Kıtaların içine fazla sokulmuş olması ve okyanus irtibatının bir takım boğazlar ve iç denizlerle sağlanması (İstanbul ve Çanakkale boğazları, Marmara, Ege denizleri ve Akdeniz) Karadeniz'i hidrografik bakımdan bazı özellikler taşıyan bir deniz haline getirmiştir.[116]

Karadeniz ada bakımından fakir bir denizdir. Ayrıca, Karadeniz'in Anadolu kıyılarında da bariz girinti ve çıkıntılar yoktur. Sadece irili ufaklı koylar halinde

---

[114] ATALAY, İ., 1986, Uygulamalı Hidrografya, Ege Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay. No:38, s.1-2, İzmir.

[115] İNANDIK, H., "Türkiye Çevresindeki Denizlerin Başlıca Özellikleri" İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. S.14, s.31, İstanbul.

[116] ARDEL, A., 1953-54, "Karadeniz'in İdrolojisi" İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:2, S.5-6, s.23, İstanbul.

olup, bazıları Ereğli ve Sinop gibi korunaklı liman şeklindedir. Bunun nedeni kıyıya paralel uzanan Kuzey Anadolu Dağları'nın girinti ve çıkıntıların oluşumuna imkân vermemesidir.

Üç büyük morfolojik ünite ayırt edilen Karadeniz'in oldukça sade bir yapısı vardır. Şelf sahası kıyıda abrazyon platformları ve deltaların kenarından başlar ve 100-200 m'ye kadar takip edilebilir. Doğu Avrupa platformunun önünde çok geniş saha işgal ettiği halde, batıda Odesa Körfezi'nden Baba burnu'na (Ereğli) kadar daralarak devam eder. Anadolu kıyılarının büyük bir kısmı ile Kafkas ve Kırım kıyılarında yani genç dağ sistemleri önünde yok denecek kadar daralır. İkinci morfolojik üniteyi teşkil eden kıta yamacı şelfin alt kenarından başlar ve 2000 m'ye kadar takip edilir (Zonguldak ve Sinop arasındaki çıkıntı önünde derinlik 2000 m'dir). Üçüncü morfolojik üniteyi derin çanak teşkil eder. Havzanın merkezi kısmını teşkil eden ve manzara itibariyle bir teknenin dip kısmına benzetilebilecek olan bu derin kısımın zemini arızasız denecek kadar düzdür.[117] Karadeniz'in bu derin çanağı esas itibariyle Oligosen, Miosen'e ait çok kalın gevşek tortullarla doldurulmuş, nisbeten genç ve yeni oluşmuş bir strüktürdür.[118]

Jeolojik araştırmalar ve bulgular Karadeniz'in bulunduğu yörede denizel ortamın yer kabuğu tarihinin hayli eski dönemlerine kadar uzandığını göstermektedir. Tersiyer'de Alpin hareketler ile Tethys denizinden ayrılan Karadeniz, Kuaterner'de sırasıyla Çavda (Chaudien), Eski Öksin (Euxin), Uzanlar, Karangat, Yeni Öksin gibi bir takım dönemlerden geçerek bugünkü şeklini almıştır.[119]

Karadeniz seviyesinde ve tuzluluk derecesinde meydana gelen lehav vülat, Eski Öksin safhasından itibaren östestik hareketler ile iyi bir şekilde izah edilebilmektedir.[120]

Karadeniz'de yıllık sıcaklık ve tuzluluk değişmeleri ilk 150 m derinlikte etkili olarak hissedilmektedir. Daha derinlerde ise sıcaklık ve tuzluluk yıl boyunca

---

[117] ERİNÇ, S., 1958, "Karadeniz'in Denizaltı Morfolojisi", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg. S.9, s.102-103, İstanbul.

[118] ÇUKUNOF, A.V., RİYABİN, L.İ., 1973, "Karadeniz Çanağının Bazı Oluşum Sorunları ve Neojen ve Antropejendeki Jeotektonik Özellikleri, (Çev:Sırrı ERİNÇ), İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:10, S.18-19, s.240, İstanbul.

[119] AKKAN, E., 1988, "Karadeniz'in Oluşumu, Hidrografik Özellikleri", I.Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 13-17 Ekim 1986, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. s.1-6, Samsun
HEY, R.W., 1977, "Akdeniz ve Karadeniz'in Kuaterner Kıyıları" (Çev:Oğuz Erol), Coğrafya Araştırmaları Derg. s.8, s.207-208, Ankara.

[120] ERİNÇ, S., 1951, 54, "Karadeniz ve Çevresinin Morfolojik Tekamülü ile Pleistosen İklim Tehavülleri Arasındaki Münasebetler" İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Derg. Cilt:2, S.5-6, s.89, İstanbul.

değişmemekte sabit kalmaktadır. Dibe kadar olan bu sahada sıcaklıklar yaklaşık 9°C, tuzluluk ise ‰22 civarındadır.

Karadeniz Orta iklim kuşağında yer aldığı için yazın subtropikal Akdeniz kışın ise Doğu Avrupa kontinental iklim sahasının tesirinde kalmaktadır. Yazın Karadeniz'de havzanın yüzey sularının sıcaklığı, Temmuz-Ağustos aylarında 20-26°C arasındadır. Kışın Karadeniz'in ortasında sıcaklık 6°C, Anadolu kıyılarında biraz daha fazladır. Derinlikte ise 50 m'de 8°C, 90 m ile dip arasında ise 9°C'dir. Mevsimler arasındaki sıcaklık değişmeleri ancak üst seviyede ve pek az derinlikte görülmektedir.[121]

Ereğli'de yıllık ortalama deniz suyu sıcaklığı 2001 yılı itibariyle 15,4°C'dir. Ortalama deniz suyu sıcaklığının en yüksek olduğu ay Mayıs (25,2°C), en düşük olduğu ay Şubat'tır (8,2°C). Elimizde mevcut olan üç yıllık rasatlara göre deniz suyu sıcaklıkları Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül'de yüksek değerler arzetmekte, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart aylarında ise düşük değerler göstermektedir (Tablo 21, Şekil 31).

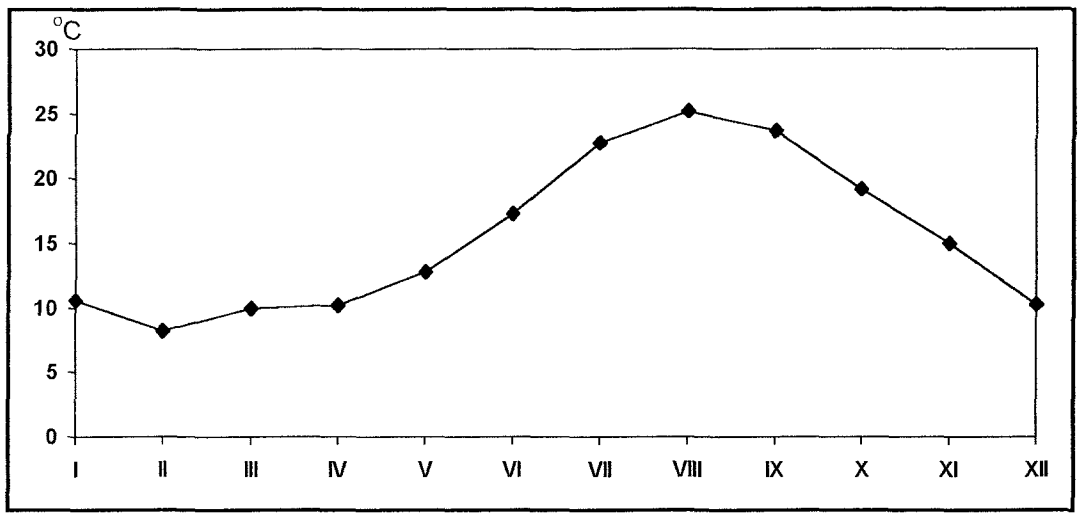
Tablo 21. Zonguldak'da Deniz Suyu Sıcaklıkları İle İlgili Rasat Değerleri (°C)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
1999	8,4	6,2	5,7	12,7	14	19,6	23,7	25,2	21,7	19,2	14,2	11,4	15,1
2000	7,3	6,9	6,5	9,8	12,9	19,2	22,6	23,3	22,1	18,6	14,4	11,1	14,5
2001	10,6	8,2	10,0	10,2	12,8	17,3	22,8	25,2	23,7	19,2	15,0	10,3	15,4

Kaynak: :Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Karadeniz tuzluluğu az olan denizlerdendir. Orta Avrupa, Balkanlar, Rus platformu ve Anadolu'dan gelen akarsuların çok miktarda tatlı su taşıması deniz suyunun yüzeydeki tuzluluğunu azaltır.[122] Tuzluluğun az oluşunda yağışın fazla ve buharlaşmanın az oluşunun da rolü vardır. Denizin tuzluluğu ortalama ‰22'dir, orta kısımda yüzey sularının tuzluluğu ‰18'dir.

[121] ARDEL, A., 1953, a.g.e., s.30, İstanbul.
[122] ARDEL, A., 1973, "Türkiye'nin Denizleri I Karadeniz" İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:10, S.18-19, s.278, İstanbul.

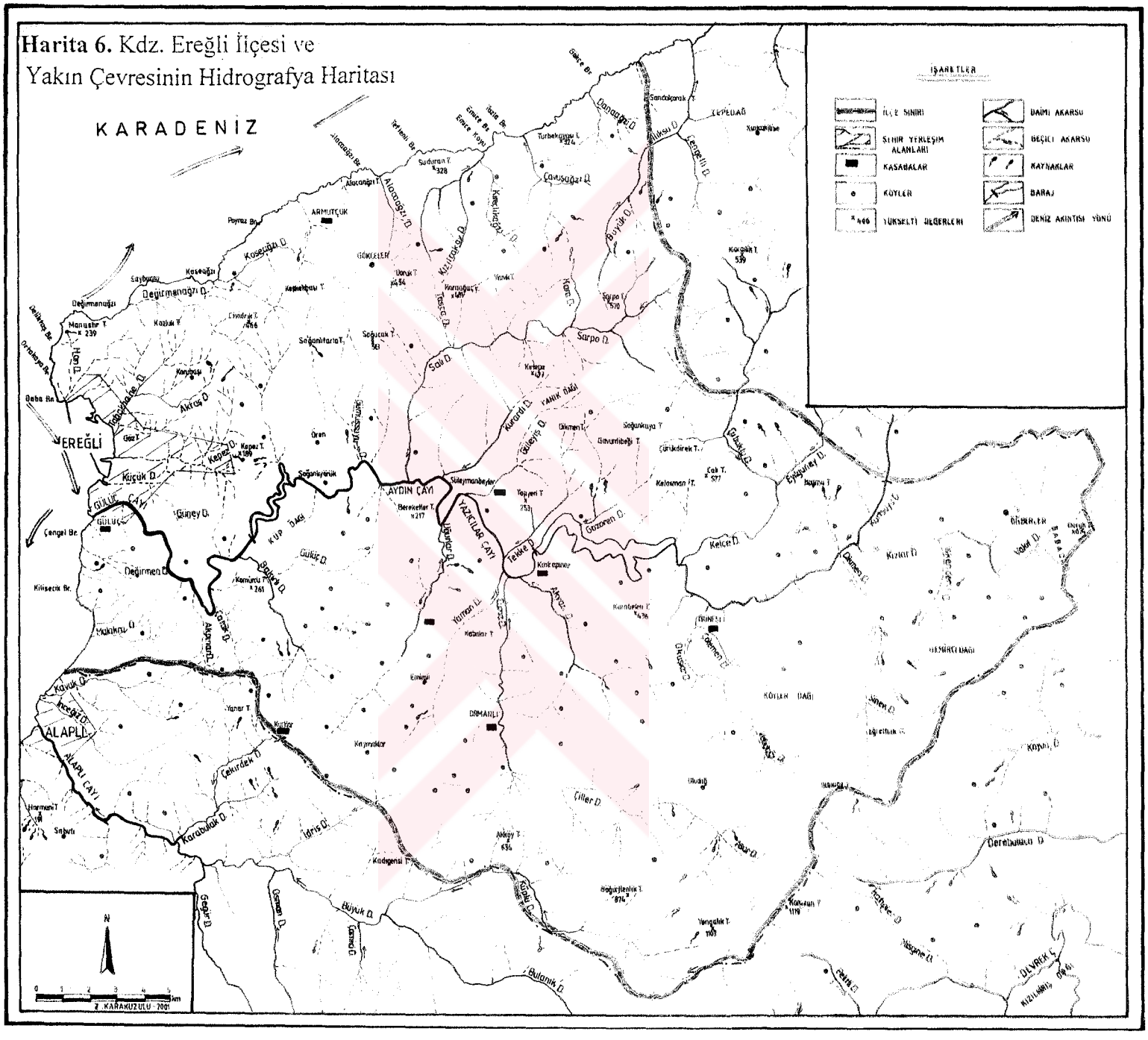
Şekil 31. Zonguldak'da Deniz Suyu Sıcaklıklarının Yıl İçindeki Seyri (2001)

Karadeniz'in diğer bir özelliği suda çözünmüş halde bulunan oksijen ve derinlerde yer alan hidrojen sülfür gazının dağılımıdır. Yüzeyde O_2 bakımından zengin bir tabakanın mevcudiyetine rağmen üst ve alt su kütleleri arasında dikey bir sirkülasyon olmaması, Karadeniz'de alt su kütlesinin oksijen ile beslenmesini engeller. Bu nedenle alt tabakalarda organik madde yüksek konsantrasyonlarda birikir, dikey sirkülasyonun olmaması nedeniyle yüzeye çıkmaz. Anaerobik şartlar sonucu oluşan hidrojen sülfür, tüm Karadeniz'de gözlenir. Ereğli'de Nisan ayında yüzey sularında tüm Karadeniz'deki en yüksek oksijen miktarı ölçülmüştür (7,57 ml/lt). Yine 50 m derinlikte en yüksek oksijen miktarı Zonguldak'da ölçülmüştür (7,70 ml/lt). Deniz suyu sıcaklığı ve tuzluluğu ile oksijen miktarları ters orantılıdır. Ocak ayında Batı Karadeniz'de oksijen miktarı 700 ml/lt'dir. Temmuz'da bu miktar düşmekte, Ekim'de tekrar artışa geçmektedir.[123]

Med ve cezir olayları bu denizde yok denecek kadar azdır. Sebep olduğu seviye değişikliği 5-8 cm'dir. Haziran ayında yükselme, Kasım ayında alçalma olur. Çok şiddetli fırtınalarda 1 m'yi bulur. Seviye yükselmesinde akarsuların ve kuzey rüzgârlarının etkisi olurken, karadan esen güney rüzgârları seviyeyi düşürür.

[123] YALÇIN, S., 1992, "Karadeniz'de Çözünmüş Oksijen Dağılımı ve Mevsimlik Değişim" İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Derg. Sayı:3, s.204-206, İstanbul.

Harita 6. Kdz. Ereğli İlçesi ve
Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası

Karadeniz'in seviyesi Marmara ve Ege denizininkinden 50 cm kadar daha yüksektir. Bu fark Karadeniz'in batı kısmında İstanbul Boğazı'na doğru bir akıntı meydana getirmektedir. Özellikle bu akıntı akarsu debilerinin yüksek olduğu, kuzey rüzgârlarının estiği Nisan ayında barizleşir. Karadeniz'in batı ve kuzeybatısından ilerleyen akıntının bir kısmı boğaz vasıtasıyla Marmara ve Akdeniz'e üst akıntı şeklinde ulaşır. Diğeride doğuya yönelerek Kuzey Anadolu kıyılarını takip eder. İstanbul boğazından Karadeniz'e doğru olan alt akıntı ise tartışılmaktadır. Bazı araştırmalar Marmara'nın daha tuzlu en yoğun sularının boğaz vasıtasıyla Karadeniz'e ulaştığını, bazıları ise Karadeniz'e varmadan üst akıntıya karışarak tekrar Marmara'ya döndüğünü, ancak çok az bir kısmının ulaşabildiğini kabul etmektedir.

Araştırma sahamızda Karadeniz'in hem iklim, bitki örtüsü, kıyı şekillenmesinde, hem de insanların sosyal ve ekonomik faaliyetleri üzerinde büyük tesiri vardır. Denizin mevcudiyeti sıcaklık, yağış, rüzgâr ve nemi etkilemekte dolayısıyla doğal bitki örtüsü, yetiştirilen tarım ürünleri ile insanların günlük yaşam ve aktivitelerini planlamalarında etkin olmaktadır. Bunun yanısıra deniz ulaşımı için korunaklı bir yapısı olan Ereğli limanı, burada bir yerleşmenin kurulmasının ve Ereğli ekonomisinin bel kemiği olan sanayi tesislerinin var olmasının en önemli sebebidir. Azda olsa geçimini balıkçılıkla sağlayan ailelerin ve denizin turizm faaliyetlerine olan katkısını unutmamak gerekir. Dolayısıyla Karadeniz'in buradaki mevcudiyeti Ereğli'nin özellikle ekonomik özellikleri üzerinde çok etkili olmuştur.

Ancak çalışma sahamızda deniz kirliliği yüksek boyutlarda olmasa da mevcuttur. Her ne kadar ERDEMİR çevre için gerekli tedbirleri alsa da tam manasıyla kirlilik önlenememektedir.

1.4.2. Akarsular

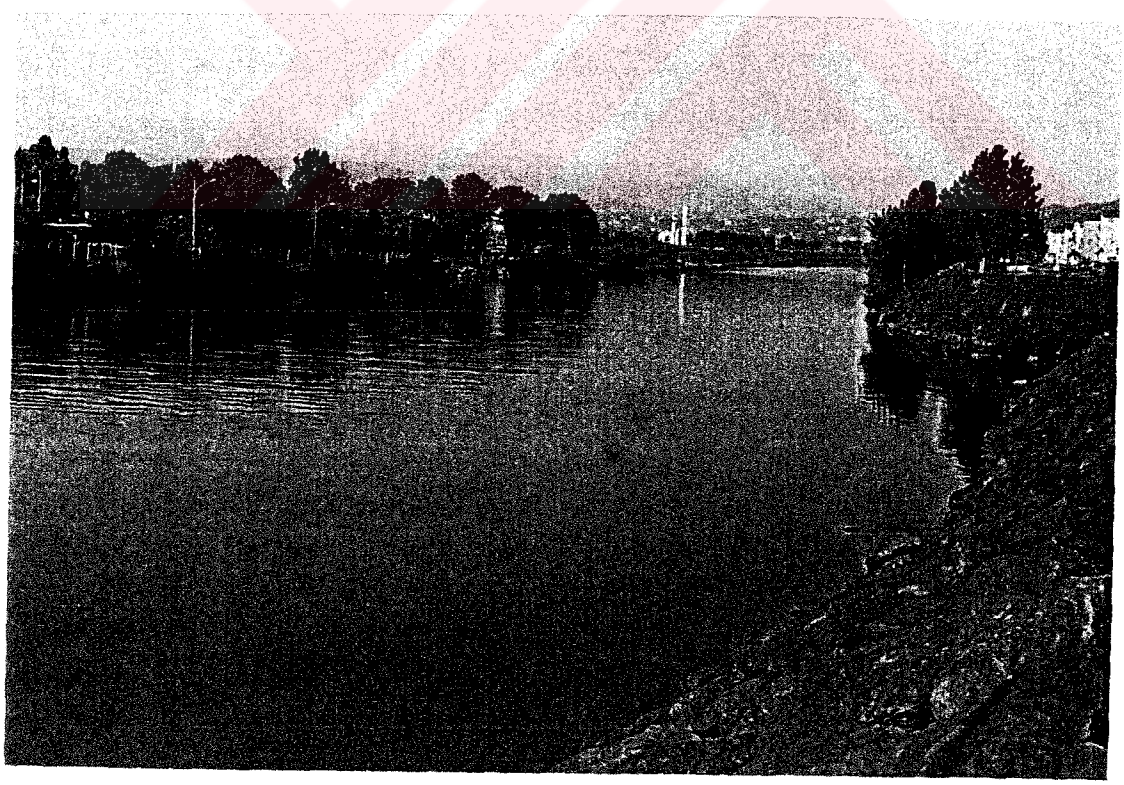
Araştırma sahasında çok su taşıyan büyük akarsu yoktur. Sahanın yeryüzü şekilleri büyük akarsuların oluşumuna olanak sağlamamaktadır. Hemen kıyıdan 25-30 km sonra içerilerdeki sırtlardan kaynaklarını alan akarsular ancak yağışın bol olduğu dönemlerde canlılık kazanmaktadırlar.

İnceleme alanımızın en büyük akarsuyu Yunan mitolojisinde Lycus, Anadolu efsanelerinde Kızlar deresi olarak adlandırılan Gülüç Çayı'dır. Güneyde Alaplı Çayı'nın küçük birkaç kolu ile kuzeyde ve körfezde Karadeniz'e dökülen kısa boylu

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

küçük dereler dışında, sahanın hemen tamamı Gülüç Çayı tarafından drene edilmektedir. Bu akarsu 35 km uzunluğunda olup, Zonguldak-Devrek sınırındaki Hörgüç Tepe (717 m) civarından doğmaktadır. Buradan itibaren Hörgüç Dere adıyla batıya doğru devam ederken Çamlıdağ Tepeden itibaren güneye yönelir. Akçarık ve Dereköy Deresi ismiyle, Kurtsuyu Deresi ile Malak Deresi'nin birleştiği noktaya kadar akışını sürdürür. Çakalkaya Tepe'nin doğusundan itibaren Kurtsuyu Deresi olarak bilinir ve Öğberler ile Hasbeyler arasında dar ve derin yarılmış bir vadide ilerler. Daha sonra Kızlar Çayı, Yazıcılar Çayı ve Aydın Çayı olarak yer yer yatağını genişleterek batıya doğru akar. Küp Dağı'ndan itibaren epijenik bir boğazdan geçerken, güneybatıya yönelir ve Hamzafakılı köyü yakınlarında tekrar kuzeybatıya doğru akmaya başlar. Ereğli ilçe merkezi civarında vadisi genişler ve şehrin güneyinden denize dökülür. Yaklaşık 620 km^2'lik (67,760 hektar) beslenme havzasına sahiptir (Harita 6).

Gülüç Barajı yapılıncaya kadar (1966) akarsu, ovada 2 km kadar deniz düzeyinde akmakta idi. Genişliği 40 m'ye varmakta ve kayıkla 2 km kadar içerilere gidilebilmekteydi.[124]

Fotoğraf 20. Gülüç Çayı Vadisinin Ereğli Yakınlarından Görünümü

[124] KIRAY, M., 1964, Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası, İletişim Yay., s.15, İstanbul.

Karadeniz kıyısında akarsular genelde enine akarsular (kuzey-güney) olduğu halde, araştırma sahamızda kıyının gösterdiği istisnai duruma bağlı olarak Gülüç boyuna (doğu-batı) uzanan bir akarsudur. Yer şekilleri bahsinde de değindiğimiz gibi bu durum faylanma ile alakalıdır.

Memleketimiz akarsularının bir kısmı orojenik hareketler neticesinde meydana gelmiş olan kıvrımlar ve dislokasyonlar çerçevesinde yeni tektonik yapıya uygun olarak boyuna (doğu-batı) doğrultusunda akmaktadır.[125] Karadeniz levhasının batı kesiminde, başka bir deyimle Zonguldak-Ereğli-Trakya arasında yatay bir hareket dolayısıyla güneye doğru bir sürüklenme olabilecektir. Zira Hersinyen strüktürleri oluştuktan sonra, Zonguldak, Kocaeli Yarımadası ve İstrancalar'ın aynı tektonik kaynakta yer almaları, dolayısıyla vadilerin doğu-batı doğrultusunu izlemeleri ihtimal dahilindedir.[126] (Harita 3, 6).

Doğudan batıya doğru ilerleyişinde Gülüç Çayı ve kolları volkanik birimler içinden geçerken dar ve derin vadiler yapmakta, sedimanter birimlerden geçerken, geniş vadiler açarak havza sularını drene etmektedir.

Gülüç Çayı vadisinin yer yer genişlediği, yerleşmeye ve ziraate imkân tanıdığı kısımlarda köy yerleşmeleri sıralanmışlardır (Bölücek, Topçalı, Yaraşyörük, Hamzafakılı, Danişmentli, Dedeler, Soğanlıyörük, Süleymanbeyler, Yunuslu, Çiğdemli, Yazıcılar, Güzelyurt, Kızılcapınar, Ovaköy, Çevlük, Ramazanlı, Hacı Osmanlar) akarsuyun denize açıldığı yerde ise Ereğli şehri ve Gülüç kasabası kurulmuştur. Ereğli-Devrek karayolu da akarsu vadisini takip etmektedir.

Akarsuyun seviyesi yıl içinde yağışlarla orantılı olarak alçalıp yükselmektedir. Sonbaharda ve kışın su seviyesi yükselmekte, ilkbaharda ise yavaş yavaş azalmakta yazın en düşük seviyesine inmektedir. Gülüç Çayı fazla sediment taşıyan bir akarsudur. Bu nedenle ilk kurulduğunda 4 milyon m^3 su depolayabilen Gülüç Barajının bugünkü kapasitesi 2 milyon m^3'e düşmüştür. Akımın en yüksek seviyede olduğu dönemlerde sediment nakli ile taşınan unsurun boyutu artmakta ve eğimin azaldığı, yatağın genişlediği alanlarda bırakılmaktadır. Burada akarsu yatağında çeşitli büyüklüklerde akarsu adaları oluşmaktadır.

---

[125] AKYOL, İ.H., 1947, "Türkiye'de Akarsu Sistemleri ve Rejimler" Türk Coğrafya Derg. S.IX-X, s.7, İstanbul.

[126] YALÇINLAR; İ., 1996, "Türkiye'deki Akarsu ve Vadilerin Gelişmesinde Tektonik Etkiler" Coğrafya Araştırmaları Dergisi, s.4, s.5, Ankara.

Akarsu yukarı ve orta çığırlarında berrak, aşağı mecrasında gerek fabrika atıkları, gerek çevre yerleşmelerden gelen kanalizasyon atıkları nedeniyle koyu ve bulanık akmaktadır. Yukarı ve orta mecrasında bitki örtüsü erozyonu önlediği için sular berrak ve temizdir.

Bitki örtüsünün en sık ve en boylu ve toprağın en kalın bulunduğu ormanlık sahalar akarsu rejimini tanzim eden, sel sularının aşınım tesirlerini hafifleten elverişli yerlerdir.[127]

Gülüç Çayı'nda ekonomik anlamda bir balıkçılık söz konusu değildir. Sadece Gülüç ve Kızılcapınar baraj gölleri ile çayın denize ulaştığı ağız kısmında balıkçılık yapılmaktadır. Yöre halkı temiz olan derelerde amatörce kefal, sazan, kayabalığı, kanadı kızıl ve harman ismiyle bilinen balık türlerini avlamaktadır.

Gülüç Çayı'nın en önemli kolları kuzeyde Salı Deresi, Kırardı Deresi, Güleyiş Deresi, Güngören Deresi, Kelçe Deresi'dir. Güneyde ise Bakırlı, Uğurlar, Yaman, Cuma Deresi, Akyazı, Okuşlar ve Dikmen dereleridir (Harita 6).

Kaynağını yaklaşık 470 m yüksekliğinden olan Salı Deresi, Sarpo Deresi ismiyle Üst Kretase arazisi içinde dar ve derin yarılmış asimetrik bir vadide akar. Kuzeyden Sücüllüsapağı Tepe'den (460 m) doğan Kara Dereyi, doğudan Dağköy, güneyden Kurcavaz derelerini de bünyesine katarak batıya yönelir. Buradan itibaren Salı Deresi adıyla güneye uzanır ve Aydınlar köyü batısında Aydın Çayı ile birleşir. Kırardı Deresi de yaklaşık 180 metre yüksekten doğmakta ve kuzeydoğu-güneybatı yönünde akarak Süleymanbeyler köyünün Serdaroğlu mahallesinde Aydın Çayı'na katılmaktadır. Daha doğuda yer alan Güleyiş Deresi, yaklaşık 150 metrelerden Yanık Dağı eteklerinden kaynağını almaktadır. Kırardı Deresi'ne paralel olarak uzanan akarsu Süleymanbeyler köyü doğusunda hafif dirsek yaparak Yazıcılar Çayı'na birleşmektedir. Gözören Deresi ise Gavurdibeği (569 m) ve Çürükdirek Tepe (656 m) arasından 270 metre yükseltisindeki bir kaynaktan doğmakta, güneybatıya doğru ilerleyip, Ovaköy batısından Kızılcapınar Baraj gölüne ulaşmaktadır (Harita 6).

Gülüç Çayı'na kuzeyden dahil olan büyük derelerden biri de Kelçe Deresi'dir. Kaynağını Bağırsak Tepe (421 m) eteklerinden alan Çubuklu Deresi, Devrek'in Ebegümeci köyüne kadar kuzeydoğu-güneybatı yönünde akarken, buradan itibaren

---

[127] AKYOL, İ.H., 1948-1949, "Türkiye'de Akarsu Rejimleri (1)" Türk Coğrafya Derg. S.XI-XII, s.26-27, İstanbul.

Çürükdirek ve Çatı Tepe'nin (656 m) doğusundan genişçe bir kavis çizerek doğuya doğru yönelir. Güllük köyü güneyinde yaklaşık 260 m yükseltiden doğan Eyilgüney Deresi'ni de bünyesine alarak güneybatıya yönelir. Güllük köyünde birleşen üç dere Kelçe Deresi adını alarak Hacıosmanlar köyünün batısından, Çevlük köyünün doğusunda Kurtsuyu Deresi'ne sularını boşaltır.

Gülüç Çayı'na kuzeyden katılan sözkonusu dereler hemen tamamen Üst Kretase volkanikleri içinde doğup, akışlarına devam ettikleri için dar ve derin vadiler oluşturmuşlardır. Bu dereleri doğuda Karadeniz'e dökülen derelerden ayıran su bölümü çizgisi, Sücüllü köyü güneyinden başlayarak Bababurnu'na kadar doğu-batı doğrultusunda bir hat şeklinde uzanmaktadır.

Gülüç'e güneyden katılan önemli kolların sayısı altı-yedi adettir. Bu derelerin su toplama havzası, kuzeyindekilere nazaran daha geniştir ve bu akarsular Babadağ'ın kuzey eteklerindeki daha yüksek seviyelerden doğmaktadırlar. Dolayısıyla daha fazla yağış alıp, daha fazla su taşımaktadırlar.

Bakırlı Deresi yaklaşık 100 metreden doğarak Küpdağı (373 m) ve Kömürlük Tepe (267 m) arasından yer yer tahrip edilmiş meşelikleri kat edip Yaraşlıyörük köyünde Gülüç'e birleşen küçük bir koldur. Gülüç Çayı doğuya doğru, Kurtlar köyü kuzeyinde 200 m'den doğan ve Esenler, Zindancılar, Çayırlı ile Yunuslu köylerinden geçip, Bereketler Tepe (217 m) doğusunda sularını boşaltan Uğurlar Deresi'ni de bünyesine almıştır. Bakırlı, Uğurlar ve Yaman Dereleri, Alt ve Orta Eosen çamur taşı ve kumtaşından ibaret arazide yer alırlar. Bakırlı Deresi ile Uğurlar Deresi arasındaki sırtları takip eden bir su bölümü çizgisi ile Uğurlar Deresi'ni kuzey-güney yönünde Cuma Deresi'nden ayıran bir su bölümü çizgisi mevcuttur. Ayrıca bu dereleri güneyde Alaplı Çayı'nı Küplü Deresi'nden ayıran su bölümü çizgisi ilçe sınırına paralel olarak Toyfanlı köyüne kadar uzanır. Doğuda ise ilçe sınırı zaten su bölümü çizgisine tekabül etmektedir (Harita 6).

Cuma Deresi Gülüç'e güneyden dahil olan en büyük koldur. Asar Deresi adıyla Babadağ'ın kuzey eteklerinden yaklaşık 800 m'den doğar. Önce doğu-batı doğrultusunda ilerlerken daha sonra genişçe bir yay çizerek kuzeydoğuya doğru Çiller Deresi olarak devam eder. Başörendoğancılar köyü güneyine kadar kayın hakimiyetindeki oldukça sık bir orman örtüsü içinde irili ufaklı pekçok kolla birleşerek yoluna devam eder. Buradan itibaren kuzeye yönelir ve Ormanlı (Cuma)

kasabasından ve Ortacı köyünden geçip Yazıcılar Çayı'na ulaşır. Söz konusu dere güneyde Paleozoik arazide kalker sahalardan kaynağını alır, daha sonra Üst Kretase volkanikleri ve Alt Orta Eosen arazileri üzerinde seyrini sürdürür.

Çukurcak Tepe'nin kuzeydoğusunda yaklaşık 350 m'den doğan ve Kızılcapınar köyü batısında ana akarsuya ulaşan Akyazı Deresi ile yaklaşık 450 m'den doğan ve oldukça ormanlık bir sahada ilerleyen Okuşlar Deresi de Gülüç'e güneyden birleşen kollardır.

Gülüç Çayı'nın akım değerleri D.S.İ. tarafından aşılan Gülüç Akım Gözlem İstasyonunun verilerine dayanılarak ele alınmıştır. Ancak istasyon şu anda kapalıdır. Elimizde 1969-1987 yılları arasında yapılan rasat sonuçları mevcuttur (Tablo 20).

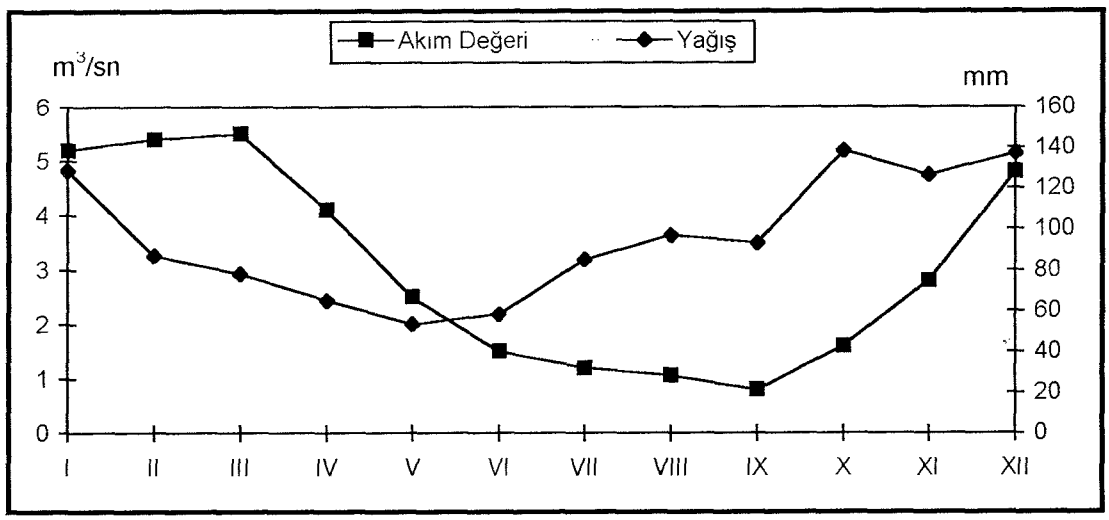
Tablo 22. Ereğli'nin Aylık Ortalama Yağış Değerleriyle, Gülüç Çayı'nın Aylık Ortalama Akım Miktarı

Rasat süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Yağış (mm) (1969-2000)	128,8	86,9	78,1	64,9	53,4	58,3	85,0	96,9	93,1	138,3	126,5	137,2	1147,4
Akım (m^3/sn) 1969-1987	5,2	5,4	5,5	4,1	2,5	1,5	1,2	1,06	0,8	1,6	2,8	4,8	3.8

Kaynak: Gülüç Akım Gözlem İstasyonu (1969-1987)

Gülüç Çayı'nın yıllık ortalama akım değeri 3,03 m3/sn'dir. Aylık ortalama en yüksek akım 5,5 m^3/sn ile Mart ayında görülmektedir. Bu ayda görülen seviye yükselmesi Babadağ gibi kaynağını yüksek kesimlerden alan derelerin eriyen kar sularıyla beslenmesine bağlıdır. Mart ayından itibaren düşmeye başlayan akım değerleri, sonbaharda yağışların artışıyla birlikte tekrar seviye yükselmesi yaşar (Tablo 23, Şekil 33). Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Nisan aylarında akım değerleri yüksektir. Aylık ortalama en düşük akım değeri Eylül ayında ölçülmüştür. Mayıs ayından itibaren azalan yağış değerleri nedeniyle Temmuz ve Ağustos aylarında toprakta su noksanı meydana gelmektedir (Şekil 29). Dolayısıyla Eylül ayında yağışlar artmış olsa da henüz toprak doygun hale geçmediği için yüzeysel akışa geçen su miktarı azdır. Akarsu üzerinde barajlar yapılmadan önce sık sık taşkınlar meydana geldiği bilinmektedir. En son sel, 1955 yılında görülmüş olup, şimdiki

fabrika sahasını da içine alan 3,5 milyon m^2 alan sel altında kalmış ve ürünün %90'ı zarar görmüştür.[128]

Şekil 32. Ereğli'nin Aylık Ortalama Yağış Değerleriyle, Gülüç Çayı'nın Aylık Ortalama Akım Değerlerinin Yıl İçindeki Seyri

Havzada yağan yağışın bir kısmı alüvyal ve kalkerli arazilerde zemine sızmakta, bir müddet sonra bir miktar kayıpla tekrar akarsuya karışmaktadır. Bu da akım miktarındaki alçalma ve yükselmeleri etkilemektedir. Bitki örtüsünün sık oluşu da yağışın intikalini geciktirmektedir.

Akarsuların belli süre içinde kaydedilen ortalama akımlarının maximum değeri ile minimum değerinin orantısından çıkan netice düzensizlik katsayısını verir.[129] Bu değer Gülüç Çayı'nda 6,8'dir. Yağmurlarla beslenen akarsularda düzensizlik katsayısı Gülüç'de olduğu gibi büyük değerler arzetmektedir.

Gülüç Çayı'nda buharlaşma ile $9x10^6$ m3 su kaybı söz konusudur. Temmuz da (165 mm) maximum olan miktar, Ocakta (27,8 mm) minimuma inmektedir.[130]

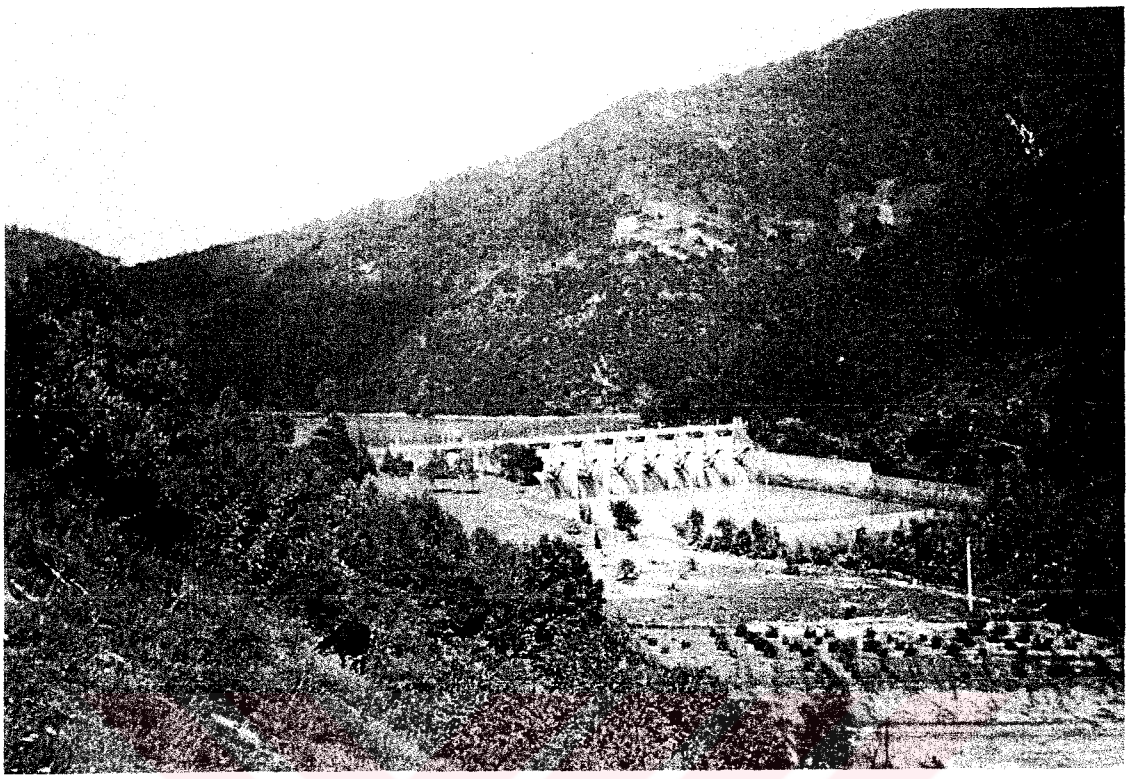
Gülüç Çayı Ereğli için önemli bir su potansiyelidir. Bundan faydalanabilmek ve zaman zaman görülen sel baskınlarını önleyebilmek için Gülüç ve Kızılcapınar barajları yapılmıştır.

---

[128] 1967 Zonguldak İl Yıllığı, s.190, Zonguldak.

[129] İNANDIK, H., 1961 "Akarsularımızın Düzenlilik Katsayıları", İst.Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:6, S.11, s.43, İstanbul.

[130] ATAKUL, A., 1998, Gülüç Havzasının Hidrolik Etüdü ve Planlanması, Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü, Bitirme Tezi, s.26, Erzurum.

Fotoğraf 21. Gülüç Barajı

Gülüç Barajı Ereğli'nin 7 km güneydoğusunda, Yaraşlıyörük köyü sınırları içinde olup, 1966 yılı Mayıs ayında faaliyete geçmiştir. 4 milyon m^3 su depolama hacmi vardır. Baraj gövdesinin temelde yüksekliği 22 m, talvegden yüksekliği 14,50 m'dir. Toplam uzunluğu 64 m olup, 8 kapağı mevcuttur. Baraj tipi Kapaklı Beton'dur. Burada Ereğli Demir Çelik Fabrikaları için su depolamaktadır. Siltasyon nedeniyle barajın bugünkü kapasitesi 2 milyon m^3'dür. Ancak maliyeti çok fazla olduğu için baraj yükseltilememiştir. Barajın aktif hacmi akarsuyun potansiyeline göre düşüktür.[131]

Gülüç Barajı yetersiz kalınca, amacı içme-kullanma (endüstri) suyu, sulama ve enerji olan Kızılcapınar Barajı 1995'de Zonlu Dolgu tipinde inşa edilmiştir. Kret kotu 117,75 m olan barajın, talvegden yüksekliği 54,75 m ve temelden ise 60,75 m'dir. 261,78 m uzunluğunda, 10 m genişliğinde krete sahip olan barajın gövde dolgu hacmi 1.500.000 m^3'dür. Maxsimum su kotu 114.00 m, normal su kotu 109.99 m, minimum su kotu 86.00 m olan baraj göl alanında depolanan maximum su hacmi

[131] ERDEMİR, Kapasite Artırımı ve Modernizasyon Yatırımları Servisi Suyu İhtiyaçları Temin Ön İnceleme Raporu, D.S.İ. Etüd Plan Dairesi Başkanlığı, Ankara 1988.

47,22 hm^3, normal su hacmi 36.00 hm^3 ve minimum su hacmi 5.00 hm^3'dür. Bu su seviyesinde maximum göl alanı 2.454 km^2, normal göl alanı 2.064 km^2 ve minimum göl alanı 0,66 km^2'dir. Baraj yeri ve göl alanı jeolojisini Üst Kretase yaşlı volkanik birimler oluşturmaktadır.[132]

Fotoğraf 22. Kızılcapınar Baraj Gölü

Bu baraj sayesinde yılda minimum 125,6 hm^3 içme, kullanma ve sulama suyu Gülüç Çayı'ndan temin edilebilmektedir.

Çalışma sahamızın güneyinde Alaplı ilçesi sınırlarında yer alan Alaplı Çayı'nın Küplü Deresi de kısa mesafede de olsa çalışma sahamıza dahil olmaktadır. Ormanlı'nın güneyinde 710 m yüksekliğindeki Altyaylası Tepesi'nden doğan Alaplı Çayı, geniş bir vadide akar. Uzunluğu 13-14 km'dir. Odun nakliyesi ve sulamada kullanılan çayın rejimi düzensizdir. Küplü Dere ise yaklaşık 380 m'den doğup, önce batıya, sonra kuzeybatıya yönelerek Köhnarlık Tepe kuzeyinden Ereğli sınırlarına girer, Çömlekli köyü güneyinde ormanlık bir alanda akarak, Akköy Tepe (634 m) güneyinde sahamızı terk eder.

---

[132] 1994 Kızılcapınar Barajı ve Tesislerinin Teknik Özellikleri, D.S.İ. 23.Bölge Müdürlüü 232.Şube Müdürlüğü, s.6, Zonguldak.

İnceleme alanımızda bir de doğrudan denize veya körfeze dökülen kısa boylu dereler mevcuttur. Bunlar dik eğimli oldukları gibi nemli deniz cephesinde kaldıkları ve çok defa orman içinden geçtikleri için sel mahiyetinde hızlı akışlı ve yataklarında her mevsim bol su bulunan akarsulardır. Dere boylarının kısa oluşunun sebebi kıyı gerisinde yükseltinin hemen artmasıdır. Akarsuların boylarının kısa olması sahamızın kuzey kıyılarının akarsu ağının seyrek olduğu intibaını oluşturur. Halbuki kuzey kıyıları akarsular tarafından o kadar fazla parçalamıştır ki, bu yüzden yerleşmelerin çoğu Gülüç Çayı'nın güneyinde yer almıştır. Bu küçük akarsular daha ziyade yakınındaki köyün veya denize döküldüğü yerdeki mevkinin adıyla anılırlar. Körfeze dökülen akarsular; Malakra Deresi, Değirmen Dere, Öteyüz Deresi, Güney Deresi, Karanlık Dere, Kovacıpınarı, Tabakhane, Aktaş ve Han Dereleridir.

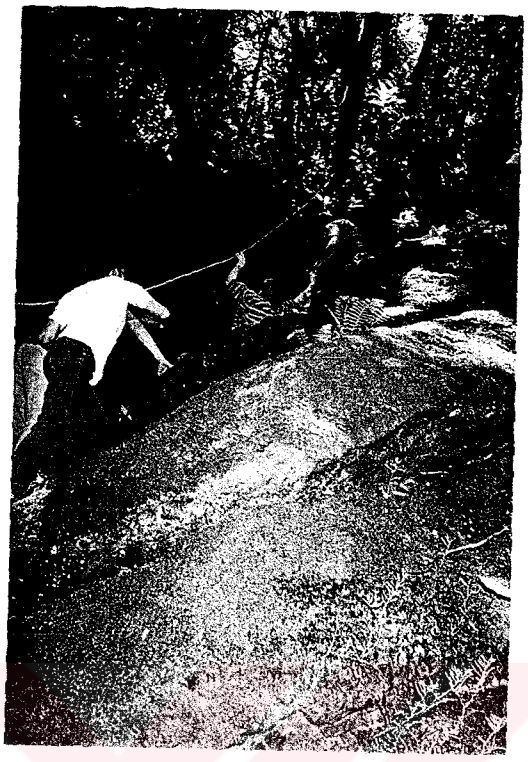
Kuzeyde denize dökülenler ise Değirmenağzı, Köseağzı, Neyren, (Armutçuk) Alacaağzı, Kızılcaköy, Kireçlikağzı, Çavuşağzı ve Danaağzı dereleridir. Bu derelerin taşıdığı alüvyal madde miktarı azdır. Sadece denize döküldükleri noktalarda çok küçük alüvyal dolgular oluşturabilirler. Sık sık eğim kırıklıklarına rastlanır. Bu durum sahada akarsu ağının genç olduğunun göstergesidir (Harita 6).

Bütün bu yapmış olduğumuz incelemeler neticesinde, Ereğli'de iklim, bitki örtüsü ve zeminin müsait olması sonucu sık bir akarsu ağı oluşmuştur. Sahamızdaki akarsu ağı gerek ülkemizde, gerekse genel olarak flüvial morfejenetik bölgelerde yaygın olan, vadi şebekesinin kuruluşu üzerinde bünye ve litolojinin yön verici tesirinin olmadığı, homojen sahalarda görülen[133] dandritik drenaj tipindedir.

Gülüç Çayı ise yağmur suları ile beslenen bir akarsudur. Yıllık yağışın en fazla düştüğü sonbahar ve kış aylarında su seviyesi en yüksek seviyesine çıkmakta, yağışların azaldığı ve buharlaşmanın arttığı ilkbahar ve yaz mevsiminde su seviyesi, en aza inmektedir. Dolayısıyla Gülüç *yağmur rejimli* bir akarsudur. Barajların kurulması ile birlikte akarsuyun hidrografik özellikleri doğal şartlardan ziyade insan kontrolü altındadır.

---

[133] ERİNÇ, S., BİLGİN, T., 1956 "Türkiye'de Drenaj Tipleri", İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Derg. No:7-8, s.125, İstanbul.

Fotoğraf 23. Alacaağzı Vadisinde Yapılan Trakingden Bir Görünüm

1.4.3. Kaynaklar

Jeolojik olarak çalışma alanımızın büyük bir bölümü Üst Kretase volkanikleri ve killi kireçtaşları, Eosene ait çamurtaşı ve kumtaşlarından ibarettir. Bu sahalarda süzülen yağmur ve kar suları kaynaklar halinde yüzeye çıkmaktadır. Çalışma sahamızda Doğu Karadeniz'deki kadar olmasa da, kaynak sularına sık rastlamak mümkün olmaktadır. Yapılan sözlü ve yazılı anket çalışmalarında da hemen her köyde 4-5 adet kaynağın bulunduğu belirtilmiştir. Kaynaklardaki sular sadece Temmuz ve Ağustos aylarında azalmaktadır. Ancak tamamen kurumamaktadır. Kaynak sularının bazıları şahsi teşebbüslerle evlere getirilmektedir. Bu işlem için ince borular ve hortumlar kullanılmakta, getirilen su evlerin üzerinde veya kenarlarındaki depolarda biriktirilerek kullanma ve içme suyu olarak değerlendirilmektedir. Bazıları da serbest halde akarak derelere karışmaktadır.

Araştırma sahamızda sıcak su kaynağı bulunmamaktadır. İnceleme alanımızda yeraltı suları daha ziyade Gülüç vadisi boyunca ince şeritler halinde uzanan alüvyonlarda (Kızılcapınar yakınlarında 5 m, Gülüç barajında 10 m kalınlığında) bulunmaktadır. Sadece Soğanlıyörük köyünün Delihakkı mahallesinde belediye tarafından açılmış, 10 adet kuyudan toplam 180 lt/sn su temin edilmektedir. Bu su Ereğli şehri içme suyu için kullanılmaktadır. Derin kuyu açma imkânı olmamıştır. Çünkü 18 m kalınlıktaki alüvyon altında bulunan kil taşları yeraltı suyu taşımamaktadır.

1.5. Toprak Özellikleri

Toprak inorganik ve organik maddelerin karışımından oluşmuş yeni bir bileşken, adeta canlı bir organizma, dinamik bir ortamdır. İnsanlar dünya üzerinde var oldukları andan itibaren toprakla yakından ilgilenmişler ve tarımsal gereksinimlerini doğrudan veya dolaylı yoldan topraktan elde etmişlerdir. Toprak insan, hayvan ve bitkilerin beslenmesinde doğal bir kaynaktır.[134] Buna rağmen sahanın toprak özelliklerini ele alan detaylı bir çalışma mevcut değildir. Ancak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (eski adı Topraksu Genel Müdürlüğü) tarafından yapılan Zonguldak ili Arazi Varlığı, Zonguldak İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu adlı çalışmalar ile Batı Karadeniz Havzası Toprakları adını taşıyan çalışmalarda saha topraklarına değinilmiştir. Gerek yerinde yaptığımız gözlemler, gerekse sözkonusu çalışmaların ışığında Ereğli'nin toprak örtüsünü ele almaya çalışacağız.

İnceleme alanımızda 5 toprak grubu yayılış göstermektedir. Bunlar, Alüvyal Topraklar, Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları, Sarı-Kırmızı, Podzolik Topraklar, Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar ve Kahverengi Orman Toprakları şeklinde sıralayabiliriz.

1.5.1. Alüvyal Topraklar

Araştırma sahamızda alüvyal topraklar, kaynağını çevredeki yüksek sahalardan alan akarsuların taşıdıkları alüvyonları, eğimin azaldığı vadi tabanlarında depo etmeleriyle oluşmuşlardır.

Azonal topraklar sınıfındaki bu grubun fiziksel ve kimyasal özelliklerini, alüvyonun kaynaklandığı veya aşınmaya uğrayan alanlarda hasıl olan ana materyalin özelliği, taşıma ve birikme esnasında meydana gelen değişmeler etkilemektedir.[135]

Ereğli'de çok az yer kaplayan alüvyal topraklar, daha çok Gülüç Çayının ve bu akarsuya karışan tali kolların taşıyarak biriktirdikleri malzemelerden oluşmaktadır. Özellikle Yazıcılar köyü ile Soğanlıyörük köyleri arasındaki vadi tabanı ile Gülüç Baraj Gölünden itibaren Karadeniz'e kadar olan sahada söz konusu toprakların sahası genişlemektedir (Harita 7). Bu alanlar aynı zamanda Ereğli'nin en verimli ziraat sahalarıdır.

---

[134] MATER, B., 1998, Toprak Coğrafyası, Çantay Kitabevi, s.1, İstanbul.
[135] ATALAY, İ., 1989, Toprak Coğrafyası, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fak.Yay.No:8, s.410, İzmir.

Gülüç vadisindeki bu alüvyal topraklarda seracılık faaliyetleri sürdürülmektedir. Bu alanlarda özellikle fasulye, domates, marul, salatalık, ıspanak, soğan, lahana gibi sebzeler ile çilek başta olmak üzere çeşitli meyveler yetiştirilmektedir. Ancak son derece verimli bu alanlar (özellikle kıyıdan itibaren Yaraşlıyörük köyüne kadar olan kısımda) sanayi tesisleri tarafından çok fazla işgal edilmiş durumdadır.

Gülüç Çayı'nın denize döküldüğü yerde genişleyerek adeta bir ova görünümü alan alüvyal toprakların hemen tamamı Gülüç kasabası ve Ereğli şehrinin bir kısmı tarafından yerleşim alanı olarak seçilmiştir. Ayrıca eğimin azaldığı vadinin genişlediği alüvyal sahalarda bulunan köy yerleşmelerinin diğer köylere nazaran yatay yönde daha geniş alanlara yayıldıkları ve yerleşmelerin daha gelişmiş olduğu dikkati çeker (Hamzafakılı, Soğanlıyörük, Kızılcapınar vb.) (Harita 7).

Bunun yanısıra çalışma sahamızda küçük derelerin denize döküldükleri yerlerde küçük alüvyal dolgu sahaları meydana gelmektedir.

Bu toprakların pedojenik süreçleri yeni başladığı için, profil morfolojileri fazla gelişmemiştir. Alüvyal topraklarda eğim değerleri düşüktür. Tuzluluk ve alkalilik problemi yoktur. PH nötr dolayındadır.[136]

1.5.2. Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları

Araştırma sahamızda en çok yayılış gösteren toprak türüdür. Özellikle Gülüç vadisinin kuzeyinde Köseağzı mevkii ile Sücüllü köyü arasında çizilecek hattın güneyinde oldukça geniş alanlar kaplamaktadır. Doğuda Düzpelit köyüne kadar devam etmektedir. Vadinin güneyinde ise yer yer genişleyip daralarak uzanış gösterir. Öğberler'in kuzeydoğusunda ise dar bir alanda gözlenir.

Kretase arazileri üzerinde yaprağını döken orman örtüsü altında oluşmuş bu topraklarda kireç tamamen yıkanmıştır. Özellikle meşelerin yoğunlukta olduğu kayın, gürgen, kestane ve eğreltinin de bulunduğu alanlarda daha iyi gelişmiştir. Renkleri koyu gri veya kahverengidir (Harita 5, 7).

Söz konusu topraklar orman açmaları ile büyük ölçüde kuru tarım alanları haline getirilmiştir. Daha ziyade eğimli yüzeylerde görülen bu topraklarda aşınım şiddetlidir. Kullanım açısından II.III ve IV.sınıf arazilerdir. Araştırma sahamızda bu topraklarda mısır ve fındık tarımı yapılmaktadır.

---

[136] Topraksu Genel Müdürlüğü, Batı Karadeniz Havzası Toprakları, 1972, Yay. No:273, Raporlar Serisi 500, s.41, Ankara.

Kireçsiz kahverengi orman toprakları A (B) C profili topraklardır. Bazen B horizonu gözle ayırt edilemez. Kahverengi veya koyu kahverengi granüler veya yuvarlak köşeli blok yapıdadır. Derinlikleri sığdır.[137] Bu topraklarda üretimi arttırmak için kireç ilavesi gerekmektedir.

1.5.3. Sarı-Kırmızı Podzolik Topraklar

Kireçsiz Kahverengi Orman Topraklarından sonra en geniş yayılış alanı olan topraklardır. Ereğli'nin kuzeydoğusundaki kıyı şeridinde Ilıksu Dere ile Kızılcaköy Deresi arasındaki sahada uzanmaktadır. Güneyde ve doğuda ise Kızlar Deresinin güneyinden itibaren genişçe bir şerit halinde uzanırken, batıya doğru daralarak Ketenciler köyüne kadar devam eder.

Bu toprakların bulunduğu alanda yağış 1000 m'nin (1147,4 mm) üzerindedir. Bu nedenle yıkanma oldukça fazla, asit özelliği çok yüksektir.

Bazlarca yoksul orta ve kaba materyal üzerinde içine iğne yapraklıların da karıştığı geniş yapraklı orman örtüsü altında, yüksek yağış dolayısıyla yoğun yıkanma koşullarında belirgin yıkanma (A_2) ve birikme (B tür) katmanlarını bulunduran Sarı-Kırmızı Podzolik topraklar oluşmuştur. Bu toprakların ana maddesi kıyıda gre, kumtaşı, kumlu-killi şistlerdir. Yüksek kesimlerde daha ağır bünyeli ve kireçli ana madde üzerinde de podzolik oluşumu vardır.[138] Ereğli güneyinde görülen podzolikler daha ağır bünyeli materyaller üzerinde oluşabilmiştir. Çünkü dağların doruk ve sırtlarında yıkanma kıyıdaki kadar olsa da sıcaklık daha düşüktür. Dolayısıyla ana maddenin ayrışarak bazları açığa çıkarması daha yavaştır.

Araştırma sahamızda bu topraklar üzerinde kayın hakimiyetindeki meşe, gürgen, çam ve orman güllerinden oluşan orman formasyonu yer almaktadır. Sadece yerleşmelere yakın olan alanlarda orman açmaları yapılarak mısır ve fındık tarımı yapılmaktadır. Bu topraklarda tarım yapılabilmesi için ıslah edilmeleri gerekir. Aşırı yıkanmadan ötürü kireç bulunmadığı için kalsiyumca zengin maddelerin eklenmesi gerekir. Tarla açmaları yapılsa bile şiddetli yağışlarla birlikte erozyon görülür ve kısa sürede verimsizleşir. Bu nedenle bu toprakların en ideal kullanımı orman sahası halinde muhafaza edilmesidir.

---

[137] Zonguldak İli Arazi Varlığı, 1989, Topraksu Genel Müdürlüğü Yayınları, II Rapor No:69, s.7, Ankara.

[138] Topraksu Genel Müdürlüğü, 1972, a.g.e., s.25, Ankara.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1.5.4. Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar

Ereğli'de Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar, Suduran Tepe (328 m), Soğucak Tepe (513 m) ve Köseağzı arasındaki sahada görülürken, Gülüç vadisi güneyinde de Yunuslu, Dedeler, Danişmentli köyleri civarında dar bir sahada yayılış gösterir.

Bu topraklar serin ve yağışlı iklimlerde yaprağını döken, kısmen de iğne yapraklı orman örtüsü altında ve değişik ana madde üzerinde oluşurlar. Profilleri A,B,C şeklindedir. Oluşumlarında hafif seyreden bir podzolizasyon olayı hüküm sürer. Tipik örneklerinde üstte ince ve çürümemiş yaprak katı, bunun altında 5-10 cm kalınlıkta koyu grimsi kahverengi granüler humus katı yer alır. Reaksiyonu hafif asit veya nötrdür. Kil oranı düşüktür. Bu topraklarda verimlilik ana maddenin cins ve özelliğine göre değişmektedir. Daha çok VI. ve VII. sınıf arazilerdir.[139] Bu toprakların kireçlenmesi ve gübrelenmesi iyi sonuç verebilir.[140]

Araştırma sahamızda yer alan bu toprakların büyük çoğunluğu orman örtüsü (meşe, kayın, kestane, akçaağaç) altındadır. Armutçuk ve Gökçeler'de yerleşmelere yakın alanlarda orman örtüsü azda olsa tahrip edilmiştir. Buralarda az miktarda sebze ve mısır yetiştirilmektedir (Harita 7).

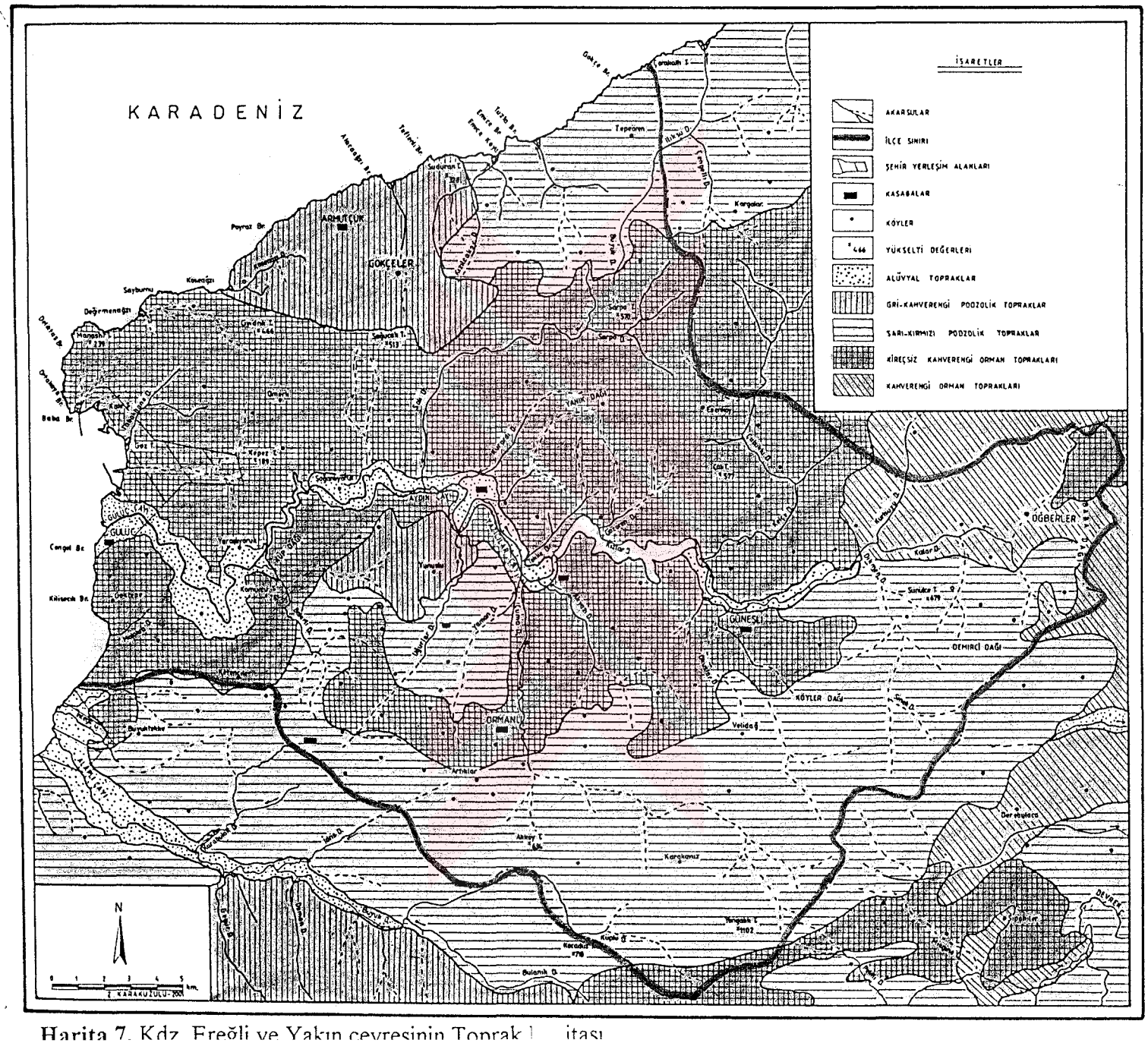
1.5.5. Kahverengi Orman Toprakları

İntrazonal toprakların Kalsimorfik topraklar grubuna giren[141] Kahverengi Orman Toprakları, sahamızda sadece Öğberler ile Hasbeyler arasında Kızlar Deresi'nin kuzeyindeki alanda bulunmaktadır. Sahamızda dar bir alanda yüzeylenmiş olup, özellikle meşelerin yoğunluk kazandığı, kayın, çam ve orman güllerinin hakimiyetindeki örtü altındaki Kretase ve Eosen arazilerinde gelişmiştir.

Üstte kalın koyu, organik maddece zengin A ve altta parçalı ana madde bulunur. Bazı hallerde yapı ve renkçe farklı B horizonu vardır. Toprak bütün profilde kireçlidir, iyi drenajlıdır. Bu topraklar henüz olgunluk aşamasındadır.[142] Organik madde birikiminden dolayı renkleri kahverengidir. Araştırma sahamızda bu topraklarda tarım yapılmamaktadır.

---

[139] Topraksu Genel Müdürlüğü, 1989, a.g.r., s.6-7, Ankara.
[140] Zonguldak İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu, 1983, TOVEP Yay. No:02, s.16, Ankara.
[141] ATALAY, İ., 1989, a.g.e., s.261, İzmir.
[142] Topraksu Genel Müdürlüğü, 1972, a.g.r., s.33, Ankara.

Harita 7. Kdz. Ereğli ve Yakın çevresinin Toprak [illegible]itası

Yağış miktarı nedeniyle yıkanmanın fazla oluşu, toprakların asit karakterini arttırmıştır. Sık bitki örtüsü tahrip görmediği alanlarda erozyonu önleyebilmektedir. Ereğli'de zaten çok kısıtlı olan tarım topraklarında verimliliği arttırabilmek için toprağa kireç verilmeli, gübre kullanımı (azotlu, fosforlu) arttırılmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BEŞERİ COĞRAFYASI

Coğrafyanın diğer ana bilim dalını oluşturan beşeri ve ekonomik coğrafyanın esas unsuru bizzat insanın kendisidir. İnsan yerleşme, tarım, orman, hayvancılık, ulaşım, madencilik vs. gibi faaliyetler ile doğal ortamdan yararlanmaktadır. Ancak insanın doğal ortamdan yararlanmasında, çeşitli bölgelerdeki yerleşim tarzı ve oluşturduğu yoğunluk önemli rol oynamaktadır. Burada önemli olan insanın doğal ortamı işleyerek nasıl değiştirdiği, fiziki ortamın insan faaliyetleri ve yerleşmesini nasıl sınırlandırdığıdır. Bu karşılıklı etkileşimler göz önünde bulundurularak araştırmamızın bu bölümünde sahanın yerleşme ve nüfus özellikleri incelenecektir.

İnsan-doğal ortam etkileşiminin en dikkat çekici yansıması olan yerleşme konusu ilk olarak ele alınacaktır. Çünkü insanların yeryüzünde gösterdikleri beşeri ve ekonomik faaliyetleri sağlıklı olarak ele alabilmek için insanların yaşadıkları ortamın tanınması şarttır. Daha sonra ilçenin nüfusu ve nüfus özellikleri incelenecektir.

2.1. Yerleşme

2.1.1.Yerleşim Faaliyetinin Tarihsel Gelişimi

Zonguldak kıyılarına ilk yerleşmelerin M.Ö. 2500-2000 yıllarına rastladığı tahmin edilmektedir. Bu bölgeden söz eden en eski kaynak Homeros'un *İlyada*'sıdır. İlyada'da Paflagonyalıların Partenyios olarak anılan Bartın Çayı çevresinde kentler kurdukları belirtilmektedir.[1] Destana göre Troya savaşlarına (M.Ö. 1200) katılan gönüllü Anadolu askerleri yada Troyalılar ile ortak bir kavim oluşturan Paflagonyalıların bir bölüğü, Amasra ve Bartın yöresine yerleşerek, burada Sesamos (Amasra), Kromna (Kurucaşile), Kytoros gibi kentler kurmuşlardır. Aynı devrede Filyos ve Alaplı Çayları'ndan İzmit-Sakarya yöresine kadar uzanan topraklara da Bitinya (Bithnia) deniliyordu[2]

---

[1] HOMEROS, 1960, İlyada, Sander Kitapevi, (Çev: Azra Erhat-A. Kadir), s.104, İstanbul.
[2] ÇILADIR, S., 1994, Karadeniz Ereğli'nin Tarihi, Demokrat Yay., Kültür Dizisi: 1, s.1, Ereğli.

Tahsin Aygün'e göre[3] Maryandinya (Mariadyni) Karadeniz sahilindeki Ereğli'nin tarihçe bilinen en eski adıdır. Maryandinler, Bitinya'da Sakarya ve Kekon ülkesi arasında yaşıyorlardı. M.Ö. 2400-2000 yıllarında Troya yolu ile Sakarya yöresine devam eden sürekli göçler yüzünden Thrakia kabilelerinden ayrılarak Ereğli'ye yerleşmişler ve bu havaliye kendi adlarını vermişlerdir.

Ereğli'nin ve limanın çok elverişli coğrafi özelliklere sahip olması nedeniyle Maryandinya, Zonguldak çevresindeki diğer yerleşim merkezlerine kıyasla hızla gelişmiş, Batı Karadeniz'in en işlek limanı haline gelmiştir.

Maryandinlar, yaşayış, din ve kültür bakımından Frikler ile benzemekteydiler. Üzümü bu havalide ilk defa onlar yetiştirmiş, meyveciliğe ve dokumacılığa önem vermişlerdir.[4]

Söz konusu bu destansı bilgilere göre Maryandinya'nın hızla gelişmesi, Bitinya'nın ilgisini çekmiştir. Bitinyalı'lılar Mariyandinya'yı ele geçirmek için Paflagonya ve Galatya ile iyi ilişkiler kurmuşlar ve Maryandinya ile savaşarak onları belirsiz bir süre için çöküntüye uğratmışlardır.[5]

Strabon ise Mariandynler ülkesindeki Herakleia'nın Milotoslularca kurulduğunu ve Mariyandinleri toprağı işleyen köleler olarak kullandıkları ve hatta bunları kendi ülke sınırları içinde sattıklarını ifade eder.[6]

Ereğli adı ise efsaneye göre yarı tanrı Herkül'ün (Herakles) adından gelmektedir. Destana göre Herkül, Zeus ile Alkmene'nin oğludur. Bir kahraman olan Herkül, Yunanlılar'ın Kolkhisya'ya (Kolşik) yaptıkları Arganaut (Argonat) seferlerine katılan bir kahramandır. Bu arada Cehennemin kapısını bekleyen üç başlı köpek Kerberos'u yakalamak için Mayandinya'ya uğramıştır. Akıl ve zaka gücü biraz zayıf, ancak beden gücü oldukça fazla gelişen Herkül, Kerberos'u hiç silah kullanmadan yakalar ve yeryüzüne çıkarır.[7] Efsaneye göre Herakles (Latince Herkül) Ereğli'nin Ayazma vadisindeki mağaraya (İnönü mahallesinde) inmiş, Kerberos'u Athena ve Hermes'in yardımıyla yakalamıştır.

---

3 AYGÜN, T., 1960, Karadeniz Ereğli'si Tarihi, Ayyıldız Mat., s.12, Ankara.
4 AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s. , Ankara.
5 ÇILADIR, S., 1994, a.g.e., s,4, Ereğli.
6 STRABON, 1969, Geographica (Çev: Adnan Pekman), XII/1-2-3, s. 16-20, İstanbul.
7 ERHAT, A., 1997. Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 7. Basm,s.138-140, İstanbul;
CAN, Ş., 1994, Klasik Yunan Mitolojisi, İnkılap Kitabevi, 3. Basım, s.160-183, İstanbul.

Ereğli çeşitli dillerdeki kaynaklarda Herakleia, Heraklea, Hareclea, Heraklea-Pontica, Punta Rachia, Ponto Ragvia, Penderaklia, Erikli, Elegri, Haraklı, Eribolum, İribolum, Irakiya, Arakliya, Metropolis, Bender-Ereğli, Punderekli, Bahr-ı Siyah Ereğlisi gibi isimlerle anılmaktadır.[8] Herakles adı çok defa Karadeniz kıyısında olduğunu belirtmek için *Pont*'la beraber anılmaktadır *Pont* Kadareniz'in klasik devre ait adıdır. Pont'un Romalı şekli *Pontus*, Grekçesi *Pontos*'tur. Ereğli, Herakles'in zaman içinde Türkçe'ye dönüşmüş halidir. Nitekim Katip Çelebi'nin Cihannüma'sında *Bendereregli* [9] şeklinde geçmektedir. *Bender* liman iskele anlamına gelmektedir.

Dünyada Herakles'e ithaf edilen 48 veya 46 yerleşme vardır. Bunların belli başlıları şöyle sıralanabilir. İtalya'nın Tarentum Körfezin'deki Heraklea, Sicilya'nın güney kıyısındaki Heraklea Minua, Milet'in 10 mil doğusundaki Heraklea Latmina (Latmos: Beşparmak Dağları), Konya'daki Heraklea Cibistra (Konya Ereğlisi), Yunanistan'ın Termofylae'de Heraklea Trakinya, Yugoslavya Bitola'sındaki Heraklea Lyncestis, Noksos ve İos adaları arasındaki Iraklia Adası, Marmara Ereğlisi olarak bilinen Heraklea Printhus,[10] Şarköy'deki Eriklice veya Ereğlice, Kocaeli veya Karamürsel Ereğlisi (Ereyli, Ereğli-i Zir), ve Manisa Dağı eteğindeki Ereğli.[11]

M.Ö. 600 yıllarına kadar olan devre hakkında elde mevcut bilgi yoktur. M.Ö. VI. yy'da Ereğli, diğer kıyı kentleri gibi İon kolonizasyonu içinde yer almıştır. Bu koloni içinde şehir bağımsız bir site durumundaydı.[12]

Ereğli o zaman bin haneden fazla idi. Şehir akropolden itibaren bugünkü surların temelinde görülen eski surlar içinde kurulmuştu. Kale ve Hamamönü tarafları en mamur yerlerdi. Bu kısımda hükümdarların ve aristokrat sınıfın sarayları bulunuyordu. Halk arasında dökülü diye anılan eski dalgakıranın bu zamanda yapılmasıyla, Ereğli iki limana kavuşmuş, bu sayede bir kat daha gelişerek geniş

---

[8] KONUKÇU, E., 1988 "Komnenoslardan Osmanlılara Karadeniz Ereğlisi I. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (13-17 Ekim 1986) s. 212, Samsun.

[9] Katip Çelebi, 1732, Cihannüma, Müteferrika Tabı , s. 653, İstanbul.

[10] Karadeniz Ereğli Ticaret ve Sanayi Odası Reh, 1985, Araştırma Basın Yayın Tic. Ltd. Şti. Rehber Dizisi: 7, s.24, Ereğli

[11] DARKOT, B., 1964, İslam Ansiklopedisi, 4. Cilt, s.307-309, İstanbul.
UMAR, B., 1993, Türkiye'deki Tarihsel Adlar İnkılap Kitapevi, s.313-315, İstanbul.

[12] ÇILADIR, S., 1994, a.g.e., s.6, Ereğli.

hinterlandının ticaretini yapmakla kalmamış, Doğu Karadeniz'den Bizans'a giden gemilerin başlıca uğrak yeri olmuştur. Kısa sürede zenginleşince, Amasra, Filyos, Akçakoca, Düzce, Bolu ile savaşmışlardır. Onbinlerin Bababurnu'na çıkmaları (M.Ö. 400) ile telaşa düşüp, istilalardan geçmişlerdir.[13]

Onbinler Xenophon yönetiminde Trabzon'a gelmişler ve Mayıs ayında da Heraklea önlerine ulaşmışlardı. Onbinler'in Heraklea serüveni Anabasis'te kısaca şöyle anlatılmaktadır, Parthenios (Bartın) mansabı önünden geçen gemiler, ertesi gün Heraklea'ya vardılar. Heraklea bir Helen (Yunan) şehri ve Megara'nın Mariadynler memleketindeki kolonisi idi. Gemiler Akherusais burnu önünde demirledi. Halk, Onbinler'den meraklı olanlara, Hercüles'in cehenneme indiği mağarayı gösterdiler. Bu mağara iki stadiondan (1 stadion 185m)[14] daha derindi. Heraklealılar, Helenlere dostluk armağanı olarak 3 bin kilo arpa unu, ikibin ölçek şarap, yirmi öküz ve yüz koyun getirdiler. Fakat Onbinler'in yeni istekleri artınca site halkı kaleye çekilerek savunmaya geçmiş ve Onbinler Heraklea'dan ayrılmıştır. Xenophon ayrıca kestane ağaçlarının çokluğuna dikkati çekmiş, ancak bu meyveyi tanımadığı için yassı ve dilimsiz ceviz şeklinde tarif etmiştir.[15]

Bu dönemden sonra Ereğli, Klearchos (M.Ö. 364) idaresine girmiş ve bu evrede Dor mitolojisi ile Mariandyn mitolojisi özdeşleştirilerek kentin efsanevi kuruluşu M.Ö. 1200'lere çıkarılmıştır. Bu devrede devlet yönetimine halkın katılması sağlanmış, yoksulların hakları korunmuş, aristokratlarınki sınırlandırılmıştır. Heraklea politik ve ekonomik yönden etkin hale gelmiştir. Kentin hızlı gelişimini daha M.Ö. 4.yy.'da kendi kolonilerinin kurulması kanıtlar. Bu zenginlik bir yandan Mariandyn'lerin verimli toprakları işlemesi, diğer yandan da büyük bir donanma kurmakta ifadesini bulan ticaret zihniyetine dayanıyordu. Klearchos zamanında akropol, kütüphane, bir belediye binası ve Gymnasiumun varlığından söz edilir.[16] Daha sonra aristokratların isyanlarıyla Klearchos filozof Pandikos'a öldürtülmüştür.

---

[13] AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s.17, Ankara.

[14] ELİBÜYÜK, M., 1995, Matematik Coğrafya, Ekol Yayınevi, s.125, Ankara.

[15] XENOPHON-Anabasis, VI, (Onbinlerin Dönüşü), Dünya Klasikleri Kültür Dizisi: 8, Sosyal Yayınları, (çev. Tanju Gökçöl), s. 166-170, 187-190, 255, İstanbul.

[16] DÖRNER, F. K., -HOEPFNER W., 1966, Kuzey Asya Kıyısında Araştırmalar, Küçük Asya Yazıtları Ek Cildi. (Herakleia Pontike-Ereğli Bir Yapı Tarihi İncelemesi). Herman Bohlaus Halefleri-Viyana-Köln-Grant Komisyon Yayınevi, Cilt: II, Bölüm 1, s.13, Viyana.

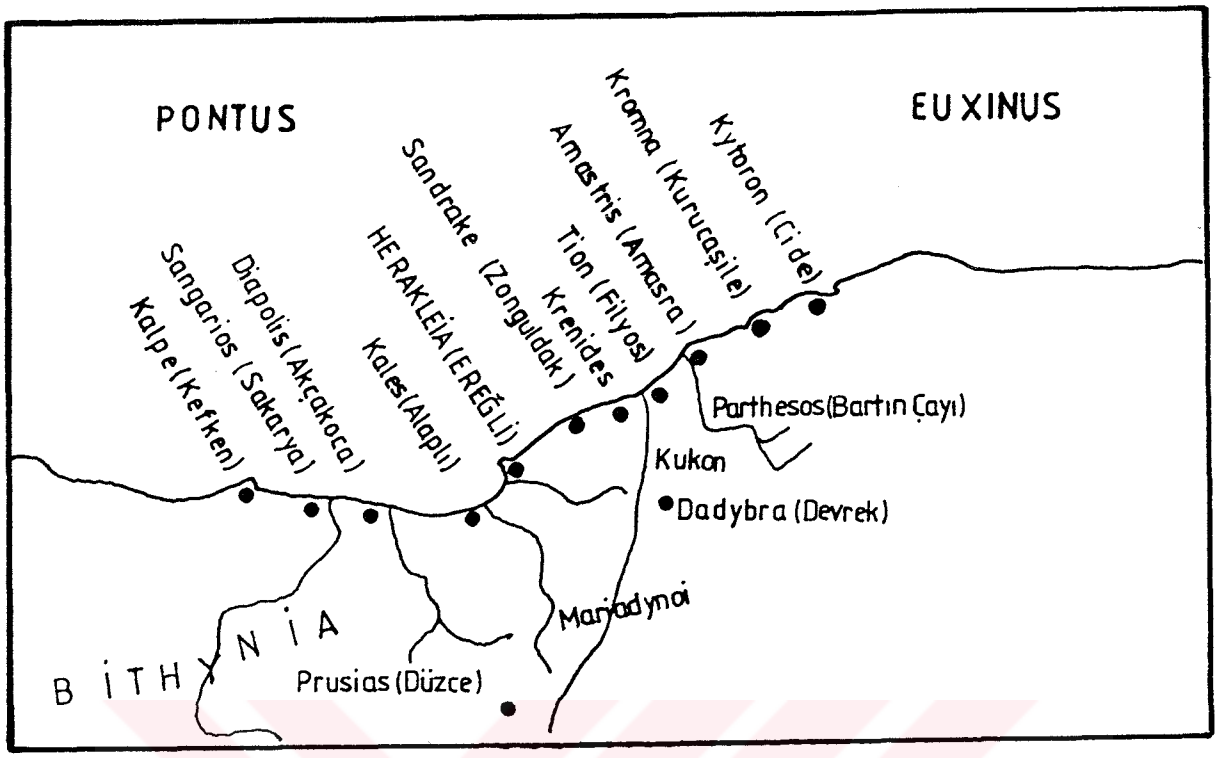
Heraklea bu dönemde komşusu Bitinyalılarla yeniden savaşa başlamıştır. Bu savaşlar devam ederken Büyük İskender Ereğli de görülür. Ereğli Bitinya ile birlikte İskender'e itaat etti. İskenderin vekili Bitinya savaşlarında Ereğli'ye yardım etti. Bu yıllarda Ereğli Kral Denys'in ölümü üzerine İran Hükümdarı Dara'nın yeğeni Amastris Ereğli'ye geldi. Ereğli'ye tabi bulunan Ketran, Kromni ve Filyos'u ayrı bir idare şekli ile başşehir yaptığı Sesamı'ye bağladı. Bu şehre Amastri (Amasra) adı verilmiştir. Amastris'in öldürülmesinden sonra Heraklea doğuda Pantus ve batıda Romalıların müdahaleleri yüzünden bu devletlere harp sahası oldu.[17]

Daha sonra Ereğli'yi de içeren Zonguldak kıyıları ile iç kesimleri Pontus Krallığı ve Bitinya krallığı arasında pay edilmiş, Yunan devri kapanmıştır. Pontus hakimiyetinde sahamız yaklaşık 186 yıl kalmıştır. M.Ö. 70 yılında Ereğli Roma hakimiyetine geçmiştir. Romalılar bu işgal sırasında siteyi yakıp, yıkarak tahribat yapmışlardır. Bugün, Ereğli'de eski Yunan uygarlığından çok Roma devrine ait kalıntılara rastlanmasının sebebi budur. Romalılar devrinde Ereğli'ye Metropolis adı verilmiştir. Roma idaresinde Pontus-Paflagonya-Bitinya bölgelerinden alınan kentler birleştirilerek iç işlerinde bağımsız bir genel valilik kurulmuştur. Başkent olarak Amastris seçilmiş, Heraklea, Tiv ve Sinop bu eyaletin önemli kentleri olmuştur.[18]

---

[17] GÜNEY, E., 1999, Antik Çağ Türkiye Kentleri, Bilgili Yayın-Yapım, s.189, İstanbul.

[18] GÜNEY, E., 2000, Antik Çağ Türkiye Tarihi Coğrafya Bölgeleri, Bilgili Yayın-Yapım, s.60-61, İstanbul.

Harita 8. Kdz. Ereğli'nin Antik Çağ Lokasyon Haritası

Bölgenin hakimiyeti Romalılara geçince kıyılar ve iç kesimler bir yandan saldırılara karşı tahkim edilirken, öteyandan da kentlerin yeniden imarı yapılmıştır. Kıyılara tersaneler kurulmuş, güçlü bir donanma oluşturulmuş, iç kesimlere kaleler ve karayolları yaptırılmıştır. Özellikle M.S. 100 yılından itibaren bölgenin en uzun karayolu yapılmış ve tali yolla Ereğli'ye bağlanmıştır. 395 yılında Roma'nın ikiye ayrılışından sonra Bizans toprakları içinde hala şehir limanı dolayısıyla önemini korumuştur. Ticari bir liman olması yanında ayrıca doğuya yapılan seferlerle Bizans donanmasının ikmalini yaptığı bir merkez özelliği de kazandı.[19]

Ereğli sadece sahil ile değil, Bithynia, Pafhlogonia ve Galatia'nın denizle bağlantısını sağlamaktaydı. Paphlogonia'daki Gangres, Kastanon, Dadybra'nın Devrek vadisi ile doğruda Ereğli ile teması vardı. İmparatorluğun başta gelen merkezleri Nikomedia ve Nikeia'dan Ereğli'ye gidebilmek için tarihi Roma yolu üzerindeki Sakarya nehri Demetrium, Prusias gros Hypios veya Dia yolunun tercih

[19] TUNCEL, M., 1995, İslam Ansiklopedisi, Cilt 11, s.289, İstanbul.

edilmesi gerekiyordu. Dini merkez sayılan Klaudiopolis yüksek dağlar ve vadilerle Alaplı yoluyla Ereğli'ye bağlı idi.[20]

1204 yılında İstanbul'un Latinler'in eline geçmesi üzerine Ereğli Ceneviz nüfusu altına girdi. Çünkü Ereğli ve hinterlandı hayvanat, hububat ve gemicilik bakımından zengindi. Ardından Trabzon İmparatorluğu'ndan Kemnenoslar'dan David, Karadeniz kıyısındaki bazı kalelerle beraber burayı da ele geçirdi. Şehir XIV.yy. ortalarına kadar Bizans'ın elinde kaldı. 1214 yılında İznik imaparatoru Thedoros tarafından zaptedildi. Bu dönemde Metropolis konumundaki Herakleia'da kiliseler yapılmaya başlanmıştır.[21]

Ereğli üç asır içinde Dukaslar (1059-1078), Komnenoslar (1081-1185), Angeloslar (1185-1204), Laskarisler (1204-1261) ve Palaigolosla (1261-1453) hanedanlarına bağlı idi ve Cenovalılar'ın kısa ticari hakimiyetinde yaşamıştır.[22]

14.yy. başlarında Ereğli Anadolu'da Bizans'ın elinde kalabilmiş birkaç kaleden biriydi. (Ereğli, Amasra, Foça, Phokaia), İzmir (Smyrna), İznik (Nikaia), İzmit (Nikomedia), Bursa (Brussa), Sart (Sardes), Alaşehir (Philadelphia) ve Manisa (Magnesia).[23]

Ereğli'nin Türk egemenliğine ne zaman geçtiğine ilişkin çeşitli görüşler vardır. 1071'den sonra Anadolu, Türk akıncılarına açılmış bulunuyordu. Artuk Bey kumandasındaki kuvvetler 1073 tarihinde Bikinya'yı, Tutak emrindeki kuvvetler de 1074'de Galatya, Firikya ve Paflagonya şehirlerini zaptettiler. 1080 tarihinde İznik zaptedildi. Bursa başta olmak üzere Bitinya'daki bütün şehirler Selçuk Oğulları'na teslim oldular. Ereğli'nin de Bitinya şehirleri arasında Selçuk Oğulları hakimiyetini tanımış olması kuvvetle muhtemeldir.[24]

Aynı dönemde Ereğli yöresine Bolu-Ilgaz dağlarını aşan Oğuz Boyları'nın uğradığı, örneğin; Alaplı'daki Bayat köyünün bunlar tarafından kurulduğu ileri sürülmektedir. Bugün Ereğli'deki Durhanlı, Toyfanlı, Çataklı, Kasımlı, Saltuklu,

---

[20] KONUKÇU, E., 1988, a.g.e., s.213, Samsun.

[21] OSTROGORSKY, G., 1986, Bizans Devleti Tarihi (Çev. Prof. F. Işıldan), Türk Tarih Kurumu Basımevi, (II. Baskı), Harita V, Ankara.

[22] OSTROGORSKY, G., 1986, a.g.e., s.325-509, Ankara.

[23] PİTCHER, D. E., 2001, Osmanlı İmparatorluğu Tarihsel Coğrafyası, (Çev. Bahar Tırnakçı), Harita.7-8, Yapı-Kredi Yay. No: 1293, İstanbul.
RAMSAY, W. M., 1961, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (Çev. Mihri Pektaş) Milli Eğitim Basımevi, s. 211, İstanbul.

[24] AYGÜN, T. 1960, a.g.e., s.30, Ankara.

Ramazanlı, Çandarlı, Danişmentli, Saburlu, Manaslı, Artuklar, Bozoklar, Yaraşlı, Yaraşlıyörük gibi isimler taşıyan mahalle ve köylerin mevcudiyeti bu görüşü destekler mahiyettedir.

Selçukların son günlerinde Ereğli'nin durumunu aydınlatan çeşitli kaynakların verdikleri bilgiler birbirine uymamaktadır.

Hammer tarihi Mesudun oğlu ve Gıyaseddin'in yeğeni Gazi Çelebi'nin Cenevizliler ve Bizanslar'a karşı yaptığı deniz savaşlarıyla tanındığını ve yarımyüzyıl Kastamonu ve Sinop hükümetini koruduğunu bildirir.[25]

1334 (1918) Müstakil Bolu Livası Salnamesi ise Ereğli'yi Selçuk Hükümdarı Gazi Çelebi'nin 1337 tarihinde zaptettiğini, fakat bu hakimiyetin çok devam etmeyerek 1350 tarihlerinde Kastamonu ile İsfendiyar Oğulları'nın eline geçtiğini yazar.[26]

İ.H. Uzunçarşılı son Selçuklu Sultanı Gıyasettin Mesut'un 1308'de vefatı üzerine Anadolu'nun idaresinin umumi valilikle Moğol Beyleri'nden birine verildiğini ve Selçuk ailesinden olan şehzadelerin ise bir kısmının öldürüldüğünü , bir kısmının Karamanoğulları'na sığındıklarını nakleder.[27] Birbaşka eserinde ise Pervaneoğulları'ndan Gazi Çelebi'nin Selçuk Hükümdarı Mesudun oğlu olmadığını belirtip, Gazi Çelebi'nin Trabzon Rum imparatorluğu ve Ceneviz müstemlekecileri ile başarılı deniz savaşları yaptığını ve son zamanlarda Kastamonu hakimi Candaroğlu Süleyman Paşanın himayesine girdiğini ve 1322'de vefat ettiğini kaydeder.[28]

Bu bilgilerin ışığı altında, Ereğli ilk kez 1337 'de Gazi Çelebi tarafından ele geçirildi ise de, bu hakimiyetin çok kısa sürdüğü ve Herakleia Pentike'nin Osmanlı hakimiyetine girene kadar bir, Ceneviz kolonisi olarak bağımsızlığını koruduğu anlaşılmaktadır.

Ereğli'nin Osmanlılar'ca 1327'de Orhan Gazi tarafında zapt edildiğine dair bilgiler mevcuttur. Buna göre Orhan Gazi (1324-1360) Taraklıborlu (Safranbolu),

---

[25] HAMMER, J., 1972, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, (Çev: Z. Danışman), C. I, s.50, İstanbul.
[26] 1334 (1918) Müstakil Bolu Livası Salnamesi, Vilayet Matbaası, s.179, 180.
[27] UZUNÇARŞILI, İ.H., 1982, Osmanlı Tarihi C.I, Türk Tarih Kurumu, s.21, Ankara.
[28] UZUNÇARŞILI, İ.H., 1988, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarihi Kurumu Yayınları VIII, Dizi Sayı:2a2, s.148-149, Ankara.

Yenice ve Göynük taraflarına Süleyman Bey komutasında bir kuvvet göndererek buraları ve Ereğli'yi ele geçirmiştir. Bu görüş Ereğli'deki Orhan Gazi Cami, Süleyman Camii, Gülüç Çayı üzerinde Sultan Orhan'a ait bir köprü yeri ve bu köprüye ait vakfiye ve hüccet ile desteklenmektedir.

Katip Çelebi'de Cihannüma'sının ilaveli nüshasında Seyyid Nasrullah Efendi'nin Göztepe'deki türbesinden bahsederken, *Sultan Orhan gelüb kal'ayı feth eylediklerinde* demektedir.[29]

Clavijo ise *Kadisten Semerkant'a* adlı eserinde (1404) Ereğli hakkında şunları söylemektedir; Ertesi gün Pazardı. Akşama doğru Pantoratoya namındaki Türk memleketine vardık (Burası Ereğlidir). Bu havali Beyazıt'ın en büyük oğlu Süleyman Çelebi'ye aitti. Geceleyin burada kaldık. Pazartesi günü rüzgarın muhalefeti yüzünden, hareket edemedik. Ereğli muhtelif tepelerin eteklerinde inşa olmuş, sahile yakın bir şehirdir. Tepelerin en yükseği üzerinde bir kale vardır. Şehir pek kalabalık değildir. Nüfusun çoğu Rum olmakla beraber burada Türkler'de yaşamaktadır. Eskiden burası İstanbul'a aitti. Fakat bize anlatıldığına göre yaklaşık 30 sene evvel, imparator Manuel burasını Süleyman Çelebi'nin babası Sultan Beyazıt'a birkaçbin doka mukabilinde satmıştı. Şehrin fevkalade mükemmel bir limanı bulunduğundan çok meşhur ve çok zengindi.[30]

V. Cuinet'in *La Turguie d' Asie* adlı eserinde 1397 yılında Beyazıt'ın devrinde Ereğli'nin fetedildiği kabul edilmektedir.[31]

Clavijo Ereğli'ye 1404'de uğramıştır. Yaklaşık 30 sene öncesi dediğine göre 1374'de yani, I. Mahmut zamanında Ereğli Osmanlı eline geçmiş olmalıdır. Yine 1360'da Ereğli'nin fetedildiğine dair Bizans rivayetleri vardır.[32] En zayıf ihtimallerden birini de Bıjışkyan ileri sürmüştür. Ona göre Ereğli Fatih'in Amasra Seferi sırasında Amasra'dan önce alınmıştır.[33] Ancak bu bilgi yukarıda bahsi geçen kaynaklar ve haritalar ile gelişmektedir.

---

[29] Katip Çelebi, 1732, a.g.e., s.653, İstanbul.

[30] CLAVİJO, R. G., 1993, Anadolu Orta Asya ve Timur (Çev. Ö. Rıza Doğrul), s.64, 65, İstanbul.

[31] CUİNET, V., 1992, La-Turguie d' Asie Geographie Administrativ, Satistique Dercriptive Et Rai - sonne De chaque Province De L'Asie Mineire, C.IV, s.512-513, Paris.

[32] PİTCHER, D. E., 2001, a.g.e., (Çev. Bahar Tırnakçı), Harita 8, İstanbul.
WİTTEK, P., 1944, Menteşe Beyliği (Çev: O. Gökyay), s.17, Ankara.

[33] BIJIŞKYAN, P. M., 1817-1819, Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası, (Çev. H. D. Andreasyan), s.92, İstanbul.

Buradan en mantıklı yaklaşım Ereğli'nin Beyazıt döneminde Ankara meydan savaşından (1402) sonra Osmanlı topraklarına katıldığıdır. Özet olarak Ereğli XIV.yy'da Türk egemenliğine girmiştir.

XVI.yy. başlarında Ereğli'de 221 hane bulunuyordu. Bunun 179'u müslümandı. 1 çarşı ve 113 dükkan mevcuttur. Halk zanaatkarlık, tarım ve denizcilikle uğraşıyordu. XVI.yy'lın ikinci yarısında nüfus %50 artış göstermiş, hane sayısı 258'i müslüman olmak üzere 343'e ulaşmıştır.[34]

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un fethi amacıyla yaptırdığı. Boğazkesen Hisarı'nın inşaatı için (1452) Ereğli'den malzeme (taş) nakledilmiştir.[35]

Fatih döneminde Ereğli, Kastamonu ilinin Bolu Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi idi. Osmanlı döneminde Ereğli'nin adı Bender Ereğli'dir.

Katip Çelebi'nin 1630'lu yıllarda Ereğli'ye ilişkin verdiği bilgiler şöyledir. Bendereğli, Karadeniz sahilinde, Bolu'nun kuzeyinde bir kaledir. Kalesi, Topkapı surlarını andırmaktadır. Doğusu deniz kenarındadır. Kalenin güney tarafından bedenleri harap olmuştur. Ancak iskeleye ve şehre bitişik gibi duran yüksek bir kapısı vardır. Kalenin iç kapısı yanında kahveler, bir hamam, çeşmeler ve iskele yanında misafirhaneye benzeyen han odaları ve köşkler vardır. Buralarda oturanlardan günde bir para kira bedeli alınmaktadır.

Şehirde ekmekçi fırını yoktur. Herkes kendi evinde ekmek pişirmekte ve çarşıda satmaktadır. Hristiyanlar zamanında çarşının batı tarafında etrafı kargir duvarlı bir liman varmış zamanla harab olmuş. Burası şimdi debbağhanedir. Ereğli hayli mamur bir kasabadır. İncir, üzüm ve cevizi boldur. Kerestesi de vardır. İstanbul'a sevk edilmektedir. Halkı kaşık ve yelken yapımında ileri gitmiştir. Halkı temizdir. İyi, işe yarayan malları bez, kereste ve meyvedir.[36]

XIV.yy'da işlek limanı dolayısıyla önem kazanan Ereğli, XII. yy.'da gemi inşa faaliyetleriyle dikkat çekici bir gelişmeye sahne olur. Burada 1655-1656 yıllarında dört kalyon, 1657'de dört kadırga 1691-1692 yıllarında üç kalyon yapılmıştır. Ayrıca

---

[34] FAROGHİ, S., 1993, Osmanlıda Kentler ve Kentliler (Çev. Neyyir Kalaycıoğlu), s.137-140, İstanbul.

[35] AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s.38, Ankara.

[36] Katip Çelebi, 1732, a.g.e., s.653, İstanbul.

gemicilikle ilgili malzemeler de imal edilmekteydi. Üsküpü imali yanında katran da hazırlanıyor ve bunlar zaman zaman donanmanın ihtiyacına gönderiliyordu.[37]

XVIII.yy'da da (1703) Karadeniz'in Anadolu kıyısında gemi yapımı ile görevlendirilen bazı yerler arasında Karadeniz Ereğlisi de bulunmaktaydı. Ereğli'nin de dahil olduğu iskelelerde yapılması planlanan 40 firkateynden ikisi Ereğli'de inşa edilmiştir.[38]

Ereğli 19.yy'la kadar ayanlıkla idare edilmişti. 1808-1899'da Ereğli Kastamonu ilinin Bolu Mutasarrıflığı'na bağlıydı. Daha sonra müslimlik merkezi olmuş ve Ereğli'ye Safranbolu, Devrek ve Bartın bağlanmışsa da 1839'da Safranbolu ve Bartın Ereğli'den ayrılmıştır. 1869 senesindeki Vilayet teşkilatında ise kaymakamlık halini almıştır. 1880'de Belediye örgütü kurulmuştur. 1895'de yapılan bir istatistiğe göre Ereğli'nin nüfusu 40650'dir. Bu nüfusun %50'sini Rumlar teşkil etmekteydi.[39]

XIX.yy'da Ereğli'nin Köseağzı mevkiinde ilk defa maden kömürünün bulunması (1829) Ereğli'nin gelişmesinde dönüm noktası olmuştur. Kömürün bulunuşu ve işletilmeye başlaması (1848) ile sosyo-ekonomik yapıda bir değişim sağlanmıştır. Ereğli bölgenin idare ve ticari merkezi haline gelmiştir. Ereğli aynı zamanda kömürün ihraç limanı durumundaydı.

Kömür işletmesi kasabada nüfus artışını da beraberinde getirmiştir. 1870 Kastamonu vilayet salnamesinde[40]15 bin olarak bilinen kayıtlı nüfus 1878'de 24 bine ulaşmıştır ki bu %6'lık bir artış ifade eder. 1890'da Cuinet'in verdiği bilgilere göre Ereğli'de 42 bin kişi vardı.[41] Merkezde ise 1255 evde yaşayan 6274 (5032'si müslüman, 1242'si rum) kişi mevcuttu. Ereğli merkez nüfusu ise 1840'lara kadar 2000 civarında iken 1860'larda gelişmeye başlamış ve 1860'da 4000 iken 1920'de 6000'e çıkmıştı.

---

37 TUNCEL, M., 1995, İslam Ansiklopedisi, Ereğli Mad. Cilt.II, s.290, İstanbul.
38 UZUNÇARŞILI, İ. H., 1984, Osmanlı İmparatorluğunun Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Türk Tarih Kurumu, s. 447-454, Ankara.
39 AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s.38-39, Ankara.
40 1870 Kastamonu Vilâyet Salnâmesi, s.8.
41 CUINET, V., 1892, a.g.e., s.512-513, Paris.

1894 (1310) Kastamonu Vilayet Salnamesi'nde Ereğli'de 5233 hanenin mevcut olduğu, toplam nüfusun 39522 olduğu belirtilmektedir. Bunun 854'ü gayrimüslimdir. Bu dönemde kaza 148 köyden müteşekkildir.

Ereğli kasabasında mükemmel bir kargir hükümet konağı ile bir mahzen, bir rüştiye mektebi, iki erkek bir kız iptidai mektebi, 7 cami, dört mescit olduğu gibi kazada yeni yöntemle (Tanzimat yenilikleri) öğretim yapan iki iptidai mektebiyle 70 sübyan mektebi, 15 cami, yirmiyedi mescid, 25 misafirhane vardır. Kasabanın civarında Alacaağzı, Keraçlık (Kireçlik), Çatalağzı, Kozlu, Yenimahalle, Zonguldak ve Kilimli'de kömür olup her sene çok miktarda kömür çıkarılmaktadır. Gerek kasaba ve gerekse köy halkının çoğu maden çıkarılması, kömür nakli ve kayıkçılıkla uğraştıkları gibi, Veli, Kocadağ, Davutlar, Abdülmelik Kilise köylerindeki ormanlardan kereste imal ve kasabaya nakil edilir.[42]

Şemseddin Sami Kamusul-Alam'da Ereğli kasabasından bahsederken şu ifadeleri kullanmıştır; Evleri bahçeler ortasında olup, denizden manzarası gayet güzeldir. 7000 kadar nüfusu olup, hemen tamamı müslümandır. Sanayi ve ticareti hılat, kereste, sahtiyan, keten bezi gibi şeylerden ibaret olup, hayli miktar balmumu, tütün, pirinç ihraç olunur. Gülüç nehrinden arklar vasıtasıyla etraftaki arazi sulanarak çok miktarda sebze, vesaire yetiştirildiği gibi, çeşitli hububat ile pirinç, ipek kozası, bal vs. üretilmektedir. Kazada 9 orman olup toplam ölçümleri 1256000 dönüme erişir. Ağaçları karaçam, meşe, kestane, gürgen ve ıhlamurdan ibarettir. Kazanın ahali miktari ve köylerine desteres olunamadı. Devrek nahiyesi de bu kazaya bağlı olup, merkez nahiye olan Devrek kazasında bir rüştiye mektebi vardır.[43]

XX.yy başlarında Zonguldak büyüyüp önem kazanmaya başlayınca, Ereğli geri planda kaldı. Zaten Zonguldak Ereğli'nin Elvan köyünün bir mahallesi iken bugün il merkezi haline gelmiştir.

1334 (1918) Müstakil Bolu Sancağı Salnamesi'nde kazanın toplam nüfusu 21251 erkek ve 20643 kadın olmak üzere 41894'dür. 1227'si Hristiyan ve Rum'dur (1923'te Rumlar mübadeleye tabi tutulmuştur). Hristiyanlar ortadokstur. Birkaç hane

---

[42] 1894 (1310) Kastamonu Vilâyet Salnâmesi, s.184.
[43] Şemseddin Sami, 1306 (1889), Kamusul-Alam, Cilt 2.

museviden başka diğer dinlere ve ırklara mensub nüfus yoktur. Ereğli'nin başlıca servet kaynakları madenler, ormanlar ile gümrük ve ticarettir.[44]

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesinde Ereğli'nin 121 köyü, 40882 nüfusunun olduğu ve kazada nahiye teşkilatının olmadığı belirtilmektedir.[45]

1928 Büyük Ticaret Salnamesinde ise Ereğli'de 2 eczane, 1 fırın, 34 bakkal, 7 tuhafiyeci, 1 terzi, 7 debbağ, 1 züccaciye, 1 şekerci, 1 zeytin ve zeytinyağı taciri, 1 derici, 3 kırtasiye, 1 kasap, 1 katran taciri, 1 keçeci, 12 keresteci, 5 köseleci, 28 manifaturacı, 5 madenci ve kömür taciri, 6 yumurta taciri, 1 bakırcı olduğu belirtilmiştir.[46]

Milli mücadele döneminde Fransızlar, hem stratejik hem de ekonomik amaçlarla 8 Mart 1919'da Zonguldak'ı işgal etmiştir. Ancak 18-19 Haziran 1919'da Ereğli'yi terk etmek zorunda kalmışlardır.[47] Kurtuluş savaşında tek deniz çatışması Ereğli'de olmuş ve tek deniz şehidi burada verilmiştir. İstanbul Kuruçeşme'de demirli duran Alemdar Gemisi 23.1921'de Boğazdan çıkıp Ereğli'deki Kuvayi Milliye hükümetine kaçmıştır. Alemder hadisesi olarak bilinen bu olay, şahsi bir kurtuluş kavgası veya bir deniz korsanlığı olmayıp, askeri ve siyasi bakımdan başarılı anlaşmalara yol açan bir deniz kahramanlığı olmuştur.[48]

Ereğli 1920 yılında Zonguldak mutasarrıflığına bağlanmış, Zonguldak'ın 1924'de il haline getirilmesiyle de bu ile bağlı bir ilçenin merkezi olmuştur. 1927 sayımında ilçe merkezi nüfusu 5180, toplam nüfus 42845 iken, 1960'da merkez 8812, toplam nüfus 76259'a ulaşmıştır. Demir çelik fabrikasının kuruluşu ile Ereğli'de nüfus artışında adeta patlama yaşanmıştır. 1965'de 18.978 olan ilçe merkezi nüfusu 1970'de 28.904'e çıkmıştır.

Nüfus artışıyla orantılı olarak Ereğli mekan üzerinde de yatay ve dikey yönde gelişmelere sahne olmuştur. Bugün ilçe idari yapısı iki bucak merkezi ve 102 köy yerleşmesinden oluşmaktadır. 2000 yılı itibariyle 159808 toplam nüfusa, 79486 şehir, 18673 kasaba, 61649 kır nüfusuna sahiptir.

---

44 1334 (1918), Müstakil Bolu Livası Salnamesi, Vilayet Matbaası, s.179-180.

45 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi (1925-1926).

46 1928 Büyük Ticaret Salnamesi.

47 HATİPOĞLU, S., 1990 "Fransızların Zonguldak ve Ereğli'yi İşgal Etmeleri, II Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988), s.77, Samsun.
PEKER, N., 1955, İstiklal Savaşının Vesika ve Resimleri, s.192, İstanbul.

48 TEVETOĞLU, F., 1990, "Milli Mücadelede Karadenizdeki Başlıca Kahramanlık: Alemder Destanı", II. Tarih Boyunca Karadeniz Kong. Bildirileri (1-3 Haziran 1988), s.172, Samsun.
PEKER, N., 2000, Öl, Esir Olma, Kdz. Ereğli Belediyesi Kültür Hizmeti, 2. Baskı, s.6, Ereğli.

2.1.2. Ereğli İlçesindeki Yerleşmelerin Şekil ve Konum Özellikleri Yönünden Ayrımı

Yerleşme kelimesi sınırları hem çok daralabilen, hem de geniş manaları ifade edebilen bir kavramdır. Şöyle ki; Barınmak ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir saha üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıda meskenden (konuttan) oluşan kümeye *yerleşme* denir. Sürekli veya dönemlik olarak insanın içinde barındığı veya değişik şekillerde faaliyette bulunduğu bir konut bile yerleşme sayılmaktadır.[49]

Yerleşme şekli ve *yerleşme tipi* olarak ifade edilen kullanımlar, mevcut olan kavram kargaşasının etkisiyle sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılabilmektedir. Oysa *yerleşme şekli* yerleşmelerin dokusal ve biçimsel özelliklerine göre tiplendirilmesi karşılığı olarak kullanılması gereken bir kavramdır.

Yerleşmelerde tiplendirme yapılırken ayrı ayrı gruplandırmalar yapılabilir. Bulundukları jeomorfolojik ünitelere göre; ova, plato, dağ eteği düzlüğü, yamaç, sırt, birikinti konisi, seki, kıyı, fay basamağı düzlüğü yerleşmeleri şeklinde tiplendirilebilir. Şekil özelliklerine göre ülkemizdeki yerleşmeleri toplu, dağınık ve araşekilli (yarıdağınık) olarak üç şekilde sınıflandırabiliriz. Ayrıca yerleşmeleri, yerleşim alanının dış sınırları itibariyle aldıkları geometrik biçimlere ve yerleşim alanlarının büyüklük ve küçüklüklerine göre de sınıflandırmak mümkündür. Fonksiyonel özelliklerine göre ise yerleşmeleri sürekli ve dönemlik yerleşmeler olarak iki gruba ayırabiliriz.[50]

Ereğli'deki yerleşmeleri kurulmuş oldukları **jeomorfolojik ünitelere göre** incelediğimizde şu belirlemeleri yapabiliriz; Çalışma sahamızın reliefi akarsular tarafından dar ve derin bir şekilde parçalanmış olduğundan oldukça arızalıdır. Sadece akarsuların eğimlerinin nisbeten azaldığı ve Gülüç Çayı vadisinin genişlediği alanlar da ve dar sahalarda yayılış gösteren aşınım yüzeylerinde, nisbeten düz alanlara rastlanmaktadır. Ereğli'de yerleşmelerin dağılış şekli üzerinde ulaşım şartlarının da etkili olduğu görülür. Yollar genellikle deniz kıyısını ve vadi tabanlarını izlediğinden yerleşmeler için bir çekim merkezi olmuştur.

---

[49] ÖZÇAĞLAR, A., 1997, Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler, Ekol Yayın Evi, s.1-2, Ankara.
[50] ÖZÇAĞLAR, A., 1997, a.g.e., s.3-4-5, Ankara.

Fotoğraf 24-25. Ereğli'de Yamaç Köylerine Örnek Oluşturan Ramazanlar ve Davutlar Köyleri

Araştırma alanımızda yerleşmelerin büyük çoğunluğu vadi yamaçlarında ve sırtlarda kurulmuştur. Özellikle Gülüç Çayı vadisi kuzeyinde yer alan yerleşmelerden, aşınım yüzeyleri üzerindeki Dağlıca (500m), Yalnızçam (450m) ve Sücüllü (300m) köyleri dışında kalanların büyük bir kısmı yamaç ve sırtlarda yeralmaktadır. (Balıköy, Korubaşı, Keçkek, Ömerli, Kocaali, Bayat, Ballıca, Cemaller, Tepeören, Üçköy, Esenköy, Alacabük, Akkaya). Ören, Deliler, Aydınlar ise eğimli etek düzlüklerinde kurulmuşlardır (Harita 4).

Yamaç üzerinde yerleşen köylerin planı yerleştiği zeminin eğim şartlarına uyacak şekilde değişiklikler gösterir.[51] Gerçekten yamaç köyleri iki uçtan gelişebilme imkanına bağlı olarak çoğunlukla oval bir şekle sahip olmuşlardır.[52]

Gülüç vadisi kuzeyindeki yerleşmelerin çoğunluğu 200-400 metre yükseltilerde yer almaktadır (Harita 3). 500m'den itibaren ormanların yer alması eğimin artması, ulaşımın zorlaşması gibi faktörler, zaten çok arızalı olan bu alanda yerleşmelerin yükselmesine pek imkan sağlamamıştır. Bu alandaki yerleşmeler Ereğli şehri, Armutçuk kasabası ve yaklaşık 17 köyden ibarettir.

Ereğli şehri körfezde yer almış olup, kıyı gerisinde yükselen tepelik arazinin denize bakan yamaçlarında kurulmuştur. Armutçuk kasabasında ise yerleşme daha ziyade 250-300 metreler arasında yayılış göstermektedir. Dikkat çeken diğer bir husus kıyı kesimindeki yerleşmelerin hemen kıyıdan başlamamasıdır. Gerek körfezde (Ereğli ve Gülüç hariç) gerekse kuzey kıyılarında yerleşmeler genellikle 100-150 m'den sonra başlamaktadır. Bunun sebebi kıyıların falezli ve dik kıyılardan oluşmasıdır. Sadece Cemaller köyünün bir mahallesi olan Çavuşağzı mevkiinde, Armutçuk'ta madene ait birkaç eski bina ve varagel (çıkarılan kömürün denize indirildiği telesiyej) kontrol kulübesi hemen kıyıda yer almaktadır (Harita 3).

Yamaç ve sırt köylerinin bazı ulaşım sorunları vardır. Yakın zamana kadar Ereğli'nin yamaç ve sırtlarda yer alan köylerinin çoğunun ulaşım imkanlarının sınırlı olduğu, özellikle kış aylarında zorlukların yaşandığı bilinmektedir. Ancak bu köyler manzara açısından oldukça avantajlıdır, havadardırlar ve insanı ruhsal açıdan dinlendirmektedirler. Eğimli etek düzlüklerindeki köyler ise (Ören, Aydın, Deliler) tarımsal faaliyetlerde vadi düzlüğünden azda olsa yararlanabilmektedirler.

---

[51] TUNCEL, M., 1967, "Bakırçay Yöresinde Köy Tipleri". İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., Cilt:8, S.17, s.135, İstanbul.

[52] SERGÜN, Ü., 1975, Beşeri Coğrafya Açısından Bir Araştırma: ULUOVA, İstanbul, Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:2029, Coğrafya Enst. Yay. No:82, s.88, İstanbul.

Araştırma alanımızdaki yerleşmelerin bir kısmı da Gülüç Çayı vadisinde sıralanmıştır. Gülüç Çayı'nın körfeze döküldüğü yerde Gülüç kasabası yer alırken, vadi tabanının kuzey kesiminde Süleymanbeyler kasabası ile 8 köy yerleşmesi sıralanmıştır (Harita 3). Aynı vadinin güneyinde ise Topçalı, Hamzafakılı, Dedeler, Çiğdemli, Çevlük köyleri ile Kızılcapınar kasabası ve vadinin hafifçe genişlediği yerde Güneşli kasabası yer almaktadır. Akarsu boyu yerleşmeleri ilk kuruluş yeri olarak vadi yatağını tercih etmemişlerdir. Bunun birinci sebebi akarsuyun taşma tehlikesi, ikinci sebebi de alüvyal sahaların dar oluşu ve bu kıymetli toprakların iskan sahası içinde kaybedilmeme arzusudur.[53] Araştırma sahasında vadi tabanındaki köylerin yer seçiminde Ereğli-Devrek karayolunun vadi boyunca uzanması etkili olmuştur.

Vadide yer alan köyler ulaşım kolaylıklarına sahiptirler. Ayrıca verimli alüvyal toprakları, sulama kolaylıkları köylerin gelişiminde rol oynar.[54] Ancak barajların inşasından önce Gülüç vadisindeki köyler sık sık taşkınlar ve su baskınlarına maruz kalıyordu.

Fotoğraf 26. Gülüç Çayı Vadisinde Yer Alan Ovaköy

---

[53] TUNÇDİLEK, N., 1957, "İç Anadoludaki Kır Yerleşmelerinin Ekonomik Yapısına Göre Sınıflandırılması" İst. Üniv. Coğrafya Enst. Derg., S.9, s.90, İstanbul.

[54] DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, s.338, Ankara.

Ereğli'de köy yerleşmelerinin büyük bir çoğunluğu Gülüç Çayı güneyinde toplanmıştır. Özellikle Cuma Deresi ile kıyı arasındaki saha yoğun bir şekilde yerleşime sahne olmuştur. Yükseltinin az oluşu ve orman örtüsünün fazlaca tahrip edilmiş olması sahayı yerleşmeye elverişli kılmıştır. Yerleşmeler daha ziyade 150-250 metreler arasında dağılış göstermektedir. Bu kesimde de çoğunlukla aşınım düzlükleri ve bu düzlüklere ait yamaçlar, yerleşme için tercih edilmişken, Külah köyü fay yamacında kurulmuş olan tek yerleşmedir (Harita 4).

Cuma Deresi vadi tabanında yer alan Ormanlı kasabasından güneye ve doğuya doğru gidildikçe yükselti artmakta, orman örtüsü yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla 600-700 metre yükseltilerinden sonra yerleşmeler seyrekleşmektedir. Çalışma sahamızda en yüksekte kurulmuş olan yerleşmeler yaklaşık 700-720 metre yükseklikteki Karakavuz ve Sakallar köyleridir. Bu yükseltilerden sonra eğimin artması ve bitki örtüsünün yoğunluğu nedeniyle yerleşmeye rastlanmaktadır. Akarsular tarafından çok fazla parçalanmış olan bu kesimde de yerleşmeler çoğunlukla yamaçlarda kurulmuşlardır (Harita 4).

Yerleşmelerin kuruluş yeri olarak çoğunlukla yamaçlar ile eğimin nisbeten azaldığı sırt ve etekleri tercih etmelerinde, arazinin nisbi yüksekliğinin fazla olmadığı sırt ve tepelerin oluşturduğu nisbeten basık bir reliefin varlığı yanında, zaten vadi tabanlarında yerleşmelerin olmasına olanak verebilecek düzlüklerin olmayışıdır.[55] Bu nedenle sadece Gülüç Çayı vadisinin genişlediği sahalarda vadi tabanında yerleşmeler yer alabilmiştir.

Ereğli'deki yerleşmeler genellikle yarı dağınık yerleşme karakteri göstermektedir. Bu yarıdağınık dokulu yerleşmeler, köy idari ünitesinin bir mahallesini oluşturur ve Ereğli'de dağınık mahallelerde yarıdağınık ve toplu dokulu yerleşme şekli çok yaygın olarak görülür (Fotoğraf 27-28).

Kır yerleşmelerinin toplu, dağınık ve araşekiller (yarıdağınık) olarak sınıflandırılmasında meskenler arasındaki mesafelerin ne olması gerektiğine dair kesin bir ölçünün olmayışı, bir takım kargaşalara ve farklı yorumlara yol açmaktadır. Sıklık ve seyreklik kişilerin algılamalarıyla ilişkili olduğu için bir araştırıcının toplu yerleşme olarak nitelendirdiği şekil, bir başka araştırıcı tarafından yarıdağınık olarak

---

[55] KODAY, S., 2000, Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No:912, Fen. Ed. Fak. Yay. No:98, Araştırma Serisi No:69, s.106, Erzurum.

nitelendirilebilmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki yerleşmeleri (özellikle kır yerleşmelerini) şekil olarak tiplendirmede meskenler arasındaki mesafenin ne olacağı hakkında ortak bir ölçünün belirlenmesi zorunlu hale gelmiştir.[56] İdari coğrafya bakımından *Çok mahalleli köyler* olarak nitelendirilen köy modelleri Ereğli ilçesinde çok yaygındır. Mahalleler arasındaki mesafeler birkaç yüz metre ile 1-2 km arasında değişmektedir. Bunun sebebi de engebeli arazi şartları ve insanların tarım alanları yakınında veya içinde evlerini inşa etmek istemeleridir.

Fotoğraf 27. Dağınık Mahallelerde Toplu Dokulu Yerleşmeye Örnek (Esenler Köyü)

Ereğli'de kır yerleşmelerinin dağınık bulunmasına birinci derecede amil relieftir. Suyun ve kaynakların bolluğu dağınık yapıda köylerin teşekkülü için tali bir sebeptir. Toprakların dar, dağınık ve parçalanmış bulunuşu, toplu köy tesisine imkan vermemektedir. Dağınık ve araları uzak bulunan ziraate elverişli toprakların bir merkezden işlenilmeleri ve kontrolleri imkansız gibidir. Ziraate elverişli topraklar civarında 10-15 evden mürekkep mahalleler oluşturmuştur.[57] Çünkü parçalanmış ve

[56] ÖZÇAĞLAR, A., 1997, a.g.e., s.3-4, Ankara.
[57] EMİROĞLU, M., 1970, Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Yay. No: 192, s.69, Ankara.

fazla eğimli yamaçlara yaygın olduğu bölgelerde ekili saha parçaları, ancak belirli çiftçi nüfusu besleyebildiklerinden meskenler bu ufak arazi sahalarının hemen yanında kurulmuşlardır.[58]

Fotoğraf 28. Yarı Dağınık Mahallelerde Toplu Dokulu Yerleşme

Araştırma sahasında, tarihleri pek eskiye dayanan yerleşmeler olduğu gibi yakın zamanda kurulmuş olanlar da vardır. Genellikle eski yerleşmeler nisbeten daha toplu dokulu iken, eski yerleşim merkezlerinin çevrelerinde yeni kurulan mahallelerde dağılma eğilimi artmıştır. Buna eski yerleşmelerin nisbeten düz ve geniş, ziraate elverişli yerleri seçmelerinin etkisi olabileceği gibi, harp, istila ve asayiş bozukluklarının da rolü bulunmaktadır. Evlerin nisbeten yakın çevreye dağılmaları güven hissini doğurmaktadır ve dayanışmayı artırmaktadır. Yeni kurulan yerleşmelerde ise asayiş teessüs ettiği için dağılma olabilmiştir.

Çalışma alanımızda sadece, Aşağıhocalar, Alaplısofular, Çamlıbel, Çömlekçi, Çevlük, Davutlar, Düzpelit, Dağlıca, Ömerli, Gebeköy, Güzelyurt, İskenderli, Kızılca, Ovaköy, Sakallar, Saltuklu, Serintepe, Sütlüce, Üçköy, Velidağ, Yalnızçam köyleri tek mahalleli köylerdir. Geriye kalan 75 köyün tamamı çok mahalleli köylerdir. Yani Ereğli'ye ait köylerin yaklaşık %78'i çok mahalleli, %22'si tek

[58] TOLUN (Denker), B., 1977, Yerleşme Coğrafyası Kır Yerleşmeleri, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2275, s.158, İstanbul.

mahalleli köylerdir. Çok mahalleli köylerin büyük çoğunluğu 2-3-4 mahalleli köylerdir. Akkaya, Cemaller, Hamzafakılı, Külah, Yazıcılar köyleri 5, Başören, Bayat, Çiğdemli, Emirali, E.Ortacı, Göktepe, Karakavuz, Şamlar, Yunuslu köyleri 6 mahalleden oluşmaktadır. En fazla mahalle sayısına sahip Abdi ve Sarıkaya köyleri ise 9 ve 8 mahalleden oluşmaktadır (Tablo 23). Bu tip köy yerleşmelerinde muhtarlık olan mahalle köy merkezi, diğerleri ise mahalle statüsüne dahil edilmektedir.

Tablo 23. Ereğli İlçesindeki Köy İdari Alanları ve Mahalle Sayıları

Köylerin Adı	Mahalle Sayısı	Köylerin Adı	Mahalle Sayısı	Köylerin Adı	Mahalle Sayısı
Köyler		Gebe	1	Sarıkaya	10
Abdi	9	*Gökçeler	5	Serintepe	1
Akkaya	5	Göktepe	6	Soğanlıyörük	3
Akköy	2	Güllük	3	Sücüllü	2
Alacabük	2	Güzelyurt	1	Sütlüce	1
A. Sofular	1	Hacıuslu	2	Şamlar	6
Aşağıhocalar	1	Halaşlı	4	Tepeören	2
Aşağıkayalıdere	2	Hamzafaklı	5	Terzi	2
Artıklar	2	Hasankahyalar	3	Topallı	2
Aydınlar	3	Hasbeyler	3	Topçalı	2
Balı	2	Işıklı	3	Toyfanlı	3
Ballıca	3	İmranlar	2	Uludağ	3
Başören	6	İskenderli	1	Üçköy	1
Başörendoğancılar	4	Karakavuz	6	Üveyikli	3
Bayat	6	Kaymaklar	4	Vakıf	2
Belen	2	Keşkek	4	Velidağ	1
Bölücek	4	Ketenciler	3	Yalnızçam	1
Cemaller	5	Kıyıcak	4	Yaraşlıyörük	2
Çamlıbel	1	Kızılca	1	Yazıcılar	5
Çevlük	1	Kocaali		Yazıören	2
Çiğdemli	6	Korubaşı	4	Yenidoğancılar	3
Çömlekçi	1	Külah	5	Yeşilköy	4
Dağlar	2	Ormanlı	2	Yukarıhocalar	2
Dağlıca	1	Ortaköy	2	Yunuslu	6
Danişmentli	2	Ortacı	6	Zindancılar	3
Davutlar	1	Osmanlar	2		
Dedeler	2	Ova	1		
Deliler	4	*Öğberler	3		
Düzpelit	1	Ömerli	1		
Elmacı	3	Ören	3		
Emirali	6	Penpeciler	2		
Esenköy	2	Ramazanlı	2		
Esenler	2	Rüşanlar	2		
E. Sofular	4	Sakallar	1		
Fındıklı	2	Saltuklu	1		

Kaynak: Sahada Yapılan Anket Sonuçlarından Yararlanılmıştır.
Not : *Belediye Örgütü Olan Köy Yerleşmeleri

Köy yerleşmelerinde mahalleleri oluşturan meskenler bazı köylerde yarıdağınık, bazılarında ise toplu dokuludurlar. Meskenler arasındaki mesafeler yaklaşık 5 ila 50m arasında değişmektedir. Topoğrafyanın oldukça arızalı olduğu araştırma sahasının kuzeyindeki (Gülüç Vadisi kuzeyi) köyler ile güneyde yer alan Akköy, Fındıklı, Çömlekçi, Karakavuz gibi köylerde meskenler arasındaki mesafeler artarken, vadi içinde aşınım düzlükleri üzerinde yükselti ve eğimin azaldığı sahalarda yer alan köylerde meskenler birbirine yaklaşmaktadır. Kasabalarda ise köylere nazaran daha toplu bir yerleşme şekli göze çarpar.

Fotoğraf 29. Keskin Sırt ve Yamaçlarla Parçalanmış Kocadağ Ünitesinde Yer Alan Terzi Köy Dağınık Dokuludur

Ereğli şehrinde de kıyada ve tepelerin denize bakan yamaçlarında yer alan mahallelerde, meskenler arasındaki mesafe çok azalmakta ve toplu dokulu olma özelliği kazanmaktadır. Özellikle merkezi kısımlardaki Orhanlar, Akarca, Müftü Kirmalı mahalleleri toplu dokuludur. Merkezden çevreye doğru uzaklaşıldıkça özellikle yeni yerleşim alanlarında (Belen, Yeni Mahalle, Elmatepe, Kırmacı, Köseler, Süleymanlar) yerleşme yarıdağınık bir hal almaktadır. Ancak Ereğli

şehrinde yaşanan hızlı şehirleşme süreci ve giderek artan konut ihtiyacı yüzünden, bu alanlarında en kısa zamanda toplu dokulu bir şekil alması muhtemeldir.

Fotoğraf 30. Ereğli Şehrinde Yerleşme Genel Olarak Toplu Dokuludur

Yerleşmelerin dağılış düzeni üzerinde yerleşime uygun alanların sınırlı olması, gür bitki örtüsü gibi doğal faktörlerin yanısıra, sosyal ve ekonomik faktörlerin de etkisi olmuştur. Yerleşmelerin dağınık mahallelerden oluşması, köylerin nüfuslarına göre geniş bir alana yayılmalarına neden olmuştur.

Dokusal ve plansal şekil özellikleri itibariyle, araştırma sahasındaki yerleşmelerin daire, elips (oval), üçgen, dikdörtgen, yamuk gibi şekiller aldıkları çizgisel bir uzanışa sahip oldukları (yolboyu köyü) yada hiçbir geometrik şekle benzemedikleri görülmüştür.

Yerleşmelerin farklı şekillere sahip olmalarında en önemli etki şüphesiz topoğrafyaya aittir.[59] Çoğunlukla eğimli yamaçlarda ve sırtlarda kurulmuş olan yerleşmeler düzenli bir şekil göstermeyip, yamacın veya sırtın şekline uygun şekil almaktadır. Genellikle araştırma sahamızda köyler, sırtın veya vadinin uzanışına

[59] YAZICI, H., 1997, Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü, "Yenice-Alpaput Arası", Atatürk Üniv. Yay. No. 839, Araştırma Serisi No:19, s.95, Erzurum.

paralel olduklarından, uzunlamasına şekil olarak daha ziyade dikdörtgene benzer bir gelişim göstermişlerdir. Örneğin; Çiğdemli, Bayat, Ballıca, Ovaköy, Alaplısofular, Toyfanlı, Aşağıkayalıdere vb. (Harita 4). Ayrıca topoğrafyanın elverdiği alanlarda Pembeciler, Deliler, Ören, Yazıcılar gibi oval şekilli yerleşmeler, yine eğimin azaldığı sahalarda Süleymanbeyler, Hacıuslu, Gebe, Vakıf, Osmanlar, Işıklı gibi daire şekilli yerleşmeler görülür. Bölücek, Keşkek, İskenderli, Yunuslu gibi köyler de topoğrafya ile örtüşecek şekilde üçgen şeklinde gelişmiş yerleşmelerdir.

Çizgisel bir uzanışa sahip yolboyu köyleri ise Güllük, Balıköy, Esenköy, Keşkek, Cemaller, Dağlıca, Hamzafakılı, Hasbeyler, Düzpelit, Ortaköy, Emirali'dir. Bunlar içinde en tipik olanı Güllük köyüdür. Esenköy'den güneye inerken, köye ait evlerin yol kenarı da adeta ip gibi dizildikleri görülür (Fotoğraf 31-32). Bunların dışında, sahamızdaki yerleşmelerin çoğunu belirli bir geometrik şekil ile örtüştürmek zordur.

Fotoğraf 31. Güllük Tipik Bir Yol Boyu Köyüdür

Fotoğraf 32. Yol Boyu Köylerine Bir Başka Örnek

2.1.3. Fonksiyonel Özelliklerine Göre Yerleşmeler

Ereğli ilçesindeki yerleşmelerin tamamı sürekli (daimi) yerleşmelerden ibarettir. Alaplı Ereğli'den ayrılıp ilçe oluncaya kadar, (1987) Ereğli'de iki adet yayla yerleşmesi mevcuttu (Bacaklıyayla ve Gümeli Yaylası). Ancak bu dönemlik yerleşmeler, bugün Alaplı ilçesi sınırları içinde kalmıştır. Zaten son dönemlerde sözkonusu yaylalarda yaylacılık faaliyeti de yapılmamaktadır.

Araştırma sahamızdaki sürekli yerleşmeleri, köy idari alanları içerisindeki sürekli kır yerleşmeleri ile, kasaba ve şehir yerleşmeleri olarak ele almaya çalışacağız. Ereğli ilçesinde 94 köy yerleşmesi, 9 kasaba yerleşmesi ve bir şehir yerleşmesi bulunmaktadır. Köy yerleşmelerini incelerken, Öğberler ve Gökçeleri, belediye örgütü olan köy yerleşmeleri olarak ele alacağız. Bunun yanısıra Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Aydın, Kurtlar ve Çayırlı'da belediye örgütü bulunmayan kasaba yerleşmeleri kapsamında incelenmiştir. Çünkü Öğberler ve Gökçeler, idari manada kasaba olsalar da coğrafi anlamda birer köy yerleşmesi durumundadırlar. Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Aydın, Kurtlar ve Çayırlı'da ise

bugün ilçe idari bölünüşünde köy yerleşmesi olarak geçseler de fonksiyonel özellikleri açısından birer kasaba yerleşmesidirler.

2.1.3.1. Köy yerleşmeleri (kır yerleşmeleri)

Araştırma sahamızdaki kır yerleşmelerinin tamamı sürekli yerleşmelerden ibarettir. Bunlar tek veya çok mahalleli köy idari ünitesinden ibarettir.

Ereğli ilçesindeki sürekli yerleşmelerin büyük çoğunluğunu köy yerleşmeleri oluşturmaktadır.

En küçük yönetim birimi olarak kabul edilen köy, sadece yerleşim merkezinin bulunduğu tek bir yerleşim ünitesi değil, belli bir idari sınıra sahip olan ve bu sınır içerisindeki yerleşim birimleri ve ekonomik faaliyet sahalarıyla bütünleşen bir idari ünitedir. Köy sınırları içerisinde yer alan devamlı yerleşim ünitelerinin sayıları bir veya birkaç olabilmektedir. Bu yerleşim ünitelerinden tüzel kişilik kazananı yani muhtarlık olanı köy merkezi olmakta, diğerleri ise mahalle statüsü kazanmaktadır.[60] Yani köy, nüfusu, ev topluluğu, bağ, bahçe, tarlaları, hayvanları ve köy halkının müştereken faydalandığı cami, okul, mezarlık, harmanyeri, çeşme, kuyu, pınar, mera, yaylak, kışlak, otlak, koru, baltalık gibi köy ortak malları ile sosyal bir birliktir.[61]

Çalışma alanındaki köy yerleşmelerinin büyük çoğunluğu *çok mahalleli* köylerdir. Daha önce belirtilen (Tablo 23) 21 köyün dışında kalan bütün köyler, birden fazla yerleşim alanına sahip *çok mahalleli* köy idari ünitesinden oluşmaktadır.

Eğer bir köyün sınırları dahilinde birden çok sayıda sürekli yerleşme bulunuyorsa, bu yerleşmelerin her biri *mahalle* olarak isimlendirilmektedir. Mahallelerin köy idari alanları içerisindeki dağılış düzenleri çeşitli faktörlere bağlıdır. Köy arazisinin topoğrafik özellikleri, hidroğrafik şartlar, tarım, orman, otlak alanlarının dağılımı ve bunlardan yararlanma durumu, köy sınırları içerisinde yaşayan nüfusun birbirleriyle olan münasebetleri, işlek yollara yakın olma isteği vb.

---

[60] ÖZÇAĞLAR, A., 1992, Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Araştırma Projesi, s.76, Ankara.

[61] TANOĞLU, A., 1969, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniv. Yay. No:1183, Edebiyat Fak. Yay. No:45, s.272, İstanbul.

faktörler, mahalle yerleşmelerinin köy idari alanı içerisindeki dağılım düzenini etkilemektedir.[62]

Araştırma alanının arızalı bir topoğrafyaya sahip oluşu, köy yerleşmelerinin büyük bir kısmının birden fazla sayıda dağınık mahallelerden oluşmasında etkili olmuştur. Sahanın topoğrafik şartlarının yanısıra, doğal bitki örtüsü, yerleşmeye müsait alanların az oluşu da etkili faktörler arasındadır. Araştırma sahası gür bitki örtüsüyle kaplı olduğu için, yerleşmelerin büyük çoğunluğu ormanla iç içedir. Zaten çoğu yerleşme orman açmaları sonucunda oluşmuştur.

İnsanların yerleşmeye müsait alanlardaki bitki örtüsünü tahrip ederek yerleşmeye açması, buralarda tarım alanı elde etmesi, yerleşmenin gelişigüzel dağılmasında ve köylerin dağınık mahallelerden oluşmasında etki olmuştur.[63]

Ereğli'deki yerleşme şeklini daha önce de belirttiğimiz gibi *dağınık mahallelerde toplu ve yarıdağınık yerleşme* şeklinde ifade edebiliriz (Fotoğraf 27-28).

Köy sınırlarını gösteren idari bölünüş haritasına bakıldığında (Harita 18) Ereğli ilçesindeki köylerin, özellikle Gülüç Çayı vadisinin güneyinde yoğunlaştığı görülür. Sözkonusu vadinin kuzeyindeki saha ile çalışma sahamızın güneydoğusunu oluşturan dağlık sahada topoğrafyanın çok arızalı oluşu ve bitki örtüsünün çok yoğun oluşu nedeniyle köy yerleşmelerinin sayısı daha azdır.

Çalışma alanımızda yeralan köyleri yükselti basamaklarına, dokularına, kuruluş yerlerine, şekillerine, ormana olan uzaklıklarına göre sınıflandırmanın pratikte bir yarar sağlamayacağı kanaatindeyiz. Çünkü araştırma sahasında köylerin kurulduğu alanlarda çok belirginleşmiş yükselti basamakları sözkonusu değildir.

Zaten Ereğli'de en yüksekte kurulmuş olan köy yerleşmeleri 700-750 metreler arasında (Karakavuz, Sakallar, Aşağıhocalar vb) yer almaktadırlar (Harita 2). Köy yerleşmelerinin dokusal yapıları da birbirine yakın özellikler arzetmektedir. Dağınık mahallelerde toplu ve yarıdağınık yerleşme şekli tüm köylerde gözlenmektedir. Topoğrafyanın arızalandığı alanlarda yarıdağınık karakter kazanan mahalleler, yerleşmeye müsait olan kesimlerde toplu bir hal almaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Ereğli'de köylerin büyük çoğunluğu kuruluş yeri olarak, yamaçları

---

[62] ÖZÇAĞLAR, A., 1997, a.g.e., s.7, Ankara.
[63] KODAY, S., 2000, a.g.e., s.111, Erzurum.

ve sırtları tercih etmişlerdir. Sadece Gülüç Çayı vadisinin genişlediği yerlerde vadi tabanında kurulmuş olan Bölücek, Soğanlıyörük, Yaraşlıyörük gibi birkaç köy yerleşmesi bulunmaktadır. Sahamızın akarsularca fazla parçalanmış olması, köylerin genellikle uzunlamasına ve oval şekiller almasını sağlamıştır. Ancak köylerin büyük bir kısmının belirginleşmiş bir şekli yoktur. Yoğun bitki örtüsüyle kaplı Ereğli'de köyler ormanla iç içedir. Hemen her köyün çevresi tahrip görmediği alanlarda ormanla çevrilidir.

Ancak çalışma sahasındaki köy yerleşmeleri topoğrafyanın, yükseltinin bitki örüsünün etkisiyle, ekonomik faaliyetler ile sosyal ve kültürel özellikleri açısından farklılıklar arzeden üç grup olarak göze çarpmaktadır. Çünkü ilçenin kuzeyinde *Yalıboyu* olarak bilinen ve keskin sırt ve yamaçların çok yoğun olduğu sahada yer alan köyler daha ziyade yamaçlarda kurulmuştur. Tarımsal faaliyetlerin yok denecek kadar azaldığı bu kesimde nüfusun çoğu Demir Çelik Fabrikasında, madende veya yurtdışında çalışmakta, yada buradan aldıkları emekli maaşlarıyla geçinmektedirler. Gülüç Çayı vadisi kuzeyinde ve güneyinde yeralan yüksek ve alçak plato sahaları ile Ormanlı-Devrek arasındaki dağlık alandaki köyler ikinci grubu oluşturur. Yerleşmelerin aşınım yüzeylerinde yoğunlaştığı sahada, tarımsal faaliyetler artmakta, fındık tarımı ve hayvancılık faaliyetleri ağırlık kazanmaktadır. Topoğrafyanın etkisiyle oluşan üçüncü grup ise Gülüç Çayı vadisi boyunca yer alan köyler, olup buralarda sanayiinin yanısıra, meyve-sebze tarımı ve seracılık faaliyetleri gelişme göstermiştir.

Birinci grupta yer alan köyleri batıdan doğuya doğru şöyle sıralayabiliriz; Balıköy, Keşkek, Gökçeler, Terziköy, Bayat, Ballıca, Cemaller, Tepeören. Bu köyler Gülüç vadisindeki köylerden sonra sahanın ekonomik ve sosyal yönden en gelişmiş köyleri durumundadır. Tarım alanları sınırlı olmasına rağmen, Armutçuk'da yer alan Maden Kömürü İşletmesi, daha sonra Demir Çelik Fabrikasında çalışanların sayısının artması, köylerin ekonomik yönden gelişmesine katkı sağlamıştır.

Ayrıca bu köylerden yurtdışına, özellikle Almanya'ya çok sayıda göçün olması ve göç edenlerin köyleriyle olan ilişkilerini sürdürüyor olmaları, sosyal ve kültürel yönden de gelişmişlik sağlamıştır. Sözkonusu köylerin ekonomik gelişmişliklerinin en güzel göstergesi meskenlerdir. Bu köylerde eski tip meskenlere hemen hiç

rastlanılmamaktadır. Meskenlerin hepsi modern görünüşlü, iki veya üç katlı betonarmedir. Denizin yakınlığı, köylerin çevresinin yoğun orman örtüsüyle kaplı oluşu, bu köylerin manzarasında doyumsuz güzellikler meydana getirmektedir.

Genellikle 150-300 metre yükseltiler arasında yer alan 7 köy kuruluş yeri olarak yamaç ve sırtları tercih etmişlerdir. Keşkek köyünün ilk kurulduğu yer bugünkü Buruncuk Mahallesi'dir. Bu köyün Topyeri Mahallesi'ni tamamen Trabzon'dan göç eden aileler oluşturmaktadır. Terzi (60 hane) ve Bayat (50 hane) köyleri ise Almanya'ya ençok göç veren köylerdendir. Cemaller köyünde süt ürünlerinin işlendiği bir imalathane bulunmaktadır. Bu köyün bir mahallesi (Çavuşağzı) hemen deniz kıyısında yer almaktadır. Burada yazın denize girilebilen küçük bir plaj mevcuttur. Bu mahalledeki yaklaşık 6 aile geçimini balıkçılıkla sağlamaktadır. Ereğli'nin kuzeydoğusundaki en son köyü olan Tepeören'in ekonomik faaliyetler açısından ilişkileri Ereğli'den ziyade Kozlu iledir. Bu köy Ereğli'nin azda olsa mandalina yetiştirilen tek köyüdür. Tepeören ve Cemaller'in Cenevizliler (1204) döneminde kurulup geliştiği bilinmektedir.

Bu köylerin ulaşımı son derece kolaydır. Eski Ereğli-Zonguldak yolu, köylerin içinden geçmektedir. Köyler Ereğli'yi Zonguldak'a bağlayan yeni karayolunun ise kuzeyinde kalmaktadır. Ancak anayoldan kuzeye doğru 1-2 km'lik mesafeler kat edilerek köylere kolayca ulaşılabilmektedir.

Köy yerleşmelerinin büyük bir kısmı Gülüç Çayı vadisi kuzeyi ve güneyindeki alçak ve yüksek palto sahalarında toplamıştır. Bu sahadaki köylerin büyük bir kısmı orman açmaları ile elde edilen yerleşmeye müsait alanlarda kurulmuştur. Köy sayısının fazla olması nedeniyle köyler, hem bir birine çok yakındır hemde yüzölçümleri küçüktür (Harita 18, Tablo 23). Bu gruptaki köyler ekonomik faaliyetler bakımından birinci grupta ele aldığımız köylerden farklı özellikler gösterirler. Bu köylerde birinci derecede geçim kaynağı fındık tarımıdır. Bazı köylerde (Dağlıca, Akköy, Abdi, Ketenciler vb) ihtiyaca yönelik olarak mısır ve buğday tarımı da yapılmaktadır. Çünkü bu kısım, diğer alanlara nazaran daha az parçalanmıştır. Dolayısıyla özellikle aşınım yüzeyleri üzerinde yer yer buğday ve mısır tarımının yapılabileceği elverişli alanlara rastlanmaktadır. Başta arıcılık faaliyetleri olmak üzere, hayvancılık faaliyetleri de dikkate değer bir şekilde artış

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

göstermektedir. Sözkonusu köylerde madende ve Demir Çelik Fabrikası'nda çalışanlar ile yurt dışına olan göçlerin sayısı daha azdır. Modern ve eski meskenler iç içedir. Dolayısı ile ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri nisbeten daha düşüktür.

Hayvancılık faaliyetleri biraz daha gelişmiş olduğu için, Çayırlı ve Ortacı'da süt ürünlerini işleyen ve kaşar imal eden küçük işletmeler vardır. Ereğli'nin en fazla mahalleye sahip Abdı (9) ve Sarıkaya (8) köyleri de, bu kesimde yer almaktadır. Ormanlı'nın batısında kalan köyler günlük ihtiyaçlarını Ereğli'den olduğu kadar, Alaplı, Kurtlar ve Ormanlı'dan gidermektedirler. Cuma Deresi ile Okuşlar Deresi arasındaki köyler ise (Hasankahyalar, Şamlar, E.Sofular, Saltuklu, Davutlar, Şamlar, Külah vb.) günlük ihtiyaçları için Ormanlı ve Güneşli'yi tercih etmektedirler.

Ormanlı'nın doğusunda Babadağlar üzerinde yer alan köylerin birbirlerinden uzaklaştığı, köy sayısının azaldığı ve yüzölçümlerinin arttığı gözlenir. Karakavuz, Akköy, Çömlekçi, Uludağ, Velidağ, Sütlüce, Aşağıkayalıdere, İskenderli, Yukarı ve Aşağıhocalar, Hacıuslu, Yenidoğancılar, Öğberler, Sakallar, Vakıf köyleri bu alanda yer almaktadır. Yoğun bitki örtüsüyle kaplı ve arızalı bir topoğrafyaya sahip bu kesimde köyler birkaç evin yapılmasına müsaade edecek kadar genişlemiş alanlara tekabül eden aşınım düzlüklerini tercih etmişlerdir. Bu köylerde de dar alanlarda fındık tarımı ihtiyaca göre mısır tarımı, arıcılık ve ormancılık faaliyetleri sürdürülmektedir. Yalıboyundaki köylerde olduğu gibi, dağlık alandaki köylerden de özellikle yurt dışına çok sayıda göç olmuştur. Örneğin: İskenderli köyünden 40 hane Almanya'ya, 30 hane Ereğli ilçe merkezine, 10 hane İstanbul'a, 10 hane Kozlu'ya göç etmiştir. Emekli maaşıyla geçinen aile sayısıda azımsanmayacak orandadır. Hacıuslu, Aşağıhocalar, Vakıf, Sakallar, İskenderli, Yazıören köyleri Ereğli'den ziyade Devrek ile yoğun ilişki içerisindedirler. Bu köyler tarımsal faaliyetlerin çok az olduğu, emeklilerin çoğunluğu teşkil ettiği köylerdir.

Karakavuz, Akköy, Uludağ, Velidağ, Sakallar 600-750 metre yükseltilerde kurulmuş olup, sahamızın en yüksekte yeralan köylerdir. Karakavuz ve Akköy tamamen Ordu'dan Ereğli'ye göç eden ailelerden oluşmaktadır. Velidağ köyünde diğer köylerdeki ekonomik faaliyetlerden farklı olarak *ekmek taşı* yapılmakta bu taş ekmek pişirilirken sacın yerine kullanılmaktadır. Devrek, Bolu ve Düzce'de bu taş alıcı bulmakta ve köy halkına ek gelir sağlamaktadır. Bahsi geçen bu köyler günlük

ihtiyaçlarını Ormanlı ve Ereğli'den karşılamaktadır. Karakavuz, Akköy, Velidağ, Uludağ, Sakallar, orman içi kır yerleşmeleridir. Sınırlı geçim kaynaklarına sahip bu yerleşmeler, yörede ekonomik bakımdan en az gelişmiş yerleşmeler olarak dikkati çekmektedir. Sahip oldukları tarım toprakları orman alanları içinde küçük parçalar halindedir. Bunun yanında, olumsuz eğim ve yükseltiye bağlı olarak değişen iklim şartları tarım faaliyetlerini alan ve tür bakımından oldukça sınırlandırmıştır.[64]

Gülüç Çay vadisi kuzeyinde yer alan ve Ereğli şehrine yakın köylerin bazı mahalleri bugün Ereğli'ye bağlanmıştır. Örneğin; Yeni Mahalle, Belen köyünden ayrılarak (21.11.1995) Ereğli'nin bir mahallesi olmuştur. Daha önce köy statüsünde olan Kestaneci (05.11.1994), Kırmacı (08.11.1989), Kepez (08.11.1989), Köseler (05.11.1994) de bugün Ereğli'nin mahallesi durumundadır. Şehir merkezine 16 ve 10 km uzaklıkta bulunan Ören ve Ömerli köyleri de Ereğli'nin bir mahallesi gibidir. Örneğin: Ömerli köyünde Ereğli Belediyesi tarafından toplu konutlar yapılmaktadır.

Gülüç Çayı vadisi boyunca sıralanmış olan Topçalı, Bölücek, Yaraşlıyörük, Hamzafakılı, Soğanlıyörük, Çiğdemli, Yazıcılar, Güzelyurt, Ramazanlı, Ovaköy, Çevlük, Hacıosmanlar, Ortaköy, Hasbeyler nisbeten tarıma elverişli alüvyal topraklara sahip oldukları için sebze, meyve yetiştiriciliği, seracılık faaliyetleri yoğunlaşmaktadır. Vadi boyundaki köyler hem alan hemde nüfus itibariyle daha fazla genişleme imkanı bulmuşlardır. Vadinin genişlediği delta sahasında ve gerisindeki köyler vadi tabanında yer alırken, doğuya doğru vadi daraldıkça daha ziyade vadi yamaçlarını tercih etmişlerdir.

Sözkonusu köylerde tarımsal faaliyetlerin yanısıra Demir Çelik Fabrikası başlıca gelir kaynağını oluşturur. Ayrıca Hamzafakılı, Bölücek, Soğanlıyörük köylerinde yer alan Boru Profil Fabrikaları ve Sac Kesim Fabrikalarının bu köylerin ekonomik yönden gelişmesine olan katkılarıda inkar edilemez. Vadi tabanında yer alan köylerin tarım alanları yer yer sel baskınlarına maruz kalmaktadır. Hernekadar Gülüç (1966) ve Kızılcapınar (1995) barajlarının inşasından sonra, baskınların şiddeti ve sayısı azalsa da yağışın fazla olduğu yıllarda tarım arazileri zarar görmektedir. Bunun yanısıra Kızılcapınar Baraja'nın yapılmasıyla başta Ovaköy

---

[64] YILMAZ, A., 1996, "Orman İçi Kır Yerleşmelerinde Ekonomik Yapı", Türk Coğrafya Dergisi, S.31, s.139, İstanbul.

olmak üzere, Ramazanlı, Kızılcapınar ve Çevlük'e ait tarım arazilerinin bir kısmı baraj gölü altında kalmıştır.

Kır yerleşmelerinde ekonomik çevrenin tamamen tarım alanları ile sınırlı oluşu, köy yerleşmeleri ile ekonomik faaliyet alanları arasında belirgin bir dengenin ortaya çıkmasına neden olmuştur ki, bu bakımdan araştırma sahasındaki köyleri yüzölçümü büyüklüklerine göre değerlendirmek gerekir.[65]

Araştırma sahasındaki 94 köy yerleşmesinin ekonomik faaliyet alanlarının toplam yüzölçümü 68469,9 hektardır. 2001 yılı itibariyle köy yerleşmesi başına düşen ortalama arazi büyüklüğü 728,44 hektar'dır. Fakat bu değer her köy yerleşmesine göre farklılık arzetmektedir. Ereğli'de en küçük yüzölçümüne sahip köy Yeşilköy'dür. 17.02.1994 tarihine kadar Toyfanlı köyünün bir mahallesi iken bu tarihten itibaren köy idari ünitesi haline gelmiştir. Dolayısıyla yüzölçümü (117,17ha) küçüktür (Tablo 24). Araştırma sahasında en büyük yüzölçüme sahip köy Karakavuz (3361,95 ha) köyüdür. Araştırma sahasında genellikle yükseltinin artmasına bağlı olarak, köylerin yüzölçümü büyüklüğü genişlemektedir.[66]

Ereğli'deki köylerin sadece %19'u 1000 hektar'dan daha büyük yüzölçüme sahiptir. %35'inin yüzölçümü 500-1000 hektar arasında değişmektedir. Köylerin büyük bir kısmının yüzölçümü ise (%46) 500 hektardan daha küçüktür (Tablo 24).

İnceleme alanımızdaki köylerin bir kısmı başka bir köyün mahallesi iken o köyden ayrılarak köy idari ünitesi haline gelmiştir. Örneğin; Akköy ve Çömlekçi, Başörendoğancılar'dan, Aşağıhocalar Yazıören'den, Çamlıbel, Kurtlar'dan, Çevlük Ramazanlı'dan, Dağlar Topçalı'dan, Esenler Zindancılar'dan, Emirali Alaplısofular'dan, Esenköy Güllük'ten, Fındıklı Üveyikli'den, Güzelyurt Yazıcılar'dan, Ruşanlar İmranlar'dan, Sakallar Yukarıhocalar'dan, Serintepe Ereğli Sofular'dan, Uludağ Hasankahyalar ve Saltuklu'dan, Velidağ Saltuklu'dan, Yeşilköy Toyfanlı köyünden ayrılarak köy statüsü kazanmışlardır (Tablo 24).

---

[65] KÖSE, A., 1997, İvrinde ve Çevresinin Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No:837, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No:76, Araştırma Serisi. No:17, s.122, Erzurum.

[66] ÖZAV, L., 1995, "Oltu (Erzurum) İlçesindeki Köy Yerleşmelerin Coğrafi Özellikleri ile İlgili Bir İnceleme" Doğu Coğrafya Dergisi, Atatürk Üniv. Kazım Karaberik Eğitim Fak. Coğrafya Eğitimi Böl., S.1, s.342, Erzurum.

Tablo 24. Ereğli İlçesine Bağlı Köylerin Yüzölçümü, Hane Sayısı ve Nüfusu

Köyün Şimdiki Adı	Eski Adı	Bağlı Olduğu Bucak	Yüzölçümü	Hane Sayısı	2000 Nüfusu
Abdi		Ereğli Merkez Buc.	6600	263	940
Akkaya		Ereğli Merkez Buc.	1013	60	354
Akköy		Ormanlı Bucağı	1231,73	108	379
Alacabük	Akçakilise	Ereğli Merkez Buc.	1662,86	105	458
A.Sofular		Ormanlı Bucağı	434,04	120	441
Aşağıhocalar		Ereğli Merkez Buc.	367,01	49	212
Aşağıkayalıdere		Ereğli Merkez Buc.	460,6		293
Artıklar	Artuklar	Ormanlı Bucağı	162,5	65	257
Aydınlar		Ereğli Merkez Buc.	679,3	201	1100
Balı		Ereğli Merkez Buc.	1031,3	110	741
Ballıca	Aselli	Ereğli Merkez Buc.	671,9	145	470
Başören	Başviran	Ormanlı Bucağı	536,56	87	555
Başörendoğancılar	Başvirandoğancılar	Ormanlı Bucağı	408,98	80	509
Bayat		Ereğli Merkez Buc.	1089,4	290	1318
Belen		Ereğli Merkez Buc.	338,8	137	798
Bölücek		Ereğli Merkez Buc.	405,0	220	973
Cemaller		Ereğli Merkez Buc.	306,3	215	768
Çamlıbel		Ereğli Merkez Buc.	290,39	60	329
Çevlük		Ereğli Merkez Buc.	276,18	60	181
Çiğdemli	Alakilise	Ormanlı Bucağı	939,4	170	1338
Çömlekçi		Ormanlı Bucağı	297,35	70	245
Dağlar		Ereğli Merkez Buc.	160,34		407
Dağlıca	Köhistan	Ereğli Merkez Buc.	2257,5	200	1225
Danişmentli		Ereğli Merkez Buc.	979,3	340	978
Davutlar		Ereğli Merkez Buc.	435,6	140	569
Dedeler		Ereğli Merkez Buc.	441,2	115	789
Deliler		Ereğli Merkez Buc.	413,1	180	1008
Düzpelit		Ereğli Merkez Buc.	1115,6	120	311
Elmacı		Ereğli Merkez Buc.	1005,6	155	662
Emirali		Ormanlı Bucağı	178,56	138	610
Esenköy		Ereğli Merkez Buc.	1348,74	85	352
Esenler		Ereğli Merkez Buc.	234,54	59	415
Sofular		Ormanlı Bucağı	1193,32	247	665
Fındıklı		Ormanlı Bucağı	390,94	130	643
Gebe		Ereğli Merkez Buc.	170,6	120	476
Göktepe		Ereğli Merkez Buc.	370,0	83	896
Güllük		Ereğli Merkez Buc.	630	82	453
Güzelyurt		Ereğli Merkez Buc.	419,39	56	263
Hacıuslu		Ereğli Merkez Buc.	981,2	120	351
Halaşlı		Ereğli Merkez Buc.	135,6	97	498
Hamzafaklı	Hamzafakıhlı	Ereğli Merkez Buc.	523,1	201	1298
Hasankahyalar		Ormanlı Bucağı	272.5	98	487
Hasbeyler		Ereğli Merkez Buc.	741,3	100	278
Işıklı		Ereğli Merkez Buc.	425,0	87	753
İmranlar		Ereğli Merkez Buc.	378,51	105	609
İskenderli		Ereğli Merkez Buc.	576,9	100	230

Karakavuz		Ormanlı Bucağı	3361,95	156	440
Kaymaklar		Ormanlı Bucağı	388,1	180	840
Keşkek		Ereğli Merkez Buc.	1012,5	140	698
Ketenciler		Ereğli Merkez Buc.	645,0	152	883
Kıyıcak	Mevreke	Ereğli Merkez Buc.	874,3	301	800
Kızılca		Ereğli Merkez Buc.	517,3	142	566
Kocaali		Ereğli Merkez Buc.	479,4	280	1117
Korubaşı	Pençeş	Ereğli Merkez Buc.	713,7	200	1302
Külah		Ereğli Merkez Buc.	307,5	88	525
Ormanlı		Ormanlı Bucağı	258,43	95	527
Ortaköy		Ormanlı Bucağı	644,3	146	356
Ortacı		Ormanlı Bucağı	860,6	224	1312
Osmanlar		Ereğli Merkez Buc.	198,1	95	493
Ova		Ormanlı Bucağı	282,90	75	384
Ömerli		Ereğli Merkez Buc.	507,5	107	784
Ören	Viran	Ereğli Merkez Buc.	581,3	400	1332
Penpeciler		Ereğli Merkez Buc.	617,5	117	570
Ramazanlı		Ereğli Merkez Buc.	601,91	78	376
Rüşanlar		Ereğli Merkez Buc.	264,10	72	324
Sakallar		Ereğli Merkez Buc.	364,32	150	259
Saltuklu		Ereğli Merkezi Buc.	138,22	170	207
Sarıkaya	Şıhlar	Ormanlı Bucağı	570,6	207	1095
Serintepe		Ormanlı Bucağı	261,15	55	223
Soğanlıyörük	Soğanlıhöyük	Ereğli Merkez Buc.	1079,3	300	1249
Sücüllü		Ereğli Merkez Buc.	766,2	210	726
Sütlüce	Kilise	Ereğli Merkez Buc.	2705,6	120	355
Şamlar		Ereğli Merkez Buc.	375,09	235	1206
Tepeören	Tepeviran	Ereğli Merkez Buc.	912,5	130	258
Terzi		Ereğli Merkez Buc.	847,5	130	644
Topallı		Ormanlı Bucağı	166,3	122	511
Topçalı	Şıhköy	Ereğli Merkez Buc.	275,36	96	485
Toyfanlı		Ormanlı Bucağı	329,23	70	745
Uludağ		Ereğli Merkez Buc.	1254,14	37	223
Üçköy		Ereğli Merkez Buc.	1391,7	147	443
Üveyikli		Ormanlı Bucağı	587,88	43	976
Vakıf		Ereğli Merkez Buc.	574,3	150	380
Velidağ		Ereğli Merkez Buc.	1234,98	30	195
Yalnızçam	İkse	Ereğli Merkez Buc.	868,7	135	618
Yaraşlıyörük	Yaraşlıhöyük	Ereğli Merkez Buc.	679,3	170	737
Yazıcılar		Ereğli Merkez Buc.	594,70	220	1095
Yazıören	Yazıviran	Ereğli Merkez Buc.	260,99	200	326
Yenidoğancılar	Kilisedoğancılar	Ereğli Merkez Buc.	629,6	130	352
Yeşilköy		Ormanlı Bucağı	117,17	96	584
Yukarıhocalar		Ereğli Merkez Buc.	220,69	95	489
Yunuslu		Ereğli Merkez Buc.	684,4	200	1381
Zindancılar		Ereğli Merkez Buc.	374,97	126	388
Gökçeler	Neyren	Ereğli Merkez Buc.	779,80	373	2095
Öğberler	Oğulbeyler	Ereğli Merkez Buc.	1598,68	902	1880
Toplam			68469,9		

Kaynak: Köyhizmetleri, APK Daire Başkanlığı ve 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı
Not : 1981'den sonra Mahalle İken Köy Olan Yerleşmelerin ve Ayrıldıkları Köylerin Yüzölçümü, 1/100 000 ölçekli Topografya Haritasından Planimetre ile Tesbit Edilmiştir.

Tablo.25. Mahalle İken Köy İdari Ünitesi Haline Gelen Yerleşmeler

Köyün Adı	Ayrıldığı Köy	Ayrılış Tarihi
Akköy	Başörendoğancılar	25.11.1993
Aşağıhocalar	Yazıören	03.04.1992
Çamlıbel	Kurtlar	28.01.1994
Çömlekçi	Başörendoğancılar	31.03.1994
Çevlük	Ramazanlı	12.01.1995
Dağlar	Topçalı	02.09.1994
Esenler	Zindancılar	04.11.1993
Emirali	Alaplısofular	18.03.1995
Esenköy	Güllük	21.11.1993
Fındıklı	Üveyikli	01.03.1995
Güzelyurt	Yazıcılar	07.01.1995
Ruşanlar	İmranlar	11.10.1993
Sakallar	Yukarıhocalar	08.11.1991
Serintepe	Ereğlisofular	08.09.1992
Uludağ	Hasankahyalar/Saltuklu	06.01.1989
Velidağ	Saltuklu	08.09.1992
Yeşilköy	Toyfanlı	17.02.1994

Kaynak: Kdz. Ereğli Muhtarlar Derneği Başkanlığı

Köy yerleşmelerinin bahsettiğimiz özelliklerinin yanısıra, isimlerinin ele alınması da coğrafyayı ilgilendiren bir konudur. Çünkü yer adları yalnız orada yerleşen insan topluluklarından değil, zaman zaman o sahanın yerşekillerinden, iklim şartlarından, bitki örtüsü ve üzerinde yaşayan canlılardan, ekonomik faaliyetlerden ve kültürel özelliklerden etkilenmiş ve böylece yer adları ile üzerinde yaşayanlar ve çevre bir bütünlük kazanmıştır.

Coğrafyaya çok bağlı ve yerinde kullanılmış birçok mahalli terimleri bulup çıkarmak toponimi, tarihi coğrafya ve yerleşme coğrafyası açısından ilgi çekicidir.[67]

Daha öncede belirttiğimiz gibi Antik Çağa ait bir efsaneye dayanarak Herakleia (Ereğli) ismini almış olan çalışma sahamız, bu çağdan itibaren (M.Ö. 2500-800) yerleşmeye sahne olmuştur. Dolayısıyla pekçok yerde bu döneme ait kalıntılara rastlamak mümkündür. Bu nedenle ören, höyük, viran ismiyle anılan birçok köy vardır. Örneğin; Yazıviran (Yazıören), Başviran (Başören), Başvirandeğoncılar (Başörendoğancılar), Viran (Ören), Tepeviran (Tepeören) Soğanlıhöyük

[67] KARABORAN, H., 1984, "Türkiye'de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma" Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:17, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. No:60, Ankara.

(Soğanlıyörük), Yaraşlıhöyük (Yaraşlıyörük) gibi Hristiyanlığın yasak olduğu dönemlerde Ereğli ve özellikle Ereğli şehir merkezindeki mağaralar ilk Hristiyanlar için korunaklı bölgeler olmuştur. Ayrıca Ereğli uzun süre Cenevizliler'in, Romalılar'ın ve Bizans'ın egemenliğinde kalmıştır. Bu nedenle *Kilise* isimli dört köy yerleşmesi mevcuttu. Bu köylerin ad değişikliği 5442 sayılı İl İdare Kanunun 2/C maddesine göre İçişleri Bakanlığınca 28.09.1961'de yapılmıştır. Akçakilise (Alacabük), Alakilise (Çiğdemli), Kilise (Sütlüce), Kilisedoğancılar (Yenidoğancılar) olarak değiştirilmiştir. İsmi değiştirilen diğer köyler Aselli (Ballıca), Köhistan (Dağlıca), Hamzafakıhlı (Hamzafakılı), Mevreke (Kıyıcak), Pençeş (Korubaşı), Şıhlar (Sarıkaya), Şıhköy (Topçalı), İkse (Yalnızçam)'dır.

Ancak birtakım köy ve mahalle isimleri günümüze kadar değişmeden ulaşmıştır. Bunlardan bazıları şahıs ve boyların ismilerine göre adlandırılmışlardır. Abdi, Artıklar (Artuklar), Aydın, Aydınlar, Bayat, Danişmentli, Davutlu, Dedeler, Deliler, Emirali, Esenler, Hasankahyalar, Hasbeyler, Öğberler (Oğulbeyler), İskenderli, Kocaali, Osmanlar, Ömerli, Ramazanlı, Saltuklu, Süleymanbeyler, Yunuslu vb.

Ayrıca Akkaya, Belen (Geçit), Çevlük, Dağlar, Dağlıca, Göktepe, Kıyıcak, Ova, Sarıkaya, Serintepe, Uludağ gibi fiziki coğrafya özelliklerine göre isimlendirilen köyler vardır. Çamlıbel, Çayırlı, Çiğdemli, Düzpelit, Güllük, Topçalı, Yalnızçam, Yeşilköy de bitki örtüsüyle bağdaşan köy isimleridir. Dini değerlere göre isim almış köylere de Alaplısofular, Aşağıhocalar, Hamzafakıhlı, Şıhlar, Şıhköy örnek verilebilir. Çömlekçi, Ballıca, Elmacı, Fındıklı, Ketenciler, Sütlüce, Yazıcılar, Zindancılar köyleri ise uğraşılan ekonomik faaliyete göre isimlendirilmişlerdir. Köy halkının taşıdıkları özelliklere göre de isimlendirilen köyler vardır. Örneğin: Yörede yapılan anket çalışmalarında Sücüllü köyünün isminin Sicilli'den geldiği belirtilmiştir. Eskiden köy sakinleri yolkesip çeteler kurdukları için sicilleri çok bozuktur. Bu yüzden 1816'da Remmenoğlu Hasanağa tarafından köye Sicilli ismi verilmiştir.

2.1.3.1.1. Belediye Örgütü Olan Köy Yerleşmeleri

Çalışma sahamızın kuzeyinde yer alan Gökçeler ve doğusunda yer alan Öğberler (Harita 18) Belediye Örgütü olan köy yerleşmeleridir. Söz konusu

yerleşmeleri kasaba olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bilindiği üzere kasabalarda hem köy hemde şehir hayat tarzını bir arada bulmak mümkündür. Oysa, Gökçeler ve Öğberler'de köy hayat tarzı ağır basmaktadır. Görünüm itibariyle de bu yerleşmeler bir kasaba görüntüsünden ziyade köy görüntüsüne sahiptirler.

a.Gökçeler Köyü

Eski ismi Neyren olan Gökçeler, yaklaşık 300-350 metre yükseltiler arasında oldukça engebeli bir arazide kurulmuştur. Ereğli ilçe merkezine 20 km, Armutçuk kasabasına ise sadece 3 km uzaklıktadır. Oldukça eski bir yerleşme olan Gökçeler, dağınık bir yerleşme dokusuna sahiptir. İlk olarak Merkez Mahallesi'nde kurulmuş, ancak Türkiye Taşkömürü Kurumunun (TTK) Armutçuk'da kurulmasıyla bu yöne doğru gelişmeler başlamıştır. Şu anda, Merkez Mahallesi ve Yeni Mahalle'de gelişme olanağı daha fazla olduğu için yeni yerleşmeler burada yoğunlaşmaya başlamıştır.

373 haneli büyük bir köy olan Gökçeler'in nüfusu 2000 yılı itibariyle 2095'dir. 12 Mart 1993'de belediye teşkilatı kurulmuştur. Yerleşme kırsal bir yapıya sahip olmasına rağmen, ekonomik yapısı sanayiye dayanmaktadır. TTK'da çalışanların sayısı oldukça fazladır (322 kişi) Çalışan nüfus içerisinde, sanayi sektöründe faaliyet gösteren nüfusun oranı %35 civarında olup, bunu %22 ile tarım ve hayvancılık sektörü izlemektedir. Gökçeler'de ihtiyaca yönelik olarak buğday, mısır ve patates gibi ürünler yetiştirilmektedir. Tarım arazilerinin yaklaşık %47'si de fındık tarımına ayrılmış durumdadır. Hayvancılık faaliyetleri de ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmektedir.

Köyde resmi bina olarak 2 ilköğretim okulu, 1 sağlık ocağı ve jandarma karakolu bulunmaktadır. Ticaret hane olarak 1 tamirhane, 2 mobilyacı, 10 kahvehane, 3 lokanta, 9 tekel bayii, 2 fırın, 14 bakkal, 4 berber, 2 demirci, 3 nalbur, 3 terzi, 1 kunduracı, 1 börekçi ve 1 tüpçü bulunmaktadır. Ticarethaneler Merkez Mahallesi ve Pazaryeri Mahalleri'nin yanısıra yoğun olarak TTK'nın etkisiyle Açıkhava ve Kızılsu Mahallesi sınırını oluşturan Madenciler Caddesi'nde yeralır. Yerleşmede daha önceleri haftalık pazar kurulduğu halde, talep görmediği için kaldırılmıştır. Tarım alanlarının kısıtlı oluşu ve artık, madenin işgücüne olan talebinin azalması Gökçeler'den yurtdışına (Almanya) olan göçlerin artmasında etkili

olmuştur. TTK'ya çalışmak için gelenler ise sadece çalıştıkları süre içinde burada kalıp, daha sonra memleketlerine dönmektedirler.

Sözkonusu bilgilerin ışığı altında Gökçeler'e bir kasaba gözüyle bakmak yanlış olacaktır. Görünüm itibariyle de kasabadan ziyade köy yerleşmesine benzemektedir.

b. Öğberler Köyü

Araştırma sahamızın doğusunda yeralan Öğberler, yaklaşık 600-650 metre yükseltiler arasında kurulmuştur. Bölgeye yerleşen Oğuzboyları tarafından kurulduğu için eski adı Oğulbeyler'dir. Oğulbeyler'in çok yakınında yer alan Hasbeyler köyüne adını veren, Hasbey'in oğlu tarafından kurulmuş ve Oğulbeyler adını almıştır. Merkez, Yeniköy ve Kirencik olmak üzere üç mahalleden oluşan yerleşmenin, 2000 yılı itibariyle nüfusu 1880'dir. Toplam 902 hane olan yerleşme, kasaba özelliği kazanamamıştır. 30.12.1993'de belediye teşkilatı kurulmuştur.

Nüfusun %50'si TTK'da çalışmaktadır. Tarımsal faaliyetler ise tamamen ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmektedir. Dar alanlarda ceviz, fındık, mısır, buğday ve sebze tarımı yapılmaktadır.

Köyde Salı günleri haftalık Pazar kurulmaktadır. Öğberler günlük işlerinde Ereğli'den ziyade Devrek ile daha yoğun ilişkiler kurmaktadır. Resmi kurum olarak Belediye Binası, 1 İlköğretim Okulu, 1 Sağlık Ocağı bulunmaktadır. Ticarethane olarak da 8 kahvehane, 2 demirdoğramacı, 2 kasap, 2 bakkal mevcuttur. Fırın yoktur. Öğberler'de yeni meskenler kadar eski tip meskenler de rastlanmaktadır. Yerleşme görünüş itibariyle de bir kasabadan ziyade köy yerleşmesi görüntüsü vermektedir.

DÖNMEZ'İN ifadesiyle[68] günlük hayatını güneşe göre tanzim eden köy yaşantısı, Ereğli'nin köylerinde artık mevcut değildir. Çünkü köy sakinlerinin diğer köylerle, kasabalar ve şehirlerle olan ilişkilerinin yoğunlaşması, ulaşım imkanlarının iyileşmesi ve teknolojik gelişmelerin köylere kadar ulaşması, köy yerleşim ünitesinde yaşayan ancak modern bir dünya görüşüne sahip ve bu düşünce tarzına uyum sağlamış hayat tarzını benimseyen bir kır nüfusunun oluşmasını sağlamıştır.

---

[68] DÖNMEZ, Y., 1961, "Hanege Köyü", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:6, S.11, s.74, İstanbul.

2.1.3.2. Kasaba Yerleşmeleri

Araştırma sahamızda köy yerleşmesi ile şehir arasında köprü oluşturan kasaba yerleşmelerinin sayısı 7'dir. Bunlardan Armutçuk, Gülüç, Ormanlı ve Güneşli'de belediye örgütü kurulmuştur. Kızılcapınar, Süleymanbeyler, Kurtlar, Aydın ve Çayırlı ise kasaba fonksiyonu kazanmış köy yerleşmeleri olup, belediye örgütü mevcut değildir.

Kasabalar fonksiyonları itibariyle şehirler kadar gelişmemiş, fakat köy yerleşmelerine oranla bir hayli gelişmiş yerleşmelerdir. Bu nedenle kasabalarda hem köyün hemde şehrin hayat tarzını birarada bulmak mümkündür. Diğer fonksiyonel özelliklerini dikkate almadan, sadece nüfus miktarlarını esas alarak genel bir sınıflandırma yapmak gerekirse, ülkemizin bugünkü nüfus şartlarına ve gelişmişlik düzeyine göre genel olarak nüfusu 20.000 ve altında olan belediye örgütlü yerleşmeleri kasaba yerleşmesi olarak nitelendirebiliriz.[69]

Nüfus miktarları dikkate alındığında, Gülüç (5655) orta büyüklükte bir kasaba olarak nitelendirilebilir. Diğer kasabaların ise tamamı küçük kasabalardır (Armutçuk: 2255, Ormanlı: 2846, Güneşli: 2158, Süleymanbeyler: 1510, Kızılcapınar: 1105, Kurtlar:671, Aydın: 714, Çayırlı:449).

Üstlendikleri ekonomik faaliyetlere göre ise Güneşli ve Kurtlar tarım kasabası, Gülüç endüstri, Armutçuk maden, Süleymanbeyler ve Kızılcapınar tarım-endüstri, Ormanlı ise hizmet-tarım kasabasıdır. Ayrıca Ormanlı, idari fonksiyon açısından bucak merkezi durumundadır.

Çalışma sahamızdaki kasaba yerleşmelerinde insanların günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri fırın, lokanta, kasap, bakkal, berber, esnaf ve zanaatkarlar mücuttur. Araştırma sahamızdaki kasabaları iki grupta incelemeye çalışacağız. 1.Belediye Örgütlü Kasabalar, 2.Belediye Örgütü Bulunmayan Kasabalar. Ereğli'de belediye örgütü olan dört kasaba vardır. Bunlar: Gülüç, Armutçuk, Ormanlı ve Güneşli'dir. 2001 yılı Temmuz ayında değerli hocalarım Prof. Dr. Ali Özçağlar, Doç. Dr. Saliha Koday ve Yrd. Doç. Dr. Zeki Koday ile yaptığımız saha çalışmalarımız esnasında Ereğli'de belediye örgütü bulunmayan 5 kasaba yerleşmesi tesbit etme imkanımız oldu. Bunlar: Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Aydın, Kurtlar ve Çayırlı kasabalarıdır. Kurtlar, Aydın ve Çayırlı'nın nüfusları az olmasına rağmen arazi

---

[69] ÖZÇAĞLAR, A., 1997, a.g.e., s.8, Ankara.

çalışmalarımız sırasında, fonksiyonel açıdan kasaba yerleşmesi oldukları kanaatine vardığımız için bu yerleşmeleri kasaba olarak değerlendirmenin uygun olacağını düşünüyoruz.

2.1.3.2.1. Belediye Örgütlü Kasaba Yerleşmeleri

a. Gülüç Kasabası

Gülüç Ereğli sınırları içerisinde yer alan orta büyüklükte bir kasabadır. Nüfusu 2000 yılı itibariyle 5955 olan kasabanın kuruluşu ve tarihi gelişimi Ereğli şehri ile benzer özellikler gösterir. Eskiden Ereğli'nin bir mahallesi iken, 1987 yılında yerleşmede belediye örgütü kurulmuştur. Kasaba Ereğli şehir merkezine 6 km, Zonguldak il merkezine 60 km mesafededir. Ancak Ereğli ile Gülüç arasındaki yol güzergahı sanayi tesisleri ve konutlar tarafından kaplı olduğundan, sanki kasaba Ereğli'nin bir mahallesi gibi algılanmaktadır.

Gülüç 1960'li yıllara kadar geçimini tarım, madencilik ve balıkçılıktan sağlayan küçük bir yerleşme görünümünde idi. 1965'de Ereğli Demir-Çelik (ERDEMİR) Fabrikaları'nın kuruluşuyla gelişme göstermiş ve ekonomisi tarıma bağlılıktan kurtulup, sanayiye yönelmiştir. 1965'yılından sonrada nüfusunda önemli artış olmuştur. 1960'a kadar 343 olan Gülüç'ün nüfusu, 1965'de 472, 1970'de 686, 1980'de 1706, 1985'de 2759, 1990'de 5082, 1997'de 5406, 2000'de ise 5955 olmuştur. Dolayısıyla Gülüç de Ereğli gibi ERDEMİR'in varlığı nedeniyle oluşan ekonomik yapıdan kendi payına düşeni almıştır. Gerek fabrikanın kendisi ve gerekse yerleşmenin doğusunda yer alan yan sanayiler kasabanın ekonomik yapısına ivme kazandırmaktadır. Kısaca Gülüç'ün ekonomik yapısını ERDEMİR, TTK (Türkiye Taşkömürü Kurumu) ve bunlara bağlı olarak gelişen ticaret, yan sanayi ve en son olarak tarım sektörü oluşturmaktadır.

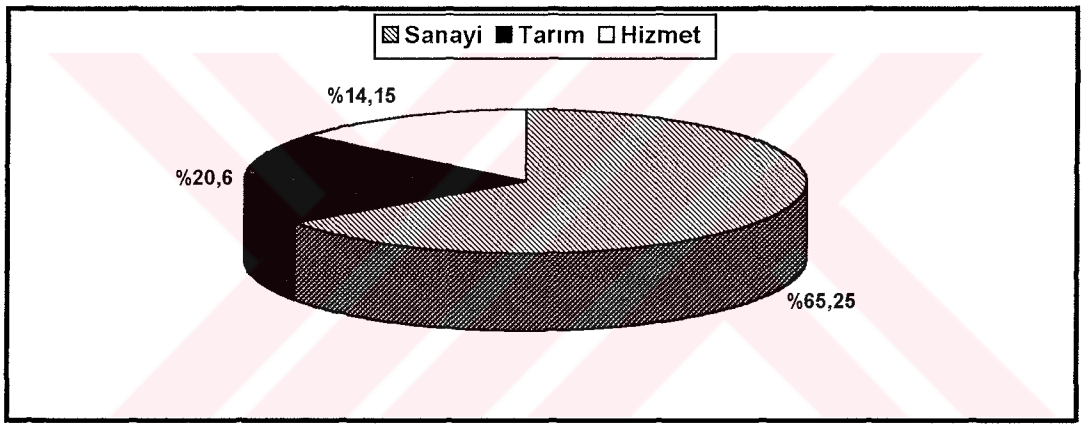
Yerleşmenin genelde eğimli arazi üzerinde yeralması, tarımsal faaliyetlerin temel aktivite olmasını engellemiştir. Kasabaya ait 400 dönüm tarım arazisi de istimlak edilerek fabrikaya devredilmiştir. Bugün Gülüç'de ihtiyaca yönelik olarak marul, maydanoz, soğan, sarımsak ve bir miktar çilek üretilmektedir. Hayvancılık faaliyetleri de sadece ihtiyaca yönelik olarak südürülmektedir.

Gülüç'te faal nüfusun sektörel dağılımı göz önünde bulundurulduğunda, ilk sırayı imalat sanayi (%65, 25), ikinci sırayı tarım (%20, 60), üçüncü sırayı da hizmet (%14, 25) sektöründe çalışanlar almaktadır (Tablo 26). Gülüç'de ikamet ederek Ereğli'de çalışanların sayısı da oldukça fazladır.

Tablo.26.Gülüç'de Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı

Sektör	Sanayi	Tarım	Hizmet	Toplam
Çalışan Nüfus	1204	379	260	1843
%'si	65,25	20,60	14,15	100

Kaynak: 2001 yılında yörede yapılan anket sonuçlarından elde edilmiştir.

Şekil. 33. Gülüç Kasabasında Faal Nüfusun Sektörel, Dağılımı (2001)

Oldukça engebeli bir araziye yerleşmiş olan Gülüç'de, fabrika personeline ait konutların ve plaj tesislerinin Ereğli-Akçakoca karayolu üzerinde inşa edilmesi, düz alanların konut yapımı için çekim merkezi haline gelmesine vesile olmuştur. Ancak Gülüç Çayı vadisindeki düzlüklerin büyük bir kısmı yan sanayi kolları tarafından parçalanmış durumdadır. Yerleşmenin Ereğli yönü, yani doğusu ERDEMİR tarafından sınırlandığında ve batı yönü de yüksek ve dik yamaçlarla konut gelişimine engel teşkil ettiğinden dolayı, ancak güneydeki eğimli alanlara doğru gelişme imkanı bulabilmektedir.

Nüfusun en fazla olduğu mahalle Merkez mahallesidir (2485). Bunu Bekyeri (1393), Örencik (1046) ve Çengel Burnu mahalleleri (1031) takip eder. Bina

yoğunluğu en fazla Örencik (145) ve Bekyeri mahallelerin de (133) görülür. Çengel burnu mahallesinde 1031 nüfusu barındıran sadece 46 bina vardır. Ancak bu mahalledeki binaların kat sayıları oldukça fazladır. Örneğin; 14 katlı 5 bloktan oluşan kooperatif binaları bu kesimde yer almakta ve bu haklarda toplam 980 kişi yaşamaktadır. Anayolun kenarında sıralanmış olan binalarında kat sayıları genelde beş ve altı olup, binalar modern tarzda inşa edilmişlerdir. Eğimli alanlardaki meskenler ise genelde 2 veya 3 katlıdır. Yerleşmeye elverişli arazinin kısıtlı oluşu, binaların dikey yönde büyümesinde etkili olmuştur.

Fotoğraf 33. Gülüç Kasabası Merkez Mahallesi Kasabanın İlk Yerleşim Alanlarındandır

Dört mahalleden oluşan Gülüç'de (Çengel, Bekyeri, Örencik, Merkez) resmi kurumlar ve ticaret haneler çoğunlukla, meydanın bulunduğu Merkez mahallesinde yer almaktadır. Ereğli-Akçakoca yolu kenarında da birkaç ticari işyeri sıralanmıştır. Kasaba Ereğli'ye çok yakındır. Günlük ihtiyaçlarını Ereğli'den karşılama imkanı olduğu halde yine de ticari işyerlerinin sayısı küçümsenmeyecek ölçüdedir. 2001 yılı itibariyle kasabada toplam işyeri sayısı 120'dir (Tablo 27). Bunlar arasında ilk sırayı bakkallar (24), oto tamircileri (17), mobilya imalathaneleri (10) ile sac nakliye ve depoları (9) almaktadır.

Fotoğraf 34. Gülüç Kasabasında Çengelburnu Mahallesi'ndeki 14 Katlı Binalar

Tablo 27.Gülüç Kasabasında Ticari İşyeri Sayısı

İşyerinin Adı	Sayısı	İşyerinin Adı	Sayısı
Bakkal	24	İnşaat Malzemesi Satıcısı	2
Oto (kaporta, Boya, Elektrik)	17	Kuaför	2
Mobilyacı	10	Market	2
Sac Nakliye ve Deposu	9	Kunduracı	2
Marangoz	5	Tüp Bayii	1
Yazıhane	5	Televizyon Tamircisi	1
Dayanıklı Tüketim Malları Satıcısı	6	Pide-Lahmacun Fırını	1
Tersane	4	İnternet Kafe	1
Kahvehane	4	Pastahane	1
Berber	3	Özel Okul (İlköğretim, Lise)	1
Ekmek Fırını	3	Lokanta	1
Otobüs Yazıhanesi	3	Halıcı	1
Büfe	3	Kırtasiye	1
Tuhafiye	3	Otel	1
Akaryakıt İstasyonu	2	Tornacı	
		Toplam	120

Kaynak: Gülüç Belediyesi Zabıtası Müdürlüğü (2001)

Ereğliye çok yakın olduğu için Gülüç'ün fonksiyonel etki sahası, Ereğli'nin fonksiyonel etki sahası içinde kalmaktadır. Dolayısıyla Gülüç için münferit bir etki sahasından bahsetme olanağı yoktur.

b. Armutçuk Kasabası (Kandilli)

Armutçuk, deniz seviyesinden yaklaşık 300-350 metre yükseklikte kurulmuş bir maden kasabasıdır. Ereğli'ye 14 km, Zonguldak'a 40 km uzaklıkta bulunan kasaba 1970'li yıllara kadar Gökçeler'in bir mahallesi idi. 8 Kasım 1829'da Köseağzı mevkiinde taş kömürünün bulunması ve 1848'den itibaren de işletilmeye başlaması, Gökçeler'in yani eski ismiyle Neyren'in nüfusunun artmasına sebep olmuştur. Örneğin; 1945'de 359, 1950'de 640 olan Neyrenin nüfusu, 1955,'de birden bire 4507'ye yükselmiştir. Çünkü bu dönemde kömür işletmelerinde çalışan sayısında da bariz bir artış görülmüştür. 1950'de 33456 olan işçi sayısı 1955'de 39938'e yükselmiştir.[70] Bu yükselişten, Neyren de payına düşeni almıştır.

Ekonomik faaliyetler bölümünde daha detaylı inceleneceği gibi, Armutçuk Kömür İşletmesi'nin bugünkü Armutçuk'un olduğu sahada kurulmasıyla birlikte yerleşme bu yöne doğru gelişmiş, nüfus artışı hızlanmıştır. Armutçuk nüfusunun tamamına yakını başta Trabzon ve Kars olmak üzere, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu'dan göç edenler tarafından oluşturulmuştur. Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak da, ticari işyerlerinin ve konutların sayısı giderek artmıştır.

Fotoğraf 35. Armutçuk Kasabasında Madene Giden Tünellerden Birinin Girişi

[70] TTK İstatistik Yıllıkları.

Armutçuk 1970 yılında Gökçeler'den ayrılmış ve 16.12.1986 tarihinde de belediye örgütü kurulmuştur. 2000 yılı itibariyle Armutçuk 3255 nüfusu olan, 5 mahalleden oluşan (Geyikbeli, Şehitlik, Merkez ve Yayla Mahallesi) bir yerleşmedir. Varlığını ve gelişimini madene borçlu olduğu için ve faal nüfusun %90'ı madencilikten geçimini sağladığı için tam anlamıyla bir maden kasabasıdır. Arazisinin çok engebeli olması, tarım yapılacak arazi miktarını da sınırlanmıştır. Ayrıca yerleşmede yaşayanlar madende çalışma imkanı buldukları için tarımsal faaliyet ile uğraşma gereği hissetmemişlerdir. Sadece bir miktar fındık, ihtiyaca yönelik olarak da mısır ve sebze üretim yapılmaktadır. Hayvancılık ise her evde bir veya iki büyük baş hayvanın beslenip evin süt, yoğurt, peynir ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla sürdürülmektedir.

Sanayi sektöründe çalışan nüfusun tamamına yakını Armutçuk Kömür İşletmesi'nde çalışmaktadır. Sadece kasabada faaliyetini sürdüren Akel Tekstil Fabrikası'nda 80 kadın işçi çalışmakta ve konfeksiyon ürünleri imal edilmektedir. Ayrıca Ereğli'nin geleneksel el sanatlarından olan Elpek bezi dokumacılığı yapan bir atölye mevcuttur. Bu atölyede de 10-11 kadın işçi çalışmaktadır.

Yerleşmenin en fazla nüfusa sahip mahallesi Yeni Mahalle'dir. Sözkonusu mahallede 281 hanede 806 kişi yaşamaktadır. Yayla (Uzun Mehmet) Mahallesi'nde 200 hanede 757 kişi, Şehitlik Mahallesi'nde 282 hanede 706 kişi yaşamaktadır. Bu mahalleleri 489 nüfuslu (155 hane) Merkez Mahallesi ile 497 nüfuslu (211 hane) Geyikbeli Mahallesi takip etmektedir (Tablo 28). Nüfusun en fazla olduğu yerleşmenin en yoğun olduğu mahalleler ise Merkez ve Yayla Mahalleleri'dir.

Tablo 28. Armutçuk'un Mahallelere Göre Hane Sayısı ve Nüfusları (2001)

Mahalle Adı	Hane Sayısı	Nüfusu
Yeni Mahalle	281	806
Yayla Mahallesi	200	757
Şehitlik Mahallesi	282	706
Merkez Mahallesi	155	489
Geyikbeli Mahallesi	211	497
Toplam	1129	3255

Kaynak: Sahada Yapılan Gözlemler ve DİE 2000 Yılı Nüfus Verileri

Kasabada binalar genellikle 2 veya 3 katlıdır. Çoğu yığma tuğla şeklinde inşa edilmişlerdir. Armutçuk'da üç kattan fazla yapılaşmaya izin verilmemektedir. Çünkü

kömür çıkarımından dolayı yerleşmenin altı giderek boşalmaktadır. Dolayısıyla kasaba *Tasman Afeti* kapsamına alınmıştır. Kasaba arazisinin %40'i işletmenin faaliyet alanı içindedir.

Yerleşmede toplam ticari işyeri sayısı 46'dır (Tablo 29). Kasabanın Ereğli'ye ve Zonguldak'a yakın olması dolayısıyla daha büyük yerleşmelerin etkisinde kalması nedeniyle ticari aktivitesi fazla gelişmemiştir. Resmi kurumlar ve işyerleri Merkez Mahallesi'nde yeralmaktadır. Resmi kurum olarak belediye binası, 1 lise, 2 ilkokul ve ortaokul, Armutçuk SSK Hastanesi ile TTK Göğüs Hastanesi mevcuttur. Ancak her iki hastane kayıtlarda 30 yatak kapasiteli görünseler de, bugün ancak bir sağlık ocağının fonksiyonel özelliklerine sahiptirler. Örneğin: SSK hastanesinde 1 pratisyen hekim, ve hemşire görev yapmaktadır.

Tablo 29. Armutçuk Kasabasında Ticari İşyeri Sayıları (2001)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Bakkal-Market	10	Terzi	3
Kahvehane	7	Kasap	2
Büfe	5	Tekstil Atölyesi	2
Manav	4	Lokanta	1
Ekmek Fırını	3	Tüp Bayii	1
Nalbur	3	Elektrikçi	1
Berber	3	Birahane	1
		Toplam	46

Kaynak: Armutçuk Belediyesinden Alınmıştır.

Yörede yapılan anket çalışmaları sırasında Armutçuk'un 1950-1955 yılları arasında oldukça görkemli bir dönem yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde kasabada sinema, çok sayıda pavyon, park ve kulübün varlığından sözedilmektedir. Devlet tiyatrosunun gelerek oyun sergilediği, gösterime giren filmlerin büyük şehirler ile aynı anda kasabada izlenebildiği belirtilmektedir. Özellikle işletmenin üst düzey yöneticileri ve mühendisleri bu dönemde oldukça rahat bir hayat sürmüşlerdir. Ancak daha sonra işçi sayısının azaltılması ve müessesenin devletleştirilmesiyle bu dönem sonar ermiştir.

Maden kaynaklarının en önemli özelliklerinden biri tükenebilir olmalarıdır. Maden kaynakları ergeç tükenmeye mahkumdurlar. Ayrıca madenler çalıştıkça

işletme harcamaları da artmaktadır.[71] Dolayısıyla ekonomik olma özelliklerini yitirmektedirler. Bu durumda Armutçuk varlığını tamamen madene borçludur. Maden kapandığı anda kasabanın mevcudiyeti de tehlikeye girecektir. Bu nedenle acil olarak madene alternatif olarak yeni iş sahaları oluşturulmalı, tarım arazisi kısıtlı da olsa tarımsal faaliyetler teşvik edilmelidir.

Fotoğraf 36. Çıkarılan Madenin Denize İndirildiği Raylı Sistem (Varagel)

c. Ormanlı Kasabası

Ormanlı eski ismiyle Cuma, aynı ismi taşıyan dere vadisinin iki yamacında yükselen engebeli araziye yerleşmiş, yeşillikler içinde bir yerleşmedir. Ormanlı idari fonksiyonu açısından bir bucak merkezidir. Kasaba 1906 yılında bucak merkezi ilan edilmiştir. Yörede yapılan anketlerden edinilen bilgilere göre, yerleşmenin kurulduğu saha önceleri ormanlık ve dere yatağı olduğu için, eşkıyaların kolay barınabildiği çeşitli soygun ve yol kesmelerin meydana geldiği bir yer idi. Burada, emniyeti sağlayabilmek için bir cami, bir karakol ve birkaç ev kurularak güvenlik sağlanmaya çalışılmış ve böylece yerleşmenin ilk nüvesi oluşturulmuştur. Bu özelliğine istinaden

[71] TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N., 1997, Ekonomik Coğrafya (Küreselleşme ve Kalkınma) Çantay Kitabevi, s.326, İstanbul.

Başveren, Başviran olarak da anılan kasaba, bölgede tek caminin olduğu yerleşme olduğu için zamanla Cuma ismini almıştır. Çevresine göre bir merkez olma özelliği taşıdığı için, çevre köyler Cuma günleri Cuma namazını kılmak için kasabaya inmişlerdir. 1966'da ise yerleşme Ormanlı ismini almıştır (Harita 10).

Ormanlı'ya bağlı 23 köy yerleşmesi vardır (Tablo 30). 2000 yılı itibariyle 2846 nüfusa sahip olan Ormanlı bucak merkezi, Sinitli, Seyidahmetli, Sarıkaya ve Merkez olmak üzere dört mahalleden oluşmaktadır. Ormanlıya bağlı köylerin toplam nüfusu ise 14891'dir (Tablo 30).

Ormanlı'ya Ereğli'den 27 km'li virajlı bir yolla erişilebilir. İdari bakımdan Ereğli'ye bağlı olmasının yanısıra Ormanlı, tüm eğitim, sağlık, ticaret vb. ilişkilerini de Ereğli ile sürdürmektedir. Ayrıca, azda olsa İstanbul ve Düzce ile de ticari ilişkisi mevcuttur.

Tablo 30. Ormanlı'ya Bağlı Köyler ve Nüfusları (2000)

Köyün Adı	Nüfusu	Köyün Adı	Nüfusu
Akköy	379	Hasankahyalar	487
Alaplısofular	441	Karakavuz	440
Artıklar	257	Kaymaklar	840
Başören	555	Kızılcapınar	1105
Başörendoğancılar	509	Ormanlı	527
Çiğdemli	1338	Ovaköy	384
Çömlekçi	245	Sarıkaya	1095
Emirali	610	Serintepe	223
Ereğliortacı	1312	Topallı	511
Ereğlisofular	665	Toyfanlı	765
Fındıklı	643	Üveyikli	976
Yeşilköy	584	**Toplam**	14891

Kaynak: DİE 2000 Yılı Nüfus Verileri

1985 yılına kadar doğal bir nüfus artışı kaydeden Ormanlı, 1986 yılında belediye örgütünün kurulmasıyla birlikte ufak bir bucak merkezi olmaktan kurtulup, hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. Bu süreçte kasabada bir ortaokul ve ilkokul, sağlık ocağı, Fiskobirlik, Ziraat Bankası*, Ziraat Teknisyenliği ve Orman İşletmesi kurulmuş, doğal olarak Ormanlı çevresi için bir çekim merkezi haline gelmiştir. 1977 yılında Sinitli köyünün tamamı, Sarıkaya ve Musa köylerinin bir miktarı belediye

* Ziraat Bankası Ormanlı Şubesi 2001 Yılında Kapatılmıştır.

sınırları içine dahil edilmiştir. Bu dönemde de yeni bir belediye binası, belediyeye ait dükkanlar ve PTT binası hizmete girmiştir. Dolayısıyla giderek hizmet fonksiyonu ön plana çıkmaya başlamıştır. Kasabadaki toplam işyeri sayısı 138'dir (Tablo 31). Ormanlının son yıllardaki gelişimi çevresi için önemini arttırmış, böylece ticari kapasitesi, işyeri sayısı artmış, kasabanın günlük ihtiyaçlar açısından Ereğli'ye bağımlılığı nisbeten azalmıştır.

Fotoğraf 37. Ormanlı Kasabasında Ticari İşyerlerinin Bulunduğu Caddelerden Biri

Tablo 31. Ormanlı Kasabası'nda Ticari İşyeri Sayıları (2001)

İşyeri türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Bakkal	25	Fotoğrafçı	2
Kahvehane	18	Mobilyacı	3
Tekel Bayii	10	Eczane	2
Kırtasiye	6	Camcı	2
Tuhafiye	8	Marangoz	3
Lokanta	4	Motor Tamircisi	3
Fide Fırını	3	Oto Elektrikçi	4
Ekmek Fırını	2	Elektrikçi	4
Pastahane	3	Kaportacı	3
Kuruyemişçi	1	Tornacı	1
Manav	6	TV. Tamircisi	2
Kasap	3	Demirci	2
Berber	6	Nalbur	4
Saraç	2	**Toplam**	138

Kaynak: Ormanlı Belediyesi'nden Alınmıştır

Meskenler daha ziyade Cuma Deresi vadisini takip ederek Alaplı'ya bağlanan yol üzerinde yoğunlaşmıştır. Yerleşmenin merkezi, arazinin nisbeten düzleştiği Ereğli'yi Ormanlı'ya bağlayan yol ile Cuma Deresi'nin kesiştiği yerdedir. Burada meskenler ve ticari işyerleri iç içedir. Dolayısıyla Ormanlı veya Cuma Deresi yerleşmenin şeklini oluşturur. Tüm mahalleler derenin iki yamacında yükselen tepelerde kurulmuştur. Sadeve Merkez Mahallesi'nin bulunduğu saha nisbeten düzdür.

Yerleşme ilk etapta toplu dokulu bir yapıya sahipken daha sonraları, fındık tarımı için orman açmaları gerçekleştirilip, meskenler fındık bahçeleri yakınına çekilince ve tabi nüfus arttıkça dağınık bir yapıya kavuşmuştur. Özellikle Sinitli Mahallesi oldukça dağınık bir yapıya sahiptir. Ormanlı'nın nüfusu ve nüfus yoğunluğu en fazla olan mahallesi Sarıkaya'dır (1088). Bunu Sinitli Mahallesi (744) takip eder (Tablo 32).

Tablo 32. Ormanlı Kasabası'nda Mahallelerin Hane Sayısı ve Nüfusları (2000)

Mahalle Adı	Hane Sayısı	Nüfusu
Merkez Mahallesi	192	625
Sarıkaya Mahallesi	190	1088
Seyidahmetli Mahallesi	87	389
Sinitli Mahallesi	141	744
Toplam	610	2846

Kaynak: Ormanlı Belediyesi ve DİE 2000 Yılı Nüfus Verileri

Ormanlı'nın en önemli gelir kaynağı fındıktır. Zaten genel arazi bölünüşünde de en fazla yeri fındık dikili alanlar kaplamaktadır (1200 dekar). Fındık dışındaki tarım ürünleri (mısır, sebze, meyve) ihtiyaca yönelik olarak yetiştirilmektedir. Hayvancılık faaliyetlerini de her aile kendi ihtiyacını giderebilmek amacıyla sürdürmektedir. Diğer gelir kaynakları ise TTK ile ERDEMİR işçi ve emeklilerinin aylıklarıdır. Bucakta toplam 3000'e yakın işçi emeklisi vardır.

Kasabada faal işgücünün sektörel dağılımı ise şöyledir; Tarım sektöründe çalışanların oranı %27,3, ormancılık ve madencilik sektöründe çalışanların oranı %12,6 hizmet sektöründe çalışanların oranı %47,3, sanayi ve inşaat sektöründe çalışanların oranı ise %12,8'dir (Tablo 33). Bu bilgilerin ışığı altında Ormanlı'nın bir

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

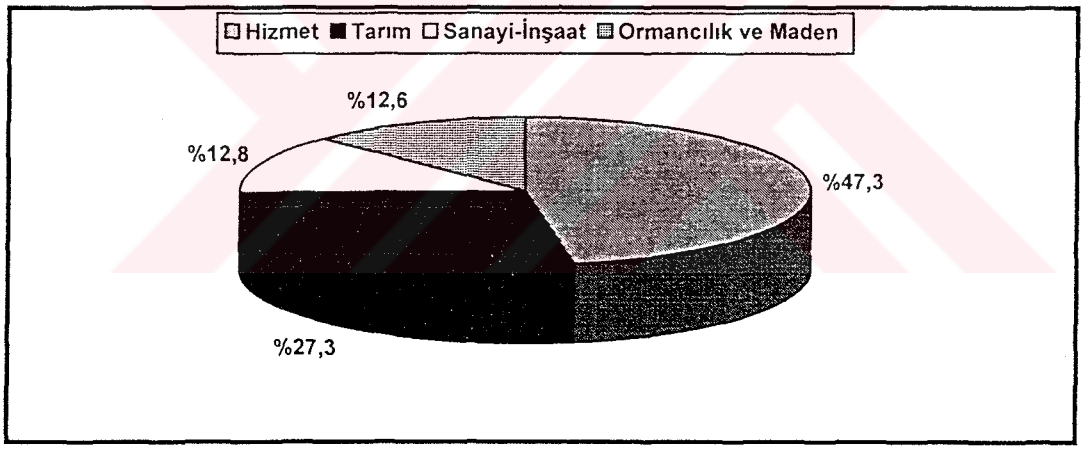
hizmet kasabası olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Hizmet sektöründe ise %23'lük oranla ticaret ilk sırayı, %11,6'lık oranla da kamu hizmetleri ikinci sırayı almaktadır.

Ormanlı'da, maden direkleri elde edebilmek amacıyla ormanlardan yararlanılmaktadır. 40 köy Ormanlı Orman İşletmesi sorunluluğundadır. Ayrıca tomruk ve yakacak da bu köylerin orman alanlarından elde edilmektedir. Ereğli'nin orman ürünlerinin yaklaşık %5'i Ormanlı'dan sağlanmaktadır. Bu faaliyetler en çok Karakavuz ve Uludağ köylerinde sürdürülmektedir.

Tablo 33. Ormanlı'da Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2001)

Sektör	Hizmet	Tarım	Sanayi-İnşaat	Ormancılık ve Maden	Toplam
Çalışanların Sayısı	433	250	117	115	915
%'si	47,3	27,3	12,8	12,6	100

Kaynak: 2001 Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakatlardan Elde Edilen Sonuçlar

Şekil 34. Ormanlı'da Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2001)

d. Güneşli Kasabası

Kızlar Deresi vadisi içinde yeralan küçük bir tarım kasabasıdır. Okuşlar Deresi'nin Kızlar Deresi'ne birleştiği noktada dere yatağı genişlemiş ve kasaba bu sahayı yerleşme alanı olarak seçmiştir. Güneşli'nin eski adları Abdülmelik ve Çaylıoğlu'dur. Yerleşmede 22.12.1995de belediye örgütü kurulmuştur.

Kasaba Ereğli şehrine 28 km, Zonguldak şehrine 67 km uzaklıktadır. 2002 yılı itibariyle nüfusu 2158'dir. Güneşli, Merkez, Hacıosmanlar, Kocalar ve Asarlı ismini

taşıyan 5 mahalleden ibarettir. Merkez ve Güneşli Mahallesi yerleşmenin daha yoğun olduğu sahalardır. Kasaba toplam 375 hanedir. İlk kuruluş yeri bugünkü Güneşli ve Merkez Mahallesi'nin bulunduğu yer olan yerleşme, zamanla eğimli alanlara doğru gelişmiş ve dağınık bir yerleşme dokusu kazanmıştır.

Tablo 34.Güneşli'de Mahallelerin Hane Sayısı ve Nüfusları (2001)

Mahalleler	Hane Sayısı	Nüfus
Güneşli	107	781
Merkez	126	662
Asarlı	82	408
Kocalar	28	192
Hacıosmanlar	32	115
Toplam	375	2158

Kaynak: Ormanlı Belediyesi ve DİE 2000 Yılı Nüfus Verileri

Güneşli kasabası Alacabük, Güllük, Velidağ, Çevlük, Sütlüce, Yenidoğancılar, Düzpelit, Hasbeyler, Hacıosmanlar, Ortaköy, Davutlar köyleri için bir merkez durumundadır. Sözkonusu köyler Güneşli'nin fonksiyonel etki sahası içinde yeralmaktadırlar (Harita 10). Köyler günlük ilişkilerini birinci derecede Güneşli ile südürmektedirler.

Fotoğraf 38. Güneşli Kasabasında Kurulan Haftalık Pazar

Kasabanın birinci derecede ekonomik faaliyeti tarımdır. Faal nüfusun yaklaşık %33,3'ü tarım sektörüne çalışmaktadır. Yetiştirilen tarım ürünleri arasında ihtiyaca yönelik olarak üretilen buğday, arpa ve mısır ilk sırayı almaktadır. Yerleşmede fındık bahçelerinin sayısı ve fındık üretimi yeni yeni artmaya başlamıştır.

1992'den önce bir maden-tarım kasabası olarak değerlendirebileceğimiz Güneşli için bugün aynı değerlendirmeyi yapmak mümkün değildir. Çünkü 1992'deki grizu patlaması ve devletin işçi alma politikalarının değişmesiyle, kasabada madende çalışanların sayısı oldukça azalmıştır. Eskiden en az 200-250 kişi madende çalışırken, 2001 yılı itibariyle bu sayı 20-30'lara kadar düşmüştür. Ancak kasaba sakinlerinin büyük bir kısmı TTK'dan emeklidir. Hemen her evde bir emekli vardır. Güneşli'de tarım arazilerinin sınırlı oluşu, yeni iş imkanlarının olmaması, Ereğli, İstanbul ve Almanya'ya olan göçleri artırmıştır. ERDEMİR'de çalışanların sayısı da giderek azalmaktadır. Dolayısıyla Güneşli'nin ekonomisi tarımın yanısıra, emekli maaşlarına bağımlı bir hal almıştır. Yerleşmede hayvancılık faaliyetleri giderek önem kazanmaya başlamıştır. Önceleri ihtiyaca yönelik olarak sürdürülen hayvancılık faaliyetleri, giderek ticari amaçla yapılmaya başlanmıştır. Örneğin: 10 aile küçükbaş hayvancılık yaparak geçimini sağlamaktadır. Bu ailelerin yaklaşık 300-400'er baş koyunu vardır.

Kasabada ticari işyerleri Merkez ve Güneşli Mahallerinde yeralmaktadır. Ticari işyerlerinin sayısı 50 kadardır (Tablo 35). Ne yazıkki bunların büyük çoğunluğunu (13) kahvehaneler oluşturmaktadır. Bu da kasabadaki işsizliğin bir göstergesi kabul edilebilir.

Tablo 35. Güneşli Kasabasında Ticari İşyeri Sayıları (2001)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Market	4	Ekmek Fırını	2
Marangoz	4	Pastahane	1
Kahvehane	13	Bilardo Salonu	1
Bakkal	5	Tekel Bayii	2
İnşaat Malzemesi	3	Zirai İlaçlar	1
Berber	3	Oto Yıkamacı	1
Kunduracı	2	Lokanta	2
Zaireci	2	Kırtasiye	1
Seyahat Şirketi	1	Manav	2
		Toplam	50

Kaynak: Güneşli Belediyesi

Perşembe günleri kasabada pazar kurulmaktadır. Güneşli pazarına mallar Ereğli'den ziyade Devrek'den gelmektedir. Güneşli günlük ihtiyaçlarında Ereğli kadar Devrek ile de ilişki içerisindedir.

Kasabada yeni iş imkanları oluşturulmazsa başgöstermeye başlayan işsizlik daha da artacaktır. Bu durum Güneşli'den dışarıya olan göçleri artırabilir. Bunu önlemek için alternatif iş imkanları geliştirilmelidir.

2.1.3.2.2. Belediye Örgütü Bulunmayan Kasaba Yerleşmeleri

Ülkemizdeki bütün kasabalarda belediye örgütü bulunmamaktadır. Bir köy yerleşmesi belediye örgütüne sahip olmadan da yapısal bakımdan gelişerek kasaba özelliği kazanabilmektedir.[72]

Araştırma sahamızda Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Kurtlar, Aydın ve Çayırlı kasabaları köy statüsünde olan, ancak fonksiyonel özellikleri açısından kasaba olma özelliği kazanmış yerleşmelerdir.

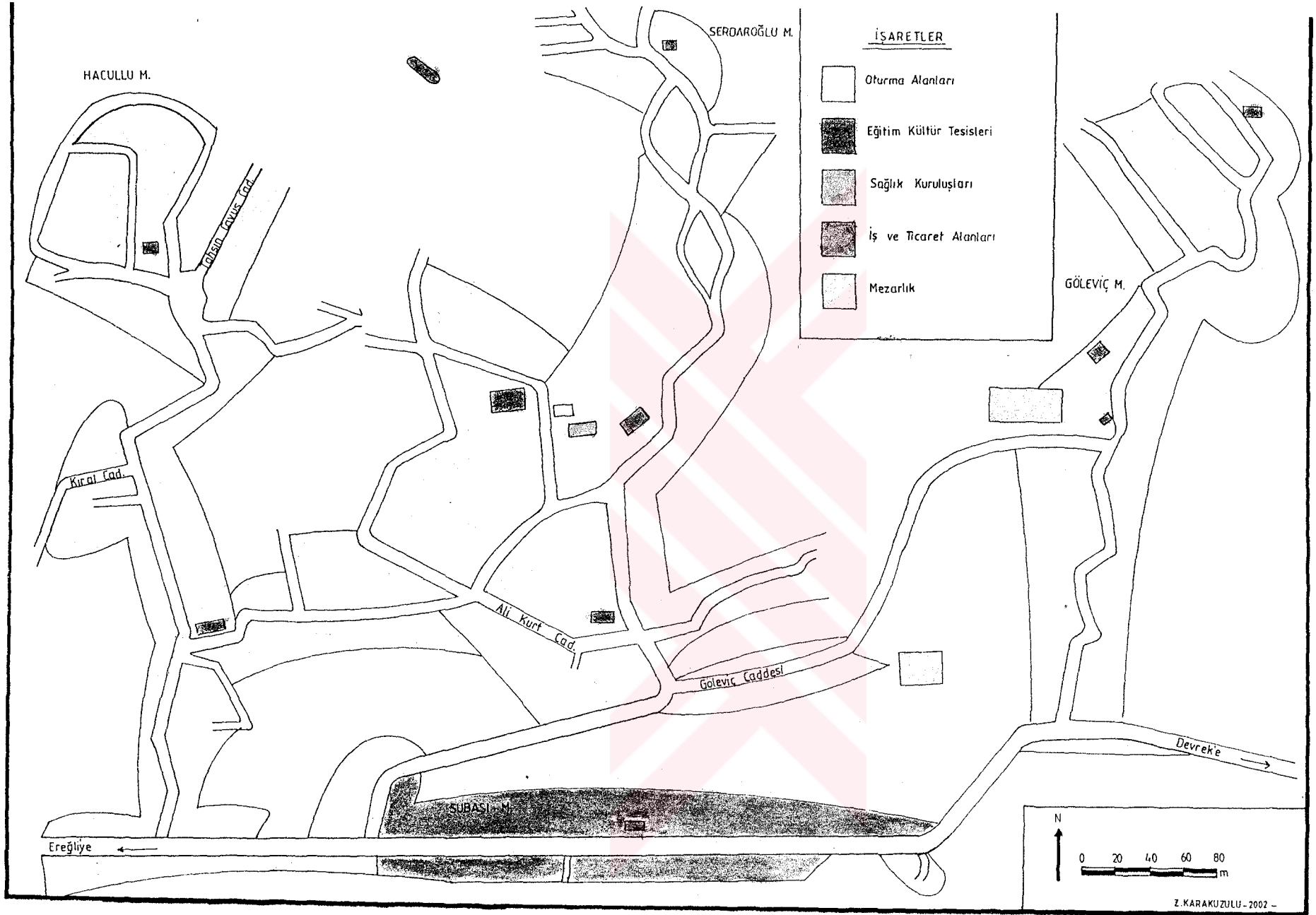
a. Süleymanbeyler Kasabası

Süleymanbeyler kasabası Aydın Çayı vadisinin nisbeten genişlediği, Kırardı, Güleyiş ve Uğurlar Dereleri'nin taşıdığı alüvyonlardan oluşmuş düzlük üzerinde kurulmuştur (Harita 2) Yerleşmeye ilk girildiği anda bir köy yerleşmesinden ziyade kasaba yerleşmesi görünümü sergilemektedir. Meskenleri, ticari işyerleri, aktif günlük yaşamıyla tam bir kasaba yerleşmesi olarak değerlendirilmesi yanlış olmaz.

Kasabanın Ereğli şehrine uzaklığı 16 km'dir. Ereğli-Devrek yolu üzerindeki kasaba altı mahalleden (Süleymanbeyler Göleviç, Serdaroğlu, Hacıulu, Subaşı) ibaret olup, 2000 yılı itibariyle nüfusu 1510 kişidir. Yerleşmedeki hane sayısı ise 321'dir. Meskenler daha çok Hacıulu mahallesinde yoğunlaşmaktadır. Süleymanbeyler'deki meskenlerin büyük çoğunluğu 2-3, hatta 4 katlı modern betonarme binalardır.

---

[72] ÖZÇAĞLAR, A., 1997, a.g.e., s.16, Ankara.

Harita 9.Süleyman Beyler Kasabası'nın Fonksiyon Alanları

Süleymanbeyler kasabası onbeş köyün merkezi durumundadır. Bunlar; Yazıcılar, Deliler, Dedeler, Yalnızçam, Dağlıca, Güzelyurt, Esenköy, Aydınlar, Danişmentli, Çiğdemli, Ören, Ovaköy, Soğanlıyörük, Yunuslu ve Üçköy'dür (Harita 11). Tüm bu köyler Süleymanbeyler'in fonksiyonel etki sahasında olup, günlük ihtiyaçlarını buradan karşılamaktadırlar. İlköğretim öğrencileri taşımalı sistem gereği, Süleymanbeyler'deki iki ilköğretim okulunda eğitim ve öğrenimlerini sürdürmektedirler. Ayrıca Süleymanbeyler Sağlık Ocağı'nda görevli 2 pratisyen doktor, 2 hemşire ve 2 sağlık memuru sözkonusu köylere hizmet vermektedir.

Kasaba, geçimini birinci derecede sanayi faaliyetlerinden sağlamaktadır. ERDEMİR ve yan sanayi kolları ile TTK'da çalışanların sayısı oldukça fazladır. Bu iki kuruluşta yaklaşık 70 kişi çalışırken, hemen her evde de bir emekli bulunmaktadır.

Bir endüstri-tarım kasabası olarak değerlendirdiğimiz yerleşmede fındık tarımı ikinci dereceden geçim kaynağını teşkil etmektedir. Her yıl yaklaşık 20 ton fındık üretimi gerçekleştirilmektedir. Sanayiden elde edilen gelirin tatminkar oluşu, tarımsal faaliyetleri ikinci plana itmiştir. Oysa kasaba, Ereğli ilçe sınırları dahilinde elverişli tarım alanlarına sahip ender yerleşmelerden biridir. Hayvancılık faaliyetleri de ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmektedir.

Süleymanbeyler'de ticari işyeri sayısı oldukça fazladır. Yaklaşık 72 kadar işyeri (Tablo 36), kasabanın ticari hayatına canlılık katmaktadır. Ayrıca Pazar günü kasabada halk pazarı kurulmaktadır. Ticari işyerlerinin hemen hemen tamamı Ereğli-Devrek yolu üzerinde yani Subaşı Mahallesi'nde yeralmaktadır (Harita 10).

Süleymanbeyler'in gelişmesinde şüphesiz Ereğli-Devrek yolu üzerinde oluşunun büyük rolu olmuştur. İşlek bir güzergah üzerinde bulunması nedeniyle, buradan geçen yolcu ve araçlara hizmet vermektedir. Oto tamircilerinin fazla oluşu ve küçük bir yerleşmede bulunan iki petrol istasyonu bu görüşü doğrular mahiyettedir. Son dönemlerde kasabadaki iş kollarında oldukça önemli gelişmeler meydana gelmiştir. 2000 yılında 1510 nüfusu bulunan bu yerleşim merkezinde nüfus yetersizliği nedeniyle belediye örgütü kurulamamıştır. Ancak Ereğli'nin ilk belediye örgütlü kasabanın Süleymanbeyler olması kaçınılmazdır.

Tablo 36.Süleymanbeyler Kasabası'ndaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Kahvehane	8	Eczane	1
Bakkal	4	Beyazeşya Bayii	2
Kasap	4	Manav	2
Oto Tamircisi	16	Ayakkabıcı	2
Kesim Motorcu	1	Tuhafiye	2
Mermerci	1	Tekel Bayii	2
Mobilyacı	2	Petrol İstasyonu	2
Oto Galeri	1	Camcı	1
Tuğlacı	2	Fotoğrafçı	1
Kaynakçı	1	Elektrikçi	1
Fırın	2	Berber	2
Lokanta	4	Plastik Doğrama	2
Pastahane	2	Marangoz	1
Yorgancı	1	**Toplam**	72

Kaynak: 2001 Yılında Sahada Yapılan Gözlemlerden Elde Edilmiştir

Fotoğraf 39. Süleymanbeyler Kasabasındaki Ticari İşyerleri

b. Kızılcapınar Kasabası

Belediye örgütü olmayan kasaba yerleşmelerinden biri de Kızılcapınar'dır. Yenimahalle, Aylar ve Merkez olmak üzere üç mahalle yerleşmesinden oluşan kasabanın, 2000 yılı itibariyle nüfusu 1105'dir. Kızılcapınar'ın Ereğli merkezine uzaklığı ise 28 km'dir.

Kasabayı bir endüstri-tarım kasabası olarak nitelendirmek mümkündür. Faal nüfusun büyük bir kısmı TTK, ERDEMİR ve yan sanayi kollarında çalışmaktadır. Örneğin: 2001 yılı itibariyle madende 18 Erdemir ve yan sanayi kollarında 75 kişi çalışmakta idi. Sözkonusu kuruluşlardan emekli olanların sayısı ise 95'dir.

Yerleşmenin en yoğun olduğu saha Merkez Mahallesi'dir. 145 hane olan mahallenin nüfusu 870 kişidir. Aylar Mahallesi 37 hane olup 148 nüfusa, Yeni Mahalle ise 14 hane olup 87 nüfusa sahiptir. Kasaba evleri iki veya üç katlı olup, yığma tuğla veya betonarme olarak inşa edilmiş, modern meskenlerdir.

Kızılcapınar yakın çevresindeki Ovaköy, Çevlük, Ereğliortacı, Külah, Şamlar, Ramazanlı, Çiğdemli köyleri için bir merkez durumundadır (Harita 10).

Fotoğraf 40. Kızılcapınar Kasabasından Bir Görünüm

Belli bir dönem sanayinin yarattığı iş imkanları nedeniyle, tarımsal faaliyetleri ikinci plana atan Kızılcapınar sakinleri, bugün işsizlikle karşıkarşıyadır. Tarımsal faaliyetler sadece ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmektedir. Her aile ihtiyacı olan buğday ve mısırı yetiştirmektedir. Yeni yeni ceviz bahçeleri oluşturulmaktadır. Yıllık fındık üretimi ise her yıl yaklaşık 3 ton gibi cüzi bir miktardır. Önceleri sel baskınlarına maruz kalan kasaba tarım alanları, Kızılcapınar Barajı'nın (1995) inşasıyla bu tehlikeden kurtulmuştur. Hayvancılık faaliyetleri de Ereğli genelinde olduğu gibi ihtiyaca yöneliktir. 2001 yılı itibariyle kasabadaki ticari işyeri sayısı 18'dir (Tablo 37). Ayrıca Cumartesi günleri kurulan kasaba pazarından, Kızılcapınarın, fonksiyonel etki sahasındaki köyler ve kasaba sakinleri ihtiyaçlarını giderebilmektedirler. Ancak ticari fonksiyonları Süleymanbeyler kadar gelişmiş değildir. Çünkü Kızılcapınar, Güneşli, Ormanlı ve Süleymanbeylerin fonksiyonel etki sahalarının arasında kalmıştır. Dolayısıyla ancak çok yakınındaki köylere hizmet verebilmektedir.

Tablo 37.Kızılcapınar Kasabasında Ticari İşyeri Sayısı (2001)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Kahvehane	4	Nalbur	2
Kasap	1	Buzdolabı tamircisi	2
Beyazeşya bayii	2	Demir Doğramacı	1
Berber	2	Marangoz	2
		Toplam	18

Kaynak: 2001 Yılında Sahada Yapılan Gözlemlerden Elde Edilmiştir.

c. Aydın Kasabası

Öğberler'in batısında yaklaşık 500-550 metre yükseltiler arasında kurulmuş bir kasabadır. Halk arasında ismi Armutlucuma'dır. Armutlucuma köyün bir mahallesinde adıdır. Ticari işyerlerinin topladığı merkez mahalle konumunda olduğu için tüm yerleşme bu isimle anılmaktadır. Aynı zamanda sözkonusu mahalle Ereğli-Devrek yolu üzerinde işlek bir konumda olması nedeniyle de daha çok gelişme imkanı bulmuştur. Dört mahallesi olan (Armutlucuma, Merkez, Sakalar, Kabakoz) kasabanın 2001 yılı nüfusu 714 olup, Ereğli şehrine uzaklığı 45 km'dir.

Aydın kasabası da Kızılcapınar ve Süleymanbeyler gibi bir endüstri-tarım kasabası niteliğindedir. 2001 yılı itibariyle faal nüfus içerisinde madende ve fabrikalarda çalışanların sayısı 110 kişidir. Aydın'ın bir avantajı Kozlu'ya da yakın olmasıdır. Dolayısıyla hem Kozlu'da hemde Armutçuk'da çalışma imkanına sahiptirler. Ayrıca geçici olarak 10 kişi Bolu'da yapılan yol inşaatında çalışmaktadırlar. Kasabada emekli sayısı çok olduğu için emekli maaşları da bir gelir kaynağı teşkil etmektedir.

Tarımsal faaliyetler arasında fındık ve ceviz yetiştiriciliği ön plandadır. Yerleşmede yaklaşık 1000 ağaç ceviz mevcuttur. İhtiyaca yönelik olarak mısır ve çilek yetişmekte, ayrıca arıcılık da yaklaşık 100 fenni kovanda sürdürülmektedir.

Kasaba, çevresindeki yaklaşık 8 köy günlük ihtiyaçlarını Aydın'dan gidermektedir. Bu köyler; Aşağıkayalıdere, Düzpelit, Hacıuslu Hasbeyler, İskenderli, Ortaköy, Yazıören ve Aşağıhocalar'dır (Harita 10). Burada ilinç olan durum şudur; Bu köylere oldukça yakın olan ve belediye örgütü bulunan Öğberler'in değil de Aydın'ın tercih edilmesidir. Daha öncede değindiğimiz gibi Öğberler, henüz kasaba olma özelliğini kazanamamış, belediye örgütlü bir köy yerleşmesidir. Bu durumun sebebi de budur. Bahsi geçen köyler gerek sağlık sorunlarında (Sağlık ocağında 1 doktor, 2 ebe, 2 hemşire hizmet vermektedir) gerek eğitim-öğretim durumlarında tüm işlerini Aydın ile sürdürmektedirler. Ayrıca kasabada Çarşamba günleri halk pazarı da kurulmaktadır (Harita 10).

Kasabada ticari işyeri sayısı 10 kadardır. Bunların 7'si bakkal, 1'i kasap, 1'i plastik doğramacı, 1'i marangozdur (Tablo 38). Bu işyerlerinin tamamı Armutlucuma Mahallesi'ndedir.

Tablo 38. Aydın Kasabasındaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)

İşyeri Türü	Sayısı
Bakkal	7
Kasap	1
Marangoz	1
Plastik Doğramacı	1
Toplam	10

Kaynak: 2001 Yılında Sahada Yapılan Gözlemlerden Elde Edilmiştir.

d. Kurtlar Kasabası

Kurtlar, Alaplı-Ereğli ilçe sınırında yaklaşık 200-250m yükseltide yeralan küçük bir tarım hizmet kasabasıdır. Ereğli şehrine olan uzaklığı 25 km'dir. Halk arasında eski ismi olan Kaptaş şeklinde bilinmektedir. 2000 yılı itibariyle 671 nüfusa sahip olan kasabada, nüfus yetersizliği nedeniyle belediye teşkilatı kurulamamaktadır. Üç mahalle yerleşmesinden oluşan (Kurtlar, Kaptaşı, Hamitli) Kurtlar 150 hanedir.

Kasaba yakınındaki 15 köy Kurtlar'ın fonksiyonel etki sahası içerisindedir. Abdi, Artıklar, Alaplısofular, Halaşlı, Işıklı, Kaymaklar, Osmanlar, Üveyikli, Topallı, Zindancılar, Esenler, Çamlıbel, Emirali, Fındıklı, Ruşanlar bahsi geçen köylerdir (Harita 10). Bu 15 köyün öğrencileri Kurtlar ilköğretim okulunda öğrenim görmektedirler. Tüm sağlık sorunları için de 1 ebe, 1 hemşire ve 1 pratisyen doktorun görev yaptığı kurtlar Sağlık Ocağı'na girmektedirler. Cumartesi günleri kurulan kasaba pazarı da yakın çevresine hizmet vermektedir.

Kurtlar'ın geçim kaynağı tarımdır. Yıllık yaklaşık 100 ton fındık üretimi gerçekleştirilmektedir. Diğer tarım ürünlerinin üretimi ve hayvancılık ihtiyaca yönelik olarak yapılmaktadır. Ticari amaçlı olarak sadece arıcılık yapılmaktadır. Kasabada yaklaşık 170 fenni kovan bulunmaktadır. Bu faaliyet için arıcılar arılarını Tekirdağ'a götürmektedirler.

Kasabada Armutçuk'tan emekli 30 kişi, hala madende çalışan 6 kişi vardır. Ereğli ve Alaplı'daki çeşitli işlerde de 30 kişi çalışmaktadır.

Kurtların hizmet fonksiyonu da göz ardı edilmemelidir. Özellikle ulaşım hizmetleri küçük bir kasaba için oldukça iyi seviyededir. Kaptaş Birlik adı altında 21 minibüs Ereğli-Alaplı ve Kurtlar arasında yolcu taşımacılığı yapmaktadır. Kasabanın bu fonksiyonundan, etki sahasındaki köyler de faydalanmaktadır.

Kasabada ticari işyeri sayısı 54'dür (Tablo 39). Nüfusuna oranla ticari fonksiyonlarının gelişmiş olduğu dikkati çekmektedir. İşyerleri Kurtlar Mahallesi'nde anayolun iki tarafında sıralanmışlardır. Zaten Kurtlar'ın gelişmesinde Ormanlı-Alaplı yolu üzerinde olmasının rolü büyük olmuştur.

Tablo 39. Kurtlar Kasabasındaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Kahvehane	12	Soğuk Demirci	4
Kasap	6	Oto Tamirci	3
Lokanta	4	Mermerci	1
Fırın	3	Nalbur	4
Bakkal	3	Oto parçacı	1
Market	2	Beyaz Eşya Bayii	3
Marangoz	4	Terzi	1
Berber	3		
		Toplam	54

Kaynak: 2001 Yılında Sahada Yapılan Gözlemlerden Elde Edilmiştir.

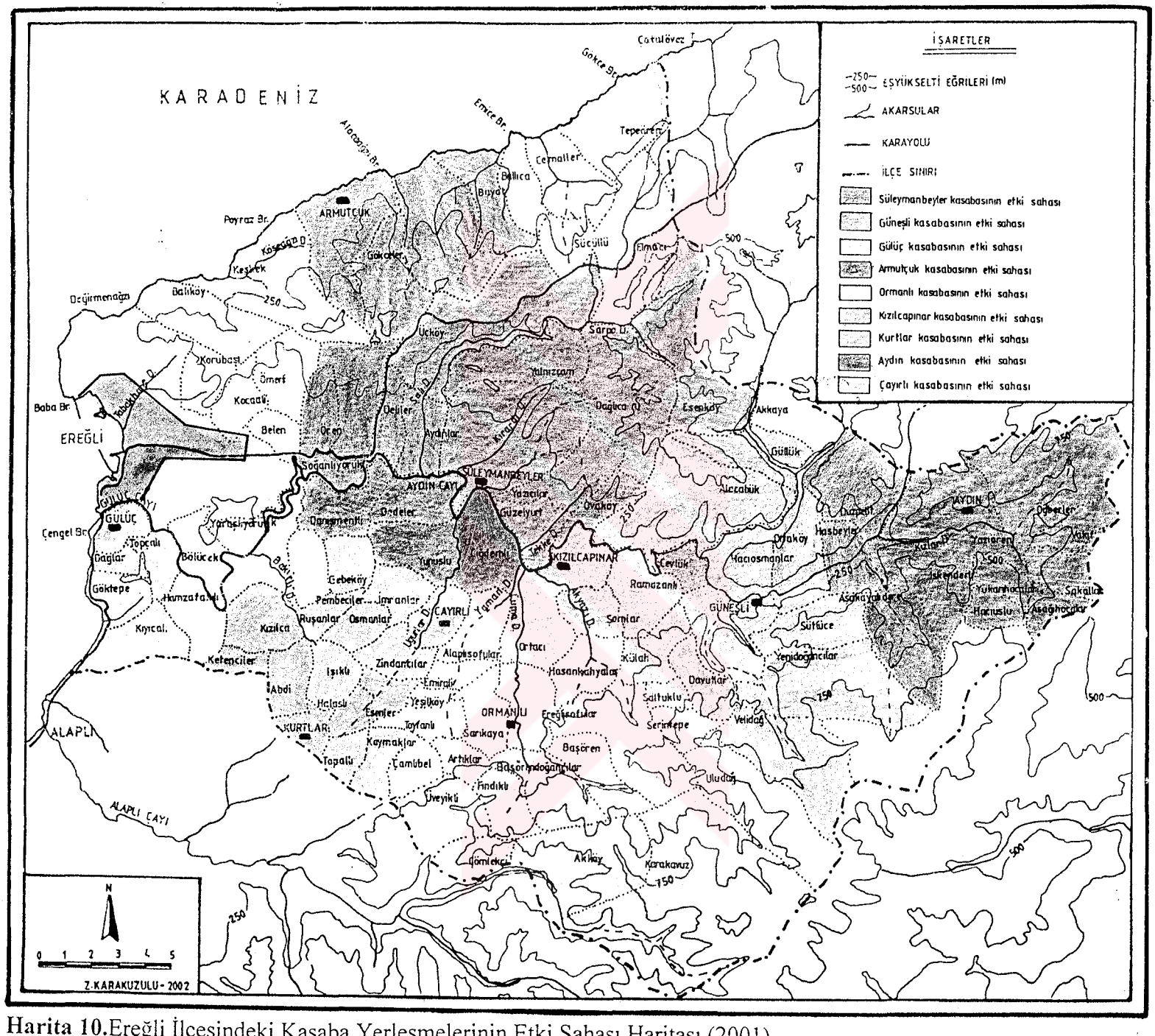
Topallı ve Halaşlı köyleri artık Kurtlar'ın mahallesi durumuna gelmişlerdir. Dolayısıyla Kurtlar, Topallı ve Halaşlı birleştirilerek, merkez Kurtlar olmak üzere belediye teşkilatı kurulabilir. Sahada yapılan mülakatlar sırasında, yöre sakinlerinin de bu fikri benimsediği tesbit edilmiştir.

e. Çayırlı Kasabası

Uğurlar Deresi vadisi yamaçlarında kurulmuş olan Çayırlı 2 mahalleden oluşan (Çayırlı ve Yeni Mahalle) 2000 yılı itibariyle 449 nüfuslu küçük bir tarım kasabasıdır. Son dönemlerde ticari fonksiyonunda görülen canlılık, Çayırlıyı, Osmanlar, Zindancılar, Işıklı, Yunuslu, İmranlar, Gebe, Ruşanlar köyleri için bir merkez haline getirmiştir (Harita 10).

Tarımsal faaliyetler içinde fındık ilk sırayı almaktadır. Kasabanın yıllık üretimi yaklaşık 200 ton kadardır. Mısır, buğday, sebze, ceviz ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmektedir. Ayrıca Perşembe günleri kurulan halk pazarında da ihtiyaç fazlası ürünler satılmaktadır. Çayırlı'da süt ürünlerini isteyen ve kaşar üreten bir atölye olduğu için, hayvancılık faaliyetleri nisbeten daha gelişmiştir. Bu atölyede 5-6 kişi çalışmakta ve kaşar üretilmektedir. Dolayısıyla hem Çayırlı'nın hem de çevre köylerde üretilen sütün değerlendirilmesi mümkün olmaktadır. Kasabada her ailenin 1 veya 2 ineği bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan olarak da yaklaşık 50 koyun mevcuttur.

Çayırlı'da faal nüfus içinde sanayi sektöründe çalışanların sayısı oldukça azdır. Örneğin 2001 yılında Erdemirde 10, TTK'da 4 kişi çalışmaktaydı. 10 kişi de Ereğli'de çeşitli işlerde çalışmaktaydı. Kasaba günlük ilişkilerini Ereğli ile sürdürmektedir.

İŞARETLER
250 500 EŞYÜKSELTİ EĞRİLERİ (m)
AKARSULAR
KARAYOLU
İLÇE SINIRI
Süleymanbeyler kasabasının etki sahası
Güneşli kasabasının etki sahası
Gülüç kasabasının etki sahası
Armutçuk kasabasının etki sahası
Ormanlı kasabasının etki sahası
Kızılcapınar kasabasının etki sahası
Kurtlar kasabasının etki sahası
Aydın kasabasının etki sahası
Çayırlı kasabasının etki sahası
KARADENİZ
ARMUTÇUK
EREĞLİ
GÜLÜÇ
SÜLEYMANBEYLER
KIZILCAPINAR
ÇAYIRLI
GÜNEŞLİ
ORMANLI
KURTLAR
ALAPLI
AYDIN
AYDIN ÇAYI
GÜLÜÇ ÇAYI
ALAPLI ÇAYI
Çatalözez
Gökçe Br.
Emirce Br.
Alaçamlı Br.
Poyraz Br.
Değirmenağzı
Baba Br.
Çengel Br.
Tepeüren
Cemaller
Büyük
Ballıca
Süçüllü
Elmacık
Gökçeler
Keşlek
Balıköy
Üçköy
Sarpa D.
Yalnızsaray
Dağlıca D.
Esenköy
Akkaya
Güllük
Korubaşı
Ömerli
Kocaali
Belen
Değler
Aydınlar
Soğanlıyaruk
Yazalar
Güzelyurt
Ovaköy
Alıcabük
Yarbaşıyaruk
Dereşenköy
Dadeler
Topçalı
Dağlar
Bölücek
Göktepe
Hamzafakılı
Gebeköy
Pembeciler
İmranlar
Ruşanlar
Osmanlar
Kıyıcal.
Kazılca
Ketenciler
Işıklı
Zindantılar
Alapısofular
Ortacı
Hasankahyalar
Abdi
Halaslı
Esenler
Yeşilköy
Emirali
Toyranlı
Kaymaklar
Topallı
Çamlıbel
Artıklar
Başörendoğanlar
Üveyikli
Findıklı
Başören
Ereğlesatlar
Sarıkaya
Kılıçlı
Dayılar
Saltuklu
Serinkepe
Velidağ
Uludağ
Sütlüce
Yenidoğancılar
Hacıosmanlar
Ovaköy
Hasbeyler
Cevizlik
Ramazanlı
Somlar
Yamanlı D.
Kızılcapınar D.
Çayırlı D.
Seyir D.
Kıyıcak D.
Tabakhane D.
Değirmenağzı D.
Kocaali D.
Yeşilköy D.
Çamlıbel D.
Başören D.
Ovaköy D.
Hasbeyler D.
Cevizlik D.
Ramazanlı D.
Somlar D.
Yamanlı D.
Çayırlı D.
Kızılcapınar D.
Kıyıcak D.
Seyir

Çayırlının eğitim fonksiyonu çevre köyler için önemlidir. Çünkü yukarıda bahsettiğimiz 8 köyün öğrencileri Çayırlı İlköğretim okulunda eğitim görmektedirler.

Yerleşmedeki ticari işyeri sayısı 2001 yılı itibariyle 26 adettir. Bunlar arasında kahvehaneler (5) ve marangozlar (5) ilk sırayı almaktadır.

Tablo 40.Çayırlı Kasabasındaki Ticari İşyeri Sayısı (2001)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Kahvehane	5	Market	3
Marangoz	5	Fırın	1
Mermer Atölyesi	1	Mobilyacı	3
Terzi	1	Ayakkabıcı	1
Berber	3	İnşaat Malzemecisi	3
		Toplam	26

Kaynak: 2001 Yılında Sahada Yapılan Gözlemlerden Elde Edilmiştir.

2.1.3.3. Şehir Yerleşmesi (Ereğli)

Araştırma sahamızdaki şehir yerleşmesini ilçe merkezi durumundaki Ereğli şehri oluşturmaktadır. Şehir Bababurnu ile Çengelburnu arasında büyük bir kavis oluşturan Ereğli Körfezi'nin kuzeydoğusunda, denize dik uzanan tepelerin üzerinde kurulmuş bir yerleşmedir.

Ereğli, kuzeybatısında Keştepe (Çeştepe), Maltepe, kuzeyinde Kale Tepe, doğusunda Göztepe, güneydoğusunda Örencik Tepesi ile onların arasında akan Han Deresi, Kemer Deresi, Tabakhane (Perçe, Alkaya) Deresi, Kabasakal Deresi üzerinde yer alır (Harita 2).

Tepelerin en yükseği, Ereğli'nin ilk kurulduğu ve bugün en yoğun mahallerin üzerinde yerleştiği Kale Tepe'dir. Bu tepe denize hafif meyille indiği için, şehrin ilk iskan ve gelişimi için elverişli bir alan olmuştur. Yüksekliği 150m'dir (Harita 2). Diğer tepeler fazla yüksek değildir ancak denize dik bir meyille inerler. Aralarında bulunan vadiler çok dar düzlük sahalar çok azdır.

Demir-Çelik Fabrikası'nın yapımı başlamadan önce, Ereğli, Göztepe'den Gülüç Çayı'na kadar, sebze bahçeleri, plaj ve seyrek bağ evleri halendi uzanıyordu. 1962 Temmuz'unda bu saha kamulaştırılmış, sahil doldurulmuş ve buradaki Elma

Tepe, Fil Tepe ortadan kaldırılarak saha düzleştirilmiştir.[73] Kepez Deresi ile Gülüç'ün denize ulaştığı noktada, yaklaşık 2,5km uzunluğunda, bölgenin en büyük kumsalına sahip Uzunkum plajı yeralmaktaydı. Bu saha doldurularak fabrika sahasına dahil edilmiştir. Ayrıca, Göztepe eteklerinden Bababurnu'na kadar uzanan sahil şeridi de denizin doldurulmasıyla elde edilmiştir. Böylece denizle iç içe olan dik kıyı şeridi ve sahildeki evler 30 ila 60m kadar denizden uzaklaştırılmıştır (Fotoğraf 41-42). Dolayısıyla şehrin kurulduğu sahanın doğal yapısı değiştirilmiştir.

Ereğli Şehri'nin bugünkü fonksiyon alanlarına geçmeden önce, şehrin kuruluş ve gelişimi ile ilgili bilgilere değinmenin, gelişim sürecini değerlendirmede bütünleştirici olacağı kanaatindeyiz.

Ereğli, yıldız ve poyraz rüzgarlarına karşı korunaklı bir limana sahip olması nedeniyle, tarihin her döneminde işlek bir liman olmuştur.

Daha öncede değindiğimiz gibi, Ereğli'ye ilk yerleşenler Mariandinler'dir (MÖ. 2400). Mariandinya, elverişli coğrafi özellikleri nedeniyle Zonguldak yöresindeki diğer yerleşim merkezlerine kıyasla, hızla gelişmiş ve işlek bir liman haline gelmiştir. MÖ. VI. yüzyılda şehir bir Yunan kolonisi idi, bir koloni içinde ise bağımsız bir site durumundaydı.

Aygün'ün[74] verdiği bilgilere göre Ereğli o zaman 1000 hanedan fazla idi. Şehir akropolden itibaren, bugünkü surların temelinde görülen eski surlar içinde kurulmuştu. Kale ve Hamamönü (Bugünkü Bozhane Hamamı) tarafları en mamur yerlerdi. Bu kısımda hükümdarın ve aristokrat sınıfın sarayları bulunuyordu. Halk arasında *dökülü* diye anılan eski dalgakıranın bu zamanda yapılmasıyla, Ereğli iki limana kavuşmuş, bu sayede bir kat daha gelişerek, geniş hinterlandının ticaretini yapmakla kalmamış, Doğu Karadeniz'den Bizans'a giden gemilerin başlıca uğrak yeri olmuştur. Daha sonra şehir Roma, Bizans devrini yaşamıştır. Bu dönemde de şehir limanı dolayısıyla önemini korumuştur.

XIV. yüzyıl başlarında Ereğli'nin bir Ceneviz kolonisi olduğu bilinmektedir. 1327'de ise Türk hakimiyetine geçmiştir.

Clavijo (1404) Ereğli şehrini şöyle tarif etmektedir; Ereğli muhtelif tepelerin eteklerinde inşa olmuş, sahile yakın bir şehirdir. Tepelerin en yükseği üzerinde bir

---

[73] KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.25, Ankara.
[74] AYGÜN, T., 1996, a.g.e., s.32-39, Ankara.

kale vardır. Şehir pek kalabalık değildir. Şehrin fevkalade bir limanı olduğundan çok meşhur ve çok zengindi.[75]

XVI. yüzyıl başlarında ise Ereğli'de 221 hane bulunuyordu. Bunun 179'u müslümandı. 1 çarşı ve 113 dükkan mevcuttu. Halk zananatkarlık tarım ve denizcilikle uğraşıyordu. XVI. yüzyılın ikinci yarısında nüfusu %50 artmış, hane sayısı 258'i müslüman olmak üzere 343'e ulaşmıştı.[76]

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Ereğli, küçük bir sahil kasabası olarak varlığını idame ettirmiştir.

Katip Çelebi 1630'lu yıllarda Ereğli'ye ilişkin şu bilgileri vermiştir. Bendereğli, Karadeniz sahilinde, Bolu'nun kuzeyinde bir kaledir. Kalesi, Topkapı surlarını andırmaktadır. Doğusu deniz kenarındadır. Ancak iskeleye ve şehre bitişik gibi duran bir kapısı vardır. Kalenin iç kapısı yanında kahveler, bir hamam, çeşmeler ve iskele yanında misafirhaneye benzeyen han odaları ile köşkler vardır. Şehirde ekmekçi fırını yoktur. Ereğli hayli mamur bir kasabadır. İncir, üzüm, cevizi boldur. Kerestesi de vardır. Halk kaşık ve yelken yapımında ileri gitmiştir.[77]

1828'de ilk maden kömürünün Ereğli'de bulunması ve 1848'de işletilmeye başlaması Ereğli'nin çehresinde değişikliklere neden olmuştur. Ereğli o dönemde bölgenin en gelişmiş yerleşmesi durumundaydı.

Kömür havzasına o sıralarda Zonguldak havzası değil de *Ereğli Kömür Havzası* (Ereğli Havza-i Fahmiyesi) denmesi, Zonguldak'ın o dönemde önemsiz bir yer olduğunu ortaya koyar.[78]

Ereğli merkez nüfusu 1840'lara kadar 3000 civarında iken (1848'de kömürün işletilmeye başlamasıyla) 1860'larda 4000, 1920'de 6000'e çıkmıştır.[79]

1894 (1310) Kastamonu Vilayet Salnamesi'ne göre Ereğli ilçe merkezinde mukemmel bir hükümet konağı ile bir mahzen, iki erkek bir kız iptidai mektebi, yedi cami, dört mescit bulunmakta idi.

---

[75] CLOVİJO, R. G., 1993, a.g.e., (Çev: Ö. Rıza Doğru), s.64-65, İstanbul.
[76] FAROGHİ, S., 1993. a.g.e., s.137, 140, İstanbul.
[77] KATİP ÇELEBİ, a.g.e., s.653, İstanbul.
[78] TUNCEL, M., 1980, "Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış" İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Sayı:23, s.152, İstanbul.
[79] CUİNET, V., 1892. a.g.e., s.512-513, Paris.

XX yüzyılda Zonguldak, kömür madeni dolayısıyla büyüyüp önem kazanmaya başlayınca, Ereğli geri planda kalmıştır.

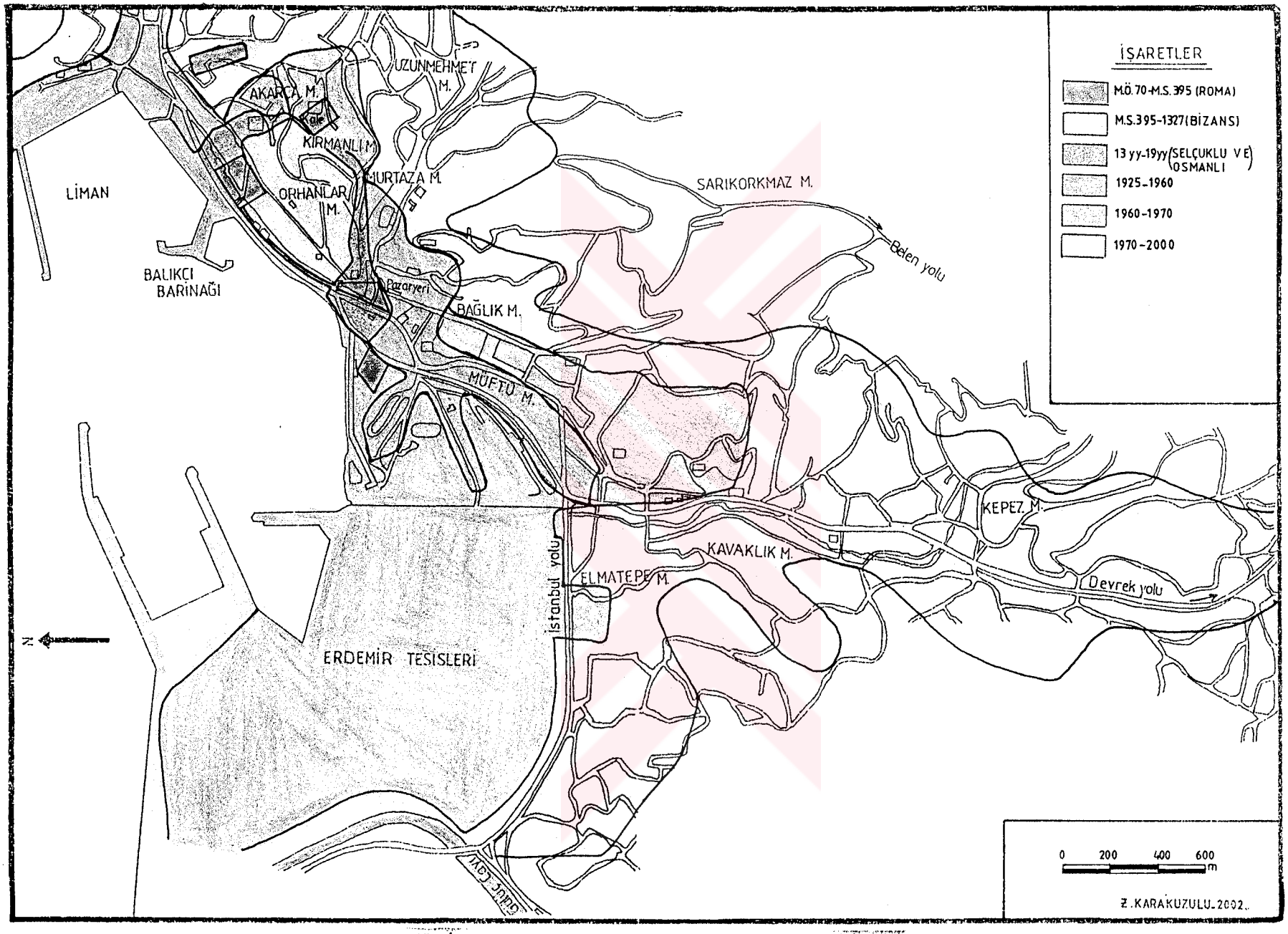
1928 Büyük Ticaret Salnamesi'nde; Ereğli ilçe merkezinde 2 eczane, 1 fırın, 34 bakkal, 7 tuhafiyeci, 1 terzi, 7 debbağ, 1 züccaciye, 1 şekerci, 1 zeytin ve zeytinyağı taciri, 1 derici, 3 kırtasiye, 1 kasap, 1 keçeci, 12 keresteci, 5 köseleci, 28 manifaturacı, 5 maden kömürü taciri, 6 yumurta taciri, 1 bakırcı ve 1 katran taciri olduğu belirtilmektedir.

Görüldüğü gibi Ereğli, 19 yüzyıla kadar olan süreç içinde her zaman önemini korumuş, elverişli konumuyla yakın çevresi için daima gelişmiş bir yerleşme merkezi olma özelliği taşımıştır. Bu dönemden itibaren 1965 yılına kadar 8812 nüfuslu küçük bir sahil kasabası görünümünde olan Ereğli, 1965'de Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nın kurulmasıyla önemli bir sanayi şehri olma yolunda ilk adımı atmıştır. İlçe sınırları içinde kömür madeninin mevcudiyeti, elverişli limanı, büyük merkezlere yakınlığı gibi birtakım avantajları nedeniyle burada kurulan fabrika, nüfus bahsinde de değinileceği gibi Ereğli'nin süratle nüfuslanmasını sağlamıştır. Artan nüfusla birlikte Ereğli şehri mekan üzerinde de yatay ve dikey yönde gelişmelere sahne olmuştur (Harita 11). Darkot; 1960'lı yıllardaki Ereğli'yi dahi tarımsal nüfusun azlığından dolayı şehir olarak kabul etmektedir.[80]

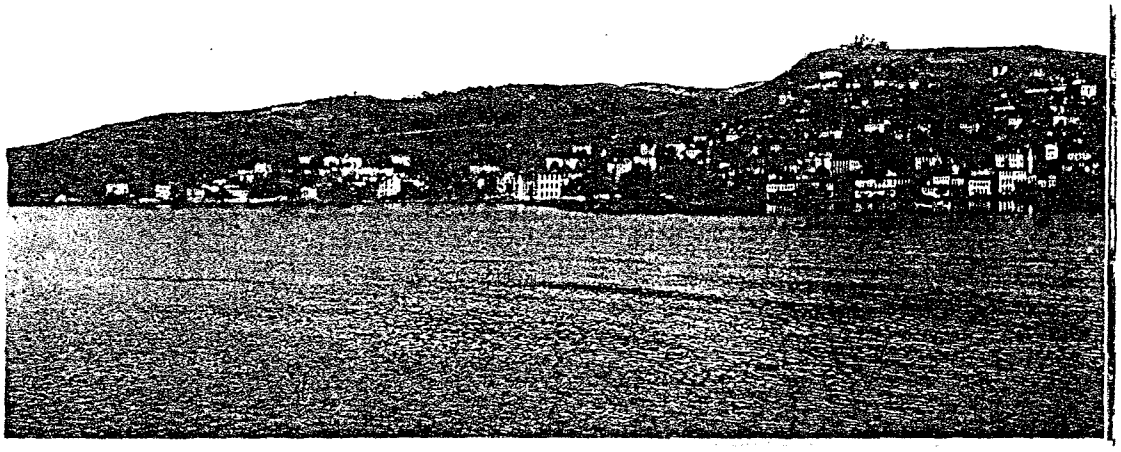
Şehrin 1960'dan sonraki mekansal gelişimini ise kısaca şöyle özetleyebiliriz: 1960'dan önce bir sahil kasabası özelliği taşıyan, Ereğli'de yerleşme ilk olarak Kale Tepe üzerinde kurulmuştur. XIX yüzyıla kadar da sadece bu tepe üzerinde kalmıştır. En eski mahalleleri Süleymanlar ve Orhanlar mahalleleridir. İş merkezleri de bu tepenin batısında bugün *Dökülü* ve *Kızkapısı* olarak isimlendirilen kısımda idi (Harita 11).

---

[80] DARKOT, B, 1967, "Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri,"İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg. S.17, C.8, s.5, İstanbul.

Harita 11. Ereğli Şehrinin Tarihi Gelişim Haritası

Fotoğraf 41-42. 1930'lu Yıllarda Kdz. Ereğli

1964'de ise kasabanın ticari aktivitesi daha ziyade Tabakhane Deresi'nin doldurduğu düzlükte yeralmakta idi. O dönemde bu düzlüğün denize ulaştığı yerde bir sinema, bir otel, bir gazino ile Uzun Mehmet Parkı bulunmaktaydı. XIX yüzyıldan önce aynı yerde, memleketinden uzakta ölen, tanıdığı bulunmayan kimselerin gömüldüğü *garipler mezarlığı* varmış.[81]

Bu dönemde şehrin genişleme alanı Bağlık Tepesi'ne kadar uzamış, doğuda ise Göztepe'yi aşarak ilerlemiştir. Ayrıca Kale Tepe'nin doğu ucundaki çarşıdan tepeye doğru yükselip yayılarak genişlemektedir. Kale Tepe'nin doğusundan bütün tepe boyunca batı ucuna kadar birbirine paralel iki cadde uzanmaktadır. Yalı Caddesi ve Dikili Caddesi olarak bugün de varlıklarını koruyan bu caddeler Ereğli'nin en eski caddeleridir. Şehrin en eski anayolunun Dikili Caddesi olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü Bizans devrinden kalma önemli eserler bu yol üzerindedir. Diğer yollar ise yumuşak bir kavisle tepeye doğru çıkarlar. Ereğli'nin tali yolları, bugün dahi iki taşıtın rahatça geçebileceği genişlikte değildir.

Nüfus artıp, mekansal büyüme gerçekleştikçe mahalle sayısı yediye çıkmıştır (Bağlık, Orhanlar, Müftüler, Akarca, Kirmanlı, Murtaza, Süleymanlar). Yeni oluşan mahalleler ile birlikte işyerleri ile konutlar yavaş yavaş birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır. Yani modern şehir anlamında bir dış çevre meydana gelmeye başlamıştır.

Fabrikanın inşasından sonra göç edenler çeşitli mahallelere yayılmışlardır. Sahada yaptığımız anket çalışmalarına göre köylerden gelenlerin büyük bir kısmı Bağlık Mahallelesi'ne yerleşmiştir. Diğer mahallelerde ise yerli halk ile göç edenlerin oranı hemen hemen aynıdır. Ereğli'ye dışardan gelenlerin ilk yerleştikleri sahalar kasabanın dış mahalleleri ile Müftüler ve Süleymanlar mahallelerinin üs tarafları olmuştur. Çünkü güneye doğru eğim ve yükselti arttıkça, ucuz mesken bulunabiliyordu. O dönemde Orhanlar Mahallesi'nde ise daha çok memurlar toplanmıştı.

---

[81] KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.25, Ankara.

Daha 1960'lı yıllarda Ereğli'nin işyerleri ile konut alanları birbirinden ayrılmaya başlamıştı. Araziyi kullanma bakımından şehre has bir ihtisaslaşma görülmekteydi. Kale Tepe'nin batısında hastane, demiryolu (Ereğli-Armutçuk), istasyon, kömür yükleme ve boşaltma tesisleri ve liman, Karadeniz Bölge Üs Komutanlığı toplanmıştı. Bunların arkasında kalan Kadıtarlası Tepesi şehrin o dönemde gözde semti olmuştu. Zamanla yerleşme demiryolunu aşmış, Keş Tepe'ye yayılmıştır.

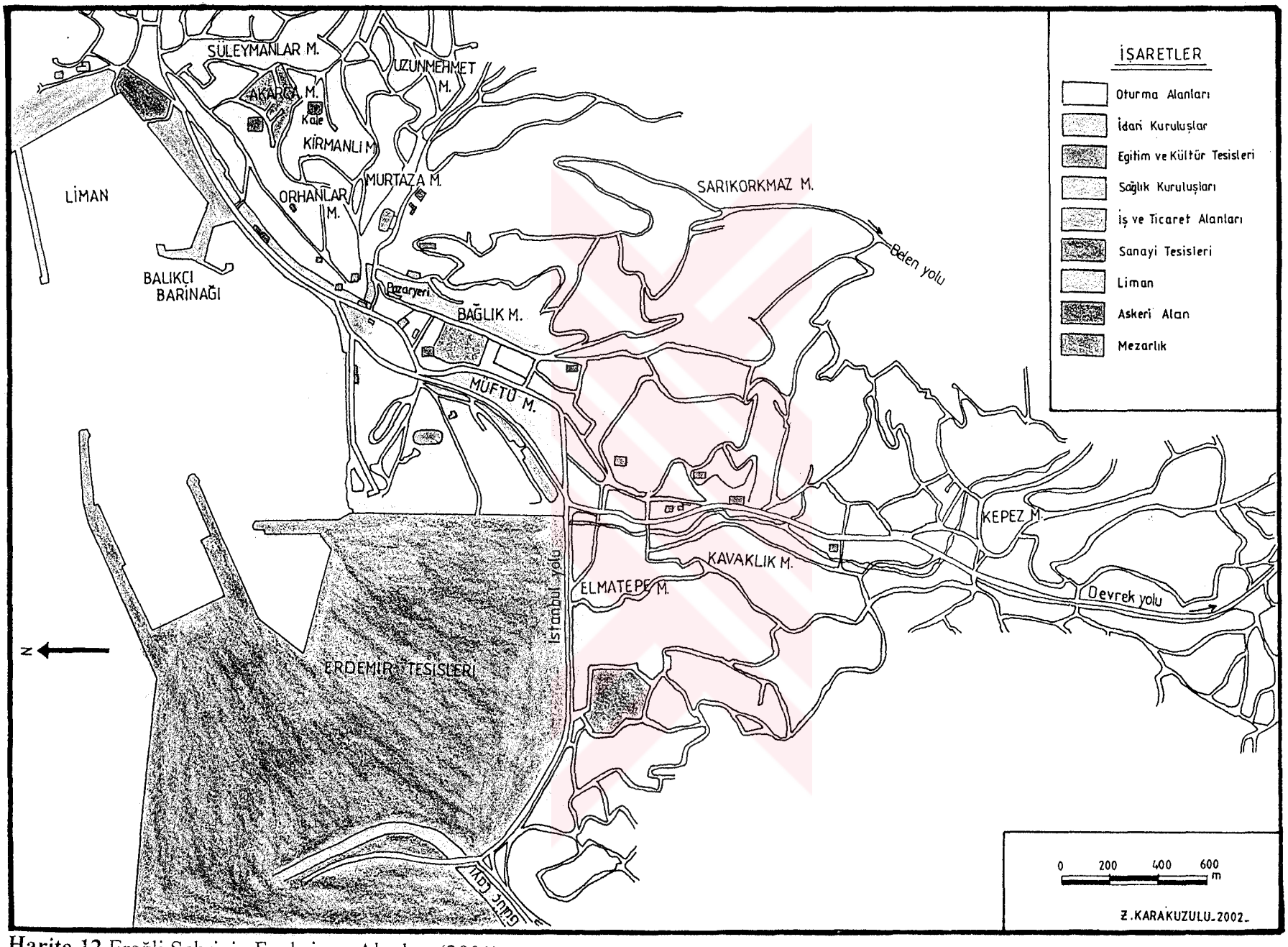
Bugün, ancak büyük bir gelişmiş şehirde görülen işyerleri ile ikametgah sahalarının kesin olarak ayrılması yani CBD (Central Busines District) çok kesin hatlarla olmasada daha 1960'lı yıllarda itibaren Ereğli'de teşekkül etmiştir. Denker'in belirttiği gibi enteresan olan taraf, bugün bizde küçük ve orta büyüklükteki şehirlerin geriye doğru giderek, eski ortaçağ şehirlerinin özelliğini taşımalarıdır. Gerçekten çok kez bu şehirlerde altta dükkan, üstte ikametgah olmak üzere, ikametgahla işyeri arasında sıkı ilişki mevcuttur.[82] Ereğli'de de her nekadar bir ayrım söz konusu ise de tam olarak bu sıkı ilişki ber taraf edilememiştir.

Fabrika inşasının başladığı dönemde, (1962) ticari işyerlerinin bulunduğu bir diğer alan Bozhane Çarşısı denilen eski Rum mahallesiydi. Rumlar zamanında burada gazinolar, eğlence yerleri ve dükkanlar vardı. Rumların mübadelesinden sonra buralarda kömür yükleme ve boşaltma işinde çalışan işçilerin kahve ve meyhaneleri açılmış. Ayrıca balıkçı kahveleri, fırın, bakkal dükkanları da bulunuyordu. 1960-1964 yılları arasında askeri kuruluşlar civarında bir manav, bir bakkal, iki kahvehane ve 1 züccaciye dükkanı açılmıştır. Bu üç saha dışında hiçbir yerde işyeri yoktur.[83] Bu özellik, şehirleşme süreci bakımından kasabanın oldukça ileri bir safhaya ulaştığını göstermektedir.

---

[82] TOLUN-DENKER, B., 1974-77, "Edirne Şehrinin Kullanış Alanları "İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., s.20-21, s.95, İstanbul.

[83] KIRAY M., 1964, a.g.e., s.85, Ankara.

Harita 12. Ereğli Şehrinin Fonksiyon Alanları (2001)

Tablo 41. 1962 Yılında Ereğli'deki İşyeri Türü ve Sayısı

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Bankalar	3	Tabelacı	2
Muayenehane	10	Acenta, Nakliyat, Sigorta	17
Avukat Yazıhanesi	10	Spor Toto Bayii	2
Arzuhalci	6	Depo Ardiye	15
Eczane	2	Soba ve Bıçak Tamircisi	9
Konserve Fabrikası	2	Saatçi – Kuyumcu	6
Hamam	1	Bakırcı –Kalaycı	7
Gazete Bayii	2	Elektrikçi	9
Sinema	4	Marangoz	16
Noter	1	Mobilyacı	12
Küçük Atölye	23	Pastacı, Şekerci, Dondurmacı	11
Küçük Besi ve İmalat Top	10	Tekel Bayii	17
Oto Tamirci	10	Fotoğrafçı	3
Küçük İmalat	8	Kırtasiyeci	2
Benzinci	6	Kuru Temizlemeci	3
İnşaat Malzemesi	6	Camcı – Nalbur	20
Matbaa ve Gazete	2	Yorgancı	7
Manav	8	Seyyar Satıcı	8
Otel	19	Lokanta – Meyhane	41
Fırın	17	Bakkal	68
Terzi	43	Kasap	15
Manifaturacı	32	Tuhafiyeci	21
Kahvehane	27	Berber	24
Kulüp, Dernek, Siyasi Parti	8	Kunduracı	49
		Toplam	644

Kaynak: Kıray'(1962)dan alınmıştır.

Ereğli'nin şehirleşme sürecine girdiğini göstermesi açısından şarküteri, kuru temizlemeci, torna atölyesi, möbleci, 19 otel ve 41 lokantanın varlığı dikkat çekicidir. Bunların sayısı fabrika inşasının başlamasıyla giderek artmıştır. Çünkü 1962 yazında fabrika yapımında çalışanların sayısı 2000'i bulmuştur. Bu sayı 1963'te daha da artmış ve 1964'de fabrika 4200 işçi ile çalışmaya başlamıştır.

Ereğli Demir, Çelik Fabrikası Ereğli İlçe Merkezi'nin doğusunda, Göztepe'nin arkasında Gülüş Çayı'na kadar uzanan bölgede kurulmuştur. Arada kalan Bağlık ve Göztepe'de bugün, fabrika çalışanlarına ait lojmanlar ve sosyal tesisler yer almaktadır.

1960'da 8812 olan ilçe merkezi nüfusu, 1967'de 18978'e ulaşmıştır. Bu dönemde Ereğli'ye muazzam bir göç olmuştur. Bu hızlı nüfus artışı 1975'e kadar

sürmüştür. Yani Ereğli'de görülen normalin üstündeki nüfus çoğalması devamlı olmaktan ziyade bir iki sayım devresine tekabül etmektedir. Bu durum sanayii tesislerinin kuruluş yerinin özelliğiyle, endüstrimizin dağınıklığından ileri gelmektedir.[84] Nüfuslanma sürecinde görülen gelişme hızı, şehrin yatay ve dikey yöndeki gelişiminde de aynı oranda hissedilmiştir. Çünkü çok hızlı nüfus artışı, konut sıkıntısını doğurmuş mevcut konutlara eklentiler yapılarak, kahvehaneler otel haline dönüştürülerek, hatta boş arsalara çadırlar kurularak, konut sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Buna bağlı olarak inşaat malzemesi satıcıları, otomobil sayısındaki artışa bağlı olarak yedek parça ve oto tamircilerinin açılması söz konusu olmuş ve ticari faaliyetler hız kazanmıştır.

Bir yerleşme noktasının nüfus sayısı doğrudan doğruya fonksiyonu yansıtmasa bile, bu sayı ile şehir fonksiyonu arasında bir bağlantı bulunduğunu, nüfus arttıkça iş bölümünün geliştiğini ve tarımsal fonksiyonun gerilediğini kabul ediyoruz. Dolayısıyla kırsal ve kentsel yerleşmelerin ayrımında nüfus sayısı ile fonksiyon arasında bir bağlantı olduğunu kabul etmek en pratik yoldur.[85]

Kömürü, sanayi gelişimine paralel nüfus artışı ve gittikçe hareketlenen ticaret hayatı, yurt dışından ve yurt içinden Erdemir'e çalışmak üzere gelenlerin beraberinde getirdikleri kültür, şehrin liman ve balıkçı kasabası görüntüsünün, istikbal vadeden sanayi ve kültür şehrine dönüştürmüştür.

Erdemir'in kendi yaptığı konutlar ihtiyacı karşılamayınca, gelir düzeyi yüksek çoğunluğu fabrika mensubu kişiler kurdukları yapı kooperatifleri ile yaptırılan ve halen yapılan konutlar ihtiyacı karşılamıştır. Bunların mücavir alanları seçmesi, şehrin yatay yönde büyümesine neden olmuştur.

Bugün Ereğli'nin 17 mahallesi vardır (Akarca, Bağlık, Belen, Yeni Mahalle, Elmatepe, Kavaklık, Kepen, Kestaneci, Kırmacı, Kışla, Kirmanlı, Köseler, Murtaza, Müftü, Orhanlar, Sarıkorkmaz, Süleymanlar ve Uzunmehmet Mahalleleri). (Harita 12)

Şehrin bugün en çok büyüme gösterdiği sahalardan biri Zonguldak – İstanbul yolunun geçtiği geniş vadi tabanıdır. Daha önce köy olan Kepez, şehrin bu yöne

---

[84] YÜCEL, T., 1961, "Türkiye'de Şehirleşme Hareketleri II" Türk Coğrafya Derg., S:21, s.32, Ankara.

[85] DARKOT, B., 1967, "Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri" İstanbul Üniz. Coğrafya Enst. Derg. Cilt.8, S:17, s.78, İstanbul.

doğru gelişmesiyle Ereğli'nin mahallelerinden biri olmuştur. Tümertekin'in kır yerleşmeleriyle şehir yerleşmelerinin karşılıklı etkileşimi konusunda değindiği gibi Ereğli şehri de yakın çevresindeki köyleri kaptüre etmiştir.[86] Bu şekilde Ereğli'nin mahallesi haline gelen diğer köyler ise Kırmacı, Köseler, Kestaneci ve Belen köyünün bir mahallesidir.

Ereğli'nin ikinci gelişme alanı ise Ereğli – Kandilli yolu üzerindeki vadi tabanıdır. Üçüncü bir gelişme sahası da Kestaneci Köyü'ne doğru olmuştur. Fakat bu sahada arazi engebeli olduğundan, gelişme hızı diğer sahalara nazaran daha yavaş olmuştur.

Fotoğraf 43. Ereğli Şehrinin Çeştepe'den Görünümü

Şehrin doğusu fabrika tarafından, batısı ise askeriye tarafından (Karadeniz Bölge Üs Komutanlığı) sınırlandırıldığı için, bu yönde gelişim gösterme imkânı yoktur. Eski çağlardan beri bir kale yerleşmesi olan şehir daha sonraları kale dışına taşmış ve Kale Tepe'den eteklere doğru inmiştir. Günümüzde ise vadi tabanlarında ve yamaç kesimlerinde yayılma göstermiştir.

---

[86] TÜMERTEKİN, E., 1973, "Yerleşme Planlaması (Şehir – Köy İlişkileri)", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., C.10, S:18-19, s.74, İstanbul

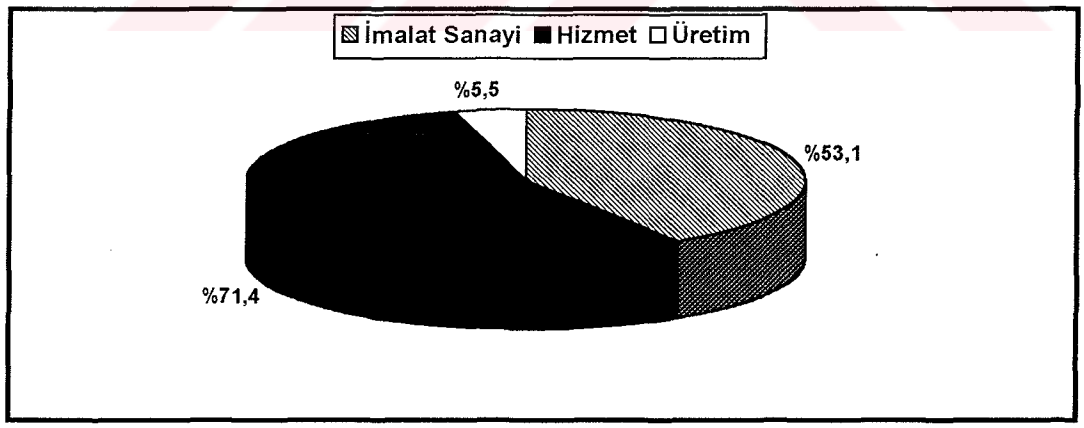
Yerleşme sahasının her yerinde aynı sıklıkta iskâna rastlanmaz. İskânın sık veya seyrek oluşunda topoğrafik durum ile iktisadi durumun etkisi vardır. Eğimin fazla olduğu yerlerde iskân daha seyrek, düz sahalarda ise daha sıktır.[87]

Nüfus kriteri göz önüne alındığında, her ne kadar şehir nüfusu 100.000'i aşmamış olsa da, 50-100 bin nüfuslu şehirleri orta büyüklükte kabul edecek olursak Ereğli Orta büyüklükte bir şehirdir. Fonksiyonel özellikleri ve dış görünüşü itibariyle de küçük şehir kategorisine sokmakta zorlandığımız Ereğli'yi, bu açıdan da orta büyüklükte şehirlere dahil etmenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. 2000 yılı itibariyle ilçe merkezinin nüfusu 79486'dır. Fonksiyonel özellikler dikkate alındığında ise, faal nüfusun % 53,1'i imâlat sanayiinde %41,4'ü hizmet sektöründe, %5,5'i ise üretim sektöründe çalışmaktadır.

Tablo 42. Ereğli İlçe Merkezinde Faal Nüfus Sektörel Dağılımı (2001)

Sektörler	İmâlat Sanayi	Hizmet	Üretim	Toplam
Çalışan Sayısı	10307	8047	1070	19424
%'si	53,1	41,4	5,5	100

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Odası Verilerinden Elde Edilmiştir.

Şekil 35. Ereğli İlçe Merkezi'nde Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2001)

[87] TUNCEL, M., 1973, "İzmit Şehri ve Yayılış Sahası" İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., C.10, S:18-19, s.169, İstanbul.

Orta büyüklükteki şehirler, değişik büyüklüklerde olsalar bile, belli bir bölgenin düğüm noktasını oluşturmakta ve doğal olarak belli bir hinterlanda dayanmaktadırlar. Kuşkusuz aynı zamanda da kendilerinden daha büyük yerleşmelerin bölgeleri içinde yer almakta ve onun hinterlandını oluşturmaktadırlar. Böylece etki alanları içinde kalan daha küçük kırsal yerleşmeler ile daha büyük merkezler arasında aracı rol oynamaktadırlar.[88]

Orta Büyüklükte olarak nitelendirilen bu yerleşmeler aslında kalkınmakta olan ülkenin yapısına daha uygun, köyden büyük şehire göçde bir tampon yerleşme ve eğer büyüme ve gelişmeleri kontrol altında tutulabilirse bir *bölgesel hizmet merkezi* olma özelliği taşımaktadırlar.[89] Bu şehirlerde nüfus artışıyla birlikte mekansal bir büyüme söz konusudur. Kırsal alanlarla temasları devam etmekte, ancak büyük şehirlerin sahip olduğu fonksiyon çeşitliliğine de geçiş özelliği taşımaktadırlar.

Fotoğraf 44. Şehrin En Aktif Caddesi Olan Yalı Caddesi ve Sahil Yolu

---

88 AKKAYAN, T., 1990, Osmaneli Değişen Bir Anadolu Kasabası, İstanbul Üniv Edebiyat Fak. Yay., No:3583, s.8, İstanbul.

89 TİMOR, A. N., 1997, "Orta Büyüklükteki Şehirler ve Taşıdıkları Önem" İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. Coğrafya Derg., S:5, s.86, İstanbul.

Ereğli de bu bağlamda İstanbul, Ankara, Adapazarı, Bolu gibi çok nüfuslu şehirler ile Zonguldak, Düzce gibi daha az nüfuslu şehirler arasında bit tampon vazifesi görmektedir. Dolayısıyla, daha dengeli bir nüfus kademelenmesinin oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır. Bugünkü durumu itibariyle de dar bir alanda da olsa, bir bölgesel hizmet merkezi olma özelliği taşımaktadır.

Ereğli bir endüstri – hizmet şehridir. Ereğli Belediyesi bünyesinde itfaiye, temizlik ve zabıta teşkilatı mevcuttur. Cadde ve sokak düzenlenmesi ve aydınlatmaları oldukça iyidir. Gerekli yerlerde trafik lambaları ve işaretleri yerleştirilmiştir. Altyapı hizmetleri düzenli ve planlı olarak yürütülmektedir. Konut sayısı oldukça fazladır (25524). Konutlar belirli bir plan dahilinde yerleşim alanı üzerinde yer almaktadırlar. Yani düzenli bir yerleşim planı söz konusudur.

Bilindiği üzere şehirler sadece bünyelerindeki nüfusa değil, yakın veya uzak çevresindeki nüfusa da hizmet götürecek fonksiyonel etki bölgeleri oluştururlar. Örneğin, şehirlerin çoğunda yönetim, ticaret, kültür, ulaşım, sağlık ve turizm gibi hizmet fonksiyonları önem kazanmıştır.[90]

Gerçekten de Ereğli, sağlık, eğitim-öğretim ve kültürel fonksiyonları bir ilçe merkezine alışagelmiş düzeyden çok daha yüksek seviyededir. Şehirdeki eğlence yerleri, park – bahçe ve spor tesisi gibi sosyal tesislerin sayısı da fazladır. Çok sayıda banka şubesi (7) ve sigorta acentası (22) vardır. Ereğli ilçe merkezi olduğu için kamuya ve özel sektöre ait bina ve tesislerin sayısı bir hayli fazladır.

Dolayısıyla yukarıda belirttiğimiz ve ileride daha detaylı olarak ele almaya çalışacağımız unsurları göz önünde bulundurarak, Ereğli'nin bir şehir olduğunu söylemekle yanılmış olmayız. Sadece nüfusunun 20.000'nin üzerinde olması yerleşmenin şehir olup olmadığını tayin etmemizde yeterli olmayabilir. Bu nedenle yapısal ve fonksiyonel özellikleri de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Kısaca belirtecek olursak; Ereğli 1962'den itibaren hızlı bir nüfuslanma ve gelişim sürecine girmiş; sanayinin ve canlanan ticari aktivitelerin de katkısıyla gelişmiş ve şehir hüviyeti kazanmıştır. Bugün Ereğli 79486 nüfuslu bir endüstri – hizmet şehridir.

---

[90] YAZICI, H., 1995, "Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme, Bayburt", Türk Coğrafya Derg., S.30, s.200, İstanbul.

2.1.3.3.1. Ereğli Şehri'nin Bugünkü Fonksiyon Alanları

a. Oturma Alanları

2001 yılı itibariyle Ereğli 17 mahalleden oluşan bir yerleşmedir (Harita 12). Cumhuriyet dönemine kadar iki mahalleye (Süleymanlar, Orhanlar) sahipti. 1960'lı yılların başında mahalle sayısı yediye çıkmıştır. Bağlık, Müftüler, Akarca, Kırmanlı ve Murtaza sonradan eklenen mahallelerdir.

Ereğli'nin eski mahallelerinde yerleşim dokusu oldukça sıktır. Ayrıca merkezi kısımlara yaklaştıkça eski meskenlerin sayısının arttığı görülür. Özellikle Yalı ve Dikili caddelerinde iki – üç katlı yalı ve konaklar vardır. Ancak bunlar, Göztepe'den Baba Burnu'nun kadar olan alanda denizin doldurulmasıyla elde edilen sahil yolu nedeniyle denizden 30 – 60 m içerde kalmışlardır.

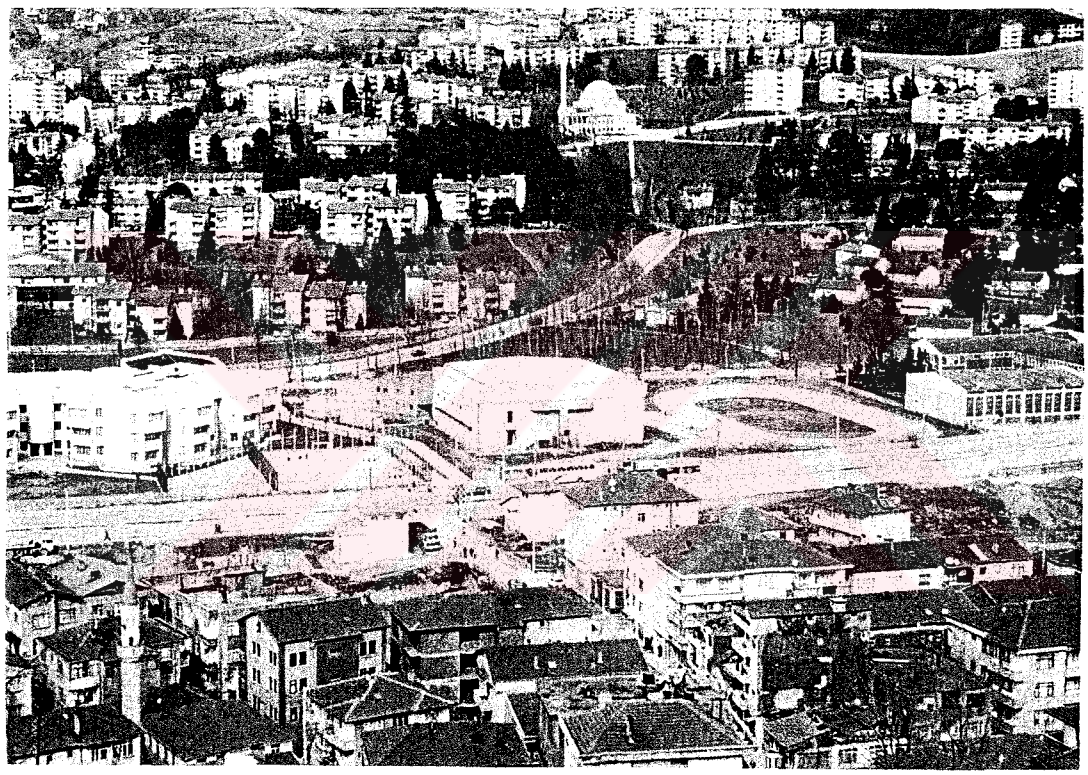

Fotoğraf 45. Şehrin En Yoğun Oturma Alanları Kale Tepe Üzerindedir

Kirmanlı Mahallesi'nde yerleşme yoğunluğunun az olduğu görülür. Bunun nedeni Kale çevresinin ve Çeştepe'nin askeriye tarafından kullanılıyor olmasıdır. Akarca Mahallesinde ise yamaca doğru çıkıldıkça meskenlerin kat sayıları artmaktadır. Bu sahada 7 – 8 katlı kooperatif evleri inşa edilmektedir.

Çevre mahallelerden merkeze doğru gidildikçe meskenler yerlerini ticarethanelere bırakmaya başlarlar. Ancak eski çarşının olduğu kısım hariç, sahil yolu boyunca sıralanan binaların çoğunun altı işyeri, üstü mesken olarak kullanılmaktadır. Fakat eski çarşıda dükkanlar genellikle bir veya iki katlı eski binalarda yer alır ve mesken olarak kullanılan alanları yoktur.

Merkezden uzaklaşıp Erdemir caddesi boyunca güneydoğuya gidildiğinde, doku tekrar farklılaşır. Buradaki binaların hemen hemen tamamının altı işyeri, üstü mesken olarak kullanılır. Yer yer iş hanları ve pasajlar da bu cadde üzerinde yer alır.

Fotoğraf 46. Erdemir Lojmanları

Fabrika çalışanlarına ait lojmanların ve sosyal tesislerin yer aldığı mahallelerden biri Bağlık'tır (Harita 12). Burada hem dubleks hem de çok katlı binalar uyumlu bir şekilde iç içe inşa edilmişlerdir. Bu saha güzel bir şehircilik ve çevre düzenleme örneği göstermektedir. Altyapısı, oto parkları, yeşil alanları, sineması, kafeteryası, yürüyüş parkurları ile oldukça modern bir mahalle görünümündedir. Aynı şekilde Göztepe'nin güney yamaçları boyunca da Erdemir'e ait villa tipi meskenler görülür. Bu lojmanlar fabrikanın üst düzey yetkilileri için inşa

edilmiş olduğundan her zaman düzenli ve bakımlıdır. Göztepe'de 73, Bağlık Mahallesinde ise 920 aile lojmanı, 89 bekâr lojmanı bulunmaktadır. Bağlık mahallesinde çok katlı yeni lojmanlar yapılmaktadır. Kışla Mahallesi'nde de 370 adet bekâr lojmanı mevcuttur.

Lojmanlardaki her türlü altyapı hizmeti (elektrik, su, yol vb.) fabrika tarafından yapılmaktadır. Her ev merkezi sistemle ısıtılmakta ve sıcak su verilmektedir.

İstanbul yolu üzerinde yer alan Kışla ve Elmatepe Mahalleleri ile hızla gelişmekte olan Kepez Mahallesi'nde yoğun yapılaşma, yüksek binalar dikkati çekmektedir. 30 – 40 yıl öncesine kadar bu mahalleler hayvanlar için otlak alanı olarak kullanılırken, şimdi modern görünüşlü mahalleler haline gelmişlerdir.

Ereğli'de ayrıca eski Zonguldak yolu ve Hastaneler Mevkiinde askeri lojmanlar, Kadırtarlası Tepesi'nde adliye ve maliye lojmanları, Yeni Mahalle'de polis lojmanları, Göztepe'de Orman İşletmesi'ne ait lojmanlar yer almaktadır. Böylece Ereğli'de gecekondulaşma olayı önlenmiş, konut ihtiyacı bilinçli olarak giderilmeye çalışılmış ve planlı bir yapılaşma ortaya çıkmıştır. Şehirde kiralar oldukça yüksek olup, üst gelir gruplarına hitap etmektedir (2001 yılı itibariyle 250 milyondan başlamaktadır). Böylece şehirde görev yapan orta gelirli memur personelin konut ihtiyacı da lojmanlar vasıtasıyla giderilmiş olmaktadır.

Yeni yerleşim alanları daha çok, sonradan mahalle olan yerleşmelerde oluşturulurken, eski Ereğli mahallelerinde de onarım ve tadilat çalışmaları yapılarak, eski binalar nispeten korunmaktadır.

Ereğli Belediyesi'nden alınan bilgilere göre ilçe merkezinde toplam mesken sayısı 25524'tür. Bunların büyük bir kısmı aile meskenleridir (21772). Ticari amaçla kullanılan meskenler toplam bina sayısının %14,2'sini oluşturur (Tablo 43). Ticari konutların 1635 tanesi üç mahallede toplanmıştır (Bağlık, Orhanlar, Sarıkorkmaz). Kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina sayısı ise yaklaşık 121 adettir.

Tablo 43. Ereğli Şehrinde Meskenlerin Mahallelere ve Fonksiyonlara göre dağılımı (2001).

Mahalleler	Aile Meskeni		Ticari Amaçlı Mesken		Sosyal Amaçlı Mesken		Toplam
	Sayısı	%'si	Sayısı	%'si	Sayısı	%'si	
Akarca	1637	85.2	277	14,5	6	0,3	1920
Bağlık	5210	87,4	735	12.3	13	0.3	5958
Kirmanlı	568	87.5	78	12.0	3	0,5	649
Orhanlar	1309	73.3	455	25,4	20	1,3	1784
Süleymanlar	1487	85.2	249	14.2	9	0.6	1745
Murtaza	846	86.8	124	12.7	4	0.5	974
Sarıkorkmaz	1835	80.0	445	19,4	11	0,6	2291
Müftü	1658	85.3	254	13.0	30	1,7	1942
Kavaklık	1123	84.9	195	14.7	4	0,4	1322
Elmatepe	1466	85.5	243	14.1	5	0,4	1714
Kışla	824	87.0	120	12.6	3	0,4	947
Köseler	291	91.8	25	7,9	1	0,3	317
Kestaneci	269	89,7	29	9.6	2	0,7	300
Kırmacı	611	88.5	77	11.1	2	0,4	690
Kepez	1572	84.4	285	15.3	4	0,3	1861
Uzunmehmet	718	85.9	115	13.8	3	0.3	836
Belen – Yeni Mah.	248	90.5	25	9.1	1	0,4	274
Toplam	21772	85.3	3631	14.2	121	0,5	25524

Kaynak: Ereğli Belediyesi Emlâk Dairesi Verilerinden Elde Edilmiştir.

b. İş ve Ticaret Alanları

Şehir alanlarının en mühim kullanışlarından biri ticaret sahalarıdır. Şehirdeki ticaret sahaları genellikle dört tiptedir. 1.Merkezi İş Sahası, 2.Ticari Şeritler, 3.Dağınık İşyerleri 4.Alışveriş Merkezleri.[92]

Ereğli'deki işyeri ve ticarethaneler merkezi iş sahası, ticari şeritler (özellikle Erdemir Caddesi ve Uğur Mumcu Caddesi boyunca) ve yer yer mahalle aralarındaki küçük bakkal dükkanları olarak, dağınık işyerleri şeklinde oluşmuştur. Büyük alışveriş merkezleri henüz mevcut değildir.

İlçe merkezindeki ticari faaliyetler son derece gelişmiş olup, hem şehirde yaşayanların, hem de yakın çevre sakinlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Genel itibarıyla ticarethaneler, denizin doldurulmasıyla elde edilen sahil yolu boyunca ve eski Ereğli çarşısının olduğu sahada toplanmıştır. Sayıları oldukça fazla olan işyerleri belirli caddeler boyunca sıralanmış durumdadırlar. Özellikle Uğur Mumcu Caddesi, Yalı Caddesi, Erdemir Caddesi, Devrim Bulvarı, Bozhane Caddesi, Kızkapısı Caddesi ve Meydanbaşı Caddelerinde yoğunlaşmışlardır (Harita 13).

---

[92] TÜMERTEKİN, E., 1967, "İstanbul'un Merkezi İş Sahaları", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg., C.8, S.17, s.18, İstanbul.

İlçe merkezinde aynı türden mal satışı yapan ticarethaneler genellikle bir arada yer almaktadırlar. Örneğin: Yalı Caddesi'nde beyaz eşya ve mobilya satıcıları, Uğur Mumcu Cadde'sinde gıda maddeleri satanlar, Devrim Bulvarı'nda toptan ve perakende ticaret yapan dükkanlar, Erdemir Caddesi'nde de elektrikçi ve elektrikli eşya satıcıları ağırlıklı olarak görülmektedir. Eğlence ve kültürel amaçlı ticarethaneler ise daha ziyade Bozhane Caddesi'nde toplamışlardır.

Ereğli'ye şehir niteliği kazandırabilecek türde ticare işyerleri oldukça fazladır. Örneğin: Marketler, çok katlı işhanları, giyim sanayinde önde gelen markaların şubeleri, çok sayıda lüks otomobil satan galeriler (13), banka şubeleri vb. Bu tür ve bu sayıda ticarethanelerin mevcudiyeti bir kasaba veya küçük şehirde bulunabileceğinden çok daha fazladır.

c. Sanayi Fonksiyon Alanları

Bir şehirde sanayi fonksiyonunun önemli olması, sanayi faaliyetlerinin, şehirde yaşayan halkın ihtiyacını karşılamaktan ziyade, daha geniş bir bölgeye hizmet etmesine bağlıdır. Bu tip şehirlerde sanayi faaliyetleri dış alem içindir. Sanayi şehirlerindeki fabrikalarda, umumiyetle şehir sakinleri çalışmaktadır. Fakat sanayi mamüllerini satan dükkanlar, bu merkezleri çevreleyen sahalardaki halka daima hizmet etmektedir. Dolayısıyla sanayi faaliyetleri ticari hizmetlerin gelişmesini teşvik etmektedir.[93]

1955-1960 yılları arasında Karadeniz kıyılarında başlamış olan yeni şehirlerin çoğalmasının hızlandığı görülür. 1965-1970 yılları arasında ise esas itibariyle bir önceki devrede başlamış olan şehirleşmenin, yeni sahalara yayılma hareketi daha da kuvvetlenmiştir. Türkiye'de şehirleşmede en büyük pay sanayiye aittir.[94]

Ereğli'ye sanayi şehri niteliği kazandıran Ereğli Demir Çelik Fabrikalarının, kuruluşu ve işletilmeye başlaması ile Erdemir'in aktivitesine uygun yan sanayi kolları devreye girmiş, akabinde Erdemir ürünlerinden yararlanan gemi sanayii de eskiye oranla büyük gelişme kaydederek, dünya piyasasına açılmıştır. Çimento ve hazır beton fabrikaları, bu gelişim içinde yerlerini alan kuruluşlardır. Dolayısıyla sanayi alanındaki gelişme Erdemir ve yan sanayi kolları ile bir paralellik içinde olagelmiştir.

---

[93] GÖNEY, S., 1977, Şehir Coğrafası, İstanbul Üniv.Yay.No:3908, Edebiyat Fak.Yay.No:2274, Coğrafya Böl.Yay. No:91, s.210, İstanbul.

[94] TÜMERTEKİN, E., 1973, Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İstanbul Üniv.Yay. No:1040, Coğrafya Enst.Yay. No:72, s.15, İstanbul.

Demir-çelik üretimine bağlı olarak bu ürünleri pazarlama işi ile uğraşan demir ve sac tüccarları çoğunluktadır. Ayrıca bu ürünleri kesme, bükme, şekillendirme (boru) yoluyla satışa sunan küçük ölçekli atölye ve fabrikaları ile gıda sanayiine ait iki adet konserve fabrikası mevcuttur.

Erdemir tesisleri Göztepe, Akçakoca yolu, Gülüç Çayı ve Karadeniz ile çevrilmiş olan yaklaşık 4 km^2'lik bir alanda kurulmuştur (Harita 2). Bu saha 1962'den önce bağ evlerinin ve Uzunkum plajının yer aldığı bir saha iken, istimlâk edilerek fabrikaya tahsis edilmiştir. Zaman zaman da deniz doldurularak fabrika sahası büyütülmüştür.

Böyle büyük bir tesisin burada yer almasında demir-çelik üretiminde hammadde olarak kullanılan taşkömürünün sahada oluşu, yine kuvars, dolomit ve kirecin mevcudiyeti, doğal bir limana sahip oluşu, büyük merkezlere (İstanbul, Ankara) yakınlığı ve karayolu ulaşımının kolay sağlanabiliyor oluşu rol oynamıştır.

Yan sanayi kollarından olan Boru-Profil Fabrikaları, Gülüç Çayı vadisi boyunca sıralanmışlardır. 4 adet tersane de Çengel Burnu mevkiinde yer almaktadır. Küçük sanayi sitesi Akçakoca yolunun doğusunda kurulmuştur. Bu saha daha önceleri bataklık iken drene edilerek kurutulmuştur. Burada demir-çelik sanayine bağlı çalışmalar sürdüren ticarethaneler vardır. Fakat ağırlıklı faaliyeti, nakliye amacıyla gelen kamyon ve tırların bakım ve onarımı oluşturmaktadır. Halen kullanılmakta olan bu sanayi sitesi yeterli olmadığı için, Gülüç Çayı vadisindeki (Harita 2) Hamzafakılı köyü sınırları içinde yeni bir sanayi sitesi yapımı sürdürülmektedir.

Şehirde gıda sanayine ait iki konserve fabrikasından biri Sarıkorkmaz Mahallesi'nde diğeri ise şehrin merkezi kısmında yani Bozhane Caddesi'nde yer almaktadır.

Çimento fabrikaları ise eski Ereğli-Zonguldak yolu üzerinde, deniz kıyısında yer almaktadırlar. Ayrıca Zonguldak ile Ereğli'yi bağlayan yeni yol güzergahında yolun her iki tarafında sıralanmış sanayi tesislerine rastlamak mümkündür.

d. İdari Alanlar

İlçe merkezi olması münasebetiyle şehirde bazı idari fonksiyonu olan binalar bulunmaktadır. Ereğli ilçe merkezindeki binalar genellikle eski mahallelerden olan

Müftü Mahallesi'nde toplanmıştır. Belediye binası, hükümet konağı, emniyet müdürlüğü bu sahada yeralmaktadır (Harita 13).

Hükümet konağı 1982 yılında inşa edilmiş altı katlı bir binadır. Toplam 2940 m^2 kullanım alanı vardır. Adliye binası da bu binayla yanyanadır.

Belediye binası altı katlıdır ve 2095 m^2 kullanım alanı vardır. 1995'de onarım yapılarak yeni bir bina görüntüsü kazandırılmıştır.

PTT binası 1982 yılında altı katlı olarak 1530 m^2 alanda hizmete girmiştir. İlçe Emniyet Müdürlüğü ise şehir merkezinde, dolmuş durağının tam karşısında beş katlı bir binadır.

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü de Uğur Mumcu Caddesi üzerinde yer alan Öğretmen Evinde işlevini sürdürmektedir.

e. Eğitim ve Kültür Alanları

Ereğli şehrinde eğitim ve kültürel faaliyetler için özel alanlar tahsis edilmemiştir. Bunlar şehir merkezinin değişik mahallelerine dağılmış durumdadırlar.

Ereğli eğitim ve kültür alanında oldukça ileri seviyededir. Ülkemizde birçok il merkezinde bile görülemeyecek kadar, okul, özel okul, sinema vb. bulunmaktadır. Ayrıca her dönemde pekçok resim, heykel, elsanatları sergileri, tiyatro ve baleler, panel ve konferanslar düzenlemektedir.

Şehir merkezinde 18 resmi 3 özel 8 yıllık ilköğretim okulu ve bir Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu bulunmaktadır. Ayrıca 9 resmi, 1 özel lise ve lise dengi okul mevcuttur. Karaelmas Üniversitesi'ne ait Kdz.Ereğli Eğitim Fakültesi de ilçe merkezinde yer almaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerini üniversiteye hazırlayan 5 özel dershane, 6 bilgisayar kursu, 3 dil kursu ve 3 motorlu taşıt kursu vardır.

Bunların yanısıra Ereğli'de kültürel hayatı destekleyen çok sayıda dernek (10) ve kulüp, kitapevi (18), yerel gazete (6), radyo ve televizyonlar, sinema (3) ve Erdemir Musiki Cemiyeti faaliyetini sürdürmektedir.

Kültürel alanlar içinde ele alınabilecek bir bina da Ereğli Müzesi'dir. Müze Yalı Caddesi'ndeki tarihi Halil Paşa konağında hizmet vermektedir. Ayrıca 1981'de Atatürk Kültür Merkezi hizmete açılmıştır. Her türlü sergi, konferans, panel, sempozyum vs. burada düzenlemektedir. Kütüphane de bir bina bünyesinde hizmet vermektedir.

Fotoğraf 47-48. Ereğli Şehrinin Sosyal Alanlarından Kabul Edebileceğimiz Parklardan Görünüm

İlçe merkezinde futbol, voleybol, atletizm, boks, güreş, izcilik, bisiklet, yelken, yüzme, satranç, blardo, optimist dallarında faaliyet gösteren kulüpler, çeşitli binalarda hizmet vermektedirler.

f. Liman Alanı

Ereğli limanı Karadeniz'in çok az olan doğal limanlarından biridir. Liman Baba Burnu ile Sakal Burnu arasında kalan düz kat ile sahil arasında kalan deniz sahasıdır (Harita 13).

Liman iç ve dış liman olarak ikiye ayrılır. İç liman batı mendireği ile Uzunkum mendireği arasında kalan deniz sahasıdır. Dış liman ise limanın güney ve batı sınırı ile iç liman arasında kalan deniz sahasıdır.

Fotoğraf 49. Ereğli Limanı'nın Uzaktan Görünümü

İç liman iki kısımdır. Biri eski limandır. Bu liman 825 m boyunda dalgakıranın çevrelediği, 160.300 hektarlık su alanı ve gemiler için 500 m'lik yararlı alana, 625 metre genişliğinde rıhtıma sahiptir. İkincisi Uzunkum ile 1245 ve 664 m'lik iki dalga kıranın çevrelediği 30.250 hektarlık su alanına sahip limandır. Gemiler için yararlı genişliği 150 m olan 275 m yükleme rıhtımı, 405 m kömür ve

cevher boşaltma rıhtımının bulunduğu kısımdır. Bu liman TTK limanı olarak isimlendirilmektedir.

330 m rıhtımlı, eski limanın 130 m'lik C rıhtımı yalnız TTK yükleri için, 100 m'lik D ve E rıhtımları diğer yükler için tahsis edilmiştir. Ereğli limanı içinde 110 m'lik bir balıkçı barınağı vardır.

10 ton kapasiteli Uzunkum limanı ise 195 m uzunluğundaki rıhtımı, maden cevheri ve kömürü, acil durumlarda da fuel-oil boşaltılmasına ayrılmıştır.

Yükleme doku üzerinde 30x10 ve 20x10 uzunluğunda iki adet sundurma vardır. Dok üzerinde 200x30 m malların istifinde kullanılan açık saha vardır.

Limanda Karadeniz Bölge Komutanlığı'na ait askeri rıhtımda vardır. Ayrıca Amaç Denizcilik ve Petrol Ürünleri San. A.Ş.'ye ait 1 adet özel iskele ve rıhtım mevcuttur.

Liman tesisleri yaklaşık 31910 m^2 alan kaplamaktadır.

g. Sağlık Fonksiyon Alanları

Ereğli'de sağlık hizmetleri SSK Hastanesi, Devlet Hastanesi, Erdemir Hastanesi ile 2 Sağlık Ocağı, bir Verem Savaş Dispanseri, Aile Planlaması ve Ana Çocuk Sağlığı Dispanseri tarafından yürütülmektedir.

SSK ve Devlet Hastanesi, Süleymanlar Mahallesi'nde yer almaktadır. Erdemir Hastanesi fabrika sahası içerisinde bulunmaktadır. Diğer sağlık kuruluşları ise şehir merkezinde hizmet vermektedir.

Sağlık kuruluşları içinde en büyüğü SSK hastanesidir. Ereğli'de işçi sayısı çok fazla olduğu için bu hastanenin hizmet verdiği kitle oldukça fazladır. İkinci büyük kuruluş Devlet Hastanesi'dir. Erdemir hastanesi ise sadece fabrika personeline hizmet eden bir kuruluştur.

Bunların yanında eczaneler, özel muayenehaneler ve ecza depoları genellikle şehir merkezinde yer almaktadır.

h. Askeri Alanlar

Ereğli'deki askeri sahalar Kale Tepe'de ve Çeş Tepe'de yer almaktadır. Yaklaşık 2740 m^2 alan işgal eden tesisler Karadeniz Bölge Üs Komutanlığı tarafından kullanılmaktadır.

Fotoğraf 50. Askeri Sahada Çeştepe Üzerinde Yer Alan 12 Hanelik Bir Yerleşme Mevcuttur

ı. Sit Alanları

Ereğli ilçe Merkezi'nde Kalenin bulunduğu saha, Cehennemağzı Mağaraları'nın bulunduğu alan ve Kale Tepe üzerindeki Yalı ve Dikili Caddeleri'nde bir kısım alanlar 1989 yılında I.Dereceden Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı olarak kabul edilmiştir. Toplam 11130 m^2 olan sit alanının 7380 m^2'si arkeolojik, 3300 m^2'si kentsel sit alanı oluşturmaktadır.

Sit alanı olarak ilan edilmiş yerlerde bile çeşitli nedenlerle restorasyon yapılmadığı için, şehirsel dokunun ve yapıların yeni tür yapılaşmadan kurtarılamadığını görüyoruz. Bunların koruma planlarının yapılması ve daha da önemlisi halkın bu olayı benimsemesi gerekir.[94]

Ereğli'de özellikle askeriyenin elindeki sit alanı (Kale Tepe ve civarı) tahriplerden korunabilmektedir. Bu sahada antik döneme ait tiyatro, akropol, gimnazyum vb. kalıntıların olduğu kabul edilmektedir. Mağaraların yer aldığı kısım da ise I.Derecede Sit alanı olduğu için rekreasyon amaçlı bir tesis yapılamamakta,

---

[94] ÖZGÜÇ, N., 1988-1992, "Şehirsel Koruma ve Coğrafya", İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. Derg. S.3, s.103-107, İstanbul.

dolayısıyla turizm potansiyeli tam olarak değerlendirilememektedir. Buranın II.Derecede Sit alanı haline getirilmesi gerekmektedir.

Tablo 44. Ereğli Şehri'nde Arazi Kullanımı

Kullanım Alanları	Kullanım Alanlarının Büyüklüğü (m^2)	Toplam Alan İçindeki Yüzdesi
Mevcut Yerleşim Alanları	333.362	14.97
Gelişme Alanları	495.411	22.25
Ticaret	33.074	1.48
Küçük Sanayi	17.284	0.8
Resmi Tesisler	29.051	1.3
Sağlık Tesisleri	7.317	0.3
Eğitim Tesisleri	30975	1.3
Yeşil Alanlar	164604	7.3
Spor Alanı	11.375	0.5
Ağaçlanacak Alan	74568	3.2
Kent İçi Yollar	408953	18.3
Askeri Alanlar	2740	0.1
DDY ve Tesisleri	19320	0.8
Kamyon Garajı	1600	0.1
Liman Tesisleri	31910	1.4
Sosyo-Kültürel Tesisler	3600	0.2
Dini Tesisler	2501	0.1
Depolama Alanları	12705	0.6
Akarsu ve Dereler	41458	2.0
Arkeolojik Sit	7830	0.3
Kentsel Sit	3.300	0.7
Organize Sanayi	108.674	4.7
Erdemir Sahası	300.000	13.4
Erdemir Lojman Alanları	84.750	3.8
Genel Toplam	2226365	100

Kaynak: Kdz.Ereğli Belediyesi

2.1.4. Konut Ve Konut Tipleri

Bugün gördüğümüz şekliyle uzun bir tekamülün sonucu ve çok çeşitli faktörlerin mahsulü olan ev, son derece kompleks bir yapıdır.[95]

Meskenler kullanılan malzeme, şekil ve çeşitli kısımlarının düzeni bakımından çok farklı görünümler arzetmektedirler. Meskenlerin çeşitli şekiller almasında etnik,

[95] TANOĞLU, A., 1969, a.g.e., s.217, İstanbul.

tarihi ve psikolojik faktörlerin yanında, bölgeye göre değişen ve her bölgenin karakteristiğini meydana getiren evlerin temel şekillerinde, coğrafi faktörlerin etkisi büyüktür.[96]

Ereğli ilçesi genelinde reliefin büyük farklar göstermemesi mesken tiplerinin çeşitlenmesini engellemiştir. Aynı durum ekonomik faaliyetlerde de görülmektedir. Meskenlerin kat sayıları, planları, çatı şekilleri arasında bariz farklılıklar yoktur. Farklılık daha ziyade eskilik ve yenilik üzerinde toplanmaktadır. Ayrıca sosyal ve ekonomik faktörler, konutların büyüklüğüne ve küçüklüğüne etki etmektedir.

Çalışma sahamızdaki meskenlerden köy meskenleri; coğrafi çevre koşullarına en iyi şekilde uyum sağlamış ve kurulmuş olduğu konumun jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri ile iklim koşullarını, ailelerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarını en iyi şekilde yansıtan insan hayatına bağlı coğrafi bir olaydır.[97]

Ereğli'deki meskenlerde önceleri hemen tamamen ahşap malzeme kullanılmıştır. Çünkü, araştırma sahamızda gür bir orman örtüsünün varlığı en kolay temin edilebilen malzemenin ağaç olmasında etkili olmuştur. Ancak 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Ereğli çevresinde madenin işletilmeye başlaması ve 1965'den beri de Erdemir'in varlığı ve buna bağlı olarak gelişen sanayi faaliyetleri, yöre insanının ekonomik yönden gelişmesine ve gelir seviyesinin oldukça yükselmesine vesile olmuştur. Dolayısıyla bu durum yapı malzemesine tesir etmiş ve çimento, tuğla, biriket, demir vs. köy meskenlerinde kullanılır olmuştur. Yani yapı malzemesini ahşabın teşkil ettiği evler, sosyal ve ekonomik gelişmeyle birlikte yerini modern betonarme veya yığma tuğla olarak inşa edilen meskenlere bırakmıştır. Ayrıca çalışanların şehre gelip-gitmeleri kasabalarla ve şehirle münasebeti arttırmış, sosyal ve kültürel yapıdaki değişiklikler meskenlere de yansımıştır.

Meskenlerin uzun yıllar içerisinde uğradıkları tekamülü göz önünde bulundurarak, çalışma sahamızdaki meskenleri köy konutları, kasaba konutları ve Ereğli şehrindeki konutlar başlıkları altında, eski tip ve yeni tip meskenler şeklinde ele almaya çalışacağız.

---

[96] TOLUN, DENKER, B., 1977, a.g.e., s.60, İstanbul.
[97] KODAY, S., 2000, a.g.e., s.134, Erzurum.

2.1.4.1. Köy Konutları

Araştırma sahamızdaki köylerde sayıları çok azalmış olmakla birlikte eski tip ahşap-karkas konutlar ile, oldukça modern tarzda inşa edilmiş yeni tip konutları iç içe görmek mümkündür.

Eskiden ahşap meskenin tercih edilmesinin sadece ormanın fazla olmasıyla izah edilmesi yeterli değildir. Sıcaklığı, soğukluğu ve rutubeti geçirmeme özelliği yanında, hafifliği, depreme mukavemeti ve yapım kolaylığı gibi özellikler de mevcuttur. Buna mukabil yangın tehlikesi gibi önemli bir mahzuru da vardır.[98]

Ereğli'nin köylerinde artık, eski tip konutların sayısı parmakla gösterilecek kadar azalmıştır. En fazla eski tip meskene Dağlıca ve Velidağ köyünde rastlamaktadır. Şehir merkezine yakın köylerde hemen hiç eski tip mesken görebilme imkânı yok iken, Ereğli ilçe merkezinden uzaklaştıkça, eğimin ve yükseltinin arttığı, madende, fabrikada ve diğer sanayi kuruluşlarında çalışanların sayısının azaldığı köylerde az da olsa rastlanabilmektedir. Artık eski tip meskenlerde gelir düzeyi oldukça düşük fakir aileler oturmaktadır. Buna karşılık özellikle Yalıboyu olarak tabir edilen ilçenin kuzeyindeki köylerde (Balı, Bayat, Keşkek, Cemaller, Terziköy, Ballıca, Tepeören) ve Gülüç Vadisi köylerinde (Bölücek, Yaraşlıyörük, Soğanlıyörük, Aydınlar, Yazıcılar, Ovaköy vb.) oldukça modern büyük, betonarme veya yığma tuğla şeklinde inşa edilmiş meskenler mevcuttur.

2.1.4.1.1. Eski Tip Konutlar

Eski tip konutların fiziki çevre ile olan ilişkilerini, meskenlerin yapılış şeklinden tesbit etmek mümkündür. Bilhassa kırsal kesimdeki eski tip konutlar coğrafi çevrenin etkisini yansıtmaktadır. Çünkü yapılarda kullanılan ağaç ve taşlar yakın çevreden sağlanmakta, duvar, pencere ve çatı iklim özelliğine göre şekil almaktadır. Ekonomik gücün etkisi ve Karadeniz insanının maharetiyle çeşitlilik kazanan konutlar, araştırma sahamızın genelinde hemen tamamen aynı özelliklere sahip olmakla birlikte, özellikle ahşap malzemenin az veya çok kullanılmasına bağlı olarak küçük farklılıklar meydana getirmiştir.[99]

---

[98] EMİROĞLU, M., 1970, Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fak.Yay. No:192, s.76, Ankara.

[99] KODAY, Z., 1995, a.g.e., s.142, Erzurum.

Fotoğraf 51-52. Çalışma Sahamızda Eski Tip Meskenlerin Bir Kısmında Alt Kat Ahşap,Üst Kat Taş, Bir Kısmında da Alt Kat Taş Üst Kat Ahşaptır (Velidağ ve Dağlıca Köyleri)

Ereğli'de eski tip köy meskenleri ahşap karkas meskenlerdir. Ancak iklimin etkisiyle toprağın daima nemli olmasından dolayı rutubetten korunabilmek amacıyla konutların temeli ve belli bir yüksekliğe kadar (20-30 cm) duvarları taş ile örülmektedir. Kullanılan ahşap malzeme arasında (kayın, gürgen, meşe), kestane ençok tercih edilenidir. Çünkü neme dayanıklı ve sağlam bir kerestesi vardır. Çalışma sahamızda tamamen ahşap evlerin yanısıra alt katı taş, üst katı tuğla, en üst katı ahşap meskenler, tam tersi alt katı ahşap üst katı tuğla olan meskenlere de rastlanmaktadır.

Sahanın her mevsim yağışlı olması, çatıların dört veya en az iki tarafa eğimli olmasına ve saçakların duvardan yaklaşık 1 metre kadar çıkıntı olmasına etki eden önemli bir faktördür. Çatı örtüsü olarak da kiremit kullanılmaktadır. Evin tüm inşa aşamalarında olduğu gibi konut çatılarının şekil ve eğimleri ile kullanılan örtü gereçleri tamamiyle bölge iklim özelliklerinin etkisi altındadır.[100]

Genellikle bahçe içinde yer alan meskenlerin etrafları tahta veya biriket perdelerle çevrilmiştir. Eğimin fazla olduğu dağınık köylerde bahçeler daha büyük, yarı dağınık köylerde nisbeten daha küçüktür. Evler genellikle bahçenin yola yakın kenarında yapılmıştır. Evin arkasında kalan kısım ise ihtiyaca yönelik olarak oluşturulmuş, sebze ve mısır bahçesi veya fındık bahçesi olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma sahamızdaki konutlarda dikkat çeken diğer bu husus, pencerelerin dar uzun dikdörtgenler şeklinde ve çok sayıda olmasıdır. Sahanın bol yağışlı olması nedeniyle açık ve güneşli gün sayısı azdır. Bu nedenle gelen ışıktan daha fazla yararlanabilmek için pencereler dikey olarak yapılmış ve pencere sayısı arttırılmıştır. Ereğli'de evlerin pencereleri daha çok güneye bakmaktadır. Ayrıca batı ve doğu yönünde olan pencereler de vardır. Ancak mümkün olduğunca evin kuzeye bakan yüzüne pencere yapılmamıştır. Zaten meskenler, yer seçiminde de güney yamaçları her zaman tercih etmişlerdir.

Ereğli'de eski tip meskenlerde ahır, evin alt katında yer almaktadır. Bunun sebebi zaten sınırlı olan araziden daha fazla yararlanabilmektir. Ayrıca ahırın altta

---

[100] ZAMAN, M., 1995, "Tonya (Trabzon) İlçe Merkezinde Mesken Tipleri" Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğitim Fak. Doğu Coğrafya Derg. S.1, s.499, Erzurum.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

olması ısı açısından üst kattaki odalara fayda sağlamaktadır.[101] Sağlık açısından sakıncalı olduğu köy sakinleri tarafından bilinse de, bir görenek ve alışkanlık haline gelen bu durum kolay kolay terkedilememektedir. Son dönemlerde yapılan modern konutların bile alt katları bu amaçla kullanılmaktadır. Sadece Gülüç Çayı vadisindeki köylerde bu alışkanlık terk edilmiş durumdadır (Şekil 36).

Fotoğraf 53. Nadir de Olsa Evden Ayrı Bulunan Samanlık ve Ahırlar Ahşah ve Taştan İnşa Edilmiştir

Araştırma sahamızda eski tip meskenlerin hemen tamamı iki katlıdır. Eğimli yamaçlarda konut inşa edilirken arka duvar yamaca dayandırılmaktadır. Dolayısıyla arka cepheden tek katlı gibi görünen evin, ön cepheden bakıldığında iki katlı olduğu anlaşılmaktadır. Evlerin giriş kapıları bazen ön cephede bazen de arka cephede yer almaktadır. Genelde yol kenarında ve yolun hizasında olan evlerde hemen kapıdan eve giriş sağlanabilmektedir.

Evlerin alt katları, daha önce de belirttiğimiz gibi genelde üç veya dört bölüme ayrılmış olarak kullanılmaktadır. Bir bölümü ahır, bir bölümü odunluk, diğer

[101] GÖNEY, S., 1967, "Mengen Havzasındaki Köy Meskenleri" İstanbul Üniv. Coğ. Enst.Derg. Sayı:17, Cilt:8, s.112, İstanbul.

bölümleri samanlık, kiler veya depo gibi kullanılmaktadır. Alt katın yan tarafından açılan küçük bir kapıdan, üst kata 7-8 basamaklı bir merdiven ile geçilir. Üst katta çardak veya sofa denilen geniş ahşap bir salon vardır. Sofa genellikle geniş bir dikdörtgen şeklindedir. Duvarlardan birinde mutfak araç-gereçlerinin dizildiği raflar ile, yine burada uzanan tezgahın üzerinde bir lavabo ve bir ocak bulunmaktadır. Salon geniş olduğu için aileler genellikle burada yemeklerini pişirip, yemektedirler.

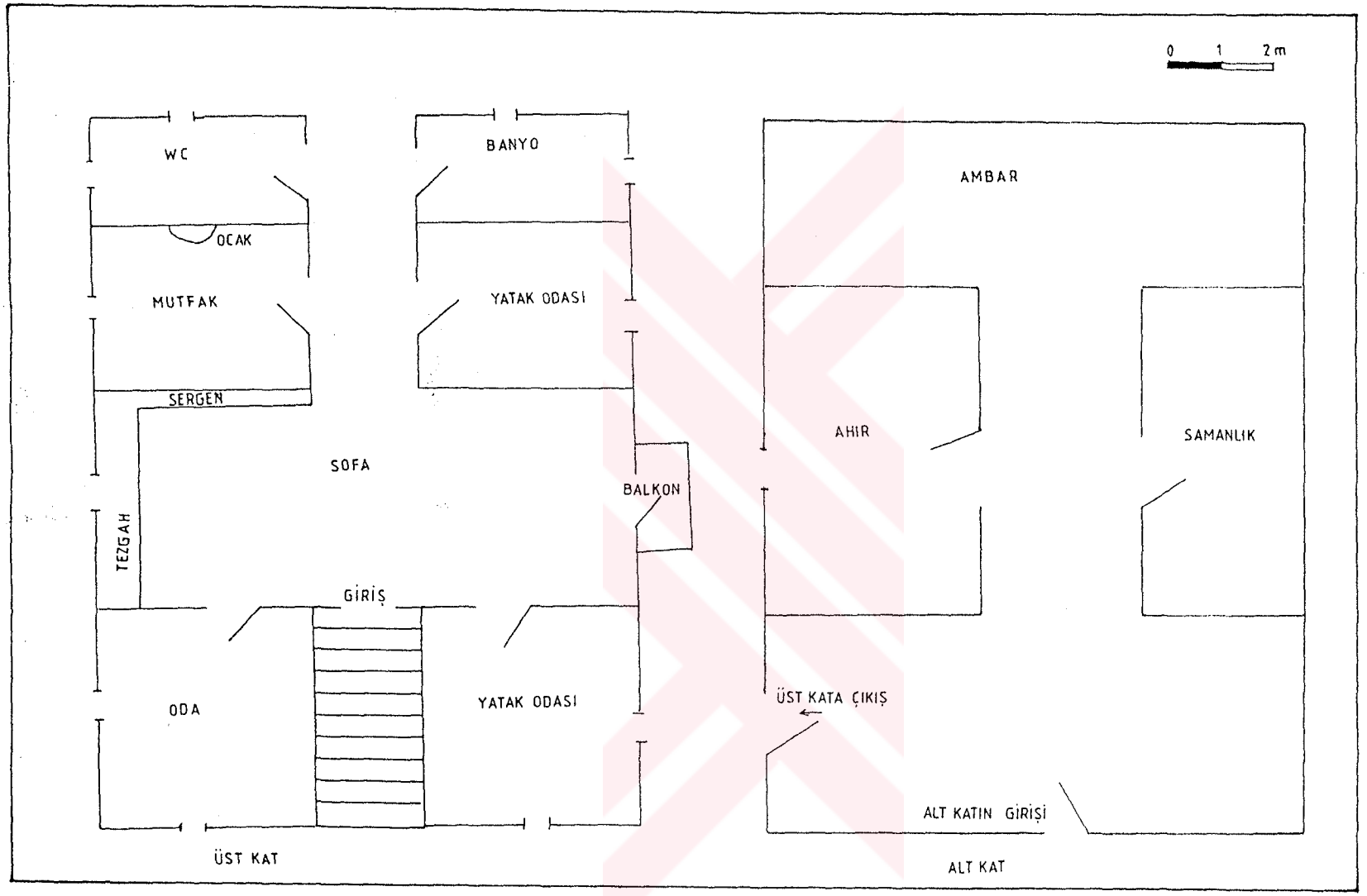
Ataerkil aile yapısının gereği olarak Ereğli'de evler oldukça büyük ve geniş inşa edilmişlerdir. Tüm eski tip meskenlerde genellikle 4 veya 5 oda bulunmaktadır. Odalar dikdörtgen şeklindeki salonun her iki kenarı boyunca yan yana sıralanmışlardır. Tüm odaların kapıları salona açılmaktadır (Şekil 36). Bazı evlerde salondaki mutfak gibi kullanılan bölümün dışında ayrıca bir mutfak daha bulunabilmektedir. Mutfak olarak kullanılan bu odada ocak da bulunmaktadır. Ancak bazı evlerde bu ocak kısmı tahta perdeler ile kapatılıp evlenen oğullardan biri için, yatak odası haline getirilebilmektedir. Yine ataerkil aile yapısının gereği olarak, evdeki odalardan en az iki tanesinde ebeveyn banyosu ve tuvaleti bulunmaktadır.

Yazın oturma odası gibi kullanılıp değerlendirilen salonlar kışın terkedilip, odalardan biri oturma odası olarak kullanılmaktadır. Çünkü çok büyük olan salonun kışın ısıtılması zor olmaktadır.

Evin tuvalet ve banyosu salonun bir köşesinde ve genellikle dışarıya çıkıntılı olarak inşa edilmektedir. Balkonlar ise odalarda değil, genellikle salonun bir veya iki tarafında karşılıklı olarak yeralmaktadır (Şekil 36).

Eski tip evlerde iç kısımda da ahşap çok fazla kullanılmıştır. Tavan ve taban, kapı, pencere çerçeveleri odaların duvarları ve merdivenler tamamen ahşap malzemeden yapılmıştır.

Ereğli'de tarımsal faaliyetlerin ikinci planda kalması, dolayısıyla mısır tarımının da giderek azalması nedeniyle eskiden mevcut olan serendeler artık araştırma sahamızda görülmemektedir. Çok nadir olarak bazı köylerde bir veya iki tane bulunabilmektedir. Bunlar da artık depo veya samanlık olarak değerlendirilmektedir. Bazıları ise hiç kullanılmamaktadır. Mısır ve fındık, evlerin önünde veya arkasında yer alan beton dökülmüş geniş alanlarda kurutulmaktadır (Fotoğraf 54)

Şekil 36. Dağlıca Köyü Merkez Mahallesinde Eski Tip İki Katlı Bir Ev Planı

Fotoğraf 54. Çalışma Sahamızda Serendeler Giderek Azalmaktadır

Fotoğraf 55. Evlerin Bahçelerinde Yer Alan Fırınlardan Biri (Belen Köyü)

Ancak köy meskenlerinin yanında ekmek pişirmek için yapılmış fırınlar vardır. Bunlar her evde mevcut değildir. Bir evin bahçesinde bulunan fırın birkaç aile tarafından kullanılabilmektedir (Fotoğraf 55).

Sonuç olarak araştırma sahamızda sahanın coğrafi koşullarını yeni tip konutlara göre çok daha iyi yansıtan eski tip meskenlerin, yok denecek kadar azaldığı görülmektedir.

2.1.4.1.2. Yeni Tip Konutlar

Araştırma sahamızı oluşturan Ereğli'de 1848'den itibaren kömür madeninin işletilmeye başlaması ile yükselmeye başlayan gelir seviyesi, 1965'de Ereğli Demir Çelik Fabrikasının açılmasıyla birlikte daha da yükselmiştir. Sosyal ve ekonomik gelişmedeki bu değişiklikler meskenlere de yansımıştır. Dolayısıyla yöre sakinleri eski ahşap evlerini yıkarak, yeni tip modern meskenler inşa etmişlerdir. Ahşap malzeme yerini çimento, tuğla, demir, kum, kiremit ve birikete bırakmıştır. Yeni tip evlerin sadece iç döşemelerinde, kapı ve pencere çerçevelerinde ahşap malzeme kullanılır olmuştur.

Fotoğraf 56. Deliler Köyü'nde Modern Bir Mesken

Araştırma sahamızdaki tüm köylerde, özellikle de Yalıboyu ve Gülüç Vadisinde ve güneyinde yer alan köylerde inşa edilmiş her modern mesken, bir villayı andırmaktadır. Köylerde yeni inşa edilen meskenlerin göze çarpan en önemli özelliği oldukça büyük olmasıdır. Genellikle iki veya üç katlı olan evlerin bir kısmında alt kat yine ahır olarak kullanılmaktadır. Bu alışkanlığını terk etmemelerinin sebebini yöre halkına sorduğumuzda; kısıtlı olan araziyi ahır yaparak işgal etmek istemediklerini belirtmişlerdir. Zaten araştırma sahamızda hayvancılık faaliyetleri sadece ihtiyaca yönelik olarak sürdürüldüğü için, bir veya iki hayvanı barındırabilmek için ayrıca bir yer ayırmayı gereksiz görmüşlerdir.

Evlerin dış görünüşleri oldukça moderndir. Pencereler eski tip evlerde olduğu gibi dar ve uzun olmayıp, daha geniş ve büyüktür. Hemen her evin dışı sıvanmış, boya ve badanası yapılmıştır. Ancak yer yer dışı sıvanmamış ve boya yapılmamış yeni meskenlere de rastlanmaktadır. Bu evler bazen inşa edildikten 5-10 yıl sonra sıvanmaktadır. Bunun sebebi zaten nemli bir iklime sahip olan sahada duvarların daha iyi havalanabilmesi ve rutubetin önlenmesidir.

Eski tip meskenlerde olduğu gibi yeni tip meskenlerde bahçe içerisinde yer alırlar. Bahçenin yola bakan tarafı ev inşası için tercih edilmiştir.

Yeni tip meskenlerde artık evin giriş kapısıyla alt katın yani ahır, samanlık ve deponun giriş kapısı birbirinden ayrılmıştır. Hatta 2. ve 3.katın girişleri de farklıdır. Ayrı bir yerden eve girişi sağlayan bir merdiven yapılmıştır. Merdivenler ahşap değildir. Beton, mozaik veya mermer kullanılmaktadır. Merdivenden çıkılarak eve girildiğinde yine çok geniş bir sofa bulunmaktadır. Eski tip evlerde de mevcut olan bu durum, yeni meskenlerde varlığını korumuştur. Ancak yörede ataerkil aile yapısının giderek çekirdek aileye dönüşmeye başlamasıyla, oda sayısı bazı evlerde bir oda eksilmiştir. Yada ailesiyle oturmak istemeyen yeni çiftler için, evin diğer katları tahsis edilmektedir. Tam olarak terkedilemeyen ataerkil aile yapısı nedeniyle, genellikle 2 veya 3 katlı inşa edilen evlerde aileler ayrı dairelerde, fakat aynı binada yaşamaktadırlar. Meskenlerde sofanın geniş olmasının bir sebebi tüm ailenin birlikte burada yemek yemesidir. Ailenin evli oğulları, eş ve çocukları birlikte gün boyu baba evinde vakitlerini geçirmekte, sadece uyumak için kendi katlarına gitmektedirler.

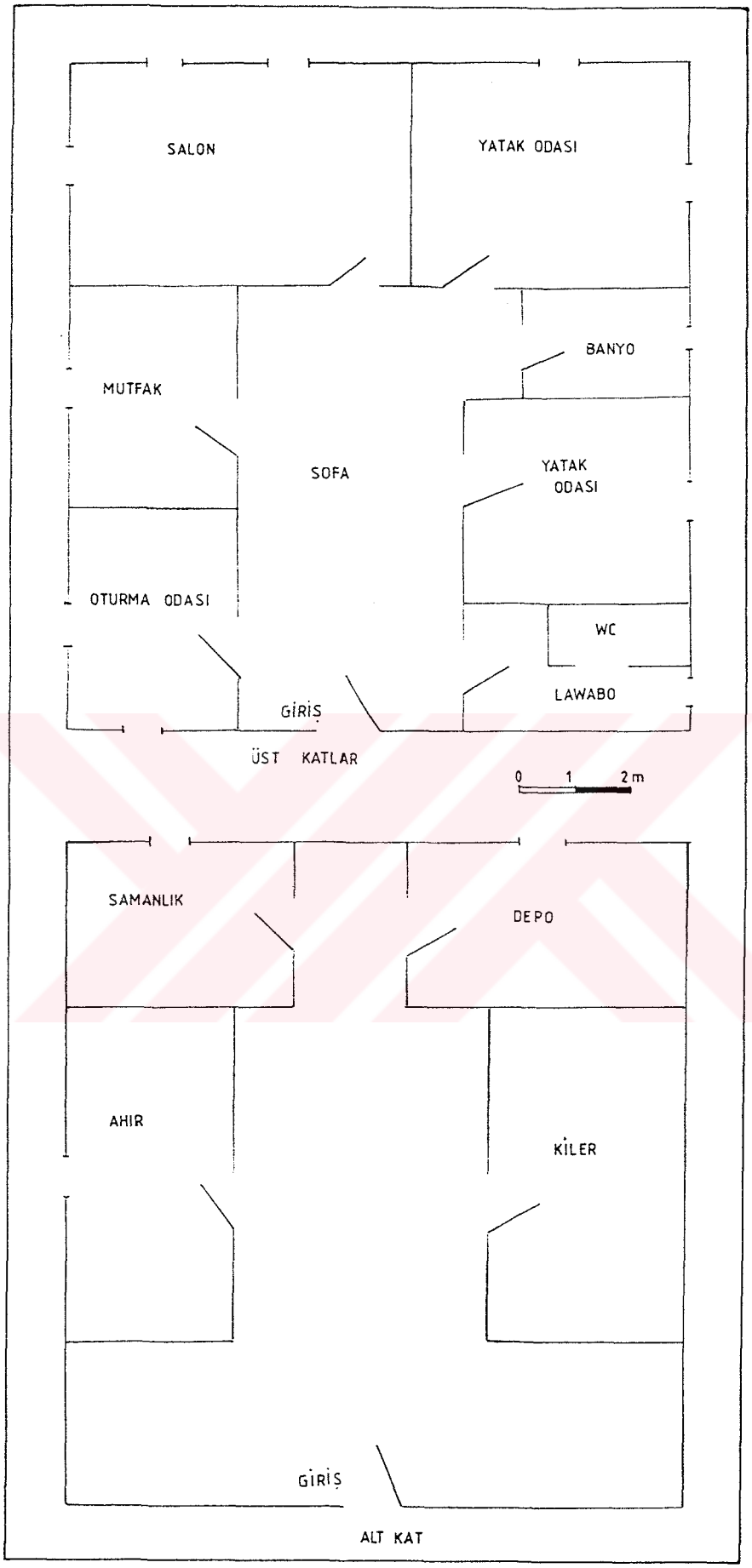
Odaların kapıları sofaya açılmaktadır. Oda sayısı genellikle 3 veya 4'tür. Yeni meskenlerde yemek pişirme, bulaşık yıkama vb. işlemler sofada değil mutfakta

yapılmaktadır. Lavabo, tuvalet ve banyo yatak odalarının yanında yer almaktadır. Bunlarda sofaya açılan bir kapı sayesinde ayrı bir bölümde bulunmaktadır. Yeni tip modern meskenlerde misafir için ayrılmış ayrı bir oda veya salon mevcuttur. Mutfak genelde bu salon ile oturma odasının yanında yer almaktadır. Yeni tip meskenlerde tuvalet, banyo, mutfak gibi bölümler daha modern şekilde yapılmıştır (Şekil 37).

Sonuç olarak Ereğli'nin köylerindeki eski ve yeni tip meskenlerin göze çarpan en önemli özellikleri oldukça geniş ve büyük olmaları ile oda sayılarının fazla olmasıdır. Araştırma sahamızdaki köylerde artık eski tip mesken yok denecek kadar azdır. Yöre halkının ekonomik ve sosyal gelişmişliğiyle paralel olarak hemen bütün meskenler modern tarzda inşa edilmişlerdir.

Fotoğraf 57. Araştırma Saamızdaki Köy Meskenlerinin Çoğu Oldukça Büyük ve Betonarmedir (Sakallar köyünde üç katlı bir ev)

Şekil 37. Soğanlıyörük Köyü'nde Yeni Tip Meskenlerden Birinin Planı

2.1.4.2. Kasaba Konutları

Araştırma sahamızda yer alan kasaba yerleşmelerinde, (Armutçuk, Gülüç, Ormanlı, Güneşli, Süleymanbeyler, Kurtlar, Aydın, Çayırlı) yeni tip konutların oranı köy yerleşmelerine göre daha fazladır. Eski tip konutlar daha ziyade ekonomik düzeyi düşük aileler tarafından kullanılmaktadır. Madende ve Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nda çalışan ailelerin hemen hepsinin evi yeni tip modern binalardan oluşmaktadır. Özellikle Gülüç kasabasındaki binaların %98'i çok katlı modern binalardır. Çengelburnu mevkiinde bina kat sayıları 14'ü bulmaktadır. Diğer kasaba yerleşmelerinin de sadece kenar mahallelerinde az sayıda eski tip konuta rastlamaktadır. Belediye teşkilatı bulunmayan Süleymanbeyler, Kurtlar ve Aydın ve Çayırlı'daki meskenlerde yeni inşa edilmişlerdir. Bu yerleşmelere girildiğinde meskenler tamamen modern bir görünüm sergiledikleri için, köy yerleşmesi intibaından çok bir kasaba yerleşmesinde bulunması gereken meskenlerin özelliklerini yansıtmaktadırlar.

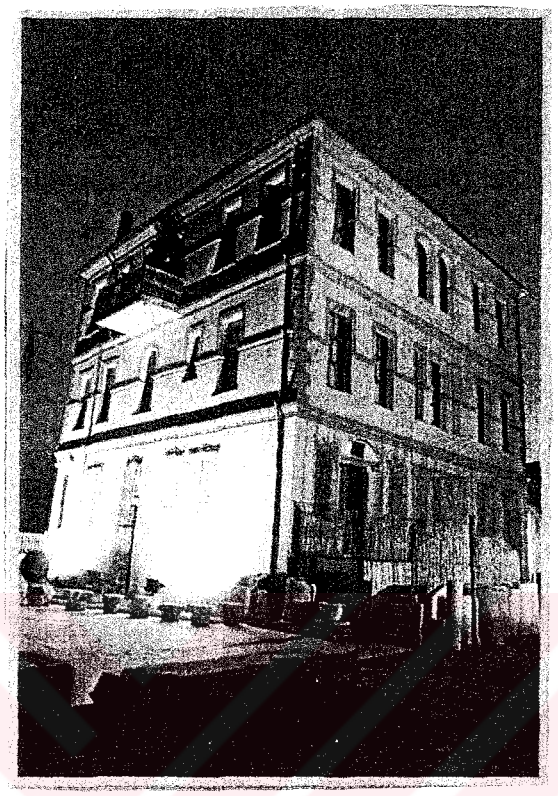
2.1.4.3. Ereğli Şehrindeki Konutlar

Ereğli şehrindeki meskenleri üç grupta ele alabiliriz. Bunlardan birinci grubu Yalı Caddesi ve Dikili Caddesi boyunca sıralanmış olan, *eski tip Ereğli yalıları ve konakları* oluşturmaktadır. İkinci grubu daha çok iki veya üç katlı betonarme müstakil evler oluştururken, üçüncü grup tamamen çok katlı modern apartmanlardan ibarettir.

Ereğli'deki eski yalılar eskiden zengin aileler tarafından yaptırılmış evlerdir. Bu tip koruma altına alınmış tescilli, yaklaşık 23 ev vardır. Temelleri ve birinci katları kesme taştan, diğer katları ise ahşaptan veya kargir yapı tarzıyla inşa edilen bu binalar İstanbul'daki boğaza nazır yalıların ve konakların birer benzeri olup, geleneksel Türk evlerinin genel özelliklerini taşırlar. Alt katları depo olarak kullanılan bu eski tip evlerde odalar üst katlarda bulunurlar. Tüm odalar geniş salonlara açılır. Bu plan tamamen yaşam tarzıyla, ataerkil aile yapısıyla alâkalı bir durumdur. Bu evlerin bazılarında iç ve dış cephelerde antik mimari parçalar kullanılmıştır.

Ereğli'de bu tip evlere en güzel örneği *Halil Paşa Konağı* teşkil eder. Bugün Ereğli Müzesi olarak kullanılan bina Orhanlar Mahallesi'nde Yalı Caddesi üzerinde

yer almaktadır. Bu konak 19.yy'lın sonlarına doğru Halil Paşa tarafından yaptırılmıştır. Konak kargir olarak, zemin kat üzerine iki kat şeklinde inşa edilmiştir.

Fotoğraf 58. Halil Paşa Konağı (Yalı Caddesi'nde yer alan konak 19. yy'da inşa edilmiştir.)

Alt kattan hem bahçeye hem de yola açılan iki kapı vardır. Mutfak ve kilerin yer aldığı en alt kattan ikinci kata merdiven ile çıkılmaktadır. Ortada büyük bir dikdörtgen şeklinde uzanan hol bulunmaktadır. Holün denizi gören cephesinde ve bahçeye bakan cephesinde ortadaki daha büyük olmak üzere üçer adet üstü kemerli dikdörtgen şeklinde pencereler yer alır. Binaların en alt katlarındaki pencerelerde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Tam merdivenin karşısında odaların arasında yer alan küçük girinti şeklindeki boşlukta pencere ve balkon kapısı yer almakta olup burada balkona çıkmak ve denizi seyretmek mümkün olmaktadır. Bu girintinin sağında ve solunda birer oda bulunmaktadır. Diğer tarafta da iki oda yer almaktadır. Odaların hepsinde bir duvarı kaplayacak şekilde gömme dolaplar yer alır. Tuvalet merdivenden çıkınca hemen solda bulunur. Üçüncü kat daha ziyade misafirler için kullanıldığından, bu katta çift tuvalet mevcuttur (Şekil 38) (Fotoğraf 58).

Konakta tüm tavan ve taban döşemeleri, kapılar, dolaplar, pencereler tamamen ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır.

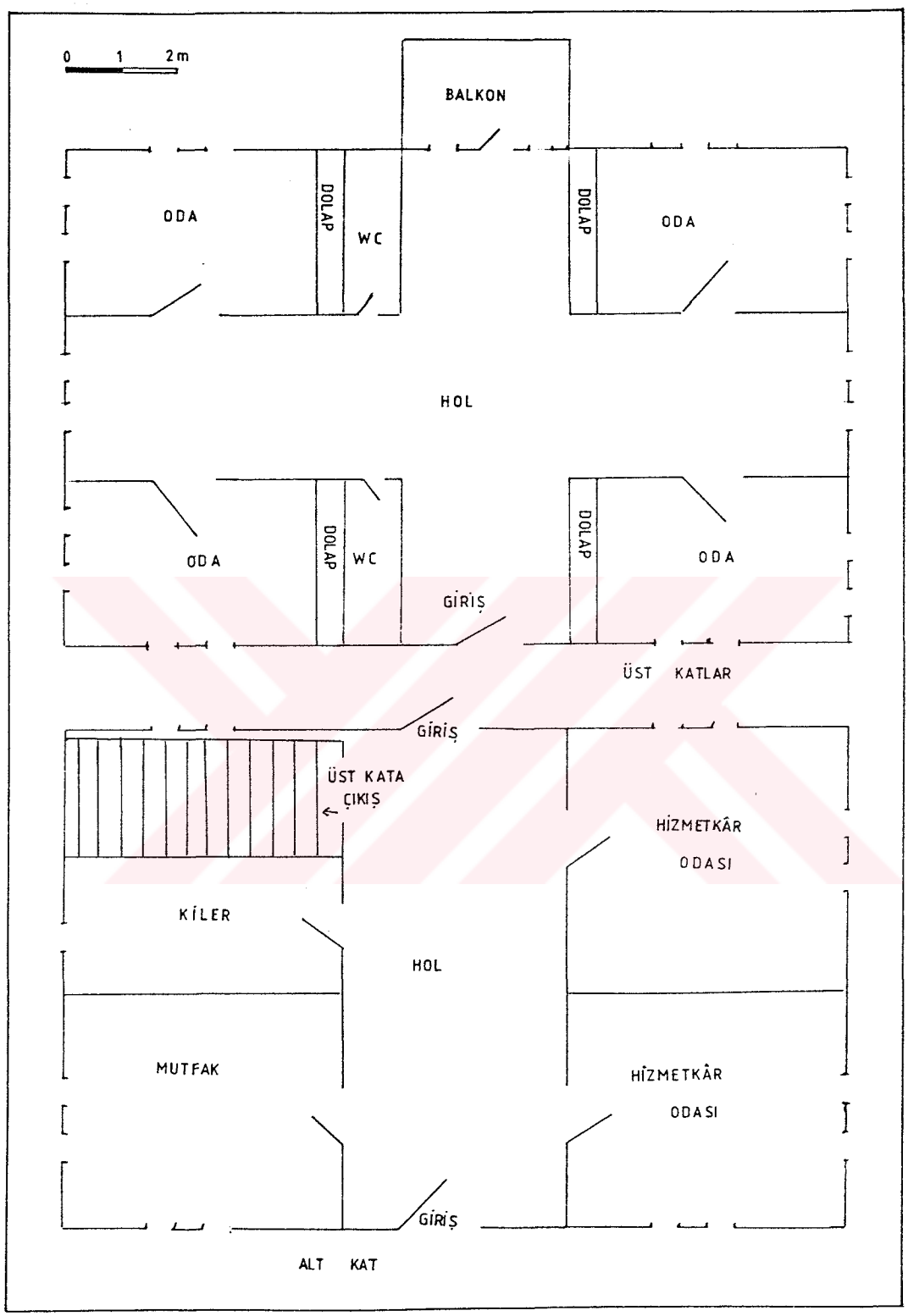
Eski tip evlerin çatıları genellikle dört tarafa eğimli olup kiremitle örtülüdür. Eski tip evlerin alt katları oturma için pek tercih edilmez. Bunun hayvan besleme (at, katır, eşek vb.) zamandan kalma bir alışkanlık olduğu düşünülebilir. Ayrıca evlerin ilk katlarının manzarası önlerindeki evler tarafından kapatılmıştır. Şehir, yamaçlarda kurulduğundan tüm evlerin üst katları ferah ve açıktır.

Sanayileşme süreciyle birlikte gelen ekonomik refah, Ereğli şehir meskenlerine hemen yansımıştır. KIRAY'IN verdiği bilgilere göre bu dönemde (1965'den sonra) Ereğli'de apartmanda oturmanın, prestij sağladığı düşünülmektedir. Ereğlililer modern bir şehirli gibi, dikey hareketlilikte statü endişesi taşıyarak ev değiştirme gereği hissetmeye başlamışlardır.[102]

Fotoğraf 59. Ereğli Şehrindeki Modern Meskenler

[102] KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.31, Ankara.

Şekil 38. Ereğli Şehrindeki Eski Tip Mesken Planı (Halil Paşa Konağı)

İkinci grupta yer alan meskenler 2 veya 3 katlı modern tarzda inşa edilmiş, bahçe içindeki müstakil evlerdir. Bu tip evlerin sayısı daha ziyade şehir merkezinden eğimli alanlara doğru uzaklaşıldıkça artmaktadır. Sözkonusu meskenler ile üçüncü grup olarak bahsettiğimiz çok katlı meskenler çimento, tuğla, demir, biriket vb. malzeme kullanılarak inşa edilmiş modern meskenlerlerdir. Apartmanlarda kat sayıları 5 ile 10 arasında değişmektedir. Yeni tip binaların kat sayıları eski ve yeni oluşuna, şehirdeki mevkisine göre değişmektedir. Ereğli 3.derecede deprem bölgesi olduğu için, şehir içindeki binalarda kat kısıtlaması getirilmemiştir. Sadece şehrin dışına doğru yayılış gösteren binalarda kat sayısı kontrol altındadır.

Yeni meskenlerde oda sayıları, ev sahibinin ekonomik durumuna, zevk ve isteklerine ve sosyal durumlarına göre değişmektedir. Fakat genel olarak evler üç oda, bir salon, mutfak, tuvalet ve banyodan ibarettir. Her evde 1 veya 2 balkon bulunmaktadır. Balkonlar genellikle mutfak ve oturma odasının önünde yeralmaktadır.

Yeni tip konutlarda da çatılar iki veya dört yöne eğimli olup, eski evlerden farklı olarak Marsilya tipi tercih edilmektedir.

Sonuç olarak gerek Ereğli şehir merkezinde, gerekse kasaba ve köylerde ekonomik seviyenin yükselmesiyle birlikte eski tip konutların sayısı azalmış, yerine çok katlı beton, tuğla ve çimento vb. kullanıldığı modern binalar inşa edilmeye başlanmıştır. Ataerkil aile yapısının gereği olarak Ereğli'deki meskenler oldukça büyük olup, oda sayıları fazladır. Ancak günümüz konutları, coğrafi çevrenin etkisini eski meskenler kadar yansıtmamaktadır.

2.2. Nüfus

Yeryüzünde sınırları belirli alanlarda (kıta, ülke, bölge, bölüm, yöre, kesim, alan veya idari ünitelerde) yaşayan insanların belirli zamanlarda tesbit edilen sayıları, o alanların veya yerlerin o zaman dilimlerindeki nüfusunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle yere ve zamana göre değişen bir unsur olan nüfusu *yeryüzünde sınırları belirli alanlarda veya yerlerde belirli zamanda yaşayan insan sayısı* olarak tanımlamak mümkündür.[103]

[103] ÖZÇAĞLAR, A., 2000, a.g.e., s.82, Ankara.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Araştırma sahamızın nüfusu incelenirken, nüfus hareketleri olarak isimlendirdiğimiz göç olayları ile birlikte ele alınmaya çalışılacaktır. Çünkü nüfus hareketleri nüfusun artış ve azalışında etki eden bir unsurdur.

2.2.1. Nüfusun Gelişimi

Zonguldak kıyılarına ilk yerleşmelerin MÖ 2500-800 yıllarına rastladığı tahmin edilmektedir. Maryandinya ise Karadeniz sahilindeki Ereğli'nin tarihçe bilinen en eski adıdır. Yerleşme tarihi bu kadar eski olmasına rağmen, sahanın nüfusu ile ilgili ulaşılabilen bilgiler çok eski değildir. Aygün'e göre M.Ö.600 yıllarında Ereğli şehir merkezinin nüfusu 1000 haneden fazla idi.[104] XVI.yy başlarında Ereğli'de 221 hane bulunduğu ve bunun 179'unun müslümanlardan oluştuğu bilinmektedir. Ayrıca XVI.yy'lın ikinci yarısında nüfusun %50 artış gösterdiği, hane sayısının 258'i müslüman olmak üzere 343'e ulaştığı verilen bilgiler arasındadır.[105]

Ereğli 19.yy'a kadar ayanlıkla idare edilmişti. 1808-1899'da Ereğli, Kastamonu ilinin Bolu Mutasarrıflığı'na bağlıydı. Daha sonra müslimlik merkezi olmuş ve Ereğli'ye Devrek, Bartın ve Safranbolu bağlanmışsa da, 1839'da Safranbolu ve Bartın Ereğli'den ayrılmıştır. 1869 senesindeki vilayet teşkilâtında ise kaymakamlık halini almıştır. 1880'de Belediye Teşkilatı kurulmuştur. 1895'de yapılan bir istatistiğe göre Ereğli'nin nüfusu 40650'dır.[106] Bu nüfusun %50'sini Rumlar teşkil etmekteydi.

1870 Kastamonu Vilayet Salnamesinde 15 bin olarak bilinen kasaba nüfusu 1878'de 24 bine ulaşmıştır.[107] 1890'de Cuinet'in verdiği bilgilere göre Ereğli'de 42 bin kişi vardı.[108] Ereğli merkez nüfusu ise 1840'lara kadar 2000 civarında iken 1860'larda gelişmeye başlamış ve 1860'da 4000 iken 1920'de 6000'e çıkmıştır.

1894 (1310) Kastamonu Vilayet Salnamesi'nde Ereğli'de 5233 hanenin mevcut olduğu, toplam nüfusun 39522 olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde Ereğli kazası 148 köyden müteşekkildir.[109]

---

[104] AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s.17, Ankara.
[105] FAROGHİ, S., 1993, a.g.e., s.137-140, İstanbul.
[106] AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s.32-39, Ankara.
[107] 1870 Kastamonu Vilâyet Salnamesi.
[108] CUİNET, V., 1892, a.g.e., s.512-513, Paris.
[109] 1894 (1310) Kastamonu Vilayet Salnamesi, s.184.

1918 (1334) Müstakil Bolu Sancağı Salnamesi'nde kazanın toplam nüfusu 21251 erkek ve 20643 kadın olmak üzere 41894'dür.[110]

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesinde Ereğli'nin 121 köyü, 40882 nüfusunun olduğu ve kazada nahiye teşkilatının olmadığı belirtilmektedir.[111]

Ereğli 1920'de Zonguldak Mutasarrıflığı'na bağlanmış, Zonguldak'ın 1924'de il haline getirilmesiyle bu ile bağlı bir ilçe merkezi olmuştur. Bilindiği üzere, Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan ilk nüfus sayımı 1927'de gerçekleştirilmiştir. Bu sayım yılına ait bültende köy nüfusları yer almamıştır. Bu sayıma göre ilçe merkezi nüfusu 5180, toplam nüfus 42845 olarak belirtilmiştir. 1935 yılı nüfus sayımından itibaren köy nüfusları verilmeye başladığı için, Ereğli ilçesinin nüfus gelişimi bu yıldan başlayarak ele alınmaya çalışılacaktır.

Araştırma sahasındaki nüfusun özellikleri kır nüfusu, kasaba nüfusu ve şehir nüfusu olarak ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışma sahamızın kır nüfusunu Ereğli'ye bağlı 94 köy yerleşmesi oluşturmaktadır. 1935 yılından itibaren her sayım dönemi için ayrı ayrı ele alınarak toplam kır nüfusu elde edilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün sayım yıllarına göre yayınlamış olduğu istatistiklerde köy idari ünitelerine ait nüfusların sosyal ve ekonomik nitelikleri ile ilgili bilgiler verilmediği için, bu konuda arazi çalışmalarımız sırasında uygulanan anketlerden yararlanılarak değerlendirme yapılmıştır.

Ereğli'deki kasaba nüfusunu ise 9 kasaba yerleşmesi oluşturmaktadır. Yerleşme bahsinde de değindiğimiz gibi Armutçuk, Gülüç, Ormanlı ve Güneşli, belediye örgütü olan kasabalardır. Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Aydın, Çayırlı ve Kurtlar ise henüz belediye örgütü bulunmayan kasaba yerleşmeleridir.

Araştırma sahamızın kır ve kasaba nüfusu incelenirken Armutçuk 1955'e kadar, Gülüç 1985'e kadar, Ormanlı, Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Kurtlar, Aydın, Çayırlı 1990'a kadar, Güneşli 1997'ye kadar kır nüfusu içinde değerlendirilmiştir. Söz konusu yerleşmelerin nüfusları, belirtilen tarihlerden itibaren kasaba nüfusu içinde değerlendirilmiştir. Ayrıca Ereğli 1965'e kadar kasaba nüfusu içinde ele alınmıştır.

Ereğli şehri de 1965'den itibaren araştırma sahamızın şehir nüfusunu meydana getirmektedir. Kasaba ve şehir nüfusları da her sayım dönemi için tesbit edilerek tablolar ve grafiklerle desteklenmiştir.

---

[110] 1334 (1918) Müstakil Bolu Livası Salnamesi, Vilayet Matbaası, s.179-180.
[111] 1925-1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi.

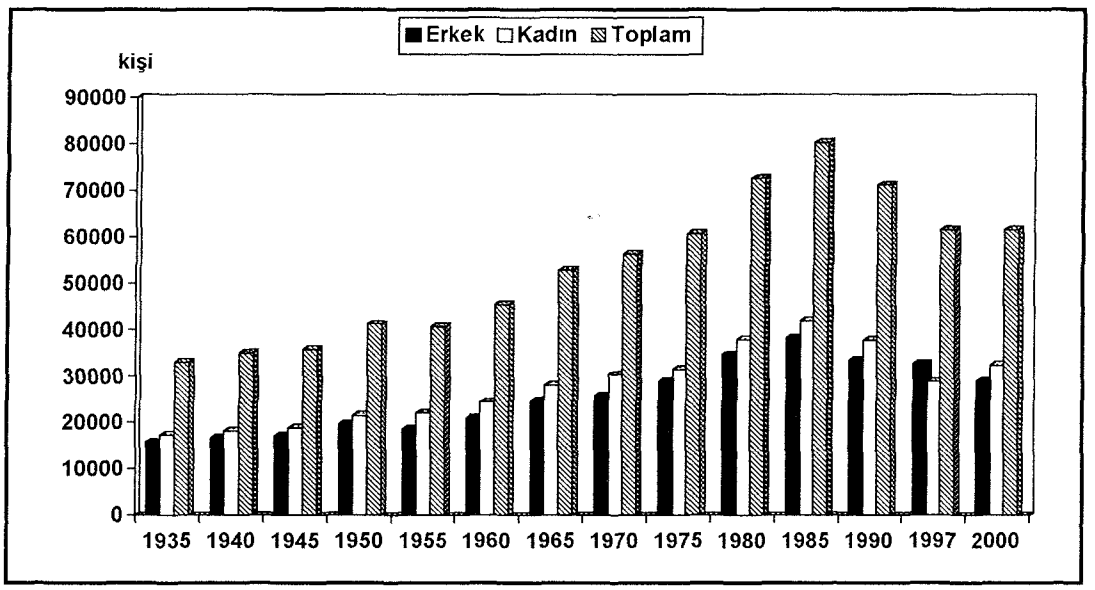
2.2.1.1. Kır Nüfusu

Daha önce de değindiğimiz gibi araştırma sahamızdaki kır yerleşmeleri, devamlı yerleşmelerden olan tek veya çok mahalleli köyler ile ekonomik fonksiyonları itibariyle kasaba niteliği kazanmamış belediye örgütlü köylerden (Öğberler, Gökçeler) ibarettir. Bu nedenle 2001 yılı itibariyle Ereğli ilçesine bağlı 94 köyün nüfusu 1935 yılından itibaren ele alınarak 2000 yılına kadar bütün sayım dönemlerine göre incelenmiş ve Ereğli'nin kır nüfusu tablosu oluşturulmuştur. Tablo oluşturulurken 1985'e kadar Ereğli'ye bağlı olan Alaplı'nın nüfusu gözönünde bulundurulmamıştır. Çünkü önemli olan bugünkü Ereğli ilçesi idarî sınırları içinde kalan yerleşmelerin 1935-2000 yılları arasındaki nüfuslarında meydana gelen gelişim sürecidir. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz gibi 9 kasaba yerleşmesi de kasaba özelliği kazanıncaya kadar olan dönemde, kır nüfusu içinde ele alınmıştır (Tablo 45).

Tablo 45. Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kır Nüfusu (1935-2000)

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Erkek	15752	16776	17103	19647	18564	20912	24739	25757	29019	34696	38281	33494	32619	29149
Kadın	17397	18278	18809	21620	22162	24511	28194	30447	31649	37960	41953	37764	28940	32500
Toplam	33149	35054	35912	41267	40726	45423	52933	56204	60668	72656	80234	71258	61579	61649

Kaynak : DİE Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş İstatistikleri (1935-2000)
*1950 kadın-erkek nüfusu 1945 ve 1955 nüfusları oranlanarak tesbit edilmiştir.
1997 kadın-erkek nüfusu 1990 ve 2000 nüfusları oranlanarak tesbit edilmiştir.

Şekil 39. Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kır Nüfusu (1935-2000)

Araştırma alanında 1935 yılı toplam kır nüfusu 33149 iken 1940 yılında 35054'e yükselmiştir. Kır nüfusu bu dönemde %5,47'lik bir artış gösterirken, erkek nüfus %6,5, kadın nüfus %5 oranında artmıştır. Kır nüfusunun yıllık ortalama artış hızı %1,1'dir. Aynı dönemde Ereğli'nin toplam nüfusu %3,7, erkek nüfusu %4,3, kadın nüfusu ise %3,3 oranında artmıştır. Görülüyor ki Ereğli'nin kır nüfusu bu dönemde toplam nüfusundan daha fazla artış göstermiştir. Aynı şekilde kır nüfusundaki erkek nüfusun artış oranı, toplam nüfustaki erkek nüfusun artış oranından daha fazladır. Bunun sebebi Neyren'in bu dönemde kır nüfusuna dahil oluşu ve dolayısıyla madende çalışan işçilerin buradaki mevcudiyetidir. Bu dönemde erkek nüfusun artış oranı kadın nüfusunkinden daha fazla olmuştur. Ancak yine de kadın nüfusu (18278) erkek nüfustan (16776) daha fazladır. Bunun sebebi de II.Dünya Savaşı dolayısıyla erkek nüfusun askere alınmasıdır (Tablo 45, Şekil 39). Aynı dönemde Türkiye nüfusunun yıllık ortalama artış hızı % 2'dir (Tablo 46).

1940-1945 döneminde kır nüfusu %2,4 artarak 35912'ye ulaşmıştır. Kır nüfusunun yıllık ortalama artış hızı %0,4 gibi çok düşük bir oranda gerçekleşmiştir. Kadın nüfusu bu dönemde %2,9, erkek nüfusu ise %1,9 artmıştır. Ayrıca toplam nüfusun artış oranı %4,4, erkek nüfusun artış oranı %4,6, kadın nüfusun artış oranı ise %2,3 olmuştur. Bu dönemde gerek toplam kır nüfusu artış oranının düşük olması, gerekse erkek nüfustaki artışın çok cüzi oluşu, II.Dünya Savaşı ile ilintilidir. Savaş nedeniyle erkek nüfus askere alınmış, refah seviyesi düşmüş, doğum oranları azalırken, hastalık ve ölümler artmıştır. Dolayısıyla Ereğli madenlerinin işletilmesi de kesintiye uğramıştır. Örneğin; 1940'da 1926 olan Neyren'in nüfusu 1945'de 359'a düşmüştür. Erkek nüfusu da 1545'den 163'e düşmüştür. Tüm bu olaylar kır nüfusunu olumsuz yönde etkilemiştir. Aynı dönemde ülke nüfusunun yıllık ortalama artış hızı %1, dönem artış oranı %5'dir.

1945-1950 yılları arasında araştırma sahasındaki kırsal nüfusun artış oranı yükselmiştir. Bu dönemde %14,9'luk bir artışla toplam kır nüfusu 35912'den 41267'ye ulaşmıştır (Tablo 45). Kırsal nüfusun yıllık ortalama artış hızı %2,9'dur. Toplam ilçe nüfusunun artış oranı ise %14,4 yıllık ortalama artış hızı %2,8'dir. Görüldüğü gibi kır nüfusundaki artış, toplam nüfusun artış oranından daha yüksektir. Oysa bir önceki dönemde tam tersi bir durum söz konusuydu. Aynı dönemde kır nüfusu içinde kadın nüfusun artış oranı %14,9, erkek nüfusunki %14,8 olarak gerçekleşmiştir. Kır nüfusundaki artışın sebebi savaşın etkilerinin azalması, erkek

nüfusun terhis edilmesi, madenin tekrar işletilmeye başlamasına bağlıdır. Erkek nüfusun artış oranı da bu sebeple kadın nüfustan fazla olmuştur. Bu dönemde Üçköy, Bayat köyünden, Hacıosmanlar köyü Güneşli'den ayrılmıştır ve bu isimle kır nüfusu içine dahil edilerek değerlendirilmiştir (Tablo 45). Aynı dönemde Türkiye nüfusunun yıllık ortalama artış hızı 2,3'tür.

Tablo 46. Ereğli İlçesi'nde Kırsal Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Artış ve Azalış Oranları (1935-2000)

Sayım Yılı	Kır Nüfusu	Artış ve Azalış (%) Oranları
1935	33149	-
1940	35054	5,7
1945	359,2	2,4
1950	41267	14,9
1955	40726	-1,3
1960	45423	11,5
1965	52933	16,5
1970	56204	6,1
1975	60668	7,9
1980	72656	19,7
1985	80234	10,4
1990	71258	-11,1
1997	61579	-13,5
2000	61649	0,1

Kaynak: DİE Verileri

1950-1955 döneminde toplam nüfusun artış oranı %3,1'dir. Kır nüfus bu dönemde %1,3 oranında azalmıştır. Kır nüfusu içindeki kadın nüfusu %2,5 artarken, erkek nüfusu %5,5 oranında azalmıştır. 1955 yılında erkek nüfus 18564, kadın nüfus 22162'dir. Bu dönemde kır nüfusu içerisindeki erkek nüfus miktarının azalması, gerçek anlamda bir azalma olmayıp görecelidir. Çünkü 1955'den itibaren Gökçeler'in (Neyren) nüfusu kasaba nüfusu içinde değerlendirilmiştir. Ereğli madenlerinin işletildiği bu sahanın 1955 yılı toplam nüfusu 4507'dir. Bunun 3654'ünü erkek nüfusu oluştururken, sadece 853'ünü kadın nüfus oluşturmaktadır. Gökçeler'in (Neyren) 1950 yılında 640 olan nüfusu 1955'de %604'lük bir artış oranı ve yıllık ortalama %120 artış hızı göstermiştir ki bunun normal şartlarla izahı mümkün değildir. Dolayısıyla bu nüfusun kasaba nüfusu içinde ele alınması

22218olması gereken erkek nüfusun 18564olarak ele alınmasına ve toplam kır nüfusundaki %13'lük artış oranının %3'lük bir azalış oranı şeklinde yansımasına neden olmuştur.

Toplam ilçe nüfusu değerlendirmelerinde etkili olmayan bu durumun, kır ve kasaba nüfusu değerlendirilirken dar anlamda bir algılama hatasına yol açmaması açısından, bu açıklamanın faydalı olacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla değerlendirilecek diğer sayım dönemlerinde de yorum yapılırken bu durumun gözönünde bulundurulması yanlış algılamaları önleyecektir.

1950-1955 arasında Türkiye gittikçe kuvvetlenen bir iç nüfus hareketi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde kırlardan şehirlere gittikçe şiddetlenen bir nüfus akışı olmuştur.[112]

1955'den itibaren Gökçeler, (Neyren) madende çalışmak üzere gelenler sayesinde müthiş bir göç almıştır. Artan nüfusa hizmet verebilmek amacıyla yerleşmenin fonksiyonları çeşitlenmiş ve Gökçeler köyü kasaba özelliği kazanmaya başlamıştır. Bakkal, kahvehane, sinema, kulüp, pavyon vb. sayısı artmış ve dönemine göre oldukça görkemli hayat şartları hasıl olmuştur.

1955-1960 döneminde kırsal nüfus bir önceki döneme göre %11,5'lik bir artış oranı ve yıllık ortalama %2,3'lük bir artış hızıyla 45423'e ulaşmıştır. Aynı dönem için kır nüfus içindeki kadın nüfusun artış oranı %10,5, erkek nüfusun artış oranı %12,6 olarak tesbit edilmiştir. Bu dönemde de madende çalışanların oranındaki artış kır nüfusu ve erkek nüfus artış oranını etkileyen sebeplerdendir. 1955-1960 döneminde Ereğli'nin toplam nüfus artış oranı %12,3, kadın nüfusun artış oranı %12,5, erkek nüfusun artış oranı ise %10,7 olmuştur. Aynı dönemde kır nüfusu, toplam nüfustan daha az arttığı halde, kır nüfusundaki erkek nüfusun artışı genel nüfustaki erkek nüfus artışından daha fazla olmuştur. Kadın nüfusunda durum tam tersidir. Aynı dönemde Türkiye nüfusunun artış oranı %15, ortalama artış hızı %3'tür (Tablo 46).

---

[112] ÖNGÖR, S., 1961, "1950-1955 Devresinde Türkiye'de İç Göçler", Türk Coğrafya Derg., S.21, s.70, İstanbul.

Tablo 47. Ereğli İlçesindeki Kırsal Yerleşmelerin Sayım Dönemlerine Göre Nüfusu (1935-2000)

Yerleşmenin Adı	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Abdülmelik Çaylıoğlu (Güneşli)	437	497	506	636	650	770	858	948	1040	1058	1255	1213	Kasaba nüfusundan	
Akça kilise Alacabük	278	273	278	322	363	406	452	509	539	556	650	665	510	458
Akkaya	240	240	239	261	269	327	378	407	445	465	526	549	386	354
Abdi	353	352	343	405	424	469	515	546	607	727	770	825	716	940
Asarlı	298	320	301	341	351	411	429	437	459	502	515	541		
Aselli (Ballıca)	284	302	295	309	351	410	512	557	600	598	661	637	493	470
Aydın	328	329	349	438	479	566	660	748	785	844	948	Kasaba nüfusunda incelendi.		
Aydınlar	374	342	354	378	457	534	626	674	720	872	950	1013	1051	1100
Aşağıkayalıdere	İskenderli köyünden ayrılmıştır.					241	261	307	321	416	441	418	332	293
Armutçuk	1970'e kadar Gökçeler (Neyren) ismiyle bilinirken Gökçelerden ayrıldı ve bu tarihten itibaren Armutçuk olarak kasaba nüfusunda değerlendirildi.													
Balı	323	326	325	485	454	479	569	571	537	667	706	662	706	741
Bayat	911	1104	782	867	759	1014	1136	1190	1264	1416	1460	1522	1378	1318
Belen	Kocaali köyünden ayrılmıştır					315	354	435	464	538	830	1022	732	798
Bölücek	278	293	288	337	310	374	467	472	592	734	845	904	975	973
Cemaller	843	362	401	485	569	618	684	747	770	895	1006	882	741	768
Çayırlı	406	394	380	443	445	507	548	613	306	366	463	Kasaba nüfusunda incelendi		
Danişmentli	311	294	290	330	368	442	506	586	604	747	822	863	914	978
Davutlar	283	284	278	321	331	378	446	481	540	640	659	650	628	569
Dedeler	254	253	251	272	310	368	409	461	514	608	696	741	772	789
Deliler	328	316	327	393	363	508	562	601	569	715	828	990	935	1008
Dağlar	Topçalı köyünden ayrılmıştır												377	407
(Kahistan) Dağlıca	456	486	460	550	563	643	707	774	855	1031	1123	1211	1176	1225
Düzpelit	Ortaköyden ayrılmıştır							407	494	461	475	450	331	311
Elmacı	253	272	260	303	326	391	449	495	588	676	734	739	716	662
(Işıklı) Eshaplar	804	312	326	372	381	408	431	445	486	560	651	710	703	753
Gebe	219	231	206	260	244	265	287	307	345	403	430	460	511	476
Göktepe	203	232	222	248	276	322	317	322	379	449	655	770	780	896
Gökçeler (Neyren)	1451	1926	359	640	Bu dönemde kasaba nüfusunda incelendi			987	Bu dönemde kasaba nüfusunda incelendi			3463	2184	2095
Güllük	412	410	438	478	529	585	690	777	852	951	1023	1107	483	453
Gülüç	228	272	264	281	301	343	472	686	1271	1706	Bu tarihten itibaren kasaba nüfusunda değerlendirildi			
Güzelyurt	-	Yazıcılar köyünden ayrılmıştır											281	263
Hacıuslu	211	223	204	233	251	277	335	336	360	415	528	536	373	351
Halaşlı	217	212	198	237	245	271	289	271	333	398	444	518	528	498
Hamzafakılılı	290	297	275	350	384	436	507	611	740	853	1006	1102	1200	1298
Hasankahyalar	274	295	289	317	313	323	324	431	419	520	586	522	493	487
Hasbeyler	621	632	604	724	445	519	572	582	580	641	674	511	361	278
Hacıosmanlar	Güneşli'den ayrılmıştır				354	430	420	434	427	478	507	465	Güneşli'nin mahallesi oldu	
İkse (Yalnızçam)	261	303	302	336	360	435	471	450	532	555	693	664	591	618
İmranlar	373	363	371	438	451	499	551	621	696	733	711	828	581	609
İskenderli	387	395	387	485	510	335	378	425	444	496	527	461	343	230
Kepez	364	363	387	432	507	548	638	783	744	1449	2440	Ereğli'nin mahallesi haline geldi.		
Kestaneci	314	342	340	380	459	492	580	687	682	1358	2079	782	Mahalle oldu	
Keşkek	700	957	293	535	498	388	538	1100	1732	2869	2850	723	725	698
Ketenciler	320	306	340	407	431	454	540	609	671	725	800	869	866	883
Kilise	315	331	328	371	385	429	448	456	380	436	458	461	316	355
Kilisedoğancılar (Yenidoğancılar)	225	252	262	293	306	361	366	407	425	434	489	475	396	352
Kirencik	788	818	858	941	751	609	684	801	415	523	597	599	Mahalle oldu	
Kırmacı (Kırmavi)	268	298	295	314	359	441	576	579	765	1362	1666	548	Mahalle oldu	
Kışla	844	371	345	426	480	498	1503	Ereğli'nin mahallesi haline geldi.						
Kızılca	232	233	221	253	248	291	321	424	404	448	515	548	543	566
Kocaali (E.Kocaali)	420	460	442	526	480	476	545	581	603	769	847	862	1492	1117
Kurtlar	292	308	317	351	382	413	479	569	583	715	891	Kasaba nüfusunda incelendi		
Köseler	143	151	140	166	186	222	266	333	743	1275	1425	1702	Mahalle oldu	
Külah	284	266	284	312	321	363	387	447	454	507	590	629	581	525
Kıyıcak (Mevreke)	316	336	322	380	367	381	392	394	449	600	675	728	670	800

Öğberler	409	385	374	464	502	578	651	821	919	1174	1275	1285	2097	1880
Ortaköy	568	585	581	677	760	861	891	528	529	606	545	573	581	356
Ömerli (E.Ömerli)	354	350	356	436	522	248	295	339	412	430	489	533	715	784
Ören (Viran)	402	354	358	442	465	520	647	713	753	886	967	1099	1015	1332
Osmanlar	Çayırlı köyünden ayrıldı.									409	480	495	489	493
(Korubaşı) Pençeş	209	234	258	290	311	343	406	465	588	608	1003	1093	1249	1302
Pembeciler	207	188	199	256	284	304	322	377	434	479	501	543	650	570
Ramazanlı	383	421	424	476	591	587	622	645	702	708	764	755	393	376
Ruşanlar	İmranlar köyünden ayrılmıştır												324	324
Mumcuoğlu	Devrek'e bağlı				293	336	353	410	453	491	Devrek'e bağlı			
Yeniköy	Kirencik köyünden ayrılmıştır								584	537	653	652	Devrek'e bağlı	
Saltuklu	246	258	278	288	357	437	463	480	558	574	587	485	178	207
Sarıkorkmaz	456	529	544	615	679	466	1115	Ereğli'nin mahallesi haline geldi						
Soğalıyörük	410	395	394	442	466	571	661	674	773	903	1042	1078	1062	1249
Sücüllü	844	383	365	419	484	549	692	715	868	975	1030	1010	811	726
Süleymanbeyler	497	469	504	603	625	704	842	968	1098	1209	1374	Kasaba nüfusunda incelendi		
Şamlar	555	533	520	575	659	745	774	834	887	1063	1218	1278	1102	1206
Şıhköy (Topçalı)	243	246	267	274	293	337	373	435	492	600	727	703	423	485
Tepeören (Tepeviran)	302	352	304	360	377	439	452	484	422	428	416	352	260	258
Terzi	303	313	280	316	392	438	506	567	695	730	739	732	659	644
Yaraşlıyörük	305	304	285	360	346	389	564	482	526	610	686	701	720	737
Yazıviran (Yazıören)	312	325	210	425	446	516	538	615	678	744	865	834	479	326
Yukarıhocalar	284	312	239	363	420	533	618	692	785	835	983	987	541	489
Yunuslu	502	472	297	557	615	665	723	776	905	1058	1214	1245	1336	1381
Yazıcılar	Ova köyünden ayrılmıştır					620	695	834	958	1212	1311	1320	1051	1095
Uludağ	Hasankahyalar ve Ereğlisofular köyünden ayrılmıştır											275	187	223
Üçköy	Bayat köyünden ayrılmıştır				338	398	489	543	627	749	694	572	459	443
Vakıf	Kirencik köyünden ayrılmıştır					285	321	353	438	475	564	536	477	380
Velidağ	Saltuklu köyünden ayrılmıştır												211	195
Zindancılar	307	336	245	383	373	416	492	536	634	667	789	807	390	388
Başören (Başviran)	243	244	269	298	317	380	441	427	473	509	554	562	520	555
Başören Doğancılar	507	525	589	641	636	761	844	959	1078	1307	1354	1344	494	509
Alakilise (Çiğdemli)	494	511	498	603	651	749	818	874	897	1117	1270	1337	1275	1338
Artıklar	476	348	372	457	517	591	683	223	267	320	373	366	264	257
Alaplısofular	366	402	406	465	508	594	677	743	842	1057	1148	1175	489	441
Akköy	Başörendoğancılar köyünden ayrılmıştır												418	379
Çömlekçi	Başörendoğancılar köyünden ayrılmıştır												341	245
Gümeli	650	793	856	975	1073	1286	1404	1524	1795	2017	2221			
Ereğli Ortacı	442	424	427	480	542	640	711	726	915	1072	1200	1267	1235	1312
Ereğli Sofular	402	447	488	557	576	631	683	743	787	900	1003	1009	710	665
Emirali	Alaplısofular köyünden ayrılmıştır												583	610
İsafakılı	487	492	485	541	593	638	697	770	1060	1267	1381			
Fındıklı	Üveyikli köyünden ayrılmıştır												761	643
Karakavuz	289	276	285	355	379	449	571	573	706	775	765	768	535	440
Kaymaklar	295	283	260	294	330	378	436	455	504	579	675	729	848	840
Kızılcapınar	348	405	416	449	473	524	592	666	741	932	979	Kasaba nüfusunda incelendi		
Ormanlı	353	356	347	421	463	530	656	747	880	903	1078	579	493	527
Ovaköy	606	663	681	787	328	400	457	517	488	546	564	566	399	384
Ormanlı (Bucak Merkezi)	Ormanlı Köyünün Merkez Mahallesi köyden ayrıldı. Belediye teşkilatı (1986) kuruldu. Nüfus 1990'dan itibaren de kasaba nüfusunda değerlendirildi.													
Sinitli	400	380	400	432	490	548	581	645	708	807	1020			
Şıhlar (Sarıkaya)	674	690	681	769	844	919	1073	1170	1286	1668	1966	1088	999	1095
Topallı	216	203	216	247	264	287	331	374	419	473	534	565	485	511
Toyfanlı	450	491	487	532	581	687	742	816	945	1111	1260	1331	718	765
Üveyikli	393	438	454	603	678	799	893	922	1117	1260	1485	1637	884	976
Serintepe	Ereğlisofular köyünden ayrılmıştır												213	223
Yeşilköy	Toyfanlı köyünden ayrılmıştır												519	584
Çemlibel	Kurtlar köyünden ayrılmıştır												300	329
Çevlük	Ramazanlı köyünden ayrılmıştır												212	181
Esenköy	Güllük köyünden ayrılmıştır												411	352
Esenler	Zindancılar köyünden ayrılmıştır												420	415
Sakallar	Yukarıhocalar köyünden ayrılmıştır												324	259
Aşağıhocalar	Yazıören köyünden ayrılmıştır													212

Kaynak: DİE Verileri Arazi Gözlemleri ve Anket Sonuçlarından Oluşturulmuştur.

1955 yılında Belen Köyü Kocaali köyünden, Yazıcılar köyü Ova köyünden, Vakıf köyü ise Kirencik köyünden ayrılarak müstakil köy olmuşlar ve kır nüfusunda ele alınmışlardır.

1960-1965 yılları arasında toplam nüfusun artış oranı %29,9, yıllık artış hızı ise %5,9'dur. Bu büyük artışın sebebi 1960'dan itibaren Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın (ERDEMİR) yapımına başlanmasıdır. 1961'de başlayan fabrika inşasında çalışan nüfusun 1961-1965 devresinde 11000'e ulaştığı kayıtlarda mevcuttur.[113] Aynı dönemde kırsal nüfustaki artış oranı bir önceki dönemle aynıdır. Toplam nüfus ile kır nüfusunun artış oranlarındaki bu fark doğaldır. Çünkü nüfus daha ziyade fabrikanın kurulduğu Ereğli ilçe merkezinde artış göstermiştir. Ayrıca kırsal nüfus içinde kadın nüfusun artış oranı %15, erkek nüfusun artış oranı %18,3 olarak gerçekleşmiştir. Toplam nüfus içinde ise kadın nüfus %26,4, erkek nüfus ise %33,4 oranında artmıştır. Erkek nüfusun genel nüfustaki artış oranı yukarıdaki görüşü desteklemektedir. 1960-1965 döneminde ülke nüfusu %13 oranında yıllık ortalama %2,6'lık artış hızıyla yükselmiştir (Tablo 46).

1965-1970 döneminde kırsal nüfus %6,1'lik artış oranıyla 52933'den 56204'e yükselmiştir. Aynı dönemde toplam nüfustaki artış oranı %156'dır. Dikkat çeken bir husus kırsal nüfusta kadın nüfusun artış oranının %7,9, erkek nüfusun artış oranının %4,1 olmasıdır. Kırsal nüfus içinde erkek nüfusun artış oranının bir önceki döneme göre azalması ve kadın nüfusun artış oranından düşük olmasının sebebi, köylerde yaşayan erkeklerin Ereğli ilçe merkezine fabrikada çalışmak amacıyla gitmeleridir. Çünkü aynı dönemde genel nüfus içinde erkek nüfusun artış oranı %12,9'dur.

1965 yılında da Düzpelit köyü Ortaköy'den ayrılarak müstakil köy olmuştur. Ayrıca Kışla köyü ve Sarıkorkmaz köyü Ereğli'nin bir mahallesi haline gelmiş ve kır nüfusu içinde değerlendirmeye alınmamıştır (Tablo 47).

1970-1975 döneminde genel nüfusun artış oranı %25,9 olarak tespit edilmiştir. Aynı dönemdeki yıllık artış hızı %5,1'dir. Toplam nüfustaki kadın artış oranı %19,1, erkek nüfusun artış oranı %32,8'dir. Kırsal nüfusun bu dönemdeki artış oranı ise 7,9, yıllık ortalama artış hızı ise %1,5'dir. Kırsal nüfusta kadın nüfusun artış oranı %3,9, erkek nüfusun artış oranı %12,6'dır. Madende ve fabrikada çalışmak üzere Ereğli'ye

---

[113] ÇILADIR, S., 1994, a.g.e., s.77, Ereğli.

göç edenler erkek nüfusun artış oranını yükseltmiştir. Bu dönemde Türkiye nüfusunun yıllık ortalama artış hızı %2,6'dır (Tablo 46).

1975-1980 yılları arasında araştırma sahasının toplam nüfusu %14,7 artarak 112911'den 129516'ya yükselmiştir. Bu dönemdeki genel nüfusun yıllık artış hızı %2,94 olarak gerçekleşmiştir. 1975-1980 döneminde kırsal nüfus %19,7 oranında artmıştır. Görülüyor ki bir önceki dönemde genel nüfus daha fazla artmışken, bu dönemde kırsal nüfus daha fazla artmıştır. Kırsal nüfus içinde kadın nüfusun artış oranı (%19,9) erkek nüfusun artış oranından (%19,5) %0,4 daha fazla olmuştur.

1980-1985 sayım döneminde kırsal nüfus 72653'dan, 80234'a yükselmiştir. Artış oranı %10,4, yıllık artış hızı %1,2'dir. Bu dönemde kır nüfusundaki kadın ve erkek nüfusun artış oranı (%10,5-%10,3) hemen hemen eşit oranda gerçekleşmiştir. Toplam ilçe nüfusu ise 129516'dan 144494'e yükselmiştir. Dönemlik artış oranı %11,5, yıllık ortalama artış hızı ise %2,3'tür.

Aynı dönemin kır nüfusu değerlendirilirken, Gülüç'ün nüfusu kasaba nüfusu içerisinde ele alınmıştır. Çünkü 1985 yılında nüfusu 2759'a ulaşmış ve fonksiyonel özellikleri açısından kasaba karakteri kazanmaya başlamıştır. Bu durumun gerçekleşmesinde Ereğli Demir Çelik Fabrikası büyük rol oynamıştır. Fabrika çalışanları ikâmet yeri olarak Gülüç'e yönelmeye başlamış ve artan nüfusla birlikte fonksiyonel çeşitlilik gerçekleşmiştir.

1985-1990'da Ereğli'nin toplam nüfusu 144494'den 152710'a çıkmıştır. Kır nüfusu ise 80234'den 71258'e düşmüştür. Toplam nüfustaki artış oranı %5,6 olurken, kır nüfusunda bu oran %11,1 olmuştur. Aynı dönemde toplam nüfus içinde erkek nüfusun artış oranı %4,4, kadın nüfusun artış oranı %6,9 olmuştur. Kırsal nüfusta da kadın nüfus (%9,9), erkek nüfus (%12,5) azalış oranlarına sahiptir. Yıllık nüfusun yıllık artış hızı %1,1 iken, kır nüfusunun azalış hızı %2,2'dir (Tablo 46).

1985-1990 nüfusu değerlendirilirken Ormanlı, Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Kurtlar, Aydın ve Çayırlı'nın 1990 yılı nüfusları kırsal nüfusa dahil edilmeyip, kasaba nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir (Tablo 47). Arazi gözlemlerimiz sonucu söz konusu yerleşmelerin bu tarihten itibaren hızlı bir gelişme süreci içine girdikleri, yerleşim merkezinde fonksiyonel çeşitliliğin artmış olduğu, ticari işyerlerinin sayısının arttığı ve bu yerleşmelerin küçük çaplıda olsa çevresine bazı hizmetler

verdikleri tesbit edilmiştir. Bu nedenle bu yerleşim birimlerinin kasaba karakteri kazandığına kanaat getirilmiş ve bu tarihten itibaren kasaba nüfusu içinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Kırsal nüfusun düşüşünde bu değerlendirmelerin de rolü olmuştur.

1990-1997 yılları arasında kır nüfusu 71258'den 61579'a düşerken, ilçenin toplam nüfusu 152710'dan 153110'a yükselmiştir. Kır nüfusunun azalış oranı %13,5, toplam nüfustaki artış oranı ise %0,26'dır. Bu durum Ereğli nüfusunun şehirleşme süreci içine girdiğini göstermesinin yanısıra, Ereğli'den dışarıya olan göçlerin varlığına da bir işaret kabul edilebilir. Bu dönemde kır nüfusunun yıllık ortalama azalış hızı %2,7, toplam nüfusun yıllık artış hızı ise %0,05 olarak gerçekleşmiştir.

Aynı dönemde Serintepe Ereğlisofular köyünden, Yeşilköy Toyfanlı'dan, Çamlıbel Kurtlar'dan, Çevlük Ramazanlı'dan, Esenköy Güllük'ten, Esenler Zindancılar'dan, Sakallar Yukarıhocalar'dan ayrılarak müstakil köy yerleşmesi haline gelmişler ve nüfusları kır nüfusuna dahil olmuştur. Ayrıca Hacıosmanlar köyü Güneşli'nin bir mahallesi olmuş, Kepez köyü ise Ereğli'nin mahallesi haline gelmiştir. Bunların yanısıra Güneşli'nin nüfusu 1997'den itibaren kasaba nüfusuna dahil edilmiştir.

1997-2000 döneminde toplam nüfustaki artış oranı %4 olup, yıllık artış hızı %0,8'dir. Kır nüfusunda ise çok az bir artış gerçekleşmiştir. 61579 olan kır nüfusu 61649'a yükselmiş ve sadece 70 kişilik bir artış olabilmiştir. Kır nüfusunun artış oranı %0,1'dir. Bu dönemde Türkiye'nin yıllık ortalama nüfus artış hızı %2.6'dır,

1997-2000 yılları arasında Kirencik, Kırmacı ve Köseler köyleri Ereğli'nin mahallesi haline gelerek, şehir nüfusuna dahil oldular. Ayrıca Aşağıhocalar köyü Yazıören'den, Akköy ve Çömlekçi köyleri de Başören doğancılar köyünden ayrılarak, ayrı birer köy yerleşim ünitesi haline gelmişlerdir (Tablo 47).

Genel nüfusun ve kır nüfusunun sayım dönemlerine göre değerlendirilmesinde dikkat çeken en önemli husus kadın nüfusun fazlalığıdır. Genel nüfusta sadece 1965, 1975, 1980 ve 1985 nüfusları haricinde tüm dönemlerde kadın nüfus fazlalığı sözkonusudur. Kırsal nüfusta kadın nüfus fazlalığı her dönem için geçerlidir. Ereğli sürekli göç alan bir ilçe olduğu gibi, sürekli göç verende bir ilçedir. Her dönemde görülen kadın nüfus fazlalığı da bu görüşü destekler mahiyettedir. Belli bir

dönemden sonra madenin ve fabrikanın yeterli istihdamı sağlayamıyor oluşu, Ereğli'de yeni yetişen nesili göçe zorlamıştır.

1935-2000 yılları arasında geçen 65 yıllık sürede kır nüfusu, yıllık ortalama %1,3'lük artış hızıyla 33149'dan 61659'a ulaşmıştır. 1990-2000 yılları arasında kır nüfusu %13,4 oranında bir azalış göstermiştir. 1935-1955 yılları arasında Ereğli'nin kır nüfusu %22,8 artış oranına ve yıllık ortalama %1,1 artış hızına sahipken, 1965'den itibaren ERDEMİR'in kurulmasıyla 1985'e kadar adeta bir nüfus patlaması yaşanmıştır. 1955-1985 yılları arasındaki 30 yıllık sürede kır nüfusu %97 artış oranı ve yıllık ortalama %3,2'lik artış hızıyla 40726'dan 80234'e ulaşmıştır. Bu dönemde kır nüfusunda neredeyse %100'lük bir artış olmuştur.

2000 yılı itibariyle Ereğli'de 94 köy yerleşmesi mevcuttur. Nüfusları 251-500 arasında değişmekte olan köylerin sayısı 34 olup, toplam köy sayısının %36'sını teşkil etmektedir (Tablo 48). 501-750 nüfus grubunda 20 köy (%21), 1001-1500 nüfus grubunda 15 köy (%15), 751-1000 nüfus grubunda ise 14 köy (%14) yerleşmesi bulunmaktadır. Geriye kalan 10 köy yerleşmesi ise toplam köy yerleşmelerinin %14'ünü oluşturmaktadır. Bunlardan 8'inin nüfusu 0-250 arasında değişmektedir. Öğberler'in (1880) ve Gökçeler'in (2095) nüfusları ise 1500'ün üzerindedir (Tablo 48).

Dikkat çeken husus Gülüç vadisinde ve kuzeyinde yer alan köylerin (Bayat, Dağlıca, Hamzafakılı, Kocaali, Korubaşı, Soğanlıyörük, Yazıcılar, Sarıkaya, Cemaller, Ömerli, Belen, Bölücek vb.) nüfuslarının daha fazla olduğu, bunun yanısıra çalışma sahasının güneydoğu ve doğusunda yer alan yerleşmelerin (Uludağ, Velidağ, Çömlekçi, İskenderli, Karakavuz vb.) daha az nüfuslu olduğudur (Harita 2, Tablo 48). Dolayısıyla yükselti ve eğim arttıkça ve ilçe merkezinden uzaklaşıldıkça yerleşmelerin nüfuslarının azaldığını belirtebiliriz.

Tablo 48. Ereğli İlçesinde Nüfus Gruplarına Göre Köy Yerleşmeleri (2000)

Köyün İsmi	Nüfusu	Köyün İsmi	Nüfusu	Köyün İsmi	Nüfusu
0-250 Grubu		Zindancılar	388	Danişmentli	978
Aşağıhocalar	212	Akköy	379	Cemaller	768
Çevlük	181	A.Sofular	257	Ömerli	784
İskenderli	230	Hasankahyalar	487	Bölücek	973
Saltuklu	207	Karakavuz	440	Belen	798
Uludağ	223	Ovaköy	384	Abdi	940
Velidağ	195	Vakıf	380	1001-1500 Grubu	
Çömlekçi	245	501-750 Grubu		Aydınlar	1108
Serintepe	223	Balı	741	Bayat	1318
251-500 Grubu		Davutlar	569	Dağlıca	1225
Akkaya	354	Elmacı	662	Deliler	1008
Alacabük	458	İmranlar	609	Hamzafakılı	1298
Aşağıkayalıdere	293	Keşkek	698	Kocaali	1117
Ballıca	470	Kızılca	566	Korubaşı	1302
Çamlıbel	329	Külah	525	Ören	1332
Dağlar	407	Pembeciler	570	Soğanlıyörük	1249
Düzpelit	311	Sücüllü	726	Şamlar	1206
Esenköy	352	Terziköy	644	Yazıcılar	1095
Esenler	415	Yalnızçam	618	Yunuslu	1381
Gebeköy	476	Yaraşlıyörük	737	Çiğdemli	1338
Güllük	453	Başören	555	E.Ortacı	1312
Güzelyurt	263	Başörendoğancılar	509	Sarıkaya	1095
Hacıuslu	351	Emirali	610	1501-2000 Grubu	
Halaşlı	498	E.Sofular	665	Öğberler	1880
Hasbeyler	278	Fındıklı	643	2001-2500 Grubu	
Ortaköy	356	Ormanlı	527	Gökçeler	2095
Osmanlar	493	Topallı	511		
Ramazanlı	376	Yeşilköy	584		
Ruşanlar	324	751-1000 Grubu			
Sakallar	259	Kaymaklar	840		
Sütlüce	355	Toyfanlı	765		
Tepeören	259	Üveyikli	976		
Topçalı	485	Ketenciler	883		
Üçköy	443	Kıyıcak	800		
Yazıören	326	Işıklı	753		
Yenidoğancılar	352	Göktepe	896		
Yukarıhocalar	489	Dedeler	789		

Kaynak: DİE Verileri (2000)

2.2.1.2. Kasaba Nüfusu

Araştırma sahamızın kasaba nüfusu tesbit edilirken sadece nüfus kriteri gözönünde bulundurulmamıştır. Yerleşmenin fonksiyonel açıdan da kasaba karakteri kazanıp kazanmadığı veya bu özelliği hangi tarihten itibaren kazandığı, sahada yaptığımız anketlerden ve gözlemlerden sonra değerlendirerek tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan tüm değerlendirmelerin ışığı altında Ereğli ilçe merkezi 1965 yılına kadar, Gökçeler 1955'den sonra, Gülüç 1985, Ormanlı, Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Kurtlar, Aydın, Çayırlı 1990, Güneşli ise 1997 yılından sonra kasaba nüfusuna dahil edilerek değerlendirmeye alınmıştır (Tablo 49).

Tablo 49. Ereğli İlçesindeki Kasaba Yerleşmelerinin Sayım Dönemlerine Göre Nüfusu (1935-2000)

Yerleşmenin Adı	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Ereğli	5843	5415	6360	7132	7878	8812	Bu tarihten itibaren şehir nüfusunda ele alınmıştır.							
Gökçeler	Kır nüfusunda değerlendirildi				4507	5425	5588	4531	6251	6755	6664	4859	3102	3265
Gülüç	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.										2759	5082	5406	5955
Ormanlı (Cuma)	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.											2727	2964	2846
Güneşli (Abdülmelik)	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.												1986	2158
Süleymanbeyler	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.											1396	1464	1510
Kızılcapınar	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.											1057	1087	1105
Kurtlar	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.											917	605	671
Aydın	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.											936	658	714
Çayırlı	Kır nüfusu içinde değerlendirilmişlerdir.											491	448	449

Kaynak: DİE Verileri ve Arazi Gözlemleri Sonucunda Oluşturulmuştur.

Tablo 50. Kasaba Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Kadın Erkek Nüfusu Miktarı (1935-2000)

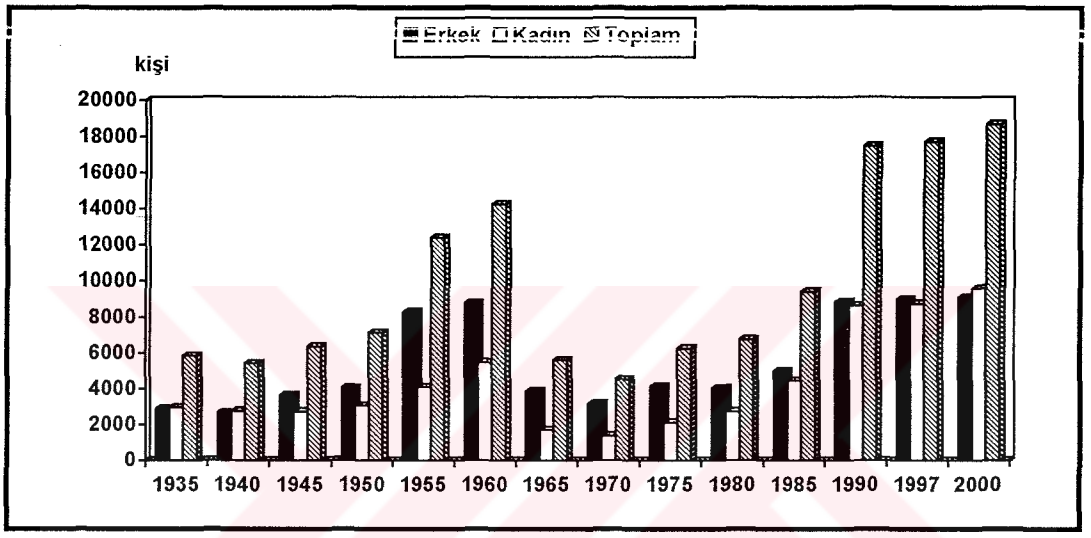
Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Erkek	2876	2655	3628	4068	8275	8770	3873	3155	4124	4028	4971	8841	8972	9088
Kadın	2967	2760	2732	3064	4110	5467	1715	1376	2127	2727	4452	8624	8748	9585
Toplam	5843	5415	6360	7132	12385	14237	5588	4531	6251	6755	9423	17465	17720	18673

Kaynak: DİE Verileri

Çalışma sahamızın kasaba nüfusunu 1935-1950 yılları arasında sadece Ereğli ilçe merkezi oluşturmuştur. 15 yıllık süre içerisinde kasaba nüfusu 5843'den 7132'ye yükselmiştir. Nüfus %22 artış oranıyla, yıllık ortalama %1,4 artmıştır.

1950-1955 döneminde ise kasaba nüfusunda büyük bir artış olmuştur. 7132 olan toplam kasaba nüfusu 12385'e yükselerek %73,6 oranında artmıştır. Bu dönemdeki yıllık ortalama artış hızı %14,7'dir. Ayrıca erkek nüfus 4068'den 8275'e kadın nüfus ise 3064'den 4110'a çıkmıştır. Erkek nüfus %103, kadın nüfus %34,1 oranında artış göstermiştir. Genel kasaba nüfusunun ve erkek nüfusun artış oranının bu derece yüksek olmasının nedeni Armutçuk'un (Gökçeler) 1955'den itibaren

kasaba nüfusu içerisine dahil olmasıdır. Daha öncede belirttiğimiz gibi II.Dünya Savaşından sonra Armutçuk'taki kömür madeninin yeniden randımanlı olarak çalışmaya başlamasıyla, sözkonusu yerleşmenin nüfusu birden bire 640'dan 4507'ye yükselmiştir. Bu nüfusun 3654'ünü madende çalışmak üzere gelen erkek nüfus oluşturmaktadır. Dolayısıyla sözkonusu yerleşmenin kasaba nüfusuna dahil edilmesi hem toplam kasaba nüfusunu, hem de erkek nüfusun miktarını büyük ölçüde arttırmıştır.

Şekil 40. Sayım Yıllarına Göre Ereğli'nin Kasaba Nüfusu (1935-2000)

12385 olan kasaba nüfusu %14,9'luk artış oranı ve yıllık %2,9'luk ortalama artış hızıyla 1955-1960 döneminde 14237'ye ulaşmıştır (Tablo 50). Bu dönemdeki nüfus artış hızı bir önceki döneme göre %58,7 daha düşük gerçekleşmiştir. Aynı durum erkek nüfusun artış oranı içinde geçerlidir. Çünkü bu dönemde kadın nüfus %33 oranında artarken, erkek nüfus %5,9 oranında yükselebilmiştir. Kadın nüfusun artış sebebi, madende çalışan işçilerin eş ve çocuklarını artık yanlarına getirmeye başlamalarıdır. Bu dönemde kır ve kasaba nüfusu hemen hemen aynı oranda artış göstermiştir. 1955-1960 döneminde kasabaların nüfus artışı bir önceki döneme göre ağırlaşmıştır. Bu durum Türkiye genelinde de gözlenmiştir.[114]

[114] DARKOT, B., 1961, "Türkiye'nin Nüfus Hareketleri Üzerine Yeni Gözlemler", Türk Coğrafya Derg., Sayı:21, s.12, İstanbul.

Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın kurulmasıyla, Ereğli ilçe merkezi artık kasaba karakterini korumaktan ziyade, hızlı bir şehirleşme süreci içine girmiştir. Nüfusu 8812'den 18978'e çıkmıştır. Bu nedenle 1965 yılından sonra ilçe merkezi nüfusu, kasaba nüfusuna dahil edilmemiştir. Bu sebeple kasaba nüfusu 14237'den 5588'e düşmüştür. %60,7'lik azalış oranı ve %12,1'lik yıllık ortalama azalış hızı söz konusu olmuştur. Erkek nüfus %55,8oranında azalarak 3873'e, kadın nüfus ise %68,6 oranında azalarak 1715'e düşmüştür.

1965-1980 yılları arasındaki 15 yıllık devrede Ereğli'nin kasaba nüfusunu Armutçuk'un (Gökçeler) nüfusu oluşturmuştur. Bu dönemde toplam kasaba nüfusu %20,8 artarak 5588'den 6755'e yükselmiştir. Aynı dönemde erkek nüfus %4, kadın nüfus ise %59 oranında artmıştır.

1980-1985 yılları arasındaki kasaba nüfusu değerlendirilirken, Gülüç'ün nüfusu da kasaba nüfusuna dahil edilmiştir. Daha öncede belirttiğimiz gibi yerleşme, fabrika çalışanlarının ikâmet yeri haline gelmiş ve artan nüfusla birlikte gelen fonksiyonel çeşitlilik buraya kasaba karakteri kazandırmıştır. Bu dönemde kasaba nüfusu 6755'den 9423'e yükselmiştir. Bu nüfusun 2759'u Gülüç'ün nüfusudur. Dolayısıyla normalde %1,3 olan azalış oranı, %39,4 artış oranı olarak tesbit edilmiştir. Aynı dönemde kasaba nüfusunun yıllık ortalama artış hızı %7,8, kadın nüfusun artış hızı %12,6, erkek nüfusunki ise %4,6'dır. Bu dönemde kır nüfusu da %10,4 oranında artmıştır. Gülüç'ün katılması gözardı edilirse kır ve kasaba nüfusunun artış oranları aynıdır. Bu dönemde kasaba nüfusu genel nüfustan (%27,9) daha fazla artmıştır.

1985-1990 döneminde 6 yerleşmenin nüfusu (Ormanlı, Süleymanbeyler, Kızılcapınar, Kurtlar, Çayırlı, Aydın) kasaba nüfusu içerisine dahil olmuş ve Ereğli'nin kasaba nüfusu 9423'den 17465'e çıkmıştır. Toplam kasaba nüfusu %85,3 oranında artarken, kadın nüfus %93,7, erkek nüfus %77,8 oranında artmıştır. Bu dönemde kasaba nüfusundaki artış oranı (%85,3), ilçe toplam nüfusundaki artış oranı (%5,6) ve kır nüfusundaki düşüş oranı (%11,1) olmuştur.

1990-1997 döneminde ise kasaba nüfusunda çok az bir artma olmuştur. 1997 yılı itibariyle nüfusu 1986 olan Güneşli'nin kasaba nüfusu içinde değerlendirilmesine rağmen, artışın çok az olmasının sebebi Armutçuk nüfusunun 4859'dan 3102'ye, Kurtlar nüfusunun 917'den 605'e, Aydın nüfusunun 936'dan 658'e, Çayırlı nüfusunun da 491'den 448'e düşmesidir. Bu dönemdeki artış oranı sadece %1,4'dür. Kasaba nüfusu toplam ilçe nüfusundan (%0,26) daha fazla artmıştır.

1997-2000 yılları arasındaki dönemi değerlendirecek olursak bir önceki döneme göre 953 kişilik bir artış olduğu görülür. Bu dönemdeki artış oranı %5,3'tür. Erkek nüfusu %2,7, kadın nüfus ise %11,1 artış göstermiştir. Kasaba nüfusu bu dönemde genel nüfustan (%4) ve kır nüfusundan (%0,1) daha fazla artış oranına sahiptir.

Tablo 51. Ereğli İlçesinde Kasaba Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Artış ve Azalış Oranları (1935-2000)

Yıllar	Kasaba Nüfusu	Artış ve Azalış Oranları (%)
1935	5843	-
1940	5415	-7,3
1945	6360	17,4
1950	7132	12,1
1955	12385	73,6
1960	14237	14,9
1965	5588	-60,7
1970	4531	-18,9
1975	6251	37,9
1980	6755	8
1985	9423	39,4
1990	17465	85,3
1997	17720	1,4
2000	18673	5,3

Kaynak: DİE Verileri

Kır nüfusunun aksine kasaba nüfusunda dikkat çeken husus 1935, 1940, 2000 yılları dışında tüm sayım yıllarında erkek nüfus oranının kadın nüfus oranından fazla olmasıdır. Bunun sebebi kasaba olarak ele aldığımız Armutçuk, Gülüç, Ormanlı ve Güneşli'de erkek nüfusun çalışabileceği iş sahalarının varlığıdır. Örneğin: Erdemir ve buna bağlı yan sanayi kuruluşlarının büyük bir kısmında, Gülüç'te yaşayan nüfus çalışmaktadır. Armutçuk kömür madeninde durum yine aynıdır. Madende çalışan işçilerin büyük çoğunluğu kasabada ikâmet etmektedir.

1935-2000 yılları arasında geçen 65 yıllık sürede kasaba nüfusu, yıllık ortalama %3,3'lük artış hızıyla 5843'den 18673'e ulaşmıştır.

2000 yılı itibariyle nüfus miktarları dikkate alındığında Gülüç orta büyüklükte bir kasaba olarak nitelendirilebilir. Diğerleri ise küçük kasabalardır.

2.2.1.3. Şehir Nüfusu

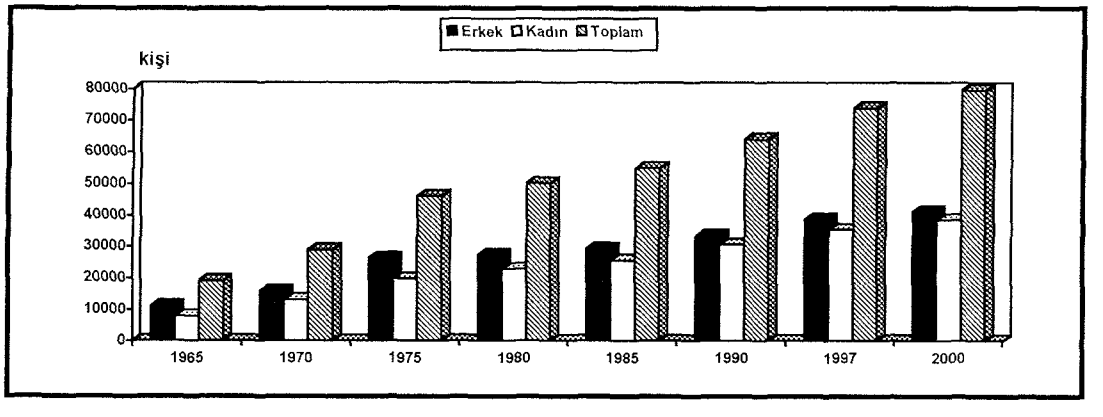
Araştırma sahamızdaki şehir nüfusunu Ereğli İlçe Merkezi oluşturmaktadır. 1960'lı yıllara kadar küçük bir sahil kasabası görünümünde olan Ereğli, 1965 yılında ERDEMİR'in kurulmasıyla hızlı bir şehirleşme sürecine girmiştir.

Ereğli 1869 yılında kaymakamlık halini almıştır. 1880'de Belediye Örgütü kurulmuştur. 1920 yılında Zonguldak Mutasarrıflığı'na bağlanmış ve 1924'de Zonguldak'ın il haline gelmesiyle, bu ile bağlı bir ilçenin merkezi olmuştur. 1927 sayımında ilçe merkezi nüfusu 5180 olarak tesbit edilmiştir. 1935 yılında ilçe merkezi 663 kişi artarak 5843 olmuş, 1940'da II.Dünya Savaşı nedeniyle askere alınan erkek nüfusun etkisiyle 5415'e düşmüştür. 1945'de tekrar 945 kişi artarak 6360'a, 1950'de 7132'ye ve 1955'de 7878'e çıkmıştır. 1955'den itibaren giderek artmaya başlayan ilçe merkezinin nüfusu 1960'da 8812 olmuştur. Fabrika inşaatının yavaş yavaş başlaması 1960 yılı nüfusunun 934 kişi artmasına sebep olmuştur (Tablo 52). Ereğli ilçe merkezi nüfusu 1965'e kadar kasaba nüfusu içinde değerlendirilmiştir. 1965'de Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın faaliyete geçmesiyle ilçe merkezi nüfusunda adeta bir patlama yaşanmıştır.

Tablo 52. Ereğli Şehrinin Sayım Yıllarına Göre Kadın Erkek ve Toplam Nüfusu (1965-2000)

Yıllar	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Erkek	10975	15830	26279	27282	29232	33352	38473	41089
Kadın	8003	13074	19713	22823	25605	30635	35338	38397
Toplam	18978	28904	45992	50105	54837	63987	73811	79486

Kaynak: DİE Verileri

Şekil 41. Ereğli Şehrinin Sayım Yıllarına Göre Kadın-Erkek ve Toplam Nüfusu (1965-2000)

Tablo 53. Ereğli İlçesinde Şehir Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Artış ve Azalış Oranları (1965-2000)

Yıllar	Şehir Nüfusu	Artış Oranları (%)
1965	18978	115
1970	28904	52,3
1975	45992	59,1
1980	50105	8,9
1985	54837	9,4
1990	63987	16,6
1997	73811	15,3
2000	79486	7,6

Kaynak: DİE Enstitüsü Verileri

Ereğli 1960-1965 yılları arasında hem diğer il ve ilçelerden hem de kendi köylerinden büyük bir işgücü akınına uğramıştır. Bu dönemde nüfus %115 artış oranı ve yıllık ortalama %23'lük artış hızı göstermiştir (Tablo 53). Aynı dönemde erkek nüfus %129 oranında, kadın nüfus ise %98,2 oranında artış göstermiştir. Erkek nüfusun artış oranının bu kadar yüksek olması, göç eden iş gücünü erkek nüfusun oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Şehir nüfusu bu dönemde toplam nüfusta (%29,9), %85,1 oranında daha fazla artmıştır. Aynı dönemde kır nüfusu %16,5 kasaba nüfusu ise %60,7 azalmıştır.

Araştırma sahamızın şehir nüfusu 1965-1970 yılları arasında hızlı bir artış göstermiştir. Bu dönemde nüfus 9926 kişi artarak 18978'den 28904'e yükselmiştir. Nüfus artış oranı %52,3 yıllık ortalama artış hızı ise %10,4 olmuştur. Erkek nüfus %44,2, kadın nüfus ise %63,3 artmıştır. Aynı dönem için toplam nüfus %15,6, kır nüfusu %6,1 artmış, kasaba nüfusu ise %18,9 azalmıştır. Ayrıca Sarıkorkmaz köyü nüfusu (1115 kişi) Ereğli şehir nüfusuna dahil olmuştur. 1970-1975 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde de artış devam etmiştir. Şehir nüfusu bu dönemde de 17088 kişilik bir artışla 45992'ye çıkmıştır. Bu arada %59.1'lik bir artış oranı ve yıllık ortalama %11,8'lik artış hızı gerçekleşmiştir. Erkek nüfus miktarı kadın nüfustan 6566 kişi daha fazladır. Erkek nüfus 1970 yılına göre %66, kadın nüfus ise %50 daha fazla artmıştır. Aynı dönemde toplam nüfusun artış oranı ise %25,9'dur.

1975'den sonra şehir nüfusu normal artış seyrine dönmüştür. 1975-1980 döneminde şehir nüfusu yıllık ortalama %1,7'lik bir artış hızı göstermiştir. Erkek

nüfus %3,8, kadın nüfus %15,7 oranında artmıştır. Aynı dönemde ilçe toplam nüfusu %14,7, kır nüfusu %19,7, kasaba nüfusu ise %8 oranında artmıştır. Bu durum fabrikanın yarattığı istihdam sahalarının yavaş yavaş doygunluğa ulaşmaya başladığını gösterir. Sanayi faaliyetinin nüfus çekme kabiliyeti de bir noktadan sonra yavaşlamakta ve ilk kurulduğu anda nüfus için yarattığı cazibesini nisbeten yitirmektedir.

1980-1985 yılları arasında şehir nüfusu %9,4 artarak 50105'den 54837'e ulaşmıştır. Erkek nüfus %7,1, kadın nüfus ise %12,1 oranında artmıştır. Bir önceki dönemde erkek nüfusun artış oranı fazla iken, bu dönemde kadın nüfusu erkek nüfustan daha fazla artış göstermiştir. Bu 5 yıllık süre içinde ilçe nüfusu %11,5, kır nüfusu %10,4, kasaba nüfusu ise %39,4 oranında artmıştır. Aslında bu dönemde Gülüç kasabasında görülen (1706-2759) %61,7'lik nüfus artışını da şehir nüfusunun artış oranına dahil etmek pek yanlış olmaz. Her ne kadar 1985'den itibaren biz Gülüç'ün nüfusunu kasaba nüfusunda değerlendirdiysek de, saha gezildiği zaman Gülüç sanki Ereğli'nin bir mahallesi olarak algılanmaktadır. Her iki yerleşme birleşmiş durumdadır. Ereğli ve Gülüç sakinleri iki yerleşmeyi ayırt etmemekte, Gülüç'ü de ilçe merkeziyle bir bütün olarak düşünmektedirler. Günlük işlerinde ve yaşantılarında da bunu benimsemiş durumdadırlar. Sadece belediyelerin daha iyi hizmet verebilmeleri için bu iki yerleşme idari anlamda ayrılmış durumdadır. Tabi bu istatistiki anlamda bir değerlendirme olmayıp, sadece iki yerleşmenin iç içeliğini vurgulayabilmek amacıyla yapılmış bir yorum olarak kabul edilmelidir. Fabrikanın çekmiş olduğu nüfusun bir kısmı da Gülüç'e yerleşmiş.

1985-1990 döneminde şehir nüfusu 54837'den 63937'ye yükselmiştir. %16,6'lık artış oranına bakarak Ereğli şehrinin hâlâ nüfus almaya devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu dönemde erkek nüfus %14, kadın nüfus %19,6 oranında artmıştır. Görüldüğü gibi son iki dönemde kadın nüfus artış oranı, erkek nüfustan daha fazladır. Bu durum hem göç verildiğinin, hem de göç aldığının bir işareti olarak kabul edilebilir. 1985-1990 yılları arasında toplam nüfus %5,6 artmış, kır nüfusu %11,1 azalmış, kasaba nüfusu ise %85,3 oranında artış göstermiştir. Bu dönemde Kepez köyü nüfusu (2440) şehir nüfusuna dahil olmuştur. Çünkü Kepez köyü Ereğli'nin mahallesi haline gelmiştir.

1990-1997 döneminde de şehir nüfusu %15,3 oranında artış göstererek 73811'e ulaşmıştır. Bu beş yıllık sürede toplam nüfus %0,26 artmış, kır nüfusu %13,5

azalmış, kasaba nüfusu ise %1,4 oranında artmıştır. 1997 yılında da Kirencik, Kırmacı ve Köseler köyleri Ereğli'nin mahallesi haline gelmişlerdir. Dolayısıyla şehir nüfusunun artış oranını olumlu yönde etkilemiştir.

1997-2000 yılları arasındaki 3 yıllık dönemde nüfus %7,6'lık bir artışla 73811'den 79486'ya yükselmiştir. Bu dönemdeki erkek nüfusu 41089, kadın nüfus ise 38397'dir. 1997-2000 sayım dönemleri arasında ilçe nüfusu %4, kır nüfusu %0,1, kasaba nüfusu ise %5,3'lük bir artış göstermiştir.

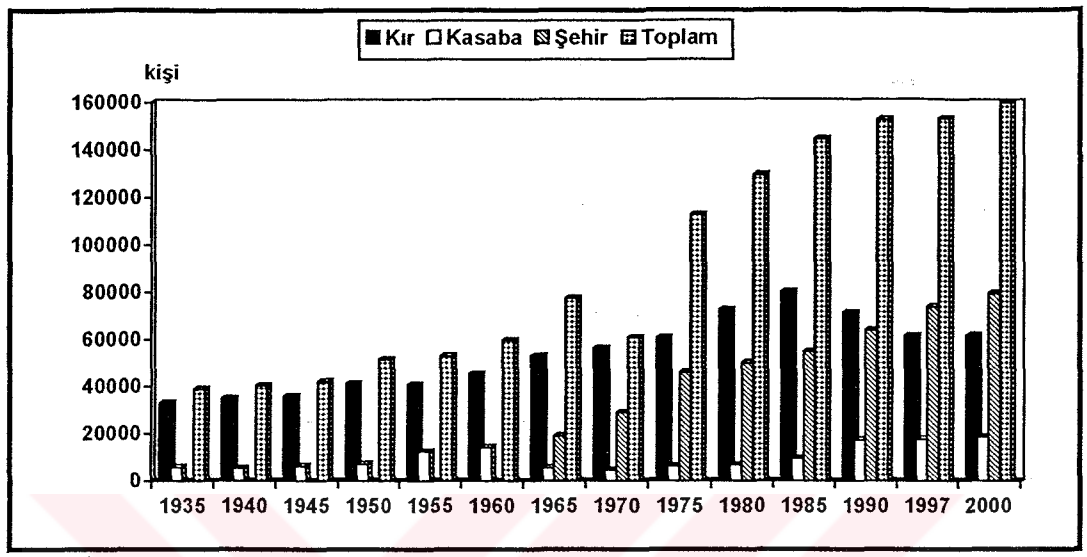
Şehir nüfusu için genel bir değerlendirme yapacak olursak, özellikle 1965 ve 1975 yılları arasında büyük bir artışa uğramış olduğu görülür (%142). 1975 yılından sonra şehir nüfusunun artış oranı giderek yavaşlamıştır. Dikkat çeken hususlardan biri de Ereğli'de erkek nüfusun her sayım döneminde kadın nüfustan daha fazla oluşudur. Bir sanayi şehri olan Ereğli'de bu durum olağandır.

Tablo 54. Ereğli İlçesinin Sayım Yıllarına Göre Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusu (1935-2000)

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Kır	33149	35054	35912	41267	40726	45423	52933	56204	60668	72656	80234	71258	61579	61649
Kasaba	5843	5415	6360	7132	12385	14237	5588	4531	6251	6755	9423	17465	17720	18673
Şehir	-	-	-	-	-	-	18978	28904	45992	50105	54837	63987	73811	79486
Toplam	38992	40469	42272	51514	53111	59660	77499	60735	112911	129516	144494	152710	153110	159808

İlçe nüfusunun genel bir değerlendirmesini yapacak olursak; ilçe nüfusu 1935-2000 yılları arasındaki 65 yıllık dönemde yıllık ortalama %4,7 artış hızıyla 38992'den 159808'e yükselmiştir. 1965 yılına kadar şehir nüfusuna sahip olmayan ilçede, kır nüfusu daima fazla olmuştur. 1965 yılında fabrikanın faaliyete geçmesiyle gerek dışarıdan göç eden işgücü, gerekse kır yerleşmelerinden ilçe merkezine olan göçler, Ereğli ilçe merkezine şehir karakteri kazandırmıştır. Zaten bu dönemde şehir nüfusu %115 oranında artarken, toplam nüfus %29,9 oranında artmıştır. 1990'a kadar genel nüfus içinde kır nüfusu şehir ve kasaba nüfuslarının toplamından daha fazla olmuştur. 1990-2000 yılları arasında da geçerli olan bu durum, Ereğli nüfusunun şehirleşme oranının giderek arttığını göstermektedir. Kır nüfusunda görülen azalma, bu yerleşmelerden gerek Ereğli şehrine, gerekse başka yerlere göç olduğunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla Ereğli ilçesi hem göç veren, hem de göç alan bir yerleşmedir. Ereğli şehri göç almaya devam ederken kasaba ve kır yerleşmelerinden göç vermektedir. Ereğli şehrindeki ve madendeki istihdam

alanlarının artık kır yerleşmeleri için yeterliliğini yitirmesi, fabrika ve madende çalışmanın sağladığı rahat ortam nedeniyle tarımsal faaliyetleri ikinci plana atan ve zaten kısıtlı olan tarım topraklarını değerlendirmeyen nüfusun göçüne neden olmuştur.

Şekil 42. Sayım Dönemlerine Göre Ereğli İlçesinin Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusu (1935-2000)

2.2.2. Nüfus Hareketleri

Bir sahanın nüfus hareketleri, nüfustaki değişimleri yaratan üç unsurun - doğumlar, ölümler, göçler- karşılıklı birbirlerine etkilemeleri sonucu meydana gelmektedir.[115] Nüfus hareketleri o kadar büyük bir hız ve o kadar karışık bir şekilde cereyan etmektedir ki, ne derece düzenli ve itinalı yapılırsa yapılsın, hiç bir sayım, hiçbir kayıt bu hareketleri günü gününe ortaya koyamaz.[116] Dolayısıyla her nüfus kitlesinin başlıca değişkenlerinden biri olan doğumlar ve ölümler[117] konusunun değerlendirilmesi, istatistiki değerlendirmelerde genel bir kanının oluşumuna yardımcı olsa dahi, çok sağlıklı olmayacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle nüfus hareketleri içerisinde göçler ele alınmaya çalışılacaktır.

---

[115] TÜMERTEKİN, E., 1994, Beşeri Coğrafyaya Giriş, Üniversiteye Yay. No:3819, Fakülte Yay. No:2464, s.142, İstanbul.

[116] TANOĞLU, A., 1965, "Dünya Nüfus Artışı ve Doğurduğu Problem", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. S.40, İstanbul.

[117] DOĞANAY, H., 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı Yay:2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, s.160, İstanbul.

2.2.2.1. Göçler

Anlam itibariyle yer değiştirmeyi karşılayan göç, insanların geçici fakat özellikle daimi olarak oturdukları yerlerden bir başka yere gitme olayıdır. Bir mekânda yaşayan insanları yerlerinden yurtlarından eden, onları göçe mecbur kılan nedenlerin başında, geçim sıkıntısı, yaşam standartlarının düşüklüğü ve/veya daha iyi insanca bir yaşam sürme arzusu gelmektedir. İlk bakışta çok basit gibi görünen bu arzu pekçok unsurun bir bileşkesi olarak belirir.[118]

Ereğli geniş kapsamlı ilk göç hareketine Ereğli Kömür Havzası'ndaki kömürün bulunup, 1848'de işletilmeye başlanmasıyla maruz kalmıştır. Madende çalışmak üzere gelen işçiler söz konusu ilk göç hareketini başlatmıştır.

Bu dönemde göç daha çok civar köyler ve kasabalardan madenin çıkarıldığı kesime (Neyren) doğru olmuştur. Bunun yanısıra madenciliğin yarattığı yeni iş sahaları (yükleme, boşaltma) vb. yararlanabilmek amacıyla Ereğli'nin köylerinden kasabaya da göçler olmuştur. Bu aileler zamanla kasabanın en zengin aileleri durumuna gelmişlerdir. Canlanan ticaret hayatında, zaten etkili olan Rumların ve Ermenilerin sayısı da giderek artmıştır. Örneğin 1860-1910 yılları arasında Konya ve Kayseri'den Ermeniler gelerek ticarete başlamışlardır. Bunlar 1923'de yapılan mübadeleye kadar (yaklaşık 1200 kişi) Ereğli'de ticaret yapmışlardır.

Doğrudan madende çalışan işgücünün büyük bir kısmını ise, Ereğli köylerinden gelen işçiler oluşturuyordu. Zaten 1867'de çıkan Dilaverpaşa Nizamnamesi'ne göre o dönemde Ereğli'ye bağlı 14 köy yerleşmesinde yaşayan 13 yaşından büyük herkes madende çalışmakla yükümlü kılınmıştı. 1940'lardan itibaren Trabzon, Sivas, Kars, Bolu vb. illerden madende çalışmak üzere Ereğli'ye göç edenler olmuştur (Harita 3).

Belli bir dönem olağan seyrinde devam eden işgücü göçü, 1960'lı yıllardan itibaren çok hızlanmıştır. Erdemir'in inşası ile başlayan göçler, daha ziyade Ereğli ilçe merkezine yönelik olarak gerçekleşmiştir. 1960-1965 döneminde fabrika inşasında çalışmak üzere gerek Ereğli'nin köylerinden, gerekse diğer il ve ilçelerden pekçok nüfus Ereğli'ye göç etmiştir. Bu dönemde fabrika inşasında çalışan işgücü sayısının 11000'i bulduğu bilinmektedir.

---

[118] ÖZGÜR, M., 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın Ltd.Şti. s.33, Ankara.

Fabrika inşasında faaliyet gösteren yapı şirketleri, ilk etapta işgücünü Ankara ve İstanbul'dan temin etmiştir. Bu dönemde 100'er 200'er kişilik grupların Ereğli'ye iş aramak için geldikleri bilinmektedir.[119] Sözkonusu göç hareketlerinde tümüyle erkek nüfus hakimdir.

Türkiye genelinde de iç göçler 1950 yılından sonra dikkat çekici bir şekilde artmıştı. Ayrıca faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılışında da değişimler olmuştur. 1955'de faal nüfusun %77,2'sinin ziraatte çalışmasına karşılık, 1960'da %74,9, 1965'de %71,9, 1970'de %66,1 olmuştur. Sanayide ise 1955'de faal nüfusun %5,7'si 1960'da %7'si, 1970'de de %8,8'i çalışmaktaydı.[120]

Ülkemizde 1990 yılı itibariyle göç eden faal nüfusun %29,2'lik bir kısmının endüstri sektöründe çalıştığı bilinmektedir. İlk sırayı %52'lik oranla hizmet sektörü almıştır. Göç eden nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımında, en düşük pay (%17,3) tarıma aittir.[121]

1965 yılında faaliyete geçen fabrikada 4200 kişi çalışmakta ve bunun büyük bir kısmını dışarıdan gelenler oluşturmaktaydı. Bu dönemde Ereğli'ye Ankara, İstanbul, Trabzon, Sivas, Kars, Bolu, Çankırı, Kastamonu vb. illerden göçler olmuştur (Harita 13).

Ülke içindeki iç göçler genellikle üç istikâmette olmaktadır. 1.Yeni ziraat sahaları, 2.Sanayi ve ticaret alanları, 3.Bir şehirden diğer bir şehire olan göçler.[122] Çalışma sahamızda gerçekleşen ülke içi göç olayları yeni sanayi ve ticaret alanlarının oluşmasına bağlı olarak gerçekleşmiştir.

1975 yılına kadar hızlı bir şekilde devam eden göç hareketleri bu dönemden sonra biraz yavaşlamıştır. Göç veren iller arasında İstanbul, Çankırı, Ankara, Trabzon, Kastamonu büyük oranlar teşkil eder.

1975-1980 döneminde Zonguldak'a 45397 kişi göçmüştür. Gelen nüfusun %45'i il merkezinden ziyade ilçelere (Ereğli, Karabük vb.), %35'i bucak ve köylere yerleşmiştir. Bu durum kömür ocaklarının yanında, Demir-Çelik Fabrikalarının da

---

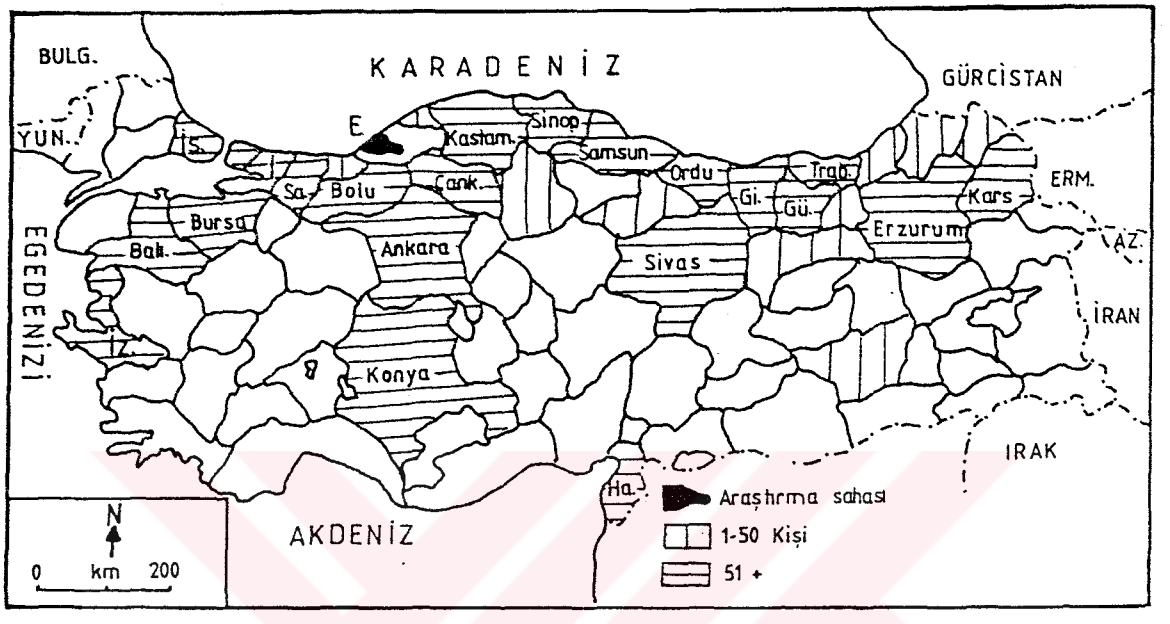
119 KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.179, Ankara.

120 TÜMERTEKİN, E., 1977, "Türkiye'de İç Göçler Üzerine", İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Derg., s.22, s.30, İstanbul.

121 GARİPAĞAOĞLU, N., 1999. "Türkiye'de Göç Eden Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı", Türk Coğrafya Dergisi, S.34, s.64, İstanbul.

122 TÜMERTEKİN, E., 1974, "Türkiye'de Kadın ve Erkek Nisbetinin Dağılışı", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg., Sayı:19, s.22, İstanbul.

göçlerde rolünün büyük olduğunu ortaya koyar. Zonguldak 1950'den itibaren tüm Karadeniz Bölgesi'nde göç alan tek ildir.[123]

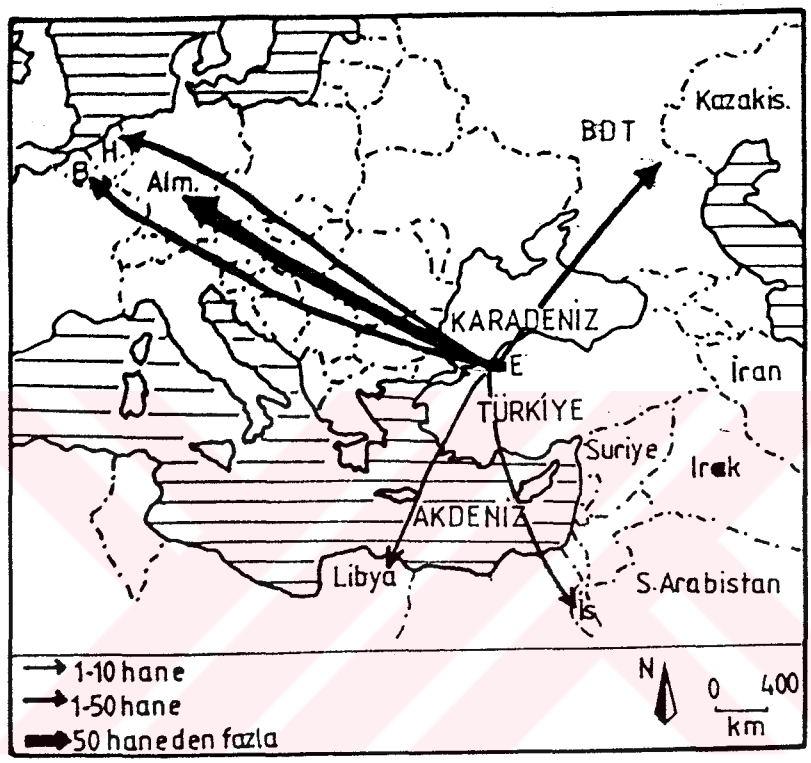
Harita 13.Ülke İçinden Araştırma Sahasına Olan Göçlerin İllere Göre Dağılımı

1960-1970 ve 1970-1980'li dönemlerde, Ereğli'de göçün seyri değişmiş ve yurt dışına göçler olmuştur. Göç edilen ülkeler arasında Almanya ilk sırayı almaktadır. Bunun yanısıra Belçika, İsrail, Amerika, Rusya (1990) gibi ülkelere az miktarda göçler olmuştur. Ancak günümüzde yurt dışına olan göçler yok denecek kadar azdır. Daha ziyade eğitim ve evlenme amacıyla yurt dışına gidilmektedir (Tablo 56). Ereğli'den yurt dışına olan göçlerin hemen tamamı kırsal kesimden olmuştur. Yaklaşık 1050 aile Almanya'ya göç etmiştir. Bunun yanısıra 45 aile de bahsi geçen diğer ülkelere göç etmiştir. Kırsal kesimden olan göçlerin %32'si

[123] TANDOĞAN, A., 1990. "Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminde Yer Alan İllerin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri", II.Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988), s.443, Samsun.

yurtdışına olmuştur. Bunun da yaklaşık %95'ini Almanya'ya olan göç oluşturur (Harita 14).

1980'li yıllarda ise Bulgaristan'dan Ereğli şehrine göç eden göçmenler olmuş ve bugün halk arasında göçmen mahallesi olarak bilinen Kavaklık Mahallesi'ne yerleşmişlerdir.

Harita 14. Araştırma Sahasından Yurt Dışına Olan Göçlerin Dağılımı

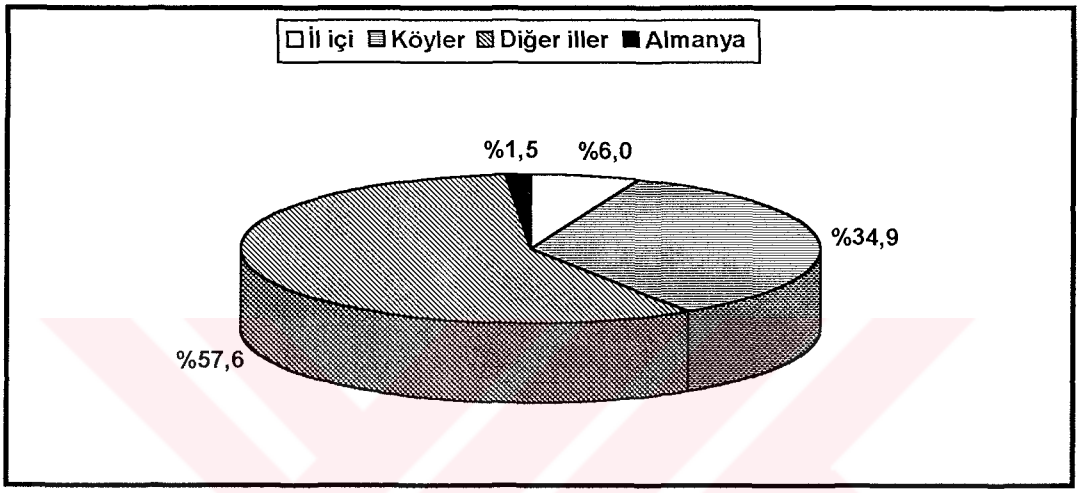
1990'dan itibaren şehir ve kasaba nüfusu ise artış göstermektedir. Bu durum özellikle Ereğli şehrinin hâlâ göç almaya devam ettiğini göstermektedir.

İmar planı ön araştırma raporundan alınan bilgilere göre Ereğli şehir merkezinde yaşayan nüfusun sadece %41'i Ereğli'nin yerlisidir. Şehir halkının %59'u dışarıdan gelmiştir. Dışarıdan Ereğli şehrine olan göçlerin %6'sını Zonguldak iline ait köy ve kasabalardan ve il merkezinden gelenler oluşturmaktadır. %34,9'unu Ereğli'nin köylerinden gelenler, %57,6'sını diğer illerden gelenler ve %1,5'ini Almanya'dan gelenler oluşturmaktadır (Tablo 55).

Tablo 55. Ereğli Şehrine Olan Göçler (%) (1950-1990)

Yıllar	1950	1950-60	1960-1970	1970-1980	1980+	Toplam
İl İçi	-	-	-	4,5	1,5	6,0
Köyler	1,5	7,7	13,6	7,6	4,5	34,9
Diğer İller	-	4,5	16,7	19,7	16,7	57,6
Almanya	-	-		1,5	-	1,5

Kaynak: ÜNAL, M., 1990, İmar Planı Ön Araştırma Raporu, 38, İstanbul

Şekil 43. Ereğli Şehrine Olan Göçlerin Dağılımı (1950-1990)

Gerek Ereğli'ye göç edenlerin, gerekse Ereğli'den göç edenlerin memleketleri ile ilişkileri sürmektedir. Genellikle bu kişiler yıllık izinlerde, bayramlarda vb. memleketlerine gitmektedirler. Ayrıca emekli olanlar köylerine, memleketlerine dönmektedirler. Emekli olanların bir kısmı da, yerleşmek için büyük şehirleri tercih etmektedirler.

1980'li yıllardan sonra ilçe nüfusunun artışını sağlayan faktörleri, madenle ve fabrika ile sınırlandırmamak gerekir. Ulaşım şartlarının iyileşmesi, Ereğli-İstanbul, Ereğli-Ankara yolunun ve köylerle olan bağlantıların giderek modernize edilmesi nüfus çeken unsurlar arasına girmiştir. Ereğli'nin büyük şehirlere olan yakınlığı, doğası, gelişmişlik düzeyi, kültürel ve sosyal yaşantısı özellikle Ereğli şehrini cazip kılmaktadır.

Tablo 56. Ereğli İlçesinden Yurtiçi ve Yurt Dışına Nüfus Veren Kırsal Yerleşmeler

Yerleşmenin Adı	Yurt İçi (Hane)	Yurt Dışı (Hane)	Genel Toplam
Abdi	15 (İstanbul)	2 (Almanya)	17
Akkaya	20 (İstanbul)	3 (Almanya)	23
Akköy	50 (Ereğli)	6 (Almanya)	56
Alacabük	10 (İstanbul)	20 (Almanya) 4 (İsrail)	24
A.Sofular	18 (Ereğli)	2 (Almanya)	20
Aşağı Hocalar	2 (İstanbul)	15 (Almanya) 5 (Belçika)	22
Aşağı Kayalıdere	10 (İstanbul) 2 (Bilecik) 40 (Ereğli)	25 (Almanya)	77
Artıklar	1 (Zonguldak)	1 (Almanya)	2
Aydın	4 (İstanbul)	60 (Almanya, Hollanda, Belçika)	64
Aydınlar			
Balı			
Ballıca	10 (İstanbul)	1 (Belçika) 30 (Almanya)	41
Başören	10 (İstanbul) 10 (Ereğli)	30 (Almanya)	50
Başörendoğancılar	10 (İstanbul) 4 (Ereğli)		14
Bayat	40 (İstanbul)	50 (Almanya)	90
Belen	2 (Ankara)	2 (Almanya)	4
Bölürek	-	3 (Almanya)	3
Cemaller	60 (Ereğli)		60
Çamlıbel	-	5 (Almanya)	5
Çayırlı	-		
Çevlük	5 (İstanbul) 25 (Ereğli)	10 (Almanya)	40
Çiğdemli	1 (İstanbul) 8 (Ereğli)	15 (Almanya)	24
Çömlekçi	30 (Ereğli)	7 (Almanya)	37
Dağlar	-	-	
Dağlıca	20 (Ereğli)	12 (Almanya)	32
Danişmentli	3 (Ereğli)	3 (Almanya)	6
Davutlar	15 (İstanbul)	7 (Almanya)	22
Dedeler	4 (Ereğli)	1 (Almanya)	5
Deliler	60 (Ereğli)	20 (Almanya)	80
Düzpelit	10 (İstanbul)	40 (Almanya)	50
Elmacı	2 (İstanbul)	5 (Almanya) 1 (Amerika)	8
Emirali	2 (İstanbul) 12 (Ereğli)	4 (Almanya)	18
Esenköy	40 (İstanbul)	5 (Almanya)	45
Esenler	1 (Ereğli)	4 (Almanya)	5
E.Sofular	35 (İstanbul) 10 (Ereğli)	15 (Almanya) 1 (İsrail)	61
Fındıklı	1 (Ereğli)	6 (Almanya)	7
Gebe	5 (Ereğli)	1 (Almanya)	6
Göktepe	3 (İstanbul) 2 (Ereğli)		5
Güllük	-	15 (Almanya	15
Güzelyurt	2 (İstanbul) 4 (Ereğli)	4 (Almanya)	10
Hacıuslu	30 (Ereğli) 40 (İstanbul)	60 (Almanya)	130
Halaçlı			
Hamzafakılı	6 (İstanbul) 1 (Ereğli)	6 (Almanya)	13
Hasankahyalar	-	10 (Almanya)	10
Hasbeyler	-	25 (Almanya) 5 (Libya)	30
Işıklı	2 (İstanbul) 7 (Ereğli)	5 (Almanya)	14
İmranlar	20 (Ereğli)	6 (Almanya)	26
İskenderli	10 (İstanbul) 30 (Ereğli) 10 (Kozlu)	40 (Almanya)	90
Karakavuz	5 (İstanbul) 20 kişi Muğla Yatağan	10 (Almanya)	35

Kaymaklar	20 (Ereğli) 15 (İstanbul)	8 (Almanya)	48
Keşkek			
Ketenciler	15 (Ereğli)	5 (Almanya)	20
Kıyıcak			
Kızılca	1 (İstanbul) 40 (Ereğli)		41
Kızılcapınar			
Kocaali	-	-	
Korubaşı		1 (Almanya)	1
Kurtlar			
Külah	10 (İstanbul) 6 (Ereğli)	8 (Almanya)	24
Ormanlı	80 (İstanbul) 5 (Ereğli)	10 (Almanya)	95
Ortaköy		60 (Almanya) 5 (Belçika)	65
Ortacı	7 (Ereğli)	25 (Almanya)	32
Osmanlar	6 (Ereğli)	2 (Almanya)	80
Ova	2 (İstanbul) 18 (Ereğli)	5 (Almanya)	25
Ömerli		3 (Almanya)	3
Ören		7 (Almanya)	7
Pembeciler	4 (Ankara)	9 (Almanya)	13
Ramazanlı	3 (Ereğli) 2 (İstanbul)	3 (Almanya)	8
Ruşanlar	8 (Ereğli)	2 (Almanya)	10
Sakallar	50 (İstanbul) 60 (Bursa)	10 (Almanya) 1 (Belçika)	121
Saltuklu	10 (İstanbul) 5 (Ereğli)	3 (Almanya)	18
Sarıkaya	5 (İstanbul) 10 (Ereğli)	15 (Almanya)	30
Serintepe	15 (İstanbul) 5 (Ereğli)	5 (Almanya)	25
Soğanlıyörük			
Sücüllü	10 (Bursa) 20 (Ereğli)	20 (Almanya)	50
Süleymanbeyler		50 (Almanya)	50
Sütlüce	5 (İstanbul) 5 (Ereğli)	15 (Almanya)	25
Şamlar	20 (İstanbul) 15 (Ereğli)	20 (Almanya)	55
Tepeören	3 (İstanbul) 2 (Bursa)	10 (Almanya)	15
Terzi	-	30 (Almanya)	30
Topallı	10 (İstanbul) 15 (Ereğli)	7 (Almanya)	32
Topçalı		3 (Almanya)	3
Toyfanlı	-	9 (Almanya)	9
Uludağ		7 (Almanya)	7
Üçköy	40 (Ereğli)		40
Üveyikli	10 (İstanbul)	5 (Almanya) 11 (Rusya) 1 (İsrail) 1 (Kırgızistan)	28
Vakıf	20 (İstanbul) 10 (Ereğli) 1 (Bursa)	60 (Almanya)	91
Velidağ	4 (İstanbul) 3 (Ereğli)	1 (Almanya)	8
Yalnızçam	10 (İstanbul)	25 (Almanya)	35
Yaraşlıyörük	10 (İstanbul) 15 (Ereğli)	3 (Almanya)	28
Yazıören	40 (İstanbul) 50 (Ereğli)	10 (Almanya)	100
Yeşilköy	15 (İstanbul)	10 (Almanya)	25
Yukarıhocalar	3 (İstanbul) 1 (Çanakkale) 31 (Çorlu) 10 (Ereğli)	2 (Almanya)	47
Yunuslu		7 (Almanya)	7
Zindancılar	30 (Ereğli)	2 (Almanya)	32
Yazıcılar	20 (İstanbul) 25 kişi Muğla Yatağan	8 (Almanya)	53
Yenidoğancılar	30 (İstanbul) 20 (Bursa) 30 (Bodrum)	25 (Almanya)	105
Toplam	2309	1095	3404

1990 yılından itibaren Ereğli'nin kır, kasaba ve şehir nüfuslarının seyri gözönünde bulundurulduğunda (Tablo 54, Şekil 42), kırsal kesimden olan göçün varlığından söz edebiliriz. Çünkü 1990'da 71258 olan kır nüfusu 2000 yılında

61649'a düşmüştür. Fabrika ve madenin artık yeterli istihdamı sağlayamaması, tarım arazilerinin kısıtlı oluşu, mevcut olanların da değerlendirilme yoluna gidilmemesi kırdan-kente göçü desteklemektedir. Genel nüfusta kadın-erkek oranının erkekler lehine değişmiş olmasına rağmen, genel olarak kırlardan şehirlere doğru göçlerin devam etmesi yüzünden, kırlarda hâlâ kadın nüfus fazlalığı mevcuttur.[124]

Köylerden diğer illere olan göçler araştırma sahamızdan dışarıya olan göçlerin %68'ini teşkil eder. Ereğli'de kırsal kesimden olan göçlerin büyük bir çoğunluğu Ereğli şehrine ve İstanbul'a olmuştur. Ereğli'den İstanbul'a 702 aile, yurt içine 2309 aile göç etmiştir (%30,4). Ereğli ilçe merkezine ise 769 aile göç etmiştir (33,3). Ereğli şehrine olan göçlerin büyük bir kısmı mevsimlik göç karakterindedir. Okulların açık olduğu sonbahar, kış ve ilkbahar mevsimlerinde Ereğli'de evi olan veya ev kiralayan aileler çocuklarıyla birlikte Ereğli'de kalmaktadırlar. Yaz tatilinde, fındık hasadının olduğu dönemde ise köylerine dönmektedirler. Ereğli ilçe merkezi ve İstanbul'un dışında 91 aile Bursa'ya (%3,9), 30 aile Bodrum'a (%1,2), 6 aile Ankara'ya (%0,25), 10 aile Kozlu'ya 2 aile Bilecik'e, 3 aile Çorlu'ya, 1 aile Çanakkale 1 aile Zonguldak şehrine göç etmiştir (Tablo 56, Harita 16).

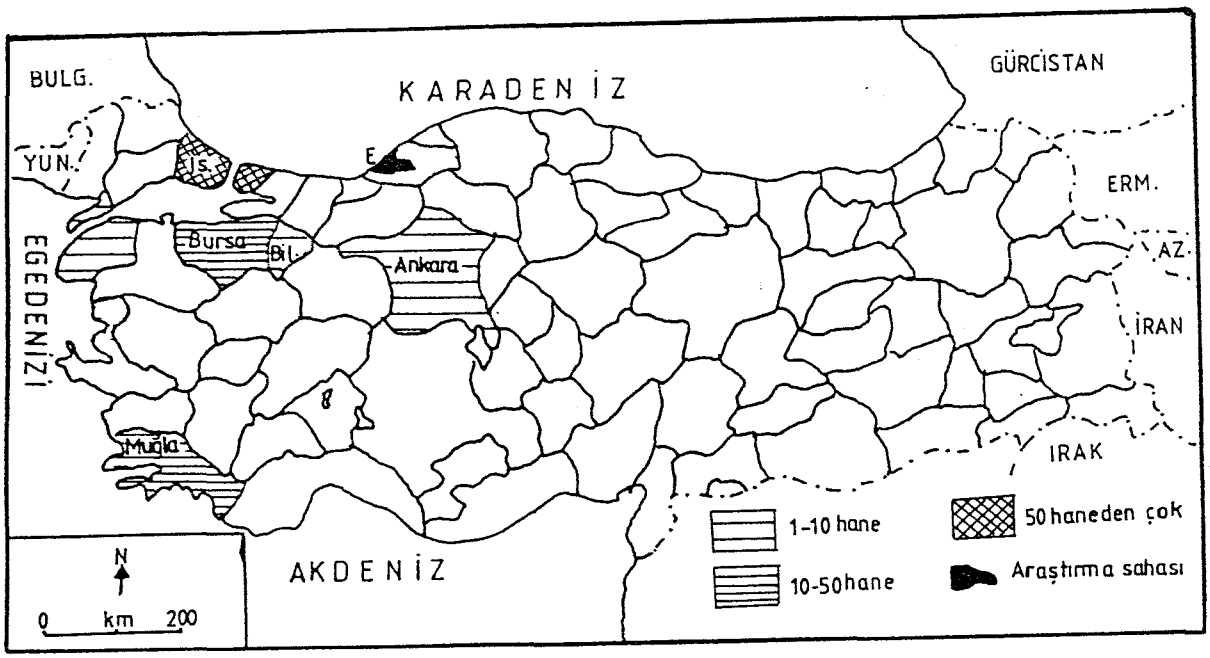
Araştırma sahamızdan Karakavuz ve Yazıcılar köyünden yaklaşık 45 kişi Muğla Yatağan Termik santralinde çalışmak üzere Muğla'ya gitmiştir. Tablo 56'da de görüldüğü gibi çalışma sahamızın kırsal kesiminden gerçekleşen göçler genellikle Ereğli şehrinden uzak, Erdemir ve madende çalışma imkânı daha az olan veya Gülüç vadisinde yer almayan yani tarım alanlarının çok daha kısıtlı olduğu köylerden olmuştur.

Araştırma sahamızın da dahil edilebileceği gibi Karadeniz Bölgesi'nde şehirler genellikle orta büyüklüktedir. Doğal yapı nedeniyle hinterlandlarının dar olması, bölge şehirlerinin gelişim ve büyümelerini engellemektedir. Bu ise bölgede önce kentlere daha sonra büyük kentlere doğru kademeli göçlere neden olmaktadır.[125] Bu durumu önlemek için tarımsal faaliyetlerde verimlilik arttırılmalı, elde edilen tarımsal ürünleri değerlendirecek sanayi kurulmalı, el sanatları ve balıkçılık teşvik edilmelidir.

---

[124] TÜMERTEKİN, E., 19 "Türkiye'de Ziraatte Çalışan Kadınların Miktar ve Dağılışındaki Değişim", İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg., s.17, s.54, İstanbul.

[125] KARABULUT, Y., 1981, "Karadeniz Coğrafi Bölgesi Nüfusu" (I.ŞEHİRSEL), Ankara Üniv. D.T.C. Fak. Coğrafya Araştırmaları Derg., S.10, s.139, Ankara.

Harita 15. Araştırma Sahasından Ülke İçine Olan Göçlerin Dağılımı

2.2.3. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu

Yeryüzünde insanların dağılışı, bir yerden diğerine olan nüfus farklılıkları, o sahanın coğrafi özellikleri ve üzerinde yaşayan insanların yaşam tarzları hakkında önemli ipuçları verir. Bu nedenle bu bölümde çalışma sahamızın nüfus dağılışı ve nüfus yoğunluğu hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

2.2.3.1. Nüfus Dağılışı

Nüfus dağılışı, doğal çevrenin verimi ve yerleşmeye uygunluğu ile ilişkili faktörler (iklim, su kaynakları, toprak, yüzey şekli, maden zenginlikleri) ve beşeri faktörlerin insanların coğrafi çevreye uyum sağlama yetenekleri (toplumsal ve ekonomik örgütlenme, teknolojik durum, coğrafi konum, tarihsel faktörler)[126] etkisiyle farklılık arzetmektedir.

---

[126] TÜMERTEKİN, E.-ÖZGÜÇ, N., 2002, Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekân), Çantay Kitabevi, s.340, İstanbul.

Ereğli-Zonguldak havzası kendi bulunduğu bölgedeki kesafetleri yarattıktan başka, Batı Karadeniz bölgesinde geniş bir sahayı da bu bakımdan tesiri altına almıştır.[127] Bu bölümün iç kesimindeki dağlık alanlarda görülen seyrek nüfusa karşı, geniş vadi oluklarında nüfusun yoğunlaştığı görülmektedir.[128]

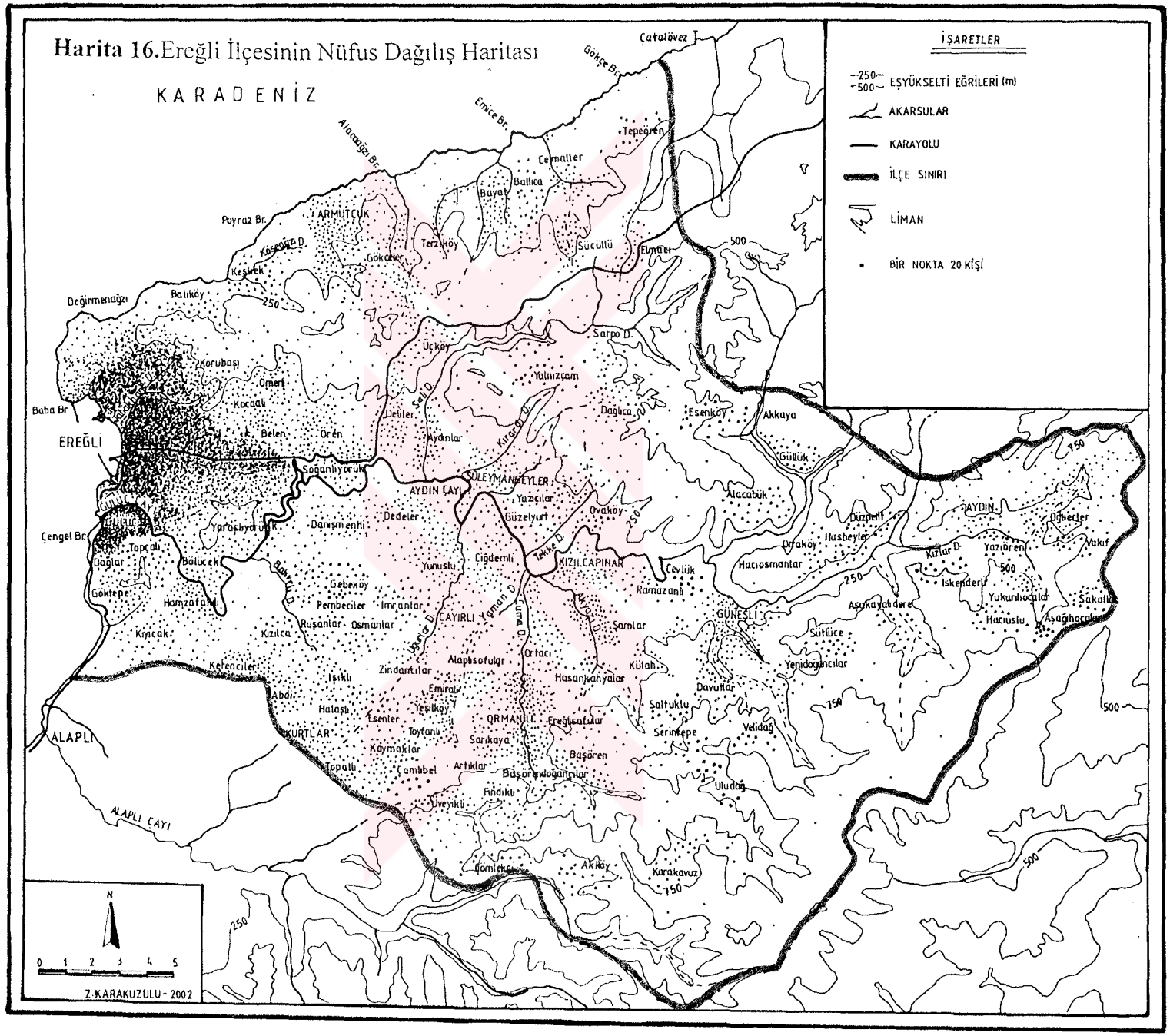
Araştırma sahamızın nüfus dağılışındaki son durumu ortaya koyabilmek için 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre bir nüfus dağılış haritası hazırlanmıştır (Harita 16). Çalışma sahamızda 500-600 m'den sonraki sırtlar, yamaçlar ve dağlık alanlarda nüfus oldukça seyrektir. Sadece Sakallar (720 m) köyü, Vakıf köyü, Aşağıhocalar, Uludağ, Karakavuz köylerinin birkaç mahallesi 700-750 m yükseltileri arasında yer almaktadır. Sözkonusu sahaların gür ormanlarla kaplı olması ve ulaşımın güç sağlanıyor oluşu, nüfusun 500 m.'nin üzerindeki sahalarda oldukça seyrek dağılmasına neden olmuştur.

Ereğli ilçesinde nüfusun en yoğun olduğu yer deniz seviyesinden 250 m yükseltiye kadar olan alanlardır. Özellikle Gülüç Çayı'nın ve ona karışan derelerin aşağı çığırlarındaki vadi tabanı düzlükleri ve vadilerin alçak yamaçlarıdır. Gülüç'ün denize döküldüğü sahada Ereğli şehrinin ve Gülüç kasabasının varlığı ve yine Gülüç vadisi güneyinde 0-250 metre yükseltilerdeki alanda Ereğli'nin köylerinin yaklaşık %42'sinin toplanmış olması, bu sahalarda nüfusun yoğunluğunu arttırmıştır. Gülüç Çayı'nın kuzeyinde ise yerleşmeler daha ziyade 0-250 metre yüksekliğindeki kıyı şeridinde (Balıköy, Armutçuk, Bayat, Ballıca, Terziköy, Cemaller, Tepeören vb.) toplanmışlardır. 250 m'den sonra bu kesimde de nüfus seyrekleşmektedir. Sözkonusu alan akarsularca fazla parçalanmış olduğundan, bu yükseltiden sonra nüfus çok sınırlı alanlarda yayılış gösteren aşınım yüzeylerini yerleşim için tercih etmiştir. Bunda ulaşım güçlükleri, bitki örtüsü yoğunluğunun rolü olduğu kadar, kısıtlı olan tarım alanlarından yararlanabilmek amacıda etkili olmuştur. Örneğin: Yalnızçam, Dağlıca, Esenköy, yaklaşık 450-500 m yükseltilerde yer alan köylerdir (Harita 2).

---

[127] TANOĞLU, A., 1959, "Türkiye'de Nüfusun Dağılışı", İstanbul Üniv.Coğrafya Enst.Derg., s.10, s.11, İstanbul.

[128] EMİROĞLU, M., 1968, "Batı Karadeniz Bölümünde Denizin Ekonomik Değerini Kısıtlayan Faktörler", D.T.C.Fak. Coğ. Araştırmalar Derg., S.2, s.26, Ankara.

Harita 16.Ereğli İlçesinin Nüfus Dağılış Haritası
KARADENİZ
İŞARETLER
250 500 EŞYÜKSELTİ EĞRİLERİ (m)
AKARSULAR
KARAYOLU
İLÇE SINIRI
LİMAN
BİR NOKTA 20 KİŞİ
Çatalövez
Gökçe Br.
Emince Br.
Alacaağzı Br.
Tepeören
Çeşmetler
Bayat
Batlıca
Poyraz Br.
ARMUTÇUK
Köseağa D.
Terziköy
Gökçeler
Sücüllü
Elmalar
Keşlek
Değirmenağzı
Balıköy
Sarpa D.
Üçköy
Yalnızçam
Korubaşı
Ömerli
Kocaali
Baba Br.
Deüler
Saklı D.
Dağlıca
Esenköy
Akkaya
EREĞLİ
Belen
Ören
Ayanlar
Kırağı D.
Güllük
Soğanlıyoruk
SÜLEYMANBEYLER
AYDIN ÇAYI
Yazıcılar
Güzelyurt
Ovaköy
Alacabük
Çengel Br.
Yarpuzlu
Danışmenli
Dedeler
Düzpelit
AYDIN
Değerler
Topçalı
Bölücek
Tekke D.
Ortaköy
Hasbeyler
Vakıf
Dağlar
Yunuslu
Çiğdemli
KIZILCAPINAR
Hacıosmanlar
Kızlar D.
Yazıören
Göktepe
Gebeköy
Ramazanlı
İskenderli
Hamzafakılı
Pembeciler
İmrantlar
ÇAYIRLI
Yukarıhocalar
Aşağıyaldere
Şakalla
Kıyıcak
Kızılca
Ruşanlar
Osmanlar
Yaşmak D.
Sarnıçlar
Hacıuslu
Aşağıhocalar
GÜNEŞLİ
Sütlüce
Kelenciler
Alapısofulgr
Ortacı
Külah
Yenidoğancılar
Işıklı
Zindancılar
Hasanyahyalar
Abdi
Emiralp
Davutlar
Halaşlı
Yeşilköy
Saltuklu
Esenler
ORMANLI
Ereğlicafalar
Velidağ
ALAPLI
KURTLAR
Toyranlı
Serintepe
Kaymaklar
Sarıkaya
Başören
Topallı
Çamlıbel
Artıklar
Başörendoğanlılar
Uludağ
Fındıklı
Üveyikli
ALAPLI ÇAYI
Çamlıca
Akkaş
Karakavuz
N
0 1 2 3 4 5
Z.KARAKUZULU - 2002

Ereğli ilçesinin güneyine, güneydoğusu ve doğusuna doğru gidildikçe eğim ve yükselti değerleri artış göstermektedir. Bu nedenle Ormanlı'nın doğusunda kalan sahada nüfus 250-500 m'ler arasında toplanmıştır. 500-750 metre yüksekliğe sahip alanlardaki yerleşme sayısı sadece 10 kadardır. Bu rakam da, ilçedeki köy yerleşmelerinin sadece %10'una tekabül eder. Dolayısıyla çalışma sahamızda 500 m'den sonra nüfus giderek azalır. 750 m'nin üzerinde ise yerleşme mevcut değildir (Harita 2).

İlçenin nüfus dağılışı ile ilgili genel bir değerlendirme yapacak olursak; Yükselti ve eğimin azlığı, ulaşım kolaylığı, tarım alanlarının nisbeten daha geniş oluşu nedeniyle, nüfusun genelinin 0-250 m yükseltiler arasında toplanmış olduğunu, bunun yanısıra 250 m'den sonra 500 metre yüksekliğe kadar nüfusun aşınım yüzeyleri üzerinde yoğunlaştığını belirtebiliriz. Fakat eğim, yükselti ve bitki örtüsü yoğunluğu artıp, ulaşım güçleştikçe ve tarım arazileri ortadan kalktıkça nüfus, 500 m'den sonra giderek seyrekleşmiş ve 700-750 m'den sonra sona ermiştir.

2.2.3.2. Nüfus Yoğunluğu

Çalışma sahamızın nüfus yoğunluğu değerlendirilirken *gerçek nüfus yoğunluğu* metodundan faydalanılmıştır. Bu metodla insanın üzerinde yaşadığı ve faaliyette bulunduğu bütün alanlar yoğunluk hesaplamalarına dahil edilirken, insanın doğrudan yada dolaylı hiçbir şekilde yararlanmadığı alanlar hesaplamaya dahil edilmemiştir.[129] Araştırma sahamızda nüfusun fazla, yerleşmeye uygun arazinin ise kısıtlı oluşu nedeniyle, mevcut sahanın tamamının değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Ereğli ilçesinin genelinde faydalanılmayan alan yok denecek kadar azdır. Bunları kıyı şeridindeki yüksek falezlerin işgal ettiği sahalar ile Akkaya ve Ovaköy sınırları içinde kalan az miktardaki kayalık alanlar oluşturmaktadır. Resmi kayıtlarda 782 km^2 belirtilen ilçe sahası, bahsi geçen faydalanmayan alanlar bertaraf edilerek planimetre ile yaptığımız ölçümlerde 780 km^2 olarak belirlenmiştir. İki ölçüm arasında ortaya çıkan 2 km^2'lik saha, faydalanılmayan alanlar olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla, Ereğli ilçesine bağlı yerleşmelerin nüfus yoğunlukları bu esasa göre hesaplanmış ve 2000 yılına ait nüfus yoğunluğu haritası hazırlanmıştır (Harita 7). Bu harita şehir,

---

[129] ELİBÜYÜK, M., 1978, Malatya Çevresinde Coğrafi Olayların Kartoğrafik Çizimi, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara.

kasaba ve köy sınırları içerisindeki alanlara bağlı olarak kartogram şeklinde hazırlanmış olup, yoğunluk gruplarına göre renklendirilmiştir.

Karadeniz Bölgesi'nin batı ucundaki Ereğli-Zonguldak taşkömürü havzası ve buna bağlı şekilde gelişen endüstri (demir-çelik başta olmak kaydıyla) önemli bir nüfus toplanma alanı ortaya çıkarmıştır. Batı Karadeniz Bölümü'nün Zonguldak yöresi dışında kalan kesimlerinde, 25-50 kişilik yoğunluk miktarları ile karşı karşıya kalınır. Zonguldak kömür havzasında birim alana (km2) 100, yer yer 200'ün üstüne çıkan yoğunluk değerleri yadırganmaz.[130]

2000 yılı itibariyle Türkiye'de km^2'ye 87 kişi düşerken, Zonguldak'ta km^2'ye düşen kişi sayısı 198'dir. Araştırma sahamızın ise ortalama nüfus yoğunluğu km^2'ye 204 kişidir. Bu yıl itibariyle Ereğli ilçesi 104 yerleşmeden oluşmaktadır. Km^2'ye düşen nüfus miktarı 100 kişinin altında olan 40 yerleşme vardır. Söz konusu yerleşmelerin büyük bir kısmının, eğimin ve yükseltinin arttığı sahalarda kurulmuş olan (Akkaya, Akköy, Aşağıhocalar, Aydın, Balı, Ballıca, Çömlekçi, Elmacı, Hacıuslu, Sakallar vb.) yerleşmeler olduğu dikkati çeker (Harita 2). Engebeli arazi, yoğun bitki örtüsü, ulaşım güçlüğü, tarım arazilerinin kısıtlı oluşu bu alanlarda nüfus yoğunluğunun düşük oluşunda etkili olmuştur.

Ereğli'de nüfus yoğunluğunun 100 kişinin üzerine çıktığı 35 yerleşme mevcuttur. Bu yerleşmelerin büyük bir kısmı Gülüç Çayı vadisinin güneyinde, Ormanlı ile kıyı şeridi arasında bulunmaktadır (Harita 2). Örneğin: Abdi, A.Sofular, Artıklar, Çamlıbel, Çiğdemli, Danişmentli, Dedeler, Davutlar, İmranlar, Işıklı, Kızılca vb. (Tablo 57).

Sözkonusu saha, eğimin az, ulaşımın kolay olduğu ve bitki örtüsünün yoğunluğunu kaybettiği bir alan olduğundan hem yerleşme sayısı fazla, hem de km^2'ye düşen kişi sayısı 100'ün üzerindedir.

Km^2'ye düşen kişi sayısının 200'ün üzerinde olduğu 25 yerleşme vardır (Tablo 58). Bunlardan 20'sinde km^2 düşen kişi sayısı 200-300 arasında değişirken, 5 yerleşmede yoğunluk 300'ü aşmaktadır (Emirali, Halaşlı, Kurtlar, Şamlar, Topallı) (Tablo 57). Nüfus yoğunluğu 200'ü aşan yerleşmeler çoğunlukla Ereğli'nin kuzeyinde sıralanan köyler ve kasabalar, (Cemaller, Bölücek, Kocaali, Ören, Armutçuk), Gülüç Çayı vadisindeki yerleşmelerdir (Kızılcapınar, Deliler, Ormanlı). Bu yerleşmelerin alanları küçük, fakat barındırdıkları nüfus miktarı fazladır.

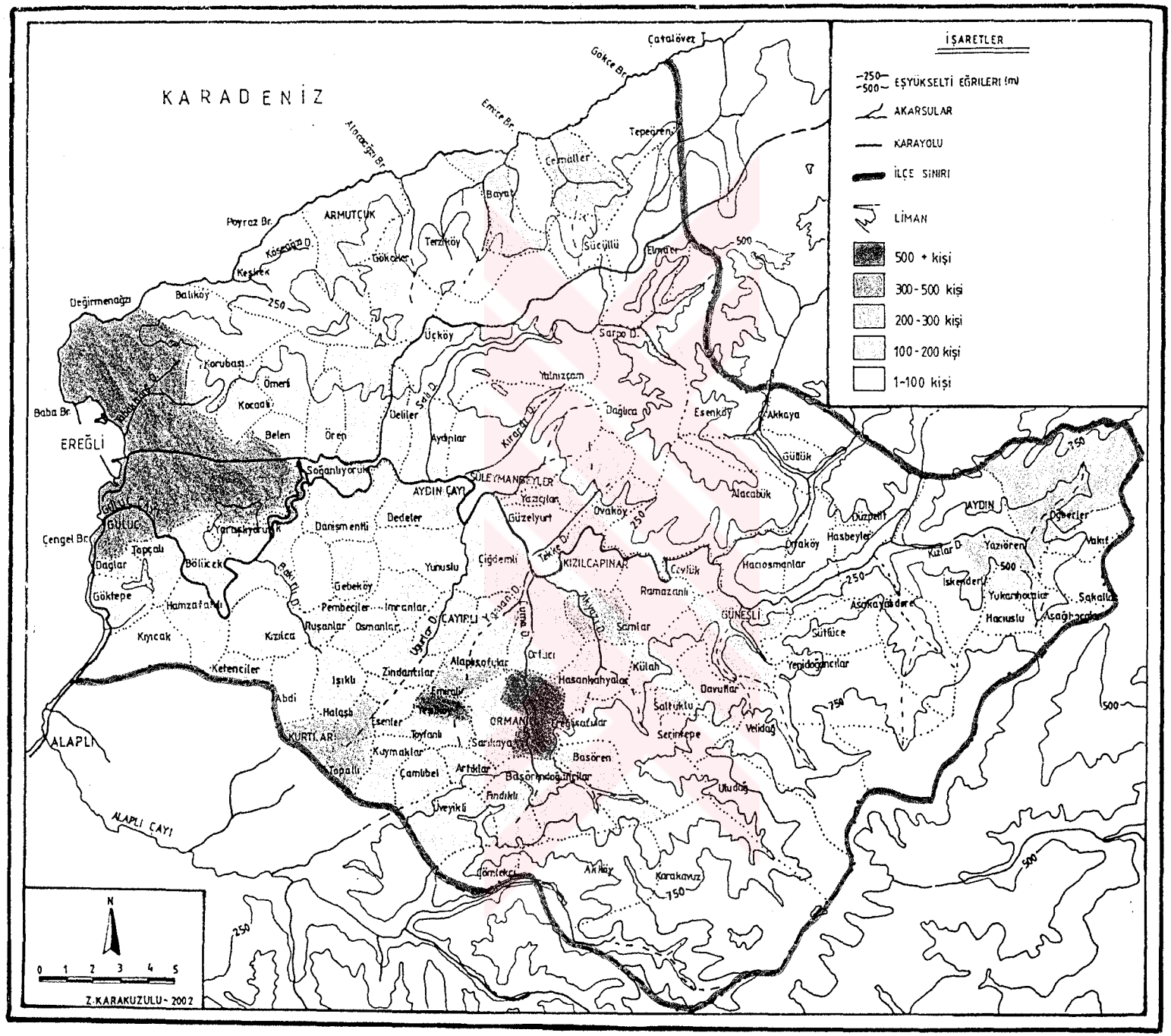
[130] ÖZGÜR, M., 1998, a.g.e., s.25-26, Ankara.

Tablo 57. Ereğli İlçesindeki Yerleşmelerin Faydalanılan Alanlarıyla, 2000 Yılı Nüfus Yoğunlukları

Yerleşmenin Adı	Faydalanılan Alan (km^2)	Nüfus Yoğunlukları
Ereğli	39,2	2027
Abdi	6,6	14,2
Akkaya	10,1	35
Akköy	12,3	30
Alacabük	16,6	27
A.Sofular	4,3	102
Aşağıhocalar	3,6	58
Aşağıkayalıdere	4,6	63
Artıklar	1,6	160
Aydın	7,8	91
Aydınlar	6,7	164
Balı	10,3	72
Ballıca	6,7	70
Başören	5,3	104
Başörendoğancılar	4,0	127
Bayat	10,8	122
Belen	3,3	241
Bölücek	4,0	243
Cemaller	3,0	256
Çamlıbel	2,9	113
Çayırlı	2,8	160
Çevlük	2,7	67
Çiğdemli	9,3	143
Çömlekçi	2,9	84
Dağlar	1,6	254
Dağlıca	22,5	54
Danişmentli	9,7	100
Davutlar	4,3	132
Dedeler	4,4	179
Deliler	4,1	245
Düzpelit	11,1	28
Elmacı	10	66
Emirali	1,7	358
Esenköy	13,4	26
Esenler	2,3	180
E.Sofular	11,9	55
Fındıklı	3,9	164
Gebe	1,7	280
Göktepe	3,7	242
Güllük	6,3	71
Güzelyurt	4,1	64
Hacıuslu	9,8	35
Halaşlı	1,3	383
Hamzafakılı	5,2	249
Hasankahyalar	2,7	180
Hasbeyler	7,4	37
Işıklı	4,2	179
İmranlar	3,7	164
İskenderli	5,7	40
Karakavuz	33,6	13

Kaymaklar	3,8	221
Keşkek	10,1	69
Ketenciler	6,4	137
Kıyıcak	8,7	91
Kızılca	5,1	110
Kızılcapınar	4,1	269
Kocaali	4,7	237
Korubaşı	7,1	183
Kurtlar	2	335
Külah	3	175
Ormanlı	2,5	210
Ormanlı (Bucak Merkezi)	5,5	517
Ortaköy	6,4	55
Ortacı	8,6	152
Osmanlar	1,9	259
Ova	2,8	137
Ömerli	5,0	156
Ören	5,8	229
Pembeciler	6,1	93
Ramazanlı	6,0	62
Ruşanlar	2,6	124
Sakallar	3,6	71
Saltuklu	1,3	159
Sarıkaya	5,7	192
Serintepe	2,6	85
Soğanlıyörük	10,7	116
Sücüllü	7,6	95
Süleymanbeyler	17,7	85
Sütlüce	27	13
Samlar	3,7	325
Tepeören	9,1	28
Terzi	8,4	76
Topallı	1,6	319
Topçalı	2,7	179
Toyfanlı	3,2	232
Uludağ	12,5	17
Üçköy	13,9	31
Üveyikli	5,8	168
Vakıf	5,7	66
Velidağ	12,3	15
Yalnızçam	8,6	71
Yaraşlıyörük	6,7	110
Yazıcılar	5,9	185
Yazıören	2,6	125
Yenidoğancılar	6,2	56
Yeşilköy	1,1	530
Yukarıhocalar	2,2	222
Yunuslu	6,8	203
Zindancılar	3,7	104
Gökçeler	7,7	272
Öğberler	15,9	118
Armutçuk	10,9	298
Gülüç	2,6	2290
Güneşli	8,6	250
Toplam	780	204

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı Köy Yüzölçümleri, DİE Verileri

Harita 17. Ereğli İlçesinin Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000)

Çalışma sahamız nüfus yoğunluğunun çok fazla olduğu bir sahadır. Dolayısıyla araştırma sahamızda 4 yerleşmede km^2'ye düşen nüfus miktarı 500'ü aşmaktadır (Tablo 57-58). Bunlardan biri Osmanlı kasabası (517), biri de Yeşilköy (530)'dir. Ancak geriye kalan iki yerleşmede yani Ereğli ilçe merkezi (2027) ve Gülüç (2290) kasabasında km^2'ye 2000'nin üzerinde insan düşmektedir. Demir çelik fabrikası ve yan sanayi kollarının bu alandaki varlığı, canlı ticaret hayatı, Ereğli'nin ilçe merkezi olması, bu sahadaki nüfuslanma sürecini çok hızlandırmış ve doğal olarak nüfus yoğunluğunu artırmıştır.

Sonuç olarak, araştırma sahamızın nüfus yoğunluğu Türkiye ve Zonguldak ortalamasının üzerindedir. 780 km^2'lik alanda 159808 kişinin varlığında, şüphesiz ki çalışma sahamızdaki kömürün ve demir çelik fabrikasının rolü oldukça fazladır. Nüfus yoğunluğunun bu kadar fazla olması özellikle Ereğli şehrinde ve Gülüç kasabasında büyük ölçüde dikey yönde gelişmeye neden olmuştur ve çok katlı binaların sayıları her geçen gün artmıştır.

Tablo 58. Ereğli İlçesinde Nüfus Yoğunluklarına Göre Yerleşme Sayısı (2000)

Yoğunluk Grubu	İdari Ünitelerin Sayısı
1-100	41
100-200	34
200-500	25
500 +	4

2.2.4. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

2.2.4.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Ayrımı

Bir sahanın kadın erkek nüfusunun oranının toplam olarak veya yaş gruplarına göre dağılışının bilinmesi, o sahanın sosyal ve ekonomik yapısına (sosyal ihtiyaçlar, işgücü, sanayileşme oranı, çıkarım faaliyetlerinin olup olmadığı, göçler vb.) dair fikirlerin edinilmesini kolaylaştırır.

Araştırma sahasının 1950 ve 1997 genel nüfus sayımı sonuçlarında kadın-erkek ayrımı yapılmadığı için, bir önceki ve bir sonraki yıllar dikkate alınıp orantılanarak elde edilen sonuçlar kullanılmıştır. Çalışma sahamızda 2000 yılı itibariyle 159808

kişi yaşamaktaydı. Bu nüfusun 79326'sını erkekler 80482'sini kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 59. 1935-2000 Yılları Arasında Ereğli İlçesinde Toplam Nüfus, Erkek-Kadın Nüfusu ve Oranları

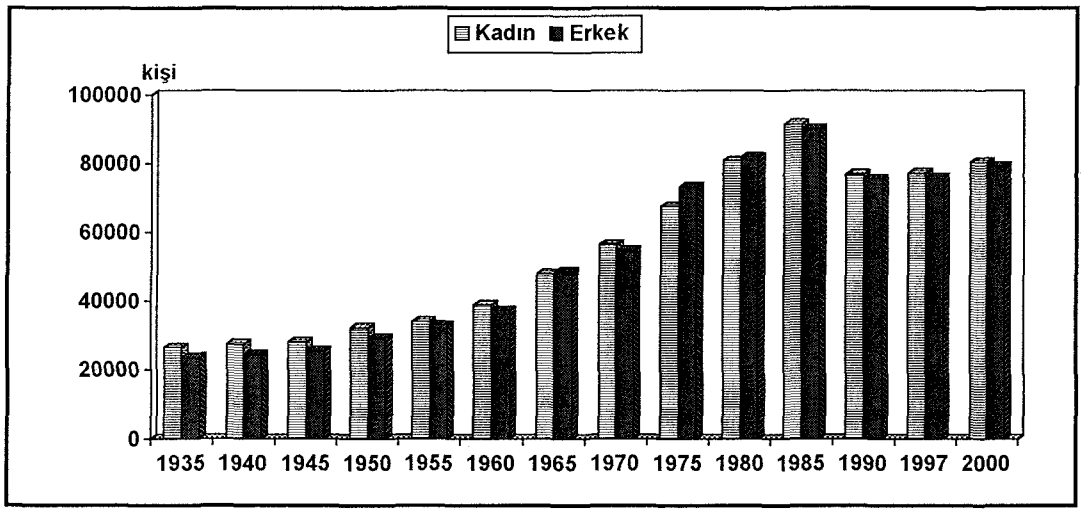
Yıllar	Toplam	Erkek	%'si	Kadın	%'si
1935	50244	23637	47	26607	53
1940	52044	24513	47,1	27531	52,9
1945	53723	25548	47,5	28175	52,5
1950	61737	29367	47,5	32370	52,5
1955	67281	33160	49,2	34121	50,8
1960	76259	37259	48,8	39000	51,2
1965	96747	48642	50,2	48105	49,8
1970	111298	54748	49,1	56550	50,9
1975	141084	73342	51,9	67742	48,1
1980	162853	81975	50,3	80878	49,7
1985	181548	90085	49,6	91463	50,4
1990	152710	75687	49,5	77023	50,5
1997	153110	75889	49,5	77221	50,5
2000	159808	79326	49,6	80482	50,4

Kaynak: DİE Verileri

Araştırma sahasının nüfusu cinsiyet durumuna göre incelendiğinde, 1965'e kadar bütün sayım dönemlerinde kadın nüfusun erkek nüfusa oranla yüksek olduğu gözlenmektedir (Tablo 59, Şekil 34). Örneğin: 1935'de kadın nüfus %53, erkek nüfus %47'lik bir oran göstermektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin de kadın nüfus oranı (%51,9) erkek nüfus oranından (%48,1) fazladır. Ancak bu durum ülke genelinde 1950'ye kadar, araştırma sahamızda ise 1965'e kadar sürmüştür.

1965'de ise çalışma sahamızda demir-çelik fabrikasının faaliyete geçmesi nedeniyle, göç eden erkek işgücü, nüfusun cinsiyet oranını erkeklerin lehine olacak şekilde değiştirmiştir. 1965'de kadın nüfus oranı %49,8, erkek nüfus oranı %50,2'dir. 1970'de tekrar bir kadın nüfus (%50,9) fazlalığı görülür. Ancak bahsettiğimiz bu fazlalık veya eksiklik yok denecek kadar azdır. Ereğli'de kadın ve erkek nüfus hemen her dönem yarı yarıya bir denge sağlamıştır (Tablo 59).

Ereğli'ye olan göçlerin tekrar canlandığı bir dönem olan 1975 ve 1980'li yıllarda kadın nüfus oranı (%48,1-%49,7) erkek nüfus oranından (%51,9-%50,3) daha düşük olmuştur.

Şekil 44. Ereğli İlçesinde Erkek-Kadın Nüfusun Sayım Dönemlerindeki Durumu (1935-2000)

1985-2000 yılları arasında ise kadın nüfus daima erkek nüfustan yaklaşık %1 oranından daha fazla olmuştur. Bu durum Ereğli'nin, özellikle kırsal kesiminden dışarıya olan göçlerin, bir neticesi olarak kabul edilebilir.

Özellikle sosyal ve ekonomik amaçlı planlamalarda stratejilerin isabetli seçilebilmesi bakımından, nüfus miktarı kadar önemli olan bir sorun da nüfusun yaş yapısının bilinmesi ve analiz edilmesidir. Bu terim, bir nüfus kitlesinin yaş gruplarına göre sergilediği bileşim durumunu tanımlar.[131]

Ereğli ilçesinde en fazla nüfusa sahip olan yaş grupları 15-19 ve 20-24 yaş gruplarıdır (Tablo 60). 15-19 yaş grubunun toplamı nüfustaki payı 10,2, 20,24 yaş grubunun toplam nüfustaki payı %9,6'dır. Sahanın nüfus piramidi dar bir taban ile başlayıp 20-24 yaş grubuna kadar genişleyerek devam etmektedir. Özellikle 25-29 yaş grubundan itibaren giderek daralmaktadır.

[131] DOĞANAY, H., 1994, a.g.e., s.157-158, Ankara.

Tablo 60. Ereğli İlçesinde Toplam Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Bileşimi

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-4	5782	7,2	5632	7,1	11414	7,2
5-9	6046	7,6	5828	7,3	11874	7,4
10-14	6985	8,7	7026	8,8	14011	8,7
15-19	8117	10,2	8042	10,1	16159	10,2
20-24	7603	9,6	7729	9,7	15332	9,6
25-29	7179	9,0	7320	9,2	14499	9,0
30-34	6214	7,8	6480	8,0	12694	7,9
35-39	5712	7,1	5819	7,8	11531	7,2
40-44	5384	6,7	5529	6,8	10913	6,8
45-49	4806	6,0	4644	5,7	9450	5,9
50-54	3752	4,8	3866	4,8	7618	4,7
55-59	2863	3,7	2808	3,5	5671	3,6
60-64	2569	3,3	2721	3,3	5290	3,3
65-69	2304	2,8	2355	2,9	4659	2,9
70-74	1643	2,1	1811	2,3	3454	2,2
75-79	1068	1,4	1170	1,4	2238	1,5
80-84	768	1,0	821	1,0	1589	1,0
85+	723	1,0	689	0,8	1412	0,9
Toplam	79523	100	80285	100	159808	100

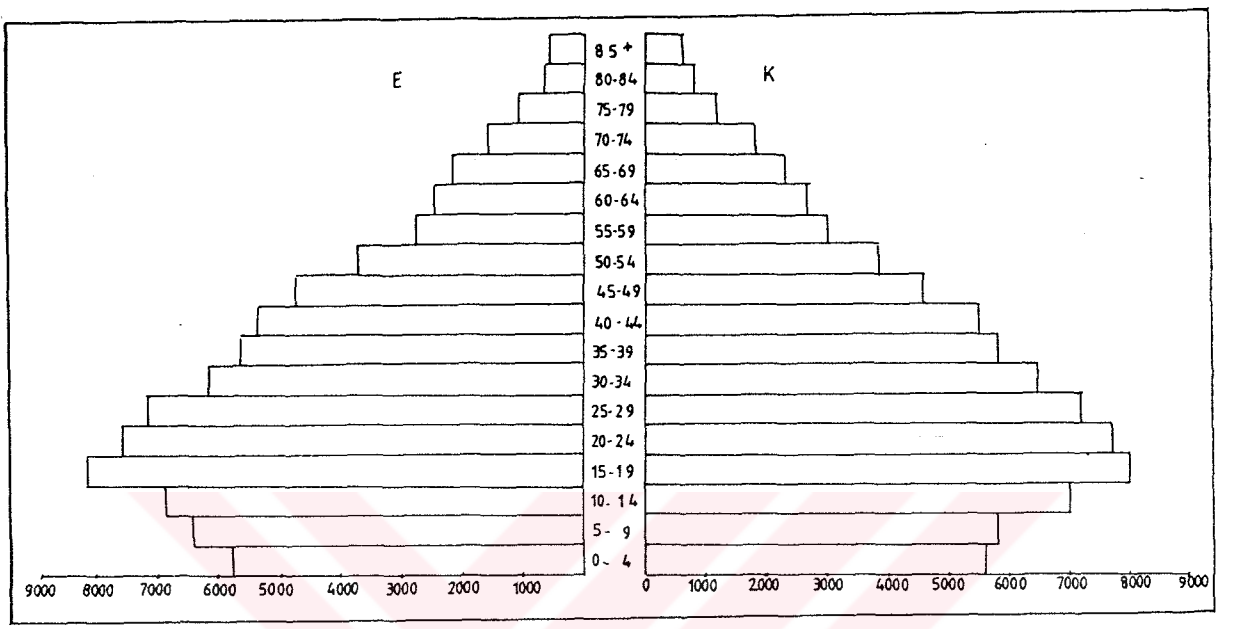
Kaynak: Ereğli İlçesindeki Sağlık Ocakları Verileri (2001)

Ereğli ilçesinde en az nüfusa sahip yaş grubu 80-84 ve 85+ yaş grubudur. Bu iki grubun toplam nüfusu içindeki payı %1,9'dur. Araştırma sahasında 40-44 yaş grubuna kadar nüfus oranlarının yüksek seyretmesinde, ilçe genelinde çalışma çağındaki nüfusun fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Cinsiyete göre yaş grupları incelendiğinde ise erkek ve kadın nüfus arasında belirgin bir fark yoktur. Örneğin: 0-4 yaş grubunda 5782 erkek, 5632 kadın bulunmaktadır.

Yaş gruplarına göre erkek ve kadın nüfus oranlarını incelediğimizde 0-4 ve 5-9 yaş gruplarında erkek nüfusun fazla olduğu görülür. Bu fark doğan bebek sayısında erkek bebek sayısının fazla oluşu ile alâkalı olabilir. 10-14 yaş grubunda kadın nüfus fazlalığı görülürken, 15-19 yaş grubundan 45-49 yaş grubuna kadar kadın nüfus fazlalığı dikkati çeker. 45-49 yaş grubunda az da olsa erkek nüfus lehine bir farklılık

söz konusudur. 60-64 yaş grubundan 85+ yaş grubuna kadar da kadın nüfus fazladır (Tablo 60).

Şekil 45. Araştırma Sahasının Nüfus Piramidi (2001)

Çalışma sahamızın yaş gruplarına göre daha geniş aralıklarla ele alacak olursak, Ereğli ilçesi nüfusunun %23,3'ünü 0-14 yaş grubundaki çocuk nüfusun, %68,2'sini genç ve yetişkinlerden oluşan 15-64 yaş grubu arasındaki faal nüfusun, %8,5'ini ise 65 yaş üzerindeki yaşlı nüfusun oluşturduğu görülür. İlçe genelinde 15-64 yaş grubundaki faal nüfusun oranının yüksek olması tamamen demir-çelik sanayi buna bağlı yan sanayi kollarının ve madenin yarattığı iş imkânlarıyla ilgilidir. Yaşlı nüfus oranının çok yüksek olmaması ve çalışanların emekli olduktan sonra memleketlerine veya başka şehirlere göç etmelerinden kaynaklanan bir durumdur.

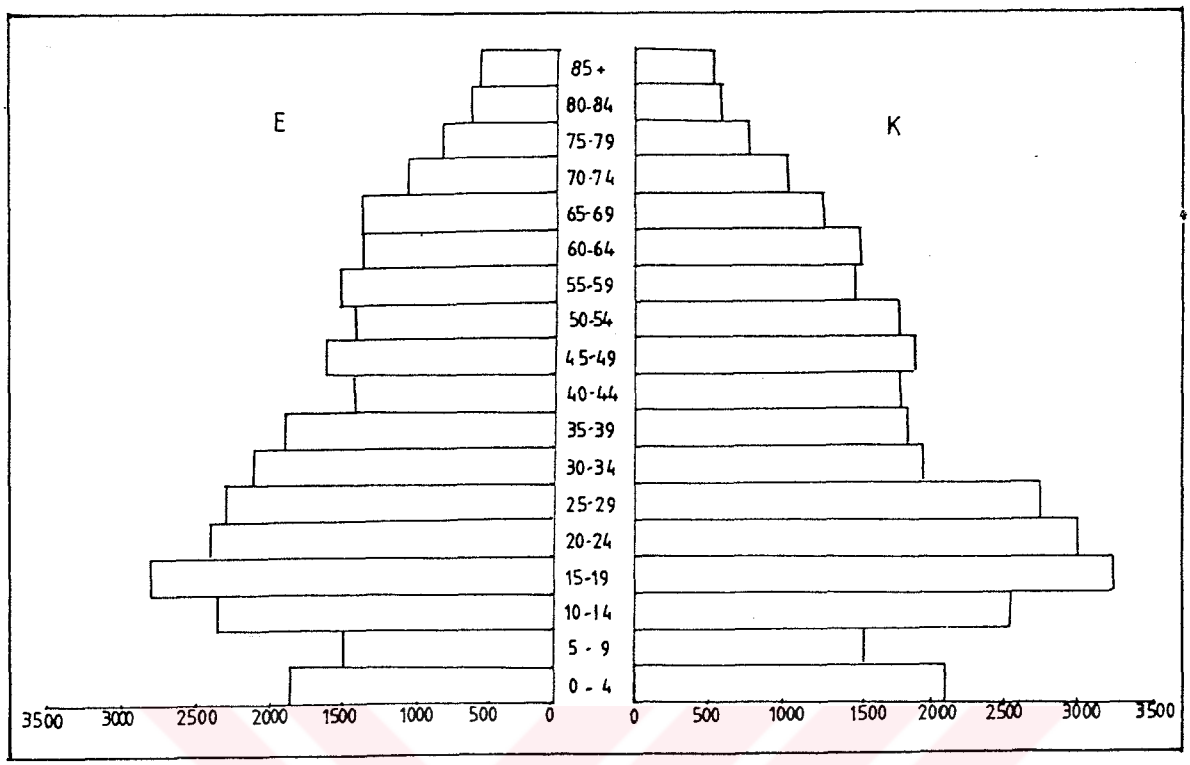
Ereğli ilçesinde faal nüfus 109157 olup, bağımlı nüfus 50651 olup, bağımlılık oranı 46,3'dür. Türkiye'nin ise 1990 yılı değerlerine bağımlılık oranı %64,7'dir.

Tablo 61. Ereğli İlçesindeki Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Bileşimi (2002)

Yaş Grubu	Kır Nüfusu				Kasaba Nüfusu				Şehir Nüfusu			
	Erkek	Kadın	Toplam	%'si	Erkek	Kadın	Toplam	%'si	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
0-4	1905	2076	3981	6,4	617	607	1224	6,5	3260	2949	6809	7,8
5-9	1561	1656	3217	5,2	1094	1083	2177	11,6	3391	3089	6480	8,1
10-14	2394	2675	5069	8,2	772	774	1546	8,2	3819	3577	7396	9,3
15-19	2837	3253	6090	9,8	1002	1000	2002	10,7	4278	3789	8067	10,1
20-24	2444	3064	5508	9,0	972	900	1871	10,0	4188	3765	7953	10
25-29	2353	2775	5128	8,3	881	849	1730	9,2	3991	3696	7687	9,6
30-34	2116	1999	4115	6,8	654	821	1475	7,87	3444	33660	6804	8,5
35-39	1794	1815	3609	5,8	704	623	1327	7,1	3314	3381	6695	8,4
40-44	1448	1784	3232	5,3	615	625	1240	6,6	3321	3120	6441	8,1
45-49	1575	1950	3525	5,7	526	517	1043	5,5	2805	2177	4982	6,2
50-54	1475	1775	3250	5,2	430	527	957	5,1	1847	1564	3411	4,2
55-59	1506	1503	3009	4,8	269	276	545	2,9	1088	1029	2117	2,6
60-64	1397	1521	2918	4,7	275	296	571	3,0	897	904	1801	2,2
65-69	1394	1338	2732	4,4	212	177	389	2,0	698	840	1538	1,9
70-74	1062	1083	2145	3,6	138	169	307	1,9	443	559	1042	1,3
75-79	842	798	1640	2,6	65	74	139	1,0	161	298	459	0,9
80-84	657	658	1315	2,4	31	36	67	0,6	80	127	207	0,5
85+	632	584	1166	1,8	32	31	63	0,3	59	124	183	0,2
Bilinmeyen	-	-	-	-	-	-	-	-	5	9	14	0,1
Toplam	29342	32307	61649	100	9288	9385	18673	100	41089	38397	79486	100

Kaynak: Ereğli İlçesindeki Sağlık Ocakları Verileri (2001)

Araştırma sahamızda kırsal nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 61, Şekil 46) 0-14 yaş grubunda toplam kır nüfusunun %19,8'inin, 15-64 yaş grubunda kır nüfusunun %65,4'ünün, 65 ve üzerindeki yaş grubunda ise %14,8'inin toplandığı görülür. Buna göre kır nüfusunun bağımlılık oranı %52,6'dır. Kır nüfusundaki bağımlılık oranı toplam nüfusunkinden %6,2 daha fazladır.

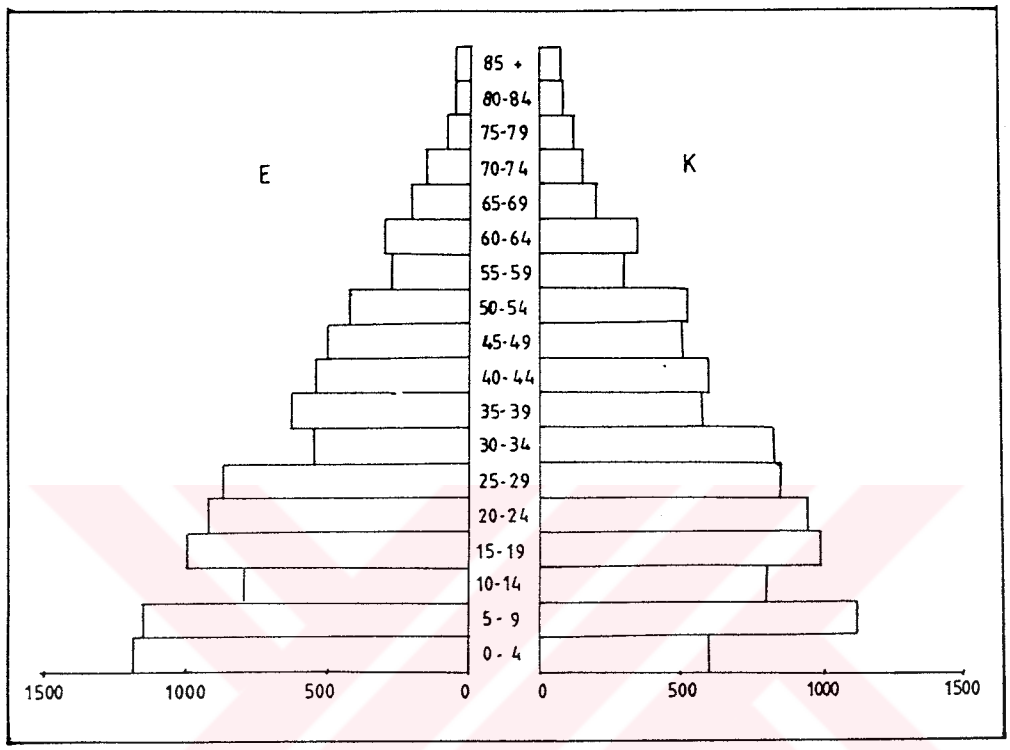
Şekil 46. Araştırma Sahasında Kırsal Nüfus Piramidi (2001)

Kır nüfusunun cinsiyet durumu incelendiğinde ise 30-34 yaş grubuna kadar nüfus fazlalığının söz konusu olduğu dikkati çeker. 30-34 yaş grubunda erkek nüfus (2116) kadın nüfustan (1999) daha fazladır. 35-39 yaş grubu ile 75-79 yaş grubu arasında sadece 50-59 ve 65-69 yaş gruplarındaki küçük farkların dışında kadın nüfus daha fazladır. 75-79 ve 85+ yaş grubunda erkeklerin sayısı kadın nüfustan biraz daha fazladır (Tablo 61, Şekil 46).

Kasaba nüfusunda ise en fazla nüfusa sahip yaş grubu 5-9 yaş grubudur. Bu grupta 1094'ü erkek, 1083'ü kadın olmak üzere toplam 2177 nüfus bulunmaktadır. Bu sayı toplam kasaba nüfusunun %11,6'sını oluşturmaktadır. Bu grubu 15-19 ve 20-24 yaş grupları takip etmektedir. 15-19 yaş grubu kasaba nüfusunun %10,7'sini, 20-24 yaş grubu ise %10'unu oluşturur.

Kasaba nüfusunda 65 yaş ve üzerindekiler toplam nüfusun ancak %5,8'ini oluşturur. Kasaba nüfusunda 50-54 yaş grubuna kadar 30-34 ve 40-44 yaş grupları haricinde erkek nüfus daima fazla olmuştur. Bunun sebebi Gülüç kasabasındaki

sanayi tesislerinde ve Armutçuk'daki kömür madeninde çalışanların daha ziyade erkek olmasıdır. 50-54 ve 85+ yaş gruplarında kadın nüfus daha fazladır. Sadece 65-69 yaş grubunda erkek nüfus kadın nüfustan 35 kişi daha fazladır (Tablo 61, Şekil 47).

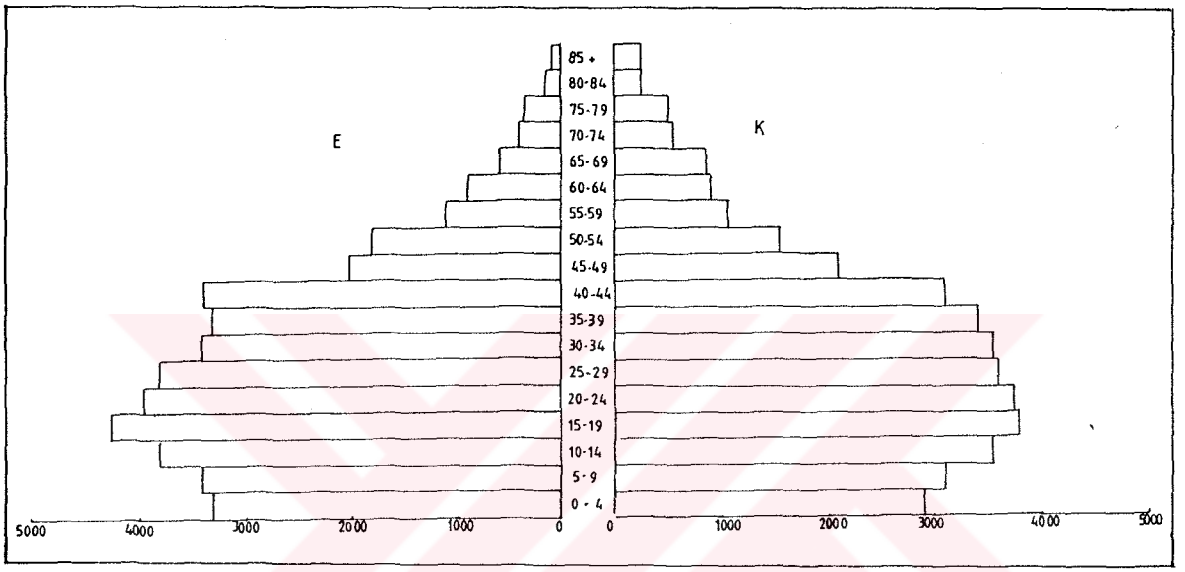
Şekil 47. Araştırma Sahasında Kasaba Nüfus Piramidi (2001)

Kasabanın içerisinde faal nüfus 12761, bağımlı nüfus ise 5912 kişidir. Kasaba nüfusunun bağımlılık olarını %46,3'tür. Kasaba nüfusu ile toplam nüfusun bağımlılık oranı (%46,4) hemen hemen aynıdır. Kasaba nüfusundaki bağımlılık oranının düşük olması daha önce de belirttiğimiz gibi madene ve sanayi tesislerine bağlıdır. Ancak istihdam alanlarının giderek daraltılması gelecekte bu durumu değiştirecektir.

Ereğli şehrinde ise en fazla nüfusa sahip yaş grupları 15-19 (%10,1), 20-24 (%10) ve 25-29 (%9,6)'dır. Bunun sebebi çalışma çağı nüfusuna istihdam oluşturan demir-çelik fabrikasının veya sanayi kollarının varlığıdır. 15-64 yaş grubundaki nüfus (55958) şehir nüfusunun %69,9'unu oluşturmaktadır. Bağımlı nüfus ise (23528) şehir nüfusunun %30,1'ini meydana getirir. Dolayısıyla şehir nüfusunun

bağımlılık oranı %42'dir. Bu oran toplam nüfustaki (%46,4) ve kasaba nüfusundaki (%46,3) bağımlılık oranından daha düşüktür (Tablo 61, Şekil 48).

30-34 yaş grubu ile 35-39 yaş grupları haricinde 60-64 yaş grubuna kadar daima erkek nüfus fazlalığı söz konusudur. 65+ yaş grubundan sonra daima kadın nüfus fazlalığı görülür.

Şekil 48. Ereğli Şehrinin Nüfus Piramidi (2001)

2.2.4.2. Nüfusun Eğitim Ve Kültürel Özellikleri

Karadeniz Ereğli, tarihin bütün dönemlerinde tabii limanı ve elverişli coğrafi yapısıyla çeşitli uygarlıkların etkisi altında kalmıştır.

Tarihi, milattan önceki yıllara dayanan Ereğli'nin sosyal hayatı hakkında şu yazılanlar hayli dikkat çekicidir; Ev hayatları basitti. Sofralarında ekseriyetle et, zeytin, peynir ve şarap bulunurdu. Kadınlar evlerinde dikiş, nakış ve dokuma işleri ile uğraşırlardı ve çocuklarının eğitimine bakarlardı. Müzik ve spor başlıca

meşgaleleri idi. 15 yaşından itibaren evlendirilen genç kızlar ve anneler için müzik öğrenmek bir zaruretti.[132]

Birçok kültür ve medeniyete sahne olan Ereğli'de ilk bilinen eğitim kurumu Rüştiye Mektebi'dir. Her alanda olduğu gibi eğitimde de Demir Çelik İşletmeleri ve Kömür İşletmelerinin kuruluşuyla oldukça büyük gelişmeler olmuştur. Zengin ekonomisi, sosyal yaşantısının çağdaş boyutlarda ve sosyal refah düzeyinin yüksek olması, kültür, ekonomi, eğitim gibi alanlarda Ereğli'yi ülke standartlarının üzerine taşımıştır.

2000 yılı itibariyle Ereğli ilçe merkezinde 0-6 yaş grubu üzerindeki nüfusun %93,3'ünün okur-yazar olduğu tesbit edilmiştir. İlçe merkezinde okuma yazma bilmeyen 4774 kişi bulunmaktaydı. Bunun 3877'sini kadınlar, sadece 897'sini erkekler oluşturmaktaydı. Okuma yazma bilenlerden 25339'u (%47) ilkokul, %53'ü ise ortaokul, lise, yüksekokul, fakülte mezunlarından oluşmaktaydı. 0-6 yaş grubu üzerinde 37165 erkek, 34909 kadın olmak üzere toplam 72074 kişi bulunmaktaydı. Okuma yazma oranı kadınlarda %88,8, erkeklerde %97,5'dir. Kırsal kesimde ise okuma yazma oranı erkek nüfus için %94, kadın nüfus için %76'dır.[133]

Ereğli'de 2001-2002 öğretim döneminde, okul öncesi eğitimde (6 yaş) 634 öğrenci eğitim kurumlarına devam etmektedir. Bunların oranı %22'dir. 34 resmi ilköğretim okulunun ve 2 özel okulun bünyesinde, bir de Kız Meslek Lisesi'nin bünyesinde Uygulamalı Ana Okulu mevcuttur. 43 öğretmen, 12 usta eğitici bu yaş grubuna hizmet vermektedir.

Şehir merkezinde 18, kasabalarda 6, köylerde 7 olmak üzere 31 resmi ve 3 özel 8 yıllık ilköğretim okulu, ve köylerde 54, merkezde 1 olmak üzere 55 tane birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu mevcuttur. Toplam ilkokul ve ilköğretim okulu sayısı 89'dur (Tablo 62).

Şehir merkezinde 18 ilköğretim okulunda 12371 öğrenci, 388 şube olarak 324 derslikte öğrenim görmektedirler. Sınıf mevcutları ortalaması 32,8'dir (Tablo 62).

Ülkemizde sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesinden sonra bazı okullar taşıma merkezi haline getirilmiştir. 2001 yılında Çayırlı (426 öğrenci), Ormanlı (1525), Güneşli (750), Kızılcapınar (478), Kurtlar (618), Öğberler, Aydın, Vakıf,

---

[132] AYGÜN, T., a.g.e., s.23, Ankara.
[133] DİE 2000 Genel Nüfus Sayım, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, s.91, (Zonguldak İli).

Süleymanbeyler, Bayat, Armutçuk, Kepez, Gülüç, 3 adette merkezde olmak üzere 16 taşıma merkezine 149 yerleşim biriminden 4755 öğrenci taşınmıştır. Taşımalı eğitime geçildikten sonra 101 derslik kapatılmıştır.

Tablo 62. Ereğli İlçesindeki Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları (2001)

	OKULLAR		OKUL SAYISI	DERSLİK SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI			YÖNETİCİ	ÖĞRETMEN + YÖNETİCİ TOPLAMI
					SINIF	BRANŞ	OKUL ÖNCESİ		
İLKÖĞRETİM	MERKEZ		17	324	240	228	34	42	544
	KÖY		7	73	47	44	3	7	101
	BELDE		6	76	65	61	3	10	139
	BİDRLEŞTİRİLMİŞ		56	118	133			56	133
	TOPLAM		86	591	485	333	40	115	917
	ÖZEL	MERKEZ	2	33	39	36	2	6	83
		KÖY	1	21	17	11	1	3	42
		TOPLAM	3	64	56	57	3	9	125
	GENEL TOPLAM		89	645	541	390	423	124	1042
LİSELER	MERKEZ		9	201		377	4	27	408
	BELDE		3	26		21		3	24
	TOPLAM		12	227	0	398	4	30	432
	ÖZEL	MERKEZ	1	33		29		3	32
		KÖY	1	12		19		5	24
		TOPLAM	2	45	0	48	0	8	56
	GENEL TOPLAM		14	272	0	446	4	38	488
H.E.M.			1	27		16		2	18
M.E.BM.			1	62		18		4	22
GENEL TOPLAM			16	361	0	480	4	44	528
İLKÖĞRETİM + LİSE + H.EM. + M.E.M.			105	917	541	870	47	168	1570

Kaynak: Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

İlçe merkezinde 9 resmi, 1 özel, kasabalarda 3 resmi 1 özel olmak üzere 14 lise ve dengi okul mevcuttur.

İlköğretimde 917, liselerde 474 olmak üzere 1389 öğretmen mevcuttur (Özel okullar hariç).

İlçede bir Çıraklık Eğitim Merkezi ve Halk Eğitim Merkezi ile Eğitim Fakültesi bulunmaktadır. Karaelmas Üniversitesi Kdz.Ereğli Eğitim Fakültesi'nde, 245 öğrenci, 1 Profesör, 6.Yrd.Doçent, 4 Öğretim Görevlisi, 3 Araştırma Görevlisi olmak üzere 14 akademik personel, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında eğitim-öğretim faaliyetini sürdürmektedir.

Ayrıca ilçede, 6 üniversiteye hazırlık dershanesi, ingilizce ve bilgisayar kursları ve iki motorlu taşıt kursu mevcuttur.

İlçe sağlık hizmetleri açısından da oldukça gelişmiştir. 4 hastane, 1 ana çocuk sağlığı merkezi, verem savaş dispanseri, Armutçuk SSK Dispanseri, 10 sağlık ocağı, (ikisi merkezde) bir de Ormanlı'da sağlık istasyonu mevcuttur.

İlçede 100 yataklı görünmekle birlikte, fiili yatak sayısı 112 olan Devlet Hastanesinin 24 uzman, 3 pratisyen hekim, 3 eczacı, 3 diş doktoru, 42 hemşire, 22 ebe ve diğerleri teknik, idari personel olmak üzere 158 personeli mevcuttur. Hastane yaklaşık 68000 kişiye hizmet vermektedir.

SSK Hastanesi'nde 39 uzman, 4 diş doktoru, 1 psikolog, 1 diyetisyen, 72 hemşire, 4 başhemşire, 6 eczacı, 12 sağlık teknisyeni, 8 laborant, 1 çocuk gelişimci ve diğerleri personel olmak üzere 294 personel görev yapmaktadır. Hastanenin yatak kapasitesi 328'dir.

Yataksız olarak faaliyetini sürdüren Erdemir Hastanesi'nde 2 uzman, 4 pratisyen hekim, 1 diş hekimi, 1 eczacı, 7 hemşire ve 8 sağlık teknisyeni çalışmaktadır.

SSK Armutçuk (Kandilli) Hastanesi'nde doktor bulunmayıp 14 personel ile çalışırken, Ormanlı Sağlık İstasyonunda 1 doktor 1 hizmetli görev yapmaktadır.

Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması merkezinde 24, Verem Savaş Dispanserinde üçü doktor, 8 personel görev yapmaktadır.

10 sağlık ocağında (Kurtlar, Gökçeler, Bayat, Süleymanbeyler, Aydın, Güneşli, Gülüç, Ormanlı, Merkez-1, Merkez 2) toplam 22 doktor, 2 ebe, 89 personel mevcuttur.

İlçede ayrıca 7 doktorun görev yaptığı 1 özel dispanser (tıp merkezi) ile serbest olarak çalışan çok sayıda doktor röntgen, tomografi ve tıbbi tahlil labaratuvarları bulunmaktadır.

Ereğli'de gerek özel, gerekse devlet ve kamu idari kuruluşlarında çalışanların, eğitim ve kültür seviyelerinin yüksek oluşu nedeniyle, çok sayıda klüp ve dernek gibi sivil toplum örgütleri (200'ün üzerinde) kurulmuştur. Bu dernekler eliyle yapılan organizasyonlar (tiyatro, bale, konser, sergi, konferans, panel) hayat standartlarını arttırmaktadır.

Sosyal faaliyetler, ilçede oldukça yoğun yaşanmaktadır. Futbol, voleybol, bisiklet, izcilik, satranç, boks sporları yapılmaktadır. Ayrıca Yelken Klüp İl Temsilciliği ilçe merkezindedir. Yüzme ile ilgili müsabakalar ERDEMİR'in yüzme havuzunda yapılmaktadır.

İlçenin folklörü ise Erdemir Musiki ve Folklor Derneği tarafından yaşatılmaktadır. Amatör tiyatrolar, devlet tiyatroları ve özel tiyatrolar Atatürk Kültür Merkezi ve Erdemir'in salonlarında faaliyet göstermektedir.

Atatürk'ün doğumunun 100.yılında bir kültür sitesi yapılmıştır. Bu sitede kütüphane, çeşitli etkinliklerin düzenlendiği salonlar ve 1 sinema salonu bulunmaktadır. Bundan başka Erdemir Sosyal Tesislerinde Erdemir Sineması, ve Dikmen Sineması vardır. Kütüphane yılda ortalama 35314 kişiye hizmet vermektedir.

Ayrıca eski Halil Paşa Konağı'nda hizmet veren Ereğli Müzesi'nde 2395 adet eser halkın ve ziyaretçilerin hizmetindedir.

Ereğli'de toplam 10 adet yerel gazete yayımlanmaktadır. Amatör radyolar, ERT ve Demokrat TV, ilçenin sosyal ve kültürel yaşantısını olumlu yönde etkilemektedir.

Ereğli Belediyesi 1991 yılından beri Uluslararası Osmanlı Çileği Kültür Festivali düzenlenmektedir. Bu festivalde çeşitli yarışmalar düzenlenmekte, konserler, sergiler, paneller gerçekleştirilmektedir.

Güzel sanatlara olan ilgilinin yoğunluğunu göstermesi açısından, ilçedeki 6 resim, 1 heykel atölyesinin varlığı dikkat çekicidir. Ereğli'li ressam ve heykel traşlar Ankara, İzmir, İstanbul ve Kıbrıs'ta sergiler açmaktadırlar.

2.2.4.3. Aile Büyüklükleri

Aile büyüklüğü ve hanenin kompozisyonu, aile üyelerinin faydalanabilecekleri kaynakların üyeler arasında dağılımını ve sonuçta da hane halkı üyelerinin refahını etkilemektedir.[134] Dolayısıyla nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri ile ilgili kriterlerden birini oluşturmaktadır.

---

[134] Sanayisizleşme Sürecinin Kentsel Yaşama Etkileri, Zonguldak Örneği, ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Yay. No:5, s.79, 2000, Ankara.

Tablo 63. Ereğli İlçesindeki Aile Büyüklükleri (2000)

Yerleşim Sahaları	Nüfus Miktarı	Hane Sayısı	Aile Büyüklüğü
Kır	61649	13960	4,4
Kasaba	18673	4345	4,2
Şehir	79486	20338	3,9
Toplam	159808	38643	4,1

Kaynak: Ereğli İlçesi Sağlık Ocakları , DİE Verileri ve Yerinde Yapılan Anket Sonuçları

Zonguldak'ta 2000 yılı itibariyle, aile büyüklüğü 4,2'dir. Ereğli ilçe merkezi diğer ilçelere nazaran en düşük değeri (3,9) gösterirken, Gökçebey 4,2 aile büyüklüğüyle en büyük değeri göstermektedir.[135] Bu değer 5,5[136] kabul edilen Türkiye ortalamasının altındadır.

Ereğli'de 2000 yılı itibariyle kır nüfus aile büyüklüğü 4,4'dür. 94 köy yerleşmesinde 13960 hanede 61649 kişi yaşamaktadır. Kasaba nüfusunda ise ortalama aile büyüklüğü 4,2'dir. İlçedeki 9 kasaba yerleşmesinde 4345 hanede 18673 kişi yaşamaktadır (Tablo 63).

Sahanın ekonomik seviyesinin madencilik ve sanayi faaliyetleri nedeniyle yüksek oluşu, ekonomisi tarıma dayalı yerleşmelerde daha çok görülen ataerkil aile yapısının, bu sahada daha hızlı bir azalma göstermesinde etkili olmuştur. Çünkü ekonomik özgürlüklerini kazanan çocuklar iyi bir gelire sahip oldukları için ayrı bir ev açabilmektedir. Özellikle şehirde ve kasabalarda eskisi gibi kalabalık ailelerin sayısı çok azalmıştır. Çoğunlukla anne, baba ve çocuklardan oluşan 4-5 kişilik çekirdek aileler giderek artmaktadır.

Meskenler bahsinde de değindiğimiz gibi köylerde halen ataerkil aile yapısı görülmektedir. Her ne kadar sayıları giderek azalsa da, özellikle madende veya sanayide çalışma imkânı bulamayan ailelerin çocukları, evlenseler bile aile büyükleriyle birlikte oturmaktadırlar. Emekli olan babanın (madenden veya fabrikadan) maaşıyla tüm aile geçinmeye çalışmaktadır.

---

[135] DİE 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, s.177, (Zonguldak İli).

[136] DOĞANAY, H., 199, a.g.e., s.325.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMİK FAALİYETLER

İnsanların hayatlarını kazanma yolları ve hayatını kazanma sırasında ürettiği mal ve hizmetlerin, mekânsal bakımdan nasıl bir düzen gösterdiği ve bu düzenin açıklanması, ekonomik sistemlerin gelişme ve mekânsal örgütlenmeleri, insanın yeryüzü kaynaklarından nasıl yararlandığı ve bunlara nasıl zarar verdiği ekonomik coğrafyanın ana konularıdır.[1]

Araştırma sahamızdaki ekonomik faaliyetleri tarım, ormancılık, madencilik, sanayi, ulaşım, ticaret ve turizm olmak üzere yedi grubta toplayabiliriz. Bu faaliyetleri detaylı olarak ele almadan önce, çalışma sahamızın ekonomik potansiyelini daha sağlıklı bir şekilde belirleyebilmek amacıyla, Ereğli ilçesinin arazi bölünüşü ve araziden faydalanma durumunu genel olarak incelemek gerekir.

3.1. Arazi Bölünüşü ve Araziden Faydalanma

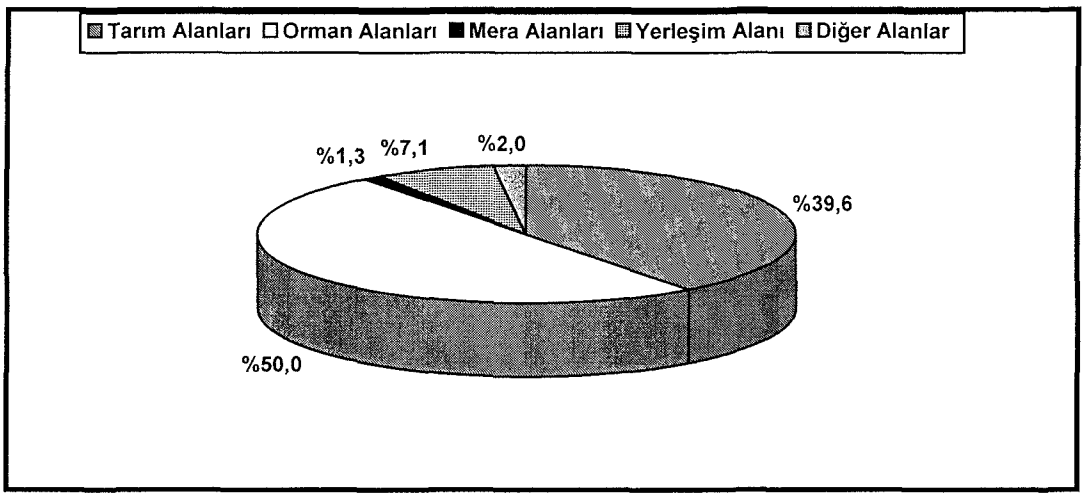
Ereğli'de toplam arazinin %50'sini orman alanı, %39,6'sını tarım alanı, %1,3'ünü çayır alanı, %7,1'ini yerleşim alanı ve %2'sini de diğer alanlar (mezarlık, dere, kumul, kayalık, yollar vb.) oluşturmaktadır. Bu durumda Ereğli ilçesinin hemen tamamına yakını faydalanılabilir arazilerden oluşmaktadır (Tablo 64, Şekil 48).

Tablo 64. Ereğli İlçesinde Genel Arazi Kullanılışı

Arazi Türü	Orman Alanları	Tarım Alanları	Yerleşim Alanları	Diğer Alanlar	Çayır Alanları	Genel Alan
Dekar	390530	309698	55601	13907	10750	780486
%	50	39,6	7,1	2	1,3	100

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı Arşivlerinden (1981) ve Sahada Yapılan Arazi Gözlemleri ve Anket Sonuçlarından (2001) Yararlanılmıştır

[1] TÜMERTEKİN, E.,-ÖZGÜÇ, N., 1997, Ekonomik Coğrafya, Çantay Kitabevi, s.121, İstanbul.

Şekil 49. Ereğli İlçesinde Genel Arazi Kullanılışı (2001)

3.1.1. Orman Alanları

Araştırma sahamızda orman alanları 390530 dekar ile toplam alanın %50'sini kaplamaktadır. Ereğli'de orman alanlarının oranı her geçen gün azalmaktadır. Fındık alanlarının ve yerleşime açılan sahaların giderek artması, orman alanlarının giderek daralmasına neden olmuştur. Özellikle aşınım düzlükleri üzerindeki sahalar, bahçe alanları oluşturmak amacıyla büyük ölçüde tahrip edilmiştir.

Bitki örtüsü özellikleri konusunda da belirttiğimiz gibi, araştırma sahamızda psödomaki sahasından sonra, (200-300 m'den sonra) orman alanları başlamaktadır. Ereğli'de en fazla ormana sahip yerleşim birimleri, sahanın güneyinde ve doğusunda, 500 m'nin üstünde bulunan, Uludağ (8700 dekar), Düzpelit (7644 dekar), Akkaya (6300 dekar), Sütlüce (23250 dekar), Akköy (8800 dekar), Karakavuz (10.000 dekar) köyleridir. Ayrıca Gülüç vadisi kuzeyinde Yanıkdağ kütlesi eteklerinde bulunan Dağlıca (16275 dekar), Alacabük (8894 dekar), Esenköy (7200 dekar), Elmacı (6300 dekar), orman alanı bakımından zengin köylerdir (Harita 2-4, Tablo 65).

Tablo 65. Ereğli İlçesinde İdari Ünitelere Göre Arazi Kullanılışı

İdari Üniteler	Tarım Alanı (dekar)	Orman Alanı (dekar)	Çayır Alanı (dekar)	Yerleşim Alanı (dekar)	Diğer Alanlar (dekar)	Toplam (dekar)
Ereğli	100	5162	-	33336	700	39298
Kurtlar	841	8000	-	3000	131	11972
İmranlar	2000	1825	-	90	60	3975
Ortaköy	4854	1046	200	200	43	6343
Osmanlar	1575	2250	-	120	36	3981
Işıklı	2631	1450	-	100	69	4250
İskenderli	2400	3069	-	200	100	5769
Tepeören	3510	5380	-	200	100	11890
Akkaya	3600	6300	-	150	88	4468
Düzpelit	3500	7644	-	200	156	11500
Keşkek	3700	5525	-	600	300	10125
Yazıcılar	2628	2300	500	300	219	5947
Yazıören	2600	1000	-	200	150	3950
Yaraşlıyörük	3000	3350	-	100	343	6793
Ören	2516	3050	-	120	127	5813
Süleymanbeyler	8840	8465	-	350	100	17755
Pembeciler	2000	4000	-	100	75	6175
Toyfanlı	2708	234	-	250	100	3292
Terziköy	3700	4500	-	200	75	8475
Ketenciler	3870	2380	-	140	60	6450
Ömerli	2900	2755	-	130	65	5850
Öğberler	2820	3171	100	150	150	6391
Sütlüce	3450	23250	-	200	156	27056
Üçköy	7275	4725	-	150	119	8269
Alacabük	7236	8894	200	200	100	16630
Danişmentli	3600	7000	-	100	93	10793
Gökçeler	3100	3998	-	400	1000	8498
Güllük	2021	3679	100	250	250	6300
Dağlıca	5750	16275	-	300	300	22625
Yenidoğancılar	3096	2900	-	200	100	6296
Üveyikli	1578	2700	2000	400	200	6878
Zindancılar	2093	1400	-	150	106	3749
Halaşlı	1095	1111	-	100	50	2356
Topallı	1500	1083	-	50	50	2683
Artıklar	1345	1255	-	150	75	2825
A.Sofular	1921	4200	-	150	69	6340
Hasankahyalar	290	390	-	220	25	925
Çiğdemli	5000	3300	1000	200	150	9650
Ortacı	4000	1000	300	250	56	10606
E.Sofular	3145	5538	3000	200	50	11933
Yunuslu	4317	2300	-	150	77	6844
Soğanlıyörük	3400	6900	-	300	193	10793
Yukarıhocalar	680	2026	-	300	200	3206
Sarıkaya	4350	956	-	300	100	5706
Ova	1306	1000	-	300	220	2826
Kızılcapınar	3630	500	-	200	106	4436
Kaymaklar	2900	781	-	120	80	3881
Ormanlı	1905	6430	-	150	58	8543
Akköy	5257	8800	-	170	90	14317
Aşağıhocalar	920	2300	-	300	150	3670
Başören	1345	3720	-	200	100	5365
Başörendoğancılar	939	3700	-	300	150	5089

Çamlıbel	1853	900	-	110	40	2903
Çevlük	411	2050	-	230	70	2761
Çömlekçi	1503	1100	-	270	100	2973
Emirali	1178	300	-	220	87	1785
Esenler	1215	800	-	240	90	2345
Esenköy	5467	7200	400	300	120	13487
Fındıklı	1834	1720	-	280	75	3909
Güzelyurt	1893	1700	300	200	100	4193
Karakavuz	23349	10.000	-	200	70	33619
Ruşanlar	1001	1300	-	190	150	2641
Sakallar	1190	3263	-	120	70	4643
Saltuklu	882	2300	-	130	70	3382
Kızılca	3050	2025	-	65	35	5175
Kıyıcak	3450	5050	-	170	73	8743
Gebe	1455	1125	-	70	56	2706
Sücüllü	3050	3450	1000	100	62	7662
Hamzafakılı	2320	2700	-	150	61	5231
Ormanlı	2000	4198	750	120	100	7168
Davutlar	2020	2136	-	150	50	4356
Hacıuslu	2054	7450	-	200	108	9812
Abdi	3800	2600	-	100	100	6600
Gülüç	1328	310	-	850	188	2676
Bayat	7100	3294	-	250	250	10894
Hasbeyler	3680	3500	-	150	83	7413
Güneşli	3280	8000	-	300	81	11661
Göktepe	1700	1880	-	100	20	3700
Elmacı	3120	6300	200	250	186	10056
Deliler	2200	1600	-	250	81	4131
Dedeler	2200	2000	-	200	112	5520
Çayırlı	2400	1331	-	65	35	3831
Belen	3000	4238	-	100	50	7388
Bölücek	2500	1350	-	120	50	4020
Cemaller	2513	4213	-	300	100	7126
Ballıca	3500	3019	-	150	50	6719
Balı	3590	6413	-	200	100	10303
Aydınlar	3270	2023	-	300	1200	6793
Aydın	3070	4197	200	250	118	7835
Aşağıkayalıdere	1600	8800	-	150	56	10606
Topçalı	2000	2700	-	130	157	4987
Vakıf	2050	3950	500	100	143	6743
Yalnızçam	3100	5200	-	200	187	8687
Kocaali	2000	2600	-	200	94	4894
Korubaşı	4200	2737	-	150	50	7131
Külah	2550	1250	-	200	75	4075
Serintepe	561	3800	-	200	50	4611
Uludağ	3536	8700	-	250	55	12541
Velidağ	6165	6900	-	200	84	13349
Yeşilköy	501	2300	-	275	95	3171
Armutçuk	4055	5003	-	1500	400	10958
Ramazanlı	3889	1800	-	210	120	6025
Dağlar	940	1388	-	200	75	2603
Şamlar	2070	1400	-	190	90	3750
Toplam	309698	390530	10750	55601	13907	780486

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı ve Sahada Yapılan Gözlem Sonuçları

3.1.2. Tarım Alanları

Ereğli'de arazinin büyük bir bölümünün akarsular tarafından fazlaca yarılmış olması, eğimli alanların fazla olması sebebiyle tarım alanları dar ve parçalıdır. Tarım yapılabilecek sahalar genellikle sırtların ve tepelerin eğimli yamaçları ve aşınım düzlükleri üzerinde yer almış olduklarından, hem küçüktürler hem de verimleri fazla değildir.

Ereğli'de 1848'de taş kömürünün işletilmeye başlaması, 1965'de Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın açılması yöre insanına istihdam sahaları yaratmıştır. Dolayısıyla bu işlerde çalışmaya başlayan insanlar, tarımla uğraşma gereği hissetmemişlerdir. Örneğin: Önceleri keten, çilek, ceviz, meyve, buğday, mısır vb. üretimi oldukça iyi seviyede iken, bugün keten tarımı bırakılmış, diğerleri ise sadece ihtiyaca göre üretilir olmuştur. Daha önce belirttiğimiz gibi, Katip Çelebi eserinde, ilçenin incir, üzüm ve cevizinin bol olduğunu belirtmiştir.

Ancak son yıllarda, artık madende ve fabrikada çalışma imkânlarının oldukça düşük olması nedeniyle, yavaş yavaş tarımsal faaliyetler canlanmaya başlamış, fındık alanları artmış, çilek ziraatı yeniden başlamıştır. Yer yer, yeni ceviz ve kivi bahçeleri oluşturulmuştur.

3.1.2.1. Fındık Alanları

Çalışma sahamızda toplam tarım alanının %18,6'sını oluşturan fındık alanları (57645 ha) hızla gelişmektedir (Tablo 66). Özellikle Gülüç vadisi boyunca, vadi güneyinde, daha çok güneye bakan yamaçlarda ve korunaklı alanlarda fındık bahçeleri artmaktadır. Bunun yanısıra, çalışma sahamızın kuzeyindeki yerleşmelerde de (Bayat, Ballıca, Terziköy, Üçköy, Armutçuk) fındık bahçeleri giderek yaygınlaşmaktadır (Tablo 66). Sahada fındık bahçeleri 700-750 m'ye kadar çıkmaktadır.

Tablo 66. Ereğli İlçesinde İdari Ünitelere Göre Tarım Alanlarının Bölünüşü (dekar)

İdari Üniteler	Tarla Alanları	Fındık Tarım Alanları	Bahçe Tarım Alanları
Abdi	3190	500	110
Akkaya	3350	-	250
Akköy	2762	2350	145
Alacabük	6200	536	500
A.Sofular	1031	800	90
Aşağıhocalar	870	50	50
Aşağıkayalıdere	1480	75	70
Artıklar	1200	20	70
Aydın	300	50	50
Aydınlar	3000	600	270
Balı	3430	200	110
Ballıca	2815	350	85
Başören	875	4250	270
Başörendoğancılar	469	70	120
Bayat	1600	800	1250
Belen	2830	350	100
Bölücek	1000	900	700
Cemaller	1999	250	164
Çamlıbel	851	30	102
Çayırlı	2100	120	50
Çevlük	281	800	100
Çiğdemli	4380	40	500
Çömlekçi	653	150	50
Dağlar	700	290	200
Dağlıca	5500	150	100
Danişmentli	3270		40
Davutlar	1670	100	200
Dedeler	2100		100
Deliler	1900	30	200
Düzpelit	3400	600	100
Elmacı	2800	50	290
Emirali	458	170	120
Esenköy	5197	120	220
Esenler	958	980	87
E.Sofular	2800	870	225
Fındıklı	774	70	80
Gebe	515		70
Göktepe	1480	150	150
Güllük	1921		100
Güzelyurt	1603	270	140
Hacıuslu	1884	30	170
Halaşlı	805	60	20
Hamzafakılı	2000	1076	290
Hasankahyalar	200	350	30
Hasbeyler	3580	10	100
Işıklı	1480	2200	75
İmranlar	1570	800	80
İskenderli	2360	80	30
Karakavuz	1149	290	100
Kaymaklar	2000		120
Keşkek	3500	20	80
Ketenciler	3500	30	165
Kıyıcak	3285	150	30

Kızılca	3000	100	100
Kızılcapınar	3500	400	80
Kocaali	1770	75	1300
Korubaşı	2800	75	80
Kurtlar	361		150
Külah	2325		120
Ormanlı	1880	100	254
Ortaköy	4600	300	50
Ortacı	3850	500	150
Osmanlar	1125	50	127
Ova	1179	180	10
Ömerli	2390	40	16
Ören	2450	130	70
Pembeciler	1750		130
Ramazanlı	3719		70
Rüşanlar	801		90
Sakallar	1100		
Saltuklu	-	-	-
Sarıkaya	2650	1500	200
Serintepe	451	40	70
Soğanlıyörük	3130	70	200
Sücüllü	2900	100	50
Süleymanbeyler	8000	40	800
Sütlüce	3000	150	300
Şamlar	1500	300	270
Tepeören	3085	300	125
Terzi	3050	450	200
Topallı	1080	300	120
Topçalı	1930		70
Toyfanlı	2625		83
Uludağ	2681	700	155
Üçköy	2000	5000	275
Üveyikli	1153	125	300
Vakıf	1980		70
Velidağ	5215		950
Yalnızçam	2300		800
Yaraşlıyörük	2800	50	150
Yazıcılar	2278	150	200
Yazıören	1500	970	130
Yenidoğancılar	3000		96
Yeşilköy	231	180	90
Yukarıhocalar	600	30	50
Yunuslu	3747	450	120
Zindancılar	1383	600	110
Ormanlı	1700	200	5
Armutçuk	2200	875	100
Gökçeler	2600	400	980
Güneşli	2830	238	170
Öğberler	2650		170
Gülüç	700		628
Ereğli	-	-	100
Toplam	232456	57645	19797

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı ve Sahada Yapılan Gözlem Sonuçları

3.1.2.2. Tarla Alanları (Mısır, Buğday, Yulaf, Arpa)

Toplam tarım alanlarının %75'ini oluşturan tarla alanları (232456 dekar), başta mısır olmak üzere, buğday, arpa ve yulaf üretimi için kullanılmaktadır. Ancak yulaf ve arpa üretimi yok denecek kadar azdır.

Karadeniz Bölgesi insanıyla bağdaşmış olan mısırın, yöredeki hakim tahıl türü olduğunu belirtebiliriz. Mısır hem hayvan yemi hem de insan gıdası olarak tüketilmektedir. Buğday ekim alanları ise giderek azalmaktadır. Yöre insanı mevcut ekonomik şartlarda (2000-2001 yılı itibariyle) yaptıkları buğday tarımının çok pahalı olduğunu ve masraflarını karşılamadığını belirterek, buğday üretiminden vazgeçtiklerini söylemektedirler. Bu nedenle, sadece aşınım düzlükleri üzerinde çok az buğday tarımı yapılmakta, tarlaların büyük bir bölümü işlenmeyerek boş bırakılmaktadır. Ereğli'de mısır ve buğday üretimi tamamen ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmektedir.

3.1.2.3. Bahçe (sebze-meyve) Tarım Alanları

Çalışma sahamızda, bahçe tarım alanları 19597 dekar olup, toplam tarım alanının %6,4'ünü oluşturmaktadır (Tablo 66). Meyve türlerinden çilek, ticari amaçla üretilmektedir. Sahada yeni yeni ceviz bahçeleri de oluşturulmaktadır. Diğer meyveler daha ziyade ailenin ihtiyacı için, evlerin önündeki küçük bahçelerde birer ikişer ağaç şeklindedir. Elma, erik, armut, kiraz, incir, karayemiş, yetiştirilen meyveler arasındadır.

Ereğli'de yetiştirilen sebzeler ise domates, biber, maydanoz, marul, patlıcan, salatalık, kabak, fasulye, soğan, sarmısak vb.'dir. Gülüç vadisinde yer alan Hamzafakılı, Soğanlıyörük, Yaraşlıyörük, Bölücek köylerinde ve vadi kuzeyindeki Kocaali, Korubaşı, Balı köylerinin dışındaki tüm yerleşmelerde, sebze üretimi aile ihtiyacı içindir. Bahsi geçen köylerde üretilen sebzenin ihtiyaçtan fazla olanı, Ereğli'de ve diğer kasabalarda kurulan pazarlarda pazarlanmaktadır. Sebzeler genellikle küçük bahçelerde, bir arada yetiştirilmektedir. Bunun nedeni tarım topraklarının kısıtlı olmasıdır.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

3.1.3. Çayır Alanları

Çayır alanları, genellikle orman tahribi sonucu elde edilmiş dar alanlardan ibarettir. Araştırma sahamızda en yüksek nokta 1119 m olup, ormanın üst sınırını aşan bir yükselti mevcut değildir. Dolayısıyla alpin çayırlar katından söz etmek mümkün değildir.

Ereğli'de çayır alanları çok az bir saha kaplamaktadır. 10750 dekar ile toplam arazinin ancak %1,3'ünü kaplayan çayır alanları, Sücüllü, Elmacı, Aydın, Vakıf, Çiğdemli, Ortacı, E.Sofular, Esenköy, Güzelyurt, Ortaköy, Yazıcılar, Öğberler, Alacabük, Üveyikli, Güllük gibi, daha ziyade aşınım düzlükleri üzerinde yer alan yerleşmelerde mevcuttur (Harita 4, Tablo 66).

3.1.4. Yerleşim Alanları

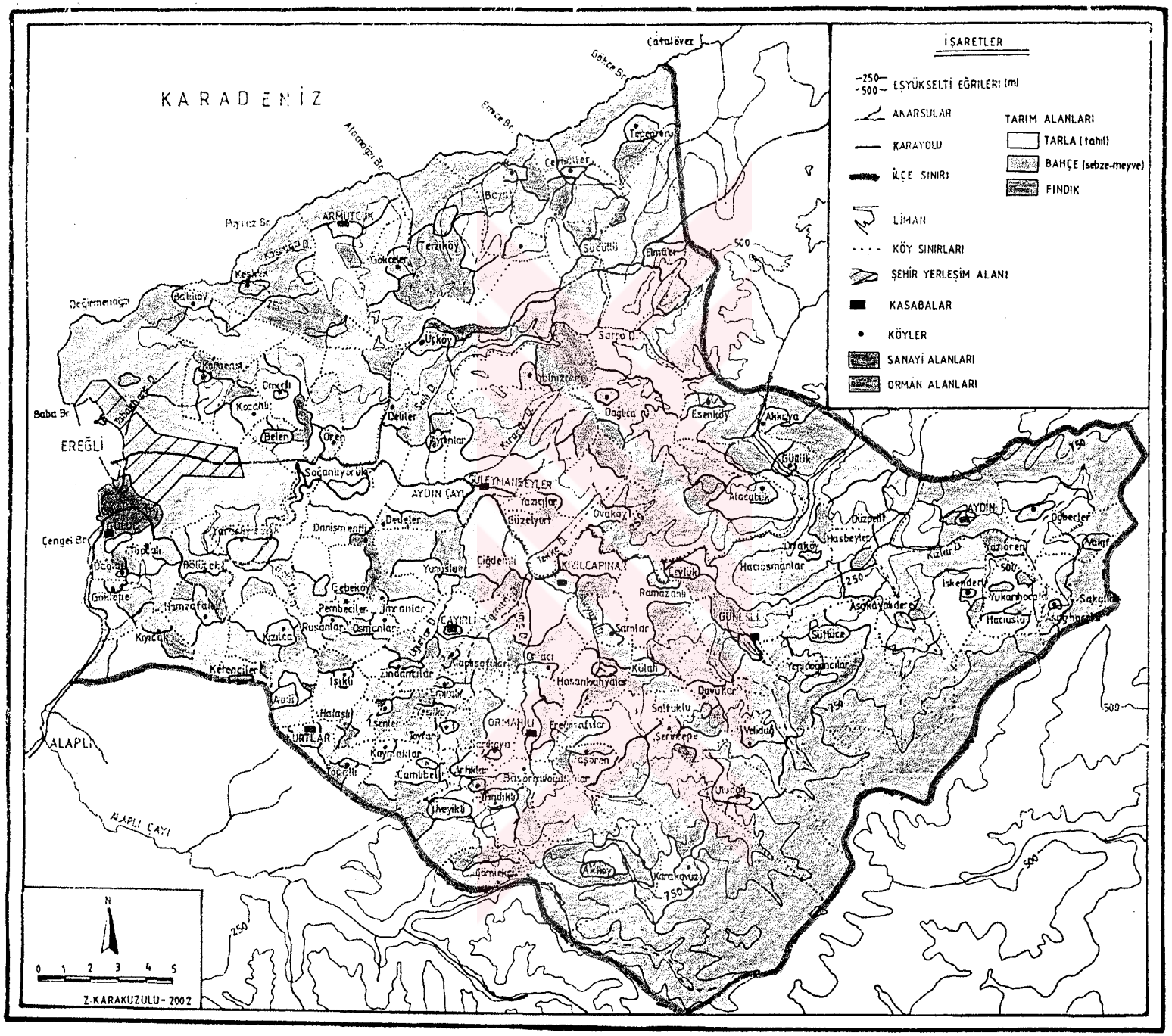
İlçe genelinde yerleşim alanları 55601 dekarlık bir alan kaplayarak toplam alanın %7,1'ini oluşturmaktadır (Tablo 64). Daha öncede belirttiğimiz gibi, yerleşim alanlarını Ereğli'ye bağlı 94 köy, 8 kasaba yerleşmesi ve Ereğli şehri oluşturmaktadır. Doğaldır ki yerleşim alanları içinde en fazla alanı Ereğli şehri kaplamaktadır (33336).

Araştırma sahasında en küçük alana sahip yerleşim birimleri ise Kızılca (65 dekar), Çayırlı (65 dekar), Topallı (50 dekar), İmranlar (90 dekar) köyleridir (Tablo 65).

3.1.5. Diğer Alanlar

Araştırma sahamızda diğer alanlar olarak tanımladığımız sahalar içinde, mezarlıklar, dereler, kumul alanları, kayalıklar, yollar vs. ele alınmıştır. Bu sahaların miktarı 13907 dekar olup, tüm alanın %2'sini kaplamaktadır.

Ereğli'deki sanayi alanları, Ereğli şehrinin fonksiyonları konusunda ele alındığından, bu bahiste tekrar değerlendirilmemiştir.

Harita 18. Kdz. Ereğli İlçesi'nin Araziden Faydalanma Haritası

3.2. Sanayi Faaliyetleri

İnsanların başlıca ekonomik faaliyetlerinden birisi, kalkınma ve küreselleşmenin motoru sanayidir. Bu yolla, hammaddelerin şekilleri değiştirilir, daha kullanılabilir hale getirilir ve değerlendirilir. Günümüzde sanayi, yapısını değiştirmekte olmakla birlikte, hızlı yayılışını da sürdürmektedir. Bu yayılma bir yandan eskiden beri sanayi faaliyetlerinin yer aldığı ülkelerde, (sanayileşmiş ülkeler) ülke içinde başka yeni yerlere, diğer yandan da tarımsal yapıda olan gelişmekte, olan ülkelere doğru olmaktadır.[2]

Araştırma sahamız, ülkemizin tek yassı mamül üreticisi ERDEMİR'in varlığı ve buna bağlı gelişen yan sanayi kollarının bir hayli fazla oluşu nedeniyle bir ağır sanayi merkezi durumundadır. İlçenin bugünkü gelişmişlik düzeyi tamamen fabrikanın burada kurulmasıyla orantılıdır. Çünkü 1960'lı yıllara kadar küçük bir sahil kasabası durumunda olan ve nüfus 8000'i aşmayan Ereğli, 1965'de fabrikanın faaliyete geçmesiyle hızlı bir nüfuslanma ve şehirleşme sürecine girmiştir. İlçede sanayi etkinliklerinin büyük bir bölümü Erdemir ürünleri ile ilgili imalatlara bağımlı olmasına rağmen, bu kuruluşların ürünlerine ve ara mamül üretimlerine dayalı yan sanayii içinde boru-profil tesisleri, gemi inşa sanayi gibi yatırımlara, ağır sanayi kenti oluşu ile paralellik gösteren bir gelişme sağlamıştır. Metal sanayiinde 70, ağaç sanayiinde 24, maden sanayiinde 4, gıda sanayiinde 4, gemi ve balıkçılık tekneleri sanayiinde 4, döküm sanayiinde 3, çimento sanayiinde 2, boru-profil sanayiinde 10, kağıt sanayiinde (bitümlü) 1, mermercilik sanayiinde 2, plastik doğrama 5, kimyevi maddeler 1 ve hazır beton sanayii 2 olmak üzere 134 sanayi kuruluşu mevcuttur. 320 bağımsız bölümden meydana gelen sanayi sitesi ihtiyaçlara cevap vermemekte ve ikinci sanayi sitesi inşası (Hamzafakılı Köyü) hızla devam etmektedir.

Ereğli'deki sanayi tesisleri incelenirken başta ERDEMİR olmak üzere, örnekleme metodu kullanılarak her sanayi dalında en fazla üretim yapan ve en fazla istihdam sağlayan birer ikişer örnek tesis incelenerek konu ele alınmaya çalışılacaktır. Aksi halde 134 sanayi kuruluşunun teker teker ele alınması pratik

---

[2] TÜMERTEKİN, E.-ÖZGÜÇ, N., 1997, a.g.e., s.473, İstanbul.

olmayacaktır. Çalışma sahamızdaki sanayi faaliyetleri modern sanayi (fabrikalar), atölye sanayi ve ev sanayi olmak üzere öç grupta ele alınmaya çalışılacaktır.

3.2.1. Modern Sanayi (Fabrika Tipi Sanayi)

3.2.1.1. Demir-Çelik Sanayii

Ereğli Demir-Çelik Sanayiini ele almadan önce, Dünya Demir-Çelik Sanayi ve Türkiye Demir-Çelik Endüstrisi hakkında genel bir bilgi edinmenin, Dünya, Türkiye ve Ereğli ölçeğinde bağlantılar kurabilmeyi ve yorum yapabilmeyi kolaylaştıracağı düşüncesiyle, konu sırasıyla, Dünya, Türkiye ve Ereğli demir-çelik sanayii şeklinde ele alınmaya çalışılacaktır.

Sanayi devrimi, genelde demir-çelik sanayisinin gelişmesiyle yakından ilgilidir. Çağdaş ulaşım araçlarının, demiryollarının, gemilerin, bir süre sonra da uçakların, konutların ve daha birçok araç-gerecin demirle imâl edilmesi, yada demirin değişen miktarlarda kullanılması, demir-çelik sanayisinin gelişmesine ve adeta sanayi devrimiyle eş anlama gelmesine neden olmuştur. Özellikle İngiltere'de 1840'dan itibaren, Fransa'da 1870'lerden itibaren, sonra da Rusya'da demir cevheri ve maden kömürüne dayalı tesisler faaliyete geçmiştir. 1880 yılında dünya çelik üretiminin %88,3'ünü altı ülke (A.B.D., Almanya, İngiltere, Fransa, Rusya ve Japonya) karşılıyordu. 1913'de ise oran %92,2'ye yükseldi. Lüksemburg, İtalya, Kanada ve İsveç de bu dönemde dünya çelik üretiminde söz sahibi olmuşlardır. Demir-çelik endüstrisinin bu ülkelerde gelişmesinde, hammadde ve maden kömürü yataklarının varlığı büyük rol oynamıştır. Özellikle II.Dünya Savaşından beri, demir-çelik sanayi tesislerine sahip olan ülkelerin sayıları çoğalmaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde ağır sanayi tesisleri, gelişmiş ülkelerin teknolojileri ile kurulmaktadır (Örneğin; Karabük Demir-Çelik Fabrikası İngilizler, Ereğli'deki Amerikalılar, İskenderun'daki Ruslar tarafından kurulmuştur). Gelişmekte olan ülkeler de gelişmiş ülkelere gittikçe daha fazla bir şekilde demir cevheri ihraç etmektedirler.[3]

[3] TÜMERTEKİN, E.-ÖZGÜÇ, N., 1997. a.g.e., s.347-348, İstanbul.

Tablo 67. Dünya 2001 Yılı Ham Çelik Üretimi (milyon ton)

Ülke	2000	2001	Değişim (%)
1.Çin Halk Cumhuriyeti	127,2	148,9	17,0
2.Japonya	106,4	102,9	-3,4
3.A.B.D.	101,8	90,1	-11,5
4.Rusya	59,1	57,5	-2,7
5.Almanya	46,4	44,8	-3,4
6.Güney Kore	43,1	43,9	1,7
7.Ukrayna	31,4	33,1	5,5
8.Hindistan	26,9	27,3	1,4
9.Brezilya	27,9	26,7	-4,1
10.İtalya	26,7	16,5	-1,0
11.Fransa	21,0	19,3	-7,7
12.Tayvan	16,8	17,2	2,2
13.İspanya	15,9	16,4	3,6
14.Kanada	16,6	15,5	-6,9
15.Türkiye	14,3	15,0	4,6
Diğer	165,7	160,4	-3,2
Toplam	847,2	845,5	-0,2

Kaynak : Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI) 26.02.2002
Not : Ülkeler 2001 yılı üretimlerine göre sıralanmışlardır.

Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI) kaynaklarına göre 2000 yılında 847,2 milyon ton olan dünya ham çelik üretimi, 2001 yılında düşerek 845,5 milyon ton düzeyinde gerçekleşmiştir (Tablo 67).[4]

1999 yılı dünya çelik ürünleri tüketimi, yüzde 0,8 artışla 698,8 milyon tona tırmanırken, talebin yüzde 9,7 artışla en fazla Çin'de yoğunluk kazandığı görülmektedir. Öte yandan, Asya'nın tüketimi yüzde 6,0 oranında artarken, ABD ve Avrupa Birliği'nin tüketimi sırasıyla, yüzde 7,3 ve yüzde 1,8 oranlarında azalmıştır. 2000 yılı dünya çelik ürünleri tüketiminin ise yüzde 2,9 artışla, 7,9 milyon ton düzeyinde gerçekleşmesi beklenirken, Çin, Avrupa Birliği, Asya ve ABD'de sırasıyla yüzde 4.0-3,4-3,0 ve 1.0 oranlarında artış kaydedileceği tahmin edilmektedir. Orta Doğu ve Latin Amerika'da ise sektörel büyümenin artmaya devam etmesi beklenmektedir.[5]

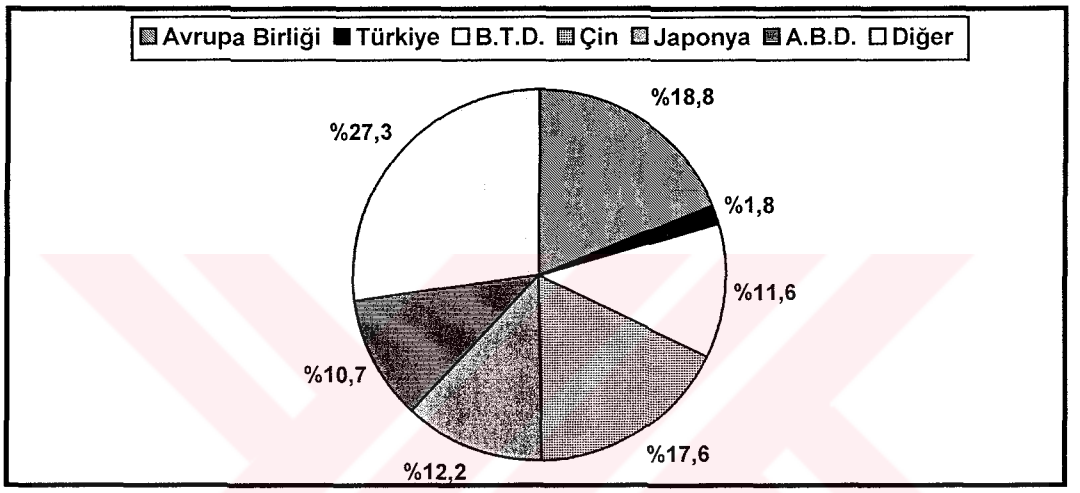
---

[4] Uluslararası Demir-Çelik Enstitüsü (IISI) 26.02.2002.
[5] IISI-33 Annual Report of the Secretary General, Mexico City, Ekim 1999.

Tablo 68. Dünya Ham Çelik Üretiminin Bölgelere Göre Dağılımı (1999)

Bölgeler	Üretim %
Avrupa Birliği	18,8
Çin	17,6
Japonya	12,2
ABD	10,7
BDT	11,6
Türkiye	1,8
Diğer	27,3

Kaynak: 2001 Yılı Erdemir İstatistik Yıllığı

Şekil 50. Dünya Ham Çelik Üretiminin Bölgelere Göre Dağılımı (1999)

Tablo 69.ERDEMİR'in Avrupa'daki Yeri (milyon ton ham çelik)

Firma	Ülke	2000 Üretimi
1.Arcelor (Arbed, Aceralia, Usinor)	Lüksemburg	45,1
2.LNM Group	İngiltere	22,4
3.Corus (British Steel, Hoogovens)	İngiltere	20,0
4.Thyssen Krupp	Almanya	17,7
5.Riva Group	İtalya	15,6
6.Voest Alpine	Avusturya	5,2
7.Salzgitter	Almanya	5,1
8.Lucchini	İtalya	4,8
9.Rautaruukki	Finlandiya	4,3
10.HKM	Almanya	4,3
11.SSAB	İsveç	3,4
12.ERDEMİR[1]	Türkiye	3,0

Kaynak: Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI)
World Steel in Figures, Mayıs 2001
(1) ERDEMİR'in 2001 yılı üretimidir.

Türkiye'de demir-çelik endüstrisinin gelişimi ise 1932'de Kırıkkale Çelik İşletmelerinin kurulmasıyla başlamıştır. İlk entegre çelik tesisi 1939 yılında 140000 ton ham çelik üretim kapasitesi ile Karabük'te işletmeye alınmıştır. Yassı çeliğe olan yurt içi talebin artış göstermesi üzerine, 1965 yılında ikinci entegre tesis olan ERDEMİR işletmeye alınmıştır. Bunu takiben, 1975 yılında uzun mamüle yönelik olarak üçüncü entegre tesis olan İsdemir kurulmuştur. Türk Demir ve Çelik Endüstrisi, Türkiye'nin ekonomik yapısında lokomotif konuma gelmiştir. 1980'li yılların başlarında hükümet politikaları gereği, dünya pazarlarında rekabet etmeye ve ihracatı arttırmaya yönelinmesi, yeni çelik yatırımlarının yapılmasını doğurmuştur. Böylece 1993 yılına gelindiğinde, Türkiye'nin ham çelik üretimi 1980 yılına göre 4 kat artarak 10 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 70.Türkiye Ham Çelik Üretimi (bin ton)

	2000	**2001**	**Değişim %**
ERDEMİR	2388	2962	24,0
İSDEMİR	1965	1575	-19,9
KARDEMİR	876	740	-15,5
Ark Ocaklı Tesisler	9096	9704	6,7
Toplam	14325	14981	4,6

Kaynak: Erdemir 2001 İstatistik Yıllığı

2000 yılına gelindiğinde ülke ham çelik üretimi 14325 bin tona ulaşmıştır. Bunun 2388 bin tonu ERDEMİR'e, 1965 bin tonu İSDEMİR'e, 876 bin tonu KARDEMİR'e aittir.

2001 yılında ülke ham çelik üretimi %4,6 artarak 14981 bin tona ulaşmıştır. Erdemir'in üretimi %24 artarak 2962'ye çıkarken İsdemir'in üretimi 1575 bin tona (%-19,9), Kardemir'in üretimi de 740 bin tona (%-15,5) düşmüştür (Tablo 70).

1999 yılında Türkiye 2821 bin ton yassı çelik üretmiş, bunun 669 tonunu ihraç etmiştir. İthal ettiği yassı çelik miktarı 2515 bin ton toplam yassı çelik tüketimi 4667 bin tondur. Aynı yıl 10692 bin ton uzun çelik üretmiş. 6263 bin ton uzun çelik tüketmiştir. Üretiminin 4750 bin tonu ihraç edilirken, 321 bin ton uzun çelik ithal edilmiştir.

Tablo 71.Türkiye Çelik Ürünleri Üretimi, Dış Ticareti ve Tüketimi (1999)

	1999				2000				2001			
	Üretim	İthalat	İhracat	Tüketim	Üretim	İthalat	İhracat	Tüketim	Üretim	İthalat	İhracat	Tüketim
Teneke, Krom Kaplı	73	112	2	183	128	112	17	223	86	95	12	169
Soğuk Sac	940	574	289	1.225	1.129	788	451	1.466	937	458	518	877
Sıcak Sac	1.240	1.400	318	2.322	1.118	1.985	201	2.902	1.376	1.529	556	2.349
Levha	238	193	7	424	269	386	12	643	257	239	38	458
Diğer	330	236	53	513	285	380	71	594	272	349	115	506
Toplam Yassı Çelik	2.821	2.515	669	4.667	2.929	3.651	752	5.828	2.928	2.670	1.239	4.359
Çubuk, Tel, Filmaşin	9.565	161	4.085	5.641	9.488	158	3.573	6.073	10.095	90	4.508	5.677
Profil	770	43	372	441	764	59	364	459	813	77	335	555
Demiryolu Malzemesi	0	57	1	56	0	40	0	40	0	5	0	5
Kaliteli Çelik	357	60	292	125	354	90	173	271	377	49	173	253
Toplam Uzun Çelik	10.692	321	4.750	6.263	10.606	347	4.110	6.843	11.285	221	5.016	6.490
Dikişsiz Boru	6	45	3	48	6	57	3	60	6	50	4	52
Genel Toplam	13.519	2.881	5.422	10.978	13.541	4.055	4.865	12.731	14.219	2.941	6.259	10.901

Kaynak: Erdemir 2001 İstatistik Yıllığı

2000 yılında 2929 bin ton yassı çelik, 10.606 ton uzun çelik üretimi yapılmıştır. 2001 yılında ise 2928 bin ton yassı çelik üretilmiş, 4359 bin ton çelik tüketilmiştir. 11.285 bin ton uzun çelik üretilmiş, 6490 bin ton tüketilmiştir. 2001 yılında gerek yassı çelik, gerekse uzun çelik üretimi artmıştır. Toplam çelik üretimide 1999'da 12.519, 2000'de 13541, 2001'de ise 14219'a ulaşmıştır (Tablo 71).

3.6.1.1.1. Ereğli Demir-Çelik Fabrikası A.Ş. (Erdemir)

ERDEMİR, ülkemizin en büyük ve yassı çelik üreten tek entegre kuruluşudur. 37 yıldır ürettiği yassı çelik ürünleriyle, ülke savunma sanayii, genel konstrüksiyon, boru, otomotiv, gemi yapımı, dayanıklı ev aletleri, tarım araçları, basınçlı kap üretimi, gıda ambalajı, büro malzemeleri vb. sektörlere temel girdi sağlamaktadır.

Başlangıçta 470.000 ton/yıl düzeyinde olan sıvı çelik üretim kapasitesi, sürekli gelişme ilkesi esas alınarak gerçekleştirilen büyük yatırımlarla arttırılmış ve 3.300.000 ton/yıl seviyesine çıkarılmıştır. İleri teknolojisi, ürün kalitesi ve üstün rekabet gücü ile ERDEMİR, bugün bir dünya şirketi konumuna ulaşmıştır. Bundan 37 yıl önce başlayan ve ilk günkü hızıyla ve her geçen gün artarak devam eden gelişim sürecine kısaca değinmenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

ERDEMİR'in kuruluş çalışmaları 1959 yılında başlamıştır. İlk kurucu ortakları;

1.Koppers Associates S.A isimli Amerikan Şirketi

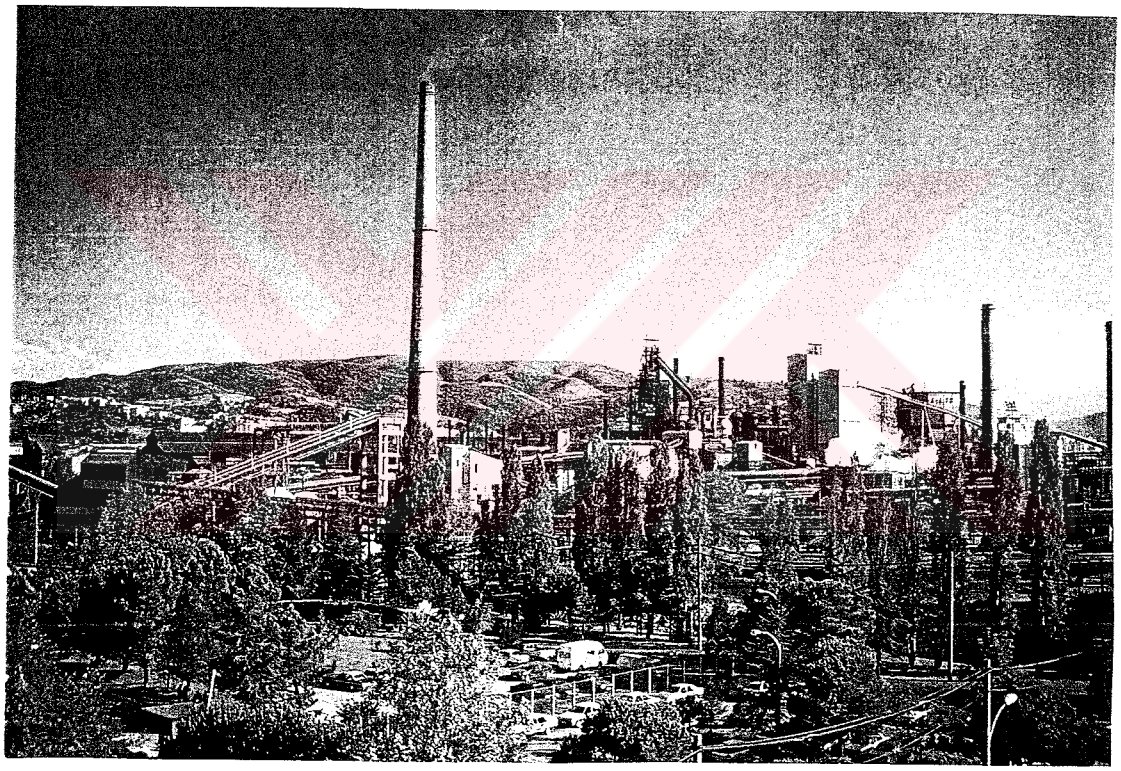
2.Türkiye İş Bankası A.Ş.

3.Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Umum Müdürlüğü

4.Sümerbank Umum Müdürlüğü

5.Ankara Ticaret ve Sanayi Odası'dır.

1959'da kurucu üyeler toplanarak karşılıklı hak ve yükümlükleri ile şirketin yönetim esaslarını tespit etmişlerdir. 12 Şubat 1960'da toplanarak, KARDEMİR'den sonra Türkiye'nin ikinci demir-çelik tesisleri olan yeni fabrikayı, Kdz.Ereğli'de kurmak üzere aralarında Kurucular Anlaşması imzalamışlardır. 11 Mayıs 1960 tarihinde şirketin kurulması Bakanlar Kurulunca resmen tescil edilmiştir. Erdemir'in kuruluş sermayesi 600 milyon TL olarak belirlenmiştir.

Fotoğraf 60. Ereğli Demir-Çelik İşletmeleri

Demir-çelik tesisleri için ideal "sit", demir cevheri, maden kömürü ve kireçtaşı yataklarının bol bulunduğu, bunlara ek olarak suyun, büyük demir ve mamul hale gelmemiş çelik alıcılarının (pazarların) da bol olduğu yerlerdir. Bununla birlikte doğan ekonomik faaliyetlerin dağılışı, ender olarak böyle mükemmel bir sanayi lokasyonu sağlar. Daha sık rastlanan durum, demir-çelik tesislerinin hammadde kaynaklarından çok, mamul maddeler için pazarlara yakın konumlarda yer

aldıklarıdır.[6] Araştırma sahamızdaki ERDEMİR'in yer seçiminde, Zonguldak Kömür Havzasına olan yakınlık, yani hammaddenin yanısıra, Ereğli'nin elverişli bir doğal limana sahip olması, karayolu ulaşımının uygun oluşu, İstanbul, Ankara, Bursa, İzmit gibi büyük sanayi pazarlarına yakınlığı ve suyun mevcudiyeti en önemli etkenler olmuştur.

1960'da Ereğli'de 4 km^2'lik alan istimlâk edilmiş ve Haziran 1961'de ilk hafriyat çalışmaları ile fiilen inşaatına geçilmiştir. Hafriyattan çıkan toprağın önemli bir kısmı, denize dökülmek suretiyle deniz doldurulmuş ve fabrika için yeni sahalar kazanılmıştır. Liman ve tesisler, büyük ölçüde kazanılan bu, sahalarda inşa edilmiştir. Tesislerin kurulacağı arazide yapılan temel sondaj denemeleri sonucunda, çok ağır yükleri taşıyan demir-çelik tesis temellerinin, kazıklar üzerine oturmasının gerekli olduğu tesbit edilmiştir.

Fabrika tesislerinin temel inşaatlarına devam edildiği sırada, Göztepe ve Bağlık bölgelerinde de lojman inşaatlarına devam edilmiştir. Kuruluş aşamasındaki tesislerin montajına 5 Eylül 1962 tarihinde başlanmıştır. Dışarıdan gelen malzemeler, deniz yolu ile Kdz. Ereğli'ye getirilmiştir. Montajı yapılan tesisler, Eylül 1964'den itibaren deneme üretimine alınmışlardır. İlk olarak Eylül 1964'de Kok Fabrikası, daha sonra da Şubat 1965'de Yüksek Fırın, deneme üretimine geçmiştir.

15 Mayıs 1965 tarihinde işletmeye alınan tesislerin inşaat ve montajı 42 ayda tamamlanmıştır. Tesislerin su ihtiyacının Gülüç Çayı'ndan karşılaması için, nehir üzerinde bir baraj yapılmıştır (1965). Kuruluş projesindeki tesisler Kok Fabrikası, Yüksek Fırın, Çelikhane, Gemi Boşaltma Vinci, Hammadde Maniplasyon Sistemi, Sıcak ve Soğuk Haddehaneler, Oksijen Fabrikası ve Kuvvet Santrali'dir. Fabrika ana tesislerinin yanında, baraj ve liman gibi yardımcı tesisler de yer almıştır.

ERDEMİR'in kuruluşunda, tesislerin gelecek yıllarda yeni ilavelerle tevsi edilmesi ve kapasitenin arttırılması, daima öngörülen bir husus olmuştur. 1965 yılından itibaren, ülkemizdeki sanayi kollarının yassı çelik ürünlerine duyduğu ihtiyacın devamlı ve tahminlerin çok üstünde bir hızla artması karşısında, tam kapasite üretim yapılmasına rağmen, piyasanın talebi karşılanamaz hale gelmiştir. Bu nedenle 1969'da ara tevsiat yapılmış, ayrıca Sinter Tesisleri kurulması kararlaştırılmıştır. Böylece yüksek kükürtlü cevher ile baca ve cevher tozlarının

[6] TÜMERTEKİN, E., - ÖZGÜÇ, N., 1997, a.g.e., s.500-5001, İstanbul.

değerlendirilip, yüksek fırına uygun kalitede sinterlenmiş malzeme temin edilmesi ve fırının kapasitesinin arttırılması öngörülmüştür. Sıcak maden kapasitebi 440.000 tondan 700.000 tona, ham çelik kapasitesi 470.000 tondan 820000 tona, toplam ürün kapasitesi 378000 tondan 550000 tona yükseltilmiştir.

1972-1978 yılları arasında uygulanan bir tevsiat ile de yıllık ham çelik üretim kapasitesi 1,5 milyon tona, ürün kapasitesi ise 1,1 milyon tona çıkarılmıştır. Bu dönemde ayrıca, çalışanlar için lojman ve sosyal amaçlı tesislerin yapımına da ağırlık verilmiştir.

Ülkemizdeki yassı çelik talebinin artışına paralel olarak, 1978-1983 yılları arasında II.Kademe Tevsiat programı uygulanarak Sinter Toz Toplama Sistemi tamamlanmış, Hadde Atölyesi kurulmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan önemli bir husus da şudur; 1961 yıllarında ilk fabrika inşaatı başladığı zaman, mühendislik hizmetleri ile inşaat ve montaj işlerinin çoğu yabancı firmalarca yapılmıştır. Halbuki II.Kademe Tevsiat Projesi'nin mühendislik hizmetlerinin büyük kısmı Türk mühendisler tarafından yürütülmüştür. Bu yeniliklerle beraber, fabrikanın ham çelik üretim kapasitesi 1,5 milyon tondan 1,7 milyon tona, nihai ürün kapasitesi ise 1,1 milyon tondan 1,55 milyon tona çıkarılmıştır.

1983-1987 döneminde planlanan yatırımlar yapılmış ve yıllık ham çelik üretim kapasitesi 1,7 milyon tondan 2.0 milyon tona, nihai ürün kapasitesi ise 1,55 milyon tonda 2.0 milyon tona çıkarılmıştır. Bu dönem ayrıca, bilgi işlem teknolojilerine ve otomasyona ağırlık verilmesi yönüyle de başarılı bir dönem olmuştur.

1990 yılında başlatılan ve iki aşama halinde gerçekleştirilen Kapasite Artırma ve Modernizasyon (KAM) Projesi ile yıllık üretim kapasitesi %50 artışla, ham çelikte 3.0 milyon tona, yassı çelikte ise 3,3 milyon ton düzeyinde çıkarılmış, ürün kalitesi gelişmiş ülkelerdeki seviyelere yükseltilmiş ve bunların yanısıra üretimde verim artışı sağlanarak, maliyetler önemli ölçüde azaltılmıştır. Tesisler, son teknolojik gelişmelere uygun hale getirilmiştir. Öte yandan yatırım kapsamında çevre kirliliğini önlemeye yönelik olarak alınan çeşitli tedbirler sayesinde de, tesisler dünya çevre standartlarına uygun hale getirilmiştir. KAM Projesi ve tamamlanan yatırımları ile II.Soğuk Haddehane, IV.Kireç Fabrikası, Soğuk Bobin Hazırlama ve Dilme Hattı ile Hurda Hazırlama Tesisleri tamamlanarak hizmete girmiştir.

ERDEMİR 1997'de TS-EN-İSO 9002 Kalite Sistem Belgesi almıştır. Dünya ve ülkemiz çelik piyasalarında son birkaç yıldır yaşanan krize rağmen, alınan önlemler sonucu, krizden olabildiğince az etkilenme çabaları başarı ile sonuçlanmıştır. ERDEMİR mali performansını gittikçe iyileştirmektedir.

Önümüzdeki 10 yılın gereksinimlerine en iyi cevap verebilecek yeni yatırım programlarının hazırlanmasına, ayrıca ERDEMİR'in yurt içinde ve yurt dışında kurulu çelik üretim tesislerini satın alma veya ortak olma hedefine yönelik araştırmalara ve koşulların değerlendirilmesine devam edilmektedir. Sürdürülen bu çalışmalar ERDEMİR'in bir dünya şirketi olma hedefine hizmet etmektedir.

Hammadde

Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nda hammadde olarak kömür, demir cevheri, pelet, toz cevher, kireçtaşı, dolomit ve kuvarsit kullanılmaktadır.

Kömürün %85'i ABD, Avustralya, Polonya ve Kanada'dan ithal edilmekte, %15'i Zonguldak Kömür Havzası'ndan temin edilmektedir. Zonguldak'tan alınan kömürün maliyetinin yüksek olması nedeniyle, fabrika buradan yaptığı alımı giderek azaltmaktadır.

Demir cevherinin ise %75'i Brezilya, Avustralya, Venezuella ve Güney Afrika'dan ithal edilmekte, %25 yerli cevher kullanılmaktadır. Erdemir'in ihtiyacı olan yaklaşık 2400000 ton demir cevherinin ülkeden karşılanan kısmı, Sivas, Balıkesir, Erzincan, Kayseri, Malatya'daki maden ocaklarından sağlanmaktadır.

Pelet; Hindistan, Kanada, Brezilya ve Rusya'dan ithal edilmektedir. Sinter üretimi için kullanılan ton cevherin %75'i Brezilya, Avustralya, Venezuella ve Güney Afrika'dan ithal edilmekte, %25 yerli cevher kullanılmaktadır.

Kireçtaşı, dolomit ve kuvarsit ise yerli kaynaklardan (Erzincan, Kayseri, Malatya) temin edilmektedir.

Fabrikanın Fiziki Yapısı ve Üretim

Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nın fiziki yapısı oldukça gelişmiştir. Fabrika tesisleri 4 km^2'lik alana yayılmış durumda olup, giderek de alanını genişletmektedir.

Liman tesisleri, kok fırınları, çelik üretim tesisleri, iki sıcak haddehane, 2 soğuk haddehane, ikmal hatları ve üretime yardımcı üniteler, labaratuvarlar, son teknolojik gelişmelere uygun olarak geliştirilmiş ve dizayn edilmiştir.

Tablo 72. Erdemir'in Mevcut Tesisleri, Kapasiteleri ve Faaliyete Geçiş Tarihleri

Kuruluş	**Kapasite**	**Başlangıç**
Liman	212 m. Boşaltma doku	
	192 m. Yükleme doku	1964
1.Gemi Boşaltma Vinci	1.000 ton/saat	1965
1.Gemi Yükleme Vinci	15 ton	1965
Hammadde maniplasyon tesisleri	300.000 ton stok (cevher) 200.000 ton stok (kömür)	1965
1. ve 2. Kok Bataryaları (2x37 kamara)	500.000 ton/yıl	1965
1.Yüksek Fırın	440.000 ton/yıl	1965
Çelikhane (2x80 Mt. Konvertör)	470.000 ton/yıl	1965
1.Oksijen Fabrikası	160 ton/gün	1965
1.Kireç Fabrikası	200 ton/gün	1965
Tav Çukurları (16 Adet)	920.000 ton/yıl	1965
Kombine Hadde	1.560.000 ton/yıl 446.000 ton/yıl (levha)	1965
1.Sıcak Şerit Hadde	500.000 ton/yıl	1965
1.Slab Isıtma Fırını	110 ton/saat	1965
1.Asitleme Hattı	300.000 ton/yıl	1965
Tandem Hadde	300.000 ton/yıl	1965
Temizleme Hattı	130.000 ton/yıl	1965
Bobin Tavlama Hattı	216.000 ton/yıl	1965
1.Temper Hadde	300.000 ton/yıl (sac+teneke) 500.000 ton/yıl (sac)	1965
Soğuk Makas No.1	150.000 ton/yıl	1965
Sıcak Makas No.1	130.000 ton/yıl	1965
Dilme Hattı	180.000 ton/yıl	1965
Teneke Hattı	55.000 ton/yıl	1965
Kuvvet Santralı	2x10 MW	1965
Tuzlu Su Pompa İstasyonu	3x6 356 m^3/saat	1965
Servis Suyu Tesisi	3.400 m^3/saat	1965
İçme Suyu 1. ünite	100 m^3/saat	1965
Gülüç Barajı	6.000.000 m^3	1965
Ara Tevsiat	**Kapasite**	**Başlangıç**
Cevher Stok Sahası İlavesi	# 360.000 ton stok (cevher)	1972
Sinter Fabrikası	1.250.000 ton/yıl	3/1972
2.Oksijen Fabrikası	200 ton/gün	1971
1.Yüksek Fırın Kapasite Artırımı	# 700.000 ton/yıl	1972

Ara Tevsiat	**Kapasite**	**Başlangıç**
Slab Sahası Uzatılması		1972
Tav Fırınları İlavesi	# 350.000 ton/yıl	1972
Teneke Hakkı Kapasite Artırımı	# 100.000 ton/yıl	1972
İçme Suyu 2. Ünite	100 m^3/saat	1971
1.Kademe Tevsiat	**Kapasite**	**Başlangıç**
2.Gemi Boşaltma Vinci	1.400 ton/saat	1/1976
2. ve 3. Yükleme Doku Vinçleri	15 ton/adet	1/1976
Liman Dokları Tevsii	# 240 m. Boşaltma doku # 294 m. Yükleme doku	10/1977
Cevher Stok Sahası Uzatılması	# 540.000 ton stok cevher	8/1978
3. Kok Bataryası (85 Kamara)	550.000 ton/yıl (kömür)	11/1978
2. Yüksek Fırın	1.000.000 ton/yıl	9/1978
Çelikhane Kapasite Artırımı (3*95 Mt.)	# 1.500.000 ton/yıl	9/1978
3.Oksijen Fabrikası	200 ton/gün	10/1978
2.Kireç Fabrikası	200 ton/gün	11/1978
1.Sürekli Döküm Tesisi	550.000 ton/yıl	9/1978
2.Sıcak Şerit Hadde	1.666.000 ton/yıl	9/1978
2.Slab Isıtma Fırını	318 ton/saat	9/1978
Levha Normalizasyon Fırını	45.000 ton/yıl	11/1978
2.Asitleme Hattı	500.000 ton/yıl	9/1978
Tandem Hadde 5.Ayak İlavesi	# 680.000 ton/yıl	10/1978
2.Temper Haddesi	355.000 ton/yıl	5/1978
2.Soğuk Makas	150.000 ton/yıl	1/1977
Tav Fırınları İlaveleri	# 500.000 ton/yıl	1/1977
2.Hadde Atelyesi		1/1978
Kuvvet Santrali İlaveleri	30 MW	8/1977
Tuzlu Su Pompa İstasyonu, Pompa İlavesi	4x6 356 m^3/saat	5/1977
Servis Suyu Tesisleri	3.400 m^3/saat	9/1977
Su Resirkülasyon Sistemi	320.000 m^3/gün	9/1977
Asit Rejenerasyon Tesisi	18 m^3/saat	1978
Pis Su Arıtma Tesisi	2.800 m^3/gün	1981
Kimyasal Arıtma Tesisi	329 m^3/saat	1978
İçme Suyu 3. ve 4. Üniteler	200 m^3/saat	9/1977
Yüksek Fırın Su Resirkülasyon Sistemi	680 m^3/saat	9/1977
Çelikhane Su Resirkülasyon Sistemi	5.300 m^3/saat	9/1977
II.Kademe Tevsiat	**Kapasite**	**Başlangıç**
Boşaltma Doku Tevsii	# 425 m. Boşaltma Doku	
Cevher Ebatlandırma Tesisleri ve Ön Stok Sahaları	# 1.600.000 Ton Stok Cevher	3/1982
2. Sürekli Döküm Tesisi	550.000 ton/yıl	5/1982
Hurda Hazırlama Tesisi	110.000 ton/yıl	1/1983
Slab Sahası Uzatılması		11/1981
Slab Yükleme Masası		1981
3. Hadde Atelyesi		6/1983

2. Sıcak Makas Hattı	350.000 ton/yıl	5/1982
2. Temper Haddeye 2. Ayak İlavesi	# 500.000 ton/yıl (sac+tn.) # 300.000 ton/yıl (teneke)	6/1982
Tavlama Hattı Hızlı Soğutma	# 700.000 ton/yıl	3/1983
Tavlama Hattı Soğutma Kulesi	6.000.000 Kcal/saat	11/1982
3. Turbo Blower	3.370 Nm^3/dakika	6/1983
Sinter Toz Toplama Sistemi	50.000 m^3/saat	5/1984
Fenol Arıtma Tesisi	55 m^3/saat	6/1983
Amonyum Sülfat Tesisi	2.500 kg/saat	9/1983
Kok Gazı Desülfür Tesisi	400 m^3/saat	11/1982
Argon, Azot, Hidrojen Tesisi	95/1000/7,5 Nm^3/saat	3/1983
Tuzlu Su Pompası Acil Hal Buhar Türbinleri	2 x 600 HP	11/1983
Tamamlama Yatırımları	**Kapasite**	**Başlangıç**
Kömür Harmanlama Tesisleri	# 200.000 Ton Stok	11/1986
Sinter Fabrikası Modernizasyonu	1.560.000 ton/yıl	11/1986
3.Kireç Fabrikası	300 ton/gün	4/1987
Çelikhane Pota Döküm Vinci	150/50/15 ton	6/1986
Çelikhane Pota Metalurji İstasyonu		12/1986
2. Şerit Hadde Modernizasyonu	1.666.000 ton/yıl	12/1986
Tandem Hadde Modernizasyonu	750.000 ton/yıl	3/1987
KAM Projesi I.Aşama Tesisleri	**Kapasite**	**Başlangıç**
Çelikhane Kapasite Artırma ve Modernizasyonu	3.000.000 ton/yıl (3x120 ton/döküm)	2/93-8/94-5/95
Vakumlu Gaz Giderme Tesisi	1.000.000 ton/yıl	Nis. 96
Kimyasal Isıtma ve Alaşımlama	1.100.000 ton/yıl	12/1995
3. ve 4. Sürekli Döküm Tesisleri	2x850.000 ton/yıl	10/93-10/94
4. Hava Ayrıştırma Tesisi	440 ton/gün	6/1993
1. Sıcak Haddehane Modernizasyonu	770.000 ton/yıl	8/1992
3. Slab Isıtma Fırını	320 ton/saat	2/1992
2. Asitleme Hattı Tadilatı	800.000 ton/yıl	4/1992
Bobin Hazırlama Hattı	600.000 ton/yıl	4/1992
3. Boşaltma ve 4. Yükleme Vinci	1.500 ton/saat, 25 ton	5/1992-7/91
Bilgisayarlı Üretim Kontrol Sistemi		01/99
Yeni Liman		10/97
Kızılcapınar Barajı	36.000.000 m^3	4/1994
Servis, İçme, Temiz ve F.Resirkülasyon Suları	3.400 m^3/saat; 115 m^3/saat 2.800 m3/saat; 8.000 m^3/saat	3/4/1993 1/1993
13,8 KV Trafo Merkezleri	Tesislerin ihtiyacına göre	1993
Yeni Liman Tesisleri	Vinçler 2 x 1.500 ton/saat; Konveyörler 2.500 ton/saat	7/98
KAM Projesi II.Aşama Tesisleri	**Kapasite**	**Başlangıç**
Hammadde Maniplasyon Sistemi Tadilatı (**)		
Yüksek Fırın Sobaları Modernizasyonu (*)	3.200 m^3/saat hava, 1.200 °C sıcaklık	
Kömür Enjeksiyon Tesisleri	150 kg/ton sıcak maden	2/96
2. Sıcak Haddehane Modernizasyonu	3.500.000 ton/yıl	10/1995

2. Soğuk Haddehane Sürekli Asitleme Tandek	1.500.000 ton/yıl	5/96
2. Soğuk Haddehane Sürekli Tavlama Hattı	900.000 ton/yıl	7/96
Temel Mali Sistemler, Satınalma, Stok Kontrol ve Bilgisayar Sistemleri (*)		
Yüksek Fırın ve Çelikhane Gazometreleri	40.000 m^3	11/95, 9/96
2. Soğuk Had. Temiz Su Re-Sirkülasyon Sistemi	5.400 m^3/saat	10/1995
Doğal Gaz Şebekesi	500.000.000 Nm^3	12/1995
Gaz Türbini-Cogeneration-Tesisi	2 x 40 MW	6/97
5 Nolu Buhar Kazanı	160 ton/saat	9/1994
KAM Projesi II.Aşama Tesisleri	**Kapasite**	**Başlangıç**
Mevcut Kazanların Doğal Gaza Dönüşümü	2x120 ton/saat	4/98, 10/98
Merkezi Basınçlı Hava Tesis İlaveleri	3x10.000 Nm^3/saat	6/1995
5.Hava Ayrıştırma Tesisi	440 ton/gün	5/97
154 KV. Trafo Merkezi I.Tevsiatı	50/65 MVA	2/1995
154 KV. Trafo Merkezi II.	2x50/65 MVA	6/1995
13.8 KV Trafo Merkezleri	Tesislerin ihtiyacına göre	1995
2.Sıcak Had. Filtreli Su Kapasite Artırımı	2.650 m^3/saat	9/1995
KAM Tamamlama Yatırımları	**Kapasite**	**Başlangıç**
Yeni Liman Yükleme-Boşaltma Doku Tevsii		7/98
Yeni Liman Kargo Vinçleri	40 ton	9/98, 10/98
Hurda Hazırlama ve Stoklama Tesisi	1.100.000 ton/yıl	7/98, 2/99
4.Kireç Fabrikası	600 ton/gün	12/98
I. ve II. Sürekli Döküm Tes. Modernizasyonu (*)	1.100.000 ton/yıl	
Çelikhane Curufu Değerlendirme Tesisi	250 ton/saat	3/98
Kalay/Krom Kaplama Hattı	250.000 ton/yıl	10/99
2.Temizleme Hattı	300.000 ton/yıl	9/99
Teneke Makas Hattı	100.000 ton/yıl	10/99
Atık Su Kimyasal Arıtma Tesisi	164 m3/saat alkali, 40 m3/saat kromlu atık	10/99
Soğuk Bobin Hazırlama ve Dilme Hattı	150.000 ton/yıl	12/99
2.Demineralize Su Tesisi	2*150 m3/saat	10/98
Sürekli Galvanizleme Hattı (*)	250.000 ton/yıl	
Sabit Kıymet İlaveleri ve Diğer Yat.	**Kapasite**	
İçme Suyu 5. ve 6.Üniteleri	200 m^3/saat	7/95
İçme Suyu 7. ve 8. Üniteleri	200 m^3/saat	3/99
RKK Sahalarının Yeniden Yapılandırılması	90.000 ton stok	96-99
Uzak Slab Sahası Düzenlemesi	30.000 ton stok	11/97
Slab Sahası Slab Çevirme Sistemi		11/98
Sinter Fabrikası Elektrofiltre Yenilenmesi (*)	1.000.000 m^3/saat	
II. Y.F. Dökümhane Toz Toplama Sistemi (*)	480.000 m^3/saat	

(*) Aralık 1999 itibariyle devam eden işler
(**) Aralık 1999 itibariyle başlanmamış işler
Not: KAM II Yatırımları dikkate alınmamıştır

Tablo 73. Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Yassı Mamül Üretim Miktarı (1965-2000)

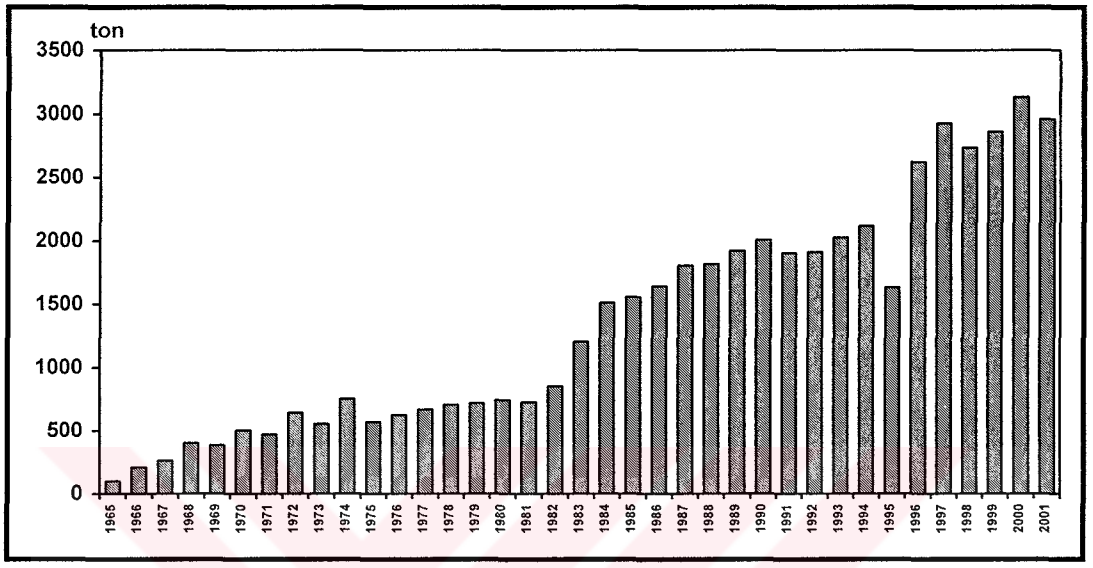
YILLAR	BİN TON	YILLAR	BİN TON
1965	98	1984	1,511
1966	211	1985	1,556
1967	264	1986	1,642
1968	403	1987	1,804
1969	384	1988	1,817
1970	503	1989	1,920
1971	471	1990	2,008
1972	643	1991	1,904
1973	554	1992	1,911
1974	751	1993	2,025
1975	569	1994	2,115
1976	624	1995	1,633
1977	668	1996	2,621
1978	707	1997	2,925
1979	718	1998	2,734
1980	743	1999	2,860
1981	726	2000	3130
1982	854	2001	2,956
1983	1,203		

Kaynak: Erdemir 2001 Yılı Faaliyet Raporu

1965 yılında 98 bin ton olan yassı mamül üretim miktarı, ilk 10 yılda yıllık ortalama %58'lik artış hızıyla 569 bin tona ulaşmıştır. Bu dönemde en fazla üretimi 751 bin ton ile, 1974 yılında gerçekleştirmiştir. İlk on yıllık dönemde, bazı yıllarda bir önceki yıla göre üretim düşüşleri görülmüştür (1969, 1971, 1973, 1975). Ancak 1976'dan itibaren yassı mamül üretimi her geçen gün artmıştır. 1990 yılında yassı mamül üretimi 2,008 bin tona ulaşmıştır (Tablo 73). 1991'de üretim 1904 bin tona düşmüştür. 1992'de de çok az bir artışla 1911 bin tona ulaşmıştır. Ancak 1993 ve 1994'de üretim %105'lik bir artışla 2115'e yükselmiştir. Bu artış 1994'de de devam etmiş ve 2115'e ulaşmıştır. 1995'de %77'lik bir düşüşle yassı mamül üretimi 1633'e düşmüştür. 1999 yılına kadar üretim 2621 tonun altına düşmemiştir.

Erdemir'in yıllık ham çelik üretimi ise 1965'de 157 bin ton iken 2000 yılı itibariyle 2700 bin tona yükselmiştir (Tablo 74). İlk on yıllık dönemde üretim %52 yıllık artış hızıyla 832'ye yükselmiştir. Bu dönemde sadece 1973 yılında %70'lik bir düşüş gerçekleşmiş ve üretim 808 bin tondan 572 bin tona inmiştir. Aynı yıl yassı mamül üretiminde de aynı düşüş gözlenmiştir (Tablo 74, Şekil 51). 1975-1985 yılları

arasındaki on yıllık dönemde ise %178'lik bir artış ve yıllık ortalama %17,8'lik artış hızıyla 832'den 1481 bin tona çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda da ham çelik üretimi artmış ve 2000 yılında bir önceki yıla göre %13 artarak, 2700 bin tona ulaşmıştır (Tablo 74, Şekil 51).

Şekil 51. Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Yassı Mamül Üretim Miktarı (1965-2000)

1997 yılı sonlarında Güneydoğu Asya'da başlaşan ve bütün dünyayı saran global ekonomik kriz, demir çelik sektörünü de etkilemiştir. Özellikle Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinden kaynaklanan haksız rekabet uygulamalarına, büyük miktarlarda demir çelik üretimi bulunan G.Kore, Brezilya, Endonezya, Tayvan gibi ülkelerin de katılımı sonucu ortaya çıkan ağır tablo, sanayileşmiş ülkeleri, kendi demir-çelik üreticilerini koruma yönünde tedbirler almaya sevk etmiş ve böylece oluşan yoğun fiyat baskıları ve talep daralmaları 1999 yılının ilk yarısına kadar devam etmiştir.

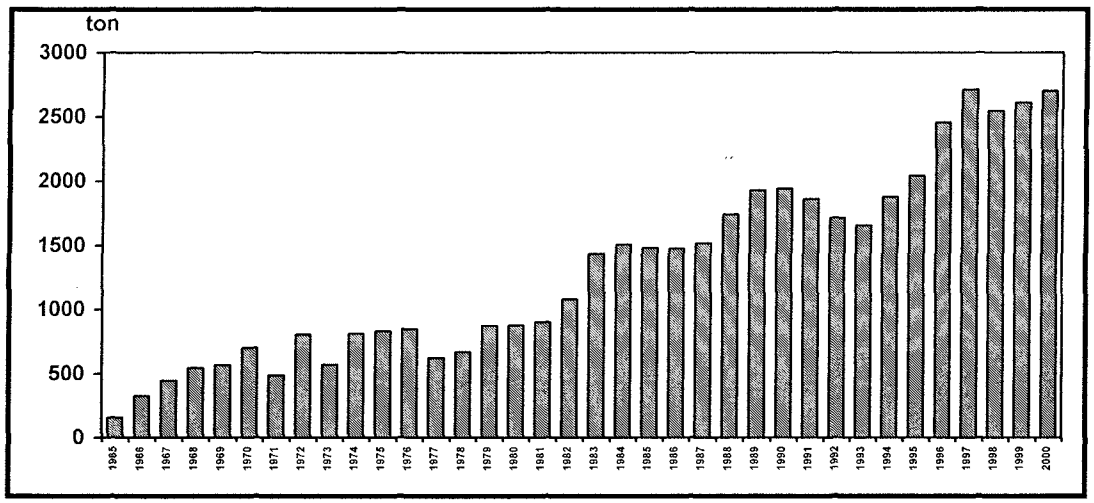
Bu olumsuzlukların ortadan kalkmasıyla, 1999 yılının 2.yarı yılı başlarından itibaren tüm dünyada oluşan ekonomik canlılıktan, demir-çelik piyasalarındaki rahatlamadan, maalesef yaşanılan büyük deprem nedeniyle ülkemiz ve demir-çelik sektörümüz yeterince istifade edememiştir. Bu olumsuzluklara rağmen ERDEMİR,

üretim ve satış hedeflerini gerçekleştirmiştir. 1998'e göre yurt içi satışları %7, ihracat %13 artmıştır.

Tablo 74. Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Ham Çelik Üretim Miktarı (1965-2000)

YILLAR	BİN TON	YILLAR	BİN TON
1965	157	1983	1,433
1966	325	1984	1,506
1967	446	1985	1,481
1968	546	1986	1,477
1969	568	1987	1,516
1970	702	1988	1,742
1971	487	1989	1,928
1972	808	1990	1,941
1973	572	1991	1,861
1974	816	1992	1,714
1975	832	1993	1,656
1976	847	1994	1,879
1977	623	1995	2,042
1978	671	1996	2,458
1979	875	1997	2,711
1980	878	1998	2,545
1981	902	1999	2,611
1982	1,082	2000	2,700

Kaynak: Erdemir 2001 Yılı Faaliyet Raporu

Şekil 52. Yıllar İtibariyle ERDEMİR'in Ham Çelik Üretimi (1965-2000)

Yassı mamül ve ham çelik üretiminde yıllara göre görülen artışa paralel olarak satış miktarları da yıldan yıla artış göstermiştir (Tablo 80). İlk kuruluş yılında 73 bin ton olan satış miktarı, 1995 yılı haricinde her yıl bir önceki yıla göre artarak 2001 yılında 2967 tona ulaşmıştır. Yıllık ortalama artış hızı %113 oranında gerçekleşmiştir.

Konumu itibariyle stratejik önem taşıyan ERDEMİR ürünleri, her türlü makine, otomotiv, dikişli boru ve profil, madeni eşya, beyaz eşya (buzdolabı, fırın ve benzeri dayanıklı tüketim malları), tarım aletleri, gemi inşa vb. sanayilerin temel girdilerini oluşturmaktadırlar.

Öte yandan konut, inşaat sektörü ve çelik konstrüksiyon alanlarında da yaygın olarak kullanılan ürünleri ile ERDEMİR, ülke kalkınmasında önemli bir misyona sahiptir. ERDEMİR'de üretilen uluslararası standartlara uygun yassı çelik ürünleri şunlardır:

Elektrolitik teneke: 0,22 mm'den 0,50 mm'ye kadar olan kalınlıkta ve yüzeyleri değişik oranlarda kalay kaplanmış yassı hadde ürünüdür. Bu ürün konserve, salça, meşrubat, madeni yağlar, yemeklik yağlar, kimyevi maddeler için kutu üreten fabrikalar ile elektronik ve oyuncak sanayinde kullanılmaktadır.

Soğuk haddelenmiş rulo ve saç: 0,40 mm'den 2,00 mm'ye kadar kalınlıklarda, soğuk haddelenmiş rulo veya istenen boyda kesilmiş yassı hadde ürünüdür. Buzdolabı, çamaşır makinesi, soba, soba borusu, fırın, elektrikli ev ve büro gereçleri, emaye mutfak eşyası, savunma sanayii, otomotiv ve tarım aletleri sanayiinde kullanılmaktadır.

Sıcak haddelenmiş rulo ve sac: 2.00 mm'den 12.00 mm'ye kadar kalınlıklarda, sıcak haddelenmiş, kenarı kesilmiş veya kesilmemiş, dilinmiş veya dilinmemiş, istenen boyda kesilmiş veya rulo halinde yassı hadde ürünüdür. Bu ürün savunma sanayii, traktör, tarım makineleri ve araçları, el arabası, sondaj borusu, LPG tüpü, basınçlı kaplar, dikişli borular ve profiller, gemi, otomobil, kamyon ve otobüs sanayiinde kullanılır.

Levha: 12,01 mm'den 200.00 mm'ye kadar kalınlıklarda sıcak haddelenmiş yassı hadde ürünüdür. Savunma sanayii, iş ve inşaat makinaları, preş, matkap,

makine yedekleri ve onarımı, gemi yapımı, kara ve demiryolu araçları üreten sanayi kollarında kullanılmaktadır.

ERDEMİR'de ayrıca proses gereği açığa çıkan ve piyasaya arz edilen tali ürünler de vardır. Kok Fabrikalarında metalurjik kok ve kok tozu üretimi esnasında, motor benzol, saf benzol, toluol ksilol, ham katran, amonyum sülfat (suni gübre), demir sülfat, granüle yüksek fırın curufu ve pik gibi yan ürünler elde edilmektedir.

Tablo 75. Tali Mahsüllerin Üretim ve Satış Miktarları (1965-1994)

Yıllar	Saf benzol Benzol	Tuluol Tuluol	Motor benzol Motor benzol	Ksilol Xylol	Naftalin Naphthalene	Demir sülfat Ferro sulphate	Amony. Sülfat Ammon. sulph.	G.Y.F. curufu Granulated slag
1965	2 906	243	1 525	94	284	-	-	-
1966	2 128	479	630	120	156	-	-	-
1967	2 863	353	1 511	142	274	-	-	-
1968	2 955	444	1 217	92	324	-	-	-
1969	3 168	424	1 424	154	332	-	-	-
1970	3 508	480	969	239	444	-	-	-
1071	3 030	580	726	228	270	-	-	-
1972	3 129	263	1 386	153	318	-	-	-
1973	2 236	323	1 358	145	308	-	-	-
1974	3 819	509	703	107	460	-	-	-
1975	3 817	738	567	196	494	-	-	-
1976	3 135	458	924	144	169	-	-	-
1977	3 561	434	734	94	163	-	-	-
1978	3 546	508	1 211	118	185	-	-	-
1979	3 124	685	1 547	200	227	-	-	-
1980	3 546	680	1 692	114	89	102		
1981	2 832	561	2 220	213	123	-	-	-
1982	2 699	685	2 211	164	76	3 512	377	-
1983	3 876	675	2 202	94	100	2 083	2 376	-
1984	3 900	475	2 341	70	74	5 234	2 937	-
1985	3 445	549	2 621	73	42	7 122	6 313	-
1986	3 618	468	2 073	52	24	7 895	2 624	-
1987	4 490	558	1 523	77	-	7 837	2 107	-
1988	3 833	539	1 546	97	-	9 291	7 063	107
1989	4 103	557	1 270	97	-	10 281	7 095	313
1990	3 380	435	938	81	-	11 385	8 776	309
1991	2 674	365	1 472	82	-	10 331	7 341	507
1992	4 039	398	938	88	-	13 556	9 551	478
1993	2 769	402	1 520	105	-	21 809	9 524	434
1994	3 543	410	1 328	119	-	25 820	10 227	362

Kaynak: ERDEMİR İstatistikleri

miktarda artış gözlenmiştir. 1982-1987 döneminde toplam yassı mamül ihracatı yaklaşık 6 kat artmıştır (82,8 bin tondan 577,8 bin tona çıkmıştır).

Yassı mamüllerin AET (Avrupa Topluluğu) ülkelerine yapılan ihracatında özellikle 1986-1987 yıllarında önemli artışlar gözlenmiştir.

1981-1999 yılları arasında en fazla ihracatın yapıldığı ülkeler arasında İtalya 1,451,665 ton ile ilk sırada yer almaktadır. İtalya'yı Japonya, A.B.D. (717.364 ton), Çin (300.950 ton), İran (713.267 ton), İspanya (171.752) takip etmektedir (Tablo 76).

Tablo 76.1981-1999 Yılları Arasında İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı

ÜLKELER	TON	ÜLKELER	TON
Almanya	39.376	K.K.T.C.	17
A.B.D.	717.364	Kanada	43.346
B.A.E.	278	Libya	24.027
Belçika	23.888	Lübnan	249
Cezayir	59.130	Malezya	95.699
Çin	300.950	Meksika	52947
Filipinler	6.906	Portekiz	27595
Güney Kore	24.762	S.Arabistan	4.538
Hindistan	131.500	S.S.C.B.	30.810
Hong Kong	7.997	Suriye	11.045
Irak	99.111	Tayland	9914
İngiltere	196.412	Tayvan	23289
İran	713.267	Tunus	1804
İspanya	171.752	U.Doğu	9994
İsrail	89.357	Uganda	20
İtalya	1.451.665	Yemen	240
Kuveyt	1.103	Yunanistan	86937
Küba	1.062	Azerbaycan	2.841
Madagaskar	296	Ege Serbest Bölge	2.841
Makedonya	4.041	Avusturya	17
Mersin Serbest Bölge	1.635	Fransa	3.301
Mısır	1.080	Hollanda	5.236
Norveç	3.099	Honduras	516
Sudan	419	İrlanda	6.012
Jamaika	284	Toplam	5.462.301
Japonya	972.332		

Kaynak: Erdemir 2001 Yılı İstatistikleri

18 yıllık sürede en az ihracat KKTC (17 ton), Avusturya (17 ton), Uganda (20 ton), Yemen (240 ton), Lübnan (249 ton) gibi ülkelere gerçekleştirilmiştir.

Erdemir, artık dünya çapında rekabet edebilecek düzeye erişmiştir. Türk demir-çelik sanayii ürünlerinin gösterdiği gelişimden artık dünya çelik piyasaları rahatsızlık duyar hale gelmişlerdir. Örneğin: ERDEMİR, ABD'nin Texas merkezli Delta Bronds firmasına, çeliğin kalitesini arttırmaya yarayan bazı araç gereçlerin satışı için başvuruda bulunmuştur. Söz konusu firma, bu isteğe istinaden, Amerikan Eximbank'a 18.9 milyon dolarlık (2002 yılı itibariyle) kredi başvurusu yapmıştır. Ancak A.B.D. kongresinin iki milletvekili, bu satışın gerçekleşmesiyle Türkiye'nin, daha fazla çelik üreterek, ucuza, Amerikan piyasasına satabileceğini ve bu durumun da Amerikan yerel çelik üreticisine haksızlık olacağını ileri sürerek, bu krediyi engellemişlerdir.[7] Bunun üzerine Erdemir 2001'de 1,1 milyon ton olan ihracatını 700 bin tona düşüreceğini, bunun 400 bin tonunu da ABD'ye yapacağını açıklamıştır. Aynı şekilde 1998 yılında ABD, Türk menşeli soğuk haddelenmiş ürünleri antidamping soruşturması kapsamına almış, bu ülkeye ihracatı planlanan siparişler,iptal edilmiştir. Dış ticarette yoğunluk,AB ve Akdeniz ülkelerine kaydırılmıştır.

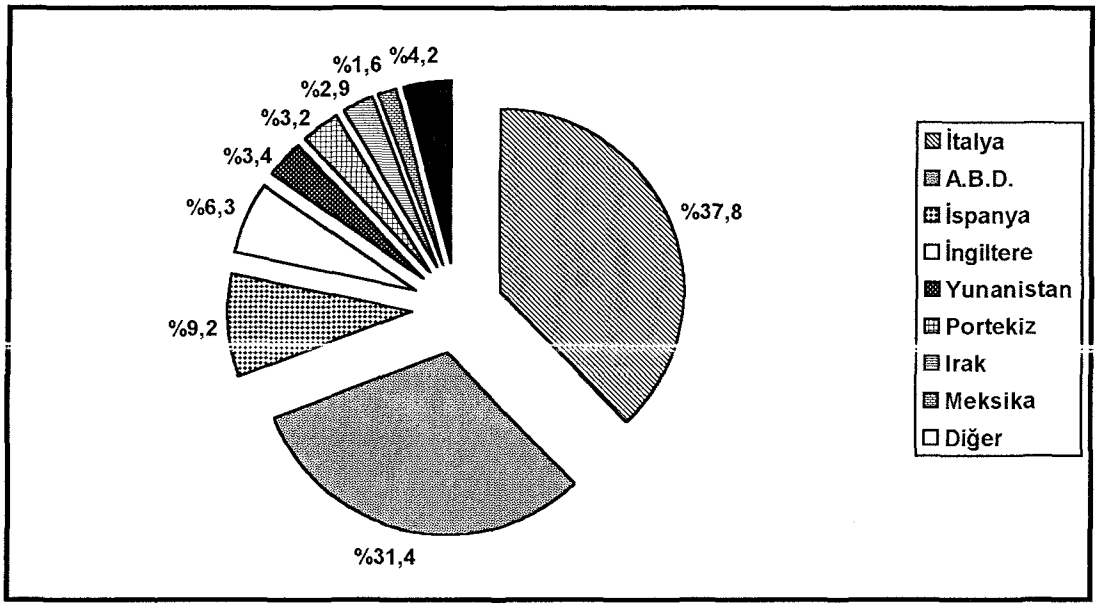
2001 yılında en fazla ihracat İtalya'ya (416203 ton) ABD'ye (345.190 ton), İspanya'ya (101.197 ton), İngiltere'ye (69888 ton). Yunanistan'a (37246 ton), Portekiz'e (35847 ton), Irak'a (31.694 ton) ve Meksika'ya (17345 ton) gerçekleştirilmiştir (Tablo 77)

Tablo 77. 2001 Yılı İtibariyle İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı

	Miktar (ton)	**%**
Toplam	1.100.405	100,0
İtalya	416.203	37,8
A.B.D.	345.190	31,4
İspanya	101.197	9,2
İngiltere	69.888	6,3
Yunanistan	37.246	3,4
Portekiz	35.847	3,2
Irak	31.694	2,9
Meksika	17.345	1,6
Diğer	45.795	4,2

Kaynak: Erdemir 2001 Yılı Faaliyet Raporu

[7] 17 Ağustos 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi, s.17.
14 Ağustos 2002 Tarihli Milliyet Gazetesi, s.7.

Şekil 53. 2001 Yılı İtibariyle İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı

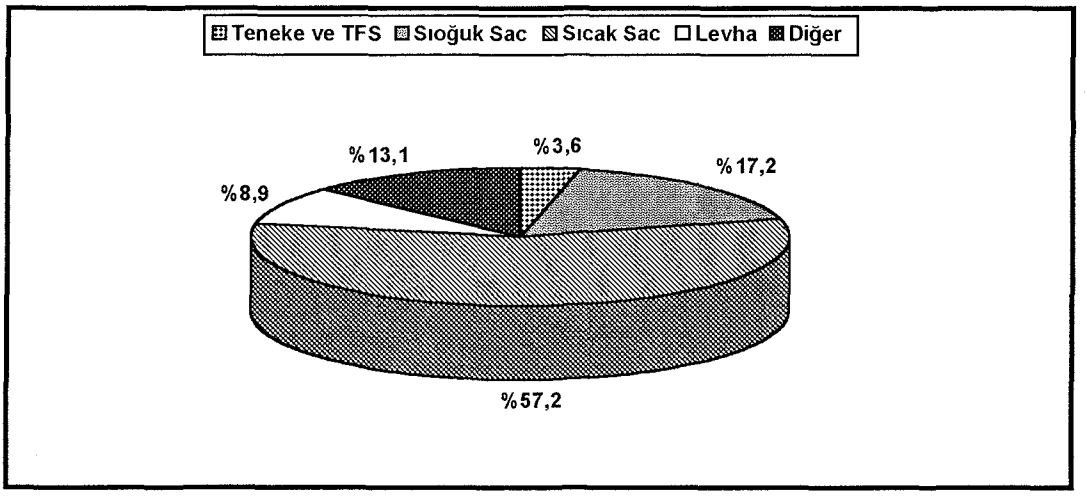
1999 yılı itibariyle 150 milyon doların üzerinde ihracat gerçekleştirilmiştir. 2000 yılında en fazla ihracat İtalya'ya yapılmıştır.

ERDEMİR'in özellikle 1983 yılından itibaren meydana gelen üretim artışına paralel olarak yassı yarı mamulü olan slab ile ülkede alt yapı yatırımlarının hızlanması ve diğer tüketici sektörlerde görülen gelişme ile artan talep neticesi, ana mamül gruplarının tümünde, ithalat miktarlarında artış görülmüştür.

Tablo 78. Demir-Çelik Sektörü Yassı Mamül İthalatı (2001)

	Miktar (bin ton)	**(%)**
Toplam	2.670	100,0
Teneke ve TFS	95	3,6
Soğuk Sac	458	17,2
Sıcak Sac	1.529	57,2
Levha	239	8,9
Diğer	349	13,1

Kaynak: Erdemir 2001 Yılı Faaliyet Raporu

Şekil 54. Demir-Çelik Sektörü Yassı Mamül İthalatı (2001)

Erdemir'in yurt dışı alımlarının önemli bir bölümü deniz yoluyla yapılmaktadır. İthal girdilerin önemli bir kısmını oluşturan ana ve yardımcı hammaddeler, ABD, Avustralya, Brezilya, Kanada, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, İsveç, Rusya, Ukrayna, Romanya, Polonya gibi ülkelerden karşılanmıştır. 1999'da ithal slabın yanı sıra, ithal rub ithalatına da başlamış olup, Brezilya ve Rusya'dan karşılanırken, yedek parça ve diğer sarf malzemeler ise ABD ve Avrupa ülkeleri ile Japonya ve diğer bazı ülkelerden karşılanmaktadır.

2000 yılı itibariyle ERDEMİR 2483169 ton yurt içi satışı yapmıştır. En büyük talep, çelik tüccarları ve boru profil imalatçılarından gelmiştir. Bunu, ikincil üreticiler ile otomotiv ve yan sanayi sektörü takip etmiştir.

2001 yılında ise yurt içine toplam 1867123 ton ürün satışı yapılmıştır. İç talebde görülen düşüş, ülkedeki ekonomik krize bağlıdır. 2001 yılında da en büyük talep boru-profil imalatçıları (579.070 ton) ile çelik merkezleri ve tüccarlarından (551697 ton) gelmiştir. İkincil üreticiler 340.243 ton, ısı gereçleri imal edenler 113375 ton, otomotiv ve yan sanayi ise, 112081 ton ürün alımı yapmıştır (Tablo 79).

Tablo 79. ERDEMİR'in Yurt İçi Satışlarının Kullanım Yerlerine Göre Dağılımı (2000-2001)

	2000		2001	
	Miktar (ton)	**Pay (%)**	**Miktar (ton)**	**Pay (%)**
Makine İmalatı	50.277	2,02	25.338	1,36
Boru ve Profil İmalatı	716.314	28,85	579.070	31,01
Ambalaj Malzemeleri İmalatı	125.215	5,04	59.601	3,19
Gemi ve Konteyner Yapımı	11.116	0,45	2.725	0,15
Ev ve Büro Eşyaları İmalatı	58.685	2,36	48.186	2,58
Isı Gereçleri İmalatı	102.831	4,14	113.375	6,07
Otomotiv ve Yan Sanayi	187.076	7,53	112.081	6,00
Elektrik Makine ve Aletleri İmalatı	30.252	1,22	19.895	1,07
Tarım Araçları İmalatı	44.100	1,78	14.912	0,80
İkincil Üreticiler	395.092	15,91	340.243	18,22
Çelik Merkezleri ve Tüccarlar	762.211	30,70	551.697	29,55
Toplam	2.483.169	100,00	1.867.123	100

Kaynak: ERDEMİR İstatistikleri

Tablo 80. Yıllara Göre Erdemir'in Toplam Satış Miktarları (1965-2001)

YILLAR	BİN TON	YILLAR	BİN TON
1965	73	1984	1410
1966	192	1985	1591
1967	261	1986	1666
1968	360	1987	1709
1969	415	1988	1794
1970	486	1989	1935
1971	457	1990	1953
1972	637	1991	1905
1973	604	1992	1942
1974	600	1993	2001
1975	653	1994	2145
1976	648	1995	1711
1977	710	1996	2517
1978	788	1997	2896
1979	709	1998	2682
1980	720	1999	2902
1981	710	2000	2959
1982	914	2001	2967
1983	1188		

Kaynak: ERDEMİR İstatistikleri

Erdemir'de yıllara göre artan üretim miktarlarıyla doğru orantılı olarak, satış miktarları da artış göstermiştir. Örneğin: Erdemir 1965 yılında 98 bin ton yassı mamül, 157 bin ton ham çelik üretmiş ve 73 bin ton satış gerçekleştirmiştir. 1999 yılında ise 2860 bin ton yassı mamül, 2611 bin ton ham çelik üretmiş ve 2902 bin ton satış gerçekleştirilmiştir. 1973 yılına kadar 1 milyon tonu aşmayan satış miktarları, bu yıldan sonra gelişmeye başlayan ihracat ile her geçen yıl, bir önceki yıla göre artarak devam etmiştir.

Personel Durumu

2001 yılı itibariyle Erdemir'de 3929 saat ücretli (S/Ü), 2504 aylık ücretli (A/Ü) olmak üzere 6433 personel istihdam edilmektedir.

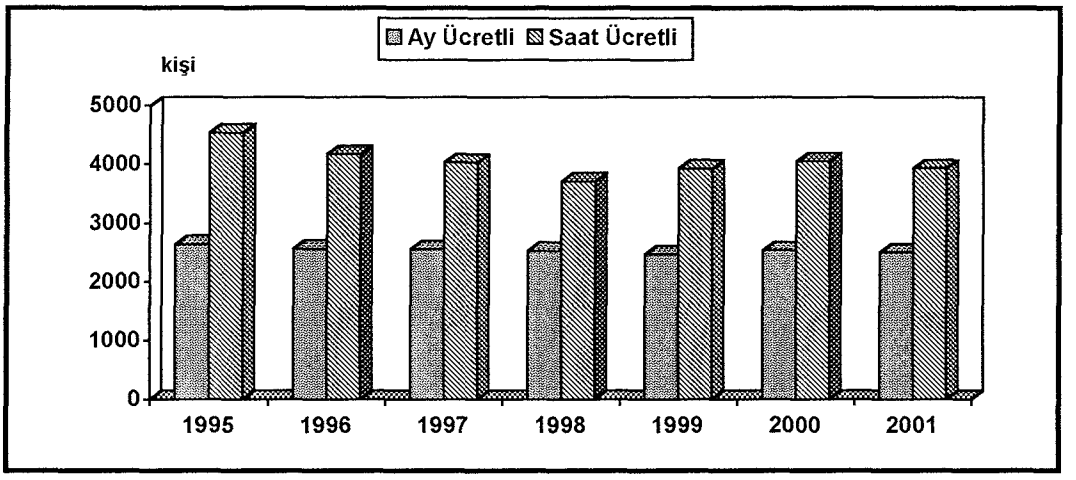
2001 yılında emeklilik haklarını kazanmış olan personelden kendi isteği ile emekli olanların yerine çocuklarının işe alınması ve şirkette çalışan taşeron personeline istihdam olanağı sağlamak amacıyla yapılan sınavlarda, başarılı olanların işe alınması sonucunda, işgücü yapısında önemli gelişmeler görülmüştür.

Tablo 81. Yıllar İtibariyle Personel Sayısındaki Değişimler (1995-1999)

Yıllar	Ay Ücretli	Saat Ücretli	Toplam
1995	2638	4538	7176
1996	2561	4171	6732
1997	2558	4029	6587
1998	2531	3709	6240
1999	2468	3927	6395
2000	2538	4050	6588
2001	2504	3929	6433

Kaynak: Erdemir 2001 Yılı Faaliyet Raporu

Erdemir'de saat ücretli çalışan personel sayısı, daima aylık ücretli çalışanlardan fazla olmuştur. Her geçen gün fabrika, istihdamı daraltmaktadır. 1995'de 7176 kişi çalışırken, 1999'da bu oran 6395'e düşmüştür. 1999 yılında saat ücretli sayısı 218 kişi arttırılmıştır. 2000 yılında fabrikada 6588 kişi, 2001 yılında ise 6433 kişi çalışmaktaydı.

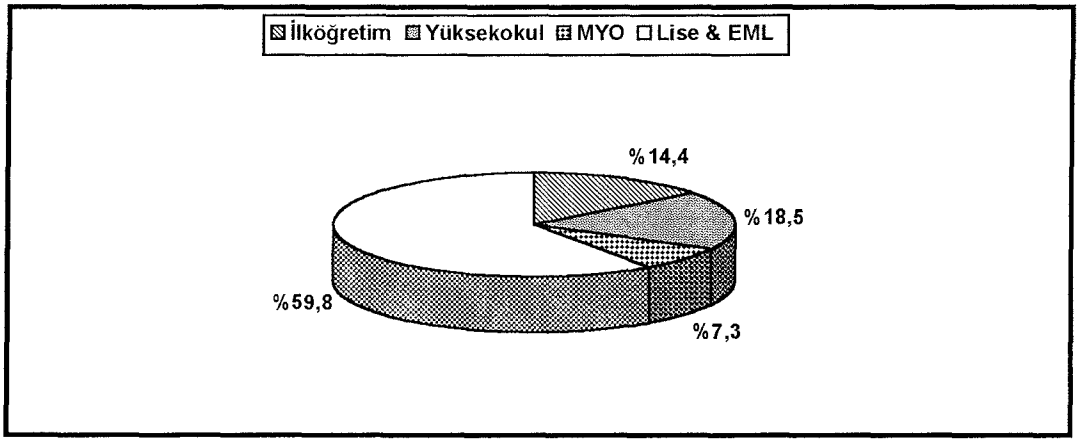
Şekil 55.Yıllar İtibariyle Personel Sayısındaki Değişimler (1995-2001)

Erdemir'de çalışan personelin %59,8'i Endüstri Meslek Lisesi ve Lise mezunu, %14,4'ü İlkokul, %18,5'i Yüksek Öğrenim, %7,3'ü Meslek Yüksekokulu mezunudur.

Tablo 82. Erdemir'de Çalışan Personelin Öğrenim Düzeyi (2001)

Öğrenim Düzeyi	Sayısı	%'si
İlköğretim	928	14,4
Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	3846	59,8
Meslek Yüksek Okulu	7469	7,3
Yüksek Öğrenim	1190	18,5
Toplam		100

Kaynak: Erdemir İstatistikleri

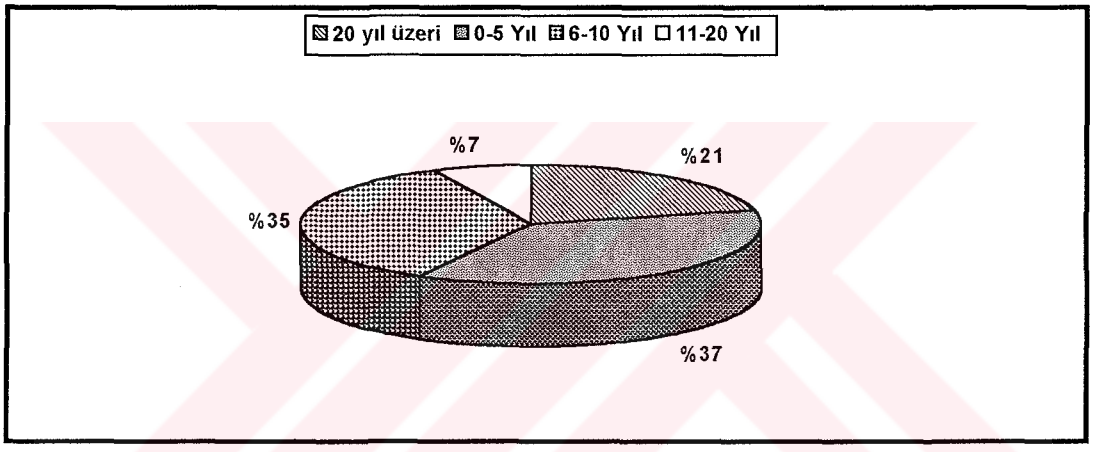
Şekil 56. Personelin Öğrenim Düzeyi

Personelin %21'sinin ortalama hizmet süresi 20 yılın üstündedir. %37'inin hizmet süresi 0-5 yıl, %7'sinin hizmet süresi ise 6-10 yıl, %35'inin hizmet süresi 11-20 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 83. Erdemir'de Çalışan Personelin Ortalama Hizmet Süresi (2001)

Hizmet Süresi	Sayısı	%'si
0-5 yıl	2380	37
6-10 yıl	450	7
11-20 yıl	2253	35
20 yıl +	1350	21

Kaynak: Erdemir İstatistikleri

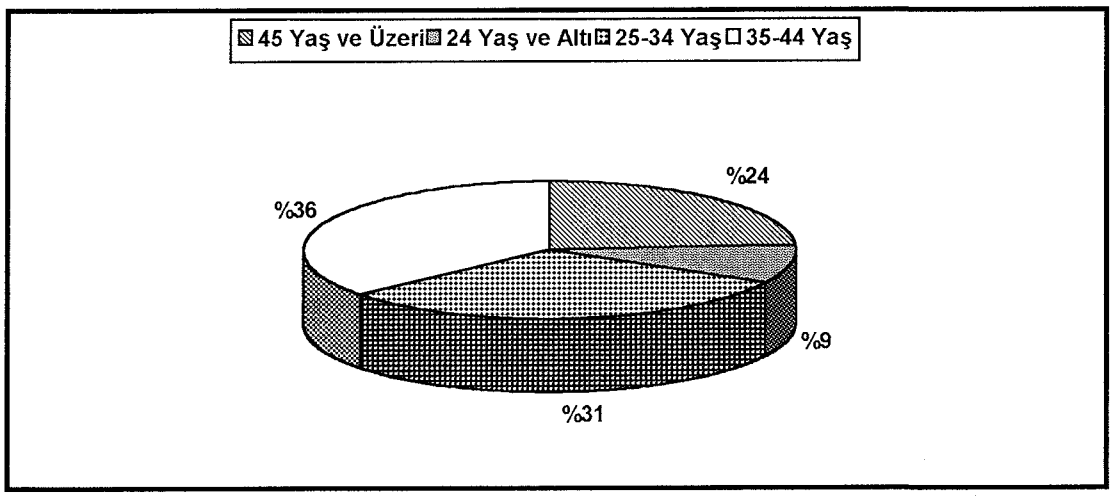
Şekil 57. Personelin Ortalama Hizmet Süresi

Fabrikada personelin %36'sı 35-44 yaş arasında, %24'ü 45 yaş üzerinde, %31'i 25-34 yaş üzerinde, %9'u ise 24 yaş ve altındadır.

Tablo 84. Erdemir'de Çalışan Personelin Yaş Dağılımı (2001)

Yaş	Sayısı	%'si
24 yaş altı	578	9
25-34	1994	31
35-44	2316	36
45 +	1545	24

Kaynak: Erdemir İstatistikleri

Şekil 58. Personelin Yaş Dağılımı

Sosyal Tesisler ve Sosyal Yaşam

Erdemir'liler yaklaşık 8400 dolayında bir topluluk oluşturur. Bu sayı aileleriyle düşünüldüğünde başlı başına bir kent oluşturduğu görülür.

Bu nedenle, Erdemir'de çalışanlar ve ailelerin sosyal ihtiyaçlarına her zaman önem verilmiştir. 963 normal aile lojmanı, 96 küçük aile lojmanı, 340 bekar lojmanı ve sosyal tesisleri, Erdemir'lilerin konut ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Ayrıca 1112 personele düşük faizli kredi verilerek, kurdukları yapı kooperatifleri desteklenerek ev sahibi olmaları sağlanmıştır.

Çalışan tüm personele üç vardiye sıcak yemek, tam teşekküllü bir ana mutfakta hazırlanarak, 13 yemekhanede verilmektedir.

Ayrıca 3 gazino-lokanta, 2 misafirhane, sinema salonu, eğlence salonu, stadyum, plaj tesisleri, tenis kartları, 8 çocuk bahçesi, 2 çocuk kreşi, hastane, revir, vakıf ve tüketim kooperatifi gibi tesisler, Erdemir topluluğunun hizmetindedir.

Bunların yanısıra Erdemir Musiki ve Folklor Derneği ve Erdemir Spor Klubü (voleybol, tenis, basketbol, futbol, atletizm, bisiklet, satranç), çeşitli etkinlikler düzenleyerek, sosyal hayata katkı sağlamaktadır.

Topluma ve Türkiye Ekonomisine Katkıları

Erdemir kuruluşundan bu yana özellikle Kdz. Ereğli ve çevresinde, topluma yönelik çok çeşitli faaliyetler sürdürmektedir. ERDEMİR, Kdz.Ereğli ve çevresinin ekonomik yaşamını birinci derecede etkilediğinin bilinci ile, daima topluma üst düzeyde katkı sağlamıştır.

Ereğli, tarımdan çok sanayiye elverişli bir ilçedir. İlçe gelirlerinin sonuncusunu (sınai, orman, ticari ve tarım) tarım gelirleri oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun yaklaşık 9000'i Erdemir'de çalışmaktadır. Erdemir'in şehir nüfusundaki payı 40000'nin üzerindedir.

İlçedeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin yanısıra, ticaret ve nakliyat da Erdemir odağında örgütlenmiştir. Erdemir'i büyük kentlere bağlayan demiryolu ağının olmaması, özellikle kara nakliyeciliğini geliştirmiştir. Denilebilir ki, Ereğli bugün esas olarak tek sektöre dayalı bir ekonomik yapı sergilemektedir. Erdemir'in kapasitesini ve üretimini sınırlayacak, istihdam hacmini daraltacak her ekonomik operasyon ilçe ekonomisini olumsuz şekilde etkileyecektir. Nitekim, Erdemir'in yeni istihdam alanlarını daraltması, Ereğli'deki açık işsiz sayısını yükseltmeye başlamıştır. Erdemir'in yarattığı önemli katkılardaki olası azalmanın etkisini, öncelikle Ereğli duyumsayacaktır.[8]

Sahip olduğu sosyal ve kültürel tesisleri, toplum yararına sunmanın yanısıra ERDEMİR, Kdz.Ereğlisi'ne pek çok eğitim, kültür ve spor tesisi kazandırmış, kentin su ihtiyacını büyük ölçüde karşılamıştır.

Erdemir, eğitim alanında, okullara yer sağlamakta ve inşaatlarında önemli katkılarda bulunmaktadır. Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Lisesi öğrencilerine (500 kişi) beceri eğitimi verilmektedir. 350 öğrenciye de staj imkânı sağlanmaktadır.

17 Ağustos 1999 yılında yaşanan deprem felaketinden sonra ERDEMİR, planlı şekilde deprem bölgelerine toplam 184 milyar tutarında, kurma ekibi, iş makinesi, kamyon, kurtarıcı ekipman, itfaiye, ambulans vb. göndererek katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak ERDEMİR hakkında söyleyebileceklerimiz şunlar olabilir; Kuruluşundan bugüne kadar 5,4 milyar ABD dolayı yatırım yapılmıştır. 1961-1999 yılları arasında 1,3 milyon ABD doları yabancı proje finansmanı girişi olmuştur.

---

[8] ÇILADIR, S., 1995, Erdemir Sancısı, Arbas Ltd., s.19, İstanbul.

Kuruluş kapasitesi 378.000 ton sayısı çelik olan fabrikanın bu kapasitesi, 3,3 milyon tona çıkarılmıştır.

6 bin kişiye doğrudan, 3 bin kişiye dolaylı, toplam 9 bin kişiye istihdam sağlamaktadır (Yan sanayi hariç).

Kuruluşundan bugüne, toplam 43,2 milyon ton yassı çelik üretimi ve 15,8 milyon dolar satış hacmi gerçekleştirilmiştir. Toplam 350 milyon dolar çevre yatırımı yapmıştır. 2 liman ile bölgenin alt yapısına katkıda bulunmuştur.

Bölgede boru, profil ve gemi sanayilerinin kurulmasında öncülük yapmıştır. Ereğli'nin modern bir kent görünümü almasında büyük rolü olmuştur. Yörenin kültür ve sosyal yaşamını üst düzeye çıkarmıştır. Bölgede entellektüel sermaye birikiminin birikmesini sağlamış, Türkiye sermaye piyasalarının gelişimine, sermayenin tabana yayılmasında katkısı olmuştur. Ayrıca Türkiye'de yassı çelik kullanan sanayilerin kuruluş ve gelişmelerini sağlamıştır.

Erdemir, işletme düzeyinde daima kârlılığını korumuş, mali performansını gittikçe iyileştirmiştir.

ERDEMİR, 2000'li yıllarda, globalleşen yeni dünya düzenindeki yerini alırken, nitelikli insan gücü, 35 yıllık bilgi birikimi, sürekli yenilenen ileri teknolojik düzeyi, üstün ürün kalitesi ve çağdaş yönetim anlayışı ile ülke sanayinin gelişimine öncülük etmeye devam edecektir.

3.2.1.2. Boru-Profil Fabrikaları

İlçede boru-profil sanayinde faaliyet gösteren 10 sanayi kuruluşu mevcuttur. Bunlar Erboru Ereğli Boru Sanayi, Özdemir Boru Profil Sanayi, Karel Boru Sanayi, Ernak Boru Profil Sanayi, Özborsan Boru Sanayi, Can Boru-Profil Metal Sanayi, Çınar Boru Profil Sanayi, Tat-Metal Boru-Profil Sanayi, Özmanur Profil Sanayi, Yücel Özdemir Boru-Profil Sanayi ve Ticareti Limited Şirketidir.

Boru-Profil Fabrikaları içinde en büyüklerinden biri Özdemir Boru Profil Fabrikasıdır. 1978 yılında 60000 m^2 açık alan üzerinde, 20.000 m^2 kapalı alanda kurulan tesisle 10 mm'den, 139,7 mm'ye kadar boru; 10x10 mm'den 100x110 mm'ye kadar kare profil ve 10x20 mm'den 100x120 mm'ye kadar dikdörtgen profil

üretilmektedir. Tesislerde 0,70 mm'den, 10 mm et kalınlığına kadar kaynak yapılabilmektedir.

Fotoğraf 61. Özdemir Boru Profil Fabrikaları

Fabrikanın yıllık üretim kapasitesi 200000 ton/yıl'dır. Üretilen ürünlerin standartlara uygunluğu TSE tarafından belgelenmiştir. Özdemir Boru'da üretimin ana maddesi olan rulo saçlar kalınlık ve özelliklerine göre sınıflandırılıp stoklanır, üretilecek boru çapına göre bu rulolar istenen ebatlarda kesilerek üretim için gerekli saç bantlar oluşturulur.

Üretim hatlarında şekil verilerek boru haline getirilen sac bantlara Yüksek Frekans Kaynak Tekniği uygulanır, istenilen boylarda kesilen boru ve profiller kalite kontrol aşamasından geçtikten sonra paketlenerek yüklemeye hazır hale getirilir.

Hammaddeyi Erdemir, Rusya, Ukrayna ve Romanya'dan almaktadır. Rusya ve Ukrayna daha ucuz olduğu için tercih edilmektedir.

Aylık üretimi 7-8 bin ton, yıllık üretimi 80 bin tondur. Ülkenin içinde bulunduğu krizde üretim yarıya düşmüştür. Fabrika ürünlerini, Almanya, ABD, İtalya,

Yunanistan, İngiltere ve İsrail'e ihraç edilmektedir. Türkiye boru-profil sanayinde 5., kâr eden kuruluşlar içinde 3.sıradadır. Ciro olarak 472., vergide 152. sıradadır.

2001 yılı Haziran ayı itibariyle 160 işçi, 15 idari personel olmak üzere toplam 180 personel istihdam edilmektedir.

Özborsan Boru Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

Soğanlıyörük köyü sınırları içinde faaliyet gösteren ÖZBORSAN Boru Sanayi 1988 yılında kurulmuştur. Bugün Türkiye'nin Boru ve Kutu Profil imalatı sektöründe önde gelen firmalardan biri konumuna gelen ÖZBORSAN, 45000 m^2 alan üzerine kurulu, 6200 m^2'lik kapalı fabrika binasına sahiptir.

Bünyesinde 160 teknik ve idari personel barındıran fabrika, müşteri talebine göre 600 mm'den, 1600 mm'ye kadar genişliğe ve 0,3 mm'den 12 mm kalınlığa kadar soğuk ve sıcak dilme yapabilmektedir. Ayrıca 10x10 mm'den 100x40 mm'ye kadar kutu profili imalatı yapmaktadır. Ereğli dışında İstanbul'da satış müdürlüğü bulunmaktadır.

Ereğli'de yaklaşık 300 kişi boru-profil fabrikalarında çalışmaktadır. Krizden dolayı, Ernak ve Karel boru işçi çıkarımına gitmiş ve geçici olarak fabrikalar kapanmıştır (2001).

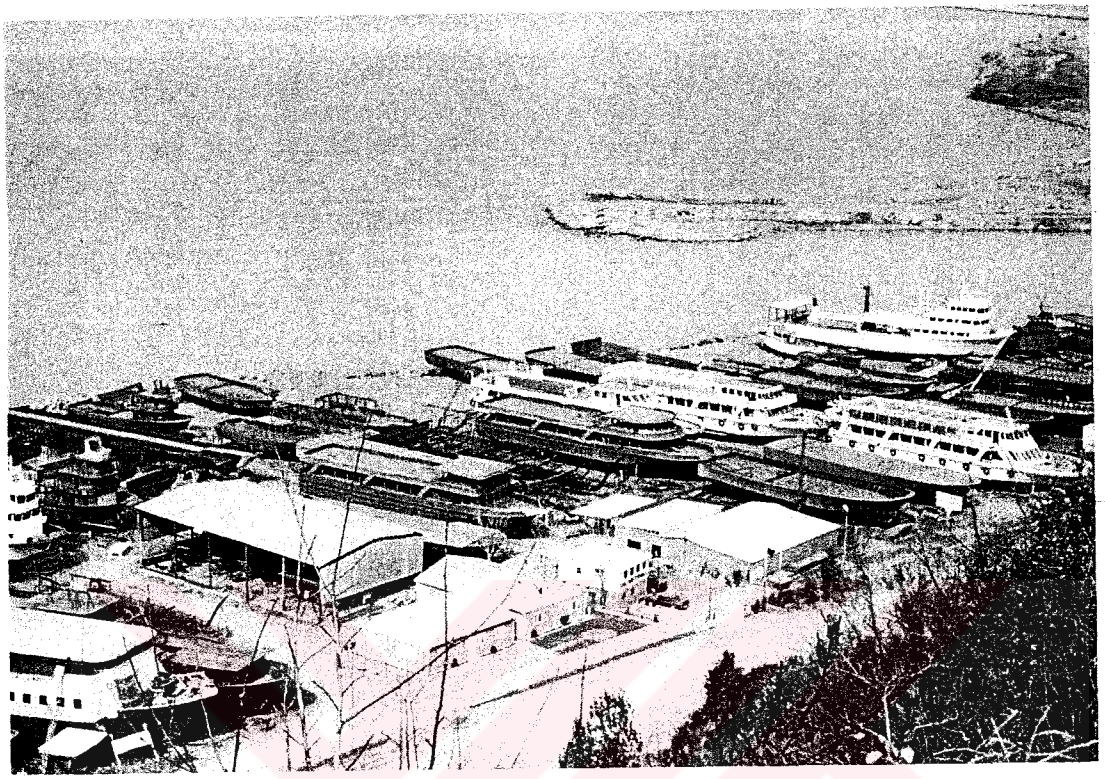
3.2.1.3. Tersaneler

Araştırma sahamızda gemi ve tekne yapımının tarihi, çok eski dönemlere gitmektedir. Ereğli ile Bartın ve Amasra iskelelerinde, XIX.yüzyılın başlarında "Tersane-i Amire" (Devlet Tersanesi)'ye bağlı savaş gemisi yapımı tesisleri bulunuyordu. Bu tesislerde kalyon, firkateyn tipi gemiler yapılıyordu. Merkez Ereğli idi. Bu nedenle bu tesislerin başına atananlara "Kalyon İnşaatı Nazırı" deniliyordu. "Kalyon İnşaatı Nazırı" Ereğli'de oturuyordu. Aynı dönemde Ereğli'nin nüfuslu ailelerinin de gemi yapımı ve deniz ticareti ile ilgilendikleri bilinmektedir.[9]

---

[9] ÇILADIR, S., 1993, a.g.e., s.35, Ereğli.

Ayrıca Sinop, Ereğli, Alaplı, Çayağzı, Bartın, Amasra, İnebolu ve Akçakoca'nın 1450-1750 tarihleri arasında faaliyet göstermiş olan, Türk gemi inşaat tezgâhlarının en önemlilerinden olduğu belirtilmektedir.[10]

Fotoğraf 62. Ereğli'deki Tersanelerden Bir Görünüm

Ereğli'de bu sanayi dalında üretim yapan dört tersane vardır. Bu tesislerin hepsi ERDEMİR'in mamüllerinden faydalanarak üretim yapmaktadır. Daha önceleri Bozhane mevkiinde faaliyet gösteren tersanelere, belediyenin Çengelburnu mevkiinde yer vermesi ile oraya taşınmışlardır. İhtiyaçları olan demiri fabrikadan, ağacı ise Ereğli Orman İşletmesinden, diğer gereksinimlerini ise Ereğli'deki ticarethanelerden ve İstanbul'dan temin etmektedirler.

Madenci Gemi Sanayii

Madenci Gemi Sanayi, 1980 yılında Kdz.Ereğli'de kurulmuştur. Gemi inşasını öngören tersanenin yatırımı 1983 yılında tamamlanarak, 3250 DWT'lik ilk kuru yük

[10] LEON HARD, R., 1915, Paphlagonia, Reisen und Forse hungen in Nördlichen Klein Asien, s.38, Berlin.

gemisinin yapımı gerçekleştirilmiştir. İnşa edilen gemi 1984 yılında Arkansas adı ile İtalya'ya ihraç edilmiştir.

Tersane yılda 6000 ton çelik işleme kapasitesi ile 15000 DWT'a kadar her türlü ve tonajda kuru yük, konteyner ve ağır yük kaldırma sınıfında gemi yapımına elverişli, kendi mülkü üzerinde 3 adet 100'er metrelik beton kulvar mevcut olup, ayrıca gemi yan sanayi ürünleri olan ambar kapakları, loca, kapı, kaportalar imal edilmektedir. Ayrıca başta ERDEMİR olmak üzere çeşitli şirketlerin çelik konstrüksiyon, konveyör, fabrika için gerekli yakıt ve gaz tankları imalat ve inşasını da gerçekleştirmiştir.

Tersane 11 adet gemi inşa etmiş ve 10 tanesini Avrupa'ya ihraç etmiştir. 1992 senesinde inşa edilen M/V Celtic Crusader, İngiliz Kraliyet Deniz Mimarları Endüstrisi tarafından tüm dünyada o yıl yapılmış olan deniz araçlarının incelenmesi neticesinde en iyi gemilerin arasına girmiştir.

Tersane Türk tarihinde ilk defa yurt dışına gemi ihraç eden şirket olarak, denizcilik tarihinde yerini almış ve Türk müteşebbis, emek ve mühendislik hizmetlerinin tüm dünyada tanınmasını sağlayarak ekonomiye katkıda bulunmuştur.

Yıllık üretim kapasitesi 7000 DWT'lik 1 gemidir. Ayrıca 2 tane konteynır üretilebilmektedir. Tersane 250 işçi, 14 mühendis ve 4 idari personel çalıştırmaktadır.

İhracat daha çok Hollanda ve İngiltere'ye yapılmaktadır.

Ustaoğlu Yat Gemi Sanayi

Bu alanda kurulan ilk tesis olma özelliğini taşıyan tersane 1960 yılında kurulmuştur. 3500 m^2'lik bir alanda kurulmuş olup, yaz sezonunda 60-70, kışın ise 40-50 işçi ve 5 idari personel çalıştırmaktadır.

100 m'den küçük yolcu motoru üretimi yapılmaktadır. Yılda 6-7 adet üretim yapılmaktadır. Talebe göre bu sayı 10'a kadar çıkabilmektedir. Ürettiği ürünler genellikle yurt dışına ihraç edilmektedir. Örneğin: 2000 yılında Almanya'ya iki yolcu gemisi, 1999'da da Malta'ya bir gemi pazarlamıştır.

Ayrıca tersane bünyesinde sac kumlama tesisi bulunmaktadır.

Yılmaz Gemi Tersanesi

100 m'den küçük yolcu motoru üretebilen tersane 1987 yılında kurulmuş olup 1000 m^2 alana sahiptir. Üretilen gemilerin boyu 45-50 metre arasında değişmektedir. Yıllık üretim kapasitesi 6 adettir. Krizde bu sayı 2-3'e düşmüştür.

Üretilen gemiler Malta, Yunanistan ve İstanbul'a ihrac edilmektedir. Tersanede 33 personel çalışmaktadır.

Usta Mehmetoğlu Tersanesi

1970 yılında kurulan tersane 1550 m^{2}'lik alanda faaliyetini sürdürmektedir. Balıkçı ve gezi tekneleri, yolcu motorları, kuru yük ve konteyner gemiler, araba vapuru üretimi gerçekleştirilmektedir.

Yılda 1 konteyner gemi, 10 tekne (40 metre boyunda) üretebilmektedir. Ürünler daha ziyade yurt içinde İskenderuna, Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerine pazarlanmaktadır.

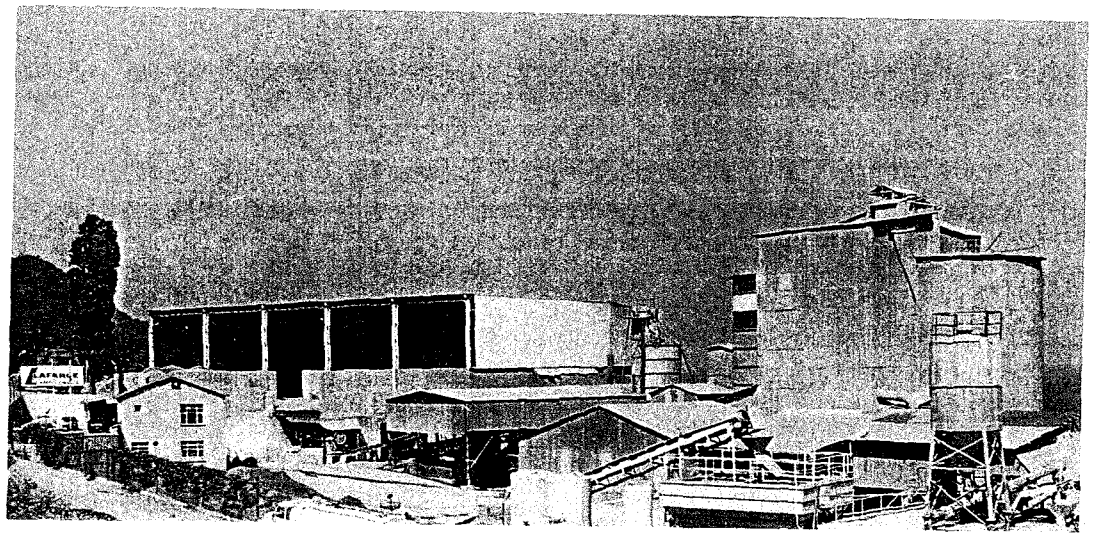
3.2.1.4. Çimento Fabrikaları

İlçede iki çimento fabrikası vardır. Her iki fabrikada eski Armutçuk (Kandilli) yolu üzerinde, deniz kenarındadır. Bunlardan ilki 1996 yılında Türk-Fransız ortaklığıyla kurulan LAFARGE Çimento, diğeri ise 1997'de kurulan ERDEM Çimento'dur.

LAFARGE Ereğli Çimento

Kdz.Ereğli'de faaliyet gösteren yerel bir kuruluş olan Amaç Denizcilik ile 1991 yılında eşit hisselerle Ereğli Çimento A.Ş. adı altında başlayan ortaklık, Amaç Denizciliğin 1996 yılı başında hisselerini devretmesi sonucu tamam LAFARGE kimliği ile devam etmiştir. İsmi 1998'de Lafarge Ereğli Çimento San. ve Tic.A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Bünyesine hazır beton tesisini de dahil eden şirket, faaliyetlerini TSE kalite standartlarında sürdürmektedir.

Yıllık üretim kapasitesi 300.000 ton'dur. Düzce, Zonguldak, Karasu ve Akçakoca'ya ürettiği çimentoyu pazarlamaktadır. 1997'de deniz yoluyla Pakistan'a 2500 ton ihracat yapılmıştır. Hammaddenin bir kısmı Gebze'deki Lafarge Aslan Çimentodan, bir kısmı da ERDEMİR'den çıkan curuftan elde ediliyor. Ankara'da Bağla'daki ocaktan alçı temin ediliyor.

Fotoğraf 63. LAFARGE Çimento Fabrikası

Fabrika alanı 9000 m^2'de kurulmuştur. 4700 ton depolama kapasitesi ve 800 bin ton kapalı stok holu mevcuttur. Yaklaşık 75 kişi istihdam edilmektedir. İşçilere yemek verilmekte, servisle ulaşımları sağlamaktadır. İşçilerin tamamına yakın Ereğli ve köylerindendir.

Fabrikanın hazır beton tesisinde kum, su, mıcır, çimento karıştırılarak hazır beton elde edilmektedir. Kum, Alaplı'da özel sektörden, mıcır Ereğli Belediyesi sınırlarından elde edilmektedir.

Tablo 85. Lafarge Çimento Fabrikasının Yıllara Göre Çimento ve Hazır Beton Üretimi (1996-2000)

Yıllar	Çimento (ton)	Hazır Beton (m^3)
1996	167500	
1997	173500	28000
1998	200000	35000
1999	105900	36400
2000		36000

Kaynak: Lafarge Çimento 2000 Yılı Verileri

Erdem Çimento

Fabrikanın ilk tesisi 1996'da işletmeye açılan hazır beton tesisidir. Ereğli-Zonguldak karayolu üzerinde kurulu bulunan tesisin toplam kullanım alanı 7000 m^2'dir. Bunun 120 m^2'sini kapalı alan oluşturmaktadır. 65 m^3/saat üretim kapasitesine sahiptir.

Fabrikanın Agrea Tesisi, Ereğli'nin Aydınlar köyünden hammadde olan kum ve ince-kalın çakılı sağlamaktadır. Tesisin toplam kullanım alanı 18000 m^2'dir. Kum (0,5 mm) 110000 m^3, ince çakıl (5-15 mm) 145000 m^3, kalın çakıl (95-25 mm) 95000 m^3 olarak üretilmektedir.

Çimento tesisi Ereğli-Kandilli sahil yolu üzerinde Kırmacı Mahallesi ile Balı Köyü yakınlarında yer alırken, Erdemir'in yüksek fırın curufunu hammadde olarak kullanmaktadır. Diğer hammadde (klinker), Adana, Bolu ve Isparta'dan karayoluyla gelmektedir. Yıllık üretim kapasitesi 240 bin tondur. Elde edilen çimento, Ereğli, Alaplı, Düzce, Karasu, Adapazarı, İstanbul, Çaycuma ve Trabzon'a pazarlanmaktadır. Toplam 48 kişi fabrikada istihdam edilmektedir.

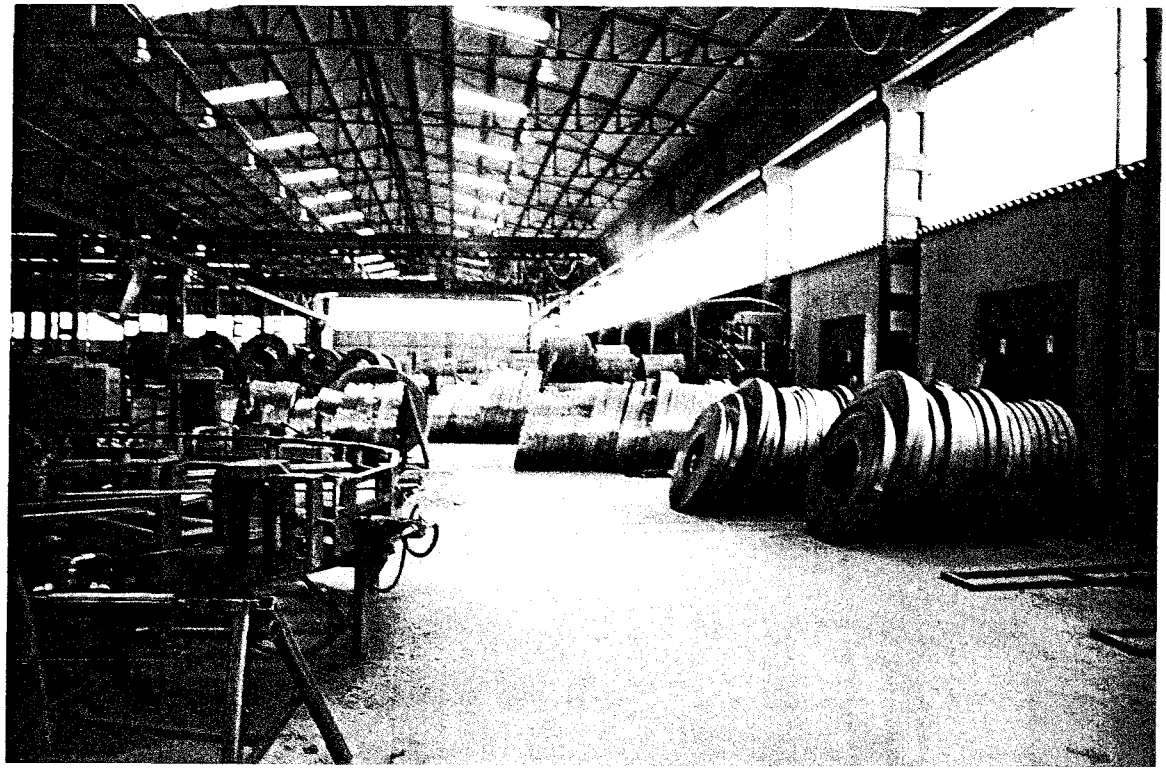
Erdem Çimento Tesisi'nin rıhtımına kurulu bulunan Erdem Özel Limanı, Karadeniz kıyısında bulunan birkaç özel limandan biridir. Üçüncü şahıslara açık olan liman, 3 ABD doları/ton karşılığı, yükleme-boşaltma hizmeti vermektedir. 7000 DWT'lik gemilerin yüklenip boşaltılmasına uygun olan limanın günlük kapasitesi 4000 ton'dur. Fabrika genelinde 450 personel çalışmaktadır.

3.2.1.5. Metal Sanayi Fabrikaları

Ereğli'de metal sanayiinde faaliyet gösteren yaklaşık 70 kuruluş vardır. Bunların belli başlıları; Kır Metal, Çakıray Plastik Metal, Tat Metal, Öğretmen Sac Sanayii, İttifak Metal, Emre Metal, Bıçkı Metal, Meta Metal, İzer Metal vb.'dir.

Tat Metal Boru, Profil ve Tekstil Sanayi Ticaret Ltd.Şti.

1993 yılında demir-çelik sektörüne dayalı olarak kurulmuştur. Bugüne kadar yassı rulo mamüllerinin dilinmesi ve kesimi alanında hizmet vermektedir.

Fotoğraf 64. Çeşitli Boyutlarda Yassı Mamül Kesebilen Metal Fabrikaları (Tat Metal)

25 dönüm arazi üzerinde kurulu Tat Metal, 5000 m^2 kapalı alanda 40 personelle faaliyetini sürdürmektedir. Fabrika, hammaddesini Erdemir'den almaktadır. Normal şartlarda aylık üretim miktarı 10000 ton'dur. Ancak ekonomik kriz döneminde bu miktar 3000 ton'a düşmüştür.

İttifak Metal Sanayii

Fabrika, Topçalı köyü sınırları dahilindedir. Erdemir'den alınan sacı belli ebatlarda kesmektedir. Üretilen ürünler kalorifer peteği yapımı, pencere çerçeveleri, otomotiv sanayiinde kullanılmaktadır. Ürünler Türkiye'nin her yerine pazarlanmaktadır. Yıllık üretim kapasitesi 20.000 ton'dur. Normal istihdamı 50 kişi olup, kriz döneminde 10'a düşmüştür.

Çakıray Plastik Metal Sanayi 44 işçi çalıştırmakta ve yılda 9600 adet/yıl kapasite ile faaliyetini sürdürmektedir.

Entim Makinacılık Sanayii, alçak basınç tankı, kazan, makina parçaları, çelik kontrüksiyon üretmektedir. Yıllık kapasitesi 249,5 ton'dur.

Kartal Sanayii, palet, volent zinciri, flonş, petrol, tankı, civata, markopitör sivriçleri, somun, bilya üretmekte 363,5 ton kapasitesi olup, 11 kişi çalıştırmaktadır.

3.2.1.6. Gıda Sanayi

Ereğli'de faaliyet gösteren belli başlı gıda sanayi tesisleri şunlardır. Azim Konserve San. ve Tic. AŞ., Ören Kollektif Şirketi, S.S. Cemaller Köyü Tarımsal Kalkınma Koop., Ormanlı Süt Ürünleri ve Besicilik Sanayi, Buray Basım Sanayi.

Ereğli'nin ilk fabrikası olma özelliği taşıyan Azim Konserve Fabrikası, 1929'da kurulmuştur. Bu fabrika aynı zamanda Türkiye'nin ilk konserve fabrikalarından biridir. Fabrika, Bozhane Caddesi üzerinde, yani şehrin en işlek caddelerinden birinde bulunmaktadır.

Üretilen başlıca ürünler çilek reçeli, sebze ve balık konservesidir. Yıllık üretim kapasitesi 180000 kutu balık, 100 bin kutu reçel ve 15 bin kutu sebze konservesi üretebilecek düzeydedir. Özellikle Osmanlı çileği adıyla anılan ve Ereğli'ye has bir çilek olan bu meyvenin hoş kokulu olması ve değişik aroması nedeniyle, reçelde bu tür tercih edilmektedir.

Ören Kollektif Şirketine ait konserve fabrikasında da yine palamut ve ton balığı konservesi, vişne, kayısı, gül reçeli ile barbunya, yaprak dolması, kahvaltılık türleri üretilmektedir. Vişne, Kütahya ve Afyon'dan, kayısı Malatya'dan, barbunya ise Kızılcahamam ve Nallıhan'dan temin edilmektedir.

Sebze ve balık konservesi üretim kapasitesi 356.720 kg, reçel üretim kapasitesi 299.622 kg'dır. Fabrikada dönemlere göre değişmekle birlikte 50-60 kişi istihdam edilmektedir.

Sözkonusu kuruluşlar, ürettikleri ürünleri daha çok Ereğli ilçe merkezindeki toptancılara ve Erdemir'e satmaktadırlar. Bunun dışında Zonguldak, Ankara, İzmir, İstanbul ve Edirne'de de pazarlanmaktadır. Bu fabrikalar Ereğli'deki tarım ürünlerini değerlendiren ve bu üretimi yurt içinde pazarlayan nadir kuruluşlardandır.

Ayrıca Cemaller Köyü'ndeki süt ürünlerini işleyen atölyede lor peyniri, krema, kaşar, tereyağı üretimi yapılmaktadır. Yılda yaklaşık 48000 kg lor, 21000 kg krema, 8967 kg tereyağı ve 60 ton kaşar üretilmektedir. 15 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 190 ton yoğurt üretilmektedir.

Ormanlı'ya bağlı Ereğli Ortacı Köyündeki süt ürünleri tesislerinde de yine kaşar, lor, krema ve tereyağı üretilmektedir. Yılda 230 ton kaşar, 57600 kg lor, 25200 kg krema ve 10760 kg tereyağı üretilmektedir. Kuruluşta 15 işçi çalışmaktadır. Ürünler Ereğli, Zonguldak, Ankara, İstanbul ve Eskişehir'e pazarlanmaktadır.

Bu kuruluşların dışında yılda 6024 ton küp şeker üretebilen Buray Basım Sanayi, Ereğli ilçe merkezinde balık ürünlerini değerlendiren ve balık unu üreten Sumaş Su Ürünleri Fabrikası yer almaktadır. Küp Şeker Fabrikasında 18, Su Ürünleri Fabrikasında 12 işçi çalışmaktadır.

3.2.1.7. İnşaat Sanayi

İnşaat sanayiinde Bozkuşlar ve Küçükbey İnşaat Sanayi, beton, beton parke imali yapmaktadırlar. Dedekarginoğlu İnşaat Firması 1965 yılında kurulmuş olup, 1966'dan itibaren kum-çakıl ocağı (Alaplı) işletmektedir. Önceleri sadece Erdemir'e tüvanan malzeme verirken, daha sonra çevreye pazarlamaya başlamıştır. Kum-çakıl işletmeciliğinin yanında, baraj dolgusu ve karayolları yapımında faaliyetlerini sürdürmüştür. Bünyesinde 35 personel çalıştıran Dedekarginoğlu firması, Antalya Alabakır Barajı gövde dolgusu, Çorum Barajı gövde dolgusu, Kapulukaya Barajı gövde dolgusu çalışmaları yapmıştır.

Firma şu anda, Erdemir'e tüvanan malzeme, kırılmış mıcır, belediyelere asfalt malzemesi, inşaat malzemeleri üretmektedir. Toplu konut çalışmalarında da yatırımlar sürmektedir.

3.2.1.8. Orman Ürünleri

Ereğli ekonomisine katkısı olan başka sanayi kuruluşları da vardır. Efe Kereste Sanayi yılda 10800 m^3 kereste imalatı yapmakta ve 16 kişi istihdam etmektedir. Cerrahgil Denizcilik Nakliyat ve Ticaret Şirketi, 1887 yılında Ereğli'de armatörlüğe başlamış olup, bugün çok büyük bir şirketler grubu haline gelmiştir. Firma 261000 DWT'lik filoya sahip olup, armatörlük, nakliye müteahhitliği, acentelik ve brokerlik faaliyetlerini uluslararası sahalarda yürütmektedir.

3.2.2. Atölye Tipi Sanayi

3.2.2.1. Küçük İmalathaneler

TTK Armutçuk Kömür İşletmesi ile Erdemir'in istihdam kapasitesinin azalması Ereğli'de açık işsiz sayısının çoğalmasına neden olmuştur. Bu durumu önlemek amacıyla ilçede Organize Sanayi Bölgesi kurma fikri (OSB) 1993'de gündeme gelmiş, 1994'de yer tesbiti yapılmış ve 1995'de kurumlaşma tamamlanmıştır.

OSB alanı olarak Hamzafakılı köyü sınırları içinde 200 hektarlık alan tesbit edilmiştir. OSB 111 parselden (972 bin m^2) oluşmaktadır. Geriye kalan arazi, yol, eğitim tesisleri, idare binası, yeşil alan ve altyapı için ayrılmıştır.

73 işletmeden oluşacak olan OSB'de, 6 bin kişiye iş olanağı sağlanacaktır. 2001 yılı itibariyle faaliyete geçmesi için hazırlıklar tamamlanmakta idi. OSB'nin tümüyle devreye girmesiyle ilçe, ikinci bir ERDEMİR kazanmış olacaktır. Böylece ilçe tek sektöre dayalı ekonomik yapıdan kurtulup, küçük ve orta büyüklükteki işletmelere sahip olacaktır.

Daha önce ilçede faaliyet gösteren küçük sanayi sitesinde, 204 oto bakım onarım, 32 demir alüminyum, 45 kereste-mobilya, 16 kaynak-döküm, 9 elektrik-makina, 10 sobacı, 16 diğer ve 8 boş olmak üzere 340 işyeri bulunmaktadır.[11] Küçük sanayide 1161 kişi istihdam edilmektedir.

3.2.2.2. Kimyevi Maddeler Sanayi

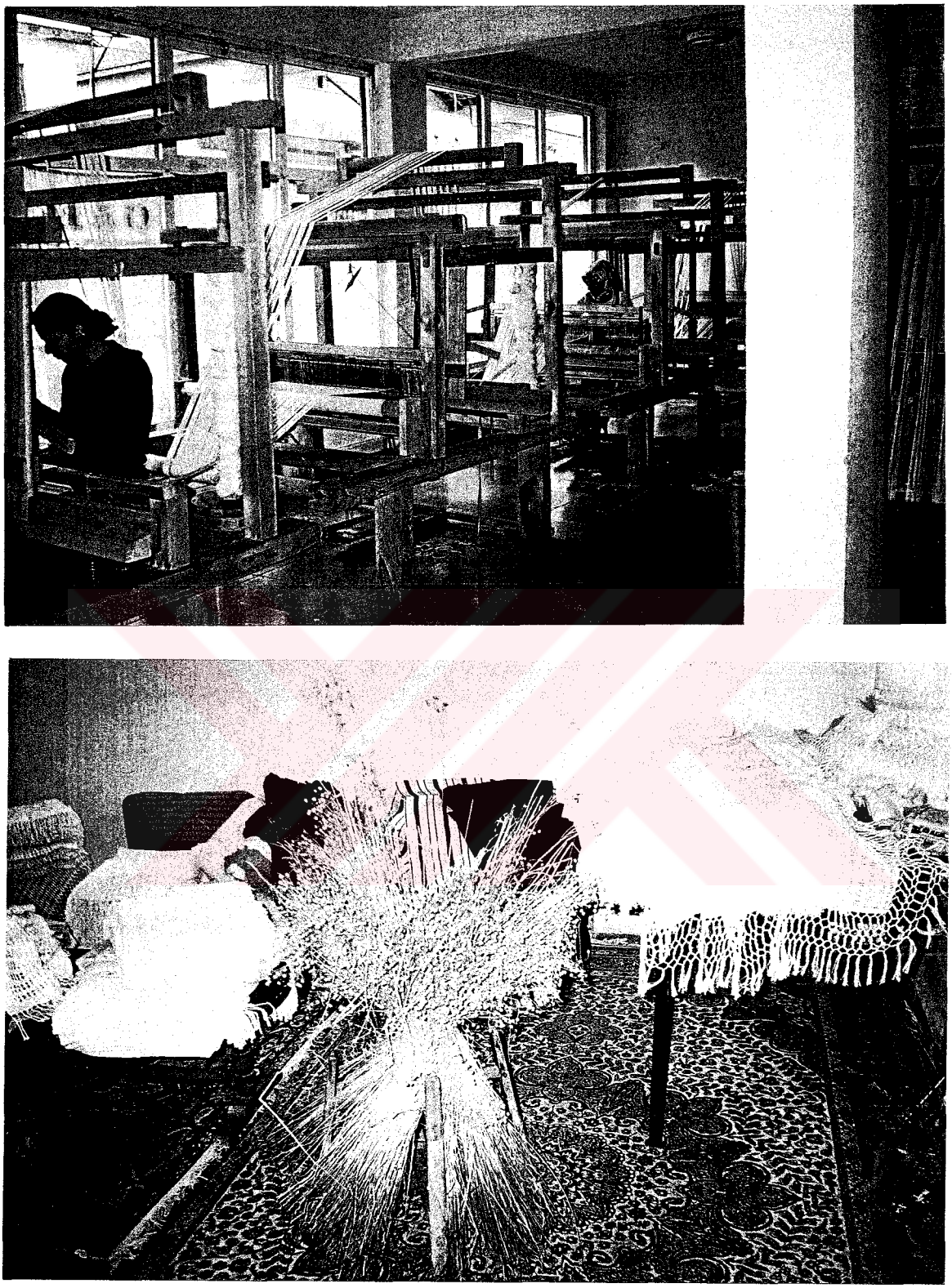
Bu sahada faaliyet gösteren bir atölye mevcuttur. Güzel Naftalin Sanayi Soğanlıyörük köyü Delihakkı mahallesinde yer almaktadır. Yılda yaklaşık 162.5 ton naftalin üretme kapasitesine sahiptir. İşçi sayısı 5'dir.

3.2.2.3. Dokuma Sanayi

Dokumacılık, Anadolu'nun kültürel zenginlikleri arasında önemli yeri olan özgün bir el sanatıdır.

---

[11] Ereğli Sanayi ve Ticaret Odası Kayıtları.

Fotoğraf 65-66. Elpek Bezi Dokuma Tezgahları ve Keten Tohumları ile Birlikte Görülen Elpek Bezleri

Araştırma sahamızda da Elpek bezi olarak bilinen, keten dokumalar kategorisine giren bir bez dokumacılığı yapılmaktadır. Bir zamanlar Batı Karadeniz Bölgesi'nin tarım ürünü olan ketenin liflerinden üretilmektedir. Ancak sanayi gelişip, dokumacılıktan ve buna paralel olarak keten tarımından vazgeçilince bu dokumacılık faaliyeti de sona ermiştir. Keten ipliğinin elde edilinceye kadar geçirdiği uzun ve zahmetli yolculuk, üreticiyi bu bitkinin üretiminden ve dokumasından vazgeçiren bir diğer faktör olmuştur.

1940-1950 yıllarında kaybolma sürecine giren Elpek Bezi, yaklaşık 50 yıl sonra yeniden canlandırılıp yaşatılmaya başlanmıştır.

Özel bir firma tarafından Armutçuk'da kurulan Elpek Bezi Dokuma Atölyesi'nde, yeni kuşak dokumacıların yetiştirilme çabalarına başlanmış, Elpek Bezi de yeni versiyonları ve klasik desenleri ile kullanıcılara sunulmuştur. Armutçuk'daki atölyede 11 dokuma tezgahında yaklaşık 10 işçi çalışmaktadır. Yaklaşık 20 bu işten geçimini sağlamaktadır. Ancak bez sadece bu atölyede üretilmekte olup, evlerde dokuması yapılmamaktadır.

Günümüzde kültürel ve turistik alanda yer edinen bez, el tezgahlarında dokunmakta ve çeşitli el işleri ile işlenerek değişik tasarımlar oluşturulmaktadır.

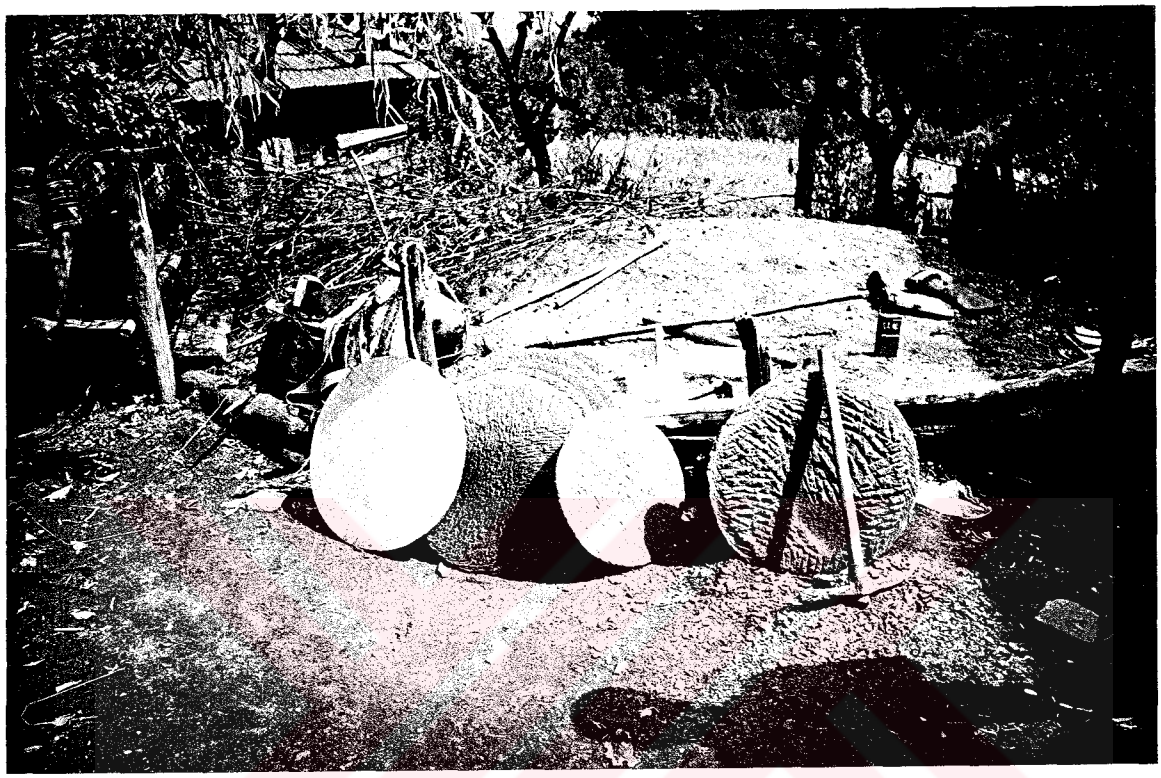
Üretilen ürünler Vakko, Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri gibi bazı alıcılara pazarlanmaktadır. Ayrıca, İstanbul, Kuşadası, Antalya, Dolmabahçe Kültür Merkezi, Marmaris Turizm Fuarında sergilenerek, yöre tanıtımına da katkı sağlamaktadır.

Atölye, ihtiyacı olan keteni Belçika, Rusya, Fransa ve Romanya'dan temin etmektedir. Ancak firma tarafından yörede keten ekimi yeniden yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Eylül 1997'de çiftçiye bedava keten tohumu dağıtılarak 17 dönüm araziye (Kıyıcak Köyünde) keten ekimi gerçekleştirilmiştir. Bu çaba gerçekleşir ise, tarım arazilerinin 2/3'ü boş olan Ereğli köylerinde keten tarımı yeniden başlayacak, ekonomik değeri yüksek bu endüstri bitkisi, dayanıklı lifleri ile tekstil sektörüne, yağlı tohumları ile boya sanayine katkıda bulunacaktır.

3.2.3. Ev Tipi Sanayi

Araştırma sahamızda ev tipi sanayi olarak nitelendirebileceğimiz tek faaliyet, Velidağ köyünde sürdürülen ekmek taşı yapımıdır. Köy sakinleri, yaklaşık bir saat

katırlar ile yürüyerek köyün güneyindeki dağlık alandan kum taşı çıkartmaktadırlar (Üst kretase killi kireçtaşı, kumtaşı). Daha sonra köye dönerek bu taşları işleyip 35-40 cm yarıçapında daireler haline getirmektedirler. Bu taş ekmek pişirilirken sac yerine kullanılmaktadır.

Fotoğraf 67. Velidağ Köyü'nde Üretilen Ekmek Taşları

Hemen her aileden bir kişi bu işi yapmaktadır. Günde 1 veya 2 ekmek taşı yapılabilmektedir. Yılda yaklaşık 100 adet üretilmektedir.

Üretilen ekmek taşları 2001 yılı fiyatlarıyla 4-5 milyon TL'ye Devrek, Bolu, Düzce ve Ereğli'ye pazarlanmaktadır.

3.3. Tarımsal Faaliyetler

Tarımın, Türkiye ekonomisinde eskiden beri süre gelen üstünlüğünün, yakın yıllarda diğer sektörler lehine azalmış olması gibi[12] Ereğli'de de tarımsal faaliyetler bu üstünlüğünü, sanayi sektörüne bırakmak zorunda kalmıştır. Tabi bu durumda, tarım alanlarının çoğu kez de en verimli olanlarının başka kullanışlara alınarak azalması sürerken, öte yandan çoğu kez daha az verimli ve sorunlu toprakların tarım alanı haline dönüştürülmesi de rol oynamaktadır.[13] Örneğin: Ereğli'de yoğun tarım alanlarından biri olan Gülüç Çayı'nın denize döküldüğü sahada oluşturduğu küçük alüvyal düzlük, tamamen fabrika tarafından işgal edilmiştir.

Araştırma sahamızda tarımsal faaliyetler 1960'lı yıllara kadar, Ereğli sakinleri için önemli bir gelir kaynağı olmasına rağmen, 1965'den itibaren faaliyete geçen Ereğli Demir-Çelik Fabrikası, yörenin ekonomik yapısında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Zaten 1848'de madenin işletilmeye başlamasıyla, yavaşlayan tarımsal faaliyetler parçalı ve kısıtlı olan tarım arazilerinde sürdürülmeye çalışırken, fabrika ile birlikte oldukça azalmıştır. Kdz.Ereğli ilçesi insanı, T.T.K. ve Erdemir'i umut kapısı olarak görmüş ve tüm hesaplarını bu iki kurumdan birine girmek üzerine yapmıştır. Bu nedenle elindeki tarıma elverişli toprakları, amacına uygun olarak kullanma çabasına girmemiştir. Böylece tipik bir sanayi şehri haline gelen Ereğli'de, kırsal kesimde dahi tarım kültürü gelişmemiştir.

Geçmişte tarımı yapıldığı halde bugün buğday, keten, üzüm, nar, incir, elma, ceviz gibi tarım ürünlerinin üretimi yok denecek kadar azdır. 1894 (1310) Kastamonu Salnamesine[14] göre Ereğli'de ceviz, keten, mahlut, çavdar, kapluca, mısır, darı, arpa, yulaf, buğday, girnik, üzüm, nar, kestane, incir, elma, armut önemli tarım ürünleri arasındaydı.

Son yıllarda T.T.K ve Demir-Çelik işletmelerinin, istihdam taleplerini karşılayamamasıyla birlikte, tarım tekrar gündeme gelmeye başlamıştır. Özellikle süt ve besi hayvancılığı, arıcılık, ceviz, kivi, kiraz yetiştiriciliği ve seracılık faaliyetleri, azda olsa gelişme göstermeye başlamıştır.

---

[12] TÜMERTEKİN, E., 1987, "Türkiye'de Tarımda Yeni Gelişmeler", İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. Coğrafya Derg., S.2, s.1, İstanbul.

[13] TÜMERTEKİN, E., 1987, a.g.e., s.3, İstanbul.

[14] 1894 (1310) Kastamonu Vilayet Salnamesi.

Arazi yapısının, özellikle Gülüç havzası ve iç vadilerde hafif eğimli olması, iklimin yılda en az üç dönem ürün yetiştirmeye uygun oluşu, seracılığı ön plana çıkarmıştır. Gelir seviyesi düşük olan orman köylüsü ise, arıcılığa yönelmeye başlamıştır. Ayrıca, yapılan deneme çalışmalarının olumlu sonuç vermesiyle, kivi yetiştiriciliği de giderek yaygınlaşmaktadır. Özellikle kıyı kuşağında, gerekli arazi ve toprak şartları bulunan yerlerde, 1997'den itibaren kivi tarımı başlatılmıştır.

Ceviz ve kiraz da meyvecilik açısından araştırma sahamızda yetiştirilebilecek ürünler arasındadır. Ereğli'de yeni yeni ceviz ve kiraz bahçeleri oluşturulmaktadır.

Çilek de Ereğli'nin vazgeçilmez ürünlerindendir. Özellikle, şehrin bazı kenar mahallelerinde ve şehir merkezine yakın köylerde, üretime ağırlık verilmekte, hem yerli çileğin (Osmanlı Çileği) korunup yaşatılması hem de yüksek verimli ve kaliteli çilek çeşitlerinin bölgeye adaptasyonu çalışmaları yapılmaktadır. Ereğli'de Osmanlı Çileği adına festival düzenlenerek uluslararası boyutta Ereğli'nin tanıtımı gerçekleştirilmektedir.

Ekip-biçme faaliyetlerinden ziyade, ekme-dikme faaliyetlerinin yapıldığı sahamızda, 998 traktör, 181 adet atomizör, 213 traktör pulluğu, 5 slaj makinesi ve 163 fındık harman makinesi bulunmaktadır.

Araştırma sahamızdaki tarımsal faaliyetlerin büyük bir kısmı, ihtiyaca yönelik olarak sürdürüldüğü ve ticaret amacı güdülmediği halde, gübre kullanım düzeyi çok düşük değildir. 2000 yılında ilçede, 814300 ton kompoze gübre, 1.612.600 ton amonyum nitrat, 662250 ton da diğer gübrelerden (DAP, TSP, ÜRE) olmak üzere, toplam 3.089.150 ton gübre kullanılmıştır.

Tarımsal faaliyetleri ele almadan önce şu belirtmeliyiz ki, araştırma sahamızda tarımsal faaliyetler, sanayi ve madencilik faaliyetlerine nazaran oldukça geri kalmış ve yöre halkına en az gelir sağlayan ekonomik faaliyet olmuştur.

3.3.1. Yetiştirilen Tarım Ürünleri Ve Sahadaki Coğrafi Dağılışları

Ereğli ilçesindeki tarım alanlarında yetiştirilen ürünleri, tahıl tarımı, meyve tarımı, sebze tarımı ve seracılık faaliyetleri olmak üzere dört başlık altında incelemek mümkün olacaktır.

3.3.1.1. Tahıl Tarımı

Araştırma sahamızda tahıl ürünleri arasında başta mısır olmak üzere buğday, arpa ve yulaf da yetiştirilmektedir. Tahıl tarımında ticari amaç güdülmeyip, tamamen aile ihtiyacına yönelik olarak sürdürülmektedir.

Mısır Tarımı

Karadeniz Bölgesi'nin kıyı illeri, eskiden beri yurdumuzun yoğun mısır üretim bölgeleridir. Bunlar arasında, Batı Karadeniz Bölümü'ndeki Zonguldak ve Bolu (yıllık üretim 100-125 bin ton) en önemli üretim bölgeleridir.[15] Eskiden yöre insanının temel gıda maddesi olan mısır, eski önemini yitirmiştir. Artık, mısır unu ekmeği yerine, buğday unuyla yapılan ekmek tüketilmektedir. Araştırma sahamızda hayvancılık faaliyetleri gelişmemiş olduğundan, bu amaç doğrultusunda mısır tarımının gelişebilmesi de söz konusu olmamıştır.

Fotoğraf 68. Mısır Tarımı Evlerin Yanındaki Küçük Bahçelerde Yapılmaktadır

[15] DOĞANAY, H., 1995, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Öz Eğitim Yayınları Yay., No:6, s.103, İstanbul.

Ereğli ilçesi sakinleri, ancak eski damak tadı alışkanlıklarını zaman zaman sürdürebilmek için, ve her evde sayıları 1 veya 2'yi geçmeyen hayvanlarına yiyecek temin edebilmek için, sınırlı ölçüde mısır tarımı yapmaktadırlar. Sadece evlerin önünde veya arkasında yer alan küçük bahçelerde mısır ekilmektedir. Mısır tarım alanları toplam tahıl alanlarının (23245 ha) %50'sini oluşturmaktadır.

Toplam tarım alanları içinde mısır 11577 hektar alan kaplamaktadır. 2000 yılı itibariyle elde edilen mısır miktarı, tane olarak 29594 ton, toplam olarak, yani hasıl olarak 31152 ton'dur. Mısır üretiminin en fazla olduğu ve ticari mısır tarımının yapıldığı tek köy Çevlük'tür. Bu köyde yıllık 15 ton mısır üretilmektedir. Araştırma sahamızdaki tüm köylerde mısır tarımı yapılmaktadır. Hektara verim yaklaşık 2,5 tondur.

Buğday Tarımı

Araştırma sahamızın nemli iklim şartları, buğday tarımının ekonomik anlamda yapılmasına elverişli değildir. Ereğli'de zaten çok kısıtlı olan tarım arazileri içinde, genellikle aşınım düzlükleri ve eğimli etek düzlükleri buğday tarımı için tercih edilmiştir. Örneğin: Dağlıca, Esenköy, Ören, Ömerli köylerinde eskiden buğday tarımı yoğun olarak yapılırken, bugün buğday tarımının yapılan masrafı kurtarmadığını, mazodun çok pahalı olduğunu belirten yöre halkı tarlalarını boş bırakmayı tercih etmektedir. Buğday alanları toplam tahıl alanının %40'ını işgal etmektedir (Tablo 86).

Ereğli'de yalı boyundaki köylerde (Balı, Keşkek, Terziköy, Bayat, Ballıca, Cemaller), çalışma sahamız güneyindeki ve doğusundaki ormanlık sahada bulunan köylerde, (Akköy, Çömlekçi, Karakavuz, Fındıklı, Uludağ, Sakallar, Hacıuslu vb.) buğday tarımı yapılmamakta, dolayısıyla buğday tarımına ayrılan saha da bulunmamaktadır.

Bugün, sadece aile ihtiyacına yönelik olarak Gülüç Çayı vadisi kuzeyindeki Miosen aşınım düzlüklerindeki Dağlıca, Esenköy, Akkaya, Güllük köylerinde, daha batıda Ören ve Ömerli köylerinde buğday tarımı yapılmaktadır. Yörede yaptığımız anketlerden öğrendiğimize göre, eskiden Ören köyünde çok fazla buğday tarımı yapılmakta imiş. Ancak bugün yok denecek kadar azdır (Fotoğraf 69).

Araştırma sahamızda ayrıca, Gülüç Çayı vadi yamaçlarındaki düzlüklerde ve aşınım yüzeylerinin eteklerinde yer alan köylerde, Ova, Çiğdemli, Vakıf, Güzelyurt,

Çevlük, Yukarıhocalar, Kızılcapınar, Yazıören köylerinde de, ihtiyaca yönelik olarak buğday tarımı yapılmaktadır. 2000 yılı itibariyle Ereğli'de 9500 ha buğday alanından 19000 ton buğday elde edilmiştir (Tablo 86). Türkiye genelinde buğday, insanın temel besin maddesi olması nedeniyle, ekim alanları ve üretimi sürekli artış göstermiştir. Ülkemizin sürekli artan nüfusunun ihtiyacını karşılamak için, bu artışın gelecekte de devam edeceği kaçınılmaz[16] olduğu halde, Ereğli'de buğday alanları büyük bir hızla daralmaktadır. Hektara verim 2 ton kadardır.

Fotoğraf 69. Eskiden Buğday Tarımı Yapılan Alanlar Bugün Boş Bırakılmaktadır

Arpa ve Yulaf Tarımı

Ereğli'de arpa ve yulaf tarımı çok azdır. Hayvancılıkla uğraşan birkaç aile, kendi ihtiyacı için bu ürünlerin tarımını, çok dar alanlarda yapmaktadır. Sadece Akkaya, Dağlıca, Esenköy ve Alacabük'de söz konusu ürünler ekilmektedir.

2000 yılı itibariyle çalışma alanımızda, 600 hektar arpa ekilmiş ve 1080 ton arpa elde edilmiştir. Yulaf ise 1568 hektar alanda ekilmiş ve 3136 ton yulaf elde edilmiştir (Tablo 86). Hektara arpa verimi 1,8 ton civarındadır. Yulaf verimi ise 2 ton'a yakındır.

[16] KODAY, Z., 2000, "Türkiye'nin Tahıl Üretimi", Türk Coğrafya Derg., S.35, s.302, İstanbul.

Tablo 86. Ereğli'de 2000 Yılı İtibariyle Tahıl Alanları ve Üretimleri

Ürün Adı	Ekili Alan (ha)	Üretim (ton/yıl)	%'si
Mısır (Dane)	11577	29594	50
Mısır (Hasıl)		31152	
Buğday	9500	19000	40
Yulaf	1568	3136	7
Arpa	600	1080	3
Toplam	23245	83962	100

Kaynak: Ereğli Tarım İlçe Müdürlüğü (2000)

3.3.1.2. Bağ-Bahçe Tarımı

Araştırma sahamızda üretilen meyveler arasında ilk sırayı fındık almaktadır. Fındıktan sonra en fazla üretilen meyve çilektir. Ereğli'de kivi ve ceviz bahçeleri yeni yeni oluşturulmaktadır. Bunların dışındaki meyveler elma, armut, ayva, kiraz, erik, dut, incir, nar, ahududu, şeftali, vişne, herkesin bahçesinde 2'şer 3'er ağacı geçmeyip, aile ihtiyacını karşılayacak kadar dikilmiştir. İhtiyacı aşan erik, armut, incir vs. ise yerel pazarlarda satılmaktadır.

Fındık Tarımı

Araştırma sahamızda fındık alanları 5764 hektar alan kaplamaktadır (Tablo 66). Ancak her geçen gün fındık bahçeleri büyük bir hızla artmakta, orman alanları ise daralmaktadır.

Yıllık yağış tutarlarının 700-800 mm ile 1500 mm'den az olmadığı, kış sıcaklık ortalamalarının 0°C ile 6-7°C dolayında kaldığı, yaz sıcaklık ortalamalarının da 20 ile 25°C'yi pek aşmadığı bölgeler, fındığın doğal yetişme bölgeleridir. Bu bakımdan Karadeniz Bölgesi kıyı kuşağı, yaklaşık 0-500 m ve bazı bölgelerde 600 m'lere kadar en uygun yetişme bölgeleridir. Dolayısıyla araştırma sahamızın iklim koşulları (Tablo 1, 2, 10, 11) fındık tarımı için oldukça uygundur.

Kdz.Ereğli ilçesinde fındığın, Doğu Karadeniz Bölümü'nden göç eden aileler sayesinde yaygınlaşmaya başladığı bilinmektedir. Karakavuz, Akköy, Çömlekçi

köylerinin Giresun ve Ordu'dan göç eden ailelerden oluşması ve bu üç köyün de, Ereğli'nin en çok fındık üreten köyleri arasında oluşu, bu görüşü desteklemektedir. Ereğli'de yaklaşık 6000 aile fındık tarımı yapmaktadır.

Fotoğraf 70. Ereğli'de Yeni Oluşturulan Fındık Bahçeleri

Fındığın yayılma sebepleri arasında, sürekli pazarının oluşu, eğimli ve işe yaramayan arazilerin fındık dikilerek değerlendirilebilmesi, elde edilen gelirin iyi olması, diğer tarım ürünlerine göre daha kolay yetişmesi, insan gücü, yatırım ve diğer masraflardan tasarruf sağlaması ve meyvesi dışında, kabuğundan ve dallarından yararlanılabilmesi, stoklanabilmesi ile naklinin ve toplanmasının kolay olması belirtilebilir.

Ereğli'de yeni gelişme göstermeye başlamış olmasına rağmen, yöre halkına ekonomik anlamda gelir sağlayan en önemli tarım ürünü fındıktır. Her geçen gün fındık bahçelerinin sayısı artmaktadır. 2000 yılı itibariyle 5764 hektar fındık tarım alanında meyve veren yaşta 3583680 ocak bulunmaktaydı. Meyve vermeyen yaşta yeni dikilmiş ocak sayısı ise 687720'dir. Elde edilen fındık miktarı ise 4015 ton'dur (Tablo 91). Ocak başına ortalama verim 105 kg civarındadır.

Araştırma sahamızda en fazla fındık tarımı, güneydeki ormanlık alanlarda (500-600 metreler arasında) bulunan, Karakavuz, Fındıklı, Akköy, Çömlekçi köyleri ile Gülüç Çayı vadisi güneyindeki Emirali, Alaplısofular, Çiğdemli, Işıklı, Pembeciler, Halaşlı, Yunuslu, Sarıkaya, Kaymaklar ve Gebe köylerinde yapılmaktadır. Çalışma alanımızın kuzeyinde ise Tepeören, Cemaller ve Terziköy en fazla fındık üretilen köylerdir (Tablo 87).

Tablo 87. Ereğli'de Yıllık Fındık Üretimi 100 Ton'un Üzerinde Olan Köyler (2000)

Köyün Adı	Üretim (ton/yıl)
Emirali	125
A.Sofular	180
Çiğdemli	150
Karakavuz	300
Fındıklı	150
Çömlekçi	150
Akköy	100
Işıklı	150
Pembeciler	150
Tepeören	150
Kurtlar	100
Halaşlı	100
Yunuslu	200
Çayırlı	200
Cemaller	150
Ballıca	150
Terziköy	500
Başören	150
Kaymaklar	300
Sarıkaya	150
Gebe	250

Kaynak: Sahada Yapılan Gözlemler ve Anket Sonuçlarından Yararlanılmıştır (2000)

Ayrıca araştırma sahamızda Gülüç Çayı vadisindeki köylerde, güneye bakan yamaçlarda, azda olsa fındık tarımı yapılmaktadır. Sadece çalışma alanımızın doğusundaki Vakıf, Sakallar gibi köyler ile Gülüç Çayı vadisinde daha çok sebze

tarımı ile uğraşan Bölücek, Yaraşlıyörük, Hamzafakılı, Dedeler köylerinde ve şehir merkezine yakın olan Balı, Keşkek köylerinde fındık tarımı yapılmamaktadır.

Çilek Tarımı

Çilek, ilkbaharda taze meyvenin az olduğu dönemde pazara çıkan bir meyvedir. Özellikle turfanda çilek, bahçe ürünleri arasında dünyanın hemen her yerinde en iyi gelir getiren ve çevre halkına geniş ölçüde iş olanakları açan meyvelerden biridir. Taze tüketildiği gibi, reçel, marmelat, dondurma, pasta ve likör sanayinde kullanılmaktadır. C vitamini açısından oldukça zengin olan çilek, yoğun işgücü isteyen bir bitki olduğu için, yaşlıların ve çocukların da çalışabileceği küçük aile işletmeciliğine çok uygundur.

Çilek, üzümsü meyveler grubuna giren türlerden olup "Fragaria" cinsine bağlıdır. Tarihte ilk çilekten söz edilmesi, eski Romalılar devrine rastlar. İlk yazılı döküman da M.S.23-79 yılları arasında yaşayan yazar Pliny'e aittir. İlk düzenli bahçeler 1300'lü yıllarda Fransa'da kurulmaya başlanmıştır. Ülkemizde çilek yetiştiriciliğinin tarihçesine ilişkin fazla bilgi olmamakla beraber, ilk yetiştirilen türlerin Arnavutköy, Osmanlı ve Kestel çileği olduğu bilinir.[17]

Türkiye'nin başta Akdeniz kıyıları olmak üzere 6 değişik yerinde, dört yabancı (Tiopa, Aliso, Pocahontas ve Cambridge 0442) ve bir yerli kökenli (Osmanlı) çilek çeşidi yetişmektedir.[18] Çilek, çeşitli iklim ve topraklara uyumu çok iyi olan bir bitkidir.

Çilek yetiştiriciliğinde uygun yer seçimi, iyi kazanç sağlamak için üzerinde durulması gereken konulardandır. Özellikle bu durum, turfanda yetiştiricilik için büyük önem taşır. Çilek, genellikle her çeşit toprakta yetişebilirse de humuslu topraklarla, tınlı-kumlu toprakları tercih eder. Besin maddelerince zengin ve PH'ı 6.0-6,5 dolaylarında olan, geçirgen topraklar çilek için idealdir.[19] Kireci fazla olan topraklarda çilekte sarılık (kloroz) olur.

---

[17] Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, 1975, Çilek, s.2, Yalova.

[18] KAŞKA, N.-YAZGAN, A., ve Diğerleri, 1975, Çileklerde Değişik Yaz ve Kış Dikim Zamanlarının Turfanda Çilek Üretimi ve Verim Üzerine Etkileri, Tübitak Yay., No:417, TOAG Seri No:88, s.VII, Ankara.

[19] WIENBERG, D., 1970, Short Report on the Possibilities of Cultivation Early Stawberries in Southern Turkey, s.34, Spain.

Çilek -10°C'ye kadar önlem alınmadan yetiştirilebilir. Ancak çiçeklenme döneminde -2°C sıcaklıktan sonra zarar görür.

Çilek için değişik dikim dönemleri mevcuttur. Kış dikiminde fideler, Ekim-Kasım aylarında sökülerek ya hemen, yada 1-3 hafta bekletilerek yerine dikilir. Bu metodda hasat daha erken, ürün daha kaliteli olur. İlk yıl 1-2 ton, 2.yıl 2-4 ton ürün alınırken, 3.yıl verim düşer fakat kaliteli olur. Sonbahar dikim metodunda, fideler Eylül-Ekim aylarında sökülüp, 1-2 gün içinde yerine dikilmelidir. Verim kış dikimiyle aynıdır. Ancak iyi bir bakım ve damlama sulama ile verim 4 tona kadar çıkmaktadır. Yaz dikim metodunda fideler Aralık-Ocak aylarında sökülüp –2°C'lik soğuk depolarda, 6-7 ay bekletilir. Buna fripo fide denir. Kalite ve verim yönünden diğer yöntemlerden daha geridir. Araştırma sahamız için en iyi metod sonbahar ve kış dikim metodudur.[20]

Çilekte, dikimden önce verilen potas ve fosfat üç yıl yeterli olmaktadır. Bu nedenle yıllık sadece azotlu gübre, dönüme 18-20 kg olacak şekilde her ay verilir. Bu şekilde, bir mevsimde yaklaşık dönüme 100 kg azotlu gübre verilmiş olur. Çilek hasadı, Mayıs ayının son iki haftasında ve Haziran ayının ilk iki haftasında yapılmaktadır. 3/4'ü kızaran meyveler sabah saatlerinde toplanmaktadır. Hasattan sonra yetiştirici, bahçe bakımını ihmal etmemelidir. Çünkü, gelecek yılın meyve verimi, önceki yılın sonbaharında oluşur. Daha doğrusu verimin durumu, 1 yıl öncesinden şekillenir.

Araştırma sahamızda çilek yetiştiriciliğinin tarihi 1900'lü yılların başına kadar gitmektedir. Ereğli'de 10 köy yerleşmesinde, azda olsa Gülüç kasabasında 6 mahallede, çilek tarımı yapılmaktadır. İlçede çilek yetiştirilen alan 210 ha'dır. 500'e yakın çiftçi geçimini çilekten sağlamaktadır. Bu rakam, geçim kaynağı birinci derecede sanayiye bağlı olan bir saha için küçümsenmeyecek bir sayıdır.

Ereğli'de çilek ekim alanı en fazla olan yerleşmeler Kocaali (20 dönüm), Korubaşı (25 dönüm), Soğanlıyörük (30 dönüm), Ören (25 dönüm) köyleri ile Ereğli'nin Kepez (25 dönüm) ve Kestaneci (25 dönüm) mahalleleridir.

Araştırma sahamızda en fazla çilek üretimi, Belen köyünde (35 ton) gerçekleştirilmektedir. Çilek üretimi fazla olan diğer köyler; Hamzafakılı (25 ton),

[20] Kdz.Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri.

Kocaali ve Korubaşı (15 ton) köyleridir. Diğer köylerde henüz yeteri kadar yaygın değildir (Tablo 88). Bahsi geçen 17 yerleşmede yetiştirilen çilek türleri, Osmanlı, Aliso ve Kara Çilek'tir. Bu yerleşmelerden başka, Tepeören ve Cemaller köylerine de, çilek fidesi dağıtımı yapılarak çilek tarımına başlanmıştır.

Ereğli'de çilek tarımının asıl dikkat çekici noktası, Osmanlı Çileği olarak bilinen yerli çileğin, ülkemizde sadece Ereğli'de yetişiyor olması, dolayısıyla Ereğli'nin simgesi olarak bilinmesidir. Bu nedenle ilçede Osmanlı Çileği adına "Uluslararası Osmanlı Çileği Kültür Festivali" düzenlenmektedir.

Tablo 88. Ereğli'de Çilek Üretimi Yapan Yerleşmeler, Yetiştirdiği Çilek Türü ve Miktarı ile Çilek Alanları (2001)

Çilek Üretimi Yapan Yerleşmeler	Üretilen Çilek Türü	Üretim (Ton)	Alan (Dönüm)
Kocaali Köyü	Osmanlı-Kara Çilek ve Aliso	15	20
Korubaşı Köyü	Osmanlı-Kara Çilek ve Aliso	15	25
Ömerli Köyü	Osmanlı-Kara Çilek ve Aliso	5	3
Ören Köyü	Osmanlı-Kara Çilek ve Aliso	5	25
Soğanlıyörük Köyü	Osmanlı-Kara Çilek ve Aliso	10	15
Sarıkorkmaz Mah.	Osmanlı-Kara Çilek ve Aliso	10	12
Sakallar Köyü	Osmanlı ve Kara Çilek	1	3
Göktepe Köyü	Kara Çilek ve Aliso	4	6
Belen Köyü	Kara Çilek ve Aliso	35	30
Kepez Mahallesi	Osmanlı, Kara Çilek ve Aliso	5	10
Köseler Mahallesi	Kara Çilek ve Aliso	5	11
Kestaneci Mahallesi	Osmanlı, Kara Çilek ve Aliso	4	7
Kışla Mahallesi	Kara Çilek ve Aliso	1	3
Kırmacı Mah.	Kara Çilek ve Aliso	1	3
Gülüç	Kara Çilek ve Aliso	5	10
Hamzafakılı	Kara Çilek ve Aliso	25	20
Bölücek	Kara Çilek ve Aliso	5-6	7
	Toplam	152	210

Kaynak: Kdz.Ereğli Osmanlı Çileği'ni Yaygınlaştırma ve Üreticileri Koruma Derneği

Fotoğraf 71-72. Korubaşı Köyü'ndeki Çilek Bahçeleri

Osmanlı Çileği, 1920'li yıllarda Sait Halim Paşa'nın İstanbul'dan getirmiş olduğu Arnavut Köy Çileği'nin, Ereğli'nin toprağına ve iklim şartlarına kolayca adapte olması ve yerli kara çilekle etkileşimde bulunarak özgün bir çeşit haline gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Kısa sürede "Osmanlı" adını alarak literatürde kendine yer bulmuştur. Daha çok orman açmaları ile elde edilmiş ve şehre yakın sahalarda ekilen bu çileğin üretiminin 1960'lı yıllarda hat safhaya ulaştığı, o dönemi yaşayanlarla yaptığımız anketlerden anlaşılmaktadır. O yıllarda, Osmanlı Çileği'nin küfelere doldurularak teknelerle İstanbul'a gönderildiği söylenmektedir.

Osmanlı Çileği meyveleri küçük, basık, yuvarlak ve nadiren konik şekilli, güneş gören kısmı koyu, öteki kısımları açık pembe renklidir. Meyve eti beyazdır. Çok güzel kokulu, sulu ve aromalıdır. Çekirdekler meyve etine batık olduğu için ellenmeye pek gelmez. Bu nedenle yola dayanıklı değildir. Verim çok düşüktür. Bu çeşit ülkemizde reçellik olarak tutulur.[21]

1965-1970'li yıllardan sonra çilek alanlarının iskâna açılması, ormandan açma arazilerin veriminin düşmesi ve mücadelesi zor bir hastalık olan Nemotod'un çileğe bulaşması ile ekim alanları ve üretim hızla düşmüş, günümüzde sınırlı sayıdaki ailenin sadece festival için yetiştirdiği bir düzeye gelmiştir. Osmanlı Çileği'nin çok dayanıksız oluşu ve toplanır toplanmaz en geç bir gün içinde tüketiminin gerekmesi, çiftçiyi caydıran sebepler arasındadır. Bu nedenle çilek üreticileri, yüksek verimli, dayanıklı, pazara bozulmadan ulaştırılabilen kültür çeşitlerini (Aliso) tercih eder olmuştur. Hali hazırda bu çeşitler üreticinin gelir kaynağını oluşturmaktadır.

Ancak 1990 yılından beri düzenlenen "Osmanlı Çileği Festivali" nedeniyle, son yıllarda Osmanlı Çileği'ne ve Kara çileğe olan taleplerde artış olmuştur. Bunun sonucunda Kdz.Ereğli Belediyesi ve İlçe Tarım Müdürlüğü'nün öncülüğünde, "Osmanlı Çileğini Yaygınlaştırma ve Üreticileri Koruma Derneği" kurulmuş ve fide temini sıkıntısını gidermek için, Soğanlıyörük köyünde fide üretim tesisi kurulmuştur. Asıl amaç, bu çilek türünü festival yetiştiriciliğinden kurtarıp, kara çilekle birlikte pazara yönelik yetiştirilmesini sağlamaktır.

Üretilen ürün, sanayi bahsinde değindiğimiz gıda sanayine ait iki fabrikada (Azim Konserve ve Ören Kollektif Şirketi) pazar bulabilmektedir. Özellikle, çilek

[21] KAŞKA, N., - YAZGAN, A., ve Diğerleri, 1975, a.g.e., s.10, Ankara.

reçeli üretimi için fabrikalar alımlarını arttırmaya başlamışlardır. Ayrıca İstanbul'daki likör üreten fabrikalardan Osmanlı çileğine talep vardır. Çünkü bu çileğin aroması ve kokusu, likörün kalitesini arttırıp, tercip edilirliğini yükseltmektedir. Bunların yanısıra dondurma ve pasta yapımında da yerel pazarlarda değerlendirilebilir. Çileğin hasad mevsiminde taze meyve olarak tüketilmesi nedeniyle, yöre halkıda Osmanlı Çileği'ni tercih etmektedir. Bu amaçla üreticiler, çilekleri yörede "tıngıl" olarak adlandırılan çeşitli ebatlardaki sepetlere doldurarak, yol kenarlarında ve Ereğli pazarında satışa sunmaktadır.

Fotoğraf 73. Yerel Pazarlarda "Tıngıl" İsmi Verilen Sepetlerde Osmanlı Çileği Satılmaktadır.

Çilek tarımının Ereğli'de geliştirilebilmesi için, çilek yetiştirilen sahaların iskâna açılması önlenmeli, modern tarım teknikleri kullanılmalı, sadece festivalde dereceye girenlere değil, diğer üreticilere de ödüller verilerek (tarımsal girdi ve techizat), çilek tarımı teşvik edilmeli, alternatif teşvik politikaları geliştirilmeli, mevcut iki adet konserve fabrikası, çiftçilerle sözleşme yoluna giderek farklı fiyat uygulamasıyla, üretimi özendirmelidir.

Sonuç olarak, Kdz.Ereğli'nin adını ülke sınırları dışına taşıyan bu güzel meyvenin yok olmasını önlemek ve kültür çileklerinin tarımı ile birlikte geliştirilmesini sağlamak gerekir.

Ceviz Tarımı

Ceviz, araştırma sahamızda üretimi artan meyvelerdendir. Doyum noktasına ulaşan fındığa da, alternatif bir üründür. Çünkü, cevizin hem meyvesi hem de kerestesi değerlidir. Araştırma sahamızda meyve veren yaşta 14310 ağaç, meyve vermeyen yaşta ise 18910 ağaç ceviz bulunmaktadır. Elde edilen yıllık ortalama ceviz miktarı ise 598,5 ton'dur (Tablo 91).

Ereğli'de ceviz bahçeleri yeni yeni ticari amaca yönelik olarak oluşturulmaktadır. Aslında her ailenin bahçesinde kendine yetecek kadar bir-iki ağac ceviz bulunmaktadır. Ancak bunlarda amaç ticari değildir. Meyve veren ağaç sayısından çok meyve vermeyen ağaç sayısının fazla olması, ceviz bahçelerinin yeni kurulmasıyla alakalıdır. Sözkonusu 18910 ağaç da meyve vermeye başlayınca, ilçe üretimi daha da artacaktır.

Ereğli'de en fazla ceviz, Aydın (1250) ve Güllük (1500) köylerinde bulunmaktadır (Tablo 89). Ceviz bol güneş alan, soğuk ve şiddetli rüzgârlara kapalı, kışları ılıman geçen hafif hava akımı olan yerleri sever. Toprak olarak da dağ yamaçlarının eteğinde biriken, taşlı toprakları sevmektedir. Kireç bulunduğu takdirde, gayet fakir topraklarda yetişebilmektedir. Dolayısıyla sahada fındığın gelişiminin az olduğu, toprağı az, ana kayanın yüzeye yakın olduğu yerlerde, gayet iyi yetişmektedir.[22] Bu nedenle çalışma alanımızda ceviz, daha çok Gülüç Çayı vadisinin güneyindeki ve kuzeyindeki aşınım düzlüklerinin yamaçlarında, özellikle de güney yamaçlarında daha çok bulunmaktadır. Örneğin; Aydın, Güllük, Zindancılar, Sütlüce, Yazıcılar, Kaymaklar vb. (Tablo 89).

[22] Kdz. Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri.

Tablo 89. Ereğli'de En Çok Ceviz Ağacı Bulunan Yerleşmeler (2001)

Köyün Adı	Ağaç Sayısı
Külah	80
Sarıkaya	300
Kaymaklar	350
Yazıcılar	600
A.Sofular	70
Güzelyurt	170
Zindancılar	150
Sütlüce	180
Yukarıhocalar	100
Hacıuslu	120
İskenderli	150
Kızılca	200
Hasbeyler	125
Kızılcapınar	80
Aydın	1250
Güllük	1500
Deliler	200
Diğerleri	
Toplam	5625

Kaynak: Araştırma Sahasında Yapılan Anket Sonuçları ve Gözlemlerden Yararlanılmıştır

Araştırma sahamızda yeni oluşturulan ceviz bahçeleri dışında, diğer ceviz ağaçları herkesin bahçesinde bir iki adedi geçmeyecek şekilde dağılmıştır. Ereğli'de fındık ve elma ağacı sayısından sonra en fazla ceviz ağacı yer almaktadır (Tablo 91).

Kivi Tarımı

Ülkemizde olduğu gibi, araştırma sahamızda da kivi tarımı oldukça yenidir. İlk defa 1987 yılında Yalova'da deneme amaçlı olarak kivi tarımı başlatılmış olup, 1996 yılında tarımı 16 ilde yaygınlaştırılmıştır. Özellikle, Karadeniz Bölgesi'nde Rize, Trabzon, Ordu, Giresun, Kastamonu ve Zonguldak illerimiz, ağaç sayısı ve üretimdeki artışlarla dikkat çekmektedir.[23] Ereğli'de bu ürünün tarımına 1991 yılında başlanmıştır. Kivi birim alandan yüksek getirisi olan bir ürün olup, bu yönüyle hem yöre çiftçisinin ekonomisine katkısı olacak, hem de üretimin artmasıyla, ithal edilen kivi miktarı azalacak ve ülke ekonomisi açısından döviz kaybı önlenecektir.

---

[23] KODAY, S., 2000, "Türkiye'de Kivi Üretimi", Atatürk Üniv. Doğu Coğrafya Derg., Sayı:3, s.103, Erzurum.

Ereğli'de yapılan deneme çalışmalarının olumlu sonuç vermesiyle kivi bahçelerinin sayısı giderek artmıştır. İklim olarak uygun olan, özellikle yalı boyundaki köylerde, gerekli toprak ve arazi şartları da bulunan yerlerde 1997'de 3500, 1998'de 2000 adet olmak üzere, toplam 5500 adet kivi dağıtılmıştır. Dağıtılan kivi fidelerinden 2073 tanesi tutunabilmiştir. Bunlardan 200 tanesi meyve verir durumdadır. 1873 tanesi ise henüz meyve verecek yaşta değildir. 1999 yılı itibariyle Zonguldak'ta bulunan 9351 adet kivi asmasının %37,6'sı Ereğli'de bulunmaktadır (Tablo 91).

Fotoğraf 74. Yeni Oluşturulmuş Bir Kivi Bahçesi (Ballıca Köyü)

Ereğli'de kivi tarımının en fazla olduğu ve gelecekte gelişme kaydedebileceği yerleşmeler, araştırma sahamızın kuzeyindeki sahile yakın, Keşkek, Bayat, Cemaller, Tepeören, Ballıca köyleridir. Ereğli'de ayrıca Başören, Ereğlisofular, Ruşanlar, Aydınlar, Alaplısofular, Çiğdemli köylerinde de kivi tarımı yapılabilmektedir. Kivinin doğal yetişme alanı, denizden 300 m yüksekliğe kadar olan alanlar olduğu için, diğer sahalarda pek verim alınamamıştır. Bu sahalarda toprak da yetiştiriciliği olumsuz yönde etkilemiştir.

Tablo 90. Ereğli'de Kivi Tarımı Yapılan Yerleşmeler ve Asma Sayısı (2001)

Yerleşme Adı	Asma Sayısı
Cemaller	220
Bayat	294
Keşkek	200
Tepeören	83
Ballıca	250
Çiğdemli	118
Alaplısofular	76
Elmacı	158
Aydınlar	18
Ruşanlar	76
Ereğlisofular	25
Başören	150
Deliler	143
Armutçuk	150
Ömerli	20
Korubaşı	30
Terziköy	25
Yazıcılar	37
Toplam	2073

Kaynak: Kdz. Ereğli Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri

Ereğli'de yalı boyundaki köylerde, 2 dönüm kivi bahçesinden 900 kg kivi elde edilmektedir. Kivinin tanesinin 2001 yılı itibariyle perakende olarak 500 bin TL'den satıldığı düşünülürse, elde edilecek gelir küçümsenmeyecek orandadır.

Diğer Meyveler

Araştırma sahamızda diğer meyve türleri, genellikle evlerin bahçelerinde bir-iki ağaç olarak dağılmış durumdadır. Bu meyveler arasında, başta elma ve erik olmak üzere armut, ayva, kiraz, dut, kestane, incir, nar, ahududu, şeftali ve vişne yer almaktadır. Yetiştirilen meyvelerin çoğu, aile ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. İhtiyaç fazlası az miktarda meyve de, yerel olarak pazarlanabilmektedir. Toplu halde tek bir meyvenin yetiştirildiği bahçe sayısı çok azdır.

2001 yılı itibariyle Ereğli'de 33950 meyve veren, 4800 meyve vermeyen elma ağacından 1358 ton elma elde edilmiştir. İlçede 44500 meyve veren, 1700 meyve vermeyen erik ağacı olup, toplam 890 ton erik üretilmiştir. Armut ağacı sayısı 23600

olup, bunun 17100'ü meyve vermekte 6500'ü meyve vermemektedir. Yıllık armut üretimi ise 684 tondur. Meyve veren 7000 ayva ağacından ise, 189 ton ayva elde edilmiştir (Tablo 91).

Araştırma sahamızda kiraz ağacı sayısı da çok fazladır. 17000 kiraz ağacından (4300 meyve vermeyen) 510 ton kiraz elde edilirken, 15500 incir ağacından 465 ton incir, 9800 dut ağacından 490 ton dut, 2400 nar ağacından 96 ton nar üretilmektedir. Ayrıca 1,8 ton ahududu, 20,35 ton şeftali, 68,4 ton vişne üretimi söz konusudur (Tablo 91).

Fotoğraf 75. Ereğli'deki Kestanelerin Meyveleri Oldukça İri ve Lezzetlidir

Ayrıca ilçede doğal olarak bulunan kestane ağaçlarından da, 860,3 ton kestane toplanmakta ve yerel pazarlarda satılmaktadır. Böylece yöre insanına ek gelir kaynağı olmaktadır.

Sayıca fazla olmamasına rağmen, sahadamandalina dahi bulunmaktadır (Terziköy, Tepeören ve Cemaller köylerinde).

Tablo 91. Ereğli'de Yetiştirilen Meyve Türleri, Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları (2001)

Meyve Türü	Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta	Üretim (Ton)
Fındık	3.583.680	687.720	4.015
Çilek	210 (ha)	-	152
Armut	17.100	6.500	684
Ayva	7.00	6500	189
Elma	33.950	4.800	1.358
Kiraz	17.000	4.300	510
Erik	44.500	1.700	890
Dut	9.800	1.000	490
Kestane	24.580	5.000	860,3
Ceviz	14.319	18.910	598,5
İncir	15.500	643	465
Nar	2.400	200	96
Kivi	200	1873	0,8
Ahududu	8.00	-	1,8
Şeftali	1.850	800	20,35
Vişne	3.800	1.500	68,4

Kaynak: Kdz.Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri

3.3.1.3. Sebze Tarımı

Araştırma sahamızda sebzeler de, meyveler gibi evlerin önündeki küçük parsellerde, karışık halde üretilmektedir. Bahçenin bir kısmında domates, bir kısmında patlıcan, diğer kısımlarında başka sebzeler yer alabilmektedir.

Ereğli'de yaygın olarak yetiştirilen (1800 ha alanda) başlıca sebzeler; karalahana, patates, fasulye, ıspanak, kabak (sakız), biber, pırasa, soğan, marul, bezelye, salatalık, bakla, sarımsak, patlıcan vs.'dir. 2001 yılı itibariyle 12737,5 ton sebze üretilmiştir. Bunun 3240 tonu patates, 1900 tonu fasulye, 1500 tonu kabak, 1900 tonu pırasadır. Aynı yıl ilçede 89 ton bakla, 31,5 ton bezelye, 376 ton soğan, 12 ton sarımsak, 225 ton bakla, 10 ton bamya, 880 ton biber, 140 ton bezelye, 441 ton salatalık, 740 ton ıspanak, 5 ton havuç, 320 ton kara 50 ton beyaz lahana, 320 ton marul, 275 ton patlıcan, 4 ton sarımsak, 270 ton soğan, 9 ton turp elde edilmiştir (Tablo 92).

Tablo 92. Ereğli'de Yetiştirilen Sebze Türleri, Ekim Alanları ve Üretimleri (2001)

Ürün Adı	Ekili Alan (ha)	Üretim (ton/yıl)
Bakla	30	89
Bezelye	15	31.5
Patates	270	3240
Soğan	47	376
Sarımsak	3	12
Bakla	30	225
Bamya	5	10
Biber	155	880
Bezelye	20	140
Fasulye (T)	235	1.900
Hıyar	36	441
Kabak (Sakız)	125	1.500
Pırasa	164	1.900
Havuç	1	5
Ispanak	115	740
Lahana (Kara)	325	320
Lahana (Beyaz)	5	50
Marul (K)	97	320
Patlıcan	28	275
Sarımsak	1	4
Soğan (T)	90	270
Turp	3	9

Kaynak: Kdz.Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri

3.3.1.4. Seracılık Faaliyetleri

Araştırma sahamızda seracılık faaliyetleri son 5-6 yıldır önemli gelişmeler göstermiştir. Ereğli'de ekonomik anlamda seracılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için, en az 8x30 m boyutlarında seraya gereksinim vardır. Ürün çeşidi olarak dönüşümlü şekilde, salatalık, fasulye, marul veya ıspanak yetiştirilmektedir. Bu şekilde, yılda üç ürün alınabilmekte ve ekonomik olarak, yıllık asgari ücretin en az üç katı gelir elde edilebilmektedir. Ancak ekim-dikim zamanlarını iyi ayarlamak gerekir. Ereğli'de en iyi ekim-dikim zamanları, birinci dönem salatalık ve fasulye için Mart ve Nisan başı, ikinci dönem salatalık ve fasulye için, Temmuz, Ağustos ayları başı, üçüncü dönem marul ve ıspanak için Ekim-Kasım aylarıdır.

Fotoğraf 76. Hamzafakılı Köyü'nde Fasulye Üretilen Bir Sera

Gülüç Çayı vadisinde ve diğer küçük vadilerde sahanın eğiminin az olması, gece ile gündüz sıcaklık farklarının düşük olması ve yılda en az üç dönem ürün yetiştirme imkânı, bu sahalarda seracılığı ön plana çıkarmıştır. Çiftçiye yönelik eğitim hizmetlerinin arttırılmasıyla, seracılık kısa sürede, dar gelirli ailelerin iş kapısı olmuştur. 1995 yılında başlayan seracılık faaliyetlerinde, bugün gelinen nokta şöyledir;

Tablo 93. Ereğli'deki Sera Sayısı ve Alanları (2001)

Yaptıran Kuruluş	Adet	Alan
Özel idare bütçesi ile yaptırılan	81 Ad	19440 m^2
S.Y.D.V. tarafından yaptırılan alçak tünel	30 Ad	5760 m^2
S.Y.D.V. tarafından yaptırılan	107 Ad	25680 m^2
Orköy tarafından yaptırılan	4 Ad	960 m^2
Çiftçiler tarafından yaptırılan	385 Ad	23100 m^2
Toplam	607	7494 m^2

Kaynak: Kdz.Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü

Ereğli'de 1995 yılından beri özel idare tarafından 81 adet sera (19440 m^2) kurulmuştur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi tarafından ise, 30 adet alçak tünel, 107 adet normal olmak üzere 137 adet sera yaptırılmıştır. 137 sera 31440 m^2 alanda kurulmuştur. Bir gıda sanayi kuruluşu olan Orköy tarafından, 4 adet sera 960 m^2 alanda kurulmuştur. Ayrıca çiftçilerin kendi imkânlarıyla kurdukları sera sayısı, 385 olup, toplam alanı 23100 m^2'dir. Dolayısıyla çalışma sahamızda 607 serada, toplam 74940 m^2 alanda üretim yapılmaktadır.

Araştırma sahamızda en fazla seraya sahip köyler Gülüç Çayı vadisindeki Bölücek (300 adet), Yaraşlıyörük (100), Hamzafakılı (100) köyleridir. Ayrıca Ketenciler (25 adet), Yunuslu (15 adet), Keşkek (14 adet) sera sayısı fazla olan köylerdir. Ereğli'de seracılık faaliyetleri sürdürülen diğer köyler Sarıkaya, Ruşanlar, Elmacı, Sücüllü, Danişmentli, Ömerli, İskenderli, Kızılca, Göktepe, Cemaller ve Tepeören köyleridir (Tablo 94).

Tablo 94. Ereğli İlçesindeki Seraların Köylere Göre Dağılımı (2001)

Köyün Adı	Sera Sayısı
Bölücek	300
Hamzafakılı	100
Yaraşlıyörük	112
Ketenciler	25
Yunuslu	15
Keşkek	14
Sarıkaya	10
İskenderli	5
Elmacı	3
Sakallar	3
Kızılca	3
Cemaller	5
Göktepe	3
Tepeören	4
Ömerli	2
Danişmentli	1
Sücüllü	1
Ruşanlar	1
Toplam	607

Kaynak: Sahada Yapılan Gözlemler ve Anket Sonuçlarından Yararlanılmıştır (2001)

Araştırma sahamızda fındık ve çileğin haricinde yetiştirilen meyvelerin, ve seralarda üretilen sebzelerin dışında, tüm meyve ve sebze türlerinin üretimi aile ihtiyaçlarını karşılamak için yapılmaktadır. Madenin ve fabrikanın yöredeki varlığı ve sağladığı istihdam, meyve ve sebze yetiştiriciliğinin gelişimini engellemiştir. Ancak son yıllarda artık sanayinin sağladığı istihdamın yetersiz oluşu, yöre halkının yeniden tarıma yönelmesine neden olmuştur. Özellikle fındık alanları hızla genişlemektedir. Fındık alanlarında görülen bu bilinçsiz artış sınırlandırılmalı ve fındık alanları daraltılmalıdır. Ancak fındığa alternatif olarak çilek, kivi ve ceviz üretimi ile seracılık faaliyetleri teşvik edilerek arttırılmalıdır. Özellikle ceviz ve kivinin ekonomik getirisinin yüksek olması, yöre çiftçisinin gelir düzeyini yükseltecektir. Çilek için de pazar oluşturulmalı ve ilçenin pazarlayabileceği kadar çileği üretmesi sağlanmalıdır.

3.4. Hayvancılık

Ereğli'de hayvancılık faaliyetleri de, diğer tarımsal faaliyetler gibi sanayinin gölgesinde kalmıştır. Geçimini sanayi faaliyetlerinde ve madende çalışarak kazanan yöre halkı, hayvancılığı ek bir uğraş olarak sürdürmüştür. Erkeklerin fabrikada veya madende çalışması nedeniyle ailedeki kadınlar, yaşlılar veya çocuklar bu faaliyeti yürütmeyi üstlenmişlerdir. Her aile, beslediği az sayıdaki büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvanı ile ailenin ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Tek geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan aile sayısı, araştırma sahamızda çok azdır. Arazi darlığı, mera alanlarının olmayışı, hayvan yeminin dışardan temini ve masraflı oluşu, hayvancılığın gelişimini engellemiştir.

2001 yılı itibariyle yörede toplam 24803 büyükbaş ve küçükbaş hayvan bulunmaktaydı. Bunun %71,1'ini büyükbaş, %28,9'unu küçükbaş hayvanlar oluşturmaktaydı. Araştırma sahamızdaki toplam kümes hayvanı sayısı ise 59003'tür.

Son yıllarda çalışma sahamızda aile işletmeciliği düzeyinde süt sığırcılığı, küçük ve orta işletmeler düzeyinde besi sığırcılığı ve arıcılık yapılmaktadır.

Fotoğraf 77. Dağlıca Köyü'nde Büyükbaş Hayvanlar Çeki ve Yük Hayvanı Olarak Kullanılabilmektedir

Tablo 95. Ereğli İlçesinde Hayvan Dağılışı (2001)

Yerleşmeler	Buzağı Dana	İnek	Öküz Boğa	B.Baş Toplam	Koyun	Keçi	K.Baş Toplam	Tek Tırnaklı	Kanatlı
Ereğli									
Akarca Mah.	8	10	-	18	-	-	-	-	80
Bağlık Mah.	18	35	-	53	-	-	-	-	-
Belen Yeni Mah.	25	52	-	77	1	3	4	-	167
Elmatepe Mah.	30	63	-	93	5	3	8	6	85
Kavaklık Mah.	2	21	-	23	-	-	-	-	98
Kepez Mah.	145	170	2	317	30	-	30	10	110
Kestaneci Mah.	54	56	5	115	4	-	4	3	12
Kışla Mah.	26	46	-	72	-	-	-	2	65
Kırmacı Mah.	51	67	2	120	58	2	60	3	146
Kirmanlı Mah.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Köseler Mah.	24	36	4	64	2	3	5	2	54
Murtaza Mah.	1	5	-	6	-	-	-	-	63
Müftü Mah.	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Orhanlar Mah.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarıkorkmaz Mah.	32	76	-	108	4	2	6	-	166
Süleymanlar Mah.	1	28	-	29	-	-	-	-	-
U.Mehmet Mah.	12	22	3	37	-	-	-	-	19
Öğberler Bld.									
Öğberler Mah.	80	86	14	180	80	-	80	3	196
Kirencik Mah.	75	58	7	140	-	-	-	4	55
Yeniköy	52	50	10	112	-	-	-	-	385
Gülüç Beldesi									
Berkyeri Mah.	5	10	-	15	-	-	-	-	-
Çengelburnu Mah.	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Merkez Mah.	18	20	1	39	3	4	7	3	50
Örencik Mah.	7	14	2	23	-	-	-	2	50
Armutçuk Bld.									
Geyikbeli Mah.	17	24	1	32	-	-	-	-	45
Merkez Mah.	2	6	4	12	-	-	-	-	10
Şehitlik Mah.	14	64	-	76	20	-	20	-	200
Uzunmehmet Mah.	11	12	-	23	-	-	-	-	47
Yeni Mah.	23	35	-	58	50	20	70	-	150
Ormanlı Bld.									
Merkez Mah.	30	37	-	67	-	2	2	-	505
Sarıkaya Mah.	75	97	-	172	-	-	-	5	570
Seyitahmetli Mah.	25	58	2	85	-	-	-	2	395
Sinitli Mah.	15	48	-	63	-	-	-	-	275
Gökçeler Bld.						-			
Açıkhava Mah.	7	13	-	20	-	6	6	-	19
Kızılsu Mah.	6	16	-	22	2	-	2	-	-
Merkez Mah.	18	27	1	46	10	8	18	3	106
Pazaryeri Mah.	4	10	-	14	-	-	-	-	10
Yeni Mah.	17	28	3	48	67	34	101	2	227
Güneşli Bld.									
Asarlı Mah.	82	67	3	152	-	-	-	17	300
Güneşli Mah.	82	67	5	154	225	150	375	21	430

Hacıosmanlar Mah.	55	44	2	101	150	105	255	10	250
Kocalar Mah.	24	29	2	55	-	-	-	13	230
Merkez Mah.	88	172	4	214	60	75	135	16	875
KÖYLER									
Abdi	103	85	7	195	81	3	84	14	543
Akkaya	76	64	15	155	450	210	660	43	625
Akköy	85	70	3	158	162	16	178	18	475
Alacabük	223	155	22	400	110	80	190	12	1700
A.Sofular	40	44	1	85	-	-	-	3	167
A.Hocalar	51	48	10	109	85	102	187	24	590
A.Kayalıdere	107	94	14	215	80	200	280	53	476
Artıklar	51	48	100	-	-	-	10	84	240
Aydın	162	114	8	284	124	44	168	8	407
Aydınlar	168	141	311	30	-	30	7	150	1551
Balı	48	41	2	91	-	-	-	7	50
Ballıca	51	45	1	97	12	-	12	10	270
Başören	98	85	6	189	55	-	55	13	115
B.Doğancılar	55	60	-	115	-	25	25	5	400
Bayat	166	134	8	308	-	-	-	70	810
Belen	97	86	6	199	-	-	-	3	380
Bölücek	140	164	2	306	10	-	10	11	400
Cemaller	112	98	8	218	6	2	8	17	1850
Çamlıbel	64	55	4	123	77	-	77	7	1230
Çayırlı	82	69	2	153	-	-	-	2	347
Çevlük	50	46	2	98	38	100	138	12	561
Çiğdemli	312	250	10	572	30	50	80	1	3030
Çömlekçi	65	50	10	125	150	20	170	13	200
Dağlar	24	22	-	46	-	-	-	2	200
Dağlıca	142	148	22	312	285	234	519	32	954
Danışmantlı	184	167	16	367	20	-	20	61	991
Davutlar	110	96	6	212	35	-	35	72	243
Dedeler	110	103	4	207	80	-	80	5	205
Deliler	156	134	2	292	-	-	-	-	928
Düzpelit	82	70	2	154	18	47	65	17	344
Elmacı	122	123	12	257	12	-	12	109	986
Emirali	98	96	-	194	-	-	-	3	870
Esenköy	92	148	6	246	100	260	360	43	250
Esenler	62	91	3	156	-	-	-	3	275
E.Sofular	107	163	4	274	80	-	80	76	1500
Fındıklı	164	153	5	322	200	-	200	106	1620
Gebe	80	72	1	153	-	-	-	39	337
Göktepe	47	53	1	101	13	-	13	2	265
Güllük	105	160	12	277	250	200	450	20	450
Güzelyurt	40	50	-	90	-	-	-	3	105
Hacıuslu	94	63	11	168	-	6	6	40	640
Halaşlı	80	65	-	145	-	-	-	19	705
Hamzafakılı	168	133	2	303	73	3	76	11	110
H.Kahyalar	94	105	10	209	10	-	10	13	210
Hasbeyler	110	86	4	200	270	290	560	17	403
Işıklı	100	102	-	202	-	-	-	3	275
İmranlar	87	76	4	167	-	-	-	10	680
İskenderli	76	54	3	133	-	-	-	10	300
Karakavuz	130	90	10	230	100	100	200	32	400

Kaymaklar	117	135	7	259	38	-	38	17	350
Keşkek	94	48	3	145	18	-	18	3	167
Ketenciler	61	67	2	130	24	-	24	4	378
Kıyıcak	87	65	2	154	8	-	8	28	167
Kızılca	104	111	18	233	28	-	28	12	360
Kızılcapınar	105	145	3	253	-	-	-	2	250
Kocaali	97	132	6	235	-	-	-	13	125
Korubaşı	45	60	8	113	-	-	-	3	60
Kurtlar	30	85	14	129	-	-	-	6	167
Külah	105	120	8	233	30	-	30	17	430
Ormanlı	42	131	10	183	28	-	28	16	345
Ortaköy	80	140	5	225	-	-	-	11	735
Ortacı	248	300	25	609	-	-	-	1	986
Osmanlar	35	47	1	83	2	-	2	8	250
Ova	52	95	12	189	17	64	81	2	290
Ömerli	137	95	4	236	96	8	104	7	203
Ören	42	141	13	196	33	-	33	5	360
Pembeciler	69	78	3	150	40	-	40	17	320
Ramazanlı	58	65	13	136	83	14	97	18	420
Ruşanlar	15	54	3	72	-	-	-	8	180
Sakallar	42	38	7	87	-	-	-	-	350
Saltuklu	36	49	1	86	1	-	1	16	212
Sarıkaya	115	130	-	260	-	-	-	3	690
Serintepe	55	35	4	94	55	150	205	25	400
Soğanlıyörük	104	168	7	279	78	-	78	5	525
Sücüllü	48	74	2	124	22	-	22	2	241
Süleymanbeyler	187	168	2	357	31	22	53	-	1086
Sütlüce	89	105	28	222	236	304	540	49	380
Şamlar	196	205	14	415	-	22	22	16	902
Tepeören	13	18	1	32	-	1	1	19	230
Terzi	34	49	2	85	35	150	185	45	300
Topallı	50	70	-	120	10	-	10	4	316
Topçalı	34	48	-	82	4	-	4	5	83
Toyfanlı	148	126	2	276	95	-	95	9	1000
Uludağ	30	34	6	79	50	68	118	14	212
Üçköy	100	103	8	211	80	140	220	61	825
Üveyikli	82	96	5	183	63	-	63	17	694
Vakıf	67	96	8	172	210	8	218	-	387
Velidağ	27	30	10	67	189	345	534	27	230
Yalnızçam	104	150	4	258	80	100	180	87	500
Yaraşlıyörük	160	203	16	379	150	100	250	42	530
Yazıcılar	148	189	12	351	-	-	-	8	985
Yazıören	56	88	8	152	-	-	-	2	330
Yenidoğancılar	63	99	8	170	277	150	427	37	614
Yeşilköy	45	63	-	108	-	-	-	3	350
Yukarıhocalar	65	68	10	143	15	15	30	33	420
Yunuslu	225	250	15	490	20	-	20	9	1950
Zindancılar	60	73	3	136	7	-	7	4	610
Toplam	10337	11161	1108	22606	5940	4100	10040	2197	59003

Kaynak: Kdz.Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri (2001)

3.4.1. Büyükbaş Hayvancılık

Araştırma sahamızda büyükbaş hayvanların 22606'sını sığır, 2197'sini de tek tırnaklı olarak tabir edilen yük hayvanları (at, katır, eşek) oluşturmaktadır.

Ereğli'de yük ve çeki hayvanları dışında, en fazla büyükbaş hayvana sahip köyler Çiğdemli (572), Ortacı (609), Şamlar (415), Yunuslu (490) köyleridir. Bu köylerde hayvan sayısının, özellikle de süt verebilen inek ve buzağı sayısının fazla olması, tamamen Çayırlı köyünde bulunan mandıra ile alakalıdır. Bu mandıra, günlük 1,5-2 ton sütü, çevre köylerden toplayarak kaşar, lor, peynir üretiminde kullanmaktadır. Dolayısıyla yukarıda saydığımız köylerin ortak noktası Çayırlı'ya yakın olmaları, (Harita 2) ve ürettikleri sütü değerlendirebilme imkânlarının olmasıdır.

Aynı şekilde, ürettikleri sütü Kızılcapınar'daki süt ürünleri işleyen mandıraya pazarlayabilen Alacabük (400), Ortaköy (225), Yazıcılar (351), Dağlıca (312) köyleri ile Cemaller köyündeki süt ürünleri işleyen kooperatife süt veren Bayat (308), Cemaller (218), Belen (199), Üçköy (211) köylerinde de, büyükbaş hayvan sayısı diğer yerleşmelere göre daha fazladır (Tablo 95).

Büyükbaş hayvan sayısı en düşük olan köyler ise Aydınlar (30), Alaplı sofular (85), Dağlar (46), Güzelyurt (90), Osmanlar (83), Tepeören (32), Terzi (85), Velidağ (67) köyleridir (Tablo 95).

İlçede hayvancılık faaliyetleri sürekli teşvik edilmektedir. Belirli bir gelişme seyri izleyen hayvancılık faaliyetlerinde, özellikle süt hayvancılığı tercih edilmektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından birer adet 94 adet süt ineği verilmiştir. 1999-2000 yılında ilçeye 114 baş süt hayvanı girmiştir.

Ereğli'de her ailenin kendi ihtiyacı için beslediği büyükbaş hayvanların yanısıra, sayıları azda olsa, ticari amaçla yapılan besi hayvancılığı da vardır. Bu amaçla, Sücüllü köyünde 15 sığırlık bir besihane, Ortaköy'de 25 sığırlık bir besihane, Alacabük'te 5'er hayvanlık, 9 besihane, Ören köyünde 15 adet besihane, Ballıca'da 5'er ineklik 1 besi, 2 süt ahırı kurulmuştur.

Hayvanlarda yerli ırklar ve melez ırklar bir aradadır. Her aile artık melez ırkları tercih etmektedir. Çünkü zaten sayısı en fazla 2-3 olan hayvandan, daha fazla süt elde ederek ihtiyacını ancak karşılayabilmektir.

Araştırma sahamızda, büyük baş hayvan sayısının %71,1'lik bir oran göstermesinin nedeni sahada bahçe tarımının yaygın oluşuyla ilgilidir. Tarım alanlarını küçük baş hayvanlardan korumak güç olduğu için, büyükbaş hayvanlar tercih edilmektedir. Aileler elde ettikleri süt ve süt ürünlerinin ihtiyaçları kadarını kullanıp, geriye kalanını yerel pazarlarda satabilmektedirler.

Köy yerleşmelerinin yanısıra Ereğli, Gülüç, Armutçuk, Ormanlı, Güneşli'de de, kenar mahallelerde, ihtiyaca yönelik olarak sığır yetiştiriciliği yapılmaktadır. Örneğin: Ereğli'nin eskiden köy iken, son yıllarda mahalle haline gelmiş Kepez, Kestaneci, Kırmacı, Sarıkorkmaz Mahalleleri'nde hâlâ eski alışkanlıklarını bırakamayan aileler, 1 veya 2 sığır beslemektedirler.

Araştırma sahamızda çayır-mera alanları çok kısıtlı olduğundan, hayvanlar mısır sapları, kuru ot ve saman ile beslenmektedir.

3.4.2. Küçük Baş Hayvancılık

Çalışma sahamızda küçükbaş hayvan sayısı büyük baş hayvan sayısına göre çok azdır. Toplam hayvan sayısının (tek tırnaklılar ve kanatlılar hariç) ancak %28,9'unu küçük baş hayvanlar oluşturmaktadır. Ereğli'de toplam küçük baş hayvan sayısı 10040'dır. Bunun 5940'ını koyun, 4100'ünü ise keçi oluşturmaktadır (Tablo 95).

Küçük baş hayvan sayısının en fazla olduğu yerler Akkaya (660), Aşağıkayalıdere (280), Dağlıca (519), Esenköy (360), Fındıklı (200), Güllük (450), Hasbeyler (560), Karakavuz (200), Sütlüce (540), Vakıf (218), Velidağ (534), Yenidoğancılar (427) köyleridir. Dikkat çeken nokta, söz konusu köylerin çalışma sahamızın güneyinde ve doğusunda yer alan, Ereğli şehrine uzak, engebeli bir arazi yapısına sahip olan köyler olmalarıdır. Bu köylerde fındığın dışında, sebze-meyve üretimi yapılan bahçe alanları oldukça azdır (Harita 2,4).

Araştırma sahamızın kuzeyinde yer alan köyler ile Gülüç Çayı vadisinde yer alan köylerde küçükbaş hayvan sayısı yok denecek kadar azdır, hatta bazılarında hiç yoktur (Balı, Bayat, Belen, Güzelyurt, Kızılcapınar, Korubaşı, Yazıcılar vb.) (Tablo 95).

Beslenen küçük baş hayvanlar, yapağısı beyaz, geniş kuyruklu, et ve süt verimi düşük olan yerli ırklardan ibarettir. Çalışma sahamızda, çayır-mera alanlarının yok denecek kadar az yer kaplaması da küçük baş hayvancılığın gelişmeme nedenlerinden

biridir. Eskiden bir veya iki köy yaylaya (Bacaklıyayla) çıkarken, bugün bu faaliyet tamamen ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla hayvancılık faaliyetini destekleyecek hiçbir coğrafi faktör, çalışma sahamızda bulunmamaktadır.

3.4.3. Kümes Hayvancılığı

Tarım İlçe Müdürlüğü verilerine göre Ereğli'de 2001 yılı itibariyle yaklaşık 59003 kümes hayvanı bulunmaktaydı (Tablo 95). Modern anlamda kümes hayvancılığı ikisi Pembeciler ve Ören köyünde diğerleri de Zonguldak-Ereğli karayolu kenarında veya anayola yakın olan köylerde bulunan 9 tavuk çiftliğinde sürdürülmektedir. Üretilen tavuklar Japon firmalarına satılmaktadır.

Bunun dışında her aile yumurta ve beyaz et ihtiyacını karşılamak amacıyla 8-10 tavuk beslemektedir.

3.4.4. Arıcılık

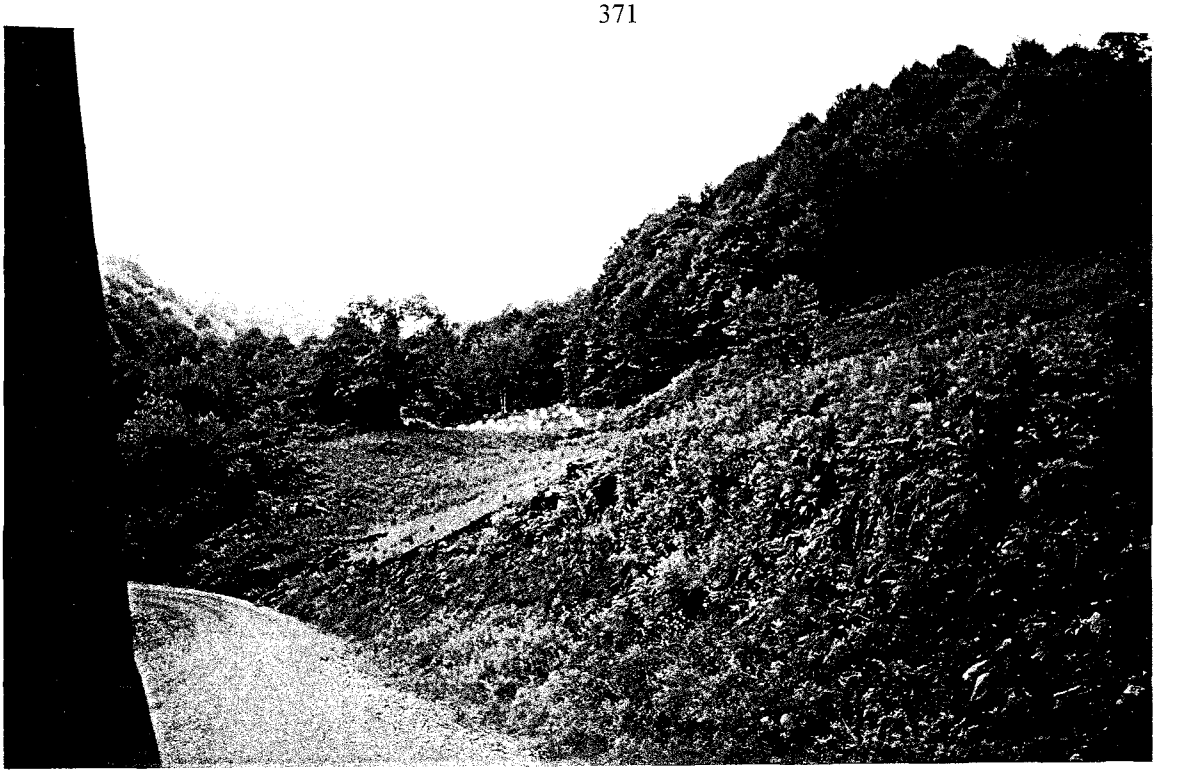
Son yıllarda ülkemizde fenni kovan sayısının artışına bağlı olarak, özellikle bal üretiminde de artışlar söz konusudur. Zaman zaman bal üretiminde görülen dalgalanmalar, coğrafi şartların gösterdiği değişiklikler, arıcılığa yeni başlayanların acemilikleri, arı hastalıklarıyla mücadelenin yeterince yapılmaması ve tarım ürünlerinin ilaçlanmasında zarar görmeleriyle alakalıdır. Ülkemiz bal üretici ülkeler arasında ilk sıralarda yer almaktadır.[24]

Ereğli'de arıcılık faaliyetleri son 10 yıl içerisinde büyük bir gelişme göstermiştir. Kovan sayısı ve bal üretimi her geçen gün artmaktadır.

Kdz.Ereğli'de 10 yıl önce kara kovan sayısı 2000 iken, 2001 yılında bu sayı 905'e düşmüştür. Buna karşılık fenni kovan sayısı 3265'den 7500'e çıkmıştır. Ayrıca arıcılık ile uğraşan köy sayısı 10 yıl öncesine oranla giderek artmaktadır.

---

[24] TUNÇEL, H., 1992, "Türkiye'de (1966-1986 Yılları Arasında) Arıcılığa Genel Bir Bakış", Türkiye Coğrafyası, Uygulama ve Arş.Merk.Derg., S.1, s.101-107, Ankara.

Fotoğraf 78. İlçede Arıcılık Faaliyetleri Giderek Gelişmektedir

İlçede arıcılık faaliyetleri uzun yıllardan beri sürdürülmektedir. Bölge şartlarına tamamen uyum sağlayan Anadolu ırkı ile arıcılık yapılmakta iken, son yıllarda farklı ırklarda ve değişik bölgelerden getirilen arılar kullanılmış ve yeni melez ırklar oluşmuştur. Ancak bu melez ırkları bölge şartlarına tam uyum sağlayamamışlardır. Böylece bölgede, tekrar Anadolu ırkı ile arıcılık faaliyetleri yapılmaya başlamıştır.

Araştırma sahamızda sabit arıcılık yapan aile sayısı 1010'dur. Gezici arıcılık yapan aile sayısı ise 25'dir. Ereğli'de kovan başına sabit kovanlardan 12, gezici kovanlardan 50 kilo bal alınabilmektedir. İlçede faal olan toplam kovan sayısı 8395'dir. Arıcılıkla uğraşan ailelerin kovan sayıları 20-50 arasında değişmektedir.

Araştırma sahamızda en fazla kovan, Alacabük (800) köyünde bulunmaktadır. Bunu Kürtler, Sücüllü, Tepeören, Yazıcılar takip etmektedir (Tablo 96).

Tablo 96. Ereğli İlçesinde Arı Kovanlarının Dağılışı (2001)

Köyün Adı	Kovan Sayısı	Köyün Adı	Kovan Sayısı
Velidağ	15	Işıklı	150
Davutlar	200	Pembeciler	160
Alacabük	800	Osmanlar	150
Başören	200	Ömerli	75
Sarıkaya	160	Yalnızçam	130
Göktepe	70	Tepeören	400
Serintepe	130	Çevlük	100
Kaymaklar	300	Hacıuslu	30
Kurtlar	500	Hamzafakılı	190
Çamlıbel	200	Ketenciler	200
Üçköy	250	Deliler	100
Sücüllü	500	Kızılca	160
Emirali	135	Ortaköy	50
Artıklar	140	Aydın	100
Ören	32	Yunuslu	100
Yazıcılar	300	Halaşlı	158
Cemaller	140	Süleymanbeyler	100
Ova	150	Yaraşlıyörük	100
Çiğdemli	250	Bölücek	150
Karakavuz	270	Esenköy	130
Ortacı	45	Tepeören	200
Güzelyurt	75	Ballıca	250
Çömlekçi	150		
Akköy	200		
	Toplam		8395

Kaynak: Sahada Yapılan Anket ve Gözlem Sonuçlarından Elde Edilmiştir

Ereğli'de sabit kovanlardan elde edilen bal, genellikle kestane çiçeklerinden toplanarak oluşturulan baldır. Yenildiği zaman baş ağrısı yapan bu bal, 1 yıla kadar bekletildikten sonra tüketilmektedir.[25] 2001 yılı itibariyle Ereğli'de, 91.860 kg bal üretilmiştir. Balın kilosu (2001 yılında) ortalama 7 milyon ile 10 milyon TL arasında değişmiştir. Ereğli'de yürütülen arıcılık faaliyetlerinde, balın dışında 6122 kg bal mumu ve 650 kg polen elde edilmiştir. Polenin kilosu 17 milyon TL'den, bal mumunun kilosu ise 2,5 milyon TL'den alıcı bulmuştur. Arıcılar bunun yanısıra 1100

[25] KODAY, Z., 1995, a.g.e., s.269, Erzurum.

adet ana arı, 3060 adet oğul arı üretimi yapmışlardır. Arıcılıkla uğraşan aileler, ürettikleri ürünleri kendileri pazarlamaktadırlar.

Arıcılık faaliyetleri gelişmeye devam ettiği takdirde, ilçe ekonomisi için alternatif bir geçim kaynağı olacaktır. Çünkü Ereğli'nin doğal bitki örtüsü ve iklimi bu faaliyet için oldukça uygundur.

3.4.5. Balıkçılık

Avcılık faaliyetleri kapsamında yer alan balıkçılık, araştırma sahamızda Ereğli'de ve kuzey kıyılarda yer alan Çavuşağzı, Alacaağzı, Emice Koyu gibi, küçük koylarda yapılmaktadır. Ancak ağırlık Ereğli şehrindedir.

Ereğli'de yaklaşık 1410 aile geçimini balıkçılık faaliyetinden kazanmaktadır. Bu faaliyet, ilçede küçük tekneler ile sürdürülür. Çok büyük balıkçı tekneleri yoktur.

Batı Karadeniz kıyılarındaki en büyük balıkçı barınağı, araştırma sahamızda yer almaktadır. 20-25 adet büyük tekne olup, her teknede ortalama 15 kişi çalışmaktadır. Bu tekneler gırgır ve trol ile avlanmaktadır. Yaklaşık 50 tane de küçük tekne mevcuttur. Bunlar da ağ ve makara donanımlıdır. Bu teknelerin her birinde de ortalama 5'er kişi çalışmaktadır.

Ereğli'ye avlanmak için Doğu Karadeniz ve Marmara kıyılarından (Bandırma, Gemlik), ayrıca Amasra, Kilimli, Bartın ve Kozlu'dan da balıkçı tekneleri gelmektedir. Ereğli'de avlanan en büyük teknelerin boyu 25 m'yi geçmemektedir. Her tekne belli komisyonculara (madrabaz) bağlı olarak çalışır.

Balıkçı barınağını 10 yıllığına belediye işletmektedir. Barınağın içine iskele, rıhtım yapılması planlanmaktadır.

Eskiden trol avcılığı yoktu. Ancak son dönemde maalesef trol ile balık avcılığı yapılmaktadır. Trol denizin dibini tarayarak büyük küçük tüm canlıları toplamaktadır. Sahamızda Baba Burnu ile Amasra Burnu arasında trol yasaktır. Trolle avlanabilmek için, 3 mil açılınması şarttır. Zaten bu yasaktan dolayı Amasra, Bartın, Kilimli ve Kozlu'dan Ereğli'ye gelmektedirler. Hepsinde radar sistemi vardır ve 20 mile kadar olan sahada kaç tane, hangi balıktan olduğu tesbit edilebilmektedir.

1 Eylül'de av yasağı kalkmakta ve 31 Mayıs'a kadar devam etmektedir. Araştırma sahamızda en fazla tutulan balık türleri mezgit (223 ton), hamsi (760 ton),

palamut (40,5 ton), istavrit (21,5 ton), barbunya (17 ton), kalkan (4,7 ton), lüfer (3,4 ton) ve diğer balık türleri (6,4)'dir (Tablo 97). En fazla hamsi, Kasım ayı ile Mart ayının sonu arasındaki yaklaşık 5 aylık dönemde avlanmaktadır.

Tutulan hamsiler büyük ise Ereğli pazarında halka satışa sunulmaktadır. Eğer küçük ise yem fabrikasına verilmektedir. Kalkan, lüfer, barbunya, İstanbul ve Ankara'daki restoranlara satılmaktadır. İstavrit, mezgit gibi türler ise yerel olarak tüketilmektedir.

Tablo 97. Ereğli'de Elde Edilen Deniz Ürünleri Miktarı (2001)

Cinsi	Miktar (Ton)	Tekne Sayısı	Balıkçı Aile Sayısı
Hamsi	760	149	1410
Barbunya	17		
İstavrit	21,5		
Kalkan	4,7		
Lüfer	3,4		
Palamut	40,5		
Mezgit	22.3		
Diğer	6,4		
Toplam	1.076,5	149	1410

Kaynak: Kdz.Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü

Ereğli'de, özellikle ilçe merkezinde, insanların gelir seviyelerinin yüksek olmasından dolayı balık tüketimi oldukça fazladır. Balıklar, özellikle alkollü restoran ve gazinolarda tüketilmektedir. Yıllık tutulan balık miktarı, ilçe ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak hamsi tüketiminin fazla oluşu, dışardan hamsi ithal edilmesine neden olmaktadır. 1968'li yıllarda çok fazla uskumru avlandığı, yapılan anketlerde belirtilmiştir. Uskumru, Ege'den Marmara'ya, oradan da Karadeniz'e geçmektedir. Şimdi uskumru ve palamutun büyük bir kısmı Çanakkale'de avlanmaktadır.

Ereğli ilçe merkezinde et ve balık kurumunun günlük 35 ton buz yapma kapasitesi olan ve 75 ton buz stoğu olan, 50 ton da soğuk balık stoku barındırabilecek bir soğuk hava deposu vardır. İlçe dışına sevk edilen balıklar buzlanarak sevk edilmektedir. Ancak bu depo yeterli olmamaktadır. Balıkçılar, kendi ürünleri için özel depolar yapmaktadırlar. Bu şekilde yapılan 6-7 tane özel soğuk hava deposu mevcuttur.

Ereğli'de Karadeniz'in dışında, küçük derelerde amatörce tatlı su balıkçılığı yapılmaktadır.

Sonuç olarak, Ereğli'de balıkçılık faaliyetlerinin olması gereken düzeyde olmadığını belirtebiliriz. Araştırma sahamızda ve tüm Karadeniz Bölgesi'nde su ürünlerinin endüstrileştirilmesi, imâlathanelerin kurulması, geliştirilmesi, bu sahada mevcut topraksız geniş nüfus kitlesine geçim, iş sahası sağlaması bakımından sosyal meselelerimizle sıkı sıkıya ilgili ve Karadeniz Bölgesi'nin kalkınmasında etkili olacak sosyal ve ekonomik bir çaredir.[26]

[26] ARISOY, S., 1961, "Türkiye'de Balıkçılığın Reorganizasyonu", Türk Coğrafya Dergisi, S.21, s.131, İstanbul.

3.5. Ormancılık

Ülkemiz ormanları, yangınların, zararlı hastalık ve böceklerin, usulsüz kesimlerin ve dengesiz idari kesimlerin, eksilmeyen tarla açmalarının, düzensiz ve çarpık yerleşmelerin, başıboş otlatmaların, mülkiyet ihtilaflarının, siyasal çıkarlara dayalı orman suçu aflarının, turistik amaçlı orman arazisi tahsislerinin, kıyı yağmalarının, gece kondu maksatlı yerleşmelerin, büyüyen ve önlenemeyen erozyon felaketlerinin sonucu hızla azalmaktadır.

Gün geçtikçe, hızla su ve rüzgâr taşıması sonucu erozyona uğrayan ve bu nedenle fakirleşen toprağımızın korunması, küresel iklim değişikliklerinin azaltılması, ülkemizdeki mevcut biyolojik çeşitliliğin korunması ve ormanlarımızın diğer fonksiyonlarının etkinleştirilmesi için, bitki örtüsünün, özellikle orman varlığının korunması gerekmektedir.

1999 yılı itibariyle ülkemizin orman alanı 20703122 hektar olup genel alanın %26,7'sini kapsamaktadır. Ormanlarımızın %51'i verimli, %49'u ise verimsizdir. Toplam orman alanlarının 5394795 hektarı, Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır.[27]

Eskiden Ereğli ormanlardan, Osmanlı İmparatorluğu'nun deniz, ticaret ve harp filolarının ahşap malzemesi temin edilmiştir. Ayrıca maden için direk temini yapılmıştır. Kömür havzasına direk naklinin, yakın çevreden ucuz ve kolay bulunuşu, denizden nakliyenin maliyeti düşürmesi, ormanların tahribini hızlandırmıştır. Kentin içine kadar sokulan ormanlardan ancak küçük parçalar kalabilmiştir.

1310 (1894) Kastamonu Vilayet Salnamesinde Velidağ, Davutlar, Güneşli (Abdülmelik), Kilise köylerindeki ormanlardan kereste imal edilip, kasabaya nakledildiği bildirilmektedir.[28]

İnceleme alanında ormanların hızla tahrip edilmesi, tarım arazilerinin azlığı ve mülkiyet sorunundan kaynaklanmaktadır.[29]

Bugün ise araştırma sahamızda, genel arazi kullanılışında ormanlık alan 390530 dekar olarak hesaplanmıştır. İlçe toplam alanının %50'si ormanlarla kaplıdır. İnceleme

---

[27] Orman Bakanlığı, 1999, Ormanlarımız ve Sağladığı Faydalar, Orman Bakanlığı Yayınları, s.3, Ankara.

[28] 1310 (1894) Kastamonu Vilayet Salnamesi, s.184.

[29] ÖZDEMİR, M., 2002, Bolaman Çayı Havzası'nın Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.333, Erzurum.

alanımızdaki orman alanları, Ereğli Orman İşletme Müdürlüğü ile Cuma (Ormanlı) ve Çaylıoğlu (Güneşli) şeflikleri tarafından işletilmektedir. Aslında Ereğli Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı 8 şeflikten (Alaplı, Bendere, Kocaman, Suludere ile Kadastro Mülkiyet Şefliği) sadece yukarıda bahsettiğimiz üçü, araştırma sahamızın sınırları dahilindedir. Ereğli ilçe merkezindeki işletmeye 32 köy, Çaylıoğlu'na 22 köy ve Cuma'ya 40 köy bağlıdır.

Tablo 98. Ereğli'nin Orman Varlığı (2001)

		KORU			BALTALIK						
Şefliği	**İşletme Sınıfı**	**Verimli**	**Bozuk**	**Toplam**	**Verimli**	**Bozuk**	**Maki**	**Toplam**	**Ormanlık Saha**	**Açıklık Saha**	**Toplam Saha**
Cuma	Kayın	2980.00	273.00	3253.00		573.00		573.00	3826.00	1439.00	5265.00
	Karaçam	2167.50	74.50	2242.00		1445.50	476.00	1921.50	748.00	88.50	835.50
	Muhafaza	256.50	338.50	595.00		153.00		153.00	4163.50	10387.00	14550.50
	Toplam	5404.00	686.00	6090.00		2171.50	475.00	2647.50	8737.50	11914.50	20652.00
Çaylıoğlu	Kayın	4531.50	94.50	4625.00	13.00	11.50		24.50	4650.50	619.50	5270.00
	Muhafaza	3246.50	484.00	3710.50	57250	742.00		1314.50	5025.00	9147.50	14172.50
	Toplam	7778.00	558.50	8336.50	58550	753.50		1339.00	9675.50	9767.00	19442.50
Ereğli	Kayın	3658.00	5302.00	8960.00					8960.00	13945.50	22905.50
	Karaçam	916.50		916.50					916.50	27.00	943.50
	Sahil Çamı	1830.50	23.00	1853.50					1853.50	466.00	2319.50
	Toplam	6405.00	5325.00	11730.00					11730.00	14438.50	26168.50
Genel Toplam		19587	6569,5	26156,5	585,5	2925	476	3986,5	30143	35520	66263

Kaynak: Ereğli Orman İşletme Müdürlüğü

Ereğli ormanları, dört işletme serisinden ibarettir. Bunlar kayın, karaçam, sahil çamı ve muhafaza serileridir. Bitki örtüsü bahsinde de değinildiği gibi, Ereğli-Zonguldak karayolu kenarlarında ve Ormanlı yakınlarında kayın ormanları yoğunlaşmakta ve 700 m'nin üzerinde de yer yer karaçam toplulukları görülmektedir. Orman işletmesi tarafından, 1830 ha alana da ağaçlandırma ile sahil çamı dikilmiştir. Orman işletmesinin verdiği ormanlık saha miktarı 30143 hektardır. Bu değer, bizim verdiğimiz orman alanından 8910 ha daha azdır. Bu fark araştırma sahamızdaki bazı köylerin Alaplı İşletme Şefliği'ne bağlı olmasından kaynaklanmaktadır (Akköy, Fındıklı, Çamlıbel, Çömlekçi, Göktepe, Kıyıcak vb.).

Araştırma sahamızda toplam koru alanı 26156 ha'dır. Bunun 6090 hektarı; Cuma, 8836,5 hektarı Çaylıoğlu, 11730 hektarı Ereğli İşletmesi dahilindedir. Baltalık orman alanı toplamı ise, 3986,5 hektardır. 2647,5 hektar alan Cuma, 1330 hektar alan

da Çaylıoğlu İşletmesi sınırları dahilindedir (Tablo 98). Ereğli'de verimli orman alanı toplamı 20172 hektardır. Bozuk orman alanı ise 9494,5 hektardır (Tablo 98).

Ereğli ormanlarının 11182 hektarı verimli kayın ormanı, 6254'ü ise bozuk kayın ormanıdır. Karaçam ormanlarının ise 3084 hektarı verimli, 1520 hektarı ise bozuk karaçam alanıdır. Çalışma sahamızda maki sadece 476 hektar alan kaplamaktadır (Tablo 98).

Çalışma alanımızdaki ormanlardan Çaylıoğlu İşletme Şefliği 1 milyon 310 bin m^3, Cuma Şefliği 759 bin m^3, Ereğli Şefliği ise 433 bin m^3 orman servetine sahiptir. Ayrıca 10 bin m^3 tomruk, lif ve yakacak elde edilmektedir. Çaylıoğlu ve Ereğli işletmelerinde yıllık ortalama 7000 m^3, Cuma'dan ise 3000 m^3 odun hammaddesi üretimi gerçekleştirilmektedir.

En iyi kayın verimi Çaylıoğlu Şefliği sınırları içindeki sahadan elde edilmektedir. Kayın dikilecek sahalar için tohumluklar buradan temin edilmektedir.

Ereğli köyleri sakinleri için, ormandan yapacak olarak hak tanımaktadır. 6 kişilik bir aileye 12 m^3, kişi sayısı 6'yı aşan ailelere de 16 m^3 hak tanınmaktadır. Köy sakinleri bu miktardaki odunu oldukça ucuza alabilmektedir. Ereğli'de orman köylüsünün ekonomik durumu iyi olduğu için, fazla orman tahribi yapılmamaktadır. Ancak, küçük tahriplerin büyük tahripleri getirebileceği olasılığı unutulmamalıdır. Çünkü, köy halkının büyük bir kısmı, fabrikadan veya madenden emeklidir. Çoğu da, Almanya'ya göç etmiştir veya buradan emeklidir. Ereğli ormanlarından köy sakinlerine yıllık ortalama 5000 m^3 yapacak odun verilmektedir. Bu da 2001 yılı fiyatlarıyla köy halkına, ilçe genelinde 100 milyarlık kazanç getirmektedir.

Yakacak olarak ise yıllık ortalama 10-12 bin ster verilmektedir. Ster 1 m yüksekliğinde ve 1 m genişliğinde kesilmiş odundur. Bunların yanısıra, orman köyleri, orman kozalaklarından da yakacak olarak yararlanabilmektedirler. Ayrıca Ereğli ormanlarından yaklaşık 2000 ton kestane toplanarak, yerel pazarlarda satılmaktadır. Bu da insanlara ek bir gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Ereğli Orman İşletmesi, ERDEMİR'e de yıllık ortalama 12 bin m^3 ağaç maddesi satmaktadır. İlçedeki inşaatlara verilen miktar ise toplam 15 bin m^3'dir. Maden direği üretimi ise sadece 800 m^3'dür. Oysa bu rakam 1967'de 3812 m^3'dü.[30]

[30] Ereğli Orman İşletme Müdürlüğü 2001 Yılı Verileri .

Orman işletmesi yol açılması, ağaç kesimi, tomruk ve odunların araçlara yüklenmesi işlerinde çok sayıda işçiye ihtiyaç duymakta ve bu işçileri de günlük yevmiye karşılığında, Ereğli köylerinden temin etmektedir. Örneğin: 2001 yılı itibariyle Karakavuz köyünden yaklaşık 100 kişi, bu işten geçimini sağlamakta idi. İşletme bu şekilde çalıştırdığı işçilere 2000 yılı itibariyle 300 milyar TL ödemiştir.

Araştırma sahamızda genel alanın %50'si ormanlarla kaplı olmasına rağmen, orman ürünlerini işleyecek sanayi kolları yeterince gelişme gösterememiştir.

Ülkemizin genelinde olduğu gibi, Ereğli'de de hızlı sanayileşme süreciyle birlikte artış gösteren hava, toprak, su kirliliği, fındık tarım alanlarının ormanın aleyhine sürekli artması gibi bazı nedenlerle, ormanların ekolojik durumu bozulmaya yüz tutmuştur. Oysa, ormanlar insanlar ve doğanın dengesinin korunması için büyük öneme sahiptir. Ekonomiye doğrudan katkı sağlayan para ile ölçülebilen faydalarının yanısıra, insanlar ve diğer canlılar için yaşamsal öneme sahiptir.

Ormanları korumak amacıyla, daha etkili ve caydırıcı kanunlar konulmalıdır. 1956 yılında çıkan Orman Kanunu[31] ile ormanlar korunmuş olsa da cezalar caydırıcı olmamıştır. Ayrıca, ormanların tamamının amenajman planları çıkarılmalı ve kadastro işlemleri tamamlanarak ormanların sınırları kesin olarak belirlenmeli ve koruma altına alınmalıdır. Bu nedenle araştırma sahamızda mülkiyet anlaşmazlıkları da sürekli artış göstermektedir.

Ereğli ormanlarındaki ıhlamur, karaağaç, akçaağaç ve kestane türleri korunup, usulsüz kesimler engellenmeli, bunların gençleştirilmesine önem verilerek devamlılıkları sağlanmalıdır.

[31] DOĞANAY, H., 1995, a.g.e., s.267, İstanbul.

3.6. Madencilik

Petrol, doğalgaz, kömür gibi fosil yakıtlar, sadece enerji hammaddesi değil, aynı zamanda boya, plastik, demir-çelik, alüminyum vs. gibi birçok sanayinin ana girdilerinin üretildiği hammaddelerdir. Fosil enerji kaynaklarından olan kömür, geçmişte olduğu gibi gelecekte de hem sanayi hammaddesi, hem de enerji kaynağı olarak önemini korumaya devam edecektir. Bugünkü tüketim seviyeleri ile değerlendirildiğinde, dünya petrol rezervlerinin 40 yıl, doğalgaz rezervlerinin 60 yıl ve kömür rezervlerinin ise 200 yılda tükeneceği tahmin edilmektedir. Petrol ve doğalgaz ile karşılaştırıldığında, çok daha homojen dağılan kömür rezervleri, kömürün altı kıtada 50'den fazla ülkede üretilmesine imkân vermiştir. Diğer kaynakların rezervleriyle karşılaştırıldığında, çok büyük rezerve sahip olması, ekonomik olması, göstermiş olduğu fiyat istikrarı, kömürün önemli bir enerji kaynağı olduğunun göstergeleridir.[32]

Dünya kömür rezervi 992.012.000.000 ton'dur. Türkiye'de bulunan toplam kömür rezervleri, dünya kömür rezervlerinin %0,8'ini oluşturmaktadır. Ülkemizin 1998 yılı itibariyle toplam kömür rezervi 8.870.000.000 ton'dur.[33] 1997 yılı itibariyle dünya toplam kömür üretimi 4.695.381 bin ton'dur. Bunun 3.454.254 bin tonunu taşkömürü oluşturmaktadır. Türkiye'nin toplam kömür üretimi ise 59929 bin ton'dur. Bunun 2513 bin tonunu taşkömürü üretimi oluşturmaktadır. Türkiye'nin dünya kömür üretimindeki payı %1,2'dir. 1997 yılında dünya taşkömürü stokları 32775000 ton artış göstermiştir. Türkiye'de ise taşkömüründe 150000 ton stok azalışı gözlenmiştir. 1997 yılı dünya kömür tüketiminde taşkömürü %73'lük bir paya sahiptir. Türkiye'nin dünya kömür tüketimindeki payı %1,5'tir. Dünya taşkömürü tüketimindeki payı ise, %0,3 oranındadır. Türkiye'nin yıllık kömür tüketimi 72040 bin ton'dur. Taşkömürü tüketimi ise 12317 bin ton'dur. Türkiye'nin kömür tüketiminin 47520 bin tonu termik santrallerde, 16204 bin tonu sanayide, 8316 bin tonu da diğer alanlarda kullanılmaktadır. Ayrıca ülkemizde elektrik üretiminin %30'u, kömür kullanımı yoluyla karşılanmaktadır.[34]

---

[32] ODTÜ, 2000, a.g.e., s.25, Ankara.
[33] BP Statistical Review of World Energy, 1999.
[34] Energy Statistics of OECD Countries (1999); Energy Statistics of NON-OECD Countries (1999).

Ülkemiz 1998 yılı itibariyle 9997 bin ton kömür ithal edilmiştir. Bunun 5146 bin tonu taşkömürüdür. Türkiye'nin dünya kömür ithalatındaki payı %1,9'dur.

Araştırma sahamızın da içerisinde yer aldığı Zonguldak Kömür Havzası, Kdz.Ereğli, Kandilli (Armutçuk), Zonguldak, Amasra, Pelitovası, Azdavay ve Söğütözü'nü içine alan bölgeyi kapsamaktadır. Araştırma sahamızdan çıkarılan kömür miktarı, rezervi, yöreye olan ekonomik katkısı gibi konulara girmeden önce, araştırma sahamızda kömürün bulunuşu ve havzanın tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

3.6.1. Ereğli'de Kömürün Bulunuşu

Osmanlı Devleti'nde maden kömürü ilk kez 1731 yılında, Humbaracı Ahmed Paşa tarafından Saraybosna'da bulunmuş olmasına rağmen, bu kömürden pek istifade edilememiştir.[35] Bunun dışında 1774 yılında İstanbul Yedikumlar mevkiinde Baron De Tott tarafından kömür madeni bulunmuştur. Ancak madenin çıkartılması ve naklinde zorluklar olacağı düşüncesiyle işletilmemiştir.[36]

Cumhuriyet döneminde, Ereğli Havzasında kömürün 8 Kasım 1829 tarihinde Uzun Mehmet isimli bir Türk tarafından keşfedildiği kabul edilmiş ve resmi olarak yıldönümü kutlamaları tertip edilmiştir. Sözkonusu tarih ve keşfe dair bilgiler, 1932 yılında Zonguldak Halkevi'nde Hüseyin Fehmi Bey, Ahmed Naim ve Tahir Karaoğuz'dan oluşan üç kişilik bir komite tarafından tesbit edilmiştir.[37]

Ereğli Havzası tarihine dair yazılan eserlerde, kömürün keşfine dair şu bilgiler verilmektedir. Özetle;

"Hükümet tarafından donanma, tersane, tophane, darphane vesair fabrikaların mahrukatı için, yabancı devletlere hayli kabarık bir miktar para ödenmekteydi. Bunun üzerine Sultan II.Mahmut tarafından ülkede, bu madenlerin araştırılıp bulunması istenmiş ve bulanların da mükâfatlandırılacağı bildirilmişti. Padişahın isteği doğrultusunda, bir taraftan fennî heyetler teşkil edilerek araştırmalar yapılırken, diğer taraftan pratik bir fikirle, terhis edilen Bahriye askerlerine, gemilerimizin yaktığı

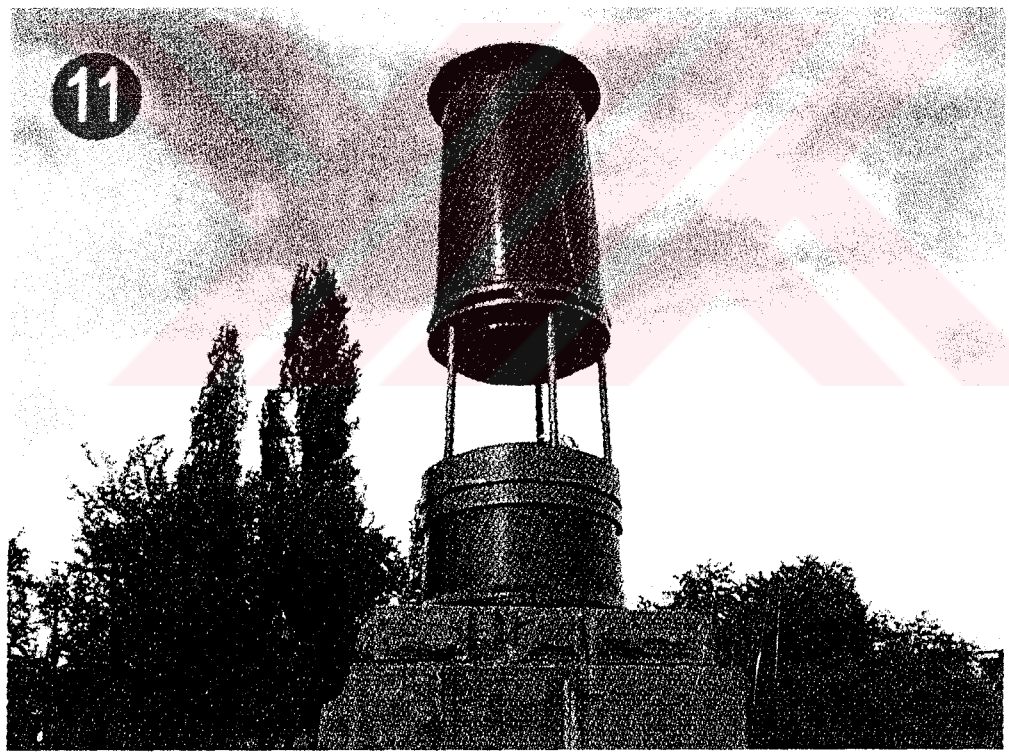
[35] KURAL, O.-ASMATÜLÜ, R., 1998, Kömür, Özellikleri, Teknolojisi ve Çevre İlişkileri, s.1, İstanbul.

[36] KARAL, E.Z., 1983, Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu, Cilt VI, s.245, Ankara.

[37] Zonguldak Ticaret Sanayi Odası, 1933, Cumhuriyetin Onuncu Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, s.116-119, İstanbul.

kömürler gösterilmiş, memleketlerine döndükleri zaman bunların benzerini aramaları tenbih olunarak, bulanların ödüllendirilecekleri belirtilmişti.

Ereğli'nin Kestaneci Köyü'nden Uzun Mehmet isminde bir bahriye neferi, terhis olacağı sırada kendisine gösterilen maden kömürü numunelerini dikkatle gözden geçirmiştir. Uzun Mehmet köyüne döndükten sonra maden kömürünü aramaya başlamıştır. Bu günlerden birinde, buğdayını öğütmek için değirmende sıra beklerken, vakit geçirmek için dere kenarında dolaşmaya çıkmıştır. Bu sırada yağmur sonucu oluşan seller tarafından sürüklenmiş olan taş, toprak gibi moloz yığınları arasında gördüğü siyah taşları alarak, değirmende yanan ateşe atmıştır. Taşların yandığını görünce, ertesi gün sabah erkenden kömürü bulduğu Köseağzı Deresi'ne (Harita 2) giderek, bir kömür damarına rastlamıştır. İlk kömür damarının bulunduğu gün 8 Kasım 1829'dur.[38]

Fotoğraf 79. Kestaneci Mahallesinde Uzun Mehmet Adına Yapılan Anıt

[38] Ahmet Naim, 1934, Uzun Mehmet'ten Bugüne Kadar Zonguldak Havzası, Hüsnütabiat Matbaası, s.11, İstanbul.

Ereğli Havzası'nda kömürün bulunması hususunda, Osmanlı dönemine ait 1334 tarihli Müstakil Bolu Livası Salnamesi dışında herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır.[39] Söz konusu salnamede "Ereğli civarında kömür madeni Cennetmekân Sultan Mahmud Hanı Sani Hazretlerinin saltanatında, ilk defa olarak Tiran Karyesi havalisinde keşf edilmiştir[40] denilmektedir.

Coğrafi manada önem arzeden konu, kömürün hangi tarihte ve kim tarafından keşfedildiğinden çok, bulunmasından sonra bu servetten yeterli ölçüde istifade edilip edilmediğidir.

Zonguldak havzasında maden kömürü üretimine 1848 yılında başlanmıştır. Üretimle birlikte havza, donanmanın gereksinimini karşılamak ve "Hazine-i Hassa" tarafından yönetilmek üzere 30.000 kuruş Devlet Vergisi vermek suretiyle Yahudi Galatalı sarrafların kurduğu kömür kumpanyasına kiraya verilmiştir. Havzaya John ve George Berkeley adlı İngiliz maden mühendisi kardeşlerin gelmesi sonucunda Kozlu ve Üzülmez bölgesinde ilk kuyular açılarak, sahilde demiryolu döşeme çalışmaları yapılmıştır.[41]

1854-1855'de havza geçici olarak İngiliz idaresinde kalmıştır. Kırım Savaşı'nın çıkması üzerine, bu defa müttefik donanmanın gereksinimini karşılamak için, havza ocakları İngiltere'ye bırakılmıştır. Bu dönemde dekovil hatları, yeni demiryolu hatları döşenmiş ve maden direkleri ile ilk ocaklar açılmıştır. İngilizlerin havzada üretime başlaması ile ihracat artmış, kömür sıkıntısı sona ermiştir.[42]

Savaştan sonra havzanın idaresi, önce anlaşma ile tekrar Hazine-i Hassa'ya devredilmiş ve emanet idare kurulmuş ise de, bir süre sonra yine İngilizler'in eline geçerek İngiliz Kumpanyası ile üretim yapılmıştır (1855-1865).

1865 yılında padişahın emriyle havzanın yönetimi "Ereğli Livası Kaymakamı ve Madeni Nazırı" adı ile Dilaver Paşa'ya verilmiş olup, halen Üzülmez üretim bölgesinin bir bölümüne verilen Dilaver adı, bu isimden alınmıştır.

Yeni idare, hukukî, idarî, teknik ve özellikle sosyal bir düzen kurmak için 100 maddelik bir nizamnâme ile "Ocakların idare tarzı, kömür teslim şekilleri, maden direği

---

[39] TAK, İ., 2001, Osmanlı Döneminde Ereğli Kömür Madenleri, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.22, Erzurum.
[40] Müstakil Bolu Livası Salnamesi, 1334, s.139.
[41] Ahmet Naim, 1934, a.g.e., s.19, İstanbul.
[42] TAK, İ., 2001, a.g.e., s.22, Erzurum.

temin işleri, madenin yalnız işletme hakkının verilmesi, işçilerin kazalara uğramaması" konularını da içine alan 8 bölümlük eser hazırlanmıştır. 1878 yılında, 289 sayılı ve 1910 tarihli "Teskere-i Samiye" ile haritası çizilerek havzanın sınırları belirlenmiştir. Tren ve dekovil hatları döşenerek, ocaklara numara ve damarlara isim verilmiştir. Kömür üretiminin %40 oranında ihracına izin verilmesi ile kumpanya dönemi başlamıştır (1884-1908).

1883'den sonra kurulan şirketleri şöyle sıralayabiliriz:

-Ermeni Karamanya Kumpanyası

-Gürcü Kumpanyası

-Saraczadeler Maden Kömür Şirketi

-Fransız, Ereğli Şirketi Osmaniyesi

1908-1914 yılları arasındaki Meşrutiyet Döneminde Havzanın Ticaret ve Ziraat Nezareti'ne devredilmesi ve Maden Müdürlüğü kurularak, Hüseyin Fehmi İmer'in tayini, Maadin Osmanlı Anonim Şirketi kurulması ve Çaydamar ve Karıncadere ocaklarının satın alınması, Kozlu kömür madeninin İtalyan ve Yunan sermayesi ile işletilmesi, bu devrin belli başlı gelişmeleridir.

I.Dünya Savaşı döneminde (1914-1920) savaşın başlamasıyla birlikte, savaş kömür merkezi kurularak, idarenin bir Alman albaya verilmesi sonucunda, havza Almanlar'ın nüfusu altına girmiştir. 904352 tona kadar kömür üretimi yapılmıştır. Savaşın sonunda Fransız sermayesini korumak bahanesiyle, havzanın idaresi merkezi İstanbul'da bulunan "İtilaf Kuvvetleri Kömür Komisyonu"na verilmiştir. Fransız sermayesinin Osmanlı Devletin'deki en önemli temsilcilerinden biri Ereğli Şirketi idi. Fransa, Ereğli Kömür Madenleri ocaklarında asayişi korumak bahanesiyle 8 Mart 1919'da, bir subay komutasında bir miktar polis, jandarma ve piyade askerini Zonguldak'a çıkarmıştır.[43]

1920-1925 yılları arasını kapsayan Himayeci Dönemde kömür üretiminin rasyonelleştirilmesi, Yüksek Maden ve Sanayi Okulu'nun Zonguldak'ta açılışı, 121 sayılı 15 maddelik kanun ile Havza-i Fahmiye amele kanununun kabulü, kömür nakli ve ormanların korunması, kömür ihracı gibi kömür havzasının ekonomik, sosyal,

---

[43] ÇAĞLAR, G., "Bahr-ı Siyah Ereğlisi Kömür Havzası ve Asayiş (1918-1919)", Atatürk Üniv. Güzel Sanatlar Enstitüsü Derg., Sayı:2, s.18, Erzurum.

teknik sorunları ele alınmış ve esasları belirlenmiştir.[44] Memleket için yeterli mühendis yetiştirildiği düşüncesiyle, Zonguldak'taki okul 1931 yılında kapatılmıştır.[45]

1925-1936 yılları arasındaki Vasıtalı Müdahaleci Dönemde "Havza İktisat Müdürlüğü" kurulmuştur. Ocakların denetiminin yanında devletin havzaya doğrudan doğruya işletmeci olarak girmesi sonucunda yeni yasalar ile, 1926 yılında Türk Kömür Madenleri A.Ş.'nin kuruluşu, 1926'da Kozlu Kömür İşleri A.Ş.'nin kurulması, Kireçlik Kömür Madenleri A.Ş.'nin kurulması, İş Bankası'nın kurduğu Maden Kömürleri İşleri A.Ş.'nin Üzülmez'de faaliyete başlaması, 1927 yılında Kilimli Madenleri A.Ş.'nin kurulması gerçekleştirilmiştir.[46]

İşletmecilik dönemi ise, 1936-1983 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. 11.06.1937 gün 3241 sayılı yasanın 1.maddesi ile hükümet ve Ereğli şirketi arasında anlaşıp, 3146 numaralı kanunla onaylanan anlaşmaya göre hükümete ait madenler ile, liman ve demiryollarına ait tesisat değeri üzerinden, hükümet tarafından işletilmekte olan Kozlu ve Kilimli demiryollarının tamamının yeni kanunla, Etibank tarafından kurulacak bir müesseseye devredilmesi kabul edilmiştir. Ayrıca Amasra ve Ereğli arasındaki sahada bulunan tüm ocakların, devletçe işletilmesine karar verilmiştir. 1957 tarihinde kabul edilen 6974 sayılı kanunla, kömür üretim faaliyetleri ile uğraşan müesseseler Etibank'tan ayrılıp, tüzel kişiliğe ve iktisadi bağımsızlığa sahip, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ) bünyesinde toplanmıştır.

Bakanlar Kurulu tarafından 17.6.1982 tarih ve 2680 sayılı kanun gereği Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Ereğli Kömür İşletmeleri yerine, Kozlu, Karadon, Armutçuk, Üzülmez ve Amasra işletmelerinden oluşan Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü'nün (TTK) kurulması öngörülmüştür.[47]

TTK'nın kurum merkezi Zonguldak, bağlı olduğu bakanlık ise Başbakanlık olup, 1991 yılından itibaren de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlanmıştır.

---

[44] ODTÜ, 2000, a.g.e., s.54, Ankara.
[45] Zonguldak Sanayi ve Ticaret Odası, 1933, a.g.e., s.138-146, İstanbul.
[46] İMER, H.F., 19 "Ereğli Maden Kömürü Havzası Tarihçesi", s.40-42.
[47] MUTLUER, M.-SOYKAN, F., 1995, "Türkiye'de Madencilik ve Maden Yataklarının Coğrafi Dağılışı", Ege Coğrafya Dergisi, Ege Üniv. Edebiyat Fak., s.41-42, İzmir .

Kuzeybatı Anadolu Taşkömürü Havzası Zonguldak ile Kastamonu illerinin, Kdz. Ereğli ve İnebolu ilçeleri arasında takriben 200 km'lik bir sahil şeridinde bulunur. Bilinen rezervler deniz seviyesinden, 1200 m derinliğe göre hesaplanmış olup, -150° m derinliğe göre etüd ve hesaplama çalışmaları sürmektedir. Zonguldak Taşkömürü Havzası'nın işletme imtiyaz alanı 11.150 km^2 karada, 2.200 km^2'si denizde olmak üzere toplam 13350 km^2'dir.

Kömürlü birimler deniz orijinli kumtaşı, kiltaşı ve kömür ardalanmasından oluşan Namuriyen yaşlı çökeller ile, konglomera, kumtaşı ve kömür ardalanmasından oluşan Westfalien A yaşlı çökeller, havzanın temel yapısını oluşturur. Eski temelin bu iki üyesi arasında, zayıf bir diskordans gözlenmiştir. Bölgenin en önemli diskordansı Karbonifer ile Kretase arasında gözlenmekte olup, bir başka diskordans da Mesozoyik çökelleri arasında gözlenir. Bölgede Birinci Zaman (Karbonifen), İkinci Zaman (Alt ve Üst Kretase), Dördüncü Zaman (Kuaterner) arazileri vardır (Harita 3).[48]

Karbonifer yaşlı çökeller içinde yer alan Kuzeybatı Anadolu karbonifer kömür havzası, günümüzden en az 300-350 milyon yıl önce oluşmuştur.[49]

Havzada bu formasyonlar içinde 43 adet değişik yapı ve özellikte damar var olup, halen buralardan, ekonomik işletilmesi uygun olan 23 damarda üretim faaliyetleri sürdürülmektedir. Havzada üretim çalışmaları, ağırlıklı olarak Kozlu formasyonu içerisindeki verimli damarlarda yapılmaktadır.

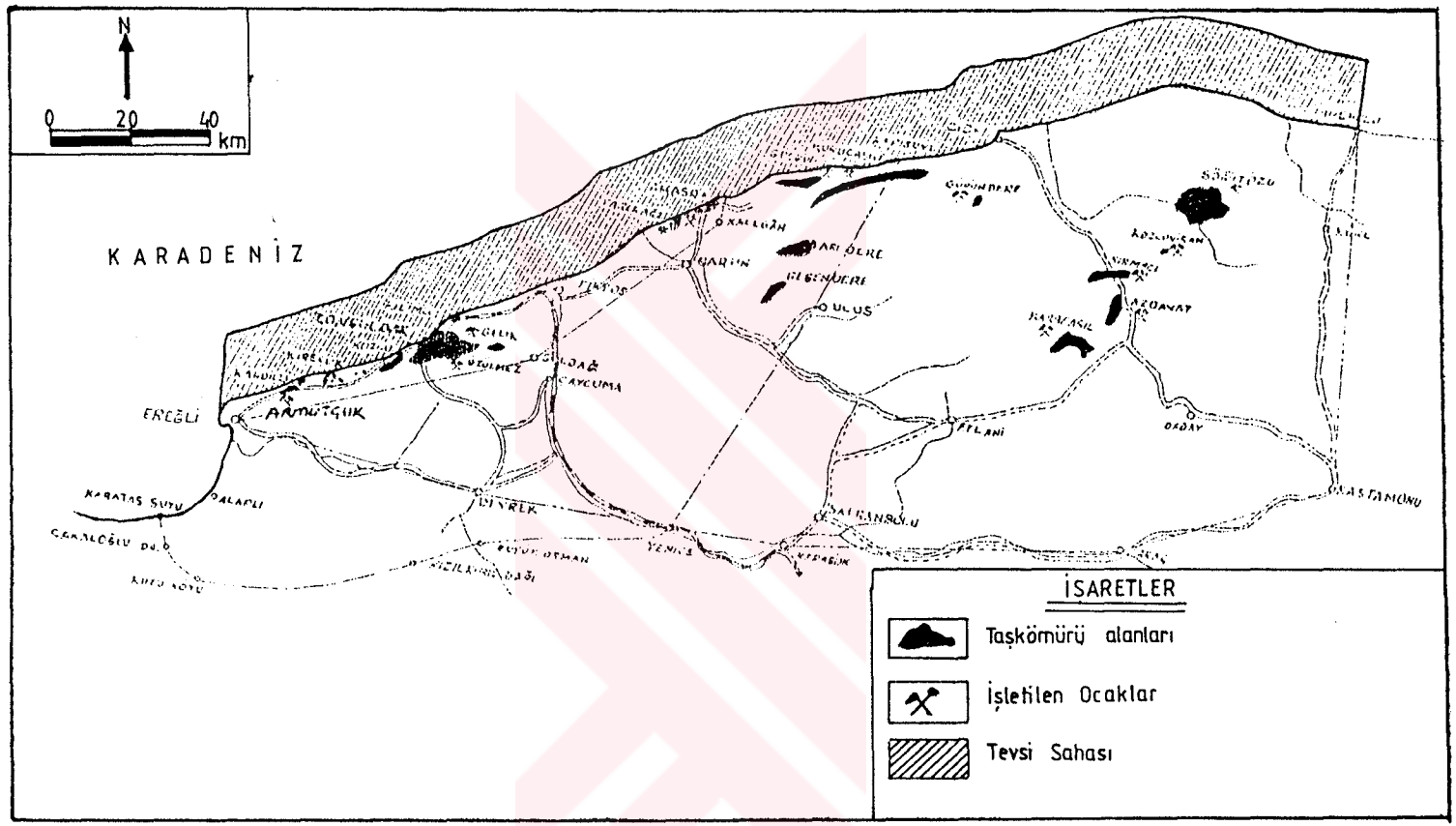
Araştırma sahamızda Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesi Müdürlüğü bulunmaktadır. Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesi, Zonguldak ilinin 35 km batısında, Gökçeler ve Keşkek köyleri arasında 38,5 km^2'lik bir alanda yer almaktadır (Harita 19).

---

[48] TTK Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesi, 2001 Verileri.

[49] KETİN, İ., 1983, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İ.T.Ü. Kütüphanesi, Sayı:1259, s.578, İstanbul.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Harita 19. Zonguldak Havzası ile Doğusundaki Taşkömürü Alanları

3.6.2. Zonguldak Kömür Havzasının Ve Armutçuk Kömür Havzasının Rezerv Ve Üretim Durumları

Batı Karadeniz Bölümü kömür rezervleri, eldeki bilgilere göre büyük bir çoğunluğuyla, Ereğli-Zonguldak ve Amasra Havzasında yataklanmıştır.[50]

Tablo 99.Üretim Alanlarına Göre Havza Rezervleri (Bin Ton)

Müesseseler	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam
Armutçuk	25.751	8.206	6000	39.957
Kozlu	62.367	60.487	47.975	170.829
Üzülmez	155.491	94.342	74.020	323.853
Karadan	147.604	159.407	117.144	424.155
Amasra	31.779	133.304	-	165.083
Toplam	442.992	455.746	245.139	1.123.877

Kaynak: TTK Genel Müdürlüğü, 1999

Kömür havzasının toplam görünür rezervi 442.992 bin ton olup, bunun 25751 bin tonu araştırma sahamız sınırları içinde kalan Armutçuk'tadır. 455.746 bin ton olan toplam muhtemel rezervin ise 8.206 bin tonu çalışma sahamız sınırları içindedir. Toplam 254.139 bin ton olan mümkün rezervin ise 6000 tonu Armutçuk'a aittir. Zonguldak Kömür Havzasının toplam rezervi 1.123.877 bin ton'dur. Bunun 39.957 bin tonu çalışma sahamızdadır (Tablo 99).

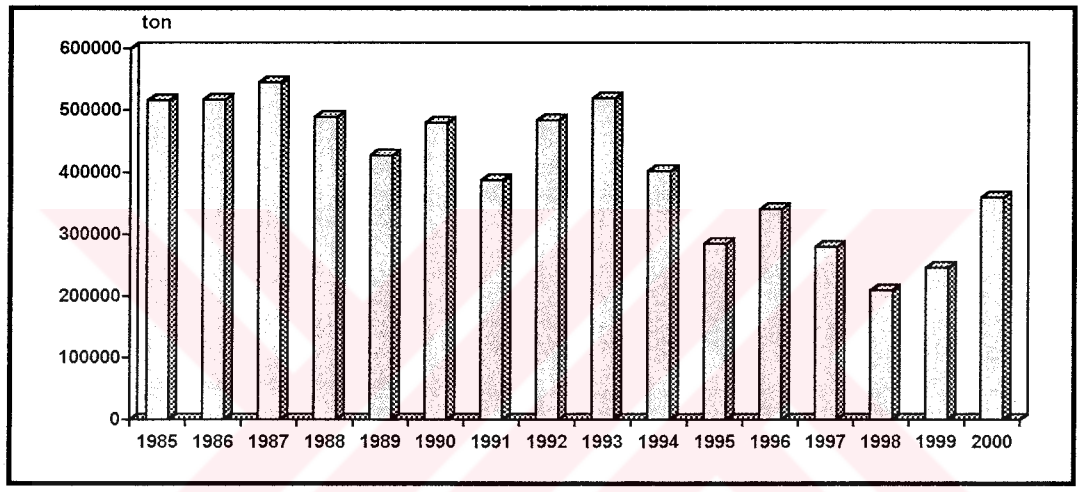
Tablo 100. Yıllar İtibariyle Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesinin Tüvenan Kömür Üretimi (Ton)

Damar Adı	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Davulcu	41058	2950	22419	62919	53455	16500	22646									
Üçköylü	101489	165939	88077	81702	68387	85801	32289	65194	106398	80918	50162	23274	29042	70102	5.052	
Küçükdamar	26990		48291	9948	5117	34760	61272	83890	75234	58015	13223	41396	20006	2.686	11.440	32722
Büyük damar	341990	336960	363920	311270	282040	332150	270793	334139	337150	263237	221085	275823	230154	217.720	228984	326254
Hacıbekir		9.754	19.021													
Makina	4.158	1330	3.367	23081	17841	10633										
Toplam	515685	516933	545095	488920	426840	479884	387000	483223	518782	402170	284470	340.493	279.200	290508	245476	358976

Kaynak: TTK Genel Müdürlüğü 2001

[50] DOĞANAY, H., 1998, Ekonomik Coğrafya 2, Enerji Kaynakları, Şafak Yayınevi, s.507, Erzurum.

Tablo 100'de de görüldüğü üzere, araştırma sahamız içindeki kömür damarlarından 1985 yılı itibariyle 515685 bin ton tüvenan kömür üretimi gerçekleştirilirken, 2000 yılına gelindiğinde bu rakam 358976 bin tona düşmüştür. 1990 yılından sonra Davulcu ve Makina damarlarından kömür elde edilmemiştir. Tüvenan kömür üretiminin en düşük olduğu yıl 1999 yılı (245476) olmuştur. En fazla üretimin gerçekleştirildiği yıl ise 545095 ton ile 1987 yılı olmuştur (Tablo 100, Şekil 59).

Şekil 59. Yıllar İtibariyle Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesinin Tüvenan Kömür Üretimi (1985-2000)

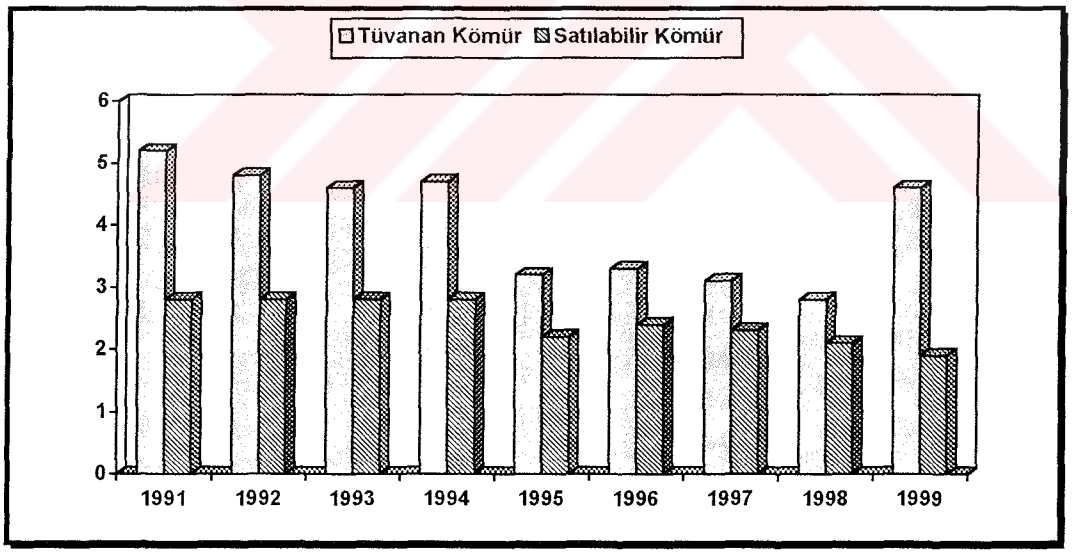
Görüldüğü gibi havzada artık üretim konsantrasyonu ve verimlilikte bir gerileme söz konusudur. Sahamızda üretilen tüvanan kömür miktarındaki düşüş, tüm havza genelinde de gözlenmektedir. Örneğin: 1991 yılında 5,2 milyon ton toplam tüvanan üretim sözkonusu iken, bu rakam 1999'da 2,6 milyon tona düşmüştür (Tablo 101).

Tablo 101. Havzanın Toplam Kömür Üretimi (Milyon Ton)

Yıllar	Tüvanan Kömür	Satılabilir Kömür
1991	5,2	2,8
1992	4,8	2,8
1993	4,6	2,8
1994	4,7	2,8
1995	3,2	2,2
1996	3,3	2,4
1997	3,1	2,3
1998	2,8	2,1
1999	46	1,9

Kaynak: TTK İstatistik Yıllıkları (1999)

1999 yılında tüm havzada üretilen kömürün 245476 tonu Armutçuk kömür havzasından sağlanmıştır.

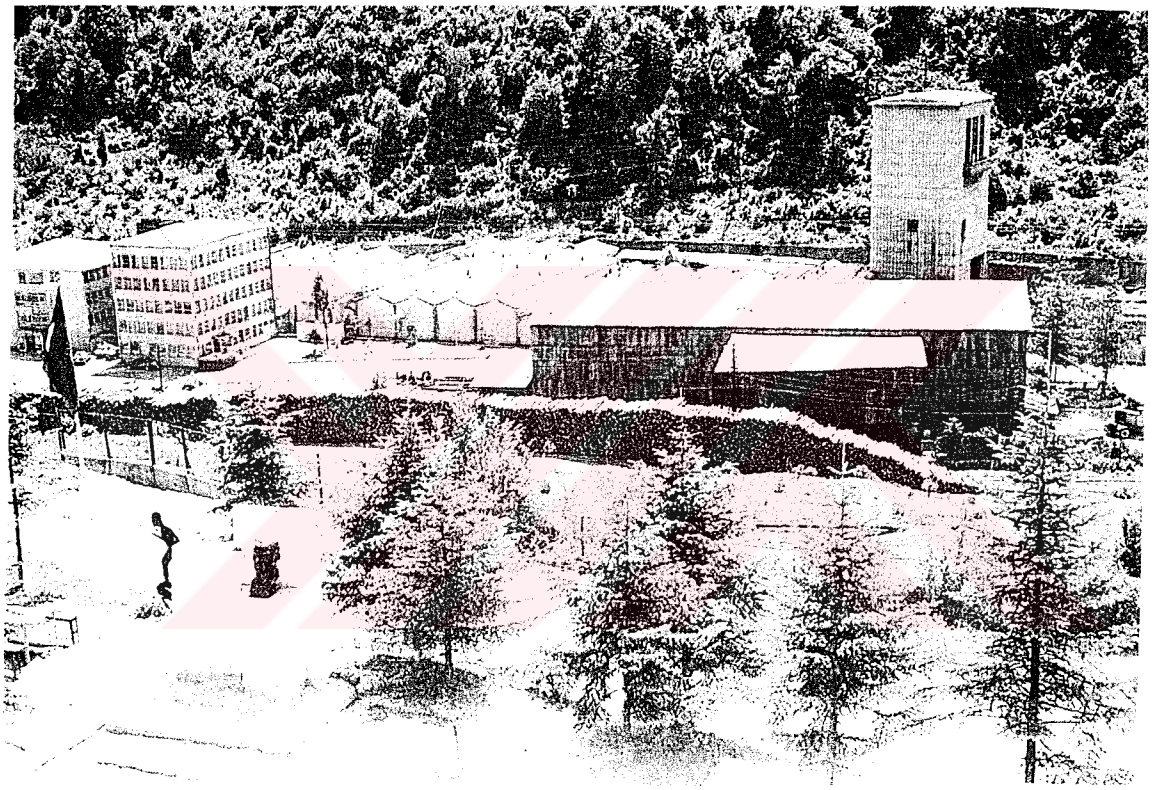

Şekil 60. Havzanın Toplam Kömür Üretimi (1991-1999)

Armutçuk'da -300/-350, -350/-400, -400/-450 ve -450/-500 kotlarında üretim yapılmaktadır. Dönümlü uzunayak metodu ile üretilen tüvenan kömür, lavuarda

yıkanarak, içindeki taşlar ayıklanmakta ve satışa sunulmaktadır. Yöntem olarak önce alt ve üst taban yolları sürülmekte (kömür içinde) ve bir başyukarı ile bağlanıp pano haline dönüştürüldükten sonra, üretime başlanmaktadır. Taban yolları 100-150 m, ayak boyu (baş yukarı) ise 80-120 m arasındadır.[51]

Çıkarılan kömür, Ereğli ve Karabük Demir-Çelik Fabrikaları'na, Konya ve Trakya Şeker Fabrikaları'na, Çatalağzı Termik Santralı'na, Oytaş ve Betonsan Çimento Fabrikaları'na, Devlet Demir Yolları'na ve yakacak olarak muhtelif müşterilere satılmaktadır.

Fotoğraf 80. Armutçuk Kömür İşletmesi Müessesesi

3.6.3. Madenciliğin İstihdama Etkisi

Araştırma sahamız sınırları içerisinde yer alan Armutçuk Kömür Havzası, Ereğli ilçesi sakinleri için 1848 yılından itibaren büyük bir istihdam alanı olmuştur. Ereğli'de hemen her evde, madende çalışan veya madenden emekli olan bir kişi vardır. Ancak her geçen gün havzada çalışan personel sayısı azalmakta, dolayısıyla istihdam sağladığı nüfus miktarı da düşmektedir.

---

[51] TTK Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesi, 2001.

Sadece çalışma alanımızda kalan Armutçuk'da değil, tüm havzada aynı durum sözkonusudur. Havzada çalışan personel sayısı 1971'de 37189 idi. 1981 yılında toplam personel sayısı 41364'e çıkmıştır. 1991 yılında 33847, 1999 yılında ise 18545'dir. Personel sayısının düşüşü 1971'den bu yana %50,1'lik bir oranla oldukça yüksek olmuştur. 1990 yılı ortalarında uygulamasına başlanan işgücü iyileştirme projesi kapsamında yürütülen re'sen emeklilik işlemleri sonucunda TTK'da, yeraltında ve yerüstünde yoğun emeklilik olayı yaşanmıştır. Uygulanan bu proje ile yerüstü yan üretim ve hizmet birimlerindeki kalifiye usta ve işçilerin kaybedilmesine yol açmıştır. 1995'de bu uygulama durdurulmasına rağmen, isteğe bağlı emeklilikler, yer altında büyük işçi açığına neden olmuştur. 1990-1999 yılları arasında 9602 yeraltı, 8663 yerüstü olmak üzere toplam 18265 işçi işten ayrılmıştır. TTK son 10 yılda personelinin %45,2'sini kaybetmiştir (Tablo 102).

Tablo 102. Tüm Kömür Havzasının Yıllara Göre İstihdam Durumu (1971, 1980-1999)

Yıllar	İşçiler			Memurlar	Toplam
	Yeraltı	Yerüstü	Toplam		
1971	20.714	14.936	35.650	1.539	37.189
1980	23.392	16.044	39.436	1.420	40.856
1981	23.569	16.366	39.935	1.429	41.364
1982	23.427	15.832	39.259	1.252	40.511
1983	23.398	15.254	38.652	1.303	39.955
1984	23.047	14.598	37.645	1.492	39.137
1985	23.828	14.403	38.231	1.346	39.577
1986	21.236	15.231	36.557	2.538*	39.095
1987	22.388	14.235	36.623	2.642	39.265
1988	22.618	13.858	36.476	2.656	39.132
1989	21.935	13.557	35.492	2.604	38.096
1990	20.464	13.885	34.349	2.626	36.975
1991	18.338	12.877	31.215	2.632	33.847
1992	17.003	12.492	29.495	2.622	32.117
1993	16.592	11.837	28.429	2.684	31.113
1994	14.427	9.537	23.964	2.635	26.599
1995	15.112	7.790	22.902	2.594	25.496
1996	12.889	7.232	20.121	2.535	22.656
1997	12.277	6.088	18.674	2.462	21.136
1998	12.029	6.088	18.117	2.505	20.622
1999	10.862	5.222	16.084	2.461	18.545

Kaynak: TTK İstatistik Yıllıkları
(*) 1.025 güvenlik görevlisinin işe alınması

Ereğli ilçe sınırları içindeki Armutçuk Taşkömürü İşletmesi Müessesesi'nde ise 2001 yılı itibariyle (9 aylık) toplam çalışan sayısı 2098 kişidir. Oysa 1986 yılında çalışma sahamız içinde madende istihdam edilen nüfus 3596 kişi idi. 1986-2001 yılları arasında personel sayısında yaklaşık %41,6'lık bir düşüş gözlenmiştir. Armutçuk'da en düşük istihdam, 1887 kişi ile 1999 yılında olmuştur. Bir sonraki yıl, sayı tekrar 2393'e yükselmiştir (Tablo 103). 1986 yılında yeraltı işçi sayısı 2354'den 1411'e, yerüstü işçi sayısı da 1165'den 519'a düşmüştür. Dolayısıyla artık araştırma sahamız için madencilik faaliyetleri istihdam alanı oluşturmamaktadır. Dolayısıyla bu düşüşün gelecek yıllardaki devamlılığı gözönünde bulundurularak, özellikle Armutçuk, Gökçeler ve Yalıboyu köylerinde ve bütün ilçe genelinde madencilik faaliyetlerine alternatif olarak yeni ekonomik faaliyet alanları geliştirilmelidir.

Tablo 103. Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesinin Yıllara Göre İstihdam Durumu (1986-2001)

Yıllar	Yeraltı	İşçilik Durumu		Memur ve Çalışan Sayısı	
		Yerüstü	Toplam	Sözl.	Toplam
1986	2.354	1.165	3.519	17	3.596
1987	2.375	1.160	3.535	21	3.556
1988	2.477	1.050	3.527	15	3.542
1989	2.487	1.000	3.487	13	3.500
1990	2.331	959	3.290	13	3.303
1991	2.162	931	3.093	185	3.278
1992	2.014	1.094	3.108	184	3.292
1993	2.053	1.075	3.128	203	3.331
1994	1.969	699	2.688	191	2.859
1995	1.625	671	2.296	190	2.486
1996	1.454	728	2.182	177	2.359
1997	1.302	654	1.956	178	2.134
1998	1.230	599	1.829	171	2.000
1999	1.148	568	1.716	171	1.887
2000	1.579	654	2.224	169	2.393
2001	1.411	519	1.930	168	2.098

Kaynak: Armutçuk Taşkömürü İşletme Müessesesi

Armutçuk Kömür İşletmesi araştırma sahamızda yaklaşık 531091 m2 orman alanını kullanmaktadır. Armutçuk'da TTK'ya ait 18 adet kömür işlenen bina, 10 adet sosyal bina, 7 adet idari bina ve 276 lojman bulunmaktadır.

TTK uzun yıllardır zarar etmektedir. Şu anki borçları Hazine tarafından karşılanmaktadır. Ancak 1993'den itibaren zarar tablosunda belirgin bir azalma sözkonusudur. 1991'de 523 milyon USD olan zarar, 1998'de 275 milyon USD'ye düşmüştür.

TTK araştırma sahamız ve çevresi için çok önemlidir. Türkiye'de anlamlı miktarda taşkömürü üretimi Zonguldak Taşkömürü Havzasında TTK tarafından gerçekleştirilmektedir.

Taşkömürü üretiminde hem sektör hem de TTK kaynaklı pek çok sorun yaşanmaktadır. Havzanın emek yoğun çalışma düzeni gerektiren son derece karmaşık jeolojik yapısı ve derinleşen üretim alanları en önemli teknik sorunlardandır. Havzanın jeolojik yapısı dikkate alındığında, rekabetçi bir üretim yapısının hiçbir şekilde oluşturulamayacağı açıkça görülmektedir. Rekabet edebilir bir yapıya sahip olmayan TTK'nin özelleştirilme şansı da azdır. Küçük işletmelerin dünya fiyatları ile rekabet edememeleri ve Türkiye'de özel sektörün düşük kâr nedeniyle madenciliğe olan ilgi düzeyinin yetersizliği bu sonucu doğurmuştur. Taşkömürünün sanayi için stratejik bir hammadde olması, Zonguldak ve Ereğli Bölgesi'nin ekonomisinin büyük ölçüde TTK'ya bağlı olması ve yaratacağı sosyal sorunlar önemlidir. Tasfiye durumunda ülkenin tek taşkömürü üretim imkânı ortadan kalkmış olacak ve bölgede madencilik konusunda oluşmuş olan birikimde yok olacaktır. Ancak ülkenin, sırtındaki bu kamburdan bir an önce kurtulması gerekir. Bu durumda, kamu maliyesi üzerindeki yükün azaltılması için TTK'da ilk etapta küçültme çalışmaları hız kazanmalıdır.

Tarım alanlarının kısıtlı ve elverişsiz olması, tarımsal üretimin ihtiyaca yönelik olarak sürdürülmesi nedeniyle maden, hâlâ kırsal kesimde yaşayanlar için bir "ekmek kapısı"dır. Kırsal alanlarda yaşayanların büyük bir bölümü geçimini tarım dışı

sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. Bu kapının giderek daralması, kırsal alanlardaki geçim koşullarını da ağırlaştırmaktadır.[52]

Sonuç olarak; belli bir enerji politikasına sahip olunmalı taşkömürü endüstrisinin geleceğine yönelik ciddi kararlar ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir. TTK'nın Zonguldak ve çevresi ile Türkiye'nin ekonomisine getirdiği artılar ve eksiler değerlendirilmelidir. Emeklilik zamanları gelenler emekli edilmeli, emekli olamayacaklara tazminatları ödenmeli, sosyal güvenceleri sağlanmalı ve tasfiye yoluna gidilmelidir.

[52] ÇILADIR, S., 1999, Taşkömürü Havzasının Devletçilik Dönemi, Yaman Matbaası, s.143, Kdz.Ereğli.

3.7. Ulaşım ve Haberleşme Faaliyetleri

Ereğli, coğrafi konumu gereği ve ilin batısında yer alması nedeniyle, Zonguldak'ın gerek batıya, gerekse büyük ticaret ve yerleşim merkezlerine açılan penceresi durumundadır.

Ereğli ve çevresinin ulaşım faaliyetlerinde yoğunluk, kara ve deniz taşımacılığında toplanmıştır. Çünkü Ereğli zaten eski çağlardan itibaren bir liman yerleşmesi olma özelliği taşımaktadır. Yıldız ve poyraz rüzgârlarına karşı kapalı oluşu, limanı ulaşım için elverişli kılmıştır. 19.Yüzyılın sonlarına kadar Ereğli'de ulaşımın ağırlık merkezini deniz teşkil etmekteydi. Bütün ürünlerin İstanbul'a nakli deniz yoluyla yapılmaktaydı. 19.yy'dan itibaren, özellikle de 1950'li yıllardan sonra iyileşen karayolları ve gelişen motorlu taşıtlar nedeniyle, karayolu taşımacılığı da giderek gelişme göstermiştir.

Ereğli ve çevresinin eski yolları hakkında elde hemen hiç bir bilgi yoktur. Bitinyalılar'ın, Romalılar'ın ve Bizanslılar'ın yollarıyla ilgili izler silinmiştir. Ritter'in verdiği bilgilere göre Karadeniz şeridinde yollar çok kötü durumda olduğundan, ticaret limandan limana (Ereğli, Samsun, Trabzon, Rize, Hopa) deniz yoluyla ve yelkenli gemiler ile yapılabilmekteydi. Akarsuların denize yönelişleri gibi, nehirlerin hinterlandlarını andırır bir şekilde tabi yollar, insanların mallarını iç kısımlardan denize ulaştırılmasında faydalı olmaktaydı.[53]

Akçakoca-Düzce yolu, dolayısıyla Ereğli-Düzce yolu 1301 (1885) yılında, Bolu Mutasarrıfı İsmail Kemal Paşa zamanında yaptırılmış, fakat dış tesirlerle çabuk bozulmuştur. Yolun motorlu araçların işleyebileceği duruma geldiği 1938 yılına kadar, yaylı arabalar 39 km'lik yolu ancak 3 saatte katedebilmekteydi.[54] Bu yol yine sık sık bozulmaktaydı. 1950 yılından sonra genişletilmiş ve kısmen virajları azaltılmıştır. Akçakoca-Ereğli ve Zonguldak arasındaki yol da daha sonra genişletilmiş ve ulaşıma daha uygun hale getirilmiştir.

Bugün Ereğli 76 km'lik geniş bir sahil karayolu ile Düzce'de E-5 karayoluna bağlanır. Ankara'ya 320, İstanbul'a 280 km uzaklıkta olan Ereğli, Zonguldak'a 50 km uzaklıktadır.

---

[53] RİTTER, C., 1858, Klainasien (Die Erdkunde 18.Bölüm), s.750, Berlin.
[54] EMİROĞLU, M., 1970, a.g.e., s.114, Ankara.

Köy yollarının büyük bir kısmı bakımlı karayollarıdır. Sadece Akkaya, Aşağıkayalıdere, Çömlekçi, Akköy ve Fındıklı köylerinin yolları nisbeten daha elverişsizdir.

İlçe merkezine en uzak köy, Artıklar köyü olup, uzaklığı 57 km'dir. 10 köyün uzaklığıda yaklaşık 50 km'dir. İlçe merkezine en yakın köyler ise Bölücek, Belen, Kocaali, Ören, Göktepe köyleridir (Tablo 104). Daha öncede belirttiğimiz gibi Ereğli'deki yol güzergahları, yerleşmelerin yer seçiminde etkili bir faktör olmuştur. Yeni ve eski Ereğli-Zonguldak yol güzergahı boyunca yer alan köyler ile Gülüç Vadisini takip eden Ereğli-Devrek yolu boyunca sıralanmış köyler, araştırma sahamızın ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyi en yüksek olan köyleridir.

Tablo 104. Ereğli İlçesindeki Yerleşmelerin Ereğli Şehrine Olan Uzaklıkları (km)

Yerleşmenin Adı	Mesafesi	Yerleşmenin Adı	Mesafesi	Yerleşmenin Adı	Mesafesi
Abdi	20	Fındıklı	40	Saltuklu	30
Akkaya	40	Gebe	18	Sarıkaya	44
Akköy	50	Göktepe	10	Serintepe	49
Alacabük	38	Güllük	41	Soğanlıyörük	12
A.Sofular	46	Güzelyurt	18	Sücüllü	40
Aşağıhocalar	45	Hacıuslu	50	Süleymanbeyler	16
Aşağıkayalıdere	46	Halaşlı	22	Sütlüce	40
Artıklar	57	Hamzafakılı	10	Şamlar	25
Aydın	45	Hasankahyalar	41	Tepeören	40
Aydınlar	15	Hasbeyler	35	Terzi	20
Balı	35	Işıklı	21	Topallı	38
Ballıca	27	İmranlar	15	Topçalı	6
Başören	41	İskenderli	48	Toyfanlı	46
Başörendoğancılar	50	Karakavuz	50	Uludağ	50
Bayat	25	Kaymaklar	50	Üçköy	18
Belen	8	Keşkek	13	Üveyikli	50
Bölücek	4	Ketenciler	13	Vakıf	45
Cemaller	40	Kıyıcak	10	Velidağ	30
Çamlıbel	25	Kızılca	10	Yalnızçam	25
Çayırlı	20	Kızılcapınar	28	Yaraşlıyörük	10
Çevlük	30	Kocaali	5	Yazıcılar	18
Çiğdemli	28	Korubaşı	10	Yazıören	40
Çömlekçi	50	Kurtlar	25	Yenidoğancılar	40
Dağlar	33	Külah	30	Yeşilköy	45
Dağlıca	40	Ormanlı	40	Yukarıhocalar	46
Danişmentli	15	Ortaköy	35	Yunuslu	16
Davutlar	50	Ortacı	33	Zindancılar	30
Dedeler	18	Osmanlar	15	Ormanlı	44
Deliler	15	Ova	40	Armutçuk	18
Düzpelit	37	Ömerli	16	Gökçeler	20
Elmacı	40	Ören	10	Güneşli	28
Emirali	50	Pembeciler	19	Öğberler	45
Esenköy	41	Ramazanlı	30		
Esenler	42	Rüşanlar	15		
E.Sofular	41	Sakallar	34		

Kaynak: Ereğli Belediyesi 2001 Yılı Verileri

Ereğli-Demir Çelik Fabrikası'nın mamüllerinin iç pazarlara sevk işlemleri karayolu ile olmaktadır. Bu nedenle ilçede karayolu taşımacılığı oldukça gelişmiş bir faaliyettir. Yabancı araçlar dışında Ereğli Şoförler ve Otomobilciler Derneği ve Kamyoncular Kooperatifi kayıtlarına göre, 2000'e yakın kamyon ve tır ilçenin karayolu ulaşım potansiyelinde rol oynamaktadır. Erdemir'den yük alarak çıkış yapan aylık kamyon sayısı 14000 civarındadır.

İlçe merkezinde ise kent içi yolcu taşımacılığında dolmuş tabir edilen 80 civarında minibüs çalışmaktadır. Ayrıca şehirde servis yapan 154 taksi vardır.

Şehirlerarası yolu taşımacılığında ise 5 firmaya ait 150 otobüs faaliyet göstermektedir. İstanbul ve Ankara'ya her saat başı, Bursa ve İzmir'e her gün otobüs seferleri mevcuttur.

Ereğli'yi büyük ticaret ve yerleşim merkezlerine bağlayan demiryolu bulunmamaktadır. Sadece TTK Armutçuk Kömür Üretim Bölgesini Ereğli şehrine bağlayan 16 km'lik bir demiryolu vardır. Bu demir yolundan kömür ve işçi nakliyatı için yararlanılmaktadır. Ancak son dönemde işlevini nisbeten yitirmiştir. Ereğli-Sakarya Demiryolu Projesi ise halen araştırma safhasındadır.

Kara motorlu taşıt yoğunluğunun ve kara yollarının arttığı 1960'lı yıllara kadar Ereğli için deniz bağlantısı çok daha önemli olmuştur.

Ereğli elverişli coğrafi konumu nedeniyle antik çağdan beri önemli bir liman kenti olma özelliği taşımaktadır. O dönemde Ereğli, sadece kendi hinterlandının ticaretini yapmakla kalmayıp, Doğu Karadeniz'den Bizans'a giden gemilerin uğrak yeri olmuştur. Tüm devirlerde liman canlılığını korumuştur. Sadece 1219-1327 yılları arasında Safranbolu ve Kastamonu'nun Türkler'in eline geçmesiyle, fiilen Cenevizliler'in, kağıt üzerinde de Bizanslılar'ın egemenliğinde görülen Ereğli, ard ülkeden (hinterlantta) yoksun kalmış; İstanbul'a eskisi kadar tahıl, canlı hayvan ve kereste ihracatı yapamaz hale gelmiştir. Bu durum Ereğli'nin Türkler tarafından fethedilmesine kadar sürmüştür.[55]

Liman bugün sadece yük taşımacılığında kullanılmaktadır. Yolcu taşımacılığına yönelik deniz araçları çalışmamaktadır. Çünkü ilçenin denizyolu ile İstanbul bağlantısı 9-10 saatlik bir yolculuğu gerektirmektedir.

---

[55] ÇILADIR, S., 1994, a.g.e., s.22, Ereğli.

Ancak 1310 (1894) tarihli Kastamonu Vilayet Salnamesi'nde[56] "Her perşembe ve cuma günleri İdare-i Mahsusa, Salı günü Gürcü Kumpanyası vapurlarından biri İstanbul'dan gelerek, İdare-i Mahsusa vapurlarından birisi yalnız Bartın hattına gider ve diğerleri Sinop-Samsun yönüne hareket ederler. Yine İdare-i Mahsusa vapurlarından biri, Pazar günü Bartın'dan, diğeri Cuma günü Sinop-Samsun yönünden İstanbul'a gider" denilmektedir.

Fotoğraf 81. Ereğli Limanı'nın Havadan Görünümü (Erdemir'den alınmıştır)

Kıray da[57] 1960'lı yıllarda haftada iki defa yolcu vapurunun uğradığını belirtmektedir. Zaten 1959'dan sonra deniz yolları araçları ile gelip giden yolcu sayısının 1961'e kadar yarıdan fazla bir azalma gösterdiği bildirilmektedir. Örneğin; 1959'da 8297 yolcu Ereğli limanından çıkış yapmış, 7986 kişi de giriş yapmıştır. 1961 yılında ise limana 1239 yolcu gelmiş, 1239 yolcu çıkış yapmıştır. 1961 yılına kadar, uygun havalarda, çarşı yakınındaki iskeleden yakın merkezlere, Zonguldak'a, Alaplı'ya ve Akçakoca'ya taka tipi motorlarla yolcu taşınırmış. 1962 yazında güvenlik açısından motorla yolcu taşımacılığı yasak edilmiştir. Bu durum Ereğli'nin yakın merkezlerle

[56] 1310 (1894) Kastamonu Vilayet Salnamesi, s.160.
[57] KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.38, Ankara.

denizden bağlantısını kaldırmış, bu yüzden limandan yapılan yolcu taşımasının giderek azalmasına ve nihayet sonlanmasına neden olmuştur.

Dolayısıyla Ereğli'de artık yolcu taşımacılığına yönelik deniz araçları çalışmamaktadır. Karadeniz'e sefer yapan feribot ve yolcu gemileri de Ereğli'ye uğramamaktadır.

Araştırma sahamızda yer alan Ereğli limanı, bugün Karadeniz Bölgesi'nin önemli ve işlek limanlarından biridir. Ereğli Limanı iç ve dış liman olmak üzere ikiye ayrılır.

a.İç Liman: Batı mendireği ve güney mendireği ile bu mendireklerin uçları arasında çizilen hattın iç tarafında kalan deniz sahasıdır.

b.Dış Liman: Limanın batı ve güney hududunu çevreleyen hatlarla iç liman hududunu çevreleyen hatlar arasında kalan deniz sahasıdır.

İç Liman Erdemir Limanları, Eski Liman ve Balıkçı barınağı olmak üzere üç kısım ve üç işletmeden müteşekkildir. Erdemir limanları ERDEMİR tarafından, Eski Liman TTK tarafından, Balıkçı Barınağı da Belediye tarafından kiralama usulüyle işletilmektedir.

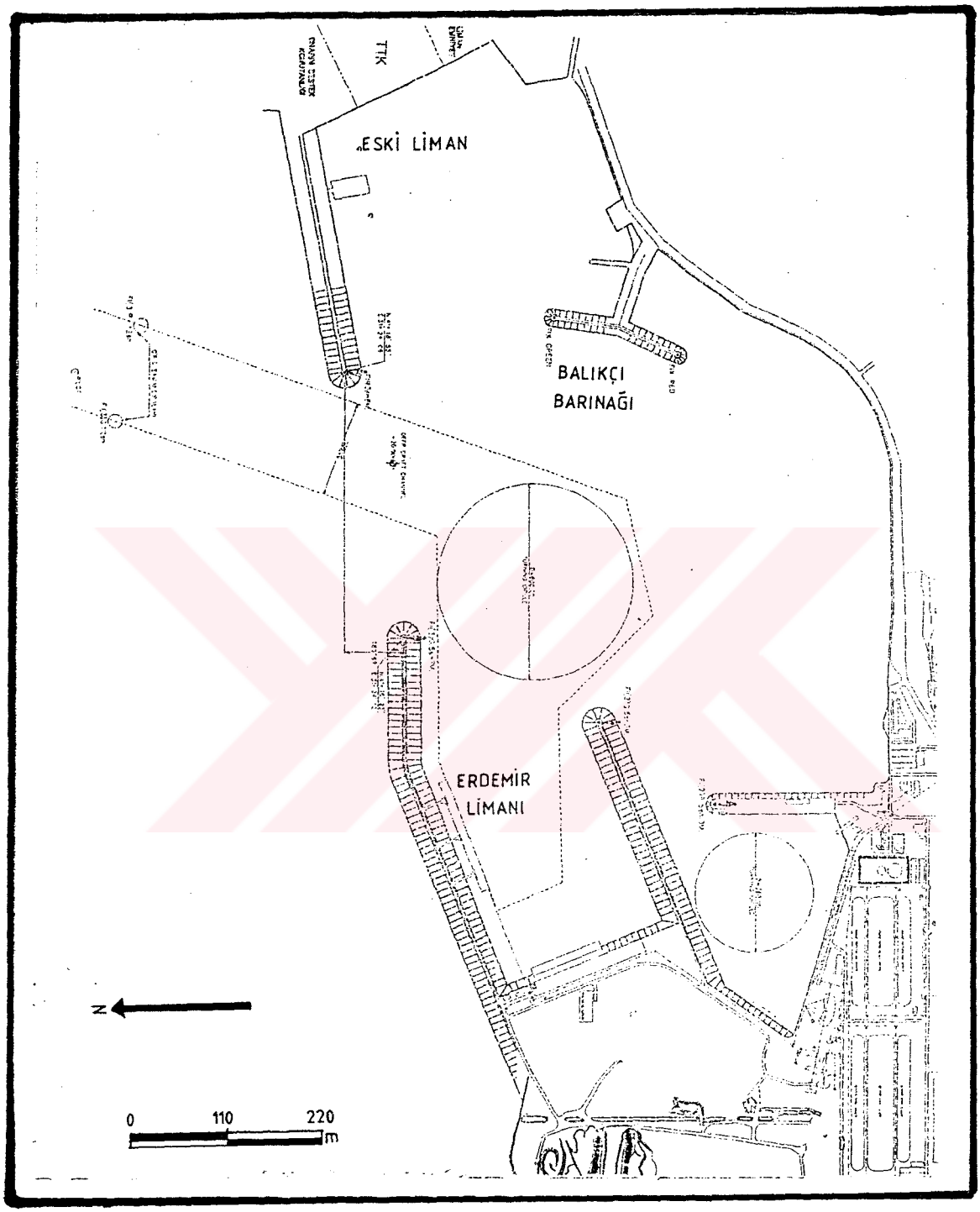
Ayrıca iç ve dış liman hudutlarının dışında Liman Başkanlığı idari sorumluluk alanı içinde Amaç Denizcilik ve Petrol Ürünleri Sanayi A.Ş.'ya ait özel iskele ve rıhtım mevcuttur.

Eski Liman'daki 5 rıhtım (A rıhtımı 50 m, B rıhtımı 35 m, C rıhtımı 135 m, D rıhtımı 100 m ve F rıhtımı 150 m) Kdz. Bölge Komutanlığı tarafından kullanılmaktadır. 110 m boyundaki E rıhtımı TTK'ya, 75 m boyundaki H rıhtımı, Polis Evine tahsislidir.

Erdemir Limanında ise 5 rıhtım cevher ve curuf, genel yükler ve kömür yükleme ve boşaltma işlemleri için kullanılmaktadır.

Balıkçı barınağında ise 115 m boyunda bir iskele ve 150 m boyunda bir rıhtım mevcuttur. Barınak küçük deniz araçlarına iskele hizmeti yapmakta ve yeraltı tankından akar yakıt vermektedir.

Amaç Denizcilik ve Petrol Ürünleri Sanayi A.Ş.'ye ait özel limanın ise, 155 m boyunda bir rıhtımı ve 95 m boyunda bir iskelesi vardır.

Şekil 61. Kdz.Ereğli Limanının Planı

Tablo 105. Kdz.Ereğli Limanının Fiziki Durumu (2000)

Limanın Adı	Boyu	Kenar Su Derinliği	Su. Sev. Yüksek.	Kullanma Amacı
1.Eski Liman				
(A) Rıhtımı	50 m.	-	2.00 m.	Kdz.Bölge Komutanlığı
(B) Rıhtımı	35 m.	-	2.00 m.	Kdz.Bölge Komutanlığı
(C) Rıhtımı	135 m.	8.50	2.00 m.	Kdz.Bölge Komutanlığı
(D) Rıhtımı	100 m.	8.50	2.00 m.	TTK. Tarafından Kullanılmaktadır
(E) Rıhtımı	110 m.	8.50	2.00 m	Tahmil Tahliye
(F) Rıhtımı	150 m.	8.50	2.00 m	Kdz.Bölge Komutanlığı
(H) Rıhtımı	75 m.	4.00	2.00 m.	Polisevine tahsisli
2.Erdemir Limanı				
1 Nolu Cevher/ Köm.Rh.	405 m.	12.00	3.60 m.	Cevher-Kömür Tah.
1 Nolu Kargo Rh.	275 m.	12.00	3.60 m.	Genel Yükleme Rh.
Curuf Rıhtımı	72 m.	5.50	2.00	Curuf Yükleme Rh.
2 Nolu Cevher/Köm. Rh.	405 m.	20.00	4.00	Cevher-Kömür Tah. Rh.
2 Nolu Kargo RH.	200 m.	13.00	4.00	Genel Yüklek Rıh.
Roro Rampası	25 m.	13.00	4.00	
4.Balıkçı Barınağı				
Barınak İskelesi	115 m.	4.50	2.00 m.	Tahmil/Tahliye İskele
Barınak Rıhtımı	150 m.	3.60	2.00 m.	Tahmil/Tahliye Rh.
5.Amaç Rh.	155 m.	-5.5	350 m.	Genel Yük. Tah./Tahliye
Amaç İskele	95 m.	-6.5	350 m	Genel Yük. Tah./Tahliye

Kaynak: Kdz.Ereğli Liman Başkanlığı (2000)

Ereğli limanına, yani Eski Limana 1997 yılında 982'si yerli, 380'i yabancı toplam 1362 gemi yanaşmıştır. 1998'de bu sayı 1042'ye düşmüştür. Bunun 764'ü Türk, 278'i yabancı gemidir. 1999 yılında 644'ü yerli, 251'i yabancı olmak üzere 895 gemi yükleme-boşaltma yapmıştır. 2000 yılının ilk 6 ayında ise 298 Türk, 108 yabancı gemi limana uğramıştır.

Kdz.Ereğli Liman Başkanlığı'ndan aldığımız bilgilere göre 2000 yılının ilk 6 ayında limanda 653363 ton yükleme ve 3.732.754 ton boşaltma yapılmıştır. Yüklenen mallar daha ziyade kömür, kok kömürü, benzen, asfatl, zift, un, çimento, alçı taşı, ferro slikon, kütük-levha blokları, demir-çelik boruları, teneke, saç, narenciye ve curuftur (Tablo 106).

Tablo 106. Ereğli Limanından Yapılan Yükleme ve Boşaltma Miktarları (2000)

Yükün Cinsi	Yükleme / Ton	Boşaltma / Ton
Demir Cevheri	0	1851716
Manganez Cevheri	0	8305
Kömür	12115	824050
Kok Kömürü	1000	92915
Motorin	0	145
Fuel Oil	0	26702
Benzen	1500	0
Asfalt	9400	0
Zift	6200	0
Kalyak	0	1606
Un	500	0
Çimento	4880	0
Kilinger	0	17728
Alçı Taşı	250	0
Sülfirit Asit	0	10989
Ferro Silikon	1050	4239
Sunta	0	1208
Ateş Tuğlası	0	1726
Kütü-Levha Blokları	6600	566723
Demir Çelik Borular	96950	37227
Teneke	7476	0
Saç	398432	244270
Hurda Demir	0	8394
Fabrika Malzemesi	0	6287
Narinciye	200	0
Curuf	106810	0
Hurda	0	3870
Buğday	0	2996
Tomruk	0	15927
Duralit	0	5761
Genel Toplam	653.363	3.732.754

Kaynak: Kdz.Ereğli Liman Başkanlığı

Limana gelen mallar ise; demir cevheri, manganez cevheri, kömür, kok kömürü, motorin, fuel oil, benzen, kalyak, kilinger, sülfirik asit, ferro silikon, sunta, ateş tuğlası, kütük-levha blokları, demir-çelik borular, saç, hurda demir, fabrika malzemesi, hurda, buğday, tomruk ve duralit yer almaktadır (Tablo 106).

Erdemir Limanı ise 1964 yılında kurulmuş olup, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları'nın hammadde, yarı mamül madde gibi, üretimi için gerekli malzemelerin tamamına yakını ile mamüllerinin %35'inin deniz yolu ile sevk edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca liman, ülke ihtiyacı doğrultusunda, tüm sanayi ve ticari kuruluşların liman ihtiyaçlarını öncelikle karşılamak için yapılmıştır. 3. şahıs yükleme ve boşaltmaları, müşteri talepleri doğrultusunda yürütülmektedir. Erdemir Limanı 150.000 DTW kapasiteli gemilerin yanaşabilmesine elverişlidir.

Erdemir ürünleri (yassı mamül, çelik, saç) daha ziyade, İtalya, Almanya, İngiltere, Danimarka, Yunanistan, Fransa, ABD, 3. Dünya ülkeleri ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne deniz yoluyla sevk edilmektedir.

İthalat ise, Avusturalya, Güney Afrika, ABD, Uzak Doğu ülkelerinden yapılmakta ve dolayısıyla bu ülke gemileri limana giriş çıkış yapmaktadır. Limana yıllık ortalama 850 gemi yanaşmaktadır. Limanın aylık geliri yaklaşık 300-350 bin dolardır. Erdemir Limanda ortalama 250 kişi çalışmaktadır.

1999 yılı itibariyle Erdemir Limanı'ndan 6.027.836 ton boşaltma, 1.148.460 ton yükleme yapılmıştır. Toplam 7.176.296 ton yükleme ve boşaltma yapılmıştır. Erdemir dışında 3.şahıslara ait olarak da 215667 ton yükleme ve boşaltma işlemi gerçekleştirilmiştir. Yani 1999 yılında Erdemir Limanında toplam 7.391.963 ton yükleme ve boşaltma işlemi gerçekleştirilmiştir (Tablo 107).

TTK Limanı'nda ise 1986 yılında 119167 ton kömür yüklenmiştir. Bu oran 1987'de 131584 tona çıkmıştır. 1988'de ise 95285 tona, 1989'da 40782 tona 1990'da ise 1175 tona düşmüştür. 1991'den itibaren limandan yüklenen kömür miktarı artmaya başlamış ve 1992'de 338463 tona ulaşmıştır. 1992'den sonra tekrar düşmüş ve 2000 yılı itibariyle de 13 gemi ve 13032 ton kömür yüklenmiştir (ilk 6 ayda). Yıl sonunda 35 gemi ve 83032 ton toplam mal yüklenmesi tahmin edilmektedir.

Tablo 107. Erdemir Limanının 1990-1999 Yılları Arasındaki Faaliyeti

Yükleme / Boşaltma			1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	Demir Cevheri	Yurt İçi	1.019.999	522.665	450.602	410.663	283.502	360.798	352.192	282.745	341.716	226.244
		İthal	1.952.984	2.335.517	1.843.999	2.090.951	2.050.895	2.777.613	2.914.211	3.535.654	3.081.432	3.118.751
		Toplam	2.972.938	2.858.182	2.294.601	2.501.614	2.334.397	3.138.411	3.266.403	3.818.399	3.423.148	3.344.995
	Maden Kömürü	Yurt İçi	478.010	222.492	307.677	379.510	352.561	270.507	240.149	181.493	102.749	31.534
B		İthal	1.045.230	1.135.061	1.000.336	1.031.624	1.099.908	1.201.645	1.252.214	1.460.130	1.441.418	1.491.810
O		Toplam	1.523.240	1.357.553	1.308.013	1.411.134	1.452.469	1.472.152	1.492.363	1.641.623	1.544.167	1.523.344
Ş	Metalurjik Kok		137.631	85.719	15.048	-	39.726	8.988	35.031	311.400	196.305	214.025
A	Slab		304.229	406.981	505.807	587.452	410.467	207.269	215.763	439.686	689.301	641.547
L	Hurda		-	-	-	-	-	15.123	147.595	34.412	52.409	91.081
T	İthal Mamul		-	-	-	-	-	-	-	48.780	6.639	74.567
M	H.B.I.		-	-	-	-	-	-	-	-	4.711	-
A	Sülfrik Asit		27.059	26.278	26.225	21.011	21.356	3.871	18.977	20.566	17.520	14.921
	Fuel-Oil		226.032	163.442	222.640	212.807	234.227	286.264	178.797	138.561	72.041	59.494
	İşletme Malzemesi		24.275	17.816	15.833	9.581	24.586	18.138	37.846	42.776	22.981	26.706
	Tevsii Malzemesi		-	3.093	4.213	3.711	16.840	5.661	429	563	191	-
	Olıvin		-	-	-	-	-	-	-	-	12.801	30.006
	Personel Kömürü		-	-	-	-	-	-	-	-	12.801	7.150
	Y.Yağı		484	157	-	-	-	-	-	18.115	-	-
Boşaltma Toplamı			5.215.933	4.919.221	4.392.380	4.747.310	4.534.068	5.155.877	5.933.204	6.514.881	6.065.366	6.027.836
	Yassı Mamul	Yurt İçi	155.098	172.379	165.651	121.705	122.424	40.776	140.500	317.646	268.630	296.420
		İhraç	207.938	108.329	284.940	304.117	554.689	158.837	500.458	685.271	450.289	510.633
		Toplam	363.036	280.708	450.591	425.822	677.113	199.613	640.958	1.002.917	718.919	807.053
Y	Y.Fırın Curufu	Yurt İçi	249.313	392.350	355.870	323.250	286.760	336.570	458.060	461.828	408.110	311.050
Ü		İhraç	30.000	25.400	9.200	-	6.000	19.710	40.781	37.139	-	-
K		Toplam	279.313	417.750	365.070	323.250	292.760	356.280	498.841	498.967	408.110	311.050
L	Benzol (Saf+Motor)-İhraç		826	-	1.865	990	-	-	-	1.014	2.980	5.216
E	K.Katranı-İhraç		-	-	-	-	-	-	-	-	4.711	25.141
M	Kok		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E	Amonyum Sülfat		3.346	4.565	2.355	-	-	-	-	-	-	-
	Demir Sülfat		-	-	-	-	1.017	-	-	-	-	-
	Pik		12.466	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yükleme Toplamı			658.967	703.023	819.881	750.062	970.890	555.893	1.139.799	1.502.898	1.134.720	1.148.460
Yükleme ve Boşaltma Toplamı			5.874.900	5.622.244	5.212.261	5.497.372	5.504.958	5.711.770	6.533.003	8.017.779	7.200.086	7.176.296
3.Şahıs Yükleme+Boşaltma			-	-	-	10.643	15.878	12.406	12.624	22.158	82.560	215.667
Genel Toplam			5.874.900	5.622.244	5.212.261	5.508.015	5.520.836	5.724.176	6.545.627	8.039.937	7.282.646	7.391.963

Kaynak: Erdemir Liman Müdürlüğü (2000) Yılı Verileri

Tablo 108. TTK Limanının Yıllık İthalat, İhracat ve Yüklenen Kömür Miktarı İle Gemi Sayısı (1986-2000)

Yılı	İthalat	Ton	İhracat	Ton	Dahili Ticaret	Ton	Kömür Yükleme	Ton	Yekün	Ton
1986	40 Gemi	159508	9 Gemi	27748	-	-	99 Gemi	119167	148 Gemi	308422
1987	21 Gemi	69951	19 Gemi	73871	-	-	138 Gemi	131584	178 Gemi	275407
1988	33 Gemi	65116	14 Gemi	18376	-	-	89 Gemi	95285	136 Gemi	178777
1989	19 Gemi	54106	37 Gemi	61141	-	-	43 Gemi	40788	99 Gemi	156029
1990	63 Gemi	155100	35 Gemi	61561	-	-	40 Gemi	41175	138 Gemi	257836
1991	82 Gemi	297137	46 Gemi	54614	-	-	21 Gemi	124469	149 Gemi	476220
1992	87 Gemi	395177	14 Gemi	27250	40 Gemi	61336	361 Gemi	338463	502 Gemi	822226
1993	130 Gemi	486120	13 Gemi	13924	57 Gemi	63505	255 Gemi	215929	464 Gemi	779478
1994	99 Gemi	304840	30 Gemi	47704	50 Gemi	48907	186 Gemi	163347	365 Gemi	564798
1995	118 Gemi	379445	45 Gemi	112310	27 Gemi	28858	105 Gemi	82327	289 Gemi	602940
1996	100 Gemi	288683	48 Gemi	81068	-	-	115 Gemi	111631	263 Gemi	481337
1997	124 Gemi	307310	48 Gemi	116276	-	-	77 Gemi	77041	249 Gemi	500627
1998	108 Gemi	300195	47 Gemi	88,474	-	-	35 Gemi	30,962		
1999	50 Gemi	65,091	48 Gemi	84,324	-	-	35 Gemi	13,032		
2000	64 Gemi	120,000								

Kaynak: TTK Liman Müdürlüğü (2000)

Çalışma sahamızda haberleşme faaliyetleri de üst düzeydedir. Tüm yerleşmelerde telefon bağlantıları mevcut olup, televizyon ve radyo yayınları da kolaylıkla takip edilebilmektedir. Ereğli'nin en uzak köyünde dahi tüm evlerde elektrik ve su mevcuttur. Ayrıca Ereğli şehir merkezinde çeşitli yerel gazete, radyo ve televizyonlar faaliyetlerini sürdürmektedir.

3.8. Ticaret

Kazanç sağlamak amacıyla mal alıp-satma faaliyeti olarak tanımlanabilen[58] ticari faaliyetler, ülkemizde daha ziyade metropoliten kentlerde, sanayi faaliyet bölgelerinde, küçük ve orta büyüklükteki kentlerde, turistik aktivitenin yoğun olduğu alanlarda, tarım bölgelerinde, Pazar, Panayır ve Fuarlarda yoğunluk kazanmış ve bu sahalar ticari çekim ve dağıtım merkezleri haline gelmişlerdir.

Çalışma sahamızı oluşturan Ereğli'de de, ticari faaliyetler bir sanayi şehri halini almaya başladıktan sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. Her ne kadar ilçenin ticari hayatındaki canlılık, Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamışsa da asıl gelişim 1965'de Erdemir'in kuruluşuyla olmuştur.

Ereğli'nin Osmanlı dönemindeki ticareti hakkında Katip Çelebi; Ereğli'den İstanbul'a kereste sevk edildiğini belirtmektedir. Ereğli ve Alaplı'daki ormanlardan elde edilen kereste, donanmanın ihtiyacı için İstanbul'a gönderilmekteydi.

1848'den itibaren, havzadaki kömürün işletilmeye başlaması, buna bağlı olarak oluşan ticari aktivitelere bir canlılık sağlamıştır. Özellikle 1900'lü yıllarda kömür ticareti Ereğli'de önemli yer tutmaktaydı. Köyden kente göç eden aileler kömür işletmeciliği, ticaret nakliyat gibi işlerle uğraşıp önemli servet ve nüfuz sahibi olmuşlardır. 1860-1910 yıllarında Ereğli'deki Rumlar, ticari yaşantı içinde iyice etkin hale gelmişlerdir. Konya ve Kayseri'den gelen Ermeniler de ticarette önemli başarılar kazanmışlardır. Bunlardan Bayacıyan Efendi ocak işletmeciliğine başlamış, Kayseri'den gelen Yuvan Ağa ise kereste ticaretinde ve tahta eşya imalatçılığında hayli ileri gitmiştir. Yuvan Ağanın atölyelerinde imal edilen ekmek ve su teknelerinin çeşitli Anadolu limanlarına hatta Kuzey Afrika kıyılarına ihraç edildiği bilinmektedir. Bugün Çocuk Yuvası olarak kullanılan eski Kaymakamlık lojmanı, Bozhane kesimindeki bazı binalar, ticarette başarı kazanan Rum ve Ermeniler tarafından yaptırılmıştır.[59]

Ereğli'de ticaret hayatı 1965'e kadar kömür madenine bağlı olarak, 1965'den sonra da Erdemir ve ona bağlı yan sanayi ürünlerinin satışı, ihracatı ve ithalatı ile her dönemde canlılığını korumuştur. Şehrin gelişimi konusunda da değindiğimiz gibi daha

---

[58] DOĞANAY, H., 1995, a.g.e., s.515, İstanbul.
[59] KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.64-65, Ankara.

1962-63 yıllarında Ereğli ilçe merkezindeki ticari işyeri sayısı 644 idi. Kıray'ın[60] verdiği bilgilere göre o dönemdeki köylü-tüccar ilişkisi bir hayli ilginçtir. O dönemde her köy sakini ihtiyacını Ereğli ilçe merkezindeki bir tüccardan gidermekteydi. Bazan bütün köy bir tüccara giderdi. Böyle hallerde o tüccarın köy üzerindeki nüfuzu, muhtar ve jandarma kumandanından ve hatta kaymakamdan fazlaydı.

Tüccardan veresiye olarak alış-veriş yapılır ve sadece tüccar tarafından kaydedilirdi. Ödenmesinin üç yolu vardı. Biri belirli köylerde yetiştirilen ve büyük şehirlere ihracı para getiren çilek, ikincisi değerli olan kereste, üçüncüsü de kömür işçiliğinden alınan gündeliklerdir. Köy sakinleri bir ay kömür madeninde çalıştıktan sonra köyüne dönerken tüccarına uğrar, kazancının büyük bir kısmını borcuna, bazen tekrar alacağı mallara karşılık yatırırdı. Köyde kaldığı bir ay sürede kendisi, ocağa gittiği diğer ayda ailesi, ihtiyacını yine borçlanarak tüccardan temin ederdi. Bu mekanizma böylece devam eder giderdi.

1965'de ağır sanayiin faaliyete geçmesi, ilçede küçük sanayi, nakliye, serbest meslek ünitelerinin hızla artmasına sebep olmuştur. Bu dönemden itibaren demir ve saç ticaretindeki ilerleme, hızlı nüfus artışı, ilçede bugünkü geniş ticari potansiyeli yaratmıştır. Ticarette ilk sırayı Erdemir'in ihtiyaç duyduğu hammadde ve fabrikada üretilen demir ve sacı kullanan yan sanayi ürünlerinin ticareti almaktadır. İkinci sırayı da TTK Armutçuk Kömür İşletmesi Müessesesi'nin üretimi ve bunlara dayalı etkinlikler almaktadır. Daha sonra tarım ürünleri, deniz ve orman ürünlerinin ticareti gelmektedir.

Üretken bir bölge olmayan Kdz. Ereğli, daha çok pazar durumundadır. Bugün Ereğli ilçe merkezinde 1635 ticari işyeri bulunmaktadır. Bu ticarethanelerin 63'ü boş, 89'u ise depo olarak kullanılmaktadır. Şu anda aktif olarak ticari faaliyetini sürdüren işyeri sayısı 1498 olup, buralarda yaklaşık 3774 kişi çalışmaktadır.

---

[60] KIRAY, M., 1964, a.g.e., s.27, Ankara.

Tablo 109. Ereğli İlçe Merkezindeki Ticari İşyeri ve Çalışan İşgücü Sayısı (2000)

Meslek Grubu	Ticarethane Sayısı	İşgücü Sayısı
Toptan Ticaret	36	108
Gıda Maddeleri	128	243
Mesleki-Büro Hiz.	358	1030
Konaklama-Eğlence	66	300
Bankalar	13	329
Ardiye-Depo	89	-
Diğer	882	1764
Boş	63	-
Toplam	1635	3774

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Odası Kayıtları ve Yapılan Gözlem Sonuçları

Ereğli'de Erdemir'in ihtiyaç duyduğu hammadenin bir kısmı dışında demir cevheri, slab, rulo, hurda, taşkömürü vb. ticarette malın temin edildiği yerler genellikle yurt içidir. Ticarette satışı yapılan malların sadece %8,1'i Ereğli ilçesinden temin edilmektedir. Ticari malların temin edildiği yerlerin başında İstanbul gelmektedir. Ereğli'nin ticari alış-verişinin %57'i İstanbul ile olmaktadır. En çok ticari alışverişin yapıldığı bölge ise %67,5 ile Marmara Bölgesidir (Tablo 110). Marmara Bölgesi'ni İç Anadolu (Ankara, Kayseri) Bölgesi takip etmekte olup her iki bölge, toplam alışverişin %85,7'sini oluşturmaktadır. Geriye kalan bölgeler ile yapılan alışveriş sadece %14,3'de kalmaktadır.

Tablo 110. Ereğli'de Ticari Malların Temin Edildiği Yerler (2000)

Temin edilen İl	%'si	Temin Edilen Bölge	%'si
Ereğli ve Zonguldak	9,4	Batı Karadeniz	9,3
İstanbul	57,5	Marmara	67,5
Ankara	13,8	İç Anadolu	18,2
Bursa	6,2	Ege-Akdeniz	4,4
İzmir	3,1	G.D. Anadolu	0,6
Eskişehir	2,5	-	-
Diğer	7,5	-	-
Toplam	100	-	100

Kaynak: Ereğli Sanayi ve Ticaret Odası (2000)

Tablo.111'den de anlaşılacağı üzere Ereğli, büyük bir metropoliten kent olan İstanbul'un etki sahası içerisindedir. İkinci sırada Ankara gelmektedir. Daha sonra sırasıyla Bursa, Adapazarı, Bolu ve Eskişehir gibi yakın iller gelmektedir. Ereğli, bağlı olduğu il merkezi Zonguldak'tan pek etkilenmemektedir. Mal akımının sadece %1,2'sinin Zonguldak'tan sağlandığı bilinmektedir. Ticarette mal alışverişinin %90 Ereğli şehir merkezinde, %10'u kasaba ve köylerde yapılmaktadır.

Araştırma sahamızda ticari aktivitenin büyük bir kısmı Ereğli şehrinde toplanmıştır. Kasabalarda da daha ziyade perakende ticaret ağırlıktadır. Bu yerleşmelerde (Güneşli, Ormanlı, Süleymanbeyler, Armutçuk, Kızılcapınar, Çayırlı, Aydın, Gülüş, Kurtlar) haftanın belirli günlerinde kurulan üretim pazarlarında, kır ve kasaba nüfusu ihtiyaçlarını giderebilmektedir. Ereğli'de de pazartesi ve cuma günleri kurulan pazara, hem şehir, hem kır, hemde kasaba nüfusu rağbet etmektedir. Ereğli şehrindeki ticari aktiviteden Ereğli'ye bağlı yerleşmelerin yanısıra Alaplı ilçesi nüfusu da yararlanmaktadır. Özellikle giyecek ve gıda ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü Ereğli'den karşılamaktadırlar. Kasabalarda kurulan pazarlardan ise daha çok kasaba halkı ve kasabaların etki sahasında kalan kır yerleşmeleri yararlanmaktadır. Örneğin Ormalı'dan kendisine bağlı yaklaşık 23 köy (Harita 10), Güneşli'den Alacabük, Velidağ, Çevlük, Sütlüce, Yenidoğancılar, Düzpelit, Hasbeyler, Hacıosmanlar, Davutlar köyleri, Süleymanbeyler'den Yazıcılar, Deliler, Aydınlar, Danişmentli gibi köylerin de içinde yer aldığı 15 köy yerleşmesi ticari anlamda yararlanmakta, günlük veya haftalık ihtiyaçlarını gidermektedirler. Ayrıca ürettikleri sebze ve meyveler ile hayvansal ürünlerin ihtiyaç fazlası olanlarını, bu hafta pazarlarında yöre insanına pazarlama imkanı bulmaktadırlar. Söz konusu pazarlara araştırma sahamızın dışından (Devrek, Alaplı, Düzce, Adapazarı, Zonguldak) da ürünler getirilmektedir. Gıda maddelerinin yanısıra giyim ve küçük ev eşyaları da satılmaktadır. Pazarlarda satılan ürünler mevsime göre farklılık arz etmektedir. Örneğin, Orman alanlarından toplanan kestanenin bol olduğu dönemde, tüm tezgahlarda en çok bulunan meyve kestanedir. Mayıs ve Haziran aylarında ise çilek dolu sepetler, tezgahlarda hoş görüntüler oluşturmaktadır.

Fotoğraf 82-83. Ereğli'de Kurulan Halk Pazarından Görünümler

İlçenin hayvansal ürünlere olan ihtiyacının %60'ı dışarıdan temin edilmektedir. Daha öncede belirttiğimiz gibi, ikinci hatta üçüncü plana itilmiş bir faaliyet olan hayvancılık, ilçe ihtiyacını karşılayacak düzeyde değildir. İlçe gelinde üretilen balın da tamamına yakını yine ilçe içinde tüketilmektedir.

Sonuç olarak araştırma sahamızda Erdemir ve ona dayalı yan sanayi ürünleri ile, kömürün ve orman ürünlerinin haricinde önemli bir ihraç maddesi yoktur. İlçe sakinlerinin ürettikleri sebze ve meyve ile hayvansal ürünler, ancak ilçe ihtiyacının bir kısmını karşılayabilmektedir.

3.9. Turizm

Ereğli her ne kadar bir sanayi şehri olarak tanımlansa da, gerek şehir merkezinde, gerekse ilçe sınırları içerisindeki muhtelif yerleşmelerde, turizm açısından önemli doğal ve beşeri turistik değerler mevcuttur.

Ereğli 4000 yıllık tarihi ile, mitolojik ve arkeolojik zenginliğe sahiptir. Güneşi, kumu ve tesisleri ile turizme elverişli olup, büyük şehirlere yakındır ve karayolu ulaşımı kolaydır. Bakanlar kurulu kararı ile "inanç turizmi" kapsamına alınan Ereğli, ticari ve sanayi amaçlı günübirlik turizm ve toplantı turizmine de, uygun bir yerleşim birimidir.

Cehennemağzı Mağaraları, Alayurt ve Göleviç Mağaraları, Güneşli Şelaleleri, traking yapılabilen vadileri, Fatih Sultan Mehmet'in tescilli ulu çınarları, mavi ile yeşilin en hoş biçimde kaynaştığı kıyıları ve küçük plajları, mesire yerleri, araştırma sahamızın doğal turistik değerleri arasındadır.

Antik çağdan itibaren yerleşmeye sahne olmuş Ereğli'de bulunan, Hellenistik, Roma, Bizans devrine ait sur kalıntıları, Antik döneme ait Herakles Sarayı, su tesisleri, Ereğli Kalesi, Çeştepe Fener Kulesi, Ayasofya Kilisesi, Bizans Kilisesi ve sarnıcı, başta Halil Paşa Konağı olmak üzere yaklaşık 23 sivil mimari örneği yalı ve konaklar, Bozhane ve Aliağa Hamamları, Rum Kilisesi ve çeşitli çeşmeler, araştırma sahamızdaki beşeri ve tarihi turistik değerlerdir.

Ayrıca çalışma sahamızda 1991 yılından itibaren düzenlenen Uluslararası Osmanlı Çileği Kültür Festivali, her yıl 8 Kasımda düzenlenen Uzun Mehmet'i anma törenleri ve Uzun Mehmet anıtı, 1 Temmuzda kutlanan Kabotaj Bayramı, turistik faaliyetlere canlılık kazandıran kültürel faaliyetlerdir.

Çalışma sahamızın turizm potansiyeli incelenirken önce doğal turistik değerler, daha sonrada beşeri ve kültürel turistik değerler ele alınmaya çalışılacaktır.

3.91. Doğal Turistik Kaynaklar

3.9.1.1. Mağaralar

a. Cehennemağzı Mağaraları

Cehennemağzı Mağaraları, Ereğli ilçe merkezinin doğusunda Ayazma (Kutsal Su) Deresi vadisinin güneyinde yer almaktadır. Mitolojide Acheron (Üzüntü Vadisi) olarak adlandırılan, günümüzde Ereğli şehrinin İnönü Mahallesi sınırları içinde kalan bu sahada; Kale Tepe'nin (150 m) yamaçlarında dört mağara sıralanmıştır. Sözkonusu mağaralar jeolojik ve jeomorfolojik özelliklerinin yanısıra, mitolojik ve arkeolojik özellikleri nedeniyle de dikkat çekmektedir. Mağaraların Zonguldak il merkezine uzaklığı 50 km, E5 karayoluna uzaklığı 70 km'dir. Ereğli şehir merkezinde mağaralara ulaşımı sağlayan yol ise, yaklaşık 2,5 km olup, tümüyle asfalttır.

Başlangıçta doğal bir şekil olan mağaraların, araştırılarak tanınmaları ve turizme açılmaları neticesinde, zamanla birer çekim merkezine dönüşebilirler.[61]

Cehennemağzı Mağaraları volkano-klastik kayalardan tüfler içinde, başlangıçta kaynak çıkış ağzı şeklinde gelişmeye başlamış, daha sonra tarihi dönemlerde insanlar tarafından işlenerek, bugünkü görünümlerini almışlardır. Hristiyanlığın başlangıcında ibadet yeri, su sarnıcı ve korunak olarak kullanılmışlardır.

Eski adı Ayazma, bugünkü adı Limanbaşı Deresi olarak bilinen derenin güney vadi yamacında, Kale Tepe'nin (150 m) eteğinde sıralanmış olan mağaralar Üst Kretase arazisi içinde yer almaktadır (Harita 3-4).

Cehennemağzı Mağaraları Üst Kretase yaşlı tüf, aglomera ve kumtaşı ardalanmasından oluşan volkano-klastik kayalardan tüfler içinde gelişmişlerdir. Kontak mağaralar olarak adlandırılabilen bu boşluklar iki farklı litoloji sınırında gelişmiştir. Alttaki kayaç türü yumuşak tüf, tüffit grubudur ve mağaralar bu kayaç grubunun içinde oluşmuştur. Üstteki kayaç grubu ise aglomoratik kaba kırıntılı, sert tortullardan oluşmuştur.[62]

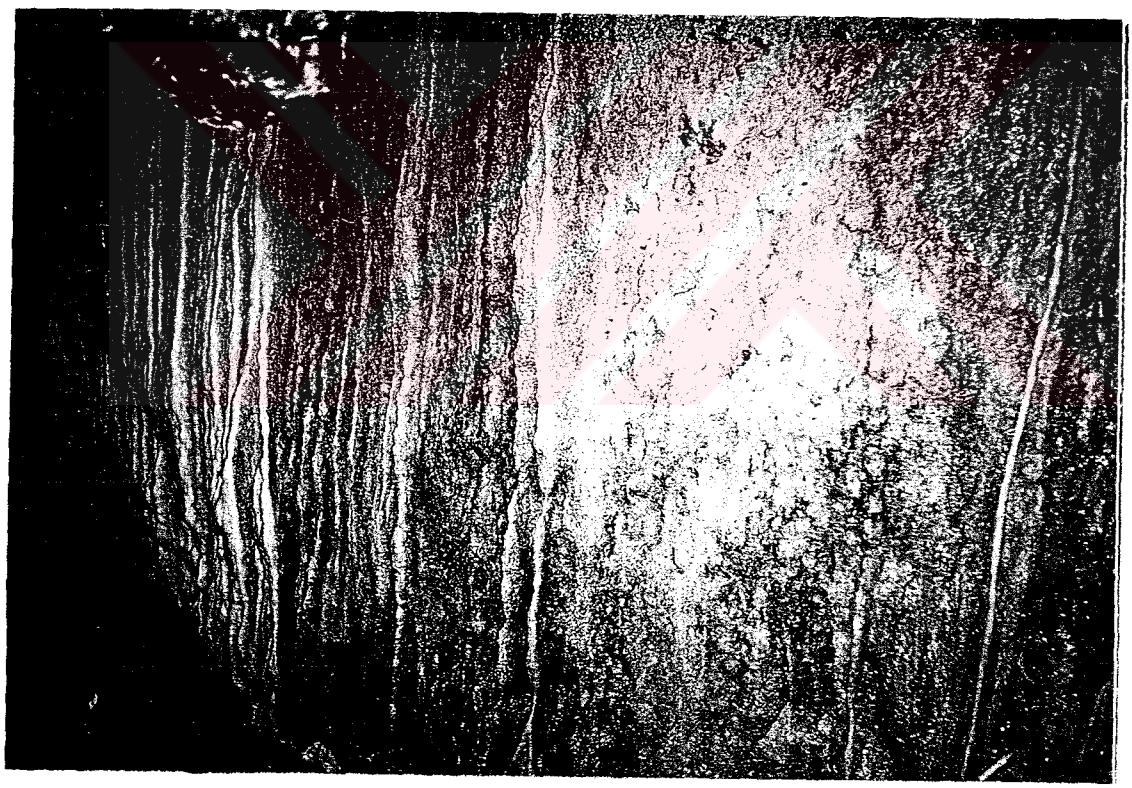
[61] BULUT, İ.-DOĞANAY, H.-GİRGİN, M., 1988, "Ballıca Mağarasının Turistik Önemi", 15.Türkiye Jeoloji Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildirileri, Ayrı Basım, s.1, Ankara.

[62] MTA Mağara Araştırmaları Grubu, 1997, Ereğli Mağaraları Araştırma Raporu, s.3, Ankara.

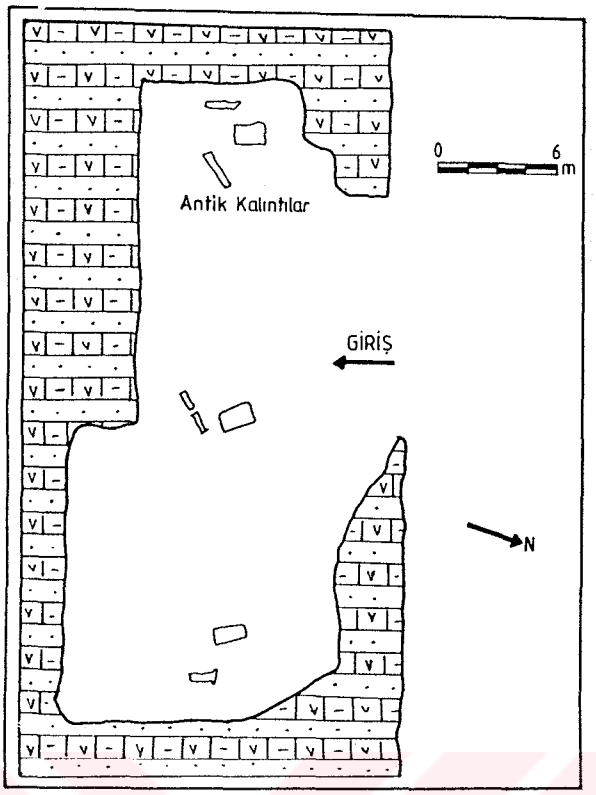
I.Birinci Mağara (Kilise Mağarası)

Kilise Mağarası olarak anılan mağaranın girişi 2 m yükseklikte ve 18 m genişliktedir. Giriş bölümü örülmek suretiyle daraltılmıştır. Mağara tek bir salondan oluşmaktadır. Salonun boyutları 33x15 m'dir. Sol duvar, gelişmeleri devam eden damla taşları ile kaplıdır. Mağaranın 3-4 m yüksekliğindeki duvarları yapay olarak doğrultulmuş ve iç mekân kilise olarak kullanıma elverişli hale getirilmiştir. Birçok yerde bu çalışmaların izleri açıkça görülür. Pürüzsüz düz olan tavan ise tamamen doğal olarak oluşmuştur (Şekil 61).

Mağaraya hem tavandan damlama, hem de ağızdan (girişten) akma ile su girişi vardır. Girişe göre sol taraftaki duvarla, tavanın birleştiği noktadaki çatlaklardan sızan sular, duvar damlataşlarını oluşturmuştur. Bu sular mağaranın ortasında toplanarak sığ bir göl meydana getirmiştir.

Fotoğraf 84. Kilise Mağarasındaki Duvar Damla Taşları

Şekil 62. Kilise Mağarasının Planı

Aynı yöne bakan Cehennemağzı mağaraları, farklı fiziki gelişim özelliklerine sahip olduklarından, mağara içi sıcaklık ve nem durumları birbirinden farklıdır. Dışarıya büyük açılımı olan Kilise ve Ayazma Mağaraları, Cehennemağzı Mağarası'na göre daha kuru ve sıcak bir havaya sahiptir. Mart 1997'de yapılan çalışmalar sırasında dışarıda 13°C sıcaklık, %67 mutlak neme karşılık, Kilise Mağarası'nda 150°C sıcaklık %71 nem ölçülmüştür.[63] Bu değerlerden anlaşıldığı gibi, büyük girişi olan ve gün ışığı alan mağaranın dışarı ile hava alışverişi vardır. Şehre yakınlığı nedeniyle yabani hayvanlar mağaraları kullanmamaktadır.

Kilise Mağarası'nın Hristiyanlığın yasak olduğu dönemde ilk Hristiyanlarca gizli ibadet yeri olarak kullanıldığını gösteren bir takım deliller mevcuttur. Mağara girişinin sağında, iç tarafta bir niş dikkati çeker ki burada vaktiyle bir lâhdin yer aldığı oyuntulardan anlaşılmaktadır.[64]

Mağarada yer alan antik malzemeler ve mum yakmak için yontulmuş nişler, mağaranın kilise olarak kullanıldığını destekler mahiyettedir. Ayrıca mağaranın

---

[63] MTA Mağara Araştırmaları Grubu, 1997, a.g.e., s.3, Ankara.
[64] AKKAYA, T., 1994, a.g.e., s.37, İstanbul.

tabanında, bir bölümü tahrip olmuş 5 m^2 büyüklüğünde mozaik zemin bulunmaktadır. Mozayiğin 3.yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır.[65]

II.Mağara (Cehennemağzı veya Kocayusuf Mağarası)

Birinci mağaraya göre 80 m daha kuzeydedir. Mağaralar içinde en derin olanıdır. Halk arasında Herkül'ün Cehennem Köpeği Kerberos'u yakaladığı yer olarak bilindiği için, Cehennemağzı ismini almıştır. Bazı kaynaklarda ismi, Kocayusuf olarak da geçmektedir.

Dar bir girişi olan mağaranın (1 m) içine 16 basamaklı bir merdivenle inilmektedir. Mağaranın boyu 50 m iken, eni 8-24 m arasında değişmektedir. Büyük bir bölümü, derinliği yer yer 4 m'yi bulan gölle kaplı ve girişe göre derinliği -11 m olan mağara, su sarnıcı olarak kullanılmıştır. Mağaranın girişe göre sağ tarafında bulunan, damla taşlarla kaplı duvardan girilen dar galeri, 25-30 m devam edip, bloklar arasında daralarak son bulmaktadır (Şekil 62, Fotoğraf 86).

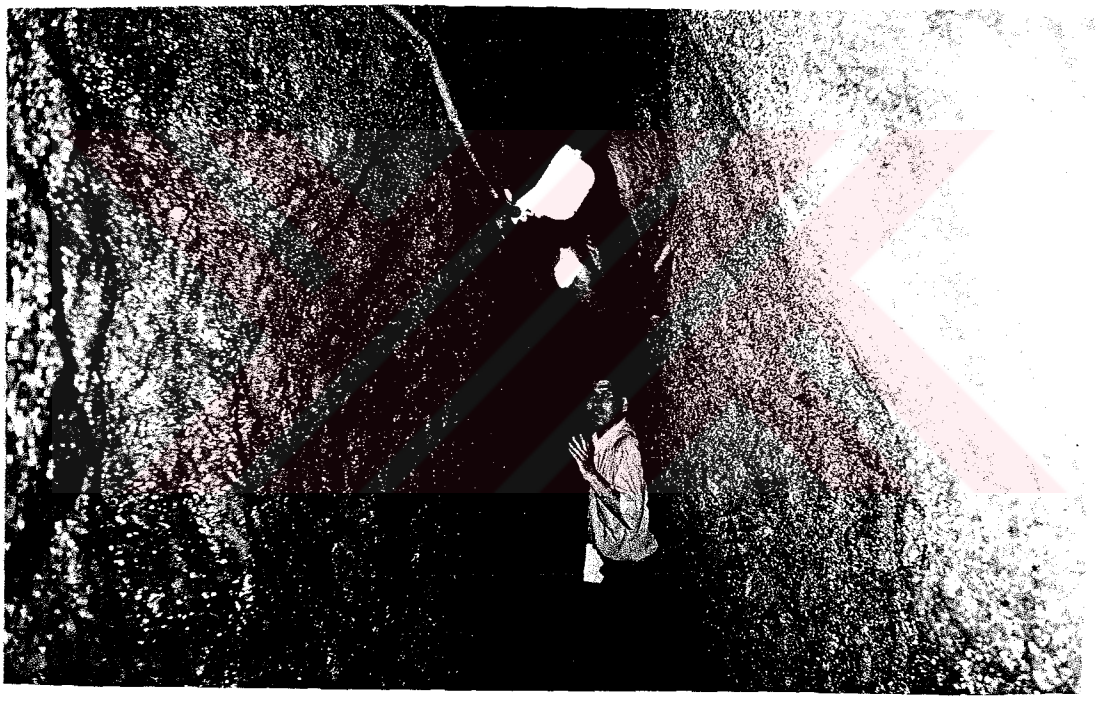
Fotoğraf 85. Cehennemağzı Mağarası'nın Girişi

Düzleştirilmiş yüzeyi ile iki kaya parçası mağarayı bölümlere ayırır ve tavanı destekler. Mağaranın doğu yarısının yüksekliği yaklaşık 7 m'dir. Tavan batıya doğru eğimlidir. Mağaranın düz olmayan kayalık bir zemini vardır.

[65] DÖRNER, F.K.-HOEPFNER, W., 1966, a.g.e., s.29, Viyana.

Bu mağaradaki göl, diğer mağaralarda yer alan göllerin en büyük ve en derinidir. Mağaranın büyük bir bölümünü kaplayan göl 34x15 m boyutundadır. Derinliği yer yer 4 m'yi bulmaktadır. Gölün içinde sal ile gezilebilmektedir. Şiddetli yağışlardan sonra göl seviyesinin 1-1,5 m yükselerek bütün mağarayı doldurduğu duvardaki izlerden anlaşılmaktadır. Ereğli'de her yıl düzenlenen festival döneminde, (Haziranın ilk haftası) bu göl ışıklandırılmakta ve karanlığın içindeki ışık haleleri, doyumsuz bir manzara oluşturmaktadır (Fotoğraf 87).

Cehennemağzı Mağarası, dışarıya ve diğer mağaralara göre daha nemli ve sıcak bir havaya sahiptir. Mart ayında (1997) dışarıda sıcaklık 13°C ve nem %67 iken, mağara içinde göl seviyesine yakın bir noktada 16°C sıcaklık ve %83 mutlak nem ölçülmüştür. Girişi son derece dar olan bu mağaranın, dışarısı ile hava alışverişi çok azdır.[66]

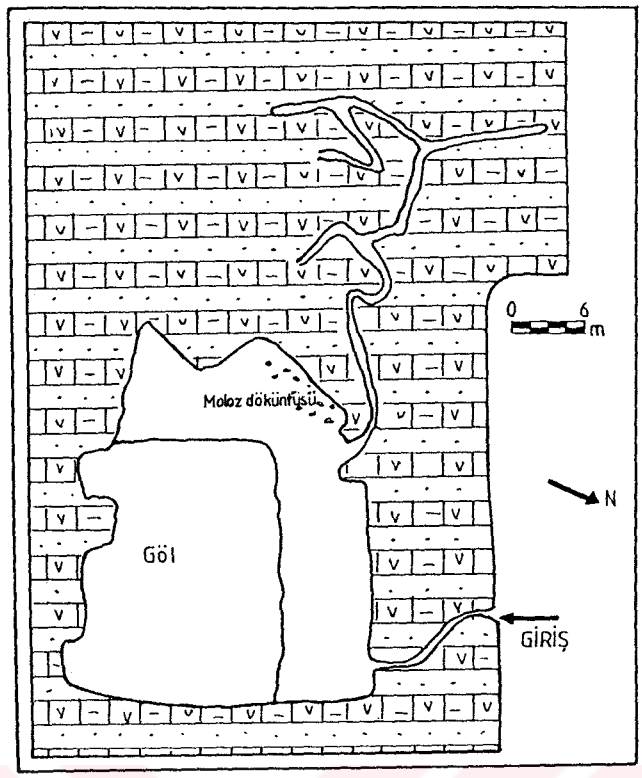

Fotoğraf 86. Cehennemağzı Mağarası'nda Girişe Göre Sağ Tarafta Yer Alan Dar Galeri

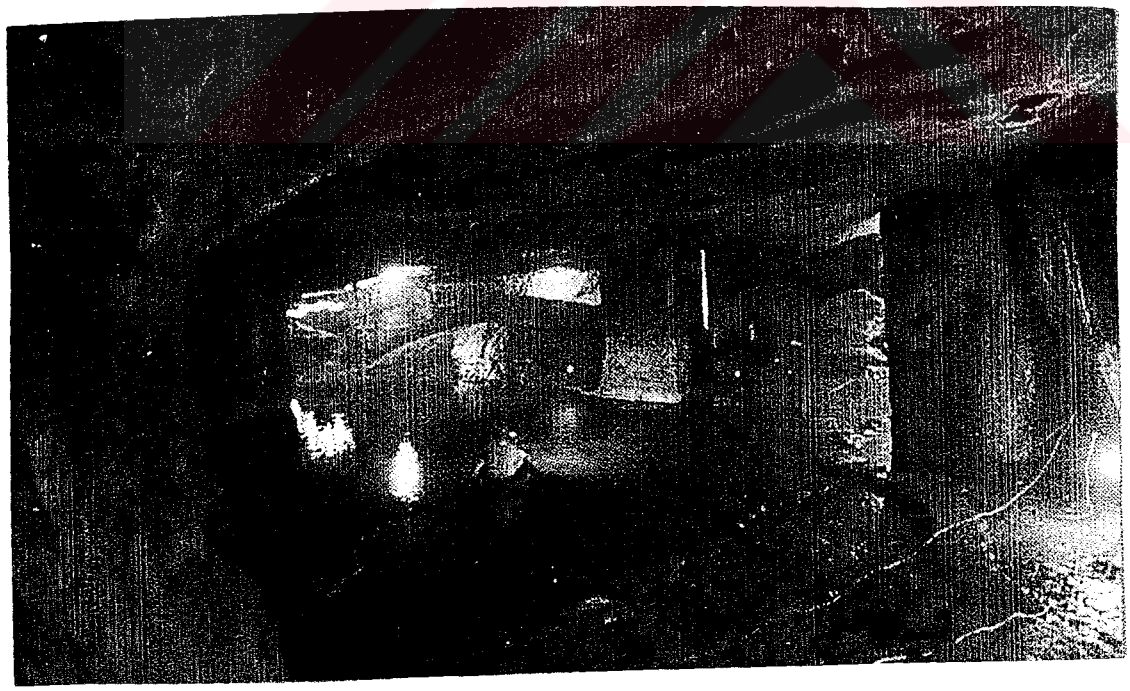
Mağaranın yüksek kaya duvarlarının yontularak düzleştirilmesi, mağaranın güneyinde 6x5 m büyüklüğünde sıvalı bir mekânın olması, nişler ve gizemli bir görüntü sunan doğal yapısı ile gölü, burasını önemli bir kült merkezi haline getirmiş olup, vadideki kült merkezlerinin odak noktası halindeki asıl mağaranın burası olduğunu düşündürmektedir.

---

[66] MTA Mağara Araştırmaları Grubu, a.g.e., s.3, Ankara.

Şekil 63. Cehennemağzı Mağarasının Planı

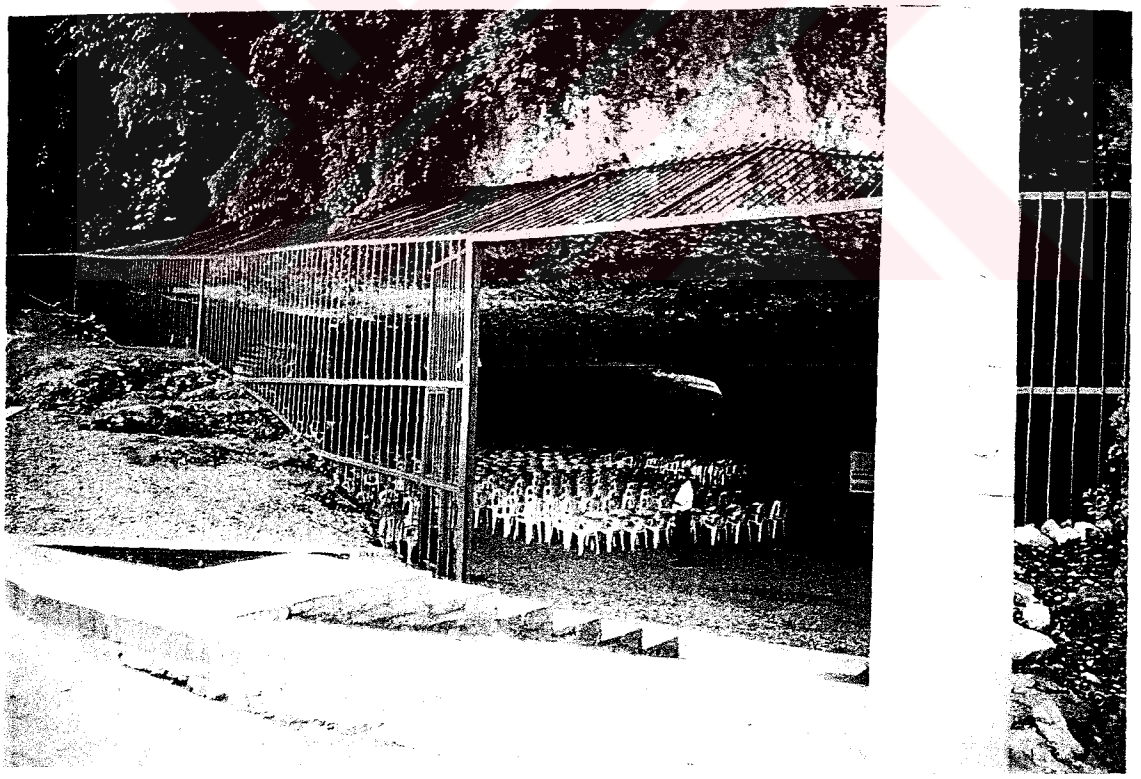
Fotoğraf 87. Cehennemağzı Mağarası'ndaki Göl

III.Mağara (Ayazma Mağarası)

Acheron vadisindeki diğer mağaraların doğusunda kalan üçüncü bir mağara mevcuttur. Girişi 36 m'lik büyük bir açıklıktan oluşan Ayazma Mağarası, iki salondan meydana gelmiştir. Toplam uzunluğu 203 m olan bu mağaranın doğuda kalan salonunun genişliği ise 14-29 m'ler arasındadır. Göllü salon ise daha büyüktür (60x35 m). Göllü salonda festival döneminde düzenleme yapılarak, klasik müzik konserleri gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 88). Gölün son bölümünde tavan yüksekliği sıfıra düşer. Bu salonda büyük bir pencere açılmış olup, buradan belirgin bir moloz akması olduğu görülür (Şekil 63, Fotoğraf 88).

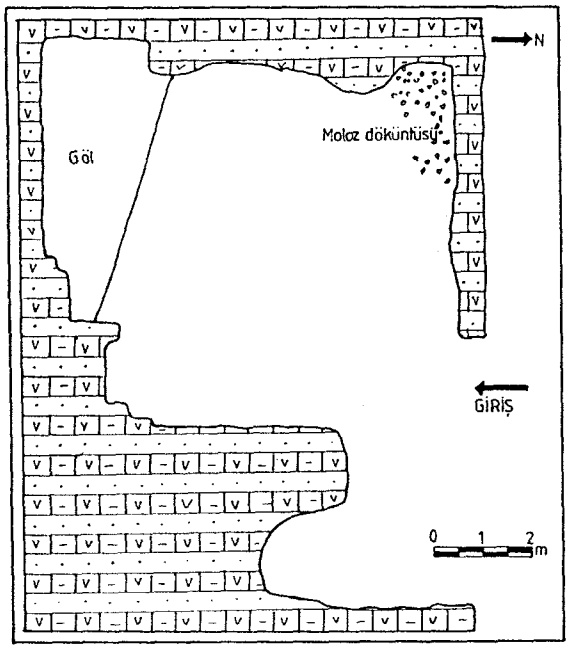
Girişe göre sağ tarafta bulunan ve mağaranın en alçak bölümünü (-4 m) oluşturan salonda yer alan gölün sularının büyük bir kısmı, akıntılarla dışarıdan gelmektedir. Burada tavandan damlamalar çok azdır. Boyu 37 m, eni 12-38 m arasında değişen gölün derinliği 0,5-1 m'dir.

Diğer mağaralarla aynı dönemde yapılan ölçümlerde, mağaranın Konser Salonunda 14°C sıcaklık %70 nem, Göllü Salonda 12°C sıcaklık ve %74 nem ölçülmüştür.[67]

Fotoğraf 88. Ayazma Mağarası

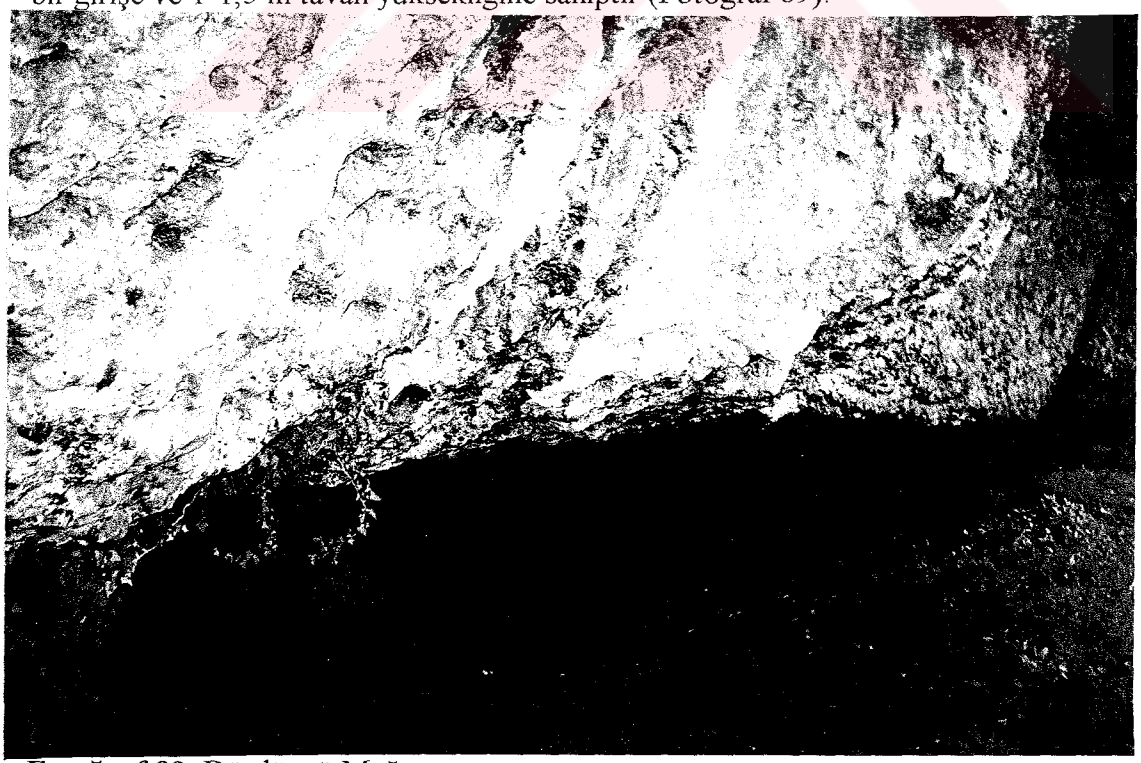
[67] MTA Mağara Araştırmaları Giribi, a.g.e., s.3, Ankara.

Şekil 64. Ayazma Mağarasının Planı

IV.Mağara

Bu mağara küçük bir kaya oyuntusu şeklinde olup, yaklaşık 4 m genişliğinde bir girişe ve 1-1,5 m tavan yüksekliğine sahiptir (Fotoğraf 89).

Fotoğraf 89. Dördüncü Mağara

Cehennemağzı Mağaraları'nın Mitolojik Önemi

Ereğli'nin en güzel vadilerinden biri olan Ayazma Deresi (Liman Başı Deresi) vadisi içinde yer alan Cehennemağzı Mağaraları, Hristiyanlığın başlangıç dönemlerinde, ibadet yeri, su sarnıcı ve korunak olarak kullanılmışlardır. Mağaralar hakkında çok sayıda efsane ve mitolojik öykü anlatılmaktadır. Bu öyküler ile Kilise Mağarası'nda bulunan tarihi kalıntılar (sütun, sütun başlığı, mezar kapağı vb.) ve taban mozaikleri, mağaraların mitolojik ve inanç turizmi açısından önemini arttırmıştır.

Karadeniz kıyısındaki ender doğal limanlarından biri olan Ereğli, her dönemde önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. M.Ö.VI.yüzyılda Megaralılar tarafından kurulan şehir[68] efsaneye göre Herekles'in cehenneme indiği mağaraların bulunduğu yerde Mariandyn'ler memleketi dahilinde kurulmuştur.

Ereğli (Heraklea) adı ise efsaneye göre yarı tanrı Herkül'ün (Herakles) adından gelmektedir. Heraklea adı zamanla değişerek Ereğli halini almıştır.

Mitolojiye göre Herkül, Zeus ile Alkmene'nin oğludur. Bir kahraman olan Herküle, hizmetinde olduğu kral Eurystheus tarafından 12 zor görev verilmiştir. Bu görevlerden sonuncusu ve en zor olanı yeraltına, ölüler ülkesine Hades'e inerek, Kerberos adındaki üç başlı, yılan kuyruklu köpeği dışarıya çıkarmaktır. Herkül bu görevi yerine getirebilmek için, Yunanlılar'ın Kolkhis (Kolşik) ülkesine altın postu aramak için yaptıkları Arganaut (Argonot) seferine katılmıştır.[69] Seferin bir başka amacı da Batı Karadeniz kıyılarını tanımak, maden aramak, buraları ticarete açmak, koloniler kurmaktır.[70]

Yunanistan'ın Galos adasından yola çıkan Arganotlar (M.Ö.560-600) Ereğli'ye uğrarlar. Burada bulunan Cehennemağzı Mağaraları, yer altı dünyasının ve ölüler ülkesi tanrısı Hades'in ülkesinin girişidir. Kerberos isimli üç başlı köpek ise Hades ülkesini beklemektedir. Herkül hiçbir ölümlünün sağ olarak geri dönemediği bu mağaraya girer ve tanrı Atena (Zeusun kızı) ile Hermes'in (Yolculara yol gösteren tanrı) yardımlarıyla Kerberosu yakalar. Eurystheus'a götürür, fakat köpeği görünce kral dehşete kapılır ve geri gönderir.[71]

---

[68] TUNCEL, M., 1995, İslâm Ansiklopedisi, Ereğli Maddesi, Cilt 11, s.289, İstanbul.
[69] TOKER, R.-COŞKUN, K., 1996, Mağaracılık ve Mağara Turizmi, Zonguldak İl Turizmi Müdürlüğü, s.22, Zonguldak.
[70] ÇILADIR, S., 1994, a.g.e., s.4, Ereğli.
[71] ERHAT, A., 1997, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 7.Basım, s.138-140, İstanbul; CAN, Ş., 1994, Klâsik Yunan Mitoloji, İnkılâb Kitabevi, 3.Basım, s.160-183, İstanbul.

Bu nedenle mağaralar Hades'e yeryüzünden inilen yolun girişi olarak kabul edilmektedir. Mağaralar Antik dönemin ünlü kâhinlerinin bulunduğu yerdir. O dönemde gelecekten haber almak isteyenler burada üç gün, üç gece kalırlardı ve tahammül edebilenlere kâhinler gelecekten haber verirlerdi.[72] Antik çağda Ereğli'nin dünyadaki iki kehanet merkezinden biri olduğu kabul edilmektedir. Diğeri Yunanistan'ın Delphoi kentidir.

Gelişmiş ülkelerde 18.yy'ın ortalarından itibaren değerlendirilen mağaraların önemi, yurdumuzda yeni yeni anlaşılmaya başlamıştır.

Cehennemağzı Mağaralarının çevredeki diğer tarihi ve doğal değerler de dikkate alındığında büyük bir turizm potansiyeline sahip oldukları görülür.

Mağaraların Turizm Bakanlığı tarafından "İnanç Turizmi" kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Çünkü bölgede Hristiyanlığın yasak olduğu dönemlerde, bu mağaralar gizli ibadet merkezi olarak kullanılmıştır.

Cehennemağzı Mağaraları özellikle mitolojide önemli bir yere sahiptirler. Çünkü Ereğli ilk çağın önemli kehanet merkezlerinden biridir. Diğeri ise Yunanistan'ın Delphoi kentidir. Mitolojiye göre burası dünyanın merkezi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Herkül'ün yakaladığı cehennem köpeği Kerberos'un kardeşi Hydra, mitolojide bataklık canavarı olarak bilinmektedir. Bu iki kardeşin ortak yanları Herkül'ün gazabına uğramalarıdır. Bugün Hydra'da Yunanistan'da bir yerleşmedir. Mitolojik öykülere dayanan bu kardeşlik Ereğli Belediyesi'nin girişimleri ile 1995 yılında gündeme getirilmiş, Hydra ile Ereğli kardeş şehir ilan edilmiştir.

Bu tip girişimler sürdürülerek, özellikle Türk-Yunan dostluğu söylemlerinin gündemde olduğu şu dönemde, Ereğli ve mağaraların yurt dışında tanıtımları yapılmalıdır.

Mağaraların söz konusu özellikleri ve doğal çevresinin güzelliği nedeniyle, 1989 yılında 1.derecede doğal ve kültürel SİT alanı olarak tescil edilmiştir. Kültürel varlıkların ve doğal çevrenin korunması için gerekli olan bu işlem, ibadet ve doğa turizmine son derece uygun olan Ereğli Mağaraları'nda bu amaçlı kullanım için

---

[72] AYGÜN, T., 1960, a.g.e., s.22, Ankara.

gerekli düzenlemelerin yapılmasında büyük ölçüde zorlaştırıcı rol oynamaktadır. Bu nedenle bölge, turizm amaçlı kullanım için II.derece SİT Alanı'na dönüştürülmelidir.

Mağaralar "Çilek Festivali" dönemi haricinde (Haziranın II.haftası) kapalı tutulmaktadır. Oysa İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce gibi büyük yerleşmelere yakın olan Ereğli'ye günü birlik ziyaretçiler de özellikle denize girme sezonunda yoğun olarak gelmektedir. Dolayısıyla yakın çevredeki bu merkezlerde mağaralar tanıtılmalı ve günübirlik ziyaretçilere, mağara turizmi konusunda eğitimli bir turist rehberi eşliğinde mağaralar gezdirilmelidir. Ayrıca mağaraların yakın çevresinde bir takım fiziksel düzenlemeler yapılarak, rekreasyon alanı haline getirilebilir ve böylece turistlerin kısa süreli de olsa dinlenmeleri sağlanabilir. Ereğli'deki konaklama tesislerinin sayısının arttırılması da önem taşımaktadır.

Sonuçta Ereğli'deki deniz-orman-güneş üçlüsüne alternatif olarak birde mağara turizmi eklenebilir.

Alayurt Mağaraları

Alayurt Mağaraları ve Göleviç Mağaraları da çalışma sahamız sınırları içinde yer almaktadır. Alayurt Mağaraları, Ereğli'ye bağlı Yazıcılar köyü sınırları içerisindedir. Ereğli-Devrek karayolunu kullanarak 18 km'lik bir yolculuğun ardından 4 kilometrelik bir yürüyüşten sonra Alayurt Mağaralarına ulaşılır. Bölgede irili ufaklı 30 civarında mağara bulunmaktadır. Ormanlık bir sahada bulunan mağaralar, derin bir vadi içerisinde karşılıklı olarak sıralanır. Dağcılık ve traking için uygun bir sahadır.

Göleviç Mağaraları

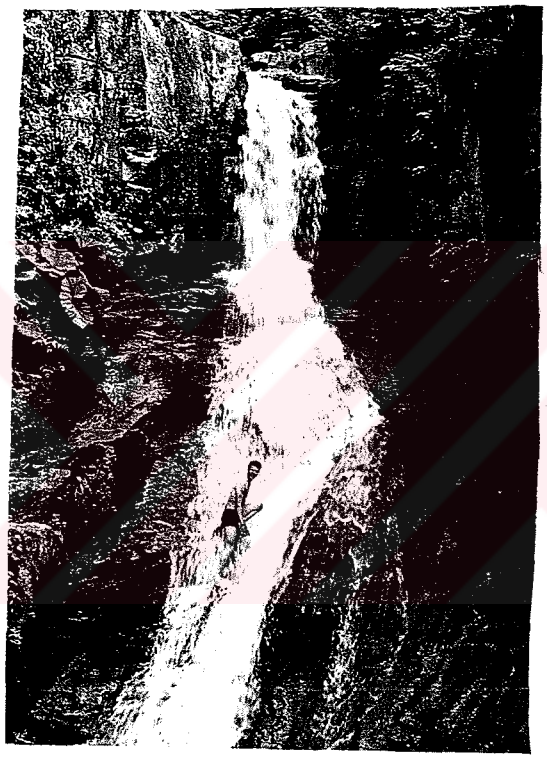
Göleviç Mağaraları ise Süleymanbeyler Köyü sınırları içerisindedir. Süleymanbeyler Köyü'nün Göleviç Mahallesi'nin sırtlarında bulunan mağara, doğal güzelliğinin yanısıra, duvarlarındaki resim kalıntıları nedeniyle de tarihi bir önem taşır. Ancak mağara resimleri büyük hasarlara uğramıştır.

Mağaraların hemen yanıbaşında bulunan Göleviç Şelalesi bölgeye ayrı bir güzellik kattığı gibi yaklaşık 100 m'den dökülen suların coşkusu izlenmeye değerdir. Mağaralara ve şelaleye 1 saatlik bir yürüyüşten sonra ulaşılabilir. Dağcılık sporu meraklıları için mutlaka keşfedilmesi gereken bir sahadır.

3.9.1.2. Şelâleler

Güneşli kasabası, Aşağıkayalıdere köyü çevresi, tabiat zenginlikleri açısından Ereğli'nin en güzel alanlarından biridir. Bu sahada beş civarında şelalenin yanısıra, birçok mesire alanı da bulunmaktadır.

Gülüç Çayı'nın doğduğu sahadan itibaren akışını sürdürdüğü alanda oluşan eğim kırıklıkları bu şelalenin oluşumunda etkili olmuştur.

Fotoğraf 90. Güneşli Şelaleleri

Güneşli Şelaleleri'ne gitmek için Ereğli-Devrek karayolu kullanılır. Karayolunun 30 km'sinden sonra Hasbeyler Köyü veya Güneşli kasabasından şelâlelere, 6 km'lik orman yoluyla ulaşılır. Doğa Sporları için uygun yapıya sahip

alan, daha iyi tanıtılıp, değerlendirilmelidir. Bu şelalelere festival etkinlikleri sırasında doğa ve şelale gezileri düzenlenmekte ve çevre halkı ile gelen turistlere tanıtılmaktadır.

Ereğli'de ayrıca trakinglerin düzenlendiği çeşitli vadiler vardır. Bunlardan biri de Alacaağzı deresi boyunca düzenlenen yürüyüşlerdir. Burada da eğim kırıklıklarında, küçük şelaleler oluşmuştur.

3.9.1.3. Plajlar

Çalışma sahamızda yalı boyunda sıralanmış küçük koylarda yer alan plajların (Çavuşağzı plajı) yanısıra Ereğli şehri ve Gülüç kasabası arasında uzanan yaklaşık 3 km'lik bir plaj mevcuttur. Burada Belediye ve Erdemir Plajı yanyanadır. Plajlardan hem yöre halkı, hem de Erdemir çalışanları yararlanmaktadır.

Fotoğraf 91. Erdemir ve Belediye Plajı

Erdemir plajı Haziran 15-Eylül 15 tarihleri arasında açıktır. Kendi personeli dışında polis ve öğretmenler de plajdan yararlanabilmektedir. Sabah 8.30 ile akşam 22.00 arasında faaliyet gösteren plajda bin kantin vardır. Kantinden elde edilen gelir

Erdemir'e kalmaktadır. Plajda 650 şezlang ve 400 masa vardır. Hafta içi 1000, hafta sonu 3000 kişi bu plajda yararlanmaktadır. Batı Karadeniz kıyılarında temiz kumsallar vardır. Ereğli-Akçakoca kıyıları da bunlar arasındadır.[73]

Çalışma sahamızda kıyı turizmi açısından yatçılık da gelecek vadetmektedir. Yatçılık için uygun alanlar açık deniz rüzgârlarına karşı korunaklı sahalardır.[74] Ereğli'de zaten yıldız ve poyraz rüzgârlarına karşı korunaklı bir liman olmasıyla bilinmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki yıllarda Ereğli'de bu turizm faaliyetini geliştirmek amacıyla bir marina yapılması planlanmaktadır.

3.9.1.4. Diğerleri

Çalışma alanımızda hemen her sahada güzel mesire yerleri mevcuttur. Ereğli sakinleri bu sahalardan günübirlik olarak yararlanmaktadır. Örneğin: Soğanlıyörük, Ova, Karakavuz, Keşkek köyleri günübirlik mesire alanlarıdır.

Fotoğraf 92. Tarihi Çınarlardan Biri

Ereğli şehir merkezinde yer alan Fetih Çınarları, Fatih Sultan Mehmet'in fermanıyla İstanbul'un fethinin ardından dikilmiştir. Kdz.Ereğli'de, Anıtlar Yüksek

[73] DOĞANAY, H., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, s.496, Konya.
[74] DOĞANER, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, s.69, İstanbul.

Kurulu tarafından tescillenmiş ve koruma altına alınmış 8 çınar vardır. Ulu çınarların yaşlarının 550 yılı aşkın olduğu belirlenmiştir. Ereğli Belediyesi Park Bahçeler Müdürlüğü çınarların ihtiyacı olan bakımları yapmakta ve yoğun betonlaşmadan dolayı baş gösteren kurumaları önlemek için çalışmalarına devam etmektedir. Yapılan çevre düzenlemeleri ile (1994) tarihi çınarların bulunduğu bölgeler, yıllar sonra Ereğli halkı ve ziyaretçilerin gözde dinlenme alanlarından biri haline gelmiştir.

3.9.2. Beşeri Turistik Değerler

Ereğli'de doğal turistik güzelliklerin yanısıra beşeri turistik değerler de mevcuttur. Bugün Ereğli şehrinde çok sınırlıda olsa Hellenistik devre ait sur kalıntıları vardır. Kızkapısı Caddesi'nde bu devre ait sur kalıntılarında çok sert, gri renkli kireçtaşından iri ve kalın bloklar kullanılmış olup, bunlar birbirlerine başarılı bir şekilde bağlanmışlardır. Roma devri surları ise Hellenistik dönem surlarına göre daha fazladır. Bizans devrinde de surlar Kale Tepede yapılmış olup, malzeme olarak Ereğli civarında çok bulunan gri-yeşil renkli tüfler kullanılmıştır.

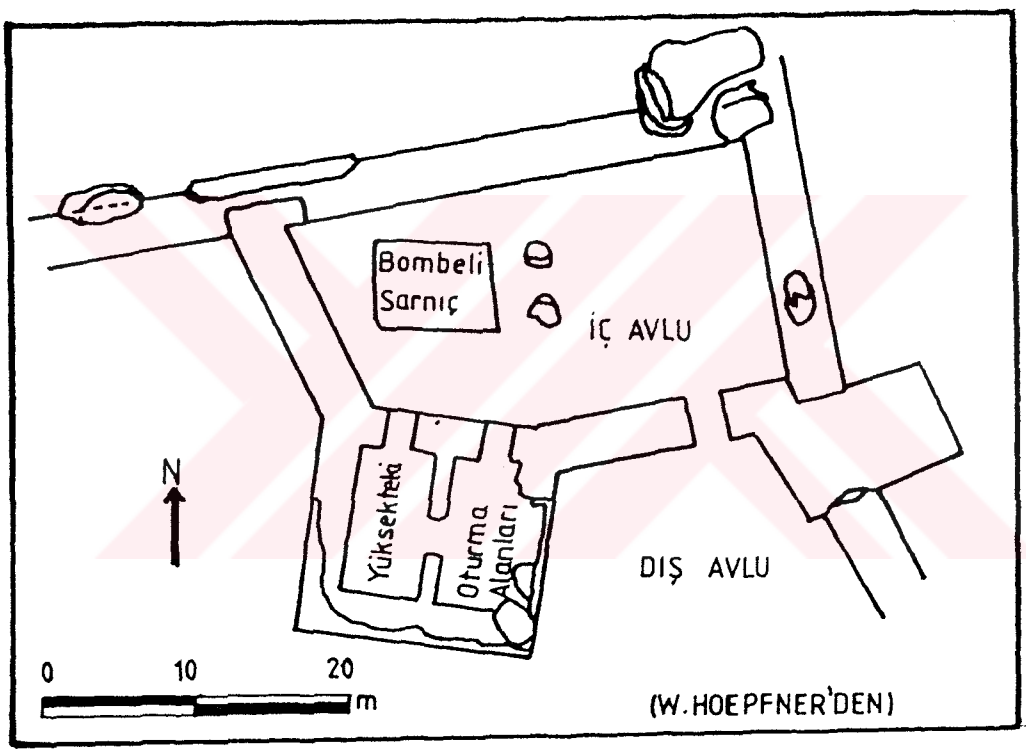
Fotoğraf 93. Herakles Sarayı Kalıntıları

Çalışma sahamızda çeşitli antik yapı kalıntıları da vardır. Bunlardan biri Herakles Sarayı olarak bilinen bina kalıntısıdır. Akarca Mahallesi Dikili Caddesi'nde

yer alan yapının, iki cephedeki duvar kalıntıları haricinde tamamı yıkık durumdadır. Binanın içi toprakla doldurulmuştur ve bahçe olarak kullanılmaktadır. Yan taraflarında ise evler yeralmaktadır.

Ereğli Kalesi, şehir surlarının çevrelediği tepede, birinci derecede arkeolojik sit alanı kapsamında yer alan bölgede, bulunduğu tepeye Kale Tepe, mahalleye de Kaletepe Mahallesi adını vermiş tescilli bir Bizans kalesidir. Bulunduğu alan askeri yasak bölge kapsamındadır. Kale ve çevre duvarları oldukça harap bir durumdadır. Avlusunda bir sarnıç yer almaktadır.

W.Hoepfner tarafından incelenen bu kalenin bir de planı çıkarılmıştır.[75]

Şekil 65. Ereğli Kalesinin Planı

Yüksek bir noktada yer alan kale, deniz tarafından oldukça uzak bir mesafeden izlenebilmektedir. Denize dik yamaçlara sahip bu tepede, Antik çağda, M.Ö.44.yy'da Klearchos tarafından Herakleia Pontike'nin ilk akropolisi kurulmuştu. Kale plan itibariyle düzensiz bir iç avluyu çevreleyen duvarlardan ve kulelerden oluşur. Sağ

[75] HOEPFNER, W., 1966, a.g.e., s.47, Viyana.

tarafta bir kule harabesi yer alır. Kale duvarlarının inşa tekniği 13.yy'da yapılmış Bizans şehir surlarının özelliklerini taşımaktadır. W.Hoepfner tarafından bu kalenin 13.yy'ın ikinci yarısında Cenevizliler tarafından yapılmış olabileceği ifade edilmişse de bu durum şüphelidir.[76]

Ereğli'nin kuzeyindeki, deniz seviyesinden yaklaşık 200 m yüksekliğe ulaşan Çeştepe'de yer alan kule, Çeştepe, Fener Kulesi olarak bilinir. Bu bölgenin Antik devirde iskân edilmiş olduğu, Çeş Köyü evlerinde yapı malzemesi olarak kullanılmış harabelerden anlaşılmaktadır (mermer sütun parçaları). Büyük bir ihtimalle Hellenistik devirde inşa edilen bu fener kulesi, limanın ve kentin koruyucusu durumundaydı.

Fotoğraf 94. Ereğli Kalesi Surları

Kule 3 m. 25 cmx3 m. 25 cm ebadındaki bir kare temel üzerinde yükselir. Bugünkü yüksekliği 10 m civarındadır. Üst bölümü yıkılmıştır. Kule daha Antik çağda mevcut olup, sonraları tamamen tahrip olmuş ve Bizans'ın son devrinde yeni baştan inşa edilmiştir. Burası da askeri saha içerisindedir. Kuleyi ve yukarıda bahsi

[76] AKKAYA, T., 1994. a.g.e., s.62, İstanbul.

geçen Ereğli Kalesi'ni 2001 yılı Haziran ayındaki festival döneminde, tarihi ve turistik yerlere düzenlenen gezi sırasında bir rehber eşliğinde görme ve fotoğraflama imkânı bulabildik.

Herakleia Pontike'nin surlarla kaplı kent alanı içinde bulunan Ayasofya Kilisesi, Orhan Gazi'ye izafeten camiye çevrildiğinden, Orhan Gazi Cami olarak bilinmektedir. Cami Akarca Mahallesi, Orhan Camii Caddesinde yer almaktadır. Burası Bizans devrinden kalma bir kilisedir.[77] Türk devrinde binaya yeni bir hüviyet kazandırılmıştır. Orta Cami 1903 senesinde bir restorasyon geçirmiş ve daha sonra da 1954'de tekrar bir onarım görmüş, duvarlar yeniden sıvanmış ve boyanmıştır. Yakın zamanda yeniden elden geçirilmiş ve dış cephelerde boyanmıştır.

Ereğli'de Akarca Mahallesi, Akkuyu Sokağı'nda eski bir Bizans kilisesi yer almaktaydı. Kilisenin bulunduğu noktada, surla çevrili eski kent merkezinde ve ana caddenin biraz yukarısında kalmaktadır. Şimdi burada 1942'de Mehmet Çelikel tarafından yaptırılan Çelikel Cami bulunur. Bizans devrine ait kilisenin mozayiği caminin bodrum katında kalmıştır. Ayrıca bodrumdaki duvarın bir kısmında yer alan harap kalıntı da kiliseye aittir. Bunların dışında eski yapıya ait hiçbir şey mevcut değildir.

Akarca Mahallesi, Kayabaşı sokağında, Kayabaşı İlkokulu'nun hemen yanında inşaat hafriyatı sırasında ortaya çıkan bir su sarnıcı vardır. Sarnıcın hemen tamamı toprak altında olup, tesadüfen ağız kısmı ortaya çıkmıştır. Kalker taşlardan yapılmış olan sarnıç Bizans dönemine aittir. Fazla tahribata uğramaması için içi toprak doldurulmuştur. Ancak açık kalan kısmı tahribata uğramıştır.

Araştırma sahamızda Türk devrine ait çok güzel yalı ve konaklar mevcuttur. Meskenler bahsinde ayrıntılı olarak değindiğimiz Halil Paşa Konağı'nın yanısıra, yaklaşık 23 adet tescilli sivil mimari örneği mevcuttur. Bunlar geleneksel Türk mimarisine uygun olarak inşa edilmiş yalı ve konaklardır (Fotoğraf 58).

Ereğli'de Türk devrine ait iki hamam vardır. Ereğli'nin Orhanlar Mahallesi, Bozhane Caddesi'nde bulunan Bozhane Hamamı bunlardan biridir. Yaklaşık 100 yıl önce Abdurrahman Kaptan'ın eşi için yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Bugün özel mülkiyete ait olup, yapılan küçük onarımlar neticesinde sağlam ve işler vaziyettedir.

---

[77] SÜMER, O., 1950, "Ereğli", T.T.O.K. Belleteni, S.107, s.12-13, Ankara.

Bozhane Hamamı'nın dikdörtgen planı, kadınlar ve erkekler tarafı olmak üzere iki simetrik bölüme ayrılmıştır. Hamam bölümünün taştan inşa edilmesine karşılık, soyunma bölümleri ahşaptır.

Kdz.Ereğli'de çarşı içinde kalan ve halen kullanılan bir diğer hamam da Aliağa Hamamı'dır. Tamamen taştan inşa edilmiştir. Aliağa tarafından yaptırıldığı bilinen ve korunan eser, küçük bir Osmanlı taşra mahalle hamamı niteliği göstermektedir.

Fotoğraf 95. Tarihi Bozhane Hamamı

Bahsetmeye çalıştığımız sözkonusu belli başlı eserlerin yanısıra, ilçede tarihi çeşmeler ve küçük antik kalıntılar mevcuttur. Bu antik kalıntıların bir kısmı Ereğli Müzesi'nde sergilenmektedir. Bazıları da çeşitli evlerin bahçe duvarlarında yapı taşı olarak kullanılmıştır.

Araştırma sahamız mavi ve yeşilin kaynaştığı doğal güzelliklerinin tarihi değerlerce de desteklendiği önemli bir turizm potansiyeline sahip bir yerdir. Ereğli turizmi özellikle 1991 yılından itibaren düzenlenen Uluslararası Kdz.Ereğli Osmanlı Çileği Festivali ile giderek canlılık kazanmaktadır. Her yıl Haziran ayının I veya II. haftası düzenlenen festivalde, çeşitli yarışmalar, konserler, sergiler, geziler,

multivizyon gösterileri yapılmaktadır. Her yıl festival döneminde Ereğli şehrinin nüfusu 150-200'bine ulaşmaktadır.

İlçenin bu doğal ve tarihi turistik değerlerinin yarattığı turizm potansiyelinin değerlendirilebilmesi için tanıtımının çok daha iyi ve kapsamlı çalışmalar ile yapılması gerekir. Ereğli'nin büyük nüfus kitlelerini barındıran İstanbul, Ankara, Bursa, İzmit, Bolu, Adapazarı gibi merkezlere yakın olmasının ortaya çıkardığı avantaj değerlendirilmeli ve ilçe günübirlik veya hafta sonu turizmi açısından tercih edilir hale getirilmelidir. İlçede mevcut olan Elif, Etaş, Eken ve Kirazlar Otellerinin yanısıra yeni yatırımlar yapılmalı, yatak kapasitesi ve hizmet kalitesi arttırılmalıdır.

Fotoğraf 96. Ereğli Müzesi Bahçesindeki Antik Kalıntılar

Ayrıca Mağaraların ve Antik Dönem eserlerinin Yunan Miteolojisi ile olan bağlantısı vurgulanarak yurt dışında da ilçenin bu yönü ön planda tutularak tanıtımı gerçekleştirilmelidir.

Bu bağlamda turizm, istihdam sahaları daralan sanayi faaliyetleri yanında alternatif bir ekonomik faaliyet olarak ilçe sakinlerine yeni iş imkânları sunabilir.

Sonuç olarak mağaralar ve çevresinde yer alan Hellenistik, Roma, Bizans dönemine ait surlar, antik çağa ait saray kalıntıları, su kuyuları, Bizans dönemine ait kale, fener kulesi, kiliseler ve hamamlar gibi pek çok tarihi değerde mevcuttur. Tüm bu tarihi değerlere, Ereğli'nin doğal güzellikleri de eklenince turizm coğrafyası açısından değerlendirilmesi gereken bir alan ortaya çıkmaktadır. Bu sahayı yerli ve yabancı turistlere tanıtabilmek için kültürel, sportif ve dini turizm amaçlı paket turlar düzenlenmelidir. Genel yayın yapan basın-yayın kuruluşları davet edilerek tanıtım faaliyetleri yoğunlaştırılmalıdır.

ELDE EDİLEN SONUÇLAR ve PLANLAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER

Kdz. Ereğli ilçesi, Batı Karadeniz Bölümü'nde Zonguldak ili sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçe alanına yönetim merkezliği yapan Ereğli şehri, il merkezi Zonguldak'a 55 km uzaklıktadır.

Yaklaşık 782 km^2'lik bir yüzölçümüne sahip olan Ereğli ilçesinin idari alanı, doğuda Küçük Kafkaslar ile batıda Balkanlar arasında uzanan Kuzey Anadolu sıra dağlarının Batı uzantıları üzerinde, genelde NE-SW doğrultusunda uzanan kıvrımı bir sahada yer tutmaktadır. İlçeyi kuzeyden ve batıdan Karadeniz, güneyden ve güneydoğudan Babadağ, doğudan ve kuzeydoğudan ise Kandilli-Zonguldak antiklinali ile Babadağ arasındaki kıvrımlı saha sınırlandırmaktadır.

Araştırma sahamızda yüzey şekillerinin ana ünitelerini; Kıyı kuşağı, Kocadağ-Yanıkdağı üniteleri, Gülüç-Aydın Çayı Vadisi ve Babadağ ünitesi oluşturmaktadır.

Ereğli İlçesinin iklimi üzerinde Karadeniz'in ve sahamızı doğudan ve güneydoğudan çevreleyen Akçakoca Dağları'nın etkisi görülür. Ayrıca Ereğli'yi yıldız ve poyraz rüzgarlarından koruyarak elverişli bir liman haline getiren Baba Burnu ve Alaca Burnu da topoğrafyanın iklim üzerine tesir eden önemli bir unsuru durumundadır.

Ereğli'nin iklim koşulları gür orman örtüsünün gelişimine olanak verecek özelliktedir. Nitekim yıllık ortalama 1147,4 mm yağış almaktadır. Ereğli'nin doğal bitki örtüsü çalı ve orman formasyonu şeklinde iki farklı görünüm sergilemektedir. Ancak, artan nüfusla birlikte, yerleşim alanlarının giderek genişlemesi ve her geçen gün genişleyen fındık alanlarının varlığı orman bahçelerinin aleyhine olmaktadır. Ereğli'de elde edilen orman ürünleri, fabrika ve tershanelerin taleplerine cevap vermektedir. Eskiden Osmanlı İmparatorluğu donanma ve tersanesinin kereste ihtiyacı araştırma sahamızdan karşılandığı halde, bu potansiyel artık çalışma alanımızda yoktur.

Çünkü yerleşme ve tarım amacıyla ormanlar ortadan kaldırılmaktadır. Bu durum biran önce kontrol altına alınmaktadır.

Hemen hemen 1960'a kadar küçük bir sahil kasabası durumunda olan Ereğli, 1965 yılında Demir-Çelik Fabrikasının kurulmasıyla birlikte hızlı bir nüfuslanma ve şehirleşme süreci içine girmiştir. Bu döneme kadar geçimini balıkçılık, madencilik

ve tarımdan sağlayan Ereğli'nin, bundan sonra birinci derecede geçim kaynağını sanayi işçiliği oluşturmuştur. Ereğli, bugünkü gelişmişlik düzeyini büyük ölçüde Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın buradaki mevcudiyetine borçludur.

Ereğli'de 1848'de işletilmeye açılan kömür havzası gelişim sürecinde ilk adımın atılmasını sağlarken, hammadde, ulaşım, pazar gibi unsurların etkisiyle çalışma sahamızda kurulması öngörülen fabrika, bu süreci hızlandırmıştır.

Ancak bugün kömür madeni ekonomik olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle ilk etapta istihdam daraltılmalı, emeklilik zamanları gelenler emekli edilmeli, diğer çalışanlara tazminatları ödenerek, ileriki aşamada da madenin işletilmesinden vazgeçilmelidir. Aksi takdirde ülke ekonomisinde bir yük olarak kalmaya devam edecektir.

Araştırma sahamızda tarıma elverişli alanların çok sınırlı oluşu, sanayi ve çıkarım faaliyetlerine göre tarımın geri plana itilmiş olması, ilçede tarımsal faaliyetlerin giderek azalmasına neden olmuştur. Örneğin, hayvancılık faaliyetleri sadece aile ihtiyacına yönelik olarak sürdürülür olmuştur. Ancak son yıllarda fabrika ve madenin yöre insanına sağladığı istihdam alanlarının giderek azalması nedeniyle, tarımsal faaliyetlerde yeniden bir canlanma yaşanmaya başlamıştır. Nitekim fındık bahçeleri artmış, yörenin simgesi haline gelmiş olan Osmanlı Çileği yetiştiriciliği teşvik edilmeye başlamış ve yeni çilek tarlaları oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra ceviz ve kivi yetiştiriciliği ve arıcılık faaliyetleri de gelişme kaydeden ekonomik uğraşlar arasındadır. İlçede avlanan balık miktarı ise ilçe ihtiyacını karşılayacak orandadır.

Ereğli'de tarımsal faaliyetler sanayi faaliyetlerine alternatif olarak geliştirilmelidir. Özellikle çilek ve ceviz yetiştiriciliği teşvik edilmeli, fındık alanlarının bilinçsiz genişlemesi önlenmelidir. Ayrıca saha şartlarına uyum sağlayan keten tarımı da elpek bezi dokumacılığı ile paralel olarak geliştirilebilir.

Antik çağdan beri yerleşime sahne olan Ereğli, 1960'lı yıllardan sonra hep bir sanayi şehri olarak anılsa da, doğal ve kültürel turistik değerleri açısından önemli bir turizm potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle inanç turizmi açısından öneme sahip mağaralar ile antik kale kalıntısı ve buna ilaveten deniz ve orman bütünlüğü çok iyi tanıtılmalıdır. Çünkü Ankara, İstanbul, Bolu, Düzce, Adapazarı Bursa gibi büyük nüfus kitlelerine yakınlığı, İlçe için bir avantajdır. Bu avantaj

değerlendirilip mevcut potansiyel iyi tanıtılmalı ve ilçe günü birlik turizm faaliyetleri için cazip hale getirilmelidir.

İlçe merkezinin korunaklı bir limana sahip olması, sanayi ürünlerinin yurtdışına ihracını kolaylaştırmaktadır. Karayolu ulaşımı açısından da Ereğli, uygun koşullara sahiptir. İlin batıya açılan bir kapısı durumundadır. Erdemir, ürünlerinin yurtiçi pazarlara sevkiyatının %90'nı kara yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Çalışma sahamız, ekonomik bakımdan olduğu kadar sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyi de yüksek olan bir sahadır. İlçe merkezinde, bir çok şehir merkezinde göremeyeceğimiz kadar eğitim, kültürel ve sosyal alanlarda hizmet veren kuruluş vardır. Tüm kasaba ve köy yerleşmelerinde de okul bulunmakta olup, ulaşım ağları ve haberleşme olanakları oldukça uygundur. İlçe merkezinde düzenlenen kültürel etkinliklerin düzeyi oldukça yüksektir. Uluslar arası Osmanlı Çileği Kültür Festivali, açılan sergiler (resim, heykel vs.) düzenlenen paneller, konferanslar bunlardan bir kaçıdır.

Bu çalışmamızda, doğal ve beşeri çevre arasındaki yoğun etkileşim ve bu etkileşimden doğan faaliyetlerin çeşitliliği açısından dikkate değer bir saha olan Kdz. Ereğli İlçenin coğrafi potansiyeli ve mevcut sorunlar, ele alınmaya çalışılmıştır. Sahada ilçenin gelişimine katkı sağlayacak, akılcı esaslara dayanacak kararların alınabilmesi, bu tip sahaların lokal bazda ayrıntılı bir şekilde etüt edilmiş olmasına bağlıdır. Ereğli'ye yönelik planlama kararlarında, araştırmamızın fikir ve görüşlerinde yararlanılacağı umudunu taşıyoruz.

KAYNAKLAR

AĞRALI, B., 1969, Amasra ve Zonguldak Havzalarındaki Alt Karbonifer Seviyelerinin Palinolojik Mukayesesi, T.J.K., Bült. C.XII, no.1-2, Ankara.

Ahmet Naim, 1934, Uzun Mehmet'ten Bugüne Kadar Zonguldak Havzası, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul.

AINSWORTH, W.F., 1842, Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotomia and Armenia, C.1, London.

AKKAN, E., 1988, *"Karadeniz'in Oluşumu, Hidrografik Özellikleri"*, I.Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 13-17 Ekim 1986, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Samsun

AKKAYA, T; 1994, Herakleia Pontike (Karadeniz Ereğli)sinin Tarihi Gelişimi ve Eski Eserleri, Troya Yayıncılık, İstanbul.

AKKAYAN, T., 1990, Osmaneli Değişen Bir Anadolu Kasabası, İstanbul Üniv Edebiyat Fak. Yay., No:3583, İstanbul.

AKYOL, İ.H., 1944, *"Türkiye'de Basınç, Rüzgârlar ve Yağış Rejimi"* Türk Coğrafya Dergisi, S:5-6, Ankara.

AKYOL, İ.H., 1947, *"Türkiye'de Akarsu Sistemleri ve Rejimler"* Türk Coğrafya Derg. S.IX-X, İstanbul.

AKYOL, İ.H., 1948-1949, *"Türkiye'de Akarsu Rejimleri (1)"* Türk Coğrafya Derg. S.XI-XII, İstanbul.

ALAGÖZ, C.A., 1944, Türkiye Karst Olayları Hakkında Bir Araştırma, Türk Coğrafya Kurumu Yay. Sayı:1, Ankara.

ALTIN, B.-ALTIN, T., 1988, *"Karadeniz Ereğlisi-Alaplı Arasında Morfolojik Gözlemler"*, Türk Coğrafya Derg., S.33, İstanbul.

ARDEL, A., *"Batı Karadeniz Bölgesi'nde Morfolojik Müşahedeler"*, İst. Üniv., Coğ. Enst. Derg., C.III, S.14, İstanbul.

ARDEL, A., 1973, *"Türkiye'nin Denizleri I Karadeniz"* İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:10, S.18-19, İstanbul.

ARDEL, A.,1953-54, *"Karadeniz'in İdrolojisi"* İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:2, S.5-6, İstanbul.

ARDEL, A.-KURTER, A.-DÖNMEZ-Y., 1969, Klimatoloji Tatbikatı, İstanbul Üniv. Yay. No:1123, Ed.Fak.Coğ.Ens.Yay.No:40, İstanbul.

ARDOS, M., PEKCAN, N., 1997, Jeomorfoloji Sözlüğü, II.Baskı, Çantay Kitapevi, Yay., İstanbul.

ARISOY, S., 1961, *"Türkiye'de Balıkçılığın Reorganizasyonu"*, Türk Coğrafya Dergisi, S.21, İstanbul.

ATAKUL, A., 1998, Gülüç Havzasının Hidrolik Etüdü ve Planlanması, Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü, Bitirme Tezi, Erzurum.

ATALAY, İ., 1983, Türkiye Vejetasyon Coğrafyasına Giriş, Ege Üniv.Edebiyat Fak.Yay.No:19, İzmir.

ATALAY, İ., 1986, Uygulamalı Hidrografya, Ege Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay. No:38, İzmir.

ATALAY, İ., 1989, Toprak Coğrafyası, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fak.Yay.No:8, İzmir.

ATALAY, İ., 1990, Vejetasyon Coğrafyasının Esasları, Dokuz Eylül Üniv.Yayınları, İzmir.

ATALAY, İ., 1992, Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, Genişletilmiş 3.Baskı, İzmir.

ATALAY, İ., 1993, *"Türkiye'nin Flora Bölgeleri ve "Anadolu Diagonali"ne Coğrafi Bir Yaklaşım"*, Türk.Coğ.Derg. İstanbul.

AYGÜN, T., 1960, Karadeniz Ereğli'si Tarihi, Ayyıldız Mat., Ankara.

AYKULU, T., 1955, *"1955 Yılında Zonguldak'ta Vukubulan Şiddetli Yağış"* T.C.Başvekâlet Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müd. Meteoroloji Klavuzu, Cilt:III, Ekim 1955, Mart 1956, S.20-21, Ankara.

BAYER, T., 1994, Karadeniz Ereğlisi-Alaplı Arası ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojik Etüdü, İ.Ü. Deniz Bil. ve Coğ. Ens. Yüksek Lisans Tezi No: 231, İstanbul.

BIJIŞKYAN, P. M., 1817-1819, Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası, (Çev. H. D. Andreasyan), İstanbul.

BİRAND, H., 1945, *"Batı Karadeniz Kıyılarında Bir Botanik Gezisi"* Türk Coğrafya Derg. Yıl:III, S.VII-VIII, İstanbul.

BLUMENTHAL, M., 1948, Bolu Civarı ile Aşağı Kızılırmak Mecrası Arasındaki Kuzey Anadolu Silsilesinin Jeolojisi, M.T.A., Yay. Seri: B, No: 13, Ankara.

BORE, E., 1840, Corres pondances et Memories d'un Voyageur en Orient, Cilt II, Paris.

BULUT, İ.-DOĞANAY, H.-GİRGİN, M., 1988, *"Ballıca Mağarasının Turistik Önemi"*, 15.Türkiye Jeoloji Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildirileri, Ayrı Basım, Ankara.

BURSTEIN, S., 1975, Outpost of Hellenism: The Emergence of Heraclea on the Black Sea. California Classical Studies, XIV, California.

BÜRKAN, A.-ŞAHİNTÜRK, Ö.-YAZMAN, M., 1982, Ereğli-Kozlu-Yığılca Bölgesinin Jeolojisi, TPAO, Rapor No: 1537, Ankara.

CAN, Ş., 1994, Klasik Yunan Mitolojisi, İnkılap Kitabevi, 3. Basım, İstanbul.

CLAVİJO, R. G., 1993, Anadolu Orta Asya ve Timur (Çev. Ö. Rıza Doğrul), İstanbul.

CUİNET, V., 1992, La-Turguie d' Asie Geographie Administrativ, Satistique Dercriptive Et Rai -sonne De chaque Province De L'Asie Mineire, C.IV, Paris.

ÇAĞLAR, G., *"Bahr-ı Siyah Ereğlisi Kömür Havzası ve Asayiş (1918-1919)"*, Atatürk Üniv. Güzel Sanatlar Enstitüsü Derg., Sayı:2, Erzurum.

ÇILADIR, S., 1994, Karadeniz Ereğli'nin Tarihi, Demokrat Yay., Kültür Dizisi: 1, Ereğli.

ÇILADIR, S., 1995, Erdemir Sancısı, Arbas Ltd., İstanbul.

ÇILADIR, S., 1999, Taşkömürü Havzasının Devletçilik Dönemi, Yaman Matbaası, Kdz.Ereğli.

ÇUKUNOF, A.V., RİYABİN, L.İ., 1973, *"Karadeniz Çanağının Bazı Oluşum Sorunları ve Neojen ve Antropejendeki Jeotektonik Özellikleri"*, (Çev:Sırrı ERİNÇ), İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:10, S.18-19, İstanbul.

DARKOT, B, 1943, *"Türkiye'de Sıcaklık Derecesinin Dağılışı"*, Türk Coğrafya Derg. Sayı:I, Yıl: I, Ankara.

DARKOT, B, 1964, İslam Ansiklopedisi, 4. Cilt, İstanbul.

DARKOT, B, 1967, *"Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri,"* İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg. S.17, C.8, İstanbul.

DARKOT, B., 1961, *"Türkiye'nin Nüfus Hareketleri Üzerine Yeni Gözlemler"*, Türk Coğrafya Derg., Sayı:21, İstanbul.

DIEST, W., 1989, Von Pergamon über den Dindymos Zum Pontus, Peterm, Mitt. Ergh..

DOĞANAY, H., 1995, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Öz Eğitim Yayınları Yay., No:6, İstanbul.

DOĞANAY, H., 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı Yay:2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul.

DOĞANAY, H., 1998, Ekonomik Coğrafya 2, Enerji Kaynakları, Şafak Yayınevi, Erzurum.

DOĞANAY, H., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya.

DOĞANER, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.

DÖNMEZ, Y., 1961, *"Hanege Köyü"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:6, S.11, İstanbul.

DÖNMEZ, Y., 1968, Trakya'nın Bitki Coğrafyası, İst.Üniv.Coğ.Enst.Yay., İstanbul.

DÖNMEZ, Y., 1977, *"Kocaeli Yarımadası Bitki Örtüsünün Anahatları"*, İst.Üniv.Coğ.Enst. Derg. S.22, İstanbul.

DÖNMEZ, Y., 1990, Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları, İstanbul Üniv.Yayınları, No:3648, Fakülte Yay.No:3248, İstanbul.

DÖRNER, F. K., -HOEPFNER W., 1966, Kuzey Asya Kıyısında Araştırmalar, Küçük Asya Yazıtları Ek Cildi. (Herakleia Pontike-Ereğli Bir Yapı Tarihi İncelemesi). Herman Bohlaus Halefleri-Viyana-Köln-Grant Komisyon Yayınevi, Cilt: II, Bölüm 1, Viyana.

ELİBÜYÜK, M., 1978, Malatya Çevresinde Coğrafi Olayların Kartoğrafik Çizimi, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara.

ELİBÜYÜK, M., 1995, Matematik Coğrafya, Ekol Yayınevi, Ankara.

EMİROĞLU, M., 1968, *"Batı Karadeniz Bölümünde Denizin Ekonomik Değerini Kısıtlayan Faktörler"*, D.T.C.Fak. Coğ. Araştırmalar Derg., S.2, Ankara.

EMİROĞLU, M., 1970, Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Yay. No: 192, Ankara.

ERHAT, A., 1997, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 7.Basım, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1951, 54, *"Karadeniz ve Çevresinin Morfolojik Tekamülü ile Pleistosen İklim Tehavülleri Arasındaki Münasebetler"*, İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Derg. Cilt:2, S.5-6, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1958, *"Karadeniz'in Denizaltı Morfolojisi"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg. S.9, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1960, *"Türkiye'de Zemine Yakın Hava Tabakalarında Hâkim Rüzgâr İstikametleri ve Frekansları"*, İstanbul Üniv.Coğ.Ens.Derg. Cilt:6, Sayı:11, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1961, *"Planlamada İklime Müdahale: İmkânlar ve Metodlar"*, İst.Üniv.Coğ.Ens.Derg. Cilt:6, S.12, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1977, Vejetasyon Coğrafyası, İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Yayınları, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1996, Klimatoloji ve Metodları, İstanbul Üniv.Yay.No:994, Coğrafya Enst.Yay.No:35, 4.Baskı, İstanbul.

ERİNÇ, S., BİLGİN, T., 1956 *"Türkiye'de Drenaj Tipleri"*, İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Derg. No:7-8, İstanbul.

ERLAT, E., 1997, *"Türkiye'de Günlük Yağışların Şiddeti Üzerine Bir İnceleme"*, Ege Coğr. Derg. Ege Üniv. Edebiyat Fak., S.9, İzmir

ERLAT, E., 1999, *"İzmir'de Maximum Sıcaklıklar ve Sıcaklık Dalgaları"*, Ege Coğ.Der. S.10, İzmir.

EROL, O., 1999, Genel Klimatoloji, Çantay Kitabevi, Genişletilmiş 5.Baskı, İstanbul.

FAROGHİ, S., 1993, Osmanlıda Kentler ve Kentliler (Çev. Neyyir Kalaycıoğlu), İstanbul.

FRANKE, P., 1966, *"Archaologischer Anziger"*, S.2.

GARİPAĞAOĞLU, N., 1999. *"Türkiye'de Göç Eden Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı"*, Türk Coğrafya Dergisi, S.34, İstanbul.

GÖNEY, S., 1967, *"Mengen Havzasındaki Köy Meskenleri"* İstanbul Üniv. Coğ. Enst.Derg. Sayı:17, Cilt:8, İstanbul.

GÖNEY, S., 1977, Şehir Coğrafyası, İstanbul Üniv.Yay.No:3908, Edebiyat Fak.Yay.No:2274, Coğrafya Böl.Yay. No:91, İstanbul.

GÜNAL, N., 1997, Türkiye'de Başlıca Ağaç Türlerinin Coğrafi Yayılışları, Ekonomik ve Floristik Özellikleri, Çantay Kitapevi, İstanbul.

GÜNAL, N., 2000, *"Türkiye'de Defne (Laurus nobilis I.) Yaprağı Üretimi"*, Türk Coğrafya Derg. S.35, İstanbul.

GÜNEY, E., 1999, Antik Çağ Türkiye Kentleri, Bilgili Yayın-Yapım, İstanbul.

GÜNEY, E., 2000, Antik Çağ Türkiye Tarihi Coğrafya Bölgeleri, Bilgili Yayın-Yapım, İstanbul.

HAMMER, J., 1972, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, (Çev: Z. Danışman), C. I, İstanbul.

HATİPOĞLU, S., 1990 *"Fransızların Zonguldak ve Ereğli'yi İşgal Etmeleri"*, II Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988), Samsun.

HEY, R.W., 1977, *"Akdeniz ve Karadeniz'in Kuaterner Kıyıları"* (Çev:Oğuz Erol), Coğrafya Araştırmaları Derg. Ankara.

HOMEROS, 1960, İlyada, Sander Kitapevi, (Çev: Azra Erhat-A. Kadir), İstanbul.

İMER, H.F., 19 *"Ereğli Maden Kömürü Havzası Tarihçesi"*, Ankara.

İNANDIK, H., *"Türkiye Çevresindeki Denizlerin Başlıca Özellikleri"* İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. S.14, İstanbul.

İNANDIK, H., 1956, *"Türkiye Kıyılarının Morfolojik Meseleleri"*, İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg. İstanbul.

İNANDIK, H., 1958, *"Türkiye Kıyılarına Genel Bakış"*, İst.Üniv. Coğrafya Ens.Derg. Cilt:5, Sayı: 9, İstanbul.

İNANDIK, H., 1959, *"Ereğli-Akçakoca Kıyı Bölgesinin Morfolojisi"*, İst Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt. 5, S.10, İstanbul.

İNANDIK, H., 1961 *"Akarsularımızın Düzenlilik Katsayıları"*, İst.Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Cilt:6, S.11, İstanbul.

İNANDIK, H., 1965, Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş, İstanbul Üniv.Coğ.Enst.Yay. No:42, İstanbul.

İZBIRAK, R., 1963, Bitki Coğrafyası, Ankara.

İZBIRAK, R., 1983, Türkiye Jeomorfolojisi, Doğuş Matbaası, 1.Fasikül, Ankara.

JAUBERT, P.A., 1821, Voyage en Armenie et en perse.

KALINKA, E., 1938, Aus Bithynien Und Umgebung, Öjh. 28.

KAPOSS Y., 1971, *"Sachweiz Münzblatter"*, S.XXI.

KARABORAN, H., 1984, *"Türkiye'de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma"* Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:17, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. No:60, Ankara.

KARABULUT, Y., 1981, *"Karadeniz Coğrafi Bölgesi Nüfusu"* (I.ŞEHİRSEL), Ankara Üniv. D.T.C. Fak. Coğrafya Araştırmaları Derg., S.10, Ankara.

KARAL, E.Z., 1983, Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu, Cilt VI, Ankara.

KAŞKA, N.-YAZGAN, A., ve Diğerleri, 1975, Çileklerde Değişik Yaz ve Kış Dikim Zamanlarının Turfanda Çilek Üretimi ve Verim Üzerine Etkileri, Tübitak Yay., No:417, TOAG Seri No:88, Ankara.

KATİP ÇELEBİ, 1732, Cihannuma, Müteferrika Tabı, İstanbul.

KAYA, O., DİZER, A. vd., 1983, "Ereğli (Zonguldak) Alanının Kretase Stratigrafisi", M.T.A. Dergb, S.99/100, Ankara.

KETİN, İ., 1983, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İ.T.Ü. Kütüphanesi, Sayı:1259, İstanbul.

KIRAY, M., 1964, Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası, İletişim Yay., İstanbul.

KOÇMAN, A., 1993, Türkiye İklimi, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:72, İzmir.

KODAY, S., 2000, *"Türkiye'de Kivi Üretimi"*, Atatürk Üniv. Doğu Coğrafya Derg., Sayı:3, Erzurum.

KODAY, S., 2000, Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No:912, Fen. Ed. Fak. Yay. No:98, Araştırma Serisi No:69, Erzurum.

KODAY, Z., 1995, Hopa İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bil.Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.

KODAY, Z., 2000, *"Türkiye'nin Tahıl Üretimi"*, Türk Coğrafya Derg., S.35, İstanbul.

KONUKÇU, E., 1988 *"Komnenoslardan Osmanlılara Karadeniz Ereğlisi"* I. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (13-17 Ekim 1986) Samsun.

KÖSE, A., 1997, İvrinde ve Çevresinin Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No:837, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No:76, Araştırma Serisi. No:17, Erzurum.

KURAL, O.-ASMATÜLÜ, R., 1998, Kömür, Özellikleri, Teknolojisi ve Çevre İlişkileri, İstanbul.

KURTER, A., 1958, *"Türkiye Gerçek Yıllık İzotermleri"*, İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg. No:9, İstanbul.

KURTER, A., 1961, *"Zonguldak-Safranbolu Arasında Morfolojik Müşahedeler"*, İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg., Cilt: 6, S.2, İstanbul.

LEON HARD, R., 1915, Paphlagonia, Reisen und Forse hungen in Nördlichen Klein Asien, Berlin.

MATER, B., 1998, Toprak Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.

MUTLUER, M.-SOYKAN, F., 1995, *"Türkiye'de Madencilik ve Maden Yataklarının Coğrafi Dağılışı"*, Ege Coğrafya Dergisi, Ege Üniv. Edebiyat Fak., İzmir .

NİŞANCI, A., 1988, *"Karadeniz Bölgesinin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri"*, I.Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 13-17 Ekim, 1986, Samsun.

NİŞANCI, A., 1990, Klimatoloji, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak.Yay. No:59, Samsun.

OSTROGORSKY, G., 1986, Bizans Devleti Tarihi (Çev. Prof. F. Işıldan), Türk Tarih Kurumu Basımevi, (II. Baskı), Harita V, Ankara.

ÖNGÖR, S., 1961, *"1950-1955 Devresinde Türkiye'de İç Göçler"*, Türk Coğrafya Derg., S.21, İstanbul.

ÖZAV, L., 1995, *"Oltu (Erzurum) İlçesindeki Köy Yerleşmelerin Coğrafi Özellikleri ile İlgili Bir İnceleme"* Doğu Coğrafya Dergisi, Atatürk Üniv. Kazım Karaberik Eğitim Fak. Coğrafya Eğitimi Böl., S.1, Erzurum.

ÖZÇAĞLAR, A., 1992, Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Araştırma Projesi, Ankara.

ÖZÇAĞLAR, A., 1997, Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler, Ekol Yayın Evi, Ankara.

ÖZDEMİR, M., 2002, Bolaman Çayı Havzası'nın Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.

ÖZGÜÇ, N., 1988-1992, *"Şehirsel Koruma ve Coğrafya"*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. Derg. S.3, İstanbul.

ÖZGÜR, M., 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın Ltd.Şti. Ankara.

PEKER, N., 1955, İstiklal Savaşının Vesika ve Resimleri, İstanbul.

PEKER, N., 2000, Öl, Esir Olma, Kdz. Ereğli Belediyesi Kültür Hizmeti, 2. Baskı, Ereğli.

PEROT, G.-GUILLAUME, E., 1868, Exploration Archeologique de la Galatie et la Bithynie, C.1, Paris.

PİTCHER, D. E., 2001, Osmanlı İmparatorluğu Tarihsel Coğrafyası, (Çev. Bahar Tırnakçı), Harita.7-8, Yapı-Kredi Yay. No: 1293, İstanbul.

POLSBERW, H.L., 1833, De rubes Heraclea Ponti Libri VI (Doktora Tezi), Brondenburg.

RAMSAY, W. M., 1961, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (Çev. Mihri Pektaş) Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

RİTTER, C., 1858, Klainasien (Die Erdkunde 18.Bölüm), Berlin.

ROTTIERS, C., 1829, Hieraire de Tiflis a Constantinovie, Brüksel.

SANER, S., 1980, *"Batı Pontidlerin ve Komşu Havzalarının Oluşumlarının Levha Tektonoği Kuramı ile Açıklanması"*, M.T.A. Derg. S.93-94, Ankara.

SAPRYKIN, S.Y., 1986, Heracleia Pontisskaya: Khersonesos Tavrichesky, Moscow.

SCHNEIDERWIRTH, 1882, Heraclea am Pontus, Heiligenstadt.

SERGÜN, Ü., 1975, Beşeri Coğrafya Açısından Bir Araştırma: ULUOVA, İstanbul, Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:2029, Coğrafya Enst. Yay. No:82, İstanbul.

SERGÜN, Ü., 1990, *"Türkiye'de Ortalama Yıllık Sıcaklık Farkının Dağılışı ve Kontinentalite Derecesi Üzerine Yeni Bir Formül"* Ege, Coğ. Derg., Ege Üniv. Edebiyat Fak. S.5, İzmir.

SERGÜN, Ü., 1992, *"Manisa'nın Enerji Blançosu ve Don Olaylı Günler Üzerine Bir İnceleme"*, Ege Coğrafya Dergisi, Ege. Üniv. Edebiyat Fak. S.6, İzmir.

STIENE, A., 1870, Das Pontische Heraklia, (Doktora Tezi),. Münster.

STRABON, 1969, Geographica (Çev: Adnan Pekman), XII/1-2-3, İstanbul.

SÜMER, O., 1950, *"Ereğli"*, T.T.O.K. Belleteni, S.107, Ankara.

ŞEMSEDDİN SAMİ, 1306 (1889), Kamusul-Alam, Cilt 2.

TAK, İ., 2001, Osmanlı Döneminde Ereğli Kömür Madenleri, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.

TANDOĞAN, A., 1971, *"Çayeli-Pazar Yöresinin Fiziki Coğrafyası"*, Ankara Üniv.D.T.C.F. Derg. S.3-4, Ankara.

TANDOĞAN, A., 1990. *"Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminde Yer Alan İllerin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri"*, II.Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988), Samsun.

TANOĞLU, A., 1959, *"Türkiye'de Nüfusun Dağılışı"*, İstanbul Üniv.Coğrafya Enst.Derg., İstanbul.

TANOĞLU, A., 1965, *"Dünya Nüfus Artışı ve Doğurduğu Problem"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. S.40, İstanbul.

TANOĞLU, A., 1969, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniv. Yay. No:1183, Edebiyat Fak. Yay. No:45, İstanbul.

TEMUÇİN, E., 1990, *"Aylık Değişme Oranlarına Göre Türkiye'de Yağış Rejim Tipleri"*, Ege Üniv.Coğ. Derg. S.5, İzmir.

TEVETOĞLU, F., 1990, *"Milli Mücadelede Karadenizdeki Başlıca Kahramanlık: Alemder Destanı"*, II. Tarih Boyunca Karadeniz Kong. Bildirileri (1-3 Haziran 1988), Samsun.

TİMOR, A. N., 1997, *"Orta Büyüklükteki Şehirler ve Taşıdıkları Önem"* İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. Coğrafya Derg., S:5, İstanbul.

TOKAY, M., 1953, *"Karadeniz Ereğlisi-Alaplı-Kızıltepe Alacaağzı Bölgesi Jeolojisi"*, M.T.A. Derg, No: 42-43, Ankara.

TOKER, R.-COŞKUN, K., 1996, Mağaracılık ve Mağara Turizmi, Zonguldak İl Turizmi Müdürlüğü, Zonguldak.

TOLUN (Denker), B., 1977, Yerleşme Coğrafyası Kır Yerleşmeleri, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2275, İstanbul.

TOLUN-DENKER, B., 1974-77, *"Edirne Şehrinin Kullanış Alanları"* İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., İstanbul.

TOURNEFORT, P., 1712, Relations d'un Voyage au Levant, C.II, Paris.

TUNCEL, M., 1967, *"Bakırçay Yöresinde Köy Tipleri"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., Cilt:8, S.17, İstanbul.

TUNCEL, M., 1973, *"İzmit Şehri ve Yayılış Sahası"* İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., C.10, S:18-19, İstanbul.

TUNCEL, M., 1980, *"Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış"* İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg. Sayı:23, İstanbul.

TUNCEL, M., 1995, İslam Ansiklopedisi, Ereğli Mad. Cilt.II, İstanbul.

TUNÇDİLEK, N., 1957, *"İç Anadoludaki Kır Yerleşmelerinin Ekonomik Yapısına Göre Sınıflandırılması"* İst. Üniv. Coğrafya Enst. Derg., S.9, İstanbul.

TUNÇEL, H., 1992, *"Türkiye'de (1966-1986 Yılları Arasında) Arıcılığa Genel Bir Bakış"*, Türkiye Coğrafyası, Uygulama ve Arş.Merk.Derg., S.1, Ankara.

TÜMERTEKİN, E., 19 *"Türkiye'de Ziraatte Çalışan Kadınların Miktar ve Dağılışındaki Değişim"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg., İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1967, *"İstanbul'un Merkezi İş Sahaları"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg., C.8, S.17, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1973, *"Yerleşme Planlaması (Şehir – Köy İlişkileri)"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Derg., C.10, S:18-19, İstanbul

TÜMERTEKİN, E., 1973, Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İstanbul Üniv.Yay. No:1040, Coğrafya Enst.Yay. No:72, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1977, *"Türkiye'de İç Göçler Üzerine"*, İstanbul Üniv. Coğ.Enst.Derg., İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1987, *"Türkiye'de Tarımda Yeni Gelişmeler"*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. Coğrafya Derg., S.2, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1994, Beşeri Coğrafyaya Giriş, Üniversiteye Yay. No:3819, Fakülte Yay. No:2464, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., CÖNTÜRK, H., 1957, *"Türkiye'de En Düşük Suhunetlerin Bitkilerin İktisadi Olarak Yetişmesindeki Rolü"*, İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg. No:7-8, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., CÖNTÜRK, H., *"Türkiye'de Günlük Maximum Yağışlar"* İstanbul Üniv.Coğ. Enst.Derg. S.9, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N., 1997, Ekonomik Coğrafya (Küreselleşme ve Kalkınma) Çantay Kitabevi, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N., 2002, Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekân), Çantay Kitabevi, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E.,1974, *"Türkiye'de Kadın ve Erkek Nisbetinin Dağılışı"*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst.Derg., Sayı:19, İstanbul.

UMAR, B., 1993, Türkiye'deki Tarihsel Adlar İnkılap Kitapevi, İstanbul.

UYSAL, Ş. v.d., 1994, Ereğli (Zonguldak) İlçesinin Arazi Kullanım Potansiyeli, M.T.A. Genel Müd. Jeolojik Etüdleri Dairesi, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İ. H., 1982, Osmanlı Tarihi C.I, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İ. H., 1984, Osmanlı İmparatorluğunun Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İ. H., 1988, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarihi Kurumu Yayınları VIII, Dizi Sayı:2a2, Ankara.

WALTER, H., 1962, Anadolu'nun Vejetasyon Yapısı, İstanbul Üniv.Orman Fak.Yayınları, İstanbul Üniv.Yay. No:944, İstanbul.

WIENBERG, D., 1970, Short Report on the Possibilities of Cultivation Early Stawberries in Southern Turkey, Spain.

WİTTEK, P., 1944, Menteşe Beyliği (Çev: O. Gökyay), Ankara.

WORTH, W., 1889, A Catalogue of Greek Coins, Pontus, Paphlagonia, Bithnia, and Kingdom of Basporus, S.XI-XIV, London.

XAVIER, H.H., 1855, Voyage en Turquie eten Perca, Paris.

XENOPHON-Anabasis, VI, (Onbinlerin Dönüşü), Dünya Klasikleri Kültür Dizisi: 8, Sosyal Yayınları, (çev. Tanju Gökçöl), İstanbul.

YALÇIN, S., 1985, *"Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya-Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı (I)"*, İstanbul Üniv.Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi Derg. Sayı:1, İstanbul.

YALÇIN, S., Karadeniz'de Çözünmüş Oksijen Dağılımı ve Mevsimlik Değişim" İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Coğrafya Derg. Sayı:3, İstanbul.

YALÇINLAR, İ., 1996, *"Türkiye'deki Akarsu ve Vadilerin Gelişmesinde Tektonik Etkiler"* Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Ankara.

YAZICI, H., 1995, *"Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme, Bayburt"*, Türk Coğrafya Derg., S.30, İstanbul.

YAZICI, H., 1997, Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü, "Yenice-Alpaput Arası", Atatürk Üniv. Yay. No. 839, Araştırma Serisi No:19, Erzurum.

YERGÖK, A.-AKMAN Ü.- vd., 1987, Batı Karadeniz Bölgesi Jeolojisi, M.T.A. Rapor no: 8273, Ankara.

YILMAZ, A., 1996, *"Orman İçi Kır Yerleşmelerinde Ekonomik Yapı"*, Türk Coğrafya Dergisi, S.31, İstanbul.

YÜCEL, T., 1961, *"Türkiye'de Şehirleşme Hareketleri II"* Türk Coğrafya Derg., S:21, Ankara.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜCEL, T., 1987, Türkiye Coğrafyası, Türk Kültürünü Araştırma Enst.Yay. No:68, Seri:VII, Ankara.

YÜCEL, T., 1988, *"Batı Karadeniz Bölgesi'nin Başlıca Topoğrafik Elemanları"*, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğ. Fak. Coğrafya Arş. Derg, S.11, Ankara.

ZAMAN, M., 1995, *"Tonya (Trabzon) İlçe Merkezinde Mesken Tipleri"* Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğitim Fak. Doğu Coğrafya Derg. S.1, Erzurum.

1310 (1894) Kastamonu Vilayet Salnamesi.

1334 (1918) Müstakil Bolu Livası Salnamesi, Vilayet Matbaası.

1870 Kastamonu Vilâyet Salnamesi.

1894 (1310) Kastamonu Vilayet Salnâmesi.

1925-1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnâmesi.

1928 Büyük Ticaret Salnâmesi.

1/100.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası (f26-f27 paftaları).

1/100.000 ölçekli Türkiye Topoğrafya Haritası (f26-f27 paftaları).

14 Ağustos 2002 Tarihli Milliyet Gazetesi.

17 Ağustos 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi.

1967 Zonguldak İl Yıllığı, Zonguldak.

1994 Kızılcapınar Barajı ve Tesislerinin Teknik Özellikleri, D.S.İ. 23.Bölge Müdürlüğü 232.Şube Müdürlüğü, Zonguldak.

BP Statistical Review of World Energy, 1999.

DİE 2000 Genel Nüfus Sayım, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, (Zonguldak İli).

Energy Statistics of OECD Countries (1999); Energy Statistics of NON-OECD Countries (1999).

ERDEMİR, Kapasite Artırımı ve Modernizasyon Yatırımları Servisi Suyu İhtiyaçları Temin Ön İnceleme Raporu, D.S.İ. Etüd Plan Dairesi Başkanlığı, Ankara 1988.

Ereğli Orman İşletme Müdürlüğü 2001 Yılı Verileri .

Ereğli Sanayi ve Ticaret Odası Kayıtları.

Karadeniz Ereğli Ticaret ve Sanayi Odası Reh, 1985, Araştırma Basın Yayın Tic. Ltd. Şti. Rehber Dizisi: 7.

Ereğli IISI-33 Annual Report of the Secretary General, Mexico City, Ekim 1999.

M.T.A. Mağara Araştırmaları, 1997, Ereğli Mağaraları Araştırma Raporu, Ankara.

Orman Bakanlığı, 1999, Ormanlarımız ve Sağladığı Faydalar, Orman Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Sanayisizleşme Sürecinin Kentsel Yaşama Etkileri, Zonguldak Örneği, ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Yay. No:5, 2000, Ankara.

Topraksu Genel Müdürlüğü, Batı Karadeniz Havzası Toprakları, 1972, Yay. No:273, Raporlar Serisi 500, Ankara.

TTK Armutçuk Töşkömürü İşletme Müessesesi 2001 Yılı İstatistikleri

TTK İstatistik Yıllıkları.

Uluslararası Demir-Çelik Enstitüsü (IISI) 26.02.2002.

Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, 1975, Çilek, Yalova.

Zonguldak İli Arazi Varlığı, 1989, Topraksu Genel Müdürlüğü Yayınları, II Rapor No:69, Ankara.

Zonguldak İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu, 1983, TOVEP Yay. No:02, Ankara.

Zonguldak Ticaret Sanayi Odası, 1933, Cumhuriyetin Onuncu Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Ardahan'ın Çıldır ilçesinde 1973 yılında doğdu. İlk ve orta öğrenimini Sakarya'nın Geyve ilçesinde tamamladı. Yüksek öğrenimine 1991 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde başlayarak 1995 yılında mezun oldu. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Çorum İmam Hatip Lisesi'nde coğrafya öğretmeni olarak göreve başladı. 1996-1997'de Erzurum Kahramanlar Köyü İlköğretim Okulu'nda ve 1997-1998 yıllarında da Erzurum Halitpaşa İlköğretim Okulu'nda görevini sürdürdü. Aralık 1998'de Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlayan KARAKUZULU, 1997'de Yüksek Lisansı tamamladıktan sonra 1998'de doktora eğitimine başladı. Halen aynı bölümde görevini sürdürmektedir.